

Central and
Eastern
European Online
Library

ISSN 1857-0976
E-ISSN 2953-6898

DEPARTAMENTUL ȘTIINȚĂ
SCIENTIFIC DEPARTMENT

ANALE ȘTIINȚIFICE
ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

ȘTIINȚE JURIDICE

SCIENTIFIC ANNALS
of the Academy “Stefan cel Mare”
of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Moldova

LEGAL SCIENCES

Nr. 17

Chișinău, 2023

Aprobate și recomandate pentru editare de Senatul Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

TIPUL B

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: dr. **Iurie Larii**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Redactor-șef adjunct: dr. **Radion Cojocaru**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Membri:

dr. **Costică Voicu**, prof. univ., Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București, România

dr. **Виктор Н. Бесчастный**, профессор, руководитель Секретариата Конституционного Суда Украины, заслуженный юрист Украины

dr. **Simion Carp**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Nelu Niță**, prof. univ., Universitatea „George Bacovia”, Bacău, România

dr. **George-Marius Țical**, prof. univ., membru titular al Academiei de Științe a Securității Naționale (București, România), membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România

dr. **Cezar Peța**, prof. univ., Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România

dr. hab. **Valeriu Cușnir**, prof. univ., vicedirector al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice din Republica Moldova

dr. hab. **Pavel Moraru**, conf. univ., Departamentul Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate al Facultății de Științe Socio-Umane a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România

dr. hab. **Gheorghe Gladchi**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Rodica-Diana Apan**, conf. univ., membru al International Association on Consumer Law, membru susținător al European Coalition for Responsible Credit, membru de onoare al Asociației de drept privat comparat, membru și președinte al Asociației Consilierilor Juridici din România, filiala Maramureș, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Cluj-Napoca, România

dr. **Ștefan Belecciu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Mihail David**, International Police Association, Constanța, România

dr. **Bogdan Cătălin Păun**, avocat, Baroul jud. Prahova, Ploiești, România

dr. **Tudor Osoianu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Dinu Ostavciuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Iurie Odagiu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Igor Trofimov**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Veaceslav Ursu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Vitalie Ionașcu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Marian Gherman**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Alexandru Pareniuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Boris Glavan**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Liliana Creangă**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Oleg Rusu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Valentin Chirița**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Constantin Rusnac**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

dr. **Alexandru Cicala**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Ruslan Condrat, master în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Articolele au fost recenzate.

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor revine autorilor

Approved and recommended for editing by the Senate of the Academy “Ștefan cel Mare”
of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova

TYPE B

Editorial Board:

Editor-in-chief: PhD **Iurie Larii**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Deputy Editor-in-chief: PhD **Radion Cojocaru**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Members:

PhD **Costica Voicu**, university professor, Police Academy “Alexandru Ioan Cuza”, Bucharest, Romania

PhD **Victor N. Beschastny**, university professor, head of the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine, honored lawyer of Ukraine

PhD **Simion Carp**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Nelu Nita**, university professor, “George Bacovia” University, Bacau, Romania

PhD **George-Marius Tical**, university professor, full member of the Academy of National Security Sciences (București, Romania), associate member of the Romanian Academy of Scientists, University „Andrei Saguna”, Constanta, Romania

PhD **Cezar Peta**, university professor, University “Andrei Saguna”, Constanta, Romania

PhD **Valeriu Cusnir**, university professor, Deputy Director of the Institute for Legal, Political and Sociological Research from the Republic of Moldova

PhD **Pavel Moraru**, associate professor, Department of International Relations, Political Science and Security Studies of the Faculty of Socio-Human Sciences of the University “Lucian Blaga” from Sibiu, Romania

PhD **Gheorghe Gladchi**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Rodica-Diana Apan**, associate professor, member of the International Association on Consumer Law, supporting member of the European Coalition for Responsible Credit, honorary member of the Comparative Private Law Association, member and president of the Romanian Association of Legal Advisers, Maramures branch, Christian University „Dimitrie Cantemir”, Cluj-Napoca, Romania

PhD **Stefan Belecciu**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Mihail David**, International Police Association, Constanta, Romania

PhD **Bogdan Catalin Paun**, lawyer, Prahova County, Ploiesti, Romania

PhD **Tudor Osoianu**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Dinu Ostavciuc**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Iurie Odagiu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Igor Trofimov**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Veaceslav Ursu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Vitalie Ionașcu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Marian Gherman**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Alexandru Pareniuc**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Boris Glavan**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Liliana Creanga**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Oleg Rusu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Valentin Chirița**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Constantin Rusnac**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

PhD **Alexandru Cicala**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Ruslan Condrat, master of Law, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

The articles have been reviewed.

The responsibility for the scientific content of the articles lies with the authors

CUPRINS

CONTENTS

Științe juridice/ Legal sciences

Iurie ODAGIU, Andrei LUNGU Aplicarea cunoștințelor speciale pentru detectarea comportamentului simulat la cercetarea spionajului economic și industrial <i>Applying special knowledge of simulated behavior detection to economic and industrial espionage research</i>	8
Iurie LARII, Mariana-Cristina DRAGOMIR Prevenirea criminalității feminine prin măsuri de corijare și reeducare a femeilor condamnate la pedeapsa cu închisoare <i>Prevention of female criminality through corrective measures and re-education of women sentenced to prison</i>	21
Radion COJOCARU, Vladimir PUICA Modalități normative și factive a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a Republicii Moldova [art. 328 alin. (1) CP al RM] <i>Normative and factual modalities of the crime of excess of power or exceeding of the service duties in the criminal legislation of the Republic of Moldova [art. 328 paragraph (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova]</i>	34
Simion CARP, Ruslan CONDRAT Prizonieri de război omorâți în lagărele din URSS <i>War prisoners killed in the camps of the USSR</i>	48
Constantin RUSNAC, Tudor OSOIANU Inexactitatea procesual-legislativă ca circumstanță de limitare a potențialului tactico-criminalistic de cercetare la fața locului <i>Procedural-legislative inaccuracy as a circumstance limiting the tactical and forensic potential of the crime scene investigation</i>	67
Valentin CHIRIȚA, Vitalie TIHON Huliganismul săvârșit cu aplicarea violenței asupra persoanelor sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe: tratări doctrinare și propuneri de lege-ferenda <i>Hooliganism committed with application of violence against persons or with the threat of such violence application: doctrinal treatments and lex-ferenda proposals</i>	84
Grigore ARDELEAN, Oxana IVANOV Particularitatea locațiunii bunurilor neutilizate ce aparțin autorităților publice <i>Specificity of location of unused goods belonging to public authorities</i>	97

<p>Ion COVALCIUC, Daniel CRISTEA Dreptul la viață – independența investigațiilor prin prisma jurisprudenței CtEDO în cauzele moldovenești <i>The right to life – independence of investigations in the light of the ECtHR juresprudence in moldovan cases.....</i></p>	108
<p>BORIS GLAVAN Activitatea specială de investigații și alte activități de prevenire și combatere a criminalității: aspecte comune și delimitări <i>Special investigation activity and other crime prevention and fighting activities: common aspects and delimitations.....</i></p>	118
<p>Alexandru PARENIUC, Vasili BEDA Surse de finanțare a organizațiilor teroriste internaționale <i>Sources of funding for international terrorist organizations.....</i></p>	142
<p>Alexandru CICALA, Rodica-Diana APAN Particularitățile măsurii speciale de investigație „Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video” <i>The particularities of the special investigative measure “Surveillance of the home through the use of technical means of audio or video recording”.....</i></p>	151
<p>Ștefan BELECCIU, Ludmila GUȘTIUC O incursiune în evoluția și dezvoltarea Băncii Naționale a Moldovei <i>An incursion into the evolution and development of the National Bank of Moldova.....</i></p>	163
<p>Vladislav MANEA, Cornel OSADCII Despre regimul special în instituțiile penitenciare <i>About the special regime in penitentiary institutions.....</i></p>	173
<p>Andrei GUȘTIUC, Natalia TÎLTU Gestiunea riscurilor juridice bancare în legislația și practica din Franța <i>Banking legal risc management in French law and practice.....</i></p>	183
<p>Vitalie COSTIȘANU, Mariana PAVLENCU Explicații privind competența procurorului la efectuarea urmăririi penale <i>Explanations regarding the competence of the prosecutor when carrying out the criminal prosecution.....</i></p>	194
<p>Alexandru GAINA Reflecții privind subiectul infracțiunii de divulgare a secretului de stat: sesizarea Curții Constituționale în scopul verificării corespunderii constituționale a unor prevederi legale <i>Reflections on the subject of crime of disclosure of the state secret: submission to the Constitutional Court for the purpose of verifying the constitutional correspondence of some legal provisions.....</i></p>	215
<p>Mihail DAVID, Igor SOROCEANU Efecte negative ale falsului juridic asupra științelor juridice <i>Negative effects of legal forgery on legal sciences.....</i></p>	228
<p>Ana-Maria CHEPESTRU Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI <i>The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states.....</i></p>	239
<p>Ludmila GUȘTIUC Analiza concepțiilor doctrinare privind sistemul bancar <i>Analysis of the doctrinal concepts regarding the banking system.....</i></p>	257

Ivan ȚERUȘ	
Principiile și funcțiile de bază ale instrumentelor juridico-financiare de protecție a mediului	
<i>Principles and basic functions of legal-financial instruments for environmental protection.....</i>	<i>266</i>
Natalia TÎLTU	
Abordarea franceză de calificare a riscurilor juridice bancare	
<i>The french approach to banking legal risk treatment.....</i>	<i>277</i>
Iulian CRIMINCEANU	
Șefii miliției din orașul Chișinău în perioada 17 aprilie 1917 - 1 ianuarie 1918	
<i>The chiefs of police in the city of Chișinău during the period of april 17, 1917 to january 1918.....</i>	<i>291</i>
Dorel RUSU	
Cooperarea dintre stat și instituțiile societății civile. Problemele de lobby în procesul de legiferare	
<i>Cooperation between the state and civil society institutions. Issues of lobbying in the legislative process.....</i>	<i>305</i>

ȘTIINȚE
JURIDICE

Legal sciences

APLICAREA CUNOȘTIINȚELOR SPECIALE PENTRU DETECTAREA COMPORTAMENTULUI SIMULAT LA CERCETAREA SPIONAJULUI ECONOMIC ȘI INDUSTRIAL

Iurie ODAGIU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Andrei LUNGU,
doctorand,
master în drept, master în psihologie

APPLYING SPECIAL KNOWLEDGE OF SIMULATED BEHAVIOR DETECTION TO ECONOMIC AND INDUSTRIAL ESPIONAGE RESEARCH

Iurie ODAGIU,
PhD, associate professor

Andrei LUNGU,
PhD student,
master in law, master in psychology

Spionajul economic și industrial reprezintă, astăzi, o problemă extrem de gravă, pentru multe țări și companii, pe măsură ce tehnologiile au continuat să se dezvolte și să devină tot mai sofisticate.

Investițiile importante realizate de multe companii și corporații pentru dezvoltarea proprietății intelectuale sunt ținte profitabile pentru cei care doresc să se angajeze în acte de spionaj.

În acest articol ne propunem o definiție a riscurilor legate de spionajul industrial și cel corporativ. Vom analiza formele ce le îmbracă acțiunile ilegale ale angajaților corporațiilor mari în vederea obținerii informațiilor restricționate și să propunem unele metode de prevenire și depistate a acestora la etapa angajării.

Vom face referire la aspecte legate de analiza comportamentală a persoanelor și vom veni cu recomandări în acest sens.

Cuvinte-cheie: detectarea minciunii, securitate cibernetică, comportament simulat, spionaj economic, interviu, analiză comportamentală, poligraf.

Economic and industrial espionage represents, today, an extremely serious problem for many countries and companies, as technologies have continued to develop and become increasingly sophisticated.

The heavy investments made by many companies and corporations to develop intellectual property are prosperous targets for those who wish to engage in acts of espionage.

In this article, we propose a definition of the risks related to industrial and corporate espionage. We will analyze the forms that the illegal actions of employees of large corporations take in order to obtain restricted information and propose some methods of their prevention and detection at the employment stage.

We will refer to aspects related to the behavioral analysis of people and come up with recommendations in this regard.

Keywords: lie detection, cyber security, simulated behavior, economic espionage, interview, behavioral analysis, polygraph.

Introducere. Pentru marea majoritate a persoanelor cu funcție de conducere și manageri, aspectele legate de securitatea întreprinderilor comerciale și necomerciale, mari și mici, industriale sau din sfera serviciilor nu intră în domeniul lor de activitate. Securizarea organizației/întreprinderii este cel mai adesea responsabilitatea serviciului de securitate.

Din păcate, mulți conducători consideră o protecție calitativă doar cea care se referă la securitatea de amenințări și riscuri împotriva agresiunilor de ordin fizic, neținând cont de un

Introduction. For the vast majority of executives and managers, issues related to the security of commercial and non-commercial, large and small, industrial or service enterprises do not fall within their scope of activity. Securing the organization/enterprise is most often the responsibility of the security service.

Unfortunately, many managers consider a qualitative protection only that which refers to the security of threats and risks against physical aggressions, not taking into account a growing phenomenon, which is known as "in-

fenomen în plină dezvoltare, care este cunoscut sub denumirea de „infrațiuni de proprietate intelectuală”.

Acest flagel, cu regret, nu a suscitat un interes deosebit din partea mediului academic și la ora actuală nu face parte din domeniul de cercetare în Republica Moldova sub aspect criminologic. Varietatea problemelor ce ar trebui să fie analizate în detaliu se referă la „spionajul economic și comercial”, „spionajul industrial”, „spionajul corporativ”, „spionajul cibernetic” etc.

În condițiile zilei de astăzi, când există o practică răspândită ce se referă la concurența neloială, o astfel de atitudine neglijentă din partea managerilor întreprinderilor de a proteja companiile de riscurile și amenințările reprezentate de infracționalitatea în domeniul proprietății intelectuale ar putea duce la pierderi considerabile sau chiar la faliment.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză doctrinară a fenomenului ce se referă la securitatea companiilor privind riscurile atacurilor asupra proprietății intelectuale și procedeele de combatere a acestora. Urmează definirea acțiunilor de spionaj comercial și elaborarea recomandărilor pentru prevenirea și profilaxia acestora.

Acest articol face referire la securizarea agenților economici împotriva riscurilor și amenințărilor ce ar putea veni din partea personalului angajat, ca urmare a erorilor de evaluare a acestora. Problematika acestui studiu are relevanță atât în structurile statale, cât și în sectorul privat.

Autorii vor aborda aspecte legate de analiza comportamentală a angajaților, detecția neinstrumentală și instrumentală a minciunii în cadrul interviului corporativ, posibilitatea aplicării poligrafului la nivelul de evaluare a loialității personalului, precum și la stabilirea intențiilor de spionaj comercial. Acest subiect face parte din zona științelor interdisciplinare cum ar fi: criminalistica, psihologia, managementul, criminologia și sociologia.

Metode și materiale aplicate. Cercetarea va fi realizată prin valorificarea metodei de cercetare specifice teoriei și doctrinei juridice, cum ar fi: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, descrierea, deducția, metoda istorică. Materialele utilizate în vederea realizării studiului: publicații ale

intellectual property crimes”.

This scourge, regrettably, did not arouse special interest from the academic environment and is currently not part of the field of research in the Republic of Moldova from a forensic aspect. The variety of issues that should be analyzed in detail refer to “economic and commercial espionage”, “industrial espionage”, “corporate espionage”, “cyber espionage”, etc.

In today’s conditions, when there is a widespread practice of unfair competition, such a negligent attitude on the part of business managers to protect companies from the risks and threats posed by intellectual property crime could lead to considerable losses or even to bankruptcy.

The purpose of the study. The authors propose to do a doctrinal analysis of the phenomenon that refers to the security of companies regarding the risks of attacks on intellectual property and methods of combating them.

Next comes the definition of commercial espionage actions and the development of recommendations for their prevention and prophylaxis.

This article refers to the securing of economic agents against the risks and threats that could come from the employed personnel, as a result, of their evaluation errors.

The issue of this study has relevance both in state structures and in the private sector.

The authors will address issues related to the behavioral analysis of employees, the non-instrumental and instrumental detection of lies in the corporate interview, the possibility of applying the polygraph at the level of evaluating staff loyalty, as well as establishing commercial espionage intentions.

This subject is part of the area of interdisciplinary sciences such as: forensics, psychology, management, criminology and sociology.

Applied methods and materials. The research will be carried out by capitalizing on the research method specific to legal theory and doctrine, such as: logical method, comparative analysis method, systemic analysis, description, deduction, historical method. The materials used to carry out the study are the publications of researchers in the field, analytical materials of practitioners, as well as the relevant legislation. In addition, the scientific

cercetătorilor din domeniu, materiale analitice ale practicienilor, legislația relevantă. De asemenea, baza științifică a cercetării o constituie diverse studii cuprinse în culegeri de materiale ale conferințelor, articole științifice, comentarii aplicative etc.

Rezultate obținute și discuții. Zilnic, în lumea companiilor mari ne confruntăm cu acte ilicite, fraude și înșelătorii. Atunci când concurența acerbă dintre agenții economici, lăcomia proprietarilor acestora și goana după bani depășește anumite norme etico-morale, pot lua naștere activități frauduloase.

Competiția și concurența în esență sa nu este un lucru rău, deoarece motivează evoluția. Fiind concurență pe piață, fiecare actor economic dorește să exceleze și să fie înaintea celorlalți în aceeași activitate. Atunci când se respectă normele legale, activitatea comercială este justificată, dar există situații care alunecă în zona activităților frauduloase. Ne referim la spionajul corporativ sau industrial, care reprezintă o problemă gravă pentru multe companii.

Într-o altă ordine de idei, cei care doresc să supraviețuiască în lumea afacerilor trebuie să fie precauți și puternici și să-și securizeze businessul sub toate aspectele.

Activitatea cea mai răspândită în lumea afacerilor este spionajul corporativ. În acest context, vom opera cu definiția spionajul economic ca fiind acțiunea de a fura secretele comerciale ale companiei cu intenție sau știință, propusă de Benjamin C. Glassman, Matt Wagner și Colin R. Jennings [1].

Definiția profesorului Robert E. Wagner - assistant Professor of Law City University of New York (CUNY), Baruch College Zicklin School of Business, Department of Law One Bernard Baruch Way New York, NY10010, rămâne a fi fundamentală: „Spionajul economic se referă la direcționarea sau achiziționarea secretelor comerciale, sustrase de la companii naționale sau entități guvernamentale, în beneficiul unui stat străin” și „Spionajul industrial se referă la același lucru, ca și spionajul economic, cu excepția faptului că de acesta beneficiază, mai degrabă, o entitate privată decât un guvern străin” [2].

Reieșind din definițiile de mai sus, deducem că chiar dacă aceste două tipuri de activități au scopuri diferite, acțiunile întreprinse sunt similare și în acest context distin-

basis of the research is constituted by various studies contained in collections of conference materials, scientific articles, application comments, etc.

Results obtained and discussion. Every day in the world of large companies we are faced with illegal acts, fraud and scams. When the fierce competition between economic agents, the greed of their owners and the rush for money exceeds certain ethical and moral norms, fraudulent activities can arise.

Competition and contention in its essence is not a bad thing because it motivates evolution. Being competitors in the market, everyone wants to excel and be ahead of others in the same activity. When the legal norms are respected, the commercial activity is justified, but there are situations that slip into the area of fraudulent activities.

We are referring to corporate or industrial espionage, which is a serious problem for many companies.

On another note, those who want to survive in the business world for a long time must be cautious and strong and secure their businesses in all aspects.

The most widespread activity in the business world is corporate espionage.

In this context, we will operate with the definition of economic espionage as the act of stealing company trade secrets with intent or knowledge, proposed by Benjamin C. Glassman, Matt Wagner and Colin R. Jennings[1].

The definition of Professor Robert E. Wagner - assistant Professor of Law City University of New York (CUNY), Baruch College Zicklin School of Business, Department of Law One Bernard Baruch Way New York, NY10010, remains fundamental: “Economic espionage refers to directing or acquiring trade secrets, stolen from national companies or government entities, for the benefit of a foreign state” and “Industrial espionage refers to the same thing as economic espionage, except that it benefits, rather, an entity private, than a foreign government” [2].

Based on the above definitions, we deduce that even if these two types of activities have different goals, the actions undertaken are similar and in this context, we distinguish two basic key elements:

gem două elemente cheie de bază:

➤ Factorul uman – prin natura lui este un element forte sau veriga slabă în prevenirea activităților de spionaj;

➤ Factorul tehnic – explorează vulnerabilitățile IT și securitatea cibernetică.

Un exemplu de spionaj economic realizat prin implicarea factorului uman este situația anului 1965, când România trecea într-o nouă eră economică și politică. N. Ceaușescu și-a propus să transforme țara în unul din cele mai mari și importante centre industriale din estul Europei.

Urmare a unui ordin, dat generalului de securitate Ion Mihai Pacepa în vederea obținerii unei performanțe pentru producerea autoturismului autohton, a fost demarată o operațiune secretă de dobândire a tehnologiei de fabricație a acestuia, care să devină mândria țării.

Soluția a venit de la francezi – așa a ajuns Renault 10 să se numească Dacia 1100, iar industria românească să ia avânt. Dacia 1100 a fost un succes al spionajului economic și a devenit un instrument al guvernării de atunci, de care era responsabilă Direcția de Informație Externă a României.

În câțiva ani au fost formați sute de agenți secreți: ingineri, chimiști sau fizicieni infiltrați în companii străine pentru a prelua informații, schițe și proiecte în vederea realizării ulterioare a acestora în România.

Un caz de spionaj industrial este cel în favoarea companiei Pepsi, realizat de Joya Williams, în vârstă de 42 de ani, care a fost condamnată la opt ani de privațiune de libertate, iar complicele său, Ibrahim Dimson, a primit o sentință de cinci ani. Amândoi au fost amendați cu 40.000 de dolari. Aceștia au fost acuzați de tentativa vinderii documentelor secrete ale companiei Coca Cola concurentului său de bază pe piața americană – Pepsi, contra sumei de 1,5 milioane de dolari [3].

Considerăm că securizarea personalului angajat este un element extrem de important în contracararea spionajului economic și industrial. În acest context ne referim și la neadmiterea angajării persoanelor ce au intenții ce presupun activități de furt intelectual.

Angajații unei companii sunt componenta principală care contribuie la bunăstarea acesteia; or, dacă aceasta din urmă nu este ad-

➤ The human factor - by its nature it is a strong element or weak link in the prevention of espionage activities;

➤ The technical factor – explores IT vulnerabilities and cyber security.

An example of economic espionage achieved through the involvement of the human factor is the situation in 1965, when Romania was entering a new economic and political era. N. Ceaușescu set out to transform the country into one of the largest and most important industrial centers in Eastern Europe.

Following an order given to security general Ion Mihai Pacepa in order to achieve a performance in the production of domestic cars, a secret operation was started to acquire the manufacturing technology for it, which would become the pride of the country.

The solution came from the French people – that is how the Reno 10 came to be called the Dacia 1100, and the Romanian industry took off.

The Dacia 1100 was a success of economic espionage and became a tool of the government at the time, for which the Department of Foreign Information of Romania was responsible.

In a few years, hundreds of secret agents were formed: engineers, chemists or physicists infiltrated into foreign companies to take over information, sketches and projects with a view to their subsequent realization in Romania.

A case of industrial espionage is the one in favor of the Pepsi company, made by 42-year-old Joya Williams, who was sentenced to eight years in prison, and her accomplice, Ibrahim Dimson, received a five-year sentence. Both were fined \$40,000.

They were accused of trying to sell the secret documents of the Coca Cola company, its main competitor on the American market – Pepsi, for the sum of 1.5 million dollars [3].

We believe that securing the employed personnel is an extremely important element in countering economic and industrial espionage. In this context, we also refer to the non-admission of employment of people who have intentions that involve intellectual theft activities.

The employees of a company are the main component that contributes to their well-being, or if it is not managed correctly, it can

ministrată corect, există amenințarea creării unor riscuri și pericole comerciale.

Se impune totuși o delimitare a noțiunilor de risc și de pericol comercial.

Considerăm că în categoria riscurilor de personal se încadrează înțelesul de management defectuos – atunci când administratorul în mod intenționat sau din neglijență admite la serviciu un angajat ce nu își îndeplinește calitativ îndatoririle funcționale.

Pericolul comercial apare atunci când admitem la exercitarea funcției persoane care au intenții de furt intelectual, sabotaj, activitate de fraudă corporativă, acte coruptibile, etc.

Se consideră că dauna adusă intenționat de către angajat este mai nocivă și periculoasă decât o simplă neglijență în serviciu [4].

În această ordine de idei, se impune o atenție sporită și o bună cunoaștere a tehnicilor de „profiling” corporativ în cadrul interviului la angajarea persoanei, precum și o monitorizare a acesteia pe perioada de probă.

În viziunea noastră, „profiling”-ul corporativ este un set de metode și tehnici, dezvoltate pentru alcătuirea unui portret psiho-emoțional al candidatului cu scopul evaluării ulterioare a acestuia pentru a determina comportamentul său. Utilizarea acestor tehnici contribuie la: prognozarea riscurilor de personal și manageriale, determinarea loialității față de regulile și reglementările stabilite de companie, detectarea minciunii pe cale neinstrumentală, stabilirea principalelor modele comportamentale, sociale, economice și financiare.

Instrumentele de profilare vă vor permite să interpretați în mod obiectiv mesajele verbale și non-verbale ale candidatului, să evaluați aspectul exterior al acestuia, fapt care va face posibilă o precizie a comportamentului acestuia într-o situație sau circumstanță de interes pentru angajator.

Structura ființei umane este de așa natură, încât minciuna ne este improprie. Atunci când intenționăm să denaturăm adevărul, facem un anume efort psiho-emoțional și prin urmare simțim un fel de disconfort emoțional.

Profilarea se bazează pe determinarea comportamentului de bază al persoanei, atunci când nu există necesitatea de a spune neadevăr și o ulterioară analiză comportamentală, ca reacție la anumiți stimuli.

create commercial risks and dangers.

However, a delimitation of the notion of commercial danger risks is required.

We believe that the category of personnel risks includes the meaning of faulty management - when the administrator intentionally or negligently admits to the knowledge of an employee who does not fulfill his functional duties qualitatively.

Commercial danger appears in cases when we admit to the exercise of the function persons who have intentions of intellectual theft, sabotage, corporate fraud activity, corrupt acts, etc.

It is considered, that the damage caused intentionally by the employee is more harmful and dangerous than a simple negligence in the service [4].

In this vein, greater attention and a good knowledge of “corporate profiling” techniques are required during the interview when hiring the person, as well as monitoring during the probationary period.

In our view, corporate “profiling” is a set of methods and techniques, developed to create a psycho-emotional portrait of the candidate for the purpose of his subsequent evaluation in order to determine his behavior. The use of these techniques contributes to forecasting personnel and managerial risks, determining loyalty to the rules and regulations established by the company, detecting lies by non-instrumental means, establishing the main social, economic and financial behavioral models.

Profiling tools will allow you to objectively interpret the candidate’s verbal and non-verbal messages, evaluate his external appearance, which will make it possible to predict his behavior in a situation or circumstance of interest to the employer.

The structure of the human being is such that lying is inappropriate for us. When we intend to distort the truth, we make a certain psycho-emotional effort and therefore re-experience a kind of emotional discomfort.

Profiling is based on determining the basic behavior of people, when there is no need to tell untruths, and subsequent behavioral analysis, in reaction to certain stimuli.

Most of us will avoid telling lies, because this puts us in the discomfort zone and will

Majoritatea din noi vom evita a spune minciuni, pentru că acest lucru ne aduce în zona de disconfort și prin urmare va da naștere unor reacții fiziologice, care pot fi interpretate. Multe reacții fiziologice, care însoțesc comportamentul simulat, se formează în zona sistemului nervos vegetativ și nu pot fi controlate prin voință.

În consecință, un „profiler” experimentat acționează în felul următor: el studiază comportamentul unei persoane într-o situație în care aceasta nu este impusă să mintă. De exemplu, poartă o discuție abstractă și relaxantă cu interviuatul, după care urmează etapa când sunt utilizați stimulii. Stimulii de obicei sunt auditivi, sub forma întrebărilor, dar pot fi folosiți și stimulii vizuali sau sonori.

Recomandăm interviuatorilor să se inspire din procedeele tactice folosite la audiere, cum ar fi: folosirea probelor de vinovăție sau tactica întâlnirilor surpriză [5].

Se consideră extrem de valoroși interviuatorii cu o experiență în activitatea de ofițer de urmărire penală, procuratură, activitate specială de investigații – oameni care în virtutea profesiei lor au desfășurat multe activități specifice, similare interviurilor.

Pe timpul interviului vor fi atent analizați indicii non-verbali și para-verbali ai interviuatului. Ponderea transmiterii informației de către o persoană se exprimă în următoarea proporție:

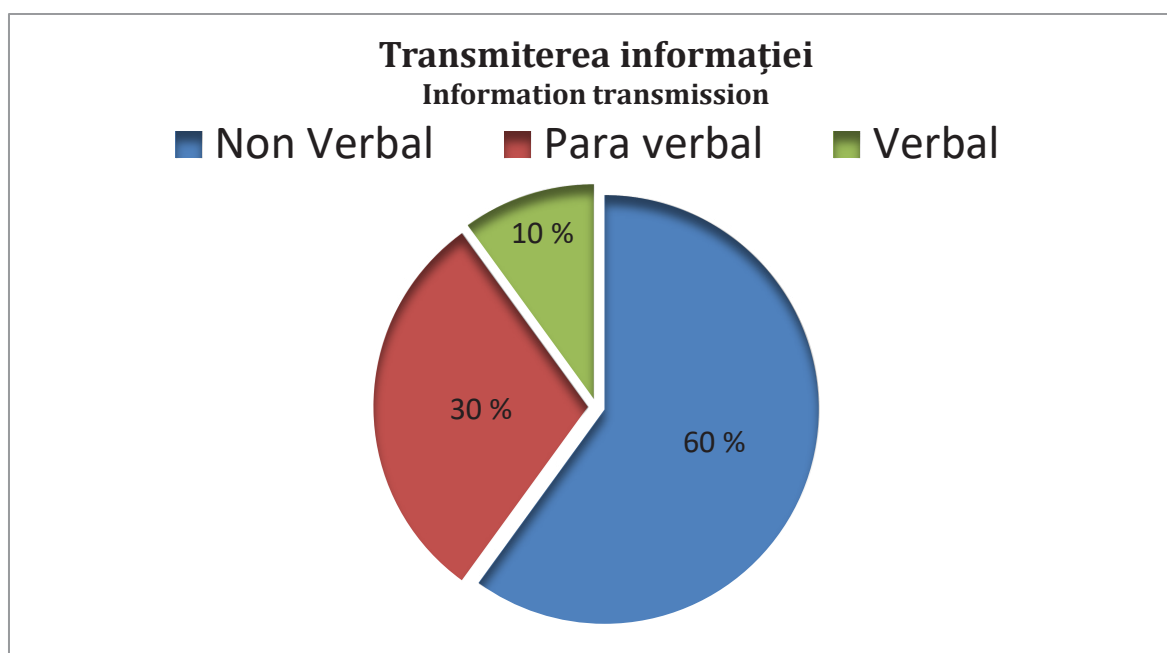
therefore give rise to physiological reactions that can be interpreted. Many physiological reactions that accompany simulated behavior are formed in the area of the autonomic nervous system and cannot be controlled by will.

Accordingly, an experienced profiler acts in the following way: he studies the behavior of a person in a situation where he is not required to lie. For example, have an abstract and relaxing discussion with the interviewee, followed by the stage when the stimuli are used. The stimuli are usually auditory, in the form of questions, but visual or sound stimuli can also be used.

We recommend that the interviewers be inspired by the tactical procedures used at the hearing, such as: the use of evidence of guilt or the tactic of surprise meetings [5].

Interviewers with experience in the activity of a criminal investigation officer, prosecutor, special investigation activity - people who, by virtue of their profession, have spent many specific activities similar to interviews, are considered extremely valuable.

During the interview, the non-verbal and para-verbal cues of the interviewee will be carefully analyzed. The weight of the transmission of information by a person is expressed in the following proportion:

Comunicarea nonverbală o însoțește pe cea verbală și apare ca un element de întărire a acesteia.

Cel mai des întâlnite forme de comunicare nonverbală sunt:

- mimica (expresia facială),
- gestică,
- postura,
- atitudinea,
- vestimentația,
- comunicarea cu ajutorul distanțelor,
- comunicarea cu timpul.

Acestea confirmă sau infirmă mesajul verbal, în funcție de manifestările lor.

Persoana care intenționează să spună o minciună, trebuie să ascundă:

- Adevărul,
- Emoția, ce apare odată cu comportamentul simulat.

Orice disimulare este fundamentată de un anumit motiv, care are la bază frica de a fi pedepsit, dorința și satisfacția de a reuși, sentimentul de vinovăție, etc.

În acest context, disimularea este de obicei acoperită de gesturi, emoții false neutre sau pozitive, care sunt considerate ca indicatori ai minciunii.

Lucrurile se complică în situațiile în care persoanele sunt special pregătite pentru simularea comportamentului. Cea mai răspândită metodă este înlocuirea unui adevăr cu altul – tehnici ce îngreunează detecția minciunii.

O selecție calitativă a personalului, cu siguranță va contribui la o creștere semnificativă a eficienței întreprinderii.

Pentru rezolvarea problemelor cu personalul companiilor, în cadrul organizațiilor sunt create structuri speciale cu funcții ce vizează asigurarea securității interne sau aceste funcții sunt realizate de agenții specializate.

Există diverse metode de evaluare a competenței candidaților, care permit o clasificare cât mai precisă a candidaților pentru un post într-o anumită companie. Identificarea tuturor riscurilor, alegerea metodologiei potrivite și stabilirea corectă a cerințelor pentru candidat este sarcina unui specialist în recrutare cu experiență.

În unele situații, totuși, se impune aplicarea cunoștințelor speciale în procesul de recrutare. Ne referim la aplicarea poligrafului în

Non-verbal communication accompanies the verbal one and appears as an element to strengthen it.

The most common forms of non-verbal communication are:

- mimicry (facial expression),
- gestures,
- posture,
- attitude,
- clothing,
- communication using distances,
- communication in time.

These confirm or deny the verbal message, depending on their manifestations.

The person who intends to tell a lie must conceal:

- The truth,
- Emotion, which appears together with the simulated behavior.

Any concealment is based on a certain reason, which is also based on fear of being punished, the desire and satisfaction of succeeding, feeling of guilt, etc.

In this context, dissimulation is usually covered by gestures, fake neutral or positive emotions, which are considered as indicators of lying.

Things get complicated in situations where people are specially trained to simulate the behavior. The most widespread method is to replace one truth with another - techniques that make it difficult to detect a lie.

A qualitative selection of personnel will certainly contribute to a significant increase in the efficiency of the enterprise.

In order to solve problems with company personnel, special structures are created within organizations with functions aimed at ensuring internal security or these functions are performed by specialized agencies.

There are various methods of assessing the competence of candidates, which allow for the most accurate classification of candidates for a position in a particular company.

Identifying all the risks, choosing the right methodology and correctly setting the requirements for the candidate is the task of an experienced recruitment specialist.

In some situations, however, it is necessary to apply special knowledge in the recruitment process. We refer to the application of the

domeniul relațiilor de muncă. Făcând o analiză statistică, deducem că testările poligraf sunt destul de răspândite în lume.

Angajatorul este interesat să obțină cât mai multe informații despre candidatul la o funcție în cadrul întreprinderii, mai ales atunci când atribuțiile unui astfel de angajat presupun o responsabilitate sporită față de activele companiei, accesul la strategia de dezvoltare a întreprinderii, accesul la date privind informațiile care pot constitui un secret comercial.

Testările la poligraf în aceste situații se efectuează la etapa de preselecție în cadrul unui concurs de preselecție, pentru ocuparea funcției vacante în întreprindere. Datorită acestei verificări, angajatorul primește informații valoroase și veridice despre: candidatul la funcție; scopul real al angajării; dacă poate încredința accesul la segmente importante ale activității companiei.

O situație deosebită este în cazul angajării personalului pentru deservirea infrastructurilor critice. Deși abordările diferă, având drept punct de plecare elementele comune cu privire la importanța funcționării în siguranță și efectele induse, conceptul de „infrastructură critică” poate fi asimilat cu orice entitate economică funcțională, care oferă produse, bunuri și servicii de utilitate publică, vitale pentru întreaga societate și a cărei distrugere, degradare ori aducere într-o stare nefuncțională produce un impact major în plan economico-social, la nivel micro- și macro-regional [6].

Potrivit unei definiții europene, la care ne alăturăm, la infrastructurile critice se referă: „instalații, rețele, servicii și active care, în caz de oprire sau de distrugere, pot să producă efecte nocive asupra sănătății, securității sau bunăstării economice a cetățenilor sau activităților guvernelor statelor UE”.

Amenințările și pericolul major în aceste situații pot fi provocate de acțiuni teroriste, acte de sabotaj, etc. Complexitatea și interdependența acestor infrastructuri impun măsuri speciale de protecție atât la nivel național, cât și la nivel internațional.

Ne referim la sistemele de infrastructuri critice pentru care sunt stabilite măsuri speciale de protecție, în cadrul Uniunii Europene [7], și anume:

– Instalațiile și rețelele de distribuție din

polygraph in the field of labor relations. By doing a statistical analysis, we deduce that polygraph tests are quite widespread in the world.

The employer is interested in obtaining as much information as possible about the candidate for a position in the company, especially when the duties of such an employee involve increased responsibility for the company's assets, access to the company's development strategy, access to information data, which may constitute a trade secret.

The polygraph tests in these situations are carried out at the pre-selection stage within a pre-selection competition, for filling the vacant position in the company. Thanks to this verification, the employer receives valuable and truthful information about the candidate for the position, the real purpose of the employment, and whether he can entrust access to important segments of the company's activity.

A special situation is in the case of hiring staff to service critical infrastructures.

Although the approaches differ, having as a starting point the common elements regarding the importance of safe operation and the induced effects, the concept of “critical infrastructure” can be assimilated to any functional economic entity, which offers products, goods and services of public utility, vital for the whole society and whose destruction, degradation or bringing into non-functioning state produces a major economic-social impact, at the regional micro and macro level [6].

According to a European definition, which we adhere to, critical infrastructure refers to: “facilities, networks, services and assets that, in case of shutdown or destruction, can produce harmful effects on the health, security or economic well-being of citizens or activities governments of the EU states”.

The major threats and danger in these situations can be caused by terrorist actions, acts of sabotage, etc.

The complexity and interdependence of these infrastructures require special protection measures at the national and international level.

We refer to the critical infrastructure systems for which special protection measures are established within the European Union [7], and namely:

– Installations and distribution net-

domeniul energetic (sub-sectoare legate de energie electrică, petrol, gaze);

- Tehnologiile de comunicații și informații;
- Instituțiile care asigură sectorul financiar-bancar și piețele de valori și investiții;
- Platformele și instituțiile sistemului de sănătate;
- Mijloacele de producție și distribuție pentru sectorul alimentară;
- Aprovizionarea cu apă;
- Transportul feroviar, rutier, aerian, pe apă și instalațiile aferente utilizate;
- Producția, stocajul și transportul produselor periculoase (materiale chimice, biologice, radiologice și nucleare);
- Administrația (armata, jandarmeria și poliția).

Factorul uman este un element indispensabil al activității în siguranță a infrastructurilor critice, dar, în același timp, el este un element ce urmează să fie obiectul unei analize de risc bazate pe vulnerabilitatea acestuia și impactul potențial.

Directiva 2008/114/CE a Consiliului European din 8 decembrie 2008, privind identificarea și desemnarea infrastructurilor critice europene și evaluarea necesității de îmbunătățire a protecției acestora, menționează acest lucru în mod expres [8].

Tot mai des sunt solicitate examinările pentru stabilirea viciilor angajaților sau ale persoanelor ce urmează să fie angajate la serviciu. Ne referim la așa vicii ca: dependența de droguri, dependența de consumul excesiv al băuturilor alcoolice, cleptomania etc.

Un rol aparte îl au examinările poligraf destinate stabilirii tuturor circumstanțelor ce țin de anchetele de serviciu în cadrul companiilor. În orice colectiv sunt posibile furturi în proporții mici, deteriorări intenționate ale bunurilor, forme de intimidări și agresiuni – situații cu care, de obicei, nu se adresează imediat la organele de poliție. Serviciile de securitate încercă să lămurească lucrurile la nivelul său, inițiind anchete de serviciu.

Un exemplu elocvent este o situație din propria practică ce se referea la un furt din geantă, care se afla într-un birou unde accesul era permis doar persoanelor care se cunoșteau de mult timp și erau în relații foarte bune. În

works in the energy field; (under sectors related to electricity, oil, gas.)

- Communication and information technologies;
- The institutions that ensure the financial-banking sector and the stock and investment markets;
- Health system platforms and institutions;
- The means of production and distribution for the food sector;
- Water supply;
- Rail, road, air, water transport and related facilities used;
- Production, storage and transport of dangerous products (chemical, biological, radiological and nuclear materials);
- Administration (army, gendarmerie and police).

The human factor is an indispensable element of the safe operation of critical infrastructures, but at the same time, it is an element to be subject to a risk analysis based on its vulnerability and potential impact.

Directive 2008/114/EC of the Council of Europe of December 8, 2008, regarding the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection expressly mentions this [8].

More and more often, examinations are requested to establish the vices of employees or people to be employed at work. We refer to such vices as: drug addiction, addiction to excessive consumption of alcoholic beverages, kleptomania, etc.

A special role is played by polygraph examinations designed to establish all the circumstances within the framework of service investigations within companies. Small-scale thefts, intentional damage to property, forms of intimidation and aggression are possible in any group - situations that are usually not immediately addressed to the police. The security services are trying to clear things up at his level by initiating official inquiries.

An eloquent example is a situation from my own practice that referred to a theft from a bag, which was in an office where access was allowed only to people who had known each other for a long time and were on very good terms. In

această situație s-a dorit aflarea adevărului cu privire la dispariția banilor din geantă, dar nu prin intermediul organelor polițienești. Prin urmare a fost dispusă o anchetă de serviciu pentru stabilirea circumstanțelor dispariției banilor și a fost solicitată petrecerea testării cu aplicarea poligrafului.

Dacă în exemplul de mai sus are de suferit doar reputația unei persoane din colectiv, în alte cazuri acțiunile angajaților vor supune riscurilor de reputație compania, care într-un final, implicit vor contribui la pierderi de ordin financiar.

Un studiu aprofundat cu privire la factorii ce ar putea declanșa apariția riscurilor ce țin de reputație îi aparține domnului Manea Ciprian în cadrul tezei „Managementul riscului reputațional în domeniul bancar”, în care expres sunt puse în evidență etica și integritatea factorului uman [9].

La ora actuală, există diferite categorii de documente și politici ale corporațiilor mari, ce reglementează riscurile de pierdere a reputației.

Spre exemplu, o referire clară asupra factorilor ce pot provoca riscuri de reputație întâlnim în Politicile privind administrarea riscurilor semnificative în BC „Moldindconbank” S.A., ca fiind piloni de bază în orientarea activităților Băncii pe coordonate de eficiență. [10].

În acest context, se menționează: riscul de reputație operațională, când o activitate, acțiune sau poziție a băncii, a administratorilor și/sau a persoanelor afiliate băncii va dăuna imaginii băncii, astfel încât va fi afectat profitul fondurilor proprii ale băncii [10, p.5].

Vom aduce un exemplu din propria practică: „La o bancă comercială din Republica Moldova, în cadrul serviciului de securitate au apărut suspiciuni cu privire la o persoană cu dreptul de decizie, precum că ar favoriza acordarea de credite persoanelor, încălcând procedurile impuse în acest sens. A fost luată decizia aplicării poligrafului pentru a stabili circumstanțele acestui fapt. Urmare a acestei măsuri, au fost înlăturați factorii ce aduceau băncii prejudicii de ordin material și de reputație.

Datorită faptului că poligraful a reușit să rezolve o situație complicată în termeni restrânși, cu păstrarea unui grad de confidențialitate, banca a luat decizia să modi-

this situation, they wanted to find out the truth about the disappearance of the money from the bag, but not through the police. Therefore, a service investigation was ordered to establish the circumstances of the disappearance of the money and a polygraph test was requested.

If in the above example only the reputation of one person from the collective suffers, in other cases the actions of the employees will subject the company to reputational risks which in the end, implicitly, will also contribute to financial losses.

An in-depth study on the factors that could trigger the appearance of reputational risks belongs to Mr. Manea Ciprian in the thesis “Reputational risk management in the banking field”, in which the ethics and integrity of the human factor are expressly highlighted [9].

Currently, there are different categories of documents and policies of large corporations, which regulate reputational risks.

For example, a clear reference to the factors that can cause reputational risks are provided in the Policies regarding the management of significant risks in BC “Moldindconbank” S.A., as basic pillars in orienting the Bank’s activities on efficiency coordinates. [10].

Within this context, it has been mentioned: operational reputation risk, when an activity, action or position of the bank, administrators and/or persons affiliated with the bank will damage the bank’s image, so that the bank’s profit and own funds will be affected. [10, p. 5]

We will give an example from our own practice: “At a commercial bank in the Republic of Moldova, within the security service, suspicions arose regarding a person with the right to make decisions, as if he would favor the granting of loans to individuals, violating the procedures imposed in this sense. It was decided to apply the polygraph to establish the circumstances of this fact. Following this measure, the factors causing reputational and material damage to the bank were removed.

Due to the fact that the polygraph was able to solve a complicated situation in limited terms, while maintaining a degree of confidentiality, the bank made the decision to amend the individual employment contracts, introducing a clause whereby employees give their consent to be tested with the application of the poly-

face contractele individuale de muncă, introducând o clauză prin care angajații dau acordul să fie testați cu aplicarea poligrafului cu o anumită periodicitate. În consecință, urmare a modificării contractelor de muncă, au depus cerere de eliberare din funcția ocupată încă 4 șefi de filiale-factori de decizie în eliberarea creditelor.

Situația creată permite să concluzionăm, că poligraful a funcționat și ca măsură de profilaxie și probabil ca măsură de prevenire. Însăși condiția în contract de a accepta testarea cu aplicarea poligrafului va contribui la micșorarea numărului candidaților cu intenții și scopuri „neloiale” companiei la care urmează să se angajeze.

Preocuparea principală a oricărui recruiter este înțelegerea atitudinii reale a unui candidat pentru ocuparea funcției la care urmează să fie angajat. Un recruiter are sarcina dificilă de a analiza un număr de persoane necunoscute și de a identifica dintre acestea persoana cea mai potrivită pentru a ocupa postul vacant al companiei. La etapa interviului el are la dispoziție doar CV-ul persoanei, fapt care îi permite să se informeze doar despre starea familială, studii, limbi vorbite etc., dar acest lucru nu este suficient.

O persoană care vrea cu orice preț să obțină jobul, ar putea întocmi un CV cu date eronate, ascunzându-și propriile defecte. De aici apar următoarele întrebări: cum se va prezenta persoana după angajare, cum va colabora cu colegii, cum va proceda în situații critice, cum va soluționa conflictele cu clienții, care sunt calitățile ei morale și etice adevărate?

Angajații subdiviziunilor de securitate din cadrul companiilor au obligația să nu se limiteze doar la o analiză comportamentală a angajatului la etapa preselecției, ci să efectueze o analiză amplă a acestora și pe perioada ulterioară.

Natura umană în permanență se află într-un proces de schimbare și modificare în funcție de anumiți factori. În acest sens, omul suferă modificări comportamentale sub influența mediului în care se află. Iar locul de muncă este un mediu ce poate schimba comportamentul persoanei spre bine sau spre rău și, din acest motiv, angajatul urmează să fie în continuare „tutelat”.

Procedura de analiză comportamentală a angajatului poate fi împărțită în câteva acțiuni manageriale:

✓ Analiza pe perioada de adaptare;

graph with a certain periodicity. Consequently, as a result of the change in the employment contracts, 4 more heads of branches-decision-makers in the granting of loans submitted a request to be released from their position.

The situation created allows us to **conclude** that the polygraph also worked as a prophylactic measure and probably as a preventive measure. The condition in the contract to accept polygraph testing will contribute to reducing the number of candidates with intentions and goals “disloyal” to the company they are going to work for.

The main concern of any recruiter is to understand the real attitude of a candidate for the position to be hired.

A recruiter has the difficult task of sifting through a number of unknown people and identifying among them the most suitable person to fill the company’s vacancy. At the interview stage, he only has the person’s CV at his disposal, which allows him to find out information only about family status, studies, languages spoken, etc., but this is not enough.

A person who, wants by all means, to get the job could draw up a CV with erroneous data, hiding their own flaws. In consequence, questions arise related to how the person will present himself after employment: how will he collaborate with colleagues, how will he proceed in critical situations, how will he resolve conflicts with clients, what are the true moral and ethical qualities?

The employees of the security subdivisions within the companies are obliged not only to conduct a behavioral analysis of the employee at the pre-selection stage, but also to conduct an extensive analysis of them in the subsequent period as well.

Human nature is constantly in a process of change, modification according to certain factors. In this sense, he undergoes behavioral changes under the influence of the environment in which he is. The workplace is an environment that can change the person’s behavior for better or worse and for this reason, the employee should continue to be “guarded”.

The employee behavioral analysis procedure can be divided into several managerial actions:

✓ Analysis during the adaptation period;

✓ Prin acceptarea sau respectarea de către angajat a normelor comportamentale impuse de regulamentele interne;

✓ Atestarea angajatului.

O importanță deosebită trebuie acordată unei analize a activității candidatului la locul precedent de lucru. Este des întâlnită practica concedierii angajatului și, odată cu aceasta, el pleacă cu baza de clienți sau sustrage toate materialele din calculatorul de serviciu. Orice angajator trebuie să fie atent cu asemenea persoane, care în mod sigur vor proceda în același mod și în raport cu alte companii ce urmează să le angajeze.

Generalizând cele expuse, conchidem că „recruiting”-ul este asociat în mod constant cu riscuri – atât la etapa de preselecție a candidatului, cât și pe perioada de probă, activitate propriu-zisă și concediere.

Pentru a menține o reputație bună și un climat favorabil pe interior, companiile ar trebui să atragă mai multă atenție angajaților săi și să nu ignore recomandările cu privire la procedurile ce vizează o serie de verificări, începând cu locul de muncă anterior, precum și verificări speciale necesare ocupării postului de muncă (psihologice, medicale etc.).

Considerăm că un factor extrem de important, care trebuie avut în vedere, este loialitatea angajatului. Verificarea loialității este posibilă prin aplicarea cunoștințelor speciale pentru detectarea comportamentului simulat prin aplicarea poligrafului. Acuratețea sistemelor computerizate contemporane se apropie de 98%, lucru ce permite detectarea intențiilor ascunse ale angajatului.

În situațiile aplicării poligrafului pentru testarea angajaților, recomandăm folosirea testelor construite după metodologia „Întrebările de control”.

De remarcat că angajații loiali păzesc cu strictețe secretele comerciale ale companiei. Sunt mereu în gardă, controlează posibilele amenințări și le contracarează. În mod cert, un angajat loial nu va trăda în niciun caz interesele companiei.

✓ Through the employee’s acceptance and compliance with the behavioral norms imposed by the internal regulations;

✓ Attestation of the employee;

Particular importance should be given to an analysis of the candidate’s activity at the previous workplace. It is common practice to fire the employee and with him he leaves with the customer base or all the materials from the work computer. Any employer must be careful with such people, he will do exactly the same in relation to other companies that are going to hire him.

Generalizing the above, we conclude that recruiting is constantly associated with risks - both at the candidate pre-selection stage, as well as during the trial period, actual activity and dismissal.

In order to maintain a good reputation and a favorable internal climate, interested companies should pay more attention to their employees and should not ignore the recommendations regarding the procedures aimed at a series of checks, starting with the previous workplace, as well as checks special requirements for employment (psychological, medical, etc.).

We consider an extremely important factor that must be taken into account - the loyalty of the employee. Loyalty verification is possible through the application of special knowledge in the detection of simulated behavior through the application of the polygraph. The accuracy of contemporary computerized systems approaches 98%, which allows the detection of the hidden intentions of the employee.

In the situations of applying the polygraph for testing employees, we recommend using tests built according to the “Control questions” methodology.

Loyal employees strictly guard the company’s trade secrets. They are always on guard, control possible threats and counter them. For a loyal employee, betraying the interests of the company is simply impossible.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Benjamin C. Glassman, Matt Wagner, Colin R. Jennings. Economic Espionage and Theft of Trade Secrets. *National Law Review*, Volume XII, Number 55, February 24, 2022.
2. Bailouts and the Potential for Distortion of Federal Criminal Law: Industrial Espionage and Beyond, 86 *TULANE LAW REVIEW* 1017 (2012).
3. „United States v. Williams” Oyez, www.oyez.org/cases/2007/06-694. Accesat 27 Dec. 2022.
4. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия. Издательство «Алетей», 1999.
5. Tudor Osoianu, Iurie Odagiu, Dinu Ostavciuc, Constantin Rusnac, „Tactica acțiunilor de urmărire penală”, editura Cartea Militară, 2020.
6. *International Journal of Critical Infrastructures*, vol. 1, nr.1/2004.
7. Communication from the Commission of 12 December 2006 on a European Programme for Critical Infrastructure Protection [COM(2006) 786 final – Official Journal C 126 of 7.6.2007].
8. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?ri=CELEX:32008L0114&from=CS>, vizitat 04.01.2023.
9. Rezumatul tezei de doctorat (în limbile română și engleză) poate fi consultat în cadrul Depozitului digital instituțional ARTHRA la adresa: <http://www.arthra.ugal.ro>; Teza de doctorat în format tipărit poate fi consultată la biblioteca universității „Dunărea de Jos” din Galați.
10. https://www.micb.md/img/n-info-doc/Administrare_riscuri_2021.pdf, vizitat 04.01.2023.

Despre autori:

Iurie ODAGIU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii
și management al calității,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: criminalistic@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-2474-5299*

Andrei LUNGU,

*doctorand,
Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
master în drept, master în psihologie,
poligrafolog
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md
ORCID: 0000-0003-0214-828X*

About authors:

Iurie ODAGIU,

*PhD, associate professor,
First Vice-Rector for studies
and quality management of the
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: criminalistic@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-2474-5299*

Andrei LUNGU,

*PhD student,
Doctoral School “Criminal Sciences and Public
Law”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
master in law, master in psychology,
polygraph examiner,
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md
ORCID: 0000-0003-0214-828X*

CZU 343.81

DOI 10.5281/zenodo.8318647

PREVENIREA CRIMINALITĂȚII FEMINE PRIN MĂSURI DE CORIJARE ȘI RE-EDUCARE A FEMEILOR CONDAMNATE LA PEDEAPSA CU ÎNCHISOARE

Iurie LARII,
doctor în drept, profesor universitar

Mariana-Cristina DRAGOMIR,
doctor în drept

PREVENTION OF FEMALE CRIMINALITY THROUGH CORRECTIVE MEASURES AND RE-EDUCATION OF WOMEN SENTENCED TO PRISON

Iurie LARII,
PhD, university professor

Mariana-Cristina DRAGOMIR,
PhD

În prezentul articol sunt abordate o serie de probleme ce se referă la corijarea și reeducarea femeilor condamnate la pedeapsa cu închisoare prin prisma prevederilor legislației naționale și internaționale, care vizează tratamentul aplicat persoanelor private de libertate. Astfel, se constată că în procesul de executare a pedepsei accentul urmează a fi plasat pe programe și activități psihosociale aplicate și adaptate la realitățile vieții penitenciare, care să contribuie ulterior la redobândirea treptată de către aceste femei a capacității de a duce o viață normală în societate. În final, sunt propuse anumite măsuri, care ar trebui să facă parte din strategia de prevenire a recidivei în cazul femeilor ce au comis diverse categorii de fapte penale.

Cuvinte-cheie: criminalitate feminină, prevenirea criminalității feminine, recidiva în rândul femeilor, pedeapsa cu închisoare, programe socio-educative, corijarea femeilor condamnate.

A series of problems are addressed in this article, that refer to the correction and re-education of women sentenced to prison terms through the lens of the provisions of national and international legislation that aim at the treatment applied to persons deprived of liberty. Thus, it is found that in the process of execution of the sentence, the emphasis should be placed on programs and psychosocial activities applied and adapted to the realities of prison life, which will subsequently contribute to the gradual regaining of the woman's ability to live ordinarily in society. Finally, certain measures are proposed, which should be part of the recidivism prevention strategy for women who have committed various categories of criminal acts.

Keywords: female crime, prevention of female crime, recurrence among women, prison sentence, socio-educational programs, correction of convicted women.

Introducere. Prevenirea nu înseamnă numai preîntâmpinarea săvârșirii pentru prima dată a unei infracțiuni, ci și împiedicarea repetării faptei penale de către același autor. Strategia terțiară vizează cu precădere prevenirea recidivei, iar ținta este constituită din persoane care au comis deja infracțiuni. Acest tip de prevenire, în care subiecții sunt calitativ diferiți se realizează prin măsuri de resocializare și reintegrare socială post-penală a persoanelor care au comis fapte infracționale și au fost condamnate pentru aceasta [1, p. 224].

În prezent, mecanismul rolului de intimidare al pedepsei are o importanță tot mai mică în comportamentul criminal al recidiviștilor. Crește indiferența emoțională și, drept urmare,

Introduction. Prevention does not only mean preventing the commission of a crime for the first time, but also preventing the repetition of the criminal act by the same perpetrator. The tertiary strategy mainly aims at preventing recidivism, and the target is made up of people who have already committed crimes. This type of prevention, in which the subjects are qualitatively different, is carried out through re-socialization measures and post-criminal social reintegration of people who previously committed criminal acts and were convicted for them [1, p. 224].

Currently, the mechanism of the intimidation role of punishment plays a decreasing role in the criminal behavior of recidivists. It

degradează definitiv elementul educativ, lipsa căruia determină frecvent lacunele întregului proces de socializare. De altfel, pedeapsa nu corectează, ci acutizează acest proces în cazul în care nu urmărește scopul resocializării femeii-infractor [2, p. 73].

Așadar, aplicarea unor pedepse mai dure femeilor nu este în niciun caz o soluție de prevenire și de echilibrare socio-educativă. În astfel de situații, trebuie avut în vedere faptul că de cele mai multe ori femeile infractoare sunt ele însele victime, fiind ani la rând abuzate fizic, psihologic sau sexual de cel care, de regulă, le va fi victimă.

Pe de altă parte, trebuie avut în vedere că penitenciarul, ca mediu de reclusiune, este un spațiu extrem de dur, în care problemele avute de persoanele condamnate nu se soluționează, ci se pot agrava, în special în cazul când condamnatele sunt ele însele victime ale „excluderii sociale”. Apoi, multe dintre aceste femei au grave probleme de sănătate, inclusiv mentală, pe care penitenciarul (instituție totală și unul dintre cele mai stresante medii) le agravează extrem de mult, femeile putând deveni cu ușurință, în acest caz, o amenințare reală mai ales pentru ele însele [3, p. 12].

În aceste condiții, abordarea problemelor corijării și reeducării femeilor condamnate în locurile de detenție reprezintă un subiect destul de dificil. Totodată este important de avut în vedere și faptul că dinamica criminalității feminine se caracterizează nu doar prin creșterea numerică a faptelor infracționale, dar și prin extinderea spectrului de infracțiuni comise de femei, care până nu demult erau considerate specifice doar pentru bărbați. Această tendință negativă indică asupra necesității pregătirii instituțiilor penitenciare către posibile modificări ale contingentului de femei condamnate.

Conținut de bază. Legile internaționale care reglementează tratamentul aplicat persoanelor private de libertate sunt dimensionate pe respectarea strictă a drepturilor fundamentale ale omului și, în limitele posibile, aplicarea lor urmează să aibă loc în așa fel încât să fie luate în considerare problemele și nevoile particulare ale femeilor.

Una din cele mai importante reguli cuprinse în Standardele Națiunilor Unite privind Regulile Minime pentru Tratatamentul Deținuți-

increases emotional indifference and, as a result, definitively degrades the educational element, the lack of which frequently determines the gaps in the entire socialization process. Moreover, the punishment does not correct, but sharpens this process if it does not pursue the goal of re-socializing the female offender [2, p. 73].

Therefore, the application of harsher punishments to women is in no way a solution for prevention and socio-educational balancing. In such situations, it must be borne in mind that most of the time the female offenders are victims themselves; having been physically, psychologically or sexually abused for years by the one who, as a rule, will become their victim.

On the other hand, it must be taken into account that the penitentiary, as an environment of seclusion, is an extremely harsh space, where the problems faced by the convicted persons are not solved, but can get worse, especially in the case when the convicted persons are themselves victims of “social exclusion”. Then, many of these women have serious health problems, including mental ones, which the penitentiary (whole institution and one of the most stressful environments) aggravates them extremely much, women can easily become, in this case, a real threat especially for themselves [3, p. 12].

Under these conditions, addressing the problems of correction and re-education of women convicted in places of detention is a rather difficult subject. In the meanwhile, it is important to take into account the fact that the dynamics of female crime is characterized not only by the numerical increase of criminal acts, but also by the expansion of the spectrum of crimes committed by women, which until recently were considered specific only for men. This negative trend indicates the need to prepare penitentiary institutions for possible changes within the contingent of convicted women.

Basic content. International laws governing the treatment of persons deprived of their liberty are based on strict respect for fundamental human rights and, to the possible extent, their application should take place in such a way as to take into account the particular problems and needs of women.

lor este cea cu nr. R-60, în care se stipulează: „Regimul penitenciar va căuta să minimalizeze orice diferențe între viața de închisoare și cea din libertate care ar scădea responsabilitatea deținuților sau respectul datorat demnității ființei umane” [4]. Aceasta trebuie privită prin prisma faptului că persoanele private de libertate, în special femeile, sunt destul de afectate de regimul de detenție. Din aceste considerente, ele pot fi afectate numai în limitele drepturilor pierdute ca urmare a pierderii libertății și trebuie să-și păstreze celelalte drepturi și să aibă o viață cât mai asemănătoare cu cea din libertate.

Regulile penitenciare europene (REC (2006)2) stabilesc la pct. 34 că autoritățile, în acord cu prevederile specifice ale acestor reguli, trebuie să respecte necesitățile femeilor deținute, acordând o atenție deosebită nevoilor fizice, profesionale, sociale și psihologice, în momentul luării unor decizii care afectează aspectele detenției lor. De asemenea, trebuie să se întreprindă eforturi consistente pentru a permite deținuților cu nevoi speciale accesul la servicii speciale.

Deținuților li se va permite să nască în afara penitenciarului, iar în cazul în care un copil se naște în penitenciar, conducerea penitenciarului va oferi suportul și facilitățile necesare. Copiii mici pot rămâne în penitenciar alături de un părinte deținut, numai dacă este în interesul lor. Ei nu vor fi considerați „deținuți”. Atunci când un copil mic poate rămâne în penitenciar cu unul dintre părinți, trebuie să existe o creșă cu personal calificat, unde copilul poate rămâne atunci când părintele participă la o activitate la care nu este permis accesul copiilor mici [5, pct. 34, 35].

Ținând cont de efectele nefaste ale privării de libertate a mamelor asupra copiilor, Adunarea parlamentară a Consiliului Europei a recomandat statelor membre: să instaureze și să aplice mamelor care au copii mici pedepse în comunitate, evitând pe cât posibil detenția; să organizeze, pentru cei care lucrează în sistemul penal, programe de formare în problemele mamelor și copiilor, care să se bazeze pe Convenția Europeană a Drepturilor Omului; să recunoască faptul că nu trebuie utilizată detenția în cazul femeilor gravide și al mamelor cu copii mici decât ca o ultimă soluție, atunci când fe-

One of the most important rules included in the United Nations Standards on Minimum Rules for the Treatment of Prisoners is the one with no. R-60, which stipulates that: “The penitentiary regime will seek to minimize any differences between life in prison and life in freedom that would diminish the responsibility of prisoners or the respect due to the dignity of the human being” [4]. This has to be seen in the light of the fact that people deprived of their liberty, especially women, are quite affected by the detention regime. For these reasons, they can only be affected within the limits of the rights’ lost as a result of the loss of freedom and must keep their other rights and have a life as similar as possible to the one in freedom.

The European Penitentiary Rules (REC (2006)2) establish in point 34 that the authorities, along with the specific provisions of these rules, must respect the needs of women detainees, paying special attention to their physical, professional, social and psychological needs, at the time of taking decisions that affect aspects of their detention. Furthermore, consistent efforts must be made to allow prisoners with special needs access to special services.

Female prisoners will be allowed to give birth outside the penitentiary, and if a child is born in the penitentiary, the prison leadership will provide the necessary support and facilities. Small children can remain in the penitentiary with a detained parent, only if it is in their interest. They will not be considered “prisoners”. When a young child is permitted to stay in the penitentiary with one of the parents, there must be a nursery with qualified staff where the child may stay when the parent participates in an activity to which young children are not allowed access [5, p. 34, 35].

Taking into account the harmful effects of the deprivation of liberty of mothers on children, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe recommended to the member states the following: to establish and apply community punishments to mothers who have small children, avoiding detention as much as possible; to organize, for those who work in the penal system, training programs on the issues of mothers and children, based on the European Convention on Human Rights; to recognize that detention of pregnant women and moth-

meile sunt considerate vinovate de infracțiuni foarte grave și reprezintă un pericol pentru societate; să creeze mici unități închise sau semi-inchise, asistate de servicii sociale pentru puținele mame care trebuie să rămână în detenție, unități în care copiii pot fi îngrijiți într-un mediu primitiv, în care se poate ține cont de interesele copilului, asigurându-se, în același timp, și siguranța publică; să se preocupe ca dreptul taților la vizită să fie asigurat într-un mod mai flexibil, astfel încât copilul să-și poată petrece o parte din timp cu ambii părinți; să se preocupe ca personalul să fie format corespunzător în domeniul puericulturii [6, 7].

Ansamblul de norme al Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Pedepșelor sau Tratamentelor inumane sau degradante (CPT) a consacrat unul din capitolele din cel de-al 10-lea raport general al organizației menționate (2001) femeilor private de libertate, cu scopul de a indica autorităților naționale punctele sale de vedere cu privire la modul în care acestea ar trebui tratate [8].

Numeroase femei aflate în închisoare sunt singurul sprijin pentru copiii lor ori pentru terțe persoane a căror bunăstare poate fi compromisă prin închiderea lor. În acest context, o problemă delicată este de a ști dacă se poate autoriza ca mamele și copiii lor cu vârstă mică să rămână împreună în închisoare și, în caz afirmativ, pentru cât timp. Aceasta este o problemă la care este dificil să dăm un răspuns dat fiind faptul că, pe de-o parte, închisorile nu constituie, în mod evident, mediul propice pentru dezvoltarea copiilor și, pe de altă parte, separarea forțată a mamelor de copiii lor nu este o soluție acceptabilă [1, p. 169].

Femeile, în general, reprezintă 50% din populație în diferite țări și doar 5% dintre deținuți. Cu toate acestea, în majoritatea țărilor, populația feminină din închisori crește rapid și, în unele regiuni ale lumii, mult mai rapid decât cea masculină. În țări precum Statele Unite și Anglia numărul femeilor din închisori crește dublu față de numărul bărbaților [9, p. 42].

Caracteristicile de bază ale populației feminine a închisorii sunt similare în toate țările. Astfel, la fel ca și bărbații, femeile în închisoare sunt majoritatea sub 30 de ani, majoritatea covârșitoare sărace, needucate, fără calificare, muncitoare și neangajate la data arestării.

ers with young children should only be used as a last resort when women are considered guilty of very serious crimes and are a danger to society; to create small closed or semi-closed units, assisted by social services for the few mothers who have to remain in detention, units where children can be cared for in a welcoming environment, where the interests of the child can be taken into account, ensuring, at the same time, public safety; to ensure the fathers' visitation rights in a more flexible way, so that the child can spend part of his time with both parents; to ensure that the staff is properly trained in the field of childcare [6, 7].

The set of rules of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) devoted one of the chapters of the 10th general report of the mentioned organization (2001) to women deprived of their liberty, with the aim of indicating to the national authorities its views on how they should be treated [8].

Many women in prison are the only support for their children or third parties whose well-being may be compromised by their incarceration. In this context, a delicate issue is whether mothers and their young children can be allowed to stay together in prison and, if so, for how long. This is a problem that is difficult to answer given the fact that, on the one hand, prisons are obviously not the suitable environment for the children's development and, on the other hand, the forced separation of mothers from their children is not an acceptable solution [1, p. 169].

Women, in general, represent 50% of the population in various countries and only 5% of prisoners. However, in most countries the female prison population is growing rapidly and, in some regions of the world, much faster than the male prison population. In countries such as the United States and England, the number of women in prison is twice as high as the number of men [9, p. 42].

The basic characteristics of the female prison population are similar in all countries. Thus, just like men, the majority of women in prison are under 30 years old; the overwhelming majority are poor, uneducated, unskilled, working or unemployed at the time of their arrest. Minorities are overrepresented in both

Minoritățile sunt suprareprezentate atât în închisorile pentru femei, cât și în cele pentru bărbați. În majoritatea țărilor femeile se află în închisoare pentru infracțiuni neviolente, contra proprietății sau pentru infracțiuni legate de droguri, aflându-se acolo pentru așa-numitele „infracțiuni ale sărăciei”. Atunci când este comisă o infracțiune violentă de către ele, aceasta este cel mai adesea săvârșită împotriva cuiva apropiat lor. Femeia din închisoare adeseori este unicul părinte pentru copilul ei, iar majoritatea femeilor au copii care depind în totalitate de ele; astfel, ele sunt mai puțin dispuse să repete infracțiunile. Între 1/3 și 2/3 dintre ele au fost abuzate psihic sau sexual înainte de intrarea în închisoare. Atunci când femeia este părinte singur, copilul ei e mult mai predispus să sfârșească în cămine de copii comparativ cu copiii bărbaților deținuți [9, p. 42].

În multe țări în care sunt închisori doar pentru femei, există o singură unitate într-o arie geografică foarte largă. Câteodată există doar o închisoare pentru femei în întreaga țară și foarte multe categorii de deținute sunt amestecate împreună. Astfel, izolarea geografică, fiind foarte departe de casă, înseamnă mai puține vizite și mai mult abandon. Ținând cont de faptul că femeile au de multe ori copii care depind în totalitate de ele, izolarea socială este o problemă mult mai grea din punctul de vedere al femeilor. Deoarece există atât de puține femei deținute, programele medicale, educative și profesionale foarte rar se adresează nevoilor lor, fiind destinate cu precădere bărbaților deținuți [9, p. 43-44].

În prezent, în Republica Moldova funcționează un singur penitenciar pentru femei. Pe plan internațional, tendința generală este ca femeile deținute să fie cazate în locații cât mai aproape posibil de casă, considerându-se de maximă importanță menținerea legăturii deținuților cu familia, cu locul de domiciliu. Acest fapt este dificil de realizat, având în vedere că Penitenciarul nr. 7 Rusca este singurul din toată țara destinat femeilor condamnate definitiv.

Potrivit prevederilor legislației execuțional-penale a Republicii Moldova [10, art. 255], femeile condamnate pot executa pedeapsa și în sectoare separate ale penitenciarelor pentru bărbați, însă în condițiile penitenciarului pentru femei. Persoanele de sex feminin care nu au

women's and men's prisons. In most countries women are in prison for non-violent offences, property or drug crimes; they are there for those crimes known as “poverty crimes”. When they commit a violent crime, it is most often committed against someone close to them. Unlike men, women in prisons are often single parents, most of whom have dependent children; they are less willing to repeat the crimes. Between 1/3 and 2/3 of them were mentally or sexually abused before entering the prison. When women are single parents, their children are more likely to end up in children's homes compared to male inmates [9, p. 42].

In many countries with women-only prisons, there is only one facility in a very wide geographical area. Sometimes there is only one women's prison in the whole country and many categories of inmates are mixed together. Thus, geographical isolation, being very far from home, means fewer visits and more abandonment. Considering that women often have children who depend on them, social isolation is a much harder problem from the women's point of view. As long as, there are so few women incarcerated, medical, educational, and vocational programs rarely address their needs because they are usually designed for male inmates [9, p. 43-44].

Currently, only one penitentiary for women operates in the Republic of Moldova. Internationally, the general trend for women detainees is to be accommodated in locations as close as possible to home, considering it of utmost importance to maintain the connection of the detainees with their family, with their place of residence. This fact is difficult to achieve, considering that Penitentiary no. 7 Rusca is the only one intended for definitively convicted women from the whole country.

According to the provisions of the enforcement-penal legislation of the Republic of Moldova [10, art. 255], convicted women can also serve their sentences in separate sectors of penitentiaries for men, but under the conditions of the penitentiary for women. Female persons who have not reached the age of majority serve their sentence under the conditions of the penitentiary for minors.

The detention regime in the penitentiary for women corresponds to the regime estab-

ajuns la majorat execută pedeapsa în condițiile penitenciarului pentru minori.

Regimul de deținere în penitenciarul pentru femei corespunde regimului stabilit pentru penitenciarul de tip deschis, de tip semiînchis sau de tip închis, în conformitate cu prevederile art. 72 alin. (2), (3) și (4) din CP al RM [11].

Femeile gravide și mamele care au cu ele copii nu pot fi deținute în condițiile penitenciarului de tip închis. Acestor deținute nu se aplică sancțiunea disciplinară sub formă de izolare disciplinară.

Conform art. 256 al Codului de executare al Republicii Moldova, în penitenciare se amenajează încăperi speciale pentru îngrijirea femeilor gravide și creșe pentru copii. Femeilor li se asigură posibilitatea de a naște în spitale ce nu aparțin Administrației Naționale a Penitenciarelor. În cazul nașterii copilului în penitenciar, acest fapt nu va fi indicat în certificatul lui de naștere. După naștere, femeilor li se asigură îngrijire medicală specializată, conform prescripțiilor medicale. La solicitare, mamei cu copil în vârstă de până la 3 ani i se creează condiții ca să poată locui împreună cu el. În acest caz, administrația penitenciarului asigură o supraveghere continuă, inclusiv medicală, a copilului și a mamei.

La împlinirea vârstei de 3 ani, cu consimțământul scris al mamei și cu acordul autorității tutelare, copilul se dă în îngrijire unei persoane, indicate de mamă, sau instituției specializate pentru copii. Administrația penitenciarului asigură mamei posibilitatea de a menține legătura cu copilul său, dacă aceasta nu împiedică dezvoltarea normală a copilului și nu are efecte negative asupra lui. La cererea condamnatului, administrația penitenciarului poate prelungi până la 6 luni aflarea copilului împreună cu mama.

Pentru asigurarea dezvoltării normale și securității copilului, în temeiul deciziei motivate a șefului penitenciarului cu acordul autorității tutelare, copilul poate fi dat în îngrijire unei persoane sau instituției specializate pentru copii înainte de împlinirea vârstei de 3 ani. Femeilor gravide și mamelor care alăptează li se asigură o rație alimentară suplimentară. Ele au dreptul de a procura nelimitat produse alimentare, folosind banii de pe contul lor de peculiu.

lished for the open, semi-closed or closed penitentiary, in accordance with the provisions of art. 72 paragraphs (2), (3) and (4) of the Criminal Code of the Republic of Moldova [11].

Pregnant women and mothers who have children with them cannot be detained under the conditions of the closed penitentiary. The disciplinary sanction in the form of disciplinary isolation is not applied to these detainees.

According to art. 256 of the Enforcement Code of the Republic of Moldova, special rooms for the care of pregnant women and nurseries for children are set up in penitentiaries. Women are guaranteed the opportunity to give birth in hospitals that do not belong to the National Administration of Penitentiaries. In the case of the child's birth in the penitentiary, this fact will not be indicated in his birth certificate. After giving birth, women are provided with specialized medical care according to medical prescriptions. Upon request, the mother with a child aged up to 3 years is provided with shared living conditions. In this case, the prison administration ensures continuous supervision, including medical, of the child and the mother.

Upon reaching the age of 3 years, with the written consent of the mother and the agreement of the guardianship authority, the child is placed in the care of a person, indicated by her, or the specialized institution for children. The prison administration provides the mother with the opportunity to maintain contact with her child, if this does not prevent the child's normal development and does not have negative effects on him. At the request of the female convict, the prison administration can extend the child's stay with the mother for up to 6 months.

In order to ensure the normal development and safety of the child, based on the reasoned decision of the head of the penitentiary with the consent of the guardianship authority, the child can be placed in the care of a person or specialized institution for children before reaching the age of 3 years. Pregnant women and breastfeeding mothers are provided with an additional food ration. They have the right to purchase unlimited food products, using the money from their savings account.

Given that the main purpose of punishment is the re-education of convicts, their so-

În condițiile în care scopul principal al pedepsei este reeducarea condamnaților, reintegrarea socială a acestora și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, accentul ar trebui pus pe programe și activități psihosociale aplicate și adaptate realității vieții penitenciare, care să contracareze capacitatea dobândită de persoanele încarcerate de a trăi în lumea deținuților, să îi ajute în redobândirea treptată a capacității de a trăi în societate.

În acest sens, procesul de planificare a executării pedepsei începe chiar de la sosirea în penitenciar, perioada de carantină și de observare având un rol important în cunoașterea deținutei și a factorilor care au determinat-o să comită infracțiuni și să aibă un comportament deviant. Se pune accent pe motivație, pe scop, pe particularitățile afective, pe componenta socială și pe valorile care sunt reprezentative pentru fiecare persoană.

Elementele esențiale ale unei planificări eficiente a pedepselor femeilor din custodie sunt:

- personal bine instruit, ales și motivat;
- securitate corespunzătoare riscului potențial;
- recepție bazată pe necesități și procesul de încorporare;
- structură pentru siguranță și supraviețuire;
- oportunități pentru contacte frecvente cu familia;
- condiții adecvate pentru îngrijirea sănătății, alimentație și exerciții fizice;
- ocuparea timpului, care include o zi completă de muncă, posibilități de educare și timp liber;
- programe privind comportamentul infracțional și programe pregătitoare pentru eliberare, care sunt gândite în vederea anticipării necesităților femeilor [9, p. 73].

Pentru toate categoriile de deținute, indiferent de regimul de detenție, o componentă importantă a programului zilnic este participarea la programele de reinserție în familie și societate. Aceste programe sunt destul de extinse și foarte complexe, constituind un domeniu necesar activității din penitenciare. Activitățile educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială se organizează în fiecare penitenciar și au ca scop reintegrarea

socială și prevenirea deținuților de a comite noi infracțiuni, accentul ar trebui pus pe programe și activități psihosociale aplicate și adaptate la realitatea vieții în închisoare, care să contracareze capacitatea dobândită de deținuți de a trăi în lumea deținuților, să îi ajute să revină treptat în societate.

În acest sens, procesul de planificare a executării pedepsei începe chiar de la sosirea în penitenciar, perioada de carantină și de observare având un rol important în cunoașterea deținutei și a factorilor care au determinat-o să comită infracțiuni și să aibă un comportament deviant. Se pune accent pe motivație, pe scop, pe particularitățile afective, pe componenta socială și pe valorile care sunt reprezentative pentru fiecare persoană.

Elementele esențiale ale unei planificări eficiente a pedepselor femeilor din custodie sunt:

- personal bine instruit, ales și motivat;
- securitate corespunzătoare riscului potențial;
- recepție bazată pe necesități și procesul de încorporare;
- structură pentru siguranță și supraviețuire;
- oportunități pentru contacte frecvente cu familia;
- condiții adecvate pentru îngrijirea sănătății, alimentație și exerciții fizice;
- ocuparea timpului, care include o zi completă de muncă, posibilități de educare și timp liber;
- programe privind comportamentul infracțional și programe pregătitoare pentru eliberare, care sunt gândite în vederea anticipării necesităților femeilor [9, p. 73].

Pentru toate categoriile de deținute, indiferent de regimul de detenție, o componentă importantă a programului zilnic este participarea la programele de reinserție în familie și societate. Aceste programe sunt destul de extinse și foarte complexe, constituind un domeniu necesar activității din penitenciare. Activitățile educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială se organizează în fiecare penitenciar și au ca scop reintegrarea

socială și prevenirea deținuților de a comite noi infracțiuni, accentul ar trebui pus pe programe și activități psihosociale aplicate și adaptate la realitatea vieții în închisoare, care să contracareze capacitatea dobândită de deținuți de a trăi în lumea deținuților, să îi ajute să revină treptat în societate.

socială a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate.

Rolul lor este atât de important încât a intrat în atenția organismelor internaționale și a celor europene, care au elaborat diverse recomandări în acest domeniu: Regulile Închisorii Europene, Recomandarea nr. R (87)3 a Consiliului Europei [12], Regulile Europene pentru Penitenciare – varianta REC (2006)2 [5] etc.

Activitățile socio-educative vor fi focalizate cât mai mult posibil pe ajutorarea persoanelor private de libertate în scopul reintegrării în familie și comunitate după eliberare. Din acest motiv, regimurile și regulile penitenciarului nu trebuie să limiteze libertățile deținutelor, contactele sociale externe și posibilitățile de dezvoltare personală mai mult decât e absolut necesar. Accentul se pune pe furnizarea de asistență și oportunități de dezvoltare a potențialului lor individual, pentru a face față întoarcerii în societate, care este adesea foarte dificilă și problematică pentru ele. Prin includerea în programe de intervenție psihosocială eficiente în timpul detenției și la eliberare, vor fi atinse deziderate majore, cum ar fi protecția publicului, controlul infracționalității prin scăderea ratei de recidivă și integrarea cu succes în comunitate.

Recomandarea nr. 89(12) adoptată de Consiliul Europei la 13 octombrie 1989 arată că „...educația în închisori trebuie să-și propună scopuri la fel de importante ca educația din comunitatea din afara închisorilor. Scopurile primordiale ale serviciilor pentru educația din închisori trebuie să faciliteze dreptul de a învăța al tuturor persoanelor, ceea ce reprezintă cheia dezvoltării lor umane” [12].

Edificarea statului de drept este legată în mod direct nu doar de proclamarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului ca valoare supremă, dar și cu garantarea asigurării lor. O importanță deosebită în prevenirea criminalității în rândul femeilor o au măsurile orientate spre ridicarea culturii juridice a cetățenilor. Activitatea realizată cu femeile condamnate demonstrează că deseori acestea motivează faptele lor prin necunoașterea legii. Deși această împrejurare nu constituie temei de liberare de răspundere, totuși o informare juridică adecvată ar putea determina persoanele cu devieri morale să se abțină de la comportamente

European bodies, which have developed various recommendations in this field: European Prison Rules, Recommendation no. R (87)3 of the Council of Europe [12], European Rules for Penitentiaries – REC version (2006)2 [5], etc.

Socio-educational activities will be focused, as much as possible on helping people deprived of their liberty in order to reintegrate into the family and community after release. For this reason, the regimes and rules of the penitentiary must not limit the liberties of the female inmates, external social contacts and possibilities for personal development more than is absolutely necessary. The focus is on providing assistance and opportunities to develop their individual potential and to cope positively with their return to society, which is often very difficult and problematic for them. By being included in effective psychosocial intervention programs during detention and upon release, major goals such as public protection, crime control by decreasing the recidivism rate and successful integration into the community will be achieved.

Recommendation no. 89(12) adopted by the Council of Europe on October 13, 1989 shows that “... education in prisons must have goals as important as education in the community outside prisons. The primary aims of prison education services must facilitate the right of all persons to learn, which is key to their human development” [12].

The establishment of the rule of law is directly related not only to the proclamation of the rights and freedoms of man and citizen as the supreme value, but also to the guarantee of their assurance. The measures aimed at raising the legal culture of citizens are of particular importance in the prevention of crime among women. The activity carried out with convicted women demonstrates that they often motivate their actions through ignorance of the law. Although this circumstance does not constitute grounds for release from liability, however, adequate legal information could lead people with moral deviations to refrain from criminal behavior.

Traditionally, work has an important role in educational activity with convicted women. Precisely for these reasons, the inclusion of women in the production activity allows

infracționale.

Tradițional, un rol important în lucrul educativ cu femeile condamnate îl are munca. Anume din aceste considerente, includerea femeilor în activitatea de producere permite soluționarea multiplelor probleme sub aspectul depășirii defectelor și complexelor în domeniul comunicării și al angajării ulterioare în câmpul muncii.

Pentru obținerea unor rezultate cât mai pozitive, este necesar să se abordeze diferențiat aspectele activității educative cu diferite categorii de femei, ținându-se cont de nivelul degradării lor social-morale, nivelul de instruire, calificarea profesională, posesiunea unor deprinderi și aptitudini etc. În condițiile penitenciarului, realizarea acestui deziderat este destul de dificilă, deoarece baza de producere, de regulă, are un profil foarte îngust. Instruirea profesională este orientată, în mare parte, spre pregătirea specialiștilor pentru propria producere și deseori nu ține cont de necesitățile pieței muncii sau de dorința condamnatului. Prin urmare, se impune necesitatea instruirii condamnaților, dimensionată pe un spectru mai vast de profesii, care vor fi solicitate pe piața muncii chiar și după eliberarea deținutei din penitenciar.

Pentru persoanele care se află în situația de a ispăși o pedeapsă privativă de libertate atât legăturile cu familia, cât și cu comunitatea sunt limitate de o serie de reguli stricte. Penitenciarul ca instituție cu funcție socio-educativă, ce pregătește individul pentru o reintegrare calitativă în societate, este dator să ofere maximum de facilități pentru ca acest contact să nu se întrerupă, deoarece deținutul este izolat, dar nu și exclus din societate.

Având în vedere că familia este microgrupul cel mai important și mai plin de semnificații de care aparține un individ, este de înțeles de ce fiecare persoană păstrează un sentiment aparte pentru acest microgrup, pentru unii despărțirea fiind chiar traumatizantă. Astfel că șocul privării de libertate este pregnant mai ales pentru populația feminină a închisorilor și cu atât mai mult pentru acea categorie de deținute care sunt mame și care continuă să-și facă griji cu privire la copiii care sunt dependenți de ele. Multe femei când ajung prima dată în închisoare sunt într-o stare de mare confuzie și an-

the solution of multiple problems in terms of overcoming defects and complexes in the field of communication and subsequent employment in the field of work.

In order to obtain the most positive results, it is necessary to approach the aspects of the educational activity with different categories of women in a separate manner, taking into account the level of their social-moral degradation, the level of training, the professional qualification, the possession of certain skills and abilities, etc. Achieving this goal is quite difficult under the conditions of the penitentiary, because the production base, as a rule, has a very narrow profile. Vocational training is mostly oriented towards the preparation of specialists for their own production and often does not take into account the needs of the labor market or the wishes of the convicted. Therefore, there is a need to train convicts based on a wider spectrum of professions, which will be in demand on the labor market even after release from prison.

For people who are in the situation of serving a custodial sentence, both family and community ties are limited by a series of strict rules. The penitentiary, as an institution with a socio-educational function that prepares the individual for a qualitative reintegration into society, is obliged to offer maximum facilities so that this contact is not interrupted, because the prisoner is isolated, but not excluded from society.

Considering that the family is the most important and most meaningful micro-group to which an individual belongs, it is understandable why each person keeps a special feeling for this micro-group, for some the separation is even traumatic. Thus, the shock of deprivation of liberty is particularly significant for the female prison population and even more for that category of prisoners who are mothers and who continue to worry about the children dependent on them. Many women when they first arrive in prison are in a state of great confusion and anxiety. Many are in poor health due to drug abuse, domestic violence, etc. Unlike the male inmates, who seem to adapt to the practical realities of incarceration, many of the women do not let go of their outside concerns. This is a logical consequence of the role of women,

xietate. Multe stau prost cu sănătatea din cauza abuzului de stupefiante, a violenței domestice etc. Spre deosebire de deținuții bărbați, care par să se adapteze la realitățile practice ale încarcerării, multe dintre femei nu-și părăsesc grijile de afară. Aceasta este o consecință logică a rolului femeii, a faptului că ea are grijă mai mult de casă și sensul ei de identitate este bazat pe relațiile cu ceilalți [9, p. 68].

În scopul păstrării relațiilor cu familia, actualul Cod de executare al Republicii Moldova a lărgit considerabil posibilitatea de a avea întrevederi cu rudele și persoanele apropiate, reflectând un cerc mult mai vast de temeuri pentru deplasări de scurtă durată în afara penitenciarului

O atenție deosebită este acordată ajutorului psihologic femeilor condamnate. Așadar, o influență psiho-pedagogică profesională este în măsură să reducă la minim numărul exceselor care au loc în instituțiile penitenciare, și anume: cazurile de suicid, conflictele interpersonale, dezordinile în masă, situațiile de irascibilitate etc. În prezent, în penitenciarele pentru femei activează psihologi profesioniști, care desfășoară ședințe speciale cu persoanele ce necesită ajutor, orientate spre înlăturarea stresului, stabilizarea stării emoționale și stimularea autocontrolului.

Un anumit procent al femeilor condamnate îl constituie persoanele care suferă de diverse tulburări psihice ce se încadrează în limita responsabilității penale. În cazul executării pedepsei, aceste persoane urmează să fie tratate diferit, prin asigurarea unei resocializări amplificate, ținându-se cont de starea sănătății lor psihice. De regulă, condamnatele cu astfel de anomalii sunt conflictuale, încalcă frecvent regimul, se adaptează mai dificil la noul mediu penitenciar, deseori nu percep și nu reacționează adecvat la măsurile educative aplicate în privința lor [14].

Recidiva în rândul persoanelor care au executat deja o pedeapsă penală este un indicator al aprecierii eficienței sancțiunilor sub aspectul prevenirii speciale. Printre problemele de bază ale eficienței aplicării pedepsei penale în privința femeilor pot fi evidențiate următoarele:

1) practica modernă de stabilire a pedepsei este recunoscută ca ineficientă, deoarece nu

of the fact that they take care more of the house and their sense of identity is based on relationships with others [9, p. 68].

In order to preserve relations with the family, the current Enforcement Code of the Republic of Moldova has considerably expanded the possibility of having meetings with relatives and close people, reflecting a much wider circle of grounds for short-term trips outside the penitentiary.

Special attention is given to psychological help for convicted women. Therefore, a professional psycho-pedagogical influence is able to reduce to a minimum the number of excesses that take place in penitentiary institutions, and namely: suicide cases, interpersonal conflicts, mass disturbances, situations of irascibility, etc. Currently, professional psychologists work in women's penitentiaries, conducting special sessions with people who need help, aimed at removing stress, stabilizing the emotional state and stimulating self-control.

A certain percentage of convicted women are people who suffer from various mental disorders that fall within the limits of criminal responsibility. In the case of the execution of the sentence, this category of persons should be treated differently, by ensuring an enhanced re-socialization, taking into account the state of their mental health. As a rule, convicts with such anomalies are conflicting, frequently break the regime, adapt more difficult to the new penitentiary environment, often do not perceive and do not react adequately to the educational measures applied to them [14].

Recidivism among people who have already served a criminal sentence is an indicator of the assessment of the effectiveness of sanctions in terms of special prevention. Among the basic problems of the effectiveness of the application of the criminal penalty in relation to women, the following can be highlighted:

1) modern sentencing practice is recognized as ineffective because it does not contribute to reducing the level of crime among women in general, including the most serious types of crimes;

2) application of the prison sentence does not contribute to the correction of a considerable group of women, but on the contrary, aggravates the danger they present, causes re-

contribuie la diminuarea nivelului criminalității în rândul femeilor în general, inclusiv în cazul celor mai grave tipuri de infracțiuni;

2) aplicarea pedepsei cu închisoare nu contribuie la corijarea unui grup considerabil de femei, ci, dimpotrivă, agravează pericolul pe care acestea îl prezintă, provoacă recidivă și rupea lor de societate;

3) societatea este nevoită să investească mai mult pentru executarea pedepsei și diminuarea urmărilor aplicării pedepsei, în special pentru resocializarea persoanei și asigurarea condițiilor minime de trai;

4) prin stabilirea pedepsei sub formă de închisoare, interesele părților vătămate și ale victimelor nu sunt protejate suficient;

5) aplicarea pedepsei cu închisoare are ca efect criminalizarea continuă a societății, în care crește masiv numărul femeilor supuse pedepselor penale... [15, p. 378].

Potrivit unor autori, în scopul evitării recidivei, ar fi rațional să fie implementat un sistem complex de influență psihologico-pedagogică asupra condamnatelor, cu utilizarea trainingurilor autogene, a programelor individuale de autoeducație, a lecțiilor în grupe înrudite etc. Sarcina acestora este autocunoașterea condamnatelor, dezvoltarea abilităților de a-și controla emoțiile și crearea unei viziuni pozitive. Acest lucru va contribui la diminuarea tensiunii și agresivității, la adaptarea la condițiile de executare a pedepsei, le va impulsiona să-și revizuiască rolul și locul în viața de mai departe. Condiția este ca măsurile respective să fie fundamentate pe respect, afecțiune și bunătate [16, p. 342].

Concluzii. Ținând cont de cele expuse mai sus, propunem următoarele măsuri care ar trebui să facă parte din strategia de prevenire a recidivei în cazul femeilor care au comis fapte penale și care au de executat pedeapsa cu închisoare:

1) Programe educative adaptate caracteristicilor femeilor deținute. Astfel, programele pentru femei trebuie să includă munca, educația și programe speciale pentru reducerea criminalității. Pe lângă faptul că femeile sunt în mod semnificativ mai puțin violente decât bărbații și arată mai multă înțelegere față de programele dezvoltate în penitenciare, ele au mai puține ocazii să participe la acestea datorită

recidivism și disconectarea lor de societate;

3) societatea este nevoită să investească mai mult pentru executarea pedepsei și reducerea urmărilor aplicării pedepsei, în special pentru resocializarea persoanei și asigurarea condițiilor minime de trai;

4) prin stabilirea pedepsei sub formă de închisoare, interesele părților vătămate și ale victimelor nu sunt protejate suficient;

5) aplicarea pedepsei cu închisoare are ca efect criminalizarea continuă a societății, în care crește masiv numărul femeilor supuse pedepselor penale... [15, p. 378].

Concluzii. Ținând cont de cele expuse mai sus, propunem următoarele măsuri care ar trebui să facă parte din strategia de prevenire a recidivei în cazul femeilor care au comis fapte penale și care au de executat pedeapsa cu închisoare:

1) Programe educative adaptate caracteristicilor femeilor deținute. Astfel, programele pentru femei trebuie să includă munca, educația și programe speciale pentru reducerea criminalității. Pe lângă faptul că femeile sunt în mod semnificativ mai puțin violente decât bărbații și arată mai multă înțelegere față de programele dezvoltate în penitenciare, ele au mai puține ocazii să participe la acestea datorită

recidivism și disconectarea lor de societate;

3) societatea este nevoită să investească mai mult pentru executarea pedepsei și reducerea urmărilor aplicării pedepsei, în special pentru resocializarea persoanei și asigurarea condițiilor minime de trai;

4) prin stabilirea pedepsei sub formă de închisoare, interesele părților vătămate și ale victimelor nu sunt protejate suficient;

5) aplicarea pedepsei cu închisoare are ca efect criminalizarea continuă a societății, în care crește masiv numărul femeilor supuse pedepselor penale... [15, p. 378].

Concluzii. Ținând cont de cele expuse mai sus, propunem următoarele măsuri care ar trebui să facă parte din strategia de prevenire a recidivei în cazul femeilor care au comis fapte penale și care au de executat pedeapsa cu închisoare:

1) Programe educative adaptate caracteristicilor femeilor deținute. Astfel, programele pentru femei trebuie să includă munca, educația și programe speciale pentru reducerea criminalității. Pe lângă faptul că femeile sunt în mod semnificativ mai puțin violente decât bărbații și arată mai multă înțelegere față de programele dezvoltate în penitenciare, ele au mai puține ocazii să participe la acestea datorită

recidivism și disconectarea lor de societate;

3) societatea este nevoită să investească mai mult pentru executarea pedepsei și reducerea urmărilor aplicării pedepsei, în special pentru resocializarea persoanei și asigurarea condițiilor minime de trai;

4) prin stabilirea pedepsei sub formă de închisoare, interesele părților vătămate și ale victimelor nu sunt protejate suficient;

5) aplicarea pedepsei cu închisoare are ca efect criminalizarea continuă a societății, în care crește masiv numărul femeilor supuse pedepselor penale... [15, p. 378].

Concluzii. Ținând cont de cele expuse mai sus, propunem următoarele măsuri care ar trebui să facă parte din strategia de prevenire a recidivei în cazul femeilor care au comis fapte penale și care au de executat pedeapsa cu închisoare:

tă lipsei de oportunități;

2) Munca condamnatelor trebuie să aibă un efect educativ;

3) Promovarea conceptului educațional, în toate componentele sale: școlară, pentru calitatea de părinte, pentru o viață independentă, pentru sănătate etc.;

4) Pregătirea specială a personalului care activează în penitenciarele pentru femei.

Pentru o prevenire eficientă a criminalității feminine sunt necesare și alte măsuri referitoare la: stabilirea unui cadru juridic specific femeilor; înființarea unor măsuri în mediu deschis și numai pe cale de excepție aplicarea măsurilor în mediu închis; diversificarea pedepselor aplicate, fie în sensul combinării unei sancțiuni de scurtă durată în mediu închis cu o sancțiune în mediu deschis, fie prin înlocuirea sancțiunii penale cu o răspundere extra-penală [1, p. 225].

În contextul măsurilor de prevenire a criminalității feminine sunt oportune eforturile de reformare a legislației execuțional-penale și a sistemului penitenciar, în special cele orientate spre democratizarea și liberalizarea regimului de executare a pedepsei de către condamnații la pedeapsa cu închisoare. În acest sens, considerăm necesară reglementarea juridică corespunzătoare a activității diferitelor servicii psihologice-psihiatrice în penitenciarele pentru femei, precum și a statutului funcționarilor acestor servicii, care nu trebuie să se afle într-o dependență directă de administrația instituțiilor respective.

hood, for an independent life and health, etc.;

4) Special training of staff working in women's prisons.

For an effective prevention of female crime, other measures are also necessary regarding: establishing a legal framework specific to women; the establishment of measures in an open environment and only by way of exception the application of measures in a closed environment; diversifying the penalties applied, either in the sense of combining a short-term sanction in a closed environment with a sanction in an open environment, or by replacing the criminal sanction with an extra-criminal liability [1, p. 225].

Within the context of the measures to prevent female crime, the efforts to reform the execution-penal legislation and the penitentiary system are opportune; especially those aimed at the democratization and liberalization of the regime of execution of punishment by those sentenced to prison. In this sense, we consider necessary the appropriate legal regulation of the activity of different psychological-psychiatric services in women's penitentiaries, as well as the status of the officials of these services, who should not be in direct dependence on the administration of these institutions.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Bălan Ana. Criminalitatea feminină – cauze și efecte sociale. Strategii de prevenire și control. București: Editura C.H. Beck, 2008. 269 p.
2. Бибанов Т.П. Кризис семьи в России в конце XX века. В: Семья в новых социально-экономических условиях. Т. 1. Под ред. З.Х. Саралиевой. Нижний Новгород, 1998.
3. Lazăr Marius. Femeia criminal în penitenciar. Autor și victimă. Teză de doctorat. Rezumat. București, 2012. 19 p.
4. Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților, adoptate prin Rezoluția din 30.08.1955 de primul Congres al Națunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților. Disponibil: <http://www.anp.gov.ro>.
5. Regulile Europene pentru penitenciare. Recomandarea REC (2006) 2 a Comitetului de Miniștri către statele membre, adoptată la 11.01.2006, pct. 34, 35. Disponibil: http://www.coe.ro/down_pdf.php?.../regulile%20pen.
6. Recomandarea R (2000) 1469 privind mamele și copiii din închisori, discutată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 30 iunie 2000. Disponibil: <http://www.eur-lex.europa.eu/.../LexUriServ.do?uri...RO>.

7. Recomandarea 1257 (1995) asupra condițiilor de detenție în statele membre ale Consiliului European. Disponibil: <http://www.penalreform.ro/.../Standarde%20Internati>.
8. Ansamblul de norme al comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Pedepselor sau Tratamentelor inumane sau degradante (CPT). Disponibil: <http://www.cpt.coe.int/lang/rom/rom-standards.pdf>.
9. Trandafirescu Zinica. Discriminarea femeii. Teză de doctorat. București, 2007. 110 p.
10. Codul de Executare al Republicii Moldova din 24.12.2004, în vigoare din 01.07.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35/112 din 03.03.2005.
11. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, în vigoare de la 12.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.
12. Recomandarea nr. R (87) 3 a Comitetului Miniștrilor către statele membre referitoare la Regulile Europene ale Penitenciarelor, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 12 februarie 1987, în cadrul celei de-a 404-a reuniuni a Delegaților Miniștrilor. Disponibil: http://www.coe.ro/down_pdf.php?abs_path.../cj1.
13. Recomandarea nr. R (89)12 a Comitetului de Miniștri al statelor membre cu privire la educație, adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1989 în cadrul celei de-a 429-a reuniuni a Miniștrilor Adjuncți. În: http://www.epea.org/uploads/media/Educatia_in_penitenciar.pdf.
14. Васильева А.В. Проблема предупреждения женской преступности. Disponibil: <http://old.tisbi.org/science/vestnik/2007/issue4/Low3.htm>.
15. Жалинский А.Э., Игнатов А.Н., Красиков Ю.А. Уголовное право России. Т. 1. Москва: Норма ИНФРА-М, 1998. 624 с.
16. Bîrgău Mihail. Criminologie. Curs universitar. Ediția a 2-a revizuită și completată. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2010. 687 p.

Despre autori:

Iurie LARII,
doctor în drept, profesor universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: iulari72@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4277-535X

Mariana-Cristina DRAGOMIR,
doctor în drept,
mediator, Constanța, România
e-mail: cristinaboroiu3@yahoo.com

About authors:

Iurie LARII,
PhD, university professor
Academy „Ștefan cel Mare” of the MIA ,
e-mail: iulari72@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4277-535X

Mariana-Cristina DRAGOMIR,
PhD,
Mediator, Constanța, România
e-mail: cristinaboroiu3@yahoo.com

**MODALITĂȚI NORMATIVE
ȘI FAPTICE A INFRAȚIUNII DE EXCES
DE PUTERE SAU DEPĂȘIRE
A ATRIBUȚIILOR DE SERVICIU ÎN LE-
GISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOL-
DOVA [ART. 328 ALIN. (1) CP AL RM]**

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

Vladimir PUICA,
doctorand

**NORMATIVE AND FACTUAL
MODALITIES OF THE CRIME OF
EXCESS OF POWER OR EXCEEDING
OF THE SERVICE DUTIES IN THE
CRIMINAL LEGISLATION OF THE
REPUBLIC OF MOLDOVA [ART. 328
PARAGRAPH (1) OF THE CRIMINAL
CODE OF THE REPUBLIC OF
MOLDOVA]**

Radion COJOCARU,
PhD, university professor

Vladimir PUICA,
PhD student

În prezentul studiu sunt analizate modalitățile normative și faptice a infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală a R. Moldova, care contribuie la descifrarea semnelor laturii obiective. Practica judiciară demonstrează aplicarea eronată de organele de drept a art.328 CP în parte ce ține inclusiv de aprecierea și interpretarea modalităților normative și faptice a infracțiunii de exces de putere sau de depășire a atribuțiilor de serviciu în legislația penală, iar pentru a înlătura aceste posibile neclarități în procesul aplicării art.328 CP, se impune ca firească avansarea propunerii de lege ferenda.

Cuvine cheie: exces de putere, depășire a atribuțiilor de serviciu, persoană publică, persoană cu funcție de răspundere, funcționar etc.

The present study analyzes, the normative and factual modalities of the crime of excess of power or of exceeding the attributions of service in the criminal law of the Republic of Moldova, which contribute to deciphering the signs of the objective side. The judicial practice demonstrates the erroneous application by the practice of applying art. 328 Penal Code, in the part that also aims at the assessment and interpretation of the normative and factual modalities of the crime of excess of power or of exceeding the attributions of service in the criminal law, and for the removal of these possible ambiguities in the process of applying art. 328 Penal Code, the advancement of the law to be carried is self-imposed.

Keywords: excess of power, overcoming of duties, public person, person in charge, civil servant etc.

Introducere. Infracțiunea ca faptă prejudiciabilă și ilegală este în esență un act de conduită format prin contopirea a două laturi inseparabile. Prima latură este obiectivă, care înserează manifestarea exterioară de pericol al subiectului, iar cea de a doua latură este subiectivă, care include procesele psihice ce preced și însoțesc săvârșirea acțiunii sau inacțiunii criminale.

În ceea ce urmează ne vom referi la latura obiectivă a actului infracțional, care este un element obligatoriu pentru orice infracțiune, întrucât răspunderea penală a unei persoane

Introduction. In its essence, a crime as a prejudicial and illegal action is an act of conduct formed by merging two inseparable sides. The first side is objective, which implies the external manifestation of danger of the subject, whereas the second one is subjective, which includes the psychic processes that precede and accompany the commission of criminal action or inaction.

In what follows, we will refer to the objective side of the criminal act, which is a mandatory element for any crime, since the criminal liability of a person is conditioned by the ex-

este condiționată de exteriorizarea rezoluției delictuoase printr-o manifestară obiectivă, exprimată prin acțiunea sau inacțiunea ce comportă o schimbare în lumea obiectivă, fiind exclusă sancționarea gândurilor acelei persoane. Această schimbarea se poate exprima fie printr-o stare de pericol provocată relațiilor sociale, fie printr-o vătămare efectivă a acestor vătămări.

În accepțiunea autoarei M. Zolyneak „latura obiectivă a infracțiunii este elementul constitutiv al faptei manifestat sub formă de acțiune sau inacțiune, împreună cu urmările pe care le produce, urmări ce reprezintă atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală” [13, p. 213]. Potrivit lui N. Giurgiu „latura obiectivă a infracțiunii se referă la totalitatea cerințelor și condițiilor privitoare la existența faptei penale ca act extern de conduită, ca exprimare obiectivă (fizică) a ilicitului penal” [6, p. 68].

V. Kudreavțev definește latura obiectivă a infracțiunii ca fiind un proces exterior al faptei prejudiciabile și ilegale orientate asupra intereselor ocrotite de legea penală, care începe odată cu acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă și se consumă la momentul survenirii urmărilor prejudiciabile [24, p. 9].

Conținut de bază. În prezenta lucrare ne vom referire la modalitățile normative și faptice ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu. Modalitățile normative țin de textul dispoziției normei prevăzute de art.328 CP care în cele din urmă descifrează semnele laturii obiective.

Sub tiparul art.328 CP sunt consemnate următoarele modalități normative:

1. *excesul de putere sau depășirea propriu-zisă a atribuțiilor de serviciu* [art.328 alin. (1) CP al RM], care constă în săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice;

2. *modalitate specială a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu săvârșit în domeniul antreprenorialului* [art. 328 alin. (1¹) CP al RM], care presupune refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv care a

ternalization of the criminal resolution through an objective manifestation, expressed through the action or inaction involving a change in the objective world, excluding the sanctioning of that person's thoughts. This change can be expressed either by a state of danger caused to social relations, or by an actual harm to these injuries.

According to M. Zolyneak “the objective side of the crime is the constitutive element of the act manifested in the form of action or inaction, together with the consequences it produces, consequences that represent the harm brought to the social values protected by the criminal law” [13, p. 213]. According to N. Giurgiu “the objective side of the crime refers to the totality of the requirements and conditions regarding the existence of the criminal act as an external act of conduct, as well as an objective (physical) expression of the criminal offense” [6, p. 68].

V. Kudreavtsev defines the objective side of the crime as an external process of the prejudicial and illegal act directed at the interests protected by criminal law, which begins with the prejudicial action or inaction and is considered consummated at the moment of occurrence of the prejudicial consequences [24, p. 9].

Basic content. In this article we will refer to the normative and factual modalities of the crime of excess of power or excess of official authority. The normative modalities relate to the norm provided for by art. 328 of the Civil Code, which deciphers the signs of the objective side.

Under the art. 328 of the Civil Code, the following normative methods are recorded:

1. *the excess of power or the excess of official authority itself* [art. 328 para. (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova], consists in the commission by a public person (an official) of actions obviously exceeding the limits of the rights and authority granted him/her by Law provided that such actions caused considerable damage to public interests or to the legally protected rights and interests of individuals or legal entities;

2. *a special way of the excess of power or the excess of official authority committed in the field of entrepreneurship* [art. 328 para. (1¹) of the Criminal Code of the Republic of Moldova],

condus la restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei

În prezentul studiu ne vom referi în exclusivitate la modalitatea tipică de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu prevăzută de art. 328 alin. (1) CP al RM.

În doctrina penală rusă de către unii autori este promovată ideea potrivit căreia excesul de putere poate fi realizat și sub forma inacțiunii (M. Efimov [17, p. 18], M.V. Lebedev, Iu. M. Skuratov [23, p. 731], G.V. Tkaciova [29, p. 73]).

În doctrina de specialitate autohtonă majoritatea autorilor susțin că sub aspect obiectiv infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu poate fi comisă doar sub forma acțiunii [2, p. 491].

Raliind la această ultimă abordare, putem menționa că teza excesului de putere comis prin inacțiune contravine înseși esenței infracțiunii incriminate la art. 328 alin. (1) CP al RM, care presupune un comportament activ al făptuitorului manifestat prin comiterea unor acțiuni, adică a unor conduite criminale active prin care persoana publică excede, depășește sfera drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege.

Potrivit DEX a „depăși” înseamnă a trece peste o anumită limită, a întrece o anumită măsură, un anumit nivel; a întrece puterile sau competența cuiva. Prin urmare, o asemenea activitate infracțională precum este excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu prezumă manifestarea unui comportament activ din partea subiectului.

Pe bună dreptate autorii S. Brînză și V. Stati susțin că infracțiunea prevăzută la art. 328 CP al RM poate fi comisă doar pe calea acțiunii: „Forma pasivă a depășirii limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege contravine înseși sensului conceptului de depășire, concept desemnând o mișcare, o activitate, o folosire a forțelor proprii într-un anumit domeniu, o par-

which presupposes the unfounded refusal to issue a permissive act that led to the restriction of the right to carry out the entrepreneurial activity, including the unfounded conduct of some controls, if such actions caused damage to the rights and interests protected by law of natural or legal persons, amounting to at least 10 average monthly salaries per economy forecast, established by the Government Decision in force at the moment of the crime commission.

In the present study, we will refer exclusively to the typical way of committing the excess of power or exceeding the duties of the service provided for by art. 328 paragraph (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

In the Russian criminal doctrine, some authors promote the idea that the excess of power can also take the form of inaction (M. Efimov [17, p. 18], M. V. Lebedev, Yu. M. Skuratov [23, p. 731], G. V. Tkaciova [29, p. 73]).

In the local specialized doctrine, the majority of authors argue that from the objective point of view, the crime of the excess of power or the excess of official authority can only be committed in the form of action [2, p. 491].

In line with the last approach, we can mention that the thesis of excess of power committed through inaction contradicts the very essence of the crime incriminated in art. 328 para. (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, which presupposes an active conduct of the perpetrator manifested by committing actions, i.e. active criminal conduct by which the public person exceeds the scope of rights and authority granted by Law.

According to DEX, to “exceed” means to go beyond a certain limit, to exceed a certain measure, a certain level; to exceed one’s powers or competence. Therefore, such criminal activity as excess of power or excess of official authority presupposes the manifestation of active behavior on the part of the subject.

Rightly so, the authors S. Brînză and V. Stati argue that the crime provided for by art. 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova can be committed only through: “The passive form of exceeding the limits of rights and authority granted by Law contradicts the very meaning of the concept of exceeding, a concept designating a movement, an activity, a use of one’s own forces in a certain field, an

ticipare activă la ceva. Nu este posibil a depăși limitele drepturilor și intereselor acordate prin lege, fără a acționa în vreun fel” [4, p. 904].

Sub acest putem conchidem că excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu este o infracțiune comisivă, deoarece se săvârșește prin acțiunea de încălcare a unei dispoziții prohibitive a legii penale, deci a unei norme care interzice săvârșirea unui act de conduită de către persoana publică.

În pofida acestui lucru în practica judiciară a R. Moldova au fost semnalate cazuri de condamnare pentru exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu comis sub forma inacțiunii. În speță: „*La data de 22.01.2015, în adresa biroului executorului judecătoresc XXXX [...] a parveni cererea administratorului companiei „XXXX” SRL XXXX cu solicitarea primirii spre executare a două titluri executorii, privind încasarea de la YYYY SRL în beneficiul „XXXXX” SRL a amenzii în sumă de XXXX Euro și penalități conform contractului nominalizat în mărime de XXXX Euro, suma total fiind de 7884 Euro, echivalentul a 200 312,92. La aceiași dată, executorul judecătoresc XXXX, a dispus prin intermediul unei alte încheieri cu același număr, aplicarea măsurii de asigurare a executării documentului executoriu în forma aplicării sechestrului pe mijloacele financiare ale debitorului YYYY SRL deținute în conturile băncilor comerciale din Republica Moldova, inclusiv pe bunurile mobile și imobile aflate în proprietatea debitorului YYYY SRL. Dat fiind faptul, că în privința hotărârii judecătorești sect.XXXX mun.XXXX din XXXX a fost declarat apel, iar administratorul SRL-ului „YYYY” înregistra necesitatea utilizării contului bancar deschis în cadrul Băncii de XXXX și a celor două autoturisme, debitorul a depus în formă de garanție pe contul executorului judecătoresc XXXX suma de 200 312,92 lei [...]. În continuare, la data de XXXX, Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău a pronunțat o decizie prin care a casat hotărârea Judecătorești XXXX din XXXX, respingând pretențiile „XXXX” SRL cu privire la amenda conform contractului în sumă de XXXX Euro și penalități conform contractului nominalizat în mărime de XXXX Euro, iar în total suma de 7884 Euro, echivalentul a 200 312,92 lei conform cursului oficial stabilit d Banca Națională a Moldovei. În*

active participation in something. It is not possible to exceed the limits of rights and interests granted by Law, without acting in any way” [4, p. 904].

Based on above, we can conclude that the excess of power or the excess of official authority is a commissive crime, due to the reason that it is committed by the action of violating a prohibitive provision of the criminal law, that is, a rule that prohibits the commission of an act of conduct by a public person.

Despite this, in the judicial practice of the Republic of Moldova have been reported cases of conviction for excess of power or the excess of official authority committed in the form of inaction. In this case: “*On January 22, 2015, to the bailiff’s office XXXX [...] the request of the administrator of the company “XXXX” SRL XXXX with the request to receive for execution two enforceable titles, concerning the collection from “YYYY” SRL for the benefit of “XXXXX” SRL of the fine in the amount of EUR XXXX as well as of penalties according to the Agreement in the amount of EUR XXXX, the total amount constituting EUR 7884, the equivalent of 200 312,92. On the same day, the bailiff XXXX, through another Ruling with the same number, ordered the application of the measure for ensuring the execution of the enforceable document in the form of the application of seizure on the financial means of the debtor YYYY SRL deposited on the accounts opened in the commercial banks of the Republic of Moldova, including on movable and immovable property owned by the debtor YYYY SRL. Given the fact that an appeal was filed against the Ruling of the Court of XXXX district of XXXX municipality as of XXXX and the administrator of the “YYYY” SRL registered the necessity to use the bank account opened at the Bank of XXXX as well as two cars, the debtor deposited the amount of MDL 200 312.92 [...] as a guarantee on the account of the bailiff XXXX. Subsequently, on XXXX, the Judicial Chamber for Civil Cases and Contentious Administrative Chamber of the Chișinău Court of Appeal issued a decision overturning (annuling) the judgment of the XXXX Court as of XXXX, rejecting the claims of “XXXX” SRL regarding the fine under the Agreement in the amount of EUR XXXX and penalties according to the aforementioned Agreement in the amount of EUR XXXX, and in total - the amount of EUR*

vederea restituirii sumei depuse în formă de garanție, administratorul SRL „YYYY” , a înaintat cerința de restituire în adresa executorului judecătoresc, însă fără a obține careva rezultate. Inițial executorul judecătoresc i-a relatat debitorului, că în scurt timp va restitui suma dată, însă ulterior a ignorat cerințele înaintate fără a-și motiva refuzul [...]. Organul de urmărire penală a calificat acțiunile judecătorului judecătoresc CO în baza art.328 alin.(3) lit.d) din CP, depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave”.

În viziunea noastră, prin această soluție, instanța de judecată a extins în mod neîntemeiat și arbitrar sfera de incriminare a art. 328 CP, fapt ce constituie o încălcare gravă a principiului legalității aplicării legii penale înscris la art. 3 CP.

Prin **acțiune** se are în vedere o „comportare umană activă (pozitivă), conștientă și volitivă prin care subiectul infracțiunii, încălcând îndatorirea de a se abține de la o anumită comportare declanșează un proces causal de natură să producă o schimbare în lumea obiectivă externă”.

În dispoziția art. 328 CP al RM legiuitorul nu prevede formele concrete pe care le poate îmbrăca acțiunile de depășire vădită a atribuțiilor de serviciu. Legiuitorul utilizează expresia generală „în mod vădit”, tălmăcirea acesteia fiind pusă în sarcina interpretul legii ca precondiție de aplicare a normei incriminatorii.

În doctrina de specialitate au fost evocate mai multe opinii referitoare la explicarea sintagmei „în mod vădit” descrise la art. 328 CP al RM.

Autorul B.V. Zdravomâslov consideră că semnul exprima prin sintagma „în mod vădit” este un semn al componenței de infracțiune atât de factură obiectivă, cât și de factură subiectivă care presupune o depășire certă și evidentă a atribuțiilor de serviciu, care, pe de o parte, rezultă chiar din prevederile legale, iar, pe de altă parte, este conștientizată de către persoana publică [18, p. 109-110].

De pe aceleași poziții, autorul S.V. Smelova consideră că legiuitorul imprimă în conținutul acestui semn atât particularități cu caracter obiectiv, cât și particularități cu caracter subiectiv, întrucât subiectul în mod conștient

7884, equivalent to MDL 200 312,92 according to the official exchange rate established by the National Bank of Moldova. In order to recover the amount deposited as a guarantee, the administrator of “YYYY” SRL submitted a request for recovery to the bailiff, without obtaining any results. Initially, the bailiff informed the debtor that he would soon return the given amount, but later he ignored the submitted requests without giving any reasons for his refusal [...]. The criminal prosecution body has qualified the bailiff's actions according to the art. 328 para. (3) lett. d) of the Criminal Code, i. e. excess of official authority resulting in severe consequences”.

In our view, through this solution, the Court has unjustifiably and arbitrarily expanded the scope of criminalization of the art. 328 of the Criminal Code, a fact that constitutes a serious violation of the principle of legality of the application of the criminal law stipulated in the art. 3 of the Criminal Code.

By **action** is meant an “active (positive), conscious and volitional human behavior by which the subject of the crime, violating the duty to refrain from a certain behavior, triggers a causal process likely to produce a change in the external objective world”.

In the provision of the article 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the legislator does not provide for the specific forms that the excess of official authority actions can take. The legislator uses the general expression “manifestly”, its interpretation being put in charge of the interpreter of the law as a precondition for the application of the incriminating norm.

In the specialized doctrine, several opinions were evoked regarding the explanation of the phrase “manifestly” described in art. 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

The author B. V. Zdravomyslov considers that the element expressed by the phrase “manifestly” is an element of corpus delicti of both objective and subjective nature, which implies a certain and obvious excess of official authority, which, on the one hand, results from the legal provisions themselves and, on the other hand, is realized by the public person [18, p. 109-110].

Considering the same positions, the author S. V. Smelova considers that the legislator imprints in the content of this element both

comite acțiuni care-i depășesc sfera atribuțiilor de serviciu [27, p. 78].

Într-o altă viziune se consideră că semnul „în mod vădit” este în exclusivitate de natură subiectivă și presupune conștientizarea de către subiect a faptului depășirii competenței de serviciu al exercitărea atribuțiilor funcționale [16, p. 8].

În opinia noastră pentru talmăcirea acestui semn urmează să recurgem la interpretarea logică și gramaticală a art. 328 alin. (1) CP al RM. Din interpretarea logică reiese că prin intermediul termenului „vădit” legiuitorul a dorit să descrie manifestarea obiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, reprezentată de acțiunea/acțiunile prin care sunt depășite limitele competenței de serviciu a persoanei publice.

Prin urmare, suntem de părerea că acest semn caracterizează latura obiectivă a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu și nu pe cea subiectivă. În același timp, la calificarea juridico-penală se va ține cont de regula potrivit căreia între latura obiectivă și cea subiectivă există o interacțiune reciprocă în baza căreia, pe de o parte, latura subiectivă o direcționează pe cea obiectivă și viceversa, latura subiectivă în procesul de executare a actului infracțional poate fi reorientată de latura obiectivă. Din această teză rezultă că atitudinea psihică a făptuitorului urmează a fi stabilită față de toate semnele laturii obiective a infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, inclusiv față de semnul „depășirii vădite” a drepturilor și atribuțiilor conferite prin lege.

Potrivit DEX-lui termenul „vădit” semnifică „un lucru care este limpede, evident, dat pe față, dovedit; care se impune conștiinței cu o certitudine absolută; în mod cert; în mod ostentativ evident, învederat”.

În dispoziția textului de lege al art. 328 CP al RM legiuitorul nu enumeră situațiile în care are loc depășirea vădită a drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, oferind acestui semn un caracter estimativ sau definitoriu ce urmează a fi determinat cu referință la fiecare caz concret. Drept urmare, condiția depășirii vădite a drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege urmează a fi evaluată prin prisma criteriilor

obiective și subiective peculiarități, since the subject consciously commits actions beyond the scope of his authority [27, p. 78].

In another point of view, it is considered that the element “manifestly” is exclusively of a subjective nature and implies the subject’s awareness of the fact of excess of authority in the process of performing functional attributions [16, p. 8].

In our opinion, for the interpretation of this element, we shall resort to the logical and grammatical interpretation of the art. 328 para. (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova. From the logical interpretation it appears that by means of the term “manifest”, the legislator desired to describe the objective manifestation of the crime of excess of power or excess of official authority, represented by the action/actions by which the limits of the service competence of the public person are exceeded.

Therefore, we consider that this sign characterizes the objective side of the crime of excess of power or excess of official authority, and not the subjective one. At the same time, at the moment of legal and criminal qualification, the rule according to which between both the objective and the subjective side there exists a mutual interaction shall be taken into account, based on which, on the one hand, the subjective side directs the objective one and vice versa, the subjective side in the process execution of the criminal act can be reoriented by the objective side. From this thesis it follows that the psychic attitude of the perpetrator shall be established towards all signs of the objective side of the crime of excess of power or excess of official authority, including towards the sign of “manifestly exceeding” the rights and authorities conferred by law.

According to DEX, the term “manifest” means “a thing which is clear, obvious, revealed, proven; which imposes itself on the conscience with absolute certainty; ostentatiously obvious”.

In the art. 328 of the Criminal Code of the Republic of Moldova the legislator does not list the situations in which the manifest excess of the rights and powers granted by law takes place, giving this sign an estimative or defining character to be determined with reference to each specific case. As a result, the condition

elaborate atât de către doctrina penală, cât și de către practica judiciară.

În accepțiunea autorului A. Borodac „dintre formele tipice de depășire vădită a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege fac parte: 1) acțiunile care intră numai în competența persoanei cu funcție de răspundere ierarhic superioare; 2) acțiunile care pot fi săvârșite numai în mod colegial; 3) acțiunile care pot fi comise de această persoană numai în prezența anumitor condiții, care de fapt lipseau; 4) acțiunile care țin numai de competența persoanelor cu funcție de răspundere dintr-o altă instituție; 5) acțiunile ce nu pot fi săvârșite de nici o persoană cu funcție de răspundere” [2, p. 492].

În opinia autorilor S.Brînză și V.Stati pot fi identificate „patru modalități faptice prin care poate fi comis excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu: 1) săvârșirea unei acțiuni care ține de competența unei alte persoane cu funcție de răspundere ierarhic superioare din același sistem departamental, ori a unei persoane cu funcție de răspundere din același sistem departamental căreia făptuitorul nu i se supune, ori a unei persoane cu funcție de răspundere din alt sistem departamental; 2) săvârșirea unei acțiuni care poate fi comisă de către făptuitor numai în prezența unor circumstanțe deosebite, indicate în lege sau într-un alt act normativ; 3) săvârșirea unipersonală a unei acțiuni pe care o poate efectua exclusiv un organ colegial; 4) săvârșirea unei acțiuni pe care nimeni și nici un fel de circumstanțe nu poate să o săvârșească” [4, p. 905].

Apelând la interpretarea judiciară se poate constata că potrivit tălmăcirilor statuate în HP CSJ nr. 7 din 15.05.2017 *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu*, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu se poate realiza alternativ prin una dintre următoarele „modalități faptice: 1) săvârșirea unor acțiuni, ce nu intră în competența sa funcțională, dar a unei alte persoane publice, respectiv, persoane cu funcție de demnitate publică; 2) săvârșirea unor acțiuni de către persoana publică, respectiv, persoana cu funcție de demnitate publică, cu încăl-

of a manifest excess of the rights and authority granted by law shall be assessed in the light of the criteria developed both by the criminal doctrine and by the judicial practice.

According to the author A. Borodac “among the typical forms of the manifest excess of the limits of powers and rights granted by Law are: 1) actions that fall only within the competence of the person holding an hierarchically higher responsible position; 2) actions that can be carried out only in a collegial way; 3) actions that can be committed by this person only in the presence of certain conditions, which in fact were missing; 4) actions that belong only to the competence of persons holding a responsible position from another institution; 5) actions that cannot be carried out by any person holding a responsible position” [2, p. 492].

In the opinion of the authors S. Brinza and V. Stati, “four factual ways can be identified by which the excess of power or the excess of official authority can be committed by: 1) committing an action that falls within the competence of the person holding an hierarchically higher responsible position from the same departmental system, or of a person holding a responsible position from the same departmental system which the perpetrator is not subject to, or of a person holding a responsible position from another departmental system; 2) committing an action that can be committed by the perpetrator only in the presence of special circumstances, specified by Law or in another normative act; 3) unipersonal committing of an action that can be committed exclusively by a collegial body; 4) committing an action that no one and under no circumstances can commit” [4, p. 905].

By appealing to the judicial interpretation it can be found that according to the interpretations stated in the Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice no. 7 as of May 15, 2017 *On the application of legislation, associated to criminal liability for abuse of power or abuse of official authority, excess of power or excess of official authority, as well as negligence in service*, the excess of power or the excess of official authority can be committed alternately by one of the following “factual ways”: 1) by committing actions, which do not fall within his/her functional competence, but of another public person, respectively, persons holding pub-

care a unor cerințe sau circumstanțe speciale ori excepționale, indicate în lege; 3) săvârșirea unipersonală a unei acțiuni de către persoana publică, respectiv, persoana cu funcție de demnitate publică, pe care o poate efectua exclusiv un organ colegial; 4) săvârșirea unor acțiuni de către persoana publică, respectiv, persoana cu funcție de demnitate publică, pe care nimeni și în niciun fel de circumstanțe nu este în drept să le comită – comiterea unor acțiuni care sunt interzise de lege” [11].

Autorii ruși T.B. Condrașova [22, p. 758], V.Voljenkin [14, p. 650-651] și Tkaciova G.V. [29, p. 168] identifică trei modalități faptice de comitere a excesului de putere sau a depășirii atribuțiilor de serviciu: a) săvârșirea unor acțiuni care intră în competența unei alte persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane ierarhic superioare pe linie de serviciu din aceeași unitate instituție, precum și săvârșirea unei acțiuni care intră în competența unei persoane publice dintr-o altă instituție; b) săvârșirea unor acțiuni care se atribuie la sfera de competență a persoanei însă care sunt comise cu încălcarea ordinii de stabilite (la această modalitate pot fi atribuite două situații luarea unilaterală a unei decizii ce poate fi adoptată doar în baza unei decizii colegiale și comiterea unei acțiuni în absența unor condiții sau împrejurări speciale, care urmează a fi prezente într-o situație concretă); c) săvârșirea unor acțiuni pe care nu este în drept să o comită nici o persoană cu funcție de răspundere.

La rândul său, autorul A. Ignatov susține că excesul de putere presupune săvârșirea acțiuni: 1) care intră în competența unei persoane cu funcție de răspundere ierarhic superioare; 2) care intră în competența unei persoane cu funcției de răspundere din cadrul unei alte autorități; 3) care poate fi comise doar în baza unei decizii colegiale; 4) care poate fi realizată doar în prezența anumitor condiții sau circumstanțe prevăzute de lege; 5) săvârșirea unei acțiuni care nu poate fi comisă de către nici o persoană [19, p. 819].

În opinia autorului C.V. Smelova, prin acțiuni care în mod vădit depășesc limitele atribuțiilor de serviciu se au în vedere acțiunile ce sunt atribuite în sfera de competență unei alte persoane cu funcție de răspundere sau a unui

lic dignity positions; 2) by committing actions by the public person, respectively, the person holding a public dignity position, in violation of either special or exceptional requirements or circumstances, stipulated by the law; 3) by committing a unipersonal action by the public person, respectively, the person holding a public dignity position, which can be performed exclusively by a collegial body; 4) by committing actions by a public person, respectively, the person holding a public dignity position, which no one and under no circumstances is entitled to commit - the commission of any actions that are prohibited by law” [11].

Russian authors T. B. Kondrashova [22, p. 758], V. Volzhenkin [14, p. 650-651] and Tkaciova G. V. [29, p. 168] identify three factual ways of committing the excess power or the excess of official authority: a) committing actions that fall within the competence of another person holding a responsible position or of an hierarchically superior person on the line of service within the same institutional unit, as well as committing actions that fall within the competence of a public person from another institution; b) committing actions that are attributed to the person’s sphere of competence, but which are committed in violation of the established order (two situations can be attributed to this modality: the unilateral taking of a decision that can only be adopted on the basis of a collegial decision as well as committing actions in the absence of special conditions or circumstances, which shall be present in a specific situation); c) committing actions that no responsible person has the right to commit.

In turn, the author A. Ignatov claims that the excess of power presupposes the performance of actions: 1) which fall within the competence of a person with a hierarchically superior position of responsibility; 2) which fall under the competence of a person with the position of responsibility within another authority; 3) which can only be committed based on a collegial decision; 4) which can only be achieved in the presence of certain conditions or circumstances provided by law; 5) committing an action that cannot be committed by any person [19, p. 819].

In the opinion of the author C.V. Smelova, by actions that obviously exceed the limits of the position attributions, we mean the actions that

organ colegial, precum și acțiunile comise de către subiect în absența temeiurilor prevăzute de lege. Potrivit aceluiași autor formularea „acțiuni, care indiferent de împrejurări nu pot fi comise de către nici o persoană” contravin prevederilor art. 286 CP al FR [27, p. 186] (normă la care este prevăzută răspunderea penală pentru excesul de putere). În același registru de idei se pronunță și autorul V.I. Dineka potrivit căruia „acțiunile, care indiferent de împrejurări nu pot fi comise de către nici o persoană” sunt interzise în general de lege și pentru săvârșirea lor trebuie să fie supusă răspunderii penale orice persoană și nu doar persoana cu funcție de răspundere [15].

De pe alte poziții, după cum susține autorul A.S. Snejko la comiterea acestor acțiuni făptuitorul utilizează autoritatea funcției deține, iar la etapa inițială poate aplica și atribuțiile funcționale, care rezultă din situația de serviciu. Anume prin aceasta se evidențiază pericolozitatea acestor acțiuni și necesitatea calificării lor în baza normei privitoare la excesul de putere [28, p. 64].

Aderând la acest ultim punct de vedere, menționăm că majoritatea autorilor citați anterior (A. Borodac [2, p. 492], S. Brînză, V. Stati [4, p. 905], T.B. Condrașova [22, p. 916], V. Voljenkin [14, p. 650-651], G.V., Tkaciova [28, p. 168], etc.), susțin ideea potrivit căreia excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu din punct de vedere faptic poate *îmbrăca* forma unei acțiuni pe care o nici persoană publică nu o poate comite indiferent de orice *împrejurare*. În plus, această modalitate a excesului de putere este consacrată și în pct. 5.4 a HP CSJ nr. 7 din 15.05.2017 *Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu* [11]. De fapt în această hotărâre interpretativă sunt punctate și anumite exemple de referință privind excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum ar fi: „antrenarea de către ofițerii de investigație în activitatea specială de investigație a unui deputat, judecător, procuror, ofițer de urmărire penală ori a unui avocat, în calitate de colaboratori confidențiali, acțiune interzisă prin prevederile alin. (6) art. 15 al Legii privind

are assigned in the field of competence to another person with a responsible position or to a collegial body, as well as the actions committed by the subject in the absence of the bases provided by law. In accordance with the same author, the wording “actions, which regardless of the circumstances cannot be committed by any person” contravenes the provisions of art. 286 CC of the RF [27, p. 186] (norm / rule that provides for criminal liability for excess of power). In the same register of ideas, the author V.I. Dineka according to which “actions, which regardless of the circumstances cannot be committed by any person” are generally prohibited by law and for their commission any person must be subject to criminal liability and not only the person with a responsible position [15].

From other sides, according to the author A.S. Snejko, when committing these actions, the perpetrator uses the authority of the position he holds, and at the initial stage he can also apply the functional attributions, which result from the work situation. Namely, this highlights the dangerousness of these actions and the need to qualify them based on the rule regarding excess of power [28, p. 64].

Adhering to this last point of view, we mention that most of the previously cited authors (A. Borodac [2, p. 492], S. Brinza, V. Stati [4, p. 905], T.B. Condrasova [22, p. 916], V. Voljenkin [14, p. 650-651], G.V., Tkaciova [28, p. 168], and so on.), support the idea that the excess of power or exceeding the duties of the position from a factual point of view can take the form of an action that no public person can commit regardless of any circumstances. Additionally, this method of power excess is established in point 5.4 of Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice no. 7 of May 15, 2017 *Regarding the application of legislation, regarding criminal liability for abuse of power or abuse of position, excess of power or exceeding the duties of position, as well as negligence in the position* [11]. De facto, in this interpretative decision, certain examples of reference regarding the excess of power or exceeding the duties of the function are pointed out, such as: “the training by the investigative officers in the special investigative activity of a deputy, judge, prosecutor, investigation officer criminal or of a lawyer, as confidential collaborators, action prohibited by the provisions of paragraph (6)

activitatea specială de investigații nr. 59 din 29.03.2012; emiterea autorizației de vânatoare în locuri interzise, bunăoară într-o rezervație științifică, acțiune prohibită prin prevederile lit. e) art. 26 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat nr. 1538 din 25.02.1998; pct. 7 din Anexa nr. 1 la Legea regnului animal nr. 439 din 27.04.1995 etc.”.

În doctrina de specialitate rusă, autorul A.A. Ilin pentru evitarea utilizării semnului estimativ desemnat prin expresia „în mod vădit” folosit la descrierea excesului de putere, propune *înlocuirea* acestuia cu termenul de „intenționat”. O asemenea soluție se argumentează prin faptul că organele de drept nu v-or mai trebui să probeze existența suplimentară a semnului estimativ „vădit”, care *în esență* este irelevant pentru existența componentei de infracțiune. *În același timp*, o asemenea soluție se *înscrie* perfect în cerințele tehnici legislative moderne, marcată de tendința reformării legislației penale direcționată pe ideea evitării semnelor estimative în la descrierea componentelor de infracțiune [20, p. 105].

În același sens suntem de acord și cu poziția autorului E. Cobzev, potrivit căruia regula utilizării minimale și doar în cazuri de excepționale a semnelor estimatorii în legea penală la descrierea infracțiunilor reprezintă unul dintre regulile fundamentale ale interpretării autentice a legii penale [21, p. 28].

Autorul V. Kudreavțev definește „semnele estimative” sau „semnele definitorii” ca fiind acele semne la baza constatării cărora stă conștiința juristului ce aplică legea penală, prin luarea în considerație a prevederilor Codului penal și a împrejurărilor de fapt ce caracterizează respectiva cauză penală [25, p. 134].

De pe aceleași poziții autorul A. Borodac afirmă că „existența noțiunilor definitorii în legea penală se explică prin aceea că ele permit a lua în considerație schimbarea condițiilor social-politice și economice, circumstanțele specifice ale cauze penale, dat fiind faptul că acestea nu întotdeauna pot fi exprimate și consfințite în lege” [1, p. 63]. Într-o altă lucrare, autorul mai susține că „semnele de evaluare se stabilesc în interpretările efectuate de însuși legiuitor, de hotărârile Plenului CSJ, de practica judiciară, de conștiința juristului” [3, p. 69].

art. 15 of the Law on special investigative activity no. 59 of March 29, 2012; issuance of a hunting permit in prohibited places, for example in a scientific reserve, an action prohibited by the provisions of letter e) art. 26 of the Law regarding the fund of natural areas protected by the State no. 1538 of February 25, 1998; point 7 of Annex no. 1 to the Animal Kingdom Law no. 439 of April 27, 1995, and so on.

In the Russian specialty doctrine, the author A.A. Ilin, in order to avoid the use of the estimative sign designated by the expression “obviously” used to describe the excess of power, proposes to replace it with the term “intentionally”. Such a solution is argued by the fact that the legal authorities will no longer have to prove the additional existence of the “obvious” estimative sign, which is essentially irrelevant for the existence of the crime component. At the same time, such a solution fits perfectly into the requirements of modern legislative techniques, marked by the tendency to reform the criminal legislation directed at the idea of avoiding estimative signs in the description of the components of the crime [20, p. 105].

In the same sense we are agreeing also with the position of the author E. Cobzev, according to whom the rule of minimal use and only in the exceptional cases of estimative signs in the criminal law at the description of the offences represents one of the basic rules of the authentic interpretation of criminal law [21, p. 105].

The author V. Kudreavtev defines the “estimative signs” or “defining signs” as being those signs at the basis of the finding of which is the conscience of the jurist who applies the criminal law, by taking into consideration the provisions of the Criminal Code and the factual circumstances that characterize the respective criminal case [25, p. 134].

From the same positions, the author A. Borodac states that “the existence of defining notions in the criminal law is explained by the fact that these allow to take into account the change in social-political and economic conditions, the specific circumstances of criminal cases, given the fact that these cannot always be expressed and enshrined in law” [1, p. 63]. In another work, the author also claims that “the evaluation marks are established in the interpretations made by the legislator himself,

Într-o viziune mai recentă, exprimată în literatura de specialitate autohtonă, se consideră că „semnele estimative ale dreptului penal sunt concepte juridico-penale neconcretizate în lege sau alt act normativ-juridic, menite să reflecte nu obiectul în plenitudinea sa, ci proprietățile sau relațiile acestuia, conținutul căroră este stabilit de către persoana care aplică norma juridico-penală, în baza circumstanțelor concrete ale cazului” [12, p. 58].

Într-o altă abordare conceptul de *semn estimativ* presupune descrierea unor fenomene și procese ale realității juridice prin criterii generale. În activitatea practică aceste semne se stabilesc prin interpretarea normei juridice sau în baza unor clarificări și explicații făcute de instanțe superioare, precum și prin noțiuni reglementate de acte subordonate legii [26, p. 544].

S. Șumilov definește semnele definitorii „ca fiind acele semne care se conțin în normele penale și care sunt concretizate de către organul aplicativ prin evaluarea factorilor ce determină aplicarea legii penale” [30].

Dificultatea procesului de interpretare a „semnelor estimative” ale componentelor de infracțiune este determinat atât de factori obiectivi, cât subiectivi.

La categoria factorilor obiectivi poate atribuită însăși lipsa reglementărilor penale prin care s-ar stabili anumite criteriile măsurabile în baza cărora urmează a fi determinate în procesul de calificare semnele estimative ale componentei de infracțiune. La categoria factorilor subiectivi poate fi atribuită conștiința juridică scăzută a interpretului legii penale, pregătirea precară a specialiștilor în domeniul dreptului penal sau chiar lipsa de experiență a acestora la interpretarea legii penale. Prin urmare, existența unor semne cu caracter estimatoriu oferă posibilitatea unei aprecieri subiective a normelor penale, aprecieri care nu de fiecare dată se subscriu voinței legiuitorului. Mai mult decât atât, aceste aprecieri favorizează aplicare arbitrară a legii penale prin încălcarea gravă a principiului legalității incriminării.

Este bine știut că normele penale formulate prin semne definitorii, în mare parte sunt lipsite de claritate și previzibilitate. Acest lucru duce la încălcarea condițiilor de calitate ale

by the decisions of the Plenum of the Supreme Court of Justice, by judicial practice, by the conscience of the jurist / lawyer” [3, p. 69].

In a more recent view, expressed in local specialized literature, it is considered that “the estimative signs of criminal law are legal-criminal concepts not concretized in the law or other normative-legal act, intended to reflect not the object in its fullness, but the properties or its relations, the content of which is established by the person who applies the legal-criminal norm / rule, based on the concrete circumstances of the case” [12, p. 58].

In another approach, the concept of *estimative sign* implies the description of some phenomena and processes of the legal reality by general criteria. In practical activity, these signs are established by interpreting the legal norm or based on clarifications and explanations made by higher courts, as well as by concepts regulated by acts subordinate to the law [26, p. 544].

S. Sumilov defines the defining signs “as those signs that are contained in the criminal rules and that are concretized by the enforcement body by evaluating the factors that determine the application of the criminal law” [30].

The difficulty of the process of interpreting the “estimative signs” of the offence components is determined by both objective and subjective factors.

To the category of objective factors can be attributed the lack of criminal regulations that would establish certain measurable criteria on the basis of which the estimated signs of the crime composition are to be determined in the qualification process. To the category of subjective factors can be attributed the low legal awareness of the interpreter of the criminal law, the poor training of the specialists in the field of criminal law or even their lack of experience in the interpretation of the criminal law. Therefore, the existence of estimative signs offers the possibility of a subjective assessment of the criminal rules, assessments that do not always subscribe to the will of the legislator. Moreover, these assessments favor the arbitrary application of the criminal law in serious violation of the principle of the legality of incrimination.

It is well known that the criminal rules formulated by defining signs are mostly lacking in clarity and predictability. This leads to the vi-

normelor penale cerute de principiul legalității incriminării statuat în prima parte a textului de la art. 7 paragr. 1 din CEDO, potrivit căruia: „Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional”.

Legalitatea incriminării este un principiu din materia dreptului penal, destinat asigurării unei protecții efective împotriva urmărilor și condamnărilor penale arbitrare din partea autorităților. Acest principiu se referă la condamnările pentru faptele care constituie infracțiuni potrivit normelor dreptului penal intern [5, p. 129, 137].

Noțiunea de *lege* folosită la art. 7 din Convenție corespunde cu cea a „legii care apare în alte articole ale Convenției; ea implică condiții calitative, inclusiv cele legate de accesibilitate și previzibilitate” [10]. În acest sens se statuează că „o normă este **accesibilă și previzibilă** numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să-și corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă. Legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: cetățeanul trebuie să aibă un indiciu adecvat, în circumstanțe concrete, asupra reglementărilor legale aplicabile” [8].

De asemenea potrivit jurisprudenței CtEDO: „Persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală [9]. Se mai statuează „Atunci când un act este privit ca infracțiune, judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist” [7].

Concluzii. Potrivit standardelor de calitate promovate de jurisdicția CtEDO o infracțiune trebuie să fie clar definită de lege și că această condiție se consideră îndeplinită atunci când individul poate cunoaște din textul dispoziției relevante sau, dacă este necesar, folosind interpretarea acesteia de către instanțele judecătorești sau de un aviz juridic explicativ cu referire la acte și omisiuni ar implica răspunderea sa penală.

olation of the quality conditions of the criminal rules required by the principle of the legality of criminalization established in the first part of the text of art. 7 paragraph 1 of the ECHR, according to which: “No one can be convicted for an action or an omission that, at the time it was committed, did not constitute a crime, according to national or international law.”

The legality of incrimination is a principle from the subject of criminal law, intended to ensure an effective protection against arbitrary criminal prosecutions and convictions by the authorities. This principle refers to convictions for acts that constitute crimes according to the norms of domestic criminal law [5, p. 129, 137].

The notion of *law* used in art. 7 of the Convention corresponds to that of “the *law* appearing in other articles of the Convention; it implies qualitative conditions, including those related to accessibility and predictability” [10]. In this sense, it is stated that “a norm / rule is **accessible and predictable** only when it is drafted with sufficient precision, in such a way as to allow any person to correct his conduct and to be able, with adequate counseling, to foresee, in a reasonable measure, the consequences that may arise from a norm / rule. The law must be accessible in an adequate way: the citizen must have an adequate indication, in concrete circumstances, regarding the applicable legal regulations” [8].

Also according to ECHR jurisprudence: “The person has the right to know, in very clear terms, what acts and omissions are likely to make him criminally responsible [9]. It is also stated “When an act is considered a crime / offence, the judge can specify the constitutive elements of the crime, but not modify them, to the detriment of the accused, and the way in which he will define these constitutive elements must be predictable for any person consulted by a specialist” [7].

Conclusions. According to the quality standards promoted by the ECHR jurisdiction, a crime must be clearly defined by law and that this condition is considered executed when the individual can know from the text of the relevant disposal or, if necessary, using its interpretation by the courts or an explanatory legal opinion with reference to what acts and omissions would imply his criminal liability.

Analizând rațiunile enunțate mai sus, întru respectarea principiului legalității incriminării propunem ca în textul de lege al art. 328 C.pen. legiuitorul să prevadă expres acțiunile care constau în depășirea vădită de către persoana publică a drepturilor și atribuțiilor prevăzute de lege.

Analyzing the reasons indicated above, in order to comply with the principle of the legality of incrimination, we propose that in the text of the law of art. 328 of the Criminal Code, the legislator should expressly provide the actions that consist in the obviously exceeding by the public person of the duties and rights foreseen by law.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Borodac A, Drept penal, Calificarea infracțiunilor, Chișinău, Ed. Știința, 1996.
2. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială (pentru învățământul universitar). Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2004, ISBN 9975-9788-7-8, 622 p.
3. Borodac A., Calificarea infracțiunilor, Chișinău, Tipografia Centrală, 2006.
4. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială, Vol.-2.
5. Cojocar R. Larii Iu. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia Dreptului penal. Suport de curs. Ed. Cartea Militară, Chișinău, 2020, ISBN 978-9975-3362-8-4.
6. Giurgiu N., Cauzele de nulitate în procesul penal – București: Editura Științifică, 1974.
7. Hotărârea CtEDO din 7.05.1982, X. v. Regatul Unit.
8. Hotărârea CtEDO in 23.03.1983, Silver și alții v Regatul Unit.
9. Hotărârea CtEDO din 25.05.1993, Kokkinakis v. Grecia.
10. Hotărârea CtEDO din 25.10.2015, Vasiliauskas v. Lituania.
11. HP CSJ Cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu din. 15.05.2017 nr. 2 [citată la. 12.03.2021]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216.
12. Lealin Iu. Teoria semnelor estimative în dreptul penal substanțial: blocul conceptual. În: Revista Institutului Național de Justiție. Nr. 1, 2011, ISSN: 1857-2405.
13. Zolyneak M., Drept penal, vol. II, Iași, Ed. Chemarea, 1993.
14. Волженкин Б.Ф. Уголовное право России, Особенная часть, под. ред., Кругликов Л. Л.. Изд. ВЕК: Москва, 1999, ISBN 5-85639-249-3 (799 p.).
15. Динека В. И. Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий сотрудников органов внутренних дел. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1992 [citată la. 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-zaprevyshenie-vlasti-ili-sluzhebnykh-polnomochii-sotrudnikov-orga>
16. Дойджашвили Д. Д., Уголовная ответственность за превышение власти или служебных полномочий : автореферат дис. ... кандидата юридических наук, Москва, 1989, X628.111.72,0 20 p.
17. Ефимов М. А. Вопросы квалификации должностных преступлений по уголовному кодексу БССР : пособие для следователей и работников дознания. Министерство охраны общественного порядка БССР. Следственное управление, Минск, 1967, 40 p. ISBN: X628.111.7-324.9(4Б1Л).
18. Здравомыслов Б. В. Должностные преступления. Понятие и квалификация, Москва, 1975.
19. Игнатов А.Н. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации, под. ред. М. В. Лебедева, Ю. М. Скуратова. Москва: Изд. Норма, Москва, 2008, p. 819. ISBN: 978-5-468-00094-6 (976 p.)
20. Ильин А. А. Превышение должностных полномочий (ст. 286 УК РФ): понятие, виды, вопросы законодательной техники и дифференциации ответственности. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ярославль, 2010, 120 p.

- лавль, 2013, CZU 04201358748 (233 p.)
21. Кобзева Е. В. ОЦЕНОЧНЫЕ ПРИЗНАКИ В УГОЛОВНОМ ЗАКОНЕ. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов 2002, Disponibil: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_bibl_503376/
 22. Кондрашова Т.В. Уголовное право. Особенная часть: Учебник для ВУЗОВ. под ред. ред. Козаченко И. Я., Незнамова З. А., Новоселов Г. П. Москва: Изд. Норма-Инфра, 2001, ISBN 5-89123-511-0 (960 p.); Кондрашова Т.В. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации с постратейными материалами и судебной практикой. под. общ. ред. С. И. Никулина. Москва: Изд. Менеджер, 2000, ISBN 5-8346-0095-6.
 23. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации, под. ред. М. В. Лебедева, Ю. М. Скуратова. Москва: Изд. Норма, ИНФРА, 1998, ISBN: 5-86225-645-8 (832 p)
 24. Кудрявцев В.Н., Объективная сторона преступления, *op. cit.*, Юридическое издательство Норма, 2016.
 25. Кудрявцев В.Н., Общая теория квалификации преступлений, Москва, Юридическая литература, 1972.
 26. Малиновский А.А. Оценочные понятия в законодательстве. În: Законодательная техника современной России: состояние, проблемы совершенствования. Сборник статей. В 2 т. / Под ред. В.М.Баранова. -Н.Новгород, 2001. Т. 1. - 544с.
 27. Смелова С.В. Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань 2009, CZU 04200911673 234 p.
 28. Снежко А. С. Превышение должностных полномочий: законодательный и правоприменительный аспекты (по материалам судебной практики Краснодарского края). Краснодар, 2004, CZU: 61:04-12/1899.
 29. Ткачёва Г.В. Уголовная ответственность за превышение должностных полномочий. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2004, CZU: 61:05-12/296. 190 p.
 30. Шумилова О. С. Оценочные понятия в уголовном кодексе Российской Федерации и их использование в правоприменительной деятельности. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Москва, 2002. <https://www.dissercat.com/content/otsenochnyeponyatiya-v-ugolovnom-kodekse-rossiskoi-federatsii-i-ikh-ispolzovanie-v-pravopr> (accesat la 20.20.2020).

Despre autori:

Radion COJOCARU,

*doctor în drept, profesor universitar,
director,*

*Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3809-7392*

Vladimir PUICA,

doctorand,

*Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
ofițer, Centrul Național Anticorupție,
e-mail: vladimir.puica@cna.md,
ORCID: 0009-0000-6710-761X*

About authors:

Radion COJOCARU,

*PhD, university professor,
Director,*

*Doctoral School “Criminal Sciences and Public
Law”,
Academy “Ștefan cel Mare” of MIA,
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3809-7392*

Vladimir PUICA,

PhD student,

*Doctoral School “Criminal Sciences and Public
Law”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
officer, National Anti-corruption Centre,
e-mail: vladimir.puica@cna.md
ORCID: 0009-0000-6710-761X*

PRIZONIERI DE RĂZBOI OMORĂȚI ÎN LAGĂRELE DIN URSS

Simion CARP,
doctor în drept, profesor universitar

Ruslan CONDRAT,
doctorand, master în drept

WAR PRISONERS KILLED IN THE CAMPS OF THE USSR

Simion CARP,
PhD, university professor

Ruslan CONDRAT,
PhD student, master of law

În articol, autorii se referă la situația prizonierilor de război deținuți în lagărele din URSS. Astfel, în baza surselor bibliografice existente, dar și a materialelor de arhivă desecretizate, se constată că pe lângă prizonierii omorâți mulți au decedat din cauza rănilor, bolilor, condițiilor inumane de detenție, exploatării la munci istovitoare, subnutriției, lipsei de haine călduroase, distrofiei, hipotermiei etc. Ofițerii sovietici manifestau un comportament brutal față de prizonieri, consumau băuturi alcoolice și comiteau crime. Era o perioadă când asemenea crime erau încurajate de elita politică. În majoritatea cazurilor notele informative nu relatau situația reală, ci prezentau faptele în mod denaturat. În aceste condiții, nu se efectuau expertize, iar cazurile nu erau cercetate conform cerințelor și în așa mod abuzurile comise de către organele represive, încălcările flagrante a normelor de drept internațional erau tănuite.

Cuvinte-cheie: prizonier de război, al Doilea Război Mondial, lagăre din URSS, regim totalitar comunist, organe represive sovietice, propagandă sovietică.

Within the article, the author refers to the situation of war prisoners held in camps in the USSR. Thus, based on the existing bibliographic sources, as well as declassified archival materials, it is found that in addition to the killed prisoners, a large number of them died due to injuries, diseases, inhuman conditions of detention, exploitation at grueling work, malnutrition, lack of warm clothes, dystrophy, hypothermia, etc. Soviet officers demonstrated brutal behavior towards prisoners, consumed alcoholic beverages and committed murders. There was a time when such crimes were encouraged by the political elite. In most cases, the informative notes did not report the real situation but presented the facts distortedly. Under these conditions, no expert examinations were carried out and the cases were not investigated according to the requirements, and in this way the abuses committed by the repressive bodies, the flagrant violations of the norms of international law were hidden.

Keywords: war prisoners, the Second World War, the USSR camps, totalitarian communist regime, Soviet repressive bodies, Soviet propaganda.

Introducere. Au trecut aproape opt decenii de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, însă problemele cu privire la prizonierii de război omorâți în lagărele din URSS nu au fost pe deplin elucidate. Din această cauză nici la începutul mileniului trei nu sunt identificate toate victimele ce au fost omorâte în timpul detenției de către militarii armatei roșii și de reprezentanții organelor represive sovietice. În acest sens se impune continuarea investigațiilor și cercetarea fondurilor de arhivă desecretizate pentru a identifica cât mai multe informații cu privire la acest subiect. Iar în baza rezultatelor obținute cetățenii vor

Introduction. Almost eight decades have passed since the end of the Second World War, but the issues regarding the prisoners of war killed in the camps of the USSR have not been fully elucidated. For this reason, even at the beginning of the third millennium, not all the victims who were killed by the soldiers of the Red Army, as well as by the representatives of the Soviet repressive bodies during detention have been identified. In this sense, it is necessary to continue the investigations and research the declassified archive funds to identify as much information as possible on this subject. In addition, based on the results obtained, the citi-

afla despre atrocitățile și crimele odioase comise de organele represive sovietice împotriva populației civile și prizonierilor de război. Astfel, în baza adevărului istoric, vor condamna atât fascismul cât și regimul totalitar comunist pentru crimele comise împotriva umanității. În așa mod generația tânără va întreprinde acțiuni pentru a nu admite ca în țara lor de origine să revină la putere grupuri de interese, capabile să folosească metode de guvernare specifice regimului totalitar comunist.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Cert e că o comunitate democratică poate fi edificată doar în țările care au însușit lecțiile istoriei și respectă drepturile omului. Spre regret, și la etapa actuală există lideri politici **autocrați** care tratează unele evenimente istorice după bunul lor plac, falsifică grosolan istoria, tănuiesc adevărul și atentează la valorile democratice. Această tactică a fost folosită de exponenții regimului totalitar comunist din URSS. E regretabil că pe parcursul anilor multe documente cu privire la crimele comise de organele represive sovietice au fost distruse, iar altele falsificate. În urma acestor acțiuni deseori victima era transformată în criminal, iar călăul în erou al sistemului. Astfel, toate notele informative cu privire la omorul prizonierilor de război în lagărele din URSS au fost secretizate. Din această cauză rudele au fost private de posibilitatea de a cunoaște adevărul despre decesul membrilor săi de familie în timpul detenției în lagărele pentru prizonieri de război, de multe ori fiind înștiințate că aceștia fie au dispărut fără veste, fie s-au sinucis ori au decedat din cauza unui accident la locul de muncă, din cauza bolilor etc.

O altă problemă ține de faptul că organele represive sovietice, în majoritatea cazurilor, când se comiteau omoruri și victimele erau din rândul prizonierilor de război de regulă plasau vina pe altcineva. Cunoaștem din istorie cât de greu a fost obținut adevărul cu privire la masacrul de la Katyn: „oraș în Federația Rusă, la Vest de Smolensk. În apropiere, într-o pădure, au fost

zens will learn about the atrocities and heinous crimes committed by the Soviet repressive organs against the civilian population as well as against the prisoners of war. Thus, based on historical truth, they will condemn both fascism and the communist totalitarian regime for the crimes committed against humanity. In this way, the young generation will take actions to avoid interest groups returning to power in their country of origin, capable of using governance methods specific to the communist totalitarian regime.

Applied methods and materials. Within the study process, the following methods were applied: analysis, synthesis, comparison and logical awareness. The materials used are the publications of scholars in the field, as well as the corresponding legislation.

Results obtained and discussions. It is certain that a democratic community can only be built in countries that have learned the lessons of history and respect human rights. Unfortunately, even at the current stage there are **autocratic** political leaders who treat some historical events as they please, grossly falsify history, hide the truth and undermine democratic values. Exponents of the communist totalitarian regime in the USSR used this tactic. It is regrettable that over the years, many documents regarding crimes committed by Soviet repressive bodies have been destroyed and others falsified. As a consequence of these actions, the victim was often transformed into a criminal, and the executioner into a hero of the system. Thus, all informational notes on the killing of prisoners of war in the camps in the USSR were classified. By virtue of this, relatives did not have the opportunity to know the truth about the death of family members during detention in war prisoners' camps. Many times they were informed that they disappeared without traces, committed suicide, died due to a work accident, due to diseases, etc.

Another problem is that the Soviet repressive organs, in most cases, when murders were committed and the victims were prisoners of war, usually put the blame on someone else. We know from history how difficult it was to get the truth about the Katyn massacre: “city in the Russian Federation, to the west of Smolensk. Nearby, in a forest, about 4,500 Polish of-

executați din ordinul lui Stalin circa 4500 de ofițeri polonezi luați prizonieri în timpul ocupației Poloniei de către sovietici (1939-1941). Cele opt gropi comune au fost descoperite de trupele germane în aprilie 1943, dar responsabilitatea masacrului a fost recunoscută oficial abia în 1990 de guvernul rus” [6, p. 1436].

În acest context autorul român Iulian Sîmbeteanu afirmă că: „Masacrul de la Katyn reprezintă una dintre cele mai odioase crime staliniste, dar dimensiunea adevărată a acestei atrocități a rămas relativ puțin cunoscută până la prăbușirea URSS. Între 15.000 și 25.000 de ofițeri militari și polițiști polonezi, luați prizonieri de Armata Roșie, în urma invadării Poloniei în septembrie 1939, au fost împușcați la ordinul lui Stalin și înmormântați în gropi comune, în primăvara anului 1940.

Uniunea Sovietică a negat vehement această crimă, susținând că prizonierii au fost executați de forțele celui de-al Treilea Reich, după invazia din 1941 și a susținut această variantă până la căderea comunismului. După o tăcere de 50 de ani, adevărata amploare a masacrului de la Katyn a fost dezvăluită prin publicarea documentelor din arhivele sovietice, la începutul anilor '90” [14].

E dramatic că peste patru ani de la acel eveniment tragic unor prizonieri polonezi care se aflau în lagărele din URSS în cadrul cursurilor de antifascism, prin metode manipulatorii li s-a insuflat că masacrul de la Katyn a fost comis de către Armata Germană. Aceste falsuri au avut impact asupra prizonierilor români și polonezi. Astfel, din raportul strict secret întocmit pe 23 mai 1944 de comisia Direcției regionale Stalingrad a NKVD în urma inspecției efectuate în lagărul nr.108 de la Beketovka aflăm că: „Prizonierii de război polonezi s-au alăturat la scrisoarea-apel a soldaților și ofițerilor Diviziei române „Tudor Vladimirescu”, adresând un protest colectiv prin care demascau minciuna fascistă cu privire la împușcarea, la Katyn, a prizonierilor de război polonezi de către Armata Roșie” [8, p. 384].

Evident că cele menționate în scrisoarea prizonierilor induși în eroare nu au nicio legătură cu realitatea. Însă prin asemenea metode organele represive sovietice implicau în procesul de propagandă grupuri de prizonieri care

ficers taken prisoner during the Soviet occupation of Poland were executed on Stalin's orders (1939-1941). The eight mass graves were discovered by German troops in April 1943, but responsibility for the massacre was officially recognized only in 1990 by the Russian government” [6, p. 1436].

In this context, the Romanian author Iulian Sîmbeteanu, states that: “The Katyn massacre represents one of the most heinous Stalinist crimes, but the true scale of this atrocity remained relatively little known until the collapse of the USSR. Between 15,000 and 25,000 of Polish military and police officers taken prisoner by the Red Army following the invasion of Poland in September 1939 were shot on Stalin's orders and buried in mass graves in the spring of 1940.

The Soviet Union vehemently denied this crime, claiming that the forces of the Third Reich executed the prisoners after the invasion in 1941... It maintained this version until the fall of communism. After 50 years of silence, the true scale of the Katyn massacre was revealed by the publication of documents from Soviet archives in the early 1990s” [14].

It is dramatic that four years after that tragic event, some Polish prisoners who were in the camps in the USSR during anti-fascism courses, through manipulative methods, were taught that the German Army committed the Katyn massacre. These forgeries had an impact on Romanian and Polish prisoners. Thus, from the strictly secret report drawn up on May 23, 1944, by the commission of the Stalingrad Regional Department of the NKVD following the inspection carried out in camp no. 108 from Bekeovka, we learned that: “Polish prisoners of war joined the appeal letter of the soldiers and officers of the Romanian “Tudor Vladimirescu” Division, addressing a collective protest exposing the fascist lie regarding the shooting of Polish prisoners of war by the Red Army at Katyn” [8, p. 384].

Obviously, this letter from the misled prisoners has nothing to do with reality. Nevertheless, through such methods the Soviet repressive bodies involved in the propaganda process groups of prisoners who had to continue this activity even after repatriation to their country of origin.

trebuiau să continue această activitate și după repatrierea în țara de origine.

Spre regret, mulți prizonieri au fost omorâți și în timpul Operațiunii Chișinău-Iași. Martorii oculari povestesc despre cazurile din pădurile de lângă Cazangic și Covurlui (raionul Leova), cât și din alte localități, precum că mai mulți militari, printre care nemți și români ce s-au predat benevol trupelor sovietice, au fost dezarmați și împușcați. După aceste cazuri comandantii sovietici înaintau rapoarte, menționând că pe câmpul de luptă au fost lichidate unități militare ale inamicului, fiind capturată și tehnică de război. Erau inventate fapte eroice, pentru care primeau înalte decorații și grade militare. Aceste crime nu au fost studiate, pentru că organele represive sovietice le tănuiau, lustruind în așa mod imaginea armatei roșii. În unele surse bibliografice istoricii ruși: „...apreciază că în perioada 20-29 august 1944, în cadrul Operațiunii Iași-Chișinău, au fost capturați 208 600 de prizonieri de război...” [8, p. XXI].

E dificil să estimăm câți dintre ei au fost omorâți în timpul aflării lor în prizonierat și câți eroi falși au apărut din rândul militarilor sovietici în urma comiterii unor crime odioase. Despre procesul de creare a pseudo-eroilor de către comandamentul sovietic în timpul Războiului II Mondial a scris autorul Gheorghe Mârzenicu, afirmând că: „Legendele războiului sunt păstrate cu insistență și astăzi de unii dogmatici ai vremii. Eroii, la care această lume s-a închinat o dată, nu sunt lăsați să dispară ușor din mentalul tipilor patrioți ai isprăvilor bolșevice. Eroii adevărați sau eroi falși, toți sunt parte a vieții unor oameni. Să încerci a căuta un adevăr, acolo unde el trebuie găsit, poate să-ți aducă niște lauri, la o adică, însă mai degrabă îți se va întoarce un strigăt ostil. Cu toate acestea, adevărul trebuie să fie mai presus de orice moft al nostalgicilor și amatorilor de situații cu „ai noștri și dușmanii” [10, p. 74-75].

În acest sens autorii care au scris despre situația prizonierilor de război din acea perioadă au constatat că pe lângă cei omorâți mulți au decedat din cauza rănilor, bolilor, condițiilor inumane de detenție, exploatării la munci istovitoare, subnutriției, lipsei de haine călduroase, distrofiei, hipotermiei etc. Deseori aceștia erau

Unfortunately, many prisoners were also killed during the Chisinau-Iasi Operation. Eyewitnesses tell about the cases in the forests near the localities of Cazangic, Covurlui from Leova district as well as in other localities, such as that groups of soldiers including Germans and Romanians who voluntarily surrendered to the Soviet troops were disarmed and shot. After these cases, the Soviet commanders submitted reports stating that enemy military units were liquidated on the battlefield and war equipment was captured. Heroic deeds were invented, for which they received high decorations and military ranks. These crimes were not studied enough, because the Soviet repressive organs covered them up, thus polishing the image of the Red Army. In some bibliographic sources Russian historians: “... appreciate that between August 20-29, 1944, during the Iasi-Chisinau Operation, 208,600 prisoners of war were captured...” [8, p. XXI].

It is difficult to estimate how many of them were killed being in captivity and how many false heroes emerged from the ranks of the Soviet military after committing heinous crimes. The author Gheorghe Mârzenicu wrote about the process of creating pseudo-heroes by the Soviet command during World War II, stating that: “The legends of the war are persistently preserved even today by some dogmatists of the time. The heroes, whom this world once worshipped, are not allowed to easily disappear from the minds of the patriotic types of Bolshevik exploits. Real heroes or fake heroes, they are all part of some people’s lives. To try to seek the truth, where it is to be found, may bring you some laurels, to wit, but rather a hostile cry will be returned to you. However, the truth must be above any whim of nostalgic persons and amateurs of “ours and enemies” situations [10, p. 74-75].

In this sense, the authors who wrote about the situation of prisoners of war from that period found that in addition to the killed prisoners, a large number of them died due to injuries, diseases, inhuman conditions of detention, exposure to grueling work, malnutrition, lack of warm clothes, dystrophy, hypothermia, etc. They were often forced to work for the camp administration.

In this context, the authors Laurențiu Con-

obligăți să muncească în folosul administrației lagărelor.

În context, autorii Laurențiu Constantin, Vitalie Varatic, Simion Rurac ș.a. au publicat un șir de documente din fondurile de arhivă a Federației Ruse desecretizate, în care sunt raportate cazuri de încălcare a drepturilor prizonierilor de război și crime comise de către organele represive sovietice împotriva acestora. În unul din documente, semnat în luna septembrie 1944, este descrisă situația din lagărul nr. 165 de la Iujha, regiunea Ivanovo. Printre altele se menționează că: „...În lagăr, este larg răspândită practica cusutului în atelierul de croitorie (acolo lucrează prizonieri de război) pentru cei din conducerea lagărului și pentru membrii familiilor acestora a tot felul de haine (paltoane, tunici, pantaloni ș.a.) din uniforme germane și maghiare, date lagărului de către Direcția pentru aprovizionări militare spre a fi utilizate la refacerea uniformelor prizonierilor de război. Astfel, marea majoritate a comenzilor către atelierul de croitorie vin de la conducerea lagărului (șeful lagărului și adjuncții săi) și de la familiile acestora, cei din urmă deplasându-se singuri la atelier. Această practică oferă prilejul prizonierilor de război să emită judecăți de nedorit cu privire la ofițerul sovietic...” [8, p. 415].

Adevărul e că ofițerii sovietici manifestau un comportament brutal față de prizonieri, consumau băuturi alcoolice și comiteau crime. Un asemenea caz este descris de autorul A. Ceaikovski. Astfel: „în lagărul nr. 279 din orașul Kiviõli (Estonia), nereușind să prevină o evadare în grup și fiindu-i frică de pedeapsă, șeful interimar al secției nr. 4 a lagărului a raportat conducerii instituției că în timpul urmării prizonierilor doi dintre ei au fost uciși. În realitate, fugarii nu au fost reținuți. Au fost uciși intenționat doi prizonieri reținuți din alte lagăre” [17, p. 200].

Evident e că nu se efectuau expertize, iar cazurile nu erau cercetate conform cerințelor și în așa mod abuzurile comise de către organele represive, încălcările flagrante a normelor de drept internațional erau tănuite. Potrivit autorilor români, „Statutul juridic internațional al prizonierilor de război, în prima jumătate a sec. XX, a fost definit prin „Regulamentul privitor la legile și obiceiurile războiului pe

stantin, Vitalie Varatic, Simion Rurac and others published a series of documents from the declassified archive funds of the Russian Federation, in which cases of violation of the rights of war prisoners, as well as crimes committed by Soviet repressive bodies against them, are reported. In one of the documents, signed in September 1944, the situation in camp no. 165 from Iujha, Ivanovo region is described. Among other things it is mentioned that: “...In the camp, the practice of sewing in the tailoring workshop (prisoners of war work there) is widespread - for those in the camp leadership and for their family members all kinds of clothes were sewn (coats, tunics, trousers, etc.) from the German and Hungarian uniforms, given to the camp by the Department for Military Supplies to be used to restore the uniforms of the prisoners of war. Thus, the vast majority of orders to the tailoring workshop come from the leadership of the camp (the head of the camp and his deputies) and from their families, the latter traveling to the workshop on their own. This practice allows POWs to make undesirable value judgments about the Soviet officer...” [8, p. 415].

The truth is that Soviet officers brutalized prisoners, drank alcohol and committed crimes. The author A. Tchaikovsky described a similar case. Thus: “in camp no. 279 from the town of Kivioli (Estonia). Failing to prevent a group escape and being afraid of punishment, the interim head of the unit no. 4 of the camp reported to the institution’s leadership that during the pursuit of the prisoners two of them had been killed. In reality, the fugitives were not apprehended. Two prisoners held from other camps were intentionally killed” [17, p. 200].

It is obvious that expertise was not carried out and the cases were not investigated according to the requirements, and in this way the abuses committed by the repressive bodies, the flagrant violations of international law were hidden. According to the Romanian authors: “The international legal status of prisoners of war, in the first half of the 20th century, was defined by, “Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land”, annex to the Fourth Hague Convention of 1907, and the Geneva Convention relating to the Treatment of Prisoners of War of 27 July 1929. During the Second World War, these two normative acts

pământ”, anexă la Convenția a IV-a de la Haga din 1907, și Convenția de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război din 27 iulie 1929. În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, aceste două acte normative de drept internațional dispuneau de putere juridică diferită. Normele stabilite prin Convenția de la Haga aveau un caracter obligatoriu pentru toate statele beligerante, iar prevederile Convenției de la Geneva, din 1929, erau valabile doar între statele semnatare... Guvernul sovietic a refuzat să participe la lucrările Conferinței de la Geneva din vara anului 1929. Conducerea URSS a considerat că, în această situație, nu ar trebui să-și asume anumite obligații față de „dușmanul de clasă”; la momentul semnării, Convenția de la Geneva din 1929 era percepută la Moscova drept element al justiției burgheze, incompatibil cu ideologia comunistă... În Uniunea Sovietică, statutul juridic al prizonierului de război, atât în timpul războiului, cât și după terminarea lui, a fost stabilit în baza „Regulamentului cu privire la prizonierii de război”, adoptat la 1 iulie 1941 de către Consiliul Comisarilor Poporului al URSS, prin care erau prevăzute condițiile de detenție a prizonierilor de război, folosirea lor la munci, răspunderea penală și disciplinară pentru refuzul de executare a ordinelor” [8, p. XI-XXI].

Analizând cazurile de încălcare a normelor de drept internațional de către unele țări, autorul Leah Levin menționa la finele secolului XX: „Viața umană și demnitatea umană au fost neglijate pe parcursul istoriei și continuă a fi neglijate și în zilele noastre. Totuși, ideea unor reguli comune tuturor cetățenilor datează de mai multe secole...” [9, p. 16].

În acest sens e necesar să amintim că la mijlocul sec. XIX-lea „Au fost încheiate un număr impunător de documente, acte, tratate internaționale cu caracter universal. Pe plan internațional are loc umanizarea războiului – procesul debutează cu Convenția din 22 august 1864, ce prevedea protecția militarilor răniți din cadrul forțelor armate în campanie, și este continuat cu alte convenții și tratate ce țin de domeniul Dreptului Internațional Umanitar. Prin convențiile ce au urmat se încearcă protejarea drepturilor anumitor categorii de persoane, care au luat parte la acțiuni arma-

of international law had different legal powers. The norms established by the Hague Convention were binding on all belligerent states, and the provisions of the Geneva Convention, from 1929, were only valid between the signatory states, ... The Soviet government refused to participate in the proceedings of the Geneva Conference in the summer of 1929. The leadership of the USSR considered that, in this situation, it should not assume certain obligations towards the “class enemy”; at the time of its signing, the Geneva Convention of 1929 was perceived in Moscow as an element of bourgeois justice, incompatible with communist ideology. ... In the Soviet Union, the legal status of the prisoner of war, both during the war and after its end, was established on the basis of the “Regulation on Prisoners of War”, adopted on July 1, 1941 by the Council of People’s Commissars of the USSR, which provided for the conditions of detention of prisoners of war, their employment, criminal and disciplinary liability for refusing to carry out orders [8, p. XI-XXI].

Analyzing cases of violations of international law by some countries, the author Leah Levin mentioned at the end of the 20th century: “Human life and human dignity have been neglected throughout history and continue to be neglected even today. However, the idea of common rules for all citizens dates back several centuries...” [9, p. 16].

In this sense, it is necessary to remember that in the middle of the 19th century: “An impressive number of documents, acts, international treaties of universal character were concluded. On the international level, the humanization of war takes place - the process begins with the Convention of August 22, 1864, which provided for the protection of wounded soldiers from the armed forces in the campaign, and is continued with other conventions and treaties related to the field of International Humanitarian Law. Through the conventions that followed, an attempt is made to protect the rights of certain categories of people who took part in armed actions and the rights of people who are not part of the combatant category: wounded, sick, shipwrecked, children, women, old people, doctors and medical staff, etc.” [4, p. 10-11].

Nevertheless, in the USSR, the rights of

te, și drepturilor persoanelor care nu fac parte din categoria de combatanți: răniți, bolnavi, naufragiați, copii, femei, bătrâni, medici și personalul sanitar etc.” [4, p. 10-11].

Însă în URSS drepturile acestor categorii de persoane erau încălcate. De fapt, în această țară „...prizonierii de război erau lipsiți de protecția statului și erau supuși deciziilor aparatului administrativ al lagărelor” [8, p. XIII].

Toți prizonierii erau obligați să participe la programe de reeducare, să frecventeze școlile antifasciste deschise în cadrul lagărelor: „Activitatea ideologică și de reeducare politică în rândul prizonierilor de război era orientată, în special, spre explicarea avantajelor modelului sovietic de dezvoltare față de cel capitalist, precum și spre evidențierea succeselor în domeniul politic, industrial și cultural al Uniunii Sovietice și al rolului acesteia în lupta pentru pace și interesele muncitorilor din toate țările. Acest lucru se făcea cu un singur scop – de a „spăla creierele” prizonierilor de război... Cei repatriați erau echipați mult mai bine decât cei rămași în lagăre... Pe parcursul a zeci de ani istoriografia sovietică, în majoritatea cazurilor, sublinia că atitudinea autorităților sovietice față de prizonieri fusese una umană. Însă realitatea a fost cu totul alta. A. Ceaikovski, autor a lucrării „Prizonieratul”, menționa că lozinca armatei învingătoare față de cei învinși era următoarea: „Prizonierii vor plăti cu sănătatea sau chiar cu propria lor viață” [17, p. 20-21].

Și este adevărat că mulți prizonieri au plătit cu viața, un număr mare fiind omorâți de către gardieni, cu înscenarea tentativelor de evadare. Scopul era de a se răfui cu unii prizonieri și de a obține distincții militare pentru a reuși în continuare o carieră strălucită. Despre un asemenea caz scrie autorul A. Ceaikovski, potrivit căruia: „...în octombrie 1946, într-un denunț urgent (ca de obicei cu parafa <<Strict secret>>, pe numele lui T. Strokaci, <<Cu privire la omorul unui prizonier german de către militarii regimentului 315 al diviziei 51 a trupelor de escortă ale MAI>>, colonelul Pavlov a scris: <<Sursa „Grigoriev”, prin mesajul din 25.09.46, a informat că la 15 septembrie (a/c) soldatul companiei 1 a regimentului 315 Iarmolaș I.F. a omorât un prizonier german, care a încercat să fugă de la locul de muncă>>. În realitate,

these categories of people were violated. Actually in this country: “...war prisoners were deprived of state protection and were subject to the decisions of the administrative apparatus of the camps” [8, p. XIII].

All prisoners were required to participate in re-education programs, to attend anti-fascist schools opened within the camps: “The ideological and political re-education activity among the prisoners of war was aimed, in particular, at explaining the advantages of the Soviet model of development over the capitalist one, as well as highlighting the political, industrial and cultural successes of the Soviet Union and its role in the struggle for peace and the interests of workers in all countries. All these were done for one purpose - to “brainwash” the prisoners of war... The repatriates were much better equipped than those who remained in the camps... For decades, Soviet historiography, in most cases, emphasized that the attitude of the Soviet authorities towards the prisoners had been humane. However, the reality was completely different. A. Tchaikovsky, the author of the work “The Prisoner”, stated that the slogan of the victorious army towards the defeated was the following: “Prisoners will pay with their health or even their own lives” [17, p. 20-21].

Moreover, it is true that many prisoners paid with their lives. The guards killed a large number as they staged escape attempts. The goal was to hook up with some prisoners and get military honors to continue a brilliant career. The author A. Tchaikovsky writes about such a case, according to which: “...in October 1946, in an urgent denunciation (as usual with the initials <<Strict secret>>, in the name of T. Strokachi, <<Regarding the murder of a German prisoner by the soldiers of the 315th regiment of the 51st division of the MIA escort troops>>), Colonel Pavlov wrote: <<The source “Grigoriev”, through the message of 25.09.46, informed that on September 15 (current year) the soldier of the 1st company of the 315th regiment Iarmolash I.F. killed a German prisoner, who tried to escape from the workplace>>. In reality, the murder was committed under another circumstance. Thus, the platoon leader of the 1st company, sergeant-major Shabunin, together with the platoon commander, sub-lieu-

omorul a fost săvârșit în alte circumstanțe. Astfel, plutonierul companiei 1, sergentul-major Șabunin, împreună cu comandantul plutonului, sublocotenentul Grițenco, în timpul serviciului de noapte, amenințând prizonierul cu arma, l-au escortat la gardul zonei păzite. Împreună cu ei era soldatul Iarmolaș. Șabunin i-a ordonat lui Iarmolaș să tragă... Cel din urmă a îndeplinit ordinul sergentului-major, omorând prizonierul. După omor a fost întocmit un document precum că prizonierul a fost ucis în urma tentativei de a evada” [17, p. 199].

Era o perioadă când asemenea crime erau încurajate de elita politică. În majoritatea cazurilor notele informative nu relatau situația reală, ci prezentau faptele în mod denaturat.

Și în materialele din Arhiva MAI a Republicii Moldova se mai păstrează documente cu privire la prizonierii omorâți de către gardieni. Un asemenea caz a avut loc la gara feroviară din orașul Bălți, în timpul trecerii unui eșalon cu prizonieri austrieci repatriați din lagărele sovietice în țara de origine. La prima etapă organele represive sovietice au încercat să mușamalizeze cazul, însă în virtutea unor circumstanțe nu le-a reușit acest lucru. Despre acest fapt aflăm din scrisoarea secretă expediată ministrului Afacerilor Interne al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, general-locoțenentului Tutușkin, de către general-locoțenentul I. A. Petrov, șeful Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, care conține următoarea informație: „Locțiitorul Ministrului rezervelor materiale al URSS general-maiorul trupelor de tancuri tov. Safonov a informat că pe 22 noiembrie 1947, la ora 15.00 la stația de trenuri Bălți, din eșalonul cu prizonieri repatriați, un grup a pătruns după gardul de sârmă pe teritoriul depozitului de cărbune Nr. 532, a rezervelor de stat. Reieșind din situație santinelele serviciului de pază militară au întreprins măsuri pentru a reține prizonierii, însă **aceștia au încercat să deposedeze** santinela **Ponomarciuk P.V.** de armă, în rezultatul luptei în urma împușcăturii efectuate de Ponomarciuk a fost rănit militarul **Nedavailo M.I. care se afla în serviciu.** În același timp militarul Smirnov care era de asemenea în serviciu în timpul altercațiilor a rănit grav un prizonier **care peste 20 de minute s-a**

tenant Gritsenko, during the night shift, threatening the prisoner with the weapon, escorted him to the fence of the guarded area. The soldier Iarmolash accompanied him. Shabunin ordered Iarmolash to shoot. ... The latter carried out the order of the sergeant major, killing the prisoner. After the murder, a document was drawn up stating that the prisoner had been killed while trying to escape” [17, p. 199].

There was a time when such crimes were encouraged by the political elite. In most cases, the informative notes did not report the real situation but distortedly presented the facts.

In addition, in the materials of the Archive of the Ministry of Interior of the Republic of Moldova, there are also materials regarding the prisoners killed by the guards. Such a case took place at the railway station in the city of Bălți, during the passage of an echelon of Austrian prisoners repatriated from the Soviet camps to their country of origin. At the first stage, the Soviet repressive bodies tried to cover up the case, but due to certain circumstances, they did not succeed. We learn about this fact from the secret letter sent to the Minister of Internal Affairs of the Moldavian Soviet Socialist Republic, Lieutenant General Tutushkin by Lieutenant General I. A. Petrov, head of the Department for Prisoners of War and Interned Civilians, which contains the following information: “The Deputy Minister of Material Reserves of the USSR, Major General of the Tank Troops, Comrade Safonov, informed that on November 22, 1947, at 3:00 p.m. at the Bălți train station, a group from the echelon with repatriated prisoners entered behind the wire fence into the territory of the coal depot No. 532, of state reserves. Emerging from the situation, the sentries of the military security service took measures to detain the prisoners, but they **tried to dispossess** the sentry **Ponomarchuk P.V.** of weapon, as a result of the fight following the shooting by Ponomarchuk, the soldier **Nedavailo M.I., being on duty, had been wounded.** At the same time, the soldier Smirnov, who was also on duty during the altercations, seriously injured a prisoner **who died in 20 minutes.** Arriving at the scene, the employees of the Security Department of the Ministry of Security at the Bălți station arrested Smirnov P.I.

Considering that the case happened was

stins din viață. Sosiți la fața locului angajații secției de pază a Ministerului Securității de la stația Bălți l-au arestat pe Smirnov P.I.

Considerând că cele întâmplate au avut loc din cauza **neglijenței comandantului** eșalonului, ce a permis prizonierilor să pătrundă pe teritoriul depozitului, solicit ca la indicația Dumneavoastră să fie efectuată o anchetă de serviciu foarte minuțioasă, pentru a identifica cine se face vinovat de incident și dacă este necesară aflarea în arest a tov. Smirnov P.I. cu expedierea materialelor pe caz în adresa Direcției Principale pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate a MAI URSS cu indicarea numărului eșalonului ce transporta prizonierii. Semnat pe 03 ianuarie 1948, N8/3/12" [1, p. 47].

În scrisoare nu sunt publicate datele personale ale prizonierului de război omorât. Totodată se atenționează conducerea MAI RSSM că incidentul a avut loc din cauza neglijenței comandantului eșalonului care a lăsat fără supraveghere prizonierii. În textul scrisorii santinelele sunt prezentate ca niște adevărați eroi ce sacrificându-și viața au opus rezistență atacatorilor, pentru a apăra depozitul de cărbune cu aplicarea armelor din dotare. În cele din urmă s-a dovedit că omorul a avut loc în alte circumstanțe. Unele amănunte cu privire la acest caz le aflăm din raportul expediat pe 7 ianuarie 1948 din or. Ungheni, loctiitorului ministrului Afacerilor Interne al RSSM, general-maiorului Orlov, de către șeful secției pentru repatrierea prizonierilor și a persoanelor civile a MAI RSSM, maiorul Muzîkantov, și inspectorul aceleiași secții, căpitanul Romanov: „Strict secret. Vă anunțăm că pe **22 noiembrie 1947** la stația Bălți „Nord”, în timpul staționării eșalonului N98116 cu prizonieri repatriați, prizonierul Șrupman **Ruman Victor**, anul nașterii 1919, **feltwebel al armatei germane (sergent major), de naționalitate austriac**, a pătruns în sectorul interzis al depozitului de cărbune al rezervelor de stat, unde a rupt un știulete de porumb care creștea în zonă și a fost omorât pe loc din armă de către Smirnov Ivan Pavlovici, santinela ce asigura paza depozitului. **Secția de pază a Ministerului Securității** stația Bălți „Nord” ne informează că desfășoară ancheta pe acest caz, iar Smirnov Ivan Pavlovici, a.n. 1920,

due to the **negligence of the commander of the echelon**, which allowed the prisoners to enter the territory of the warehouse, I request your indication that a very thorough service investigation should be carried out, to identify the person liable for the incident and if it is necessary to arrest comrade Smirnov P.I. with the dispatch of materials per case to the address of the Main Department for Prisoners of War and Interned Civilians of the Ministry of Interior of the USSR with the indication of the number of the echelon that transported the prisoners. Signed on January 3, 1948, N8/3/12" [1, p. 47].

The personal data of the killed prisoner of war were not published in the letter. At the same time, the leadership of the MSSR of the MIA is warned that the incident took place due to the negligence of the echelon commander who left the prisoners unsupervised. In the letter text, the sentries are presented as true heroes who, sacrificing their lives, resisted the attackers, defending the coal warehouse, using the weapons provided. Eventually, it turned out that the murder took place under other circumstances. We learn some details about this case from the report sent on January 7, 1948 from Ungheni, to the Deputy Minister of Internal Affairs of the MSSR Major General Orlov, by the head of the Unit for the repatriation of prisoners and civilians of the MIA of the MSSR Major Muzykantov and the inspector of the same Unit Captain Romanov: "Strict secret. We inform you that on **November 22, 1947** at the Bălți "North" station, during the stationing of echelon N98116 with repatriated prisoners, the prisoner **Shrupman Ruman Victor**, year of birth 1919, **sergeant of the German army, of Austrian nationality**, entered the forbidden sector of the coal depot of the state reserves, where he tore a cob of corn growing in the area and was shot dead on the spot by Smirnov Ivan Pavlovich, the sentry guarding the depot. **The Security Department of the Ministry of Security**, Bălți "North" station informs us that it is investigating this case, and Smirnov Ivan Pavlovici, year of birth 1920, native and resident of **Bălți, of Russian nationality**, without political affiliation, was arrested..." [1, p. 48].

As we can see, it is about breaking into a guarded sector, which is not known to what extent it was isolated from where the prisoner

originar și locuitor al orașului **Bălți, rus de naționalitate**, fără apartenență politică, a fost arestat...” [1, p. 48].

După cum vedem e vorba de pătrunderea într-un sector păzit, care nu se știe în ce măsură era izolat, de unde prizonierul Șrupman a susținut un știulete de porumb. Nu putem exclude versiunea că prizonierii au pătruns în sectorul de porumb pentru a-și satisface necesitățile fiziologice, cum se mai întâmpla uneori.

În același raport se menționează că: „În timpul investigațiilor s-a constatat că santinela Smirnov se **afila la post în stare de ebrietate** și a aplicat arma cu încălcarea regulilor față de prizonierul de război Șrupman, fapt pentru care a fost tras la răspundere penală conform articolului **139 CP al RSS Ucrainene. Pe 13 decembrie 1947 Tribunalul Militar** al căilor ferate din Chișinău l-a condamnat pe Smirnov Ivan Pavlovici la 6 ani **de detenție fără** privarea de alte **drepturi**. La moment Smirnov execută **pedeapsa în închisoarea Nr. 9 din or. Râbnîța...**” [1, p. 48].

Deci santinela a fost pedepsită conform Articolul 139 C.P. al RSS Ucrainene: omor săvârșit fără circumstanțe agravante pentru care se prevedea pedeapsă cu detenție până la 8 ani. Astfel, în cazul menționat mai sus instanța s-a limitat la 6 ani privațiune de libertate pentru omor.

Acest caz nu a fost trecut cu vederea din cauza că la stația din or. Ungheni angajații MAI RSSM erau obligați să verifice toate eșaloanele cu prizonieri repatriați în baza Ordinului MAI URSS din 5 septembrie 1947 nr. 944 și Directivei MAI URSS nr. 436 de pe 12.07.1947. Listele celor repatriați se întocmeau în 4-5 exemplare. Fiecare act se încheia asemănător celui din documentul pe care îl publicăm: „Eșalonul în număr de 446 de prizonieri austrieci se poate deplasa la locul de destinație spre lagărul pentru repatriați N36, or. Sighet (România)” [1, p. 26].

Astfel, când la stația din or. Bălți a fost omorât un prizonier, comandantul eșalonului a insistat să fie efectuată o anchetă detaliată pentru a identifica persoanele vinovate. Reprezentanții organelor represive din RSSM nu au putut mușamaliza cazul, pentru că prizonierul omorât era austriac și în vara anului 1944 Stalin personal a promis comuniștilor din

Șrupman stole a corn cob. We cannot exclude the version that the prisoners entered the corn field to satisfy their physiological needs, as sometimes happened.

The same report states that: “During the investigations, it was found that the sentry Smirnov was at the station **under the influence of alcohol** and applied the weapon violating the rules, in particular, towards the war prisoner Șrupman, for which he was held criminally liable according to **Article 139 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR. On December 13, 1947, the Military Tribunal** of the Chisinau Railways sentenced Smirnov Ivan Pavlovich to 6 years **of imprisonment without deprivation of other rights**. At the moment, Smirnov **is serving his sentence in prison No. 9 from the city of Râbnîța...**” [1, p. 48].

So the sentinel was punished according to Article 139 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR: murder committed without aggravating circumstances for which punishment was provided up to - 8 years of imprisonment. Thus, in the case mentioned above, the court limited itself to 6 years of imprisonment for murder.

This case was not overlooked because at Ungheni station the employees of the USSR Ministry of Interior were obliged to check all echelons with repatriated prisoners based on the Order of the Ministry of Interior of the USSR of September 5, 1947 no. 944 and MIA Directive of the USSR no. 436 of 12.07.1947. The lists of repatriates were drawn up in 4-5 copies. Each act ended similar to the one in the document we are publishing: “The echelon numbering 446 Austrian prisoners can move to the place of destination to the camp for repatriates No. 36 the city of Sighet (Romania)” [1, p. 26].

Thus, when a prisoner was killed at the station in the city of Bălți, the echelon commander insisted that a detailed investigation should be carried out to identify the guilty persons. The representatives of the repressive organs of the MSSR could not cover up the case, because the murdered prisoner was Austrian and in the summer of 1944 Stalin personally promised to the communists of Austria that he would repatriate all Austrian prisoners to their country of origin as soon as possible.

The Romanian author Ion Rațiu wrote about this fact, mentioning: “Sometimes the

Austria că va repatria toți prizonierii austrieci cât mai urgent în țara de origine.

Despre acest fapt a scris autorul român Ion Rațiu care menționa: „Uneori guvernul sovietic își arată intențiile de a negocia, nu cu guvernul legal al unei țări capitaliste, ci cu prietenii comuniști sau necomuniști ai sovietelor din acea țară. [...] În același mod, în vara lui 1947, Stalin a informat pe deputații comuniști austrieci că prizonierii de război austrieci vor fi repatriați” [13, p. 195].

În virtutea acestor circumstanțe santinela sovietică ce a comis omorul a fost pedepsită penal. În cele din urmă, pe 21 ianuarie anul 1948, locțiitorul ministrului Afacerilor Interne al RSSM, general-maiorul Orlov, expediază conducerii Direcției pentru prizonieri de război și a persoanelor civile internate a MAI URSS, general-locotenentului I.A. Petrov, următoarea notă informativă: „Secret. La N8/3/12 de la 03.01.1948. Vă anunț că pe 22 noiembrie 1947 la stația Bălți în timpul staționării eșalonului N 98116 cu prizonieri austrieci, repatriați la patrie, prizonierul Șurpman **Ruman Victor**, cu scopul de a fura porumb cu tot cu tufe, a pătruns în zona interzisă a depozitului de cărbune N532 a rezervelor de stat, unde a fost omorât prin împușcare de către santinela Smirnov I.I. care păzea depozitul. Secția de pază a Ministerului Securității de Stat a stației Bălți l-a reținut pe Smirnov pentru a desfășura ancheta. În procesul investigațiilor s-a constatat că acesta se afla la post în stare de ebrietate și a aplicat incorect arma. Pe 13 decembrie 1947 Tribunalul militar al căilor ferate din Chișinău l-a condamnat pe Smirnov la 6 ani privațiune de libertate” [1, p. 46].

După cum vedem, informația prezentată conducerii de la Moscova a fost trunchiată. Nu se amintește de ceilalți doi participanți la incident. Este vorba de militarul **Nedavailo M.I. ce se afla la post și care a fost rănit din armă în timpul incidentului de către santinela Ponomarciuk P.V.**

Evident că comandamentul local a luat decizia să pedepsească o singură persoană, evitând astfel un proces de judecată pe cazul unui omor săvârșit în grup. Autoritatea „eliberatorilor” nu putea fi pătată. De remarcat că în cazul prizonierului Șurpman se mai observă o eroare

Soviet government shows its intentions to negotiate, not with the legal government of a capitalist country, but with communist or non-communist friends of the Soviets in that country. [...] Similarly, in the summer of 1947, Stalin informed Austrian communist deputies that Austrian prisoners of war would be repatriated” [13, p. 195].

By virtue of these circumstances, the Soviet sentry who committed the murder was criminally punished. Finally, on January 21, 1948, the Deputy Minister of Internal Affairs of the USSR General-Major Orlov, sends to the leadership of the Department for Prisoners of War and Interned Civilians of the MIA of the USSR Lieutenant General I.A. Petrov the following briefing note: “Secret. For N8/3/12 from 03.01.1948. We inform you that on November 22, 1947 at the Bălți station during the stationing of echelon N 98116 with Austrian prisoners, repatriated to the homeland, the prisoner **Shurpman Ruman Victor**, with the aim of stealing corn with all the bushes, entered the prohibited area of the coal deposit N532 of the state reserves, where he was shot dead by the sentry Smirnov I.I. who guarded the warehouse. The Security Department of the Ministry of State Security of Bălți station detained Smirnov to carry out the investigation. During the investigations, it was found that he was under the influence of alcohol being on duty and used the weapon incorrectly. On December 13, 1947, the Military Court of Railways in Chișinău sentenced Smirnov to 6 years of imprisonment” [1, p. 46].

As we can see the information presented to the Moscow leadership was truncated. The other two participants in the incident were not mentioned. It is about the military **Nedavailo M.I. who was on duty and was wounded by the gun during the incident provoked by sentry Ponomarchuk P.V.**

Obviously, the local command made the decision to punish only one person, thus avoiding a trial in the case of a group murder. The authority of the “liberators” could not be tarnished. It should be noted that in the case of the prisoner Shurpman there is another error probably committed with ill will. It is a tactic of the Bolsheviks to distort the data on the victims. Thus, in the letter sent by the Deputy

comisă probabil cu rea voință. Este vorba de o tactică a bolșevicilor de a prezenta denaturat datele despre victime. Astfel în scrisoarea expediată de locțiitorul ministrului Afacerilor Interne al RSSM, generalul-maior Orlov, prizonierul austriac este menționat drept Șurpman, dar nu Șrupman. În așa mod rudele victimei demarând căutările riscau să se confrunte din start cu dificultăți, pentru că schimbând o literă cu locul a fost modificată identitatea victimei. Asemenea cazuri se întâmplau deseori în lagărele pentru prizonieri de război. Un exemplu elocvent îl oferă autorii români Laurențiu Constantiniu, Ilie Șchipor ș.a. care au publicat o comunicare specială a colonelului Baskov, șeful Administrației Lagărului nr. 182 de la Șahhtinsk, regiunea Rostov, către același general-locotenent I.A. Petrov, șef al Direcției pentru problemele prizonierilor de război și ale persoanelor civile internate, cu privire la decesele a doi prizonieri de război români, survenite în urma unui accident de muncă. Textul scrisorii conține următoarele informații: „Strict secret Nr.1/1108, 1 decembrie 1944. Vă raportează că, la 01.12.1944, în Sectorul de lagăr nr.1, la Mina nr.7 a Trustului „Nesvetaiiantrașit”, furnalul 410 s-a surpat, omorând 2 prizonieri de război.

1. Baboț Constantin Semen, născut în 1919, de naționalitate (sic!) moldovenească; născut și cu domiciliul în Basarabia, Gheneșenița Toduri, raionul Cogul (corect Hănășeni de Pădure, raionul Cahul). A servit în armata română, cu gradul de soldat în Compania 25 Artilerie, dintr-o divizie de infanterie.

2. Chiriac Dumitru Negru, născut în 1922, de naționalitate română; născut în România, orașul Gum (eroare în scriere: în România nu există o localitate cu acest nume), str. Costache Negri 12. A servit în armata română, cu gradul de caporal în Compania 25 Artilerie a Diviziei a 15-a Infanterie” [8, p. 435].

Deci vedem câte dificultăți apar în identificarea unor persoane atunci când informația inclusă în fișele personale a fost denaturată.

Revenind la cazul prizonierului austriac Șrupman, aflăm că în raportul ofițerului Muzîkantov, înaintat locțiitorului ministrului Afacerilor Interne al RSSM, se menționează: „Cadavrul prizonierului Șrupman a fost înhumat în cimitirul special din orașul Bălți al

Minister of Internal Affairs of the MSSR Major General Orlov, the Austrian prisoner is referred to as Shurpman but not Shrupman. In this way, the victim’s relatives, starting the search, ran the risk of facing difficulties from the start, because by changing a letter to the place, the victim’s identity was changed. Such cases often happened in the camps of war prisoners. An eloquent example is provided by the Romanian authors Laurențiu Constantiniu, Ilie Șchipor and others, who published a special communication of Colonel Baskov, head of Camp Administration no. 182 from Shakhtinsk, Rostov region, to the same lieutenant general I.A. Petrov, head of the Department for Prisoners of War and Interned Civilians, regarding the death of two Romanian prisoners of war, which occurred as a result of a work accident. The text of the letter contains the following information: “Strict secret No. 1/1108, December 1, 1944. I am reporting that, on 01.12.1944, in Camp Sector no. 1, at Mine no. 7 of the “Nesvetaiiantratsit” Trust, furnace 410 broke and killed 2 prisoners of war.

1. Baboț Constantin Semen, born in 1919, of Moldavian (sic!) nationality; born and domiciled in Bessarabia, Gheneșenița Toduri, Cogul District (Exactly, Hănășeni de Pădure, Cahul District). He served in the Romanian army, with the rank of soldier in the 25th Artillery Company, from an infantry division.

2. Chiriac Dumitru Negru, born in 1922, of Romanian nationality; born in Romania, Gum city (probably a typing error. There is no locality with this name in Romania) Costache Negri Street 12. A, served in the Romanian army, with the rank of corporal in the 25th Artillery Company of the 15th Infantry Division” [8, p. 435].

Therefore, we see how many difficulties arise in identifying people when the information included in the personal files has been distorted.

Returning to the case of the Austrian prisoner Shrupman, we learn that in the report of officer Muzykantov submitted to the Deputy Minister of Internal Affairs of the MSSR, it is mentioned that: “The body of the prisoner **Shrupman was buried in the special cemetery in the town of Bălți of the MSSR**” [1, p. 48].

Regrettably, shortly after this cemetery in the city Bălți disappeared like oth-

RSSM” [1, p. 48].

Cu părere de rău, la scurt timp acest cimitir din or. Bălți a dispărut la fel ca și altele de pe teritoriul RSSM unde au fost înhumați prizonieri de război. În acea perioadă în or. Bălți erau două cimitire speciale: „În cimitirul lagărului nr.103 pentru prizonieri de război al MAI al URSS din orașul Bălți au fost înmormântate, conform registrului, 106 persoane. În realitate, în raza acestui cimitir au fost înhumați 108 persoane – 90 de prizonieri de război de origine maghiară, inclusiv 3 unguri originari din Cehoslovacia și 3 din România, 12 nemți, 4 români și 2 austrieci. Toate aceste persoane au decedat în decursul anului 1945.

În raza „cimitirului spitalului specializat militar nr. 3376 al NKVD din Bălți în perioada iulie 1945 - iunie 1948, conform registrului, au fost înmormântate 216 persoane, dar în realitate 215 persoane. În a doua jumătate a anului 1945, în acest cimitir au fost înhumați 85 de oameni, în anul 1946 - 90, 1947 - 30 de persoane. În prima jumătate a anului 1948, în acest cimitir au mai fost înmormântate ultimele 10 persoane. Cei mai mulți decedați erau prizonieri de origine maghiară – 84 de persoane. După aceștia urmau etnicii nemți - 80 de decedați, apoi austriecii - 31. În respectivul cimitir au mai fost înhumați 9 români, 6 cehi, 2 polonezi, un iugoslav, un rus și un sârb” [16, p. 23].

Informații despre numărul de lagăre pentru prizonieri de război dislocate pe teritoriul RSSM ne oferă istoricul Pavel Moraru care afirmă că: „În primăvara anului 1945, în conformitate cu ordinele N.K.V.D. al U.R.S.S., pe teritoriul R.S.S.M. au fost înființate trei lagăre de muncă pentru prizonieri de război: lagărul nr.103, din Bălți, cu o capacitate de 4.000 de prizonieri, lagărul nr. 104, din Bender, cu o capacitate de 5.000 de prizonieri, și lagărul nr. 198, din Chișinău, cu o capacitate de 10.000 de prizonieri. În trimestrul al IV-lea al anului 1945, lagărele de muncă pentru prizonierii de război nr. 103 și nr. 104 vor fi desființate, iar nr. 198 va fi reorganizat, având în subordine, pe întreg teritoriul R.S.S. Moldovenești, mai mult de 11 sectoare. La 1 ianuarie 1946, în acest lagăr erau deținute 10.470 de persoane” [11, p. 66-67].

Revenind la cele două cimitire speciale din Bălți, s-a constatat că ulterior acestea

ers on the territory of the MSSR where war prisoners were buried. During that period in the city of Bălți there were two special cemeteries: “According to the register, 106 people were buried in the cemetery of camp no. 103 for war prisoners of the MIA of the USSR in the city of Bălți. In reality, 108 people were buried within the radius of this cemetery - 90 prisoners of war of Hungarian origin, including 3 Hungarians originally from Czechoslovakia and 3 from Romania, 12 Germans, 4 Romanians and 2 Austrians. All these people died during 1945.

Within the “cemetery of the specialized military hospital no. 3376 of the NKVD from Bălți between July 1945 and June 1948, according to the register, 216 people were buried, but in reality 215 people. In the second half of 1945, 85 people were buried in this cemetery, in 1946-90, 1947-30 people. In the first half of 1948, the last 10 people were buried in this cemetery. Most of the dead were prisoners of Hungarian origin - 84 people. After them came the ethnic Germans - 80 deceased, then the Austrians - 31. 9 Romanians, 6 Czechs, 2 Poles, a Yugoslav, a Ruthenian and a Serb were also buried in that cemetery” [16, p. 23].

Information about the number of camps for prisoners of war deployed on the territory of the MSSR is provided by the historian Pavel Moraru, who states that: “In the spring of 1945, in accordance with the orders of the N.K.V.D. of the U.S.S.R., on the territory of the M.S.S.R. three labor camps were created for prisoners of war; the camp no. 103, from Bălți, with a capacity of 4,000 prisoners, the camp no. 104, from Bender, with a capacity of 5,000 prisoners, and the camp no. 198, from Chișinău, with a capacity of 10,000 prisoners. In the fourth quarter of 1945, labor camps for prisoners of war no. 103 and no. 104 will be abolished, and no. 198 will be reorganized, subordinating, throughout the territory of the Moldavian SSR, more than 11 sectors. On January 1, 1946, 10,470 people were held in this camp” [11, p. 66-67].

Returning to the two special cemeteries in Bălți, it was found that later these “ ... were closed and handed over to the Bălți city department for land development on January 9, 1949. Within a few months, the condition of the two cemeteries had deteriorated so much that it was difficult to identify them” [16, p. 24].

„ ... au fost închise și transmise în subordinea secției orașenești Bălți pentru amenajarea teritoriului, la 9 ianuarie 1949. În decurs de câteva luni, starea celor două cimitire degradase atât de mult încât era dificil de a le identifica” [16, p. 24].

Pe lângă multiplele cazuri când organele represive sovietice înscenau tentative de evadare sau atentate teroriste și omorau prizonieri de război, atribuindu-și fapte eroice pentru care primeau distincții, au fost înregistrate cazuri când meritele pentru munca silnică îndeplinită de prizonieri și-o atribuiau funcționari din rândul partidului comunist.

Un alt caz ce prezintă interes a fost identificat în Arhiva MAI a Republicii Moldova. Astfel, în una din notele informative secrete este raportat faptul că la salvarea persoanelor și înlăturarea consecințelor inundațiilor ce au avut loc în vara anului 1948 au fost folosiți condamnați politici și prizonieri de război. În acest context a fost expediat conducerii MAI de la Moscova următorul raport: „Strict secret. Ministrului Afacerilor Interne a U.R.S.S., general-colonelului tov. Kruglov S.N. Notă informativă despre consecințele inundațiilor din RSS Moldovenească și măsurile înlăturate pentru înlăturare.

În perioada 9-12 iunie în or. Chișinău și în alte localități a bătut neîncetat o furtună cu grindină, care a provocat inundații cu victime omenești, distrugerii a obiectelor industriale, gospodăriilor și caselor de locuit [...]. Pe malul râului Prut au suferit raioanele Cahul, Leova, Nisporeni unde anumite localități au fost acoperite cu apă [...]. Doar în or. Chișinău au fost distruse 500 de case de locuit [...]. Au murit 17 oameni și 14 sunt dați dispăruți, căutările continuă [...]. Au fost distruse peste 100 de case țărănești. În Chișinău, Ungheni și Cornești au murit 26 de oameni [...]. Astfel, de pe 11 iunie pentru înlăturarea consecințelor inundațiilor au fost mobilizați oameni din Chișinău și raioanele republicii [...]; cele mai complicate și responsabile sectoare au **fost puse în sarcina prizonierilor de război și condamnaților** (curățarea gării, pieței de lângă gară, liniilor de căi ferate, podurilor de acces etc.); contingentul a fost implicat și la curățarea drumurilor, pentru asigurarea aprovizionării cu pâine. [...]

In addition, to the majority of cases when the Soviet repressive bodies staged escape attempts or terrorist attacks and killed prisoners of war by attributing heroic deeds for which they were mentioned, there were also recorded cases when the credit for the hard labor performed by the prisoners was attributed to officials from the Communist Party.

Another case of interest was identified in the archive of the MIA of the Republic of Moldova. Thus, in one of the secret informational notes it is reported that in rescuing people and removing the consequences of the floods that took place in the summer of 1948, people convicted of politics as well as prisoners of war were used. In this context, the following report was sent to the MIA leadership in Moscow: “Strict secret. For the Minister of Internal Affairs of the U.S.S.R. Colonel-General Comrade Kruglov S.N. Informative note about the consequences of the floods in the Moldavian SSR and the measures taken for their removal.

Between June 9-12 the city Chisinau and other localities were constantly haunted by a hail storm, which caused floods with human casualties, destruction of industrial objects, households and residential houses [...]. On the banks of the river Prut, the districts of Cahul, Leova, Nisporeni suffered, where certain localities were covered with water [...]. Only 500 houses were destroyed in the city of Chisinau [...]. 17 people died and 14 are missing, the search continues [...]. More than 100 peasant houses were destroyed (In Chișinău, Ungheni and Cornești Districts 26 people died [...]. Thus, from June 11, the people of Chisinau and the districts of the republic were mobilized to remove the consequences of the floods [...], the most complicated and responsible sectors **were assigned to prisoners of war and convicts** (cleaning of the station, square near the station, railway lines, access bridges, etc.), the contingent was also involved in cleaning the roads, to ensure the supply of bread. [...] At the same time, we mention that a great damage was caused to the school of officers in Chisinau. A large number of MIA employees were left without apartments...” [2, p. 298-302].

The reality is that, there were Bessarabians among the prisoners of war and politically convicted persons who participated in rescue

totodată menționez că un mare prejudiciu a fost cauzat școlii pentru ofițeri din Chișinău. Un număr mare de angajați ai MAI au rămas fără apartamente...” [2, p. 298-302].

Realitatea e că printre prizonierii de război și persoanele condamnate politic care au participat la acțiuni de salvare erau și basarabeni. Aceștia, alături de reprezentanții altor naționalități, au depus eforturi pentru a salva oameni și a înlătura consecințele calamităților. Adevărul e că toți au rămas în umbră, iar distincții au primit o mulțime de reprezentanți ai organelor represive sovietice care nici nu părăsiseră birourile de serviciu. Un număr mare de angajați ai MAI s-au victimizat, raportând că în urma inundațiilor au rămas fără spațiu locativ și s-au ales cu apartamente și case de locuit.

În același timp, unii localnici rămași fără case de locuit încercau să-și revendice drepturile, însă în anul 1949 au fost deportați în Siberia sub diferite pretexte. Se întâmpla acest lucru pentru că: „Basarabia era adesea percepută drept un teritoriu inamic, cucerit de Armata Roșie, iar locuitorii acestei provincii erau văzuți drept colaboratori cu armatele inamice în timpul războiului. Acest lucru este atestat de faptul că în 1944 soldații și ofițerii sovietici tratau basarabeni drept locuitori ai unui teritoriu ce nu a fost eliberat, dar cucerit. Militarii sovietici au comis mai multe abuzuri în această provincie decât în stânga Nistrului” [5, p. 173].

Acest subiect a fost abordat și de istoricul **Pavel Moraru** care afirmă: „Reinstaurarea autorităților de ocupație sovietice în Basarabia a adus cu sine teroarea politică, arestarea și deportarea în masă a oamenilor nevinovați, rechiziții forțate de produse alimentare, etatizarea gospodăriilor și înregimentarea țăranilor în colhozuri, mobilizarea la munci forțate (în teritoriul R.S.S. Moldovenești și peste hotarele ei), abuzurile și **fărădelegile militarilor și** funcționarilor sovietici, foametea organizată din anii 1946-1947, distrugerea culturii și a patrimoniului național, promovarea românofobiei sub pretextul luptei cu naționalismul...” [11, p. 81].

În același timp, propaganda sovietică trata lucrurile altfel, prezentând falsul drept adevăr istoric, iar criminalii sovietici – drept eroi ai timpului.

După cum menționează autorul Vitalie

operations. They, together with representatives of other nationalities, made an effort to save people and remove the consequences of calamities. The truth is that they all remained in the shadows, and the awards were given to many representatives of the Soviet repressive bodies who had not even left their service premises. A large number of MIA employees were victimized reporting that following the floods they were left without housing and received apartments and houses.

At the same time, some locals left without homes tried to claim their rights, but in 1949 they were deported to Siberia under various pretexts. This happens for the reason that: “Bessarabia was often perceived as enemy territory, conquered by the Red Army, and the inhabitants of this province were seen as insiders of the enemy armies during the war. This is revealed by the fact that in 1944 Soviet soldiers and officers treated the Bessarabians as inhabitants of a territory that was not liberated, but conquered. The Soviet military committed more abuses in this province than on the left of the Dniester” [5, p. 173].

This topic was also addressed by the historian **Pavel Moraru**, who states: “The reestablishment of the Soviet occupation authorities in Bessarabia brought with it political terror, mass arrest and deportation of innocent people, forced requisitions of food products, nationalization of households and regimentation of peasants into kolkhozes, mobilization for forced labor (on the territory of the Moldavian S.S.R. and abroad), the abuses and **wrongdoings of Soviet military and officials**, the organized hunger of the years 1946-1947, destruction of culture and national heritage, promoting Romano-phobia under the pretext of nationalism fighting...” [11, p. 81].

At the same time, Soviet propaganda treated things differently, presenting the fake as historical truth, and the Soviet criminals as heroes of the time.

As the author Vitalie Ciobanu mentions, **who** was born in the 60s of the last century in the USSR: “Few of us perceived, at that age, the harmfulness of propaganda. We were inside the system, mere cogs in the machine of indoctrination. We were just making small cracks, breaches in this compact plate of lies, helped

Ciobanu care s-a născut în anii '60 ai secolului trecut în URSS: „Puțini dintre noi percepeam, la acea vârstă, nocivitatea propagandei. Eram în interiorul sistemului, simple piulițe în mașinăria îndocrinării. Făceam doar mici spărturi, fisuri în această platoșă compactă a minciunii, ajutați de părinții sau bunicii mai vorbăreți (cine a avut acest noroc). Dar și când aflai o față ascunsă a realității erai povățuit să nu vorbești cu alții despre aceste lucruri. Învățam devreme, de foarte tineri, să ne ascundem adevăratele gânduri, să folosim un limbaj dublu. Miturile sovietice și-au făcut loc în mintea celor mai mulți moldoveni. Emoțiile pe care le trezeau erau adevărate – programul care le alimenta era toxic. Efectele le resimțim și azi. Propaganda se revărsa peste tot: din ziare și din televizor, curgea din filmele livrate pe bandă rulantă de Mosfilm, Lenfilm și alte studiouri, răsună în stradă, la mitinguri și parade, nu i te puteai sustrage” [7, p. 141-142].

Se cunoaște că regimul totalitar comunist a inventat mulți eroi pentru a crea confuzii următoarelor generații de locuitori ai unor regiuni românești ocupate de armata sovietică. Trecând în revistă situația în Bucovina, autorul român Vladimir Trebici scrie: „Să mai amintim că genocidul cultural se aplică și în schimbarea denumirii românești a localităților. Valea Cosminului a devenit Valea Kuzmina (eroină inventată de sovietici)...” [15, p. 31].

În acest sens autorul Șerban Alexianu menționează: „...eroii neamului au fost transformați de dușmanii neamului în trădători, iar trădătorii în figuri glorioase...” [3, p. 216].

Spre regret, propaganda pro-rusă promovează pseudo eroii și la etapa actuală, ca o componentă a războiului hibrid declanșat în Republica Moldova. În diferite raioane se mai păstrează o mulțime de monumente care glorifică regimul totalitar comunist și umbresc miile de victime a represiunilor politice din acea perioadă. Unii nostalgici continuă să prezinte în calitate de model Federația Rusă drept țară unde se respectă trecutul istoric. Realitatea e că anume în Federația Rusă se falsifică istoria la comandă politică și persoanele ce au comis crime împotriva umanității sunt promovate în calitate de eroi.

La nivel declarativ, liderii politici din

by the more talkative parents or grandparents (who had the luck). Nevertheless, even when you learned a hidden side of reality you were taught not to talk to others about these things. We learn early, from a very young age, to hide our true thoughts, to use double language. Soviet myths have made their way into the minds of most Moldovans. The emotions they evoked were real, and the programming that fed them was toxic. We still feel the effects today. Propaganda poured everywhere: from the newspapers and television, it flowed from the films delivered on a reel by Mosfilm, Lenfilm and other studios, it echoed in the streets, at rallies and parades, you couldn't escape it” [7, p. 141-142].

It is known, that the communist totalitarian regime invented many heroes to confuse the next generations of inhabitants of some Romanian regions occupied by the Soviet army. Reviewing the situation in Bucovina, the Romanian author Vladimir Trebici writes: “Let's remember that cultural genocide also applies to changing the Romanian names of localities. The Cosmin Valley became the Kuzmina Valley (a heroin invented by the Soviets)...” [15, p. 31].

In this sense, the author Șerban Alexianu mentioned: “...the heroes of the nation were turned by the enemies of the nation into traitors, and the traitors into glorious figures...” [3, p. 216].

Regrettably, pro-Russian propaganda promotes pseudo-heroes even at the current stage, as a component of the hybrid war triggered in the Republic of Moldova. Many monuments are still preserved in different districts that glorify the communist totalitarian regime and overshadow the thousands of victims of the political repressions of that period. Some nostalgic persons continue to present as a model the Russian Federation as a country where the historical past is respected. The reality is that in the Russian Federation, history is falsified on political orders and people who have committed crimes against humanity are promoted as heroes.

At the declarative level, the political leaders in this country state that they respect the fallen soldiers during World War II, but the reality is different. Therefore, some places where they are buried are covered with waste. The historian Anatol Petrencu wrote about

această țară afirmă că respectă militarii căzuți în timpul Războiului II Mondial, însă realitatea e alta. Astfel, unele locuri unde sunt înhumați aceștia sunt acoperite de deșeuri. Despre acest lucru a scris istoricul Anatol Petrencu, afirmând că: „Reporterii Televiziunii Centrale [Elena Pici, corespondent TV] [rusești] au pus pe post reportaje din anumite localități (orașe), în care grămezile de gunoi au fost aruncate în preajma localităților, devenind focare de infecții și de boli pentru locuitori. Un astfel de caz este cel de la Volgograd (fostul Stalingrad). Munți de gunoi și mirosuri urâte au încercuit orașul-erou de pe Volga. Sute de gunoiști neautorizate continuă să fie susținute de afaceriști ilegali, care deșartă mii de tone de gunoi: de la resturi provenite din construcții până la deșeuri toxice. Locurile arătate de corespondenți [„Lîsaia Gora] nu sunt ordinare. În anii 1942-1943 aici s-a desfășurat Bătălia de la Stalingrad, decisivă pentru desfășurarea celui de-al Doilea Război Mondial. Sub mormanele de gunoi zac osemintele militarilor sovietici... Toate aceste nelegiuiri din jurul Volgogradului sunt demonstrate la TV în momentul în care nu departe de Moscova, de circa o lună, zilnic au loc antrenamente a mii de oameni, sute de unități de tehnică militară, inclusiv avioane, elicoptere etc. pentru a defila la data de 9 mai pe Piața Roșie din capitala Federației Ruse” [13, p. 183].

Într-o situație similară se află populația din toate regiunile Rusiei. Acest lucru însă nu împiedică liderii politici ai Federației Ruse să declare că ei sunt preocupați de situația rușilor ce locuiesc în alte țări. Pentru a „proteja” acești vorbitori de limbă rusă ei au invadat Ucraina în anul 2014 și au reluat atacurile mult mai violente începând cu 24 februarie 2022. Pe fondul declarațiilor despre valori general-umane, regimul de la Moscova omoară cu deosebită cruzime persoane civile, lipsește de libertate și deportează ucraineni, contrar voinței lor, în Rusia. Invadatorii răpesc copii, torturează prizonieri de război, încalcă normele de drept internațional, iar propaganda rusă îi prezintă pe acești criminali în calitate de eroi. Cu un cinism ce întrece orice măsură rușii se declară eliberatori ai ucrainenilor.

În acest sens premierul Poloniei Mateusz Morawiecki a oferit o replică elitei politice din

this, stating that: “Central Television reporters [Elena Pici, TV correspondent] posted reports from certain localities (cities), in which piles of garbage were thrown around the localities, becoming focuses of infections and diseases for the inhabitants. Similar case is the one from Volgograd (former Stalingrad). Mountains of garbage and bad smells surrounded the hero city on the Volga. Hundreds of unauthorized dumpsters continue to be supported by illegal businessmen, who waste thousands of tons of garbage: from construction debris to toxic waste. The places shown by the correspondents [“Lysaya Gora] are not unusual. The Battle of Stalingrad took place here during 1942-1943, being decisive for the Second World War. Under the piles of garbage lie the bones of Soviet soldiers... All these iniquities around Volgograd are demonstrated on TV at the moment when, not far from Moscow, for about a month, daily training of thousands of people, hundreds of military equipment units, including airplanes, helicopters, etc., were preparing for the parade on May 9 on the Red Square in the capital of the Russian Federation” [13, p. 183].

The population of all regions of Russia is being in a similar situation. This, however, does not prevent the political leaders of the Russian Federation from declaring that they are concerned about the situation of Russians living in other countries. To protect these Russian speakers they invaded Ukraine in 2014 and resumed the attacks much more violently starting February 24, 2022. Against the background of declarations about generally human values, the regime in Moscow brutally kills civilians, deprives them of their freedom and deports Ukrainians against their will to Russia. Invaders kidnap children, torture prisoners of war, violate international law, and Russian propaganda portrays these criminals as heroes. With a cynicism beyond measure, the Russians declare themselves the liberators of the Ukrainians.

In this sense, the Prime Minister of Poland Mateusz Morawiecki offered a response to the political elite in the Russian Federation regarding the crimes committed by the Soviet totalitarian regime against the Poles over many decades, noting that: “It is inadmissible to confuse the executioners with the victims, responsible for heinous crimes, and the innocent

Federația Rusă cu privire la crimele comise de regimul totalitar sovietic împotriva polonezilor pe parcursul multor decenii, menționând că: „Este inadmisibil să confunzi călăii cu victimele, responsabilii pentru crime odioase cu populația inocentă supusă agresiunii din partea unui stat. Suntem obligați să apărăm adevărul în numele memoriei victimelor și viitorului comun” [12, p. 96].

Concluzii. Sunt cuvinte care trebuie să fie auzite de tânăra generație din toate țările ce au fost sub ocupație sovietică. Deși nimic nu poate readuce victimele la viață, ele pot fi reabilitate și incluse în catalogul jertfelor represiei regimului comunist. Revenind la prizonierii de război omorâți în lagărele din URSS, considerăm că e necesar să se continue investigațiile, pentru că fiecare studiu de caz este o nouă probă în dosarul crimelor comunismului. Materialul publicat readuce în spațiul informațional probe despre crimele comise de acest regim și despre victimele din categoria prizonierilor de război.

Astfel vom reuși să prevenim tineretul de astăzi despre pericolele ce le prezintă regimurile totalitare. Doar prin asemenea metode îi putem îndemna să apere valorile general-umane, să respecte demnitatea umană și să nu admită acapararea puterii de către regimurile criminale.

population, subjected to aggression by a state. We are obliged to defend the truth in the name of the memory of the victims and the common future” [12, p. 96].

Conclusions. These are the words that must be heard by the young generation from all the countries that were under Soviet occupation. Although nothing can bring the victims back to life, they can be rehabilitated and included in the catalog of victims of the communist regime's repressions. Returning to the prisoners of war killed in the camps in the USSR, we believe that it is necessary to continue the investigations, because each case study is a new piece of evidence in the dossier of the crimes of communism. The published material brings back to the information space evidence about the crimes committed by this regime, and about the victims among the prisoners of war.

Thus, we will succeed in warning today's youth about the dangers that totalitarian regimes present to them. Only through such methods, we can urge them to defend generally human values, to respect human dignity and not to allow the seizure of power by criminal regimes.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 6, Ex. 45. Dosarul Nr. 1, vol. 1. Corespondența cu Ministerul Afacerilor Interne al URSS 01.01.1948-19.06.1948.
2. Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis. 6, Ex. 70. Dosarul Nr. 1 vol. I. Corespondența cu Ministerul Afacerilor Interne al URSS, început pe 01.01.1948, încheiat pe 19 iunie 1948.
3. Alexianu Șerban. File din viața tatălui meu. Chișinău, 2007.
4. Carp Simion, Starașciuc Roman. Dreptul refugiaților. Chișinău, 2019.
5. Cașu Igor. „Începuturile resovietizării Basarabiei...” Igor Cașu, citat de Dumitru Lisnic. În: Elitele Moldovei Sovietice. Recrutare, rețele informale, identități sociale și etnice în Bălți, 1940-41, 1944-50. Chișinău: Editura ARC, 2019.
6. Chihaia Lăcrămioara, Cifor Lucia, Ciobanu Alina ș.a. Dicționar Enciclopedic Ilustrat, Chișinău: Cartier, 1999.
7. Ciobanu Vitalie. „Când m-am născut, rușii veniseră deja”. În Ciobanu Vitalie [et al.]. Vin Rușii! 5 perspective asupra unei vecinătăți primejdioase. București: Humanitas, 2018.
8. Constantiniu Laurențiu, Șchipor Ilie, Vărațic Vitalie, Korotaev Vladimir, Kuzelenkov Vladimir. Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică: documente 1941-1956, Traducerea documentelor: Constantiniu Laurențiu, Iurac Simion, Vărațic Vitalie. București: Monitorul Oficial R.A., 2013.
9. Levin Leah. Drepturile omului, întrebări și

- răspunsuri, UNESCO, 1998.
10. Mârzencu Gheorghe. Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori. Chișinău: Pontos, 2020.
 11. Moraru Pavel. Urmașii lui Felix Dzerjinski: Organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească 1940-1991, București, 2008.
 12. Petrencu Anatol, Rusia, 2019: „Acesta a fost un an greu...”, Chișinău: Pro Memoria, 2020.
 13. Rațiu Ion. Moscova sfidează lumea, Introducere de Brian Crozier, Editura Signata, Timișoara, 1990.
 14. Sîmbeteanu Iulian. O crimă odioasă: masacrul de la Katyn. <https://historia.ro>.
 15. Trebici Vladimir. Bucovina. Populația și procesele demografice (1774-1993). Buletinul Centrului de Studii Transilvane. Cluj-Napoca, 1994.
 16. Varta Ion, Carp Simion. Prizonierii de război. Istorie în documente. (Lagărele din RSSM). Volumul I. Chișinău, 2014.
 17. Чайковский А.С. Плен. За чужие и свои грехи. Киев: Парламентское издательство, 2002.

Despre autori:

Simion CARP,

*doctor în drept, profesor universitar,
cercetător științific principal,
Departamentul Știință,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: carp.simion@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4772-8325*

Ruslan CONDRAT,

*doctorand, master în drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: ruslan.condrat@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-8267-0486*

About authors:

Simion CARP,

*PhD, university professor,
senior scientific researcher,
Science Department,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: carp.simion@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4772-8325*

Ruslan CONDRAT,

*PhD student, master of law,
Academy “Ștefan the Great” of the MAI,
e-mail: ruslan.condrat@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-8267-0486*

CZU 343.985.4+343.132.1

DOI 10.5281/zenodo.8318682

**INEXACTITATEA PROCESUAL-
LEGISLATIVĂ CA CIRCUMSTANȚĂ
DE LIMITARE A POTENȚIALULUI
TACTICO-CRIMINALISTIC DE CERCE-
TARE LA FAȚA LOCULUI**

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Tudor OSOIANU,
doctor în drept, profesor universitar

**PROCEDURAL-LEGISLATIVE
INACCURACY AS A CIRCUMSTANCE
LIMITING THE TACTICAL AND
FORENSIC POTENTIAL OF THE CRIME
SCENE INVESTIGATION**

Constantin RUSNAC,
PhD, associate professor

Tudor OSOIANU,
PhD, University Professor

În articolul elaborat autorii, prin prisma legislației procesual-penale, investighează limitele și posibilitățile tactico-criminalistice de efectuare a cercetării la fața locului de către ofițerul de urmărire penală. Este accentuat impactul normei asupra tacticii de efectuare a cercetării la fața locului. Utilizând diverse genuri și metode de interpretare a normelor procesual-penale, autorii identifică și explică unele inexactități normative, iar în vederea soluționării acestora elaborează recomandări de lege ferenda.

Cuvinte-cheie: organ de urmărire penală, cercetare la fața locului, infracțiune, procedeu probator, examinare.

In this article, the authors investigate the limits and the tactical-forensic possibilities of the crime scene investigation lead by the criminal investigation officer through the criminal procedure legislation. The impact of the norm on the tactics of the on-site investigation is emphasized. Using various genres and methods of interpreting criminal procedural rules, the authors identify and explain some normative inaccuracies and elaborate recommendations for their resolution.

Keywords: prosecuting authority, crime scene investigation, crime, evidentiary procedure, examination.

Introducere. Cercetarea la fața locului reprezintă activitatea procedurală al cărei obiect îl constituie percepția nemijlocită de către organele judiciare a locului unde s-a săvârșit fapta infracțională, descoperirea, fixarea, examinarea și ridicarea urmelor, precizarea poziției și stării mijloacelor materiale de probă, în vederea stabilirii naturii și împrejurărilor comiterii infracțiunii, a elementelor care să conducă la identificarea făptuitorului.

Corectitudinea criminalistică de efectuare a cercetării la fața locului influențează, deseori, întregul proces de cercetare a infracțiunilor. Prin urmare, nu întâmplător criminaliștii subliniază importanța cercetării la fața locului în vederea descoperii urmelor și obiectelor. În această ordine de idei urmează de menționat că cercetarea la fața locului reprezintă funda-

Introduction. The crime scene investigation is the procedural activity, whose purpose is the direct perception by the judicial authorities of the place where the criminal offence was committed, the discovery, fixing, examination and collection of traces, the determination of the position and condition of the material means of evidence, with a view to establishing the nature and circumstances of the commission of the offence and the elements leading to the identification of the perpetrator.

The forensic correctness of the on-site investigation often influences the entire crime investigation process. It is therefore no coincidence that forensic scientists emphasize the importance of the crime scene investigation to discover traces and objects. In this context, it should be noted that the on-site investigation

mentul cercetării infracțiunii și nu există nicio limită în privința minuțiozității cu care ea trebuie să fie efectuată.

Scopul articolului constă în elucidarea aspectelor normative, reglementate de legislația procesual-penală, care influențează rezultatul cercetării la fața locului.

Metode și materiale aplicate. Pentru realizarea scopului propus, ținând cont de specificul și caracterul complex al temei investigate, au fost folosite următoarele metode de cercetare: logică, sistematică și de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei și practicii judiciare.

Rezultate obținute și discuții. Legătura dintre prevederile criminalisticii și cerințele normelor procesual-penale nu este unilaterală. Studiarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova permite fundamentarea concluziei că în cursul creării și perfecționării sale au fost utilizate multe dintre regulile elaborate de tactica criminalistică. Fără doar și poate, toate recomandările tacticii criminalistice ar trebui să se bazeze pe respectarea strictă a legii [27].

„Astăzi, criminalistica este instrumentul principal al organelor de ocrotire a normelor de drept în lupta continuă împotriva criminalității, este arma intelectuală destinată protejării intereselor societății și ale cetățenilor, interacționează strâns cu științele dreptului procesual-penal, dreptului penal, constituind, în același timp, mecanismul destinat implementării practice a normelor procesual-penale și penale” [23, p.3].

În această ordine de idei, înțelegând efortul colosal depus de legiuitor în vederea reglementării raporturilor procesual-penale, intervenim cu unele recomandări de precizare și completare de ordin tactico-criminalistic a normelor ce reglementează procedura de efectuare a cercetării la fața locului. Astfel, ne propunem să transpunem inexactitățile legislative care, într-un fel sau altul, modelează și determină rezultatele cercetării la fața locului.

Ținând cont de opiniile autorilor de specialitate în ceea ce privește scopul „**cercetării la fața locului**” – „*un procedeu probatoriu care constă în cercetarea amănunțită a locului unde s-a comis fapta, cu scopul de a cunoaște exact situația locului săvârșirii infracțiunii, de a*

is the foundation of the crime investigation and there is no limit to the thoroughness with which it must be carried out.

The purpose of this article is to elucidate the normative aspects, regulated by criminal procedural law, which influence the outcome of the crime scene investigation.

Methods and materials applied. In order to achieve the proposed goal, taking into account the specific and complex nature of the investigated subject, the following research methods were used: logical, systematic and comparative. The research undertaken is based on the study of legal doctrine and practice.

Results obtained and discussion. The link between the forensic science stipulations and the requirements of the rules of criminal procedure is not one-sided. The study of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova allows to substantiate the conclusion that in the course of its creation and improvement many of the rules developed by forensic tactics were used. Without any doubt, all recommendations of forensic tactics should be based on strict compliance with the law [27].

“Today, forensic science is the main tool of the law enforcement agencies in the ongoing fight against crime, it is the intellectual weapon designed to protect the interests of society and citizens, it interacts closely with the sciences of criminal procedural law, criminal law, while constituting the mechanism for the practical implementation of procedural-criminal and criminal rules” [23, p. 3].

In this context, understanding the huge effort made by the legislator to regulate procedural-forensic relations, we intervene with some recommendations to clarify and complete the tactical-forensic rules governing the procedure for carrying out the on-site investigation. In this way, we intend to transpose the legislative inaccuracies, which, in one way or another, shape and determine the results of the crime scene investigation.

Taking into account the opinions of the specialized authors regarding the purpose of the “crime scene investigation” – “an evidentiary procedure consisting of a thorough search of the place where the crime was committed, in order to know the exact situation of the place where the crime was committed, to discover and fix the traces of the crime, to establish the position and

descoperi și fixa urmele infracțiunii, de a stabili poziția și starea mijloacelor materiale de probă și împrejurările în care infracțiunea a fost săvârșită” [2, p.48; 4, p.155; 9, p.25; 21, p.5], în comparație cu dispoziția art.118 alin.(1) CPP¹ identificăm că scopul procedurii probator este comprimat doar la „...*descoperirea și ridicarea urmelor ...*”, cu toate că în conținutul altor aliniate (3) – (5), (7) art.118 CPP mai identificăm alt scop – *cercetare/examinare a obiectelor și documentelor*. În acest sens, dacă privim prin prisma art.118 alin.(1) CPP, cu referire la scopul cercetării la fața locului, constatăm că acțiunile reprezentantului organului de urmărire penală care efectuează cercetarea la fața locului trebuie să se limiteze doar la descoperirea și ridicarea urmelor infracțiunii. Altfel spus, la etapa de pregătire a cercetării, până a ieși la fața locului, nu este necesar să fie implicați în componența grupeii operative de cercetare și alți specialiști (medic-legist, specialist în domeniul tehnicii informaționale, biolog etc.), deoarece obiectele și documentele, cadavrele existente la fața locului nu se vor examina, doar vor fi descoperite și ridicate – fapt care contravine prevederilor art.118 alin.(4), (5) și (7), art.120 CPP al RM.

Necesitatea examinării obiectelor și documentelor descoperite este una imperativă, care reprezintă chintesența cercetării la fața locului. Omiterea acestei acțiuni va determina imposibilitatea stabilirii caracteristicilor individuale proprii fiecărui obiect sau urme, „*a semnelor care ar caracteriza persoanele participante la comiterea infracțiunii, cum ar fi numărul lor, vârsta aproximativă, datele fizice, prezența anumitor deprinderi, capacități, diferite devieri psihice etc., circumstanțe care caracterizează latura obiectivă a infracțiunii, timpul, modul, acțiunile făptuitorului, consecințele infracțiunii, legătura causală dintre fapt și consecințe, descoperirea unor evenimente care ar caracteriza motivul și scopul infracțiunii, descoperirea circumstanțelor care ar contribui la comiterea infracțiunii*” [12, p.395], drept consecință nu va fi întocmit pe potrivă procesul-verbal de cercetare la fața locului. De asemenea, este evitată „... *cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei...*” [7, art.19,

state of the material means of evidence and the circumstances in which the crime was committed” [2, p. 48 ; 4, p. 155; 9, p. 25; 21, p. 5], in comparison with the disposition of the 1st paragraph of the 118th article of Criminal Procedure Code¹ we identify that the purpose of the evidentiary procedure is compressed only to “...*discovering and collecting traces ...*”, although in the content of other paragraphs (3) - (5), (7) of the same article we also identify another purpose - search/examination of objects and documents. In this regard, if we look through the prism of 118th article of the Code of Criminal Procedure, with reference to the purpose of the on-site investigation, we find that the actions of the representative of the prosecution authority conducting the on-site investigation must be limited only to the discovery and removal of traces of the crime. In other words, at the preliminary stage of the investigation, before going to the scene, it is not necessary to involve other specialists (forensic expert, specialist in the field of information technology, biologist, etc.) in the composition of the operative investigation group, because the objects, the documents and the bodies at the scene will not be examined, they will only be discovered and collected - which is contrary to the dispositions of 4th, 5th and 7th paragraph of the 118th article of the Code of Criminal Procedure, and also the 120th article of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova. The necessity of examining the objects and documents discovered is imperative and is the cornerstone of the on-site investigation. Failure to do so will make it impossible to establish the individual characteristics of each object or trace, “the signs that would characterize the persons involved in committing the crime, such as their number, approximate age, physical data, the presence of certain skills, abilities, various mental deviations, etc.”; circumstances characterizing the objective side of the crime, time, manner, actions of the perpetrator, consequences of the crime, causal correlation between fact and consequences, discovery of events characterizing the reason and purpose of the crime, discovery of circumstances contributing to the commission of the crime” [12, p. 395]; as a consequence the on-site investigation report will not be prop-

¹ Aici și în continuare se are în vedere CPP al RM.

¹ Here and further is taken into account the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova.

28, 254], fapt de neadmis din punct de vedere procesual, deoarece ar avea loc încălcarea principiului oficialității și am admite neglijarea rolului activ al organului de urmărire penală. Statul nu-și onorează obligațiile sale pozitive ce reies din art. 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului [10].

Referitor la drepturile pozitive ale statului, urmează de menționat că este unanim recunoscut că drepturile omului nu oferă doar o protecție pentru libertatea individuală împotriva unui stat intruziv, dar se poate solicita, de asemenea, ca statul să ia măsuri pozitive pentru a asigura o garantare eficientă a dreptului. Curtea de la Strasbourg a recunoscut în mod progresiv obligațiile pozitive implicite ale statelor-părți, care decurg din drepturile stipulate în Convenție. În ultima perioadă, după cum afirmă Mowbray, obligațiile pozitive au o importanță tot mai mare în jurisprudența Curții Europene [24, p.5].

De asemenea, considerăm oportun ca legislația procesual-penală cu referire la scopul cercetării la fața locului să specifice expres obligativitatea fixării obiectelor și documentelor descoperite și examinate. Ca urmare a celor relatate *supra* recomandăm ca scopul cercetării la fața locului, reglementat de art.118 alin. (1) CPP, să distingă acțiunile de: *descoperire, examinare, fixare și ridicare*.

O altă inexactitate legislativ-procesuală, cum ar fi „... *ridicarea urmelor infracțiunii*...”, din conținutul art.118 alin.(1) CPP al RM, trece în abis principiul operativității, adică pregătirea permanentă pentru: a acționa în funcție de situația creată; aplicare rapidă și neîntârziată a mijloacelor tactice; activitate intensă, continuitate și caracter ofensiv în activitatea efectuată [23, p.19]. Acest principiu reiese și din practica CtEDO, unde, în cauza Railean c. Republicii Moldova (Hot. CtEDO 05.01.2010) s-a constatat că urmărirea penală a început cu nouă zile mai târziu decât producerea accidentului rutier [6].

Interpretând sintagma „... *ridicarea urmelor infracțiunii*...”, constatăm că cercetarea la fața locului poate fi efectuată doar în cazul în care se cunoaște cu certitudine că s-a comis o infracțiune: „*faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală*” [8, art.14 alin. (1)], consemnat în registrul nr.1.

erly perfected. It also avoids “... a complete and objective investigation of all aspects of the circumstances of the case...” [7, 19th, 28th, 254th art.], which is inadmissible from a procedural point of view, as this would violate the principle of officialdom and would allow the active role of the investigating body to be neglected. The State does not honor its positive obligations under the 2nd article of the European Convention on Human Rights [10]. With regard to the positive rights of the state, it should be noted that it is unanimously recognized that human rights not only provide protection for individual liberty against an intrusive state, but that the state may also be required to take positive measures to ensure an effective guarantee of the right. The Strasbourg Court has progressively recognized the implicit positive obligations of State Parties arising from Convention rights. During the recent times, as Mowbray states, positive obligations are of increasing importance in the jurisprudence of the European Court [24, p. 5]. We also consider it appropriate that the criminal procedural legislation with references to the purpose of the crime scene investigation should expressly specify the obligation to fix the objects and documents, which were discovered and examined. As a result of the above, we recommend that the purpose of the on-site investigation, regulated by the 118th article of the Code of Criminal Procedure, should distinguish the actions of discovery, examination, seizure and collection. Another legislative-procedural inaccuracy, such as “... the collection of the traces of the crime”, in the content of 1st paragraph of 118th article of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova, goes beyond the principle of operability, meaning permanent preparation to: act according to the situation created; quick and prompt application of tactical means; intense activity, continuity and offensive character in the activity carried out [23, p. 19]. This principle also emerges from the practice of the ECtHR, where, in the case of Railean v. Republic of Moldova (ECtHR Judgment 05.01.2010), it was found that the criminal prosecution began nine days after the road accident occurred [6]. When interpreting the phrase “... the removal of traces of the crime”, we note that the on-site investigation can only be carried out if it is known with certainty that a crime has been committed: “a harmful act (action or inaction) provided for

Altfel spus, în situația în care se *presupune* că s-a săvârșit o infracțiune, reprezentantul organului de urmărire penală nu ar putea efectua cercetarea la fața locului, prin prisma legislației procesuale, cu toate că, „*o dată sesizat organul de urmărire penală trebuie să acționeze operativ în vederea ieșirii la fața locului, efectuării cercetării la fața locului, ridicării urmelor, dispunerii constatărilor medico-legale sau tehnico-științifice, identificării infractorilor, a părților vătămate, a martorilor, reținerii făptuitorului etc. Cu cât mai operativ va acționa organul de urmărire penală, cu atât mai mult crește posibilitatea administrării probelor și reținerii făptuitorului*” [23, p.19].

În vederea redresării situații confuze create ca urmare a utilizării sintagmei „... *ridicarea urmelor infracțiunii...*”, considerăm oportun cercetarea noțiunii de cauză penală [7, art.6 p. 5], în cadrul căreia legiuitorul utilizează atât sintagma de „*infracțiuni săvârșite*”, cât și sintagma „*infracțiuni presupus săvârșite*”. În această ordine de idei recomandăm ca în conținutul art.118 CPP termenul „*infracțiune/i*” să fie completat cu sintagma „*infracțiune/i presupus săvârșită/e*”.

Vorbind despre procesul de ridicare a celor constatate în cadrul cercetării la fața locului, identificăm faptul că organul judiciar poate ridica „... *mijloacele materiale de probă ...*”.

„*Constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.) care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sunt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză*” [7, art.157 alin. (1)].

Ținând cont de prevederile art.157 alin. (3) CPP, conchidem că organul de urmărire penală, care efectuează cercetarea la fața locului, nu ar putea să descopere și să ridice mijloace materiale de probă, deoarece ele se prezintă de către persoanele fizice și juridice la demersul organului de urmărire penală făcut din oficiu sau la cererea altor participanți la proces ori la demersul instanței făcut la cererea părților, precum și de către părți în cadrul urmăririi penale sau în procesul judecării cauzei.

Ba mai mult, mijloacele materiale de probă se anexează, prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței, la materialele dosarului și se păstrează atâta

by criminal law, committed with guilt and punishable by criminal penalties” [8, 1st paragraph of the 14th art.], recorded in 1st register. In other words, in a situation where it is assumed that a crime has been committed, the representative of the prosecution body could not carry out an on-site investigation, in terms of procedural law, even though “once notified, the prosecution body must act operatively in order to go out to the scene, carry out an on-site investigation, collect traces, order forensic or technical-scientific investigations, identify offenders, injured parties, witnesses, detain the perpetrator, etc. The more operational the prosecuting authority acts, the greater the possibility of administering evidence and detaining the offender” [23, p. 19]. In order to remedy the confusing situation created as a result of the use of the phrase “... the collection of traces of the offence...”, we consider it appropriate to investigate the notion of criminal case [7, 5th paragraphs of the 6th art.], in which the legislator uses both the phrase “offences committed” and the phrase “offences supposedly committed”. In this context, we recommend that the term “offence(s)” in the 118th article of the Code of Criminal Procedure to be supplemented by the phrase “offence(s) supposedly committed”. Speaking of the process of collecting what is found during the on-site investigation, we identify that the legal body may collect “... material means of evidence ...”. “Documents in any form (written, audio, video, electronic, etc.) from physical or legal officials shall constitute material evidence if they disclose or prove circumstances relevant to the case” [7, 1st paragraphs of the 157th art.].

Taking into account the dispositions of 3rd paragraph of the 157th art. of the Code of Criminal Procedure, we conclude that the criminal prosecution body, which conducts the investigation on site, could not discover and collect material means of evidence, since they are presented by physical and legal persons at the request of the criminal prosecution body made *ex officio* or at the request of other participants in the trial or at the request of the court made at the request of the parties, as well as by the parties in the criminal prosecution or in the process of the trial of the case. Moreover, the material means of evidence are attached, by an order of the prosecuting authority or by a court order, to the materials of the file and are kept

timp cât se păstrează dosarul.

În acest sens, grupa operativă de cercetare are în competență o arie de activități care nu pot fi realizate.

În opinia noastră necesită de utilizat doar termenul de urmă, deoarece din punct de vedere criminalistic noțiunea de „urmă” este una mai largă și ar trebuie de profitat de ea.

„În sensul larg al noțiunii de „urmă a infracțiunii” în criminalistică înțelegem totalitatea elementelor materiale a căror formare este determinată de săvârșirea unei infracțiuni. În acest sens, în noțiunea de „urmă a infracțiunii” vor intra nu numai urmele formate prin reproducerea construcției exterioare a unui obiect asupra altui obiect a așa-numitelor urme ale formei obiectelor, ci și diferitele resturi de materie sau obiecte a căror descoperire la locul faptei este determinată de săvârșirea unei infracțiuni sau ajută la identificarea autorilor acesteia” [26, p.201].

În concluzie, recomandăm că din conținutul art.118 alin.(1) să fie exclusă sintagma „... mijloacelor materiale de probă ...”.

O lacună lingvistică cu referire la cercetarea la fața locului există și prin faptul că legiuitorul a utilizat în conținutul art.118 CPP noțiunea de „încăpere” și „domiciliu”, termeni care prin natura sa sunt similari. În acest context apare întrebarea dacă termenul de „încăpere” utilizat de legiuitor are un alt mesaj și importanță decât termenul de „domiciliu”.

Conform dicționarului explicativ al limbii române prin domiciliu se înțelege casa sau locul unde locuiește cineva în mod statornic; locuință [16]. Iar prin încăpere se înțelege spațiul în interiorul unei clădiri.

Din punct de vedere lingvistic situația e clară: *domiciliu* e locul unde cineva, avându-și locuința principală, este ținut în evidență de autorități și își exercită drepturile cetățenești, iar încăpere este orice alt loc din interiorului unei clădiri. Iar termenul de „încăpere” este mai larg decât cel de domiciliu.

Situația este diametral opusă din punctul de vedere al legislației procesual-penale. Astfel, art. 6 p. 11) CPP definește „domiciliu” drept locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau

as long as the file is kept.

In this respect, the task force is responsible for a range of activities that cannot be carried out.

In our opinion, only the term “trace” should be used, because from a forensic point of view the notion of “trace” is broader and should be used.

“In the broad sense of the notion of “trace of the crime” in forensic science we understand the totality of material elements whose formation is determined by the commission of a crime. In this sense, the notion of “trace of the crime” shall include not only traces formed by the reproduction of the external construction of an object on another object of the so-called traces of the shape of objects, but also the various remains of matter or objects whose discovery at the scene of the crime is determined by the commission of a crime or helps to identify its perpetrators” [26, p. 201]. In conclusion, we recommend that the phrase “... material means of evidence ...” be excluded from the content of the 1st paragraph of the 118th article.

A language deficiency with reference to the on-site investigation also exists in the fact that the legislator has used in the content of 118th article of the Code of Criminal Procedure the notion of “room” and “home” terms, which are similar in nature. In this context the question appears whether the term “room” used by the legislator has a different message and importance than the term “residence”.

According to the explanatory dictionary of the Romanian language, “residence” means the house or place where someone lives permanently; dwelling [16]. Moreover, “room” means the space inside a building.

From a linguistic point of view, the situation is clear: residence is the place where someone, having their main dwelling, is kept on record by the authorities and exercises their citizenship rights, and room is any other place inside a building. In addition, the term “room” is broader than residence. The situation is the opposite in terms of criminal procedural law. Thus, 6th Article, at 11th point) of the Code of Criminal Procedure defines “home” as a dwelling or building intended for the permanent or temporary residence of one or more persons (house, apartment, villa, hotel room, cabin on a sea or river vessel), as well as the rooms direct-

fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, *un alt loc de uz comun*). Prin noțiunea de *domiciliu*, în sensul prezentului cod, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou.

Ca urmare, nu este clară necesitatea definirii domiciliului prin utilizarea termenului de încăpere. În concepția legislației procesual-penale, termenul de „*domiciliu*” este mai larg decât termenul de „*încăpere*”. În această dispută lingvistico-legislativă prioritate are interpretarea legislativă.

În concluzie la cele relatate *supra* recomandăm racordarea legislației procesual-penale la standardele lingvistice ale limbii române.

Vorbind despre cercetarea la fața locului în instituțiile publice sau private, constatăm că art.118 CPP nu reglementează astfel de situații, iar în vederea clarificării acesteia ne vom conduce de prevederile art. 279 alin. (2) CPP – „*Orice acțiune de urmărire penală în incinta unei unități publice sau private se poate efectua doar cu consimțământul conducerii sau al proprietarului acestei unități ori cu autorizația procurorului, iar în cazurile prevăzute de prezentul cod – cu autorizația judecătorului de instrucție*”.

Sintetizând cele expuse, prin prisma noțiunii de *domiciliu*, în special *birou*, constatăm că grupa operativă care are drept sarcină cercetarea unui birou, ce se află în încăperea unei instituții publice sau private, din punct de vedere tactic trebuie mai întâi să obțină consimțământul conducerii sau al proprietarului acestei unități, iar dacă nu au acest consimțământ, atunci trebuie să obțină autorizația judecătorului de instrucție. În cazul în care au obținut consimțământul conducerii sau al proprietarului unității se vor confrunta încă cu un obstacol: consimțământul persoanei care locuiește acolo unde se intenționează să se realizeze cercetarea la fața locului (*birou*). În caz de refuz, cu toate că există permisiunea conducerii sau proprietarului, se impune necesitatea autorizării acțiunii de urmărire penală. Toate acestea nu generează decât încălcarea regulii criminalistice „*timpul lucrează în favoarea făptuitorului*”. În consecință există probabilitatea de: delimitare incorectă a perimetrului ce urmează a fi cercetat; elaborare eronată de

ly attached thereto, constituting an indivisible part (veranda, terrace, attic, balcony, cellar, another place of common use). For the purposes of the present Code, the notion of residence shall also include any private land, automobile, private sea and river vessel, office.

As a result, it is not clear whether it is necessary to define domicile by using the term room. In the understanding of criminal procedural law, the term “domicile” is broader than the term “room”. In this linguistic-legislative dispute, legislative interpretation takes precedence.

In conclusion to the above, we recommend bringing the criminal procedure legislation into line with the linguistic standards of the Romanian language. Talking about on-site investigation in public or private institutions, we note that 118th article of the Code of Criminal Procedure does not regulate such situations, and in order to clarify this we will refer to the dispositions of the 2nd paragraph of the 279th art. of the Code of Criminal Procedure – “Any criminal prosecution in the premises of a public or private establishment may be carried out only with the consent of the management or owner of such entity or with the authorization of the prosecutor, and in cases provided for in this Code - with the authorization of the investigating judge”.

Summarizing the above, in the light of the concept of residence, in particular the office, we note that the task force tasked with searching an office located in the premises of a public or private institution must, from a tactical point of view, first obtain the consent of the manager or owner of the entity, and if they do not have this consent, they must obtain the authorization of the investigating judge. If they have obtained the consent of the manager or the owner of the entity they will still face an obstacle: the consent of the person who lives where they intend to carry out the search on the spot (office). In case of refusal, even if there is the permission of the manager or the owner, it is necessary to authorize the prosecution. All this only results in a violation of the forensic rule “time works in favor of the perpetrator”. Consequently, there is a likelihood of: incorrect demarcation of the area to be investigated; erroneous versions; loss of the possibility of examining traces and objects which are in imminent danger of being altered or disappearing. There is also a risk

versiuni; pierdere a posibilității de examinare a urmelor și obiectelor care prezintă un pericol eminent de modificare sau de dispariție. De asemenea, există riscul că nu va fi aplicată cea mai rațională metodă și procedeu de cercetare, cu excluderea posibilității de folosire a câinelui de urmărire și cu pierderea posibilității de a interpreta urmele descoperite etc.

Pericolul tergiversării cercetării la fața locului persistă și în cazul în care există necesitatea realizării acestei acțiuni într-o încăpere (casă, odaie din apartament etc.), care în mod legal proprietarul a transmis-o în posesie, cu indicare în contract a regulilor stricte de acces. În acest sens suntem într-o situația similară celei descrise anterior.

În opinia noastră, o altă inexactitate legislativă cu referire la subiectul cercetării la fața locului există în cazul infracțiunilor de violență în familie.

Legislația penală definește violența în familie [8, art.201¹ alin. (1)] drept: „*acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:*

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei;

c) privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății”.

Legislația procesuală penală cu privire la cercetarea la fața locului în cazul infracțiunii de violență în familie reglementează următoarele: „În caz de infracțiune de violență în familie, cercetarea la fața locului a **domiciliului** poate fi efectuată cu acordul victimei, iar dacă victima este o persoană minoră, cu acordul membrului major al familiei, altul decât făptuitorul”.

Analizând norma penală prin prisma locului săvârșirii infracțiunii, ca semn al laturii obiective, constatăm că el nu este unul obligatoriu. În acest context, vădit apare întrebarea: domiciliul este al cui? al unui membru sau al membrilor de familie ori este domiciliul unei terțe persoane?

Dacă este vorba de domiciliul unui mem-

that the most rational search method and procedure will not be applied, with the exclusion of the possibility of using the tracking dog and the loss of the possibility of interpreting the traces discovered, etc.

The danger of delaying the crime scene investigation persists even if there is a need to carry out this action in a room (house, bedroom of the apartment, etc.), which the owner has legally transferred in possession, with the indication in the contract of the strict rules of access. In this respect, we are in a similar situation to that described above.

In our opinion, another legislative inaccuracy with reference to the subject of the on-site investigation exists in the case of domestic violence offences.

Criminal law defines domestic violence [8, 1st paragraph of the 201/1 art.] as: “intentional action or inaction committed by a family member against another family member, manifested by:

(a) maltreatment, other violent actions, resulting in slight injury to bodily integrity or health;

b) isolation, intimidation with the aim of imposing will or personal control over the victim;

c) deprivation of economic means, including deprivation of primary means of subsistence, neglect, if they have caused the victim slight injury to body or health”.

The criminal procedure legislation on criminal scene investigation in case of the crime of domestic violence regulates the following: “In case of the crime of domestic violence, criminal scene investigation of the home may be carried out with the consent of the victim, and if the victim is a minor, with the consent of the adult family member other than the perpetrator”.

Analyzing the criminal norm through the prism of the place where the offence was committed, as a sign of the objective aspect, we see that it is not mandatory. In this context, the question clearly arises: whose domicile is it? Is it that of a member or family members, or is it that of a third person?

If it is the home of a member or family members, then the situation is clear, but if the crime of domestic violence was committed in the home of a third person, an absurd situation

bru sau al membrilor de familie, atunci situația e clară, dar în cazul în care infracțiunea de violență în familie a fost săvârșită în domiciliu unei persoane terțe se creează o situație absurdă: *cercetarea la fața locului a domiciliului poate fi efectuată cu acordul victimei*, fără a lua în calcul opinia proprietarului sau posesorului încăperii, ceea ce se contrapune cu art.279 alin. (3) CPP, „*Cercetarea, percheziția, ridicarea de obiecte și alte acțiuni procesuale la domiciliu pot fi efectuate doar cu consimțământul persoanei domiciliată la adresa respectivă sau cu autorizația respectivă*”.

De asemenea, necesită de discutat subiectul refuzului proprietarului sau posesorului de a permite accesul în anumite zone la locul unde se efectuează cercetarea, cu toate că există acordul în scris. În astfel de situații, în opinia noastră, cercetarea la fața locului poate avea caracter legal doar prin autorizarea judecătorului de instrucție, deoarece o asemenea cercetare nu are un caracter forțat, în comparație cu percheziția [7, art.128 alin. (4)]. Autorizația poate fi obținută în conformitate cu art.279 alin.(4) sau art.118 alin.(2) CPP.

Cu referire la subiectul autorizării cercetării la fața locului în cazul în care proprietarul sau posesorul nu-și dă acordul în scris de efectuare a acestei acțiuni, organul judiciar este determinat să realizeze și să respecte un algoritm de activități, ce trec peste principiul operativității și regula „*timpul lucrează în favoarea făptuitorului*” și impun întreruperea cercetării. Astfel, ofițerul de urmărire penală va fi impus să scrie un raport în adresa procurorului în vederea emiterii ordonanței de efectuare a cercetării la fața locului, iar „*despre efectuarea acțiunii respective este informat imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, judecătorul de instrucție care urma să dea autorizația respectivă*” [7, art.279 alin. (4)].

Vorbind despre întreruperea cercetării la fața locului, constatăm că nu există nicio normă procesual-penală care ar reglementa această situație. În vederea constatării situațiilor în care se impune întreruperea cercetării la fața locului, vom face trimitere la literatura de specialitate: „*cercetarea locului faptei poate fi întreruptă din motive temeinic justificate (condiții climatice, volumul mare al activităților, etc.) care vor fi menționate în cuprinsul procesului-*

results: the on-site investigation of the home can be carried out with the consent of the victim, without taking into account the opinion of the owner or possessor of the room, which is contrary to 3rd paragraph of the 297th article of the Code of Criminal Procedure, “Search, seizure, taking of objects and other procedural actions at home may be carried out only with the consent of the person domiciled at the address or with the authorization”. It is also necessary to discuss the issue of the denial of the owner or possessor to allow access to certain areas of the place where the search is carried out, despite the existence of written consent. In such situations, in our opinion, the on-site search can only be lawful with the authorization of the investigating judge, since such a search is not of a forced nature, compared to a search [7, 4th paragraphs of the 128th art.]. Authorization can be obtained in accordance with 4th paragraph of the 279th art. or with the 2nd paragraph of the 118th art. of the Code of Criminal Procedure.

With reference to the subject of authorizing the on-site search in case the owner or possessor does not give his written consent to carry out this action, the judicial body is determined to carry out and comply with an algorithm of activities, which override the principle of operability and the rule “time works in favor of the perpetrator” and require the interruption of the search. Thus, the prosecution officer will be required to write a report to the prosecutor with a view to issuing an order to carry out an on-site investigation, and “the investigating judge who was to give the relevant authorization shall be informed immediately, but not later than 24 hours, of the carrying out of the action in question” [7, 4th paragraphs of 279th art.].

Talking about the interruption of the on-site investigation, we note that there is no procedural-forensic rule that would regulate this situation. In order to establish the situations in which the on-site investigation must be interrupted, we refer to the literature: “the investigation of the crime scene may be interrupted for duly justified reasons (climatic conditions, high volume of activities, etc.) which will be mentioned in the report. In such a case, the necessary measures to protect and preserve the traces and to secure the crime scene will be ordered and recorded” [13].

verbal. *Într-o asemenea situație, vor fi dispuse și consemnate măsurile necesare pentru protejarea și conservarea urmelor și asigurarea corespunzătoare a locului faptei*" [13].

În concluzie specificăm că întreruperea cercetării la fața locului trebuie să fie reglementată procesual în vederea evitării situațiilor excepționale și a insinuațiilor. Reglementarea ar trebui să delimiteze circumstanțele care determină întreruperea cercetării la fața locului de circumstanțele care oferă posibilitatea ridicării obiectelor și documentelor în vederea examinării ulterioare.

Problema persoanelor care au dreptul să se afle la fața locului în timpul efectuării cercetării reprezintă, la fel, interes din punct de vedere tactic-criminalistic. Atât literatura de specialitate, cât și art.118 CPP menționează că la fața locului unde se efectuează cercetarea pot să se afle doar reprezentantul organului de urmărire penală și specialistul (ofițer criminalist, medic legist, medic etc.), alți participanți nefiind în drept să fie prezenți, iar dacă sunt, din punct de vedere tactic necesită a fi înlăturați.

Îndepărtarea persoanelor de la fața locului, precum și a angajaților organelor de drept care nu iau parte nemijlocit la cercetarea, paza locului și menținerea ordinii publice, reprezintă un deziderat a cărui încălcare poate determina: modificări la fața locului, contaminarea și distrugerea urmelor etc.

Procesul de cercetare la fața locului, la fel, e dezechilibrat prin prevederile art.118 alin. (3) CPP „*Organul de urmărire penală cercetează obiectele vizibile, iar în caz de necesitate, permite accesul la ele în măsura în care nu se încalcă drepturile omului.*(s.a.)”, deoarece nu e clar **cui trebuie să i se permită accesul**. Probabil este vorba de specialist.

În opinia noastră, în situația respectivă se impune crearea unui compromis dintre lege, necesități/interesul statului și drepturile fundamentale ale omului [6], determinând „*legislativul să caute echilibrul dintre interesul de a proteja drepturile persoanei în proces și statornicirea procedurilor eficiente de investigare a infracțiunilor*” [22].

În vederea dezvoltării subiectului din perspectiva tacticii criminalistice, dorim să menționăm faptul că munca grupei operative de cercetare se complică și prin faptul că per-

In conclusion, we specify that the interruption of the on-site investigation must be regulated in a procedural manner in order to avoid exceptional situations and insinuations. The regulation should distinguish between circumstances that lead to the interruption of the on-site investigation and circumstances that allow the possibility to collect objects and documents for further examination.

The question of who is entitled to be on the scene during the investigation is also of forensic interest. Both the literature and the 118th Article of the Criminal Procedure Code state that only the representative of the prosecuting authority and the specialist (criminal investigation officer, forensic expert, doctor, etc.) may be present at the place where the investigation is being carried out; other participants are not entitled to be present, and if they are present, from a tactical point of view they must be removed. The removal of persons from the scene, as well as employees of law enforcement agencies who are not directly involved in the search, security and maintenance of public order, is a requirement whose violation may result in: changes at the scene, contamination and destruction of traces, etc.

The process of on-site investigation is also unbalanced by the clauses of 3rd paragraph of the 118th Article of the Code of Criminal Procedure “The prosecution body shall search visible objects and, if necessary, allow access to them to the extent that human rights are not violated, as it is not clear to whom access should be allowed. Presumably, it is the specialist. In our opinion, in this situation a compromise must be made between the law, the needs/interest of the state and fundamental human rights [6], causing “the legislature to seek a balance between the interest of protecting the rights of the person in the process and the establishment of effective procedures for the investigation of crimes” [22]. In order to develop the subject from the perspective of forensic tactics, we would like to point out that the work of the task force is also complicated by the fact that the person consents to the search on site, but is opposed to examining certain objects directly on site (smartphone, notebook, etc.), citing the inviolability of privacy. In such cases, the examination can only continue with the authorization of the investi-

soana își dă acordul pentru cercetarea la fața locului, dar se împotrivesc ca să fie examinate anumite obiecte nemijlocit la fața locului (smartphone, notebook etc.), invocând inviolabilitatea vieții private. În asemenea situații activitatea de examinare poate fi continuată doar prin autorizarea judecătorului de instrucție. Iar dacă obiectul, documentul etc. a fost ridicat pentru a fi ulterior examinat, la fel, necesită să existe consimțământul persoanei de la care s-a ridicat.

Activitatea de examinare a obiectului, documentului etc. în sediului organului de urmărire penală nu este reglementată de legislația penală. Astfel, în procesul penal „*proba*” poate fi obținută doar în condițiile legii procesual-penale. Potrivit art. 93 alin. (1) CPP, probele sunt elementele de fapt dobândite în modul stabilit **de prezentul cod**. Conform art. 95 alin. (1) CPP, sunt admisibile probele pertinente, concludente și utile administrate în conformitate cu prezentul cod. În sensul art. 100 alin. (1) CPP, administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune **strângerea și verificarea probelor** în favoarea și în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanța de judecată, la cererea părților, prin **procedee probatori prevăzute de prezentul cod**.

„Verificarea probelor constă în analiza probelor administrate, coroborarea lor cu alte probe, administrarea de noi probe și verificarea sursei din care provin probele, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, prin procedee probatorii respective” [11].

Ne aflăm în situația în care recomandările tactice necesită a fi plasate în câmpul legalității, pentru a respecta întru totul prevederile art. 2 alin. (4) CPP. Or, pentru a soluționa această problemă este necesar să se dispună constatarea tehnico-științifică, care poate dura în timp. De asemenea, poate fi dispusă expertiza judiciară, dar în acest caz necesită să fie începută urmărirea penală.

Fraza din art.118 alin. (3) CPP „*Locul cercetării poate fi înconjurat de colaboratorii organelor de menținere a ordinii publice*” este una incertă, deoarece nu este clar scopul colaboratorilor implicați în această acțiune. Se prezumă

gating judge. And if the object, document, etc. has been taken for further examination, it also requires the consent of the person from whom it was taken.

The activity of examining the object, document, etc. in the offices of the prosecuting authority is not regulated by criminal law. Thus, in criminal proceedings, “evidence” can be obtained only under the conditions of the criminal procedural law. According to 1st paragraph of the 93rd Art. of the Code of Criminal Procedure, evidence is the factual elements acquired in the manner established by this Code. According to 1st paragraph of the 95th Art. of the Code of Criminal Procedure, relevant, conclusive and useful evidence administered in accordance with this Code is admissible. For the purposes of the 1st paragraph of the 100 Art. of the Code of Criminal Procedure; the administration of evidence is the use of evidence in criminal proceedings, which involves the gathering and verification of evidence for and against the accused, the accused, by the prosecuting authority, *ex officio* or at the request of other participants in the proceedings, as well as by the court, at the request of the parties, through evidentiary procedures provided for in this Code. “Verification of evidence consists of the analysis of the evidence submitted, its conjunction with other evidence, the submission of new evidence and the verification of the source of the evidence, in accordance with the requirements of the Code of Criminal Procedure, through the respective evidentiary procedures” [11].

We find ourselves in a situation where tactical recommendations need to be placed in the field of legality, in order to fully comply with the provisions of the 4th paragraph of the 2nd art. of the Code of Criminal Procedure. However, in order to solve this problem, it is necessary to order a technical-scientific report, which may take time. Forensic expertise may also be ordered, but in this case, criminal proceedings must be initiated.

The sentence in the 3rd paragraph of the 118th Article of the Code of Criminal Procedure “The place of investigation may be surrounded by employees of the law enforcement bodies” is uncertain, as the purpose of the employees involved in this action is not clear. It is presumed that it is the guarding of the place. In order to

că este vorba de paza locului.

În vederea creării unui mesaj clar, care ar înlesni din punct de vedere tactic activitatea organului de urmărire penală, recomandăm radierea frazei enunțate *supra* și utilizarea prin analogie [7, art.127 alin. (5)] a textului: „În scopul asigurării securității, organele de urmărire penală pot antrena subdiviziuni ale instituțiilor prevăzute la art. 56 alin. (1) sau alte instituții. Identitatea persoanelor antrenate de organele de urmărire penală pentru asigurarea securității poate fi ascunsă sau/și deghizată, fapt care se consemnează în procesul-verbal”.

Nu suntem de acord cu sintagma „... *întocmește desene, schițe...*” din conținutul art.118 alin. (3) CPP. Considerăm oportună utilizarea doar a termenului *schiță* care în literatura de specialitate criminalistică este definită drept „*modalitate de reprezentare grafică a situației de la fața locului, a poziției obiectelor și urmelor, a raporturilor de distanță dintre acestea și are rolul de a ilustra elementele cuprinse în procesul-verbal și de a întregi celelalte mijloace de fixare a rezultatelor cercetării la fața locului*” [1, p.5].

Schița poate fi făcută în două modalități: planul-schiță și desenul-schiță.

„*Planul-schiță sau planul la scară presupune respectarea riguroasă a proporțiilor reale ale terenului sau obiectelor reprezentate, precum și a raporturilor de distanță dintre acestea, micșorate de un anumit număr de ori*” [25, p.86,88].

„*Desenul-schiță se realizează prin desena-rea, fără respectarea strictă a distanțelor și dimensiunilor reale ale suprafețelor sau obiectelor reprezentate, amplasamentul obiectelor fixându-se prin linii sau săgeți cu indicarea sub acestea a indicilor de măsurare obținuți*” [23, p.68].

Situație este similară și în cazul utilizării sintagmei „... *face mulaje și tipare de pe urme...*”. Dacă utilizarea termenului de *mulaj* este înțeleș și presupune „*Reproducere în ipsos sau în alte materiale plastice a unui obiect* [17] *prin turnare într-un tipar sau într-o matriță* [18]”, atunci termenul de *tipar* ridică semne de întrebare. Dicționarul explicativ al limbii române definește termenul de *tipar* drept „*Ansamblul operațiilor de tipărire a unui text; tehnica, meșteșugul de a tipări; ansamblul mijloacelor tehnice prin care se imprimă un text*” [19]. Or,

create a clear message, which would tactically facilitate the work of the prosecution authorities, we recommend the deletion of the above sentence and the use by analogy [7, 5th paragraphs of the 127th art.] of the text: “For the purpose of ensuring security, the prosecution authorities may involve subdivisions of the institutions referred to in the 5th paragraph of the 56th Article of the Criminal Procedure Code”. The identity of the persons involved by the prosecuting authorities for security purposes may be concealed and/or disguised, which shall be recorded in the report”.

We do not agree with the phrase “...draws drawings, sketches...” in the content of the 3rd paragraph of the 118th Article of the Code of Criminal Procedure. We consider it appropriate to use only the term “sketch”, which is defined in forensic literature as “a graphic representation of the situation on the scene, the position of objects and traces, the distance relationships between them, and is intended to illustrate the elements contained in the report and to supplement the other means of recording the results of the investigation on the scene” [1, p. 5].

The sketch can be made in two ways: sketch-plan and sketch-drawing.

“The sketch-plan or plan to scale implies a rigorous respect of the real proportions of the land or objects represented, as well as the distance ratios between them, reduced by a certain number of times” [25, p. 86,88].

“The sketch-drawing is made by drawing, without strict observance of the real distances and dimensions of the areas or objects represented, the location of the objects being fixed by lines or arrows with the indication below them of the measurement indices obtained” [23, p. 68].

The situation is also similar in the use of the phrase “... make casts and patterns on traces ...”. If the use of the term *mold* is understood to imply “Reproduction in plaster or other plastic material of an object [17] by casting in a pattern or mold [18]”, then the term *mold* raises questions. The dictionary of the Romanian language defines the term *printing* as “The set of operations for printing a text; the technique, the craft of printing; the set of technical means by which a text is printed” [19]. However, it is probably “printing” which is the purpose of obtaining samples. In this sense, we consider that

probabil este vorba despre „*imprimare*”, care are drept scop obținerea mostrelor. În acest sens considerăm că obținerea mostrelor pentru cercetarea comparativă nu poate fi parte componentă a cercetării la fața locului, dar reprezintă o activitate independentă reglementată de art.154-156 CPP.

În concluzie, recomandăm excluderea termenului de „*desen*” din conținutul art.118, cu păstrarea termenului de „*șchiță*” și excluderea termenul „*tipare*”.

O situație hazardată se creează în cazul examinării cadavrelor la fața locului. Cu toate că art. 118 alin.(1) utilizează sintagma „... *cadavrelor umane sau de animale*”, art. 120 CPP specifică doar noțiunea de *cadavru* și nu e clar ce fel de cadavru: uman sau animal.

Conform dicționarului explicativ al limbii române prin cadavru se înțelege „*corpul unui om sau al unui animal mort; hoit, stârv, leș*” [15].

Respectiv se creează situația, în care reieșind din genericul art. 120 CPP, este imposibil de constituit grupa operativă de cercetare cu specialiștii necesari, medic-legist/alt medic sau medic veterinar. Dacă analizăm conținutul art. 120 CPP, constatăm că nu e clar ce fel de cadavru se examinează, dar necesită prezența medicului legist sau a unui oarecare alt medic.

Situația e incertă, dat fiind faptul că norma procesuală nu clarifică al cui cadavru este examinat de medicul legist sau de un alt medic. Ori e vorba de cadavrul unui animal care va fi examinat de medicul legist sau de un alt medic, ori e vorba despre cadavrul omenesc care trebuie să fie examinat de medicul legist sau de un alt medic, inclusiv doctor-medic veterinar.

Recomandăm reformularea art.120 CPP, astfel, încât alin.(1) să reglementeze *examinarea cadavrului uman*, iar alin.(2) *examinarea cadavrului de animal*.

Cercetarea la fața locului nu reprezintă doar un procedeu complex care este foarte dificil de efectuat, dar în unele situații circumstanțele de la fața locului pot pune în pericol viața și sănătatea membrilor grupei operative de cercetare. În acest sens, din punct de vedere tactic, printre acțiunile etapei de pregătire de la fața locului se regăsește înlăturarea pericolului iminent.

Organul de urmărire penală care s-a de-

obtaining samples for comparative research cannot be part of the on-the-spot investigation, but is an independent activity regulated by the 154-156 articles of the Code of Criminal Procedure. In conclusion, we recommend excluding the term “drawing” from the content of the 118th Article, retaining the term “sketch” and excluding the term “patterns”.

A dangerous situation results in the examination of bodies on site. Although 1st paragraph of the 118th Article uses the phrase “... human or animal corpses”, 120th Article of the Code of Criminal Procedure, only specifies the notion of corpse and it is not clear what kind of corpse: human or animal.

According to the explanatory dictionary of the Romanian language, by cadaver is meant “the body of a dead human or animal; carrion, offal, corpse” [15].

This creates a situation in which, based on the wording of the 120 Article of the Code of Criminal Procedure, it is impossible to set up a task force with the necessary specialists, such as a forensic doctor/other doctor or veterinary surgeon. If we look at the content of the 120 Article of the Code of Criminal Procedure, it is not clear what kind of body is being examined, but it requires the presence of the forensic doctor or some other doctor.

The situation is uncertain, given the fact that the procedural norm does not clarify whose corpse is examined by the forensic doctor or by another doctor. Either it is the corpse of an animal that will be examined by the coroner or another doctor, or it is the human corpse that must be examined by the coroner or another doctor, including a veterinarian. We recommend the reformulation of the 120 art. of the Code of Criminal Procedure, so that the 1st paragraph regulates the examination of the human corpse, and the 2nd paragraph the examination of the animal corpse.

On-site investigation is not only a complex procedure that is very difficult to perform, but in some situations the on-site circumstances can endanger the life and health of the members of the research task force. In this sense, from a tactical point of view, among the actions of the on-site preparation stage is the removal of the imminent danger. The criminal investigation body that went to the scene of the crime may find different states of imminent

plasat la locul comiterii faptei poate constata diferite stări de *pericol iminent*, care pot conduce la noi urmări socialmente periculoase, altele decât cele produse de fapta sesizată. De aceea, acesta va trebui să înlătore pericolele iminente constatate, putând proceda, în raport de situațiile concrete, după cum urmează:

- închiderea robinetelor conductelor de gaze toxice și aerisirea spațiilor închise care conțin astfel de gaze;
- înlăturarea surselor de incendiu ori explozii;
- neutralizarea surselor de inundație;
- întreruperea circuitelor care pot produce electrocutări etc.

Aceste activități trebuie desfășurate cu respectarea, pe cât posibil, a regulilor de conservare a urmelor de la fața locului.

Legislația procesual-penală nu reglementează, cu referire la cercetarea la fața locului, acțiunile organului de urmărire penală în cazul în care există pericol pentru viața și sănătatea membrilor grupei operative de cercetare.

Realitățile ne demonstrează că viața și sănătatea reprezentanților organului judiciar pot fi supuse unor pericole care nu este posibil să fie înlăturate de sine stătător, ci doar cu implicarea unor specialiști în materia respectivă, ca exemplu: explozivă, nucleară, alte materiale radioactive etc.

Cu referire la subiectul cercetat, autorul A. Badea afirmă că „în cazul incendiilor, catastrofelor rutiere, navale sau aeriene, a accidentelor de muncă, exploziilor *tehnogene sau criminale, precum și în alte situații asemănătoare, organul de urmărire penală va sprijini la început grupele de intervenție constituite pentru salvarea unor vieți și înlăturarea altor pericole iminente. La fel se procedează și în cazul în care cercetarea la fața locului se face în locuri cu toxicitate sporită, care ar prezenta pericol de intoxicare*” [3, p.106]. În opinia noastră, cercetarea la fața locului, raportată la situația descrisă anterior, va putea fi efectuată numai după înlăturarea pericolului iminent de către specialiști în materie. Modificările locului faptei trebuie consemnate și aduse la cunoștința celor care vor efectua cercetarea la fața locului.

Ca urmare a celor relatate *supra*, recomandăm introducerea în conținutul art.118 CPP a normei ce ar reglementa acțiunile

danger, which may lead to new socially dangerous consequences, other than those produced by the reported crime. Therefore, he will have to remove the imminent dangers found, being able to proceed, in relation to the concrete situations, as follows:

- closing the taps of the toxic gas pipelines and venting the closed spaces that contain such gases;
- removing sources of fire or explosions;
- neutralization of flood sources;
- interruption of circuits that can produce electric shocks, etc.

These activities must be carried out in compliance, as much as possible, with the rules for preserving traces from the site.

The procedural legislation does not regulate, with reference to the crime scene investigation, the actions of the criminal investigation body in case there is a danger to the life and health of the members of the operative investigation group.

The realities show us that the life and health of the representatives of the judicial body can be subject to dangers that cannot be removed by themselves, but only with the involvement of specialists in the respective matter, for example: explosive, nuclear, other radioactive materials, etc.

With reference to the researched subject, the author A. Badea states that, “in the case of fires, road, naval or air disasters, work accidents, man-made or criminal explosions, as well as in other similar situations, the criminal investigation body will initially support the groups of intervention established to save lives and remove other imminent dangers. The same is done if the on-site investigation is done in places with increased toxicity, which would present a danger of intoxication” [3, p. 106]. In our opinion, the on-site investigation, related to the situation described above, will be able to be carried out only after the removal of the imminent danger by specialists in the matter. Changes to the crime scene must be recorded and brought to the attention of those who will carry out the on-site investigation. As a result of the above, we recommend the introduction in the content of 118th art. of the Code of Criminal Procedure of the rule that would regulate the actions of the representatives of the judicial body in case the life and health of the participants are in danger,

reprezentanților organului judiciar în cazul în care se află în pericol viața și sănătatea participanților, similar art. 123 alin.(3) CPP.

Complexitatea faptelor săvârșite și valorificarea rezultatelor progresului tehnico-științific impun existența unei norme cu caracter general care ar reglementa posibilitățile, limitele și condițiile de utilizare a mijloacelor tehnico-științifice în procesul penal, inclusiv în activitatea de cercetare la fața locului.

Concluzii. În baza studiului efectuat înaintăm următoarele recomandări:

- crearea unui compromis dintre lege, necesități/interesul statului și drepturile fundamentale ale omului, determinând „legislativul să caute echilibrul dintre interesul de a proteja drepturile persoanei în proces și staționarea procedurilor eficiente de investigare a infracțiunilor;

- scopul cercetării la fața locului, reglementat de art.118 alin.(1) CPP, să distingă acțiunile de: *descoperire, examinare, fixare și ridicare*;

- în conținutul art.118 CPP termenul „*infracțiune/i*” să fie completat cu sintagma „*infracțiune/i presupus săvârșită/e*”;

- din conținutul art.118 alin.(1) să fie exclusă sintagma „... *mijloacelor materiale de probă ...*”.

- întreruperea cercetării la fața locului necesită a fi reglementată procesual în vederea evitării situațiilor excepționale și a insinuațiilor. Reglementarea ar trebui să delimiteze circumstanțele care determină întreruperea cercetării la fața locului de circumstanțele care oferă posibilitatea ridicării obiectelor și documentelor în vederea examinării ulterioare;

- reglementarea procesului de examinare a obiectelor și documentelor ridicate de la fața locului la sediul organului de urmărire penală;

- radierea frazei „*Locul cercetării poate fi înconjurat de colaboratorii organelor de menținere a ordinii publice*” și utilizarea prin analogie a textului: „În scopul asigurării securității, organele de urmărire penală pot antrena subdiviziuni ale instituțiilor prevăzute la art. 56 alin. (1) sau alte instituții. Identitatea persoanelor antrenate de organele de urmărire penală pentru asigurarea securității poate fi ascunsă sau/și deghizată, fapt care se consemnează în procesul-verbal”;

similar to the 3rd paragraph of the 123rd art. of the Code of Criminal Procedure.

The complexity of the committed acts and the capitalization of the results of technical-scientific progress require the existence of a general rule that would regulate the possibilities, limits and conditions of using technical-scientific means in the criminal process, including in the on-site research activity.

Conclusions. Based on the study carried out, we submit the following recommendations:

- creating a compromise between the law, the needs/interest of the state and fundamental human rights, causing “the legislature to seek the balance between the interest of protecting the rights of the person in the process and establishing effective criminal investigation procedures;

- the purpose of the on-site investigation, regulated by the 1st paragraph of the 118th art. of the Code of Criminal Procedure, to distinguish the actions of: discovery, examination, fixation and collection;

- in the content of the 118th art. of the Code of Criminal Procedure, the term “crime/s” should be supplemented with the phrase “crime/s allegedly committed”;

- from the content of the 1st paragraph of the 118th art. the phrase “... material means of evidence...” should be excluded.

- the interruption of the on-site investigation needs to be procedurally regulated in order to avoid exceptional situations and insinuations. The regulation should delineate the circumstances that determine the interruption of the on-site investigation from the circumstances that provide the opportunity to pick up objects and documents for further examination;

- regulation of the examination process of objects and documents taken from the scene at the headquarters of the criminal investigation body;

- the deletion of the phrase “The place of investigation can be surrounded by the employees of the public order maintenance bodies” and the use by analogy of the text: “In order to ensure security, the criminal investigation bodies can train subdivisions of the institutions provided for, in the 1st paragraph of the 56th art. or other institutions. The identity of the persons trained by the criminal investigation bodies to ensure security can be hidden and/or

- excluderea termenului de „desen” din conținutul art.118 CPP cu păstrarea termenului de „schiță” și excluderea termenului „tipare”.
- reformularea art.120 CPP, astfel, încât alin.(1) să precizeze examinarea cadavrului uman, iar alin.(2) examinarea cadavrului de animal;
- introducerea în conținutul art.118 CPP a normei ce ar reglementa acțiunile reprezentanților organului de urmărire penală în cazul în care se află în pericol viața și sănătatea participanților, similar art. 123 alin. (3) CPP;
- elaborarea normei cu caracter general care ar reglementa posibilitățile, limitele și condițiile de utilizare a mijloacelor tehnico-științifice în procesul penal, inclusiv cercetarea la fața locului.

- disguised, a fact that is recorded in the report”;
- the exclusion of the term “drawing” from the content of the 118th art. of the Code of Criminal Procedure with the preservation of the term “sketch” and the exclusion of the term “type”.
 - reformulation of the 120th art. of the Code of Criminal Procedure, so that the 1st paragraph specifies the examination of the human corpse, and the 2nd paragraph the examination of the animal corpse;
 - the introduction into the content of the 118th art. of the Code of Criminal Procedure of the rule that would regulate the actions of the representatives of the criminal investigation body in the event that the life and health of the participants are in danger, similar to the 3rd paragraph of the 123rd art. of the Code of Criminal Procedure;
 - the development of the general rule that would regulate the possibilities, limits and conditions of using technical-scientific means in the criminal process, including the on-site investigation

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Ionițoiaie C., Bercheșan V. Tratat practic de tactică criminalistică, ediția a II-a, Carpați, 1992.
2. Antoniu Gh., Volonciu N., Zaharia N. Dicționar de procedură penală. Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1988, p. 48. 3.
3. Badea A. Unele observații cu privire la cadrul tactico-organizatoric al cercetării la fața locului. În: Revista Națională de Drept, nr. 7-9 (225-227), 2019.
4. Băloi P.C. Unele probleme privind cercetarea locului faptei. În: Probleme de medicină judiciară și de criminalistică, vol. IV, Ed. Medicală, București, 1965.
5. Cauza Keegan c. regatul Unit (18 iulie 2006, nr 28867/03, par 32-36), Disponibil: <https://www.juridice.ro/712498/scurte-considerente-cu-privire-la-evolutia-drepturilor-copilului-si-a-notiunii-de-viata-de-familie-in-jurisprudenta-cedomodificarile-aduse-procedurii-adoptiei-interne-legea-nr-273-2004-prin-legea.html> (accesat:06.02.2023).
6. Cauza Răilean c. Republicii Moldova. Disponibil: [http://www.justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/RAILEAN%20\(ro\).pdf](http://www.justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/RAILEAN%20(ro).pdf) (accesat: 31.01.2023).
7. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251.
8. Codul penală al Republicii Moldova. Nr. 985, din 18 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.
9. Coman L. și Constantinescu M. Tratat practic de criminalistică, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, 1986.
10. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf (accesat: 03.02.2023).
11. Decizia Curții Constituționale nr.120 din 15.12.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 155g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 95 alineatul (2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (admisibilitatea probelor) (pct.24).
12. Dolea Ig. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ).

- Ed. a 2-a. Chișinău: Cartier Juridic, 2020.
13. Doraș S., Lupu M. Tactica efectuării cerce-
tării locului faptei în cazul infracțiunilor de
dare de mită și luare de mită. În: Закон и
жизнь: Международный ежемесячный
научно-практический правовой журнал
- № 7, 2011. Disponibil: [https://ibn.idsi.
md/sites/default/files/imag_file/Tac-
tica%20efectuării%20cercețării%20lo-
cului%20faptei%20in%20cazul%20in-
fracțiunilor%20de%20dare%20de%20
mita%20si%20luare%20de%20mita.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Tactica%20efectuării%20cercețării%20lo-
cului%20faptei%20in%20cazul%20in-
fracțiunilor%20de%20dare%20de%20
mita%20si%20luare%20de%20mita.pdf)
(accesat: 03.02.2023).
 14. Gugu A. Cercetarea criminalistică a locului
faptei în cauzele privind furturile din apar-
tamente. Teză de doctor în drept, Chișinău.
ULIM, 2010.
 15. [https://dexonline.ro/definitie/cadavru/
definitii](https://dexonline.ro/definitie/cadavru/definitii).
 16. [https://dexonline.ro/definitie/domiciliu/
definitii](https://dexonline.ro/definitie/domiciliu/definitii) (accesat: 04.01.2023).
 17. [https://dexonline.ro/definitie/mulaj/defi-
nitii](https://dexonline.ro/definitie/mulaj/definitii) (accesat: 04.01.2023).
 18. [https://dexonline.ro/definitie/mulare/de-
finitii](https://dexonline.ro/definitie/mulare/definitii) (accesat: 04.01.2023).
 19. [https://dexonline.ro/definitie/tipar/defi-
nitii](https://dexonline.ro/definitie/tipar/definitii) (accesat: 04.01.2023).
 20. Mowbray A. The development of positive
obligations under the European Conventi-
on on Human Rights by the European Court
of Human Rights. Oxford-Portland Oregon:
Hart Publishing, 2004.
 21. Odagiu Iu., Luchin L., Rusnac C. Cercetarea
la fața locului. Ghid practic. Chișinău: BONS-
OFFICES, 2013.
 22. Osoianu T. Corelația dintre protecția dreptu-
rilor omului și contracararea criminalității
sau despre echilibrul dintre riscul de a
condamna o persoană nevinovată și riscul
de a o achita pe cea vinovată (comentariu
teoretic al art.1 C.pr.pen. al Republicii Mol-
dova). Disponibil: [https://juridicemoldova.
md/6801/corelatia-dintre-protectia-drep-
turilor-omului-si-contracararea-crimina-
litatii-sau-despre-echilibrul-dintre-riscul-
de-a-condamna-o-persoana-nevinovata-
si-riscul-de-a-o-achita-pe-cea-vinovata-co-
mentari.html](https://juridicemoldova.md/6801/corelatia-dintre-protectia-drep-
turilor-omului-si-contracararea-crimina-
litatii-sau-despre-echilibrul-dintre-riscul-
de-a-condamna-o-persoana-nevinovata-
si-riscul-de-a-o-achita-pe-cea-vinovata-co-
mentari.html) (accesat:03.02.2023).
 23. Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac
C. Tactica acțiunilor de urmărire penală.
Chișinău: Cartea Militară, 2020.
 24. Poalelungi M. Obligațiile pozitive și negati-
ve ale statului prin prisma convenției euro-
pene pentru apărarea drepturilor omului și
a libertăților fundamentale. Autoreferatul
tezei de doctor. Chișinău: USM, 2015.
 25. Sandu I. Tratat practic de criminalistică, vol.
I, București, 1976.
 26. Suciuc C. Criminalistica. București: Editura
Didactică și Pedagogică, 1972.
 27. Гриненко А. Взаимосвязь криминали-
стики и уголовно-процессуального пра-
ва. Disponibil: [https://mgimo.ru/upload/
iblock/ce2/ce20ffc48db0c383aa1a55d5b4
38ad27.pdf](https://mgimo.ru/upload/iblock/ce2/ce20ffc48db0c383aa1a55d5b4
38ad27.pdf) (accesat: 02.02.2023).

Despre autori:**Constantin RUSNAC,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Procedură penală,
criminalistică și securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: navrucnd1@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-8122-7711*

Tudor OSOIANU,

*doctor în drept, profesor universitar,
Catedra „Procedură penală,
criminalistică și securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: tosoianu@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-1506-4501*

About authors:**Constantin RUSNAC,**

*PhD, Associate Professor,
Criminal Procedure, Forensic Science
and Informational Security Chair,
Academy “Stefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: navrucnd1@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-8122-7711*

Tudor OSOIANU,

*PhD, university professor,
Criminal Procedure, Forensic Science
and Informational Security Chair,
Academy “Stefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: tosoianu@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-1506-4501*

HULIGANISMUL SĂVÂRȘIT CU APLICAREA VIOLENȚEI SAU CU AMENINȚAREA APLICĂRII ACESTEIA: TRĂTĂRI DOCTRINARE ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Valentin CHIRIȚA,
doctor în drept, conferențiar universitar

Vitalie TIHON,
doctorand

HOOLOGANISM COMMITTED WITH APPLICATION OF VIOLENCE AGAINST PERSONS OR WITH THE THREAT OF SUCH VIOLENCE APPLICATION: DOCTRINAL TREATMENTS AND LEX- FERENDA PROPOSALS

Valentin CHIRIȚA,
PhD, associate professor

Vitalie TIHON,
PhD student

Prin natura sa, infracțiunea de huliganism se referă la categoria faptelor penale, calificarea cărora prezintă complexități majore pentru lucrătorii practici. Aceasta se datorează existenței în conținutul componenței de bază a art.287 CP a unor semne cu caracter estimativ, care reiese din aprecierea gradului de încălcare a ordinii publice, precum și din diapazoane destul de largi ale violenței aplicate asupra victimelor.

Pericolul social al faptei date reiese inclusiv din aceea că deseori infracțiunea respectivă este urmată de unele infracțiuni grave contra vieții și sănătății persoanei și cele împotriva patrimoniului. La prima vedere, structura laturii obiective a infracțiunii prevăzute de art.287 CP este destul de simplă, având în calitate de semn obligatoriu fapta infracțională, care încalcă ordinea publică sau se caracterizează printr-o obrăznicie deosebită. Însă, examinând amplu elementul dat al componenței de infracțiune, constatăm că, în esență, fapta prejudiciabilă este formată din mai multe modalități normative cu caracter alternativ, două dintre care vor constitui obiectul de studiu al respectivului demers științific.

Prin urmare, în pofida multiplelor modificări ale normei juridico-penale privind huliganismul, în doctrina penală persistă o polemică serioasă vizând determinarea esenței social-juridice și evaluarea semnelor constitutive ale componenței date de infracțiune.

Cuvinte-cheie: huliganism, ordine publică, încălcarea ordinii publice, integritate corporală, violență, amenințare, vătămare.

By its nature, the offence of hooliganism refers to the category of criminal offences, the qualification of which presents major complexities for practical workers. This is due to the existence in the content of the basic composition of art. 287 of the Criminal Code of some estimated signs that result from the violation degree of public order assessment, as well as from fairly wide tunnels of violence applied to victims.

The social danger of the act also arises from the fact that serious crimes against the life and health of the person and those against the heritage often follow the offence in question. At first glance, the structure of the objective side of the crime provided by art. 287 of the Criminal Code is quite simple, having as a mandatory sign the criminal deed, which violates public order or is characterized by a special insolence. However, by examining the given element of the crime composition, we find that, in essence, the harmful act consists of several normative modalities of an alternative nature, two of which will be the object of study of the respective scientific endeavor.

Therefore, despite the multiple changes to the legal-criminal norm on hooliganism, serious controversy persists in the criminal doctrine to determine the social-legal essence and assess the constitutive signs of the given crime composition.

Keywords: hooliganism, public order, violation of public order, bodily integrity, violence, threat, harm.

Introducere. Până la data de 12 august 2021, latura obiectivă a huliganismului, potrivit alin.(1) art.287 CP, reprezenta acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra per-

Introduction. Until August 12, 2021, the objective side of hooliganism according to paragraph (1) of art. 287 of the Criminal Code represents the intentional actions that grossly violates public order, accompanied by

soanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se remarcă prin cinism sau obrăznicie deosebită.

Redacția actuală a componentei de bază a art.287 CP nu s-a schimbat, deși acesta a suferit modificări majore. Aceste modificări au survenit ca urmare a declarării drept neconstituționale a unor cuvinte folosite în dispoziția articolului nominalizat.

Pornind de la considerente că, odată ce textul legislativ actual prevăzut de alin.(1) art.287 CP nu poate fi folosit integral în redacția existentă ca urmare a declarării neconstituționale a cuvintelor „*grosolan*” și „*cinism*” [5], potrivit regulilor tehnicii legislative, legiuitorul urmează să opereze modificările de rigoare în conținutul articolului nominalizat.

În consecință, redacția modificată (dar aplicabilă actualmente) a alin.(1) art.287 CP ar arăta în felul următor: „Huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită”.

Metode și materiale aplicate. În vederea realizării scopului trasat (studierea teoretică și înaintarea propunerilor de modificare a conținutului art.287 CP), în prezentul articol au fost aplicate o serie de metode, printre care: metoda logică, sistemică, comparativă.

Rezultate obținute și discuții. În știința dreptului penal, este recunoscută poziția potrivit căreia infracțiunea de huliganism poate fi săvârșită doar prin acțiune ca comportament activ al făptuitorului [1, p. 683; 16, p. 384; 22, p. 98].

Cu toate acestea, asupra posibilității săvârșirii huliganismului prin inacțiune, în lucrarea sa *Drept penal Sovietic* indica savantul A.A. Piontkovski, menționând că un astfel de comportament nu este atât de prejudiciabil încât să existe necesitatea aplicării măsurilor de reprimare judiciară [19, p. 312].

Prin urmare, considerăm că infracțiunea de huliganism poate fi săvârșită doar prin acți-

the application of violence against persons or the threat of such violence, the opposition of violent resistance to the representatives of the authorities or other persons who end the hooligan acts, as well as the actions that, by their content, are distinguished by a particular cynicism or insolence.

The current edition of the basic composition of art. 287 of the Criminal Code has not changed, although it has undergone major changes. These changes occurred as a result of declaring unconstitutional some words used in the provision of the nominated article.

Starting from the considerations that, once the current legislative text provided by paragraph (1) art. 287 of the Criminal Code cannot be used in full in the current edition, as a result of the unconstitutional declaration of the words “*coarse*” and “*cynicism*” [5], according to the rules of the legislative technique, the legislator is to make the necessary changes in the content of the nominated article.

Accordingly, the amended (but currently applicable) version of paragraph (1) art. 287 of the Criminal Code states as follows: “Hooliganism, that is, intentional actions that violate public order, accompanied by the application of violence against persons or the threat of such violence, the opposition of violent resistance to the representatives of the authorities or other persons who end the hooligan acts, as well as the actions that, by their content, are distinguished by a particular insolence”.

Applied methods and materials. In order to achieve the stated purpose (theoretical study and submission of proposals to modify the content of art. 287 of the Criminal Code), a number of methods have been applied in this article, including: logical, systemic, comparative method.

Obtained results and discussions. In the science of criminal law, the position is recognized that the crime of hooliganism can be committed only by acting as the active behavior of the perpetrator [1, p. 683; 16, p. 384; 22, p. 98].

However, on the possibility of committing hooliganism by inaction, in his work *Soviet Criminal Law*, indicated the scientist Piontkovski A. A., noting that such behavior is not so prejudicial for the necessity to appear for judicial repression measures [19, p. 312].

une. Această poziție este susținută și din punct de vedere al practicii judiciare. Astfel, ca urmare a examinării unui șir de dosare penale intențate în baza indicilor infracțiunii prevăzute de art.287 CP, nu am constatat niciun caz de comitere a huliganismului prin comportament pasiv al făptuitorului, adică prin inacțiune.

Totodată, însăși dispoziția articolului nominalizat prevede expres unica modalitate de realizare a faptei prejudiciabile, anume prin acțiune.

În raport cu definirea conceptului de „încălcare a ordinii publice”, menționăm că Codul penal al Republicii Moldova nu conține o definiție legală a acestuia, iar semnul dat este atribuit la cel estimativ, ceea ce creează probleme în procesul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism. Reieșind din acesta, considerăm că pentru determinarea corectă a laturii obiective a infracțiunii prevăzute de art.287 CP o importanță deosebită are definirea conceptului nominalizat.

Prin semne estimative, în doctrina dreptului penal, se înțeleg acele concepte juridico-penale neconcretizate în lege, menite să nu reflecte obiectul în integritatea sa, ci calitățile acestuia, conținutul cărora se stabilește de persoana împuternicită de aplicarea normei juridico-penale în baza circumstanțelor faptice ale cazului [14, p. 4].

Conceptele estimative de asemenea pot fi considerate drept cele relativ determinate, conținutul cărora este stabilit doar ținând cont de o situație concretă și de circumstanțele cazului examinat [21, p. 70].

În consecință, pentru stabilirea gravității încălcării ordinii publice, organul de drept trebuie să cerceteze minuțios totalitatea acțiunilor făptuitorului.

Pornind de la faptul că stabilirea gradului de încălcare a ordinii publice este în competența exclusivă a organului de aplicare a legii, semnele estimative a huliganismului deseori au o interpretare diferită. Aceasta se întâmplă datorită unui șir de factori precum: progresul continuu al societății, modificarea condițiilor de viață, calitățile personale ale unor persoane concrete care aplică norma juridico-penală cu semne estimative etc.

Existența factorilor prezenți mai sus uneori influențează negativ interpretarea co-

Therefore, we believe that the offence of hooliganism can only be committed through action. This position is also supported in terms of judicial practice. Thus, following the examination of a series of criminal cases initiated based on the crime indices provided by art. 287 of the Criminal Code, we have not found any case of committing hooliganism by the passive behavior of the perpetrator, that is, by inaction.

At the same time, the very provision of the nominated article expressly provides the only way to achieve the harmful act by action.

In relation to the definition of the concept of “violation of public order”, we mention that the Criminal Code of the Republic of Moldova does not contain a legal definition of it, and the given sign is assigned to the estimated one, which creates problems in the process of legal classification of the crime of hooliganism. Based on the abovementioned, we consider that the exact determination of the objective side of the offense provided by art. 287 of the Criminal Code is of particular importance in defining the nominated concept.

By estimative signs, in the doctrine of criminal law, are meant those legal-criminal concepts not stipulated in the law, meant not to reflect the object in its integrity, but its qualities, the content of which is established by the person empowered to apply the legal-criminal norm on the basis of the factual circumstances of the case [14, p. 4].

Estimated concepts can also be considered as relatively determined ones, the content of which is established only taking into account a concrete situation and the circumstances of the case under examination [21, p. 70].

Therefore, in order to establish the seriousness of the public order violation, the law enforcement body must thoroughly investigate the entirety of the perpetrator’s actions.

Based on the fact that, the determination of the degree of violation of public order is the exclusive competence of the law enforcement body, the estimated signs of hooliganism often have a different interpretation. This is due to a number of factors such as: the continuous progress of society, the change in life and living conditions, the personal qualities of concrete persons who apply the legal-criminal norm with estimated signs, etc.

rectă a semnelor legale ale infracțiunii de huliganism. Totodată, în legătură cu faptul că interpretarea semnelor estimative a huliganismului nu întotdeauna poartă un caracter determinat, apare necesitatea realizării unui studiu complex al acestora.

Astfel, pentru soluționarea problemei date urmează să ținem cont și de următoarele semne: timpul și locul comiterii huliganismului, formele de manifestare a faptei, existența sau lipsa victimelor, caracterul și gradul pericolului social al faptei respective etc. Investițarea minuțioasă a acestor semne contribuie la gradarea încălcării ordinii publice și, în final, la stabilirea gradului prejudiciabil al huliganismului.

O interpretare judiciară cu titlu de recomandare a conceptului de „încălcare a ordinii publice” se regăsește în Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism. Deși în textul Hotărârii respective mai persistă cuvântul „grosolan”, declarat neconstituțional [6], totuși această prevedere definitorie în mare parte poate fi folosită la calificarea infracțiunii în cauză.

Prin urmare, în conformitate cu pct. 3 al Hotărârii sus nominalizate, prin „încălcare grosolană a ordinii publice” ce exprimă o vădită lipsă de respect se consideră săvârșirea unor acțiuni intenționate ce atentează la regulile sociale și morale de conviețuire, care sunt încălcate într-un mod grosolan și demonstrativ de către violatorul ordinii publice prin necuviință, neobrăzare, comportare batjocoritoare cu cetățenii, prin înjosire a onoarei și demnității persoanei, încălcare îndelungată și insistentă a ordinii publice, zădărnire a activităților de masă, suspendare temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, transportului obștesc etc. [6].

Concluzionăm că, prin „acțiuni care încalcă ordinea publică” se înțelege fapta săvârșită în public, îndreptată împotriva ordinii publice, care se concretizează în acostarea jignitoare a persoanelor, în alte acțiuni similare, ce încalcă normele etice, tulbură ordinea publică și liniștea persoanelor.

După cum se observă din prevederile Hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de

The existence of the factors presented above sometimes leaves a negative echo on the correct interpretation of the legal signs of the crime of hooliganism. At the same time, in connection with the fact that the interpretation of the estimated signs of hooliganism does not always bear a determined character, obviously, the need to carry out a complex study of them appear.

Thus, in order to solve the given problem, we must also take into account the following signs: the time and place of committing hooliganism, forms of manifestation of the deed, the existence or absence of victims, the character and degree of social danger of the deed, etc. The thorough investigation of these signs contributes to the gradation of the violation of public order, and finally, to the establishment of the prejudicial degree of hooliganism.

A judicial interpretation with the title of recommending the concept of “violation of public order” is found in the Explanatory Judgment of the Plenum of the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova on the judicial practice in criminal cases about hooliganism. Although the word ‘gross’, which is declared unconstitutional, still persists in the text of that judgment [6], this defining provision can be used in the vast majority to qualify the offence in question.

Therefore, in accordance with point 3 of the above-mentioned Decision, which expresses a manifest disrespect is considered to have committed intentional actions that threaten the social and moral rules of coexistence, which are violated in a gross and demonstrative way by the perpetrator of public order through impropriety, impudence, mocking behavior with citizens, by degrading the honor and dignity of the person, long and insistent violation of public order, thwarting of mass activities, temporary suspension of the normal activity of enterprises, institutions, organizations, public transport, etc. [6].

We conclude that “actions that violate public order” means the act committed in public, directed against public order, which materializes in offensive accosting of persons, in other similar actions, which violates ethical norms, disturbs public order and the tranquility of persons.

As can be seen from the provisions of the

Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism, încălcarea ordinii publice în componența infracțiunii de huliganism este strâns legată de conceptul de „lipsă vădită de respect” față de societate, deoarece doar în aceste condiții putem vorbi despre săvârșirea acțiunilor intenționate a făptuitorului ca componentă a laturii obiective a infracțiunii analizate.

Potrivit Dicționarului limbii române moderne, prin cuvântul „vădit” se înțelege ceea ce este evident, dovedit, clar [4, p. 919].

Iar cuvântul „societate” potrivit aceluiași dicționar, semnifică o totalitate de oameni care trăiesc laolaltă, fiind legați de anumite raporturi de producție; orânduire social-economică [4, p. 780].

Prevederile sus menționate ne permit să specificăm, că prin lipsă vădită de respect urmează să înțelegem o atitudine pronunțat necuviincioasă față de societate în ansamblu sau față de un grup mai restrâns de persoane sau chiar față de o persoană privită separat.

În calitate de exemplu al acțiunilor intenționate de încălcare a ordinii publice, care pot fi considerate ca fiind săvârșite cu lipsă vădită de respect față de societate ar putea servi amenințarea în public cu lovirea unei persoane ce se află la o stație de așteptare sau în scara blocului, curte comună, market etc., însoțită de insulte grave și limbaj necenzurat; amenințare cu stricarea geamurilor în încăperi, deteriorarea automobilelor, distrugerea produselor pe rafturile magazinelor, distrugerea bunurilor personale etc.

Una din caracteristicile obligatorii ale infracțiunii de huliganism este caracterul public al acțiunilor făptuitorului. În literatura de specialitate nu există o părere unică privind conținutul acestei importante caracteristici.

Astfel, autorul E.A. Andrusenko prin publicitatea acțiunilor huliganice înțelege săvârșirea acestora în locuri publice [10, p. 25]. Autorul P.I. Grișaev, dimpotrivă, consideră că important pentru calificare este existența persoanelor terțe [12, p. 65]. Iar savantul M.A. Nigai vorbește în acest context despre semnul de publicitate pentru cei din jur prin prisma caracterului evident al acțiunilor săvârșite [18, p. 144].

O altă părere susține autorul P.S. Matîșe-

Explanatory Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova on the judicial practice in criminal cases about hooliganism, the violation of public order in the composition of the crime of hooliganism is closely related to the concept of “obvious lack of respect” towards society, because only under these conditions we can talk about committing the intentional actions of the perpetrator as a component of the objective side of the analyzed crime.

According to the Modern Romanian Dictionary, the word “obvious” means, something which is evident, proven, clear [4, p. 919].

Moreover, the word “society”, according to the same dictionary, signifies a totality of people living together, bound by certain relations of production, social-economic order [4, p. 780].

The above-mentioned provisions allow us to specify that by an obvious lack of respect we are to understand a pronounced inappropriate attitude towards society as a whole or towards a more restricted group of people or even towards a person regarded separately.

As an example of intentional actions of public order violation, which can be considered as committed with obvious disrespect to society, it could serve the threat in public to hit a person at a waiting station or in the block of flats, common courtyard, market, etc., accompanied by serious insults and uncensored language; threat to break windows in rooms, damage cars, destruction of products on store shelves, destruction of personal belongings of people, etc.

One of the mandatory features of the crime of hooliganism is the public nature of the perpetrator’s actions. There is no sole opinion in the literature on the content of this important feature.

Thus, the author Andrusenko E. A. by advertising hooligan actions understands their perpetration in public places [10, p. 25]. The author Grișaev P.I., on the contrary, considers the existence of third persons to be important for the qualification [12, p. 65]. In addition, the scientist Nigai M.A. speaks in this context about the sign of advertising in terms of the obviousness of the actions performed for those around [18, p. 144].

vski, potrivit căruia, locul comiterii huliganismului nu joacă niciun rol. De asemenea, savantul atrage atenția supra caracterului nesemnificativ al existenței sau lipsei caracterului public al acțiunilor huliganice [17, p. 79].

Autorul I.Ia. Kozacenco ajunge la concluzia că caracterul public al huliganismului se exprimă în comiterea acestuia în locuri publice. Totodată, acțiunile huliganice atentează la interesele publice, deoarece huliganul, încălcând ordinea publică și exprimând o lipsă totală de respect față de societate, atentează anume la interesele acesteia. În cazul în care victima este o persoană anumită, iar fapta a fost comisă în condițiile și în locul care nu poate fi considerat drept public, atunci acțiunile făptuitorului urmează a fi calificate potrivit articolelor ce prevăd răspunderea penală pentru infracțiunile contra persoanei [15, p. 118].

În baza celor specificate supra, menționăm că caracterul public al acțiunilor huliganice este unul de esență pentru determinarea în acțiunile persoanei a încălcării ordinii publice. În același timp, observăm că unii doctrinari consideră că săvârșirea infracțiunii de huliganism este posibilă doar în locurile publice (stadion, stradă, transport etc.), adică acolo unde este o concentrare de oameni și doar în prezența acestora.

Unii autori ce împărtășesc acest punct de vedere definesc „locul public” ca pe ceva destinat pentru activități cu caracter cultural, social-educativ, industrial etc., cu participarea unui cerc larg de persoane, dislocat în apropierea nemijlocită de locuri de trai sau aflare temporară a oamenilor [11, p. 8].

Nu susținem acest punct de vedere, deoarece, după părerea noastră, ordinea publică poate fi încălcată atât în prezența unui număr mare de oameni, cât și doar a câtorva persoane.

Totodată, considerăm că *legea penală nu se referă la locul public, care permite celor din jur să sesizeze faptul comiterii huliganismului, ci la caracterul public al acțiunilor de huliganism.*

În consecință, susținem integral opinia susținută în doctrină precum că infracțiunea de huliganism poate fi comisă și într-un apartament [1, p. 517; 23, p. 389; 9, p. 5; 13, p. 18; 24, p. 38].

Cu toate acestea, analizând practica judiciară a Republicii Moldova, constatăm că, în

Another opinion supports the author Matasevski P.S., according to which the place of committing hooliganism plays no role. The scholar also draws attention to the insignificance of the existence or lack of publicity of hooligan actions [17, p. 79].

The author Kozacenco I.Ia. concludes that the public character of hooliganism is expressed in committing it in public places. At the same time, hooligan actions attack public interests, because the hooligan, violating public order and expressing a total lack of respect for society, specifically attacks its interests. If the victim is a particular person and the act was committed under conditions and in a place that cannot be considered public, then the actions of the perpetrator are to be qualified according to the articles stipulating criminal liability for offenses against the person [15, p. 118].

Based on the above, we mention that the public character of the hooligan actions is an essential one for determining in the person's actions the violation of public order. At the same time, we notice that some doctrinaires believe that committing the crime of hooliganism is possible only in public places (stadium, street, transport, etc.), that is, where is a concentration of people, and only in their presence.

Some authors who share this point of view propose the following definition of “public place”, which is intended for activities of a cultural, social-educational, industrial nature, etc., with the participation of a large circle of people, dislocated in close proximity to places of living or temporary accommodation of people [11, p. 8].

We do not support this point of view, because, in our opinion, public order can be violated both in the presence of a large number of people and only a few people.

At the same time, we believe that *the criminal law does not refer to the public place, which allows those around to notify the fact of committing hooliganism, but to the public nature of hooliganism actions.*

Consequently, we fully support the opinion held in doctrine that the crime of hooliganism can also be committed in an apartment [1, p. 517; 23, p. 389; 9, p. 5; 13, p. 18; 24, p. 38].

However, by analyzing the judicial practice of the Republic of Moldova, we find that,

mare parte, infracțiunea de huliganism se săvârșește în stradă (circa 40%), în alte locuri publice, cum ar fi parcuri, cinematografe, restaurante, disco-cluburi etc. (circa 30%), în curțile comune (circa 15%), în alte locuri, cum ar fi transportul, apartamentele etc. (circa 15%).

Prin urmare, deși infracțiunea de huliganism de cele mai multe ori este comisă în loc public, aceasta totuși reprezintă fapta juridico-penală caracterizată prin modul public de comitere.

O astfel de constatare reiese și din prevederile art.131 lit.c) și lit.e) CP, potrivit căruia prin faptă săvârșită în public se înțelege fapta comisă: într-un loc inaccesibil publicului, cu intenția însă ca fapta să fie auzită sau văzută, dacă aceasta s-a produs față de două sau mai multe persoane; prin orice mijloace recurgând la care făptuitorul își dădea seama că fapta ar putea ajunge la cunoștința publicului [3].

Prevederi asemănătoare se conțin și în Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism, potrivit căreia comiterea infracțiunii de huliganism, într-un loc public, nu este o caracteristică obligatorie a acestei infracțiuni. Obligatoriu este modul public al infracțiunii: actele huliganice sunt săvârșite în prezența unor persoane sau rezultatul actelor huliganice devine inevitabil cunoscut altor persoane [6].

Totodată, potrivit aceleiași Hotărâri, în cele mai frecvente cazuri, infracțiunea de huliganism este comisă în prezența altor persoane, care ar putea fi victime sau martori. Însă este de menționat că nu poate fi exclusă ipoteza, ca acțiunile de huliganism să fie comise în absența persoanelor străine. Totuși este important, ca autorul să recurgă la astfel de procedee, care să facă posibil, ca fapta sau comunicarea despre aceasta să ajungă la cunoștința publicului (de exemplu, afișează unele texte sau unele imagini cu caracter ofensator, pe timp de noapte, într-un loc public, unde, la momentul dat, nu se aflau alte persoane [6].

În consecință, reiese că infracțiunea de huliganism se determină prin caracterul public al acțiunilor făptuitorului, prin care se înțelege comiterea acesteia atât în locurile unde sunt sau pot fi prezente mai multe persoane, cât și în prezența chiar și a câtorva persoane. Totodată,

for the most part, the crime of hooliganism is committed in the street (about 40%), in other public places such as parks, cinemas, restaurants, disco-clubs, etc. (about 30%), in common courts (about 15%), in other places such as transport, apartments, etc. (about 15%).

Therefore, although the crime of hooliganism is most often committed in a public place, it nevertheless represents the legal-criminal deed characterized by the public way of committing.

Such a finding also results from the provisions of art. 131 letters c) and e) of the Criminal Code, according to which an act committed in public is understood to mean the act committed: in a place inaccessible to the public, but with the intention that the act be heard or seen, if it occurred to two or more persons; by any means by which the perpetrator realized that the act could reach the public [3].

Similar provisions are contained in the Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova on judicial practice in criminal cases about hooliganism, according to which the commission of the crime of hooliganism in a public place is not a mandatory feature of this crime. The public mode of crime is mandatory: hooligan acts are committed in the presence of persons or the result of hooligan acts inevitably becomes known to other persons [6].

At the same time, according to the same Decision, in the most common cases, the crime of hooliganism is committed in the presence of other persons, who could be victims or witnesses. However, it should be noted that it cannot be ruled out that hooliganism can be committed in the absence of foreign persons. However, it is important that the author uses such procedures to make it possible for the deed or the communication about it to become known to the public (for example, he displays some texts or images of an offensive nature, at night, in a public place, where at the time, there were no other people [6].

Consequently, it appears that the crime of hooliganism is determined by the public character of the perpetrator's actions, which means committing it both in the places where several persons are or may be present, and in the presence of even a few persons. At the same

prin acțiunile sale făptuitorul trebuie să încalce ordinea publică, adică condițiile normale de viață a cel puțin unei persoane pe lângă victimă.

De aceea, atunci când prin acțiunile făptuitorului se încalcă ordinea publică în scara blocului, piață, cinematograful sau chiar apartament privat, ținând cont de circumstanțele cauzei concrete putem vorbi despre existența în acțiunile sale a componenței infracțiunii de huliganism.

Prin urmare, la determinarea caracterului și intensității încălcării ordinii publice și atribuirea acestuia la sfera juridico-penală o importanță deosebită o are atât exprimarea exterioară a celor comise, cât și proprietățile locului săvârșirii faptei de huliganism.

În continuare, vom analiza *violența aplicată asupra persoanelor* în cadrul acțiunilor intenționate care încalcă ordinea publică.

Dicționarul limbii române moderne definește cuvântul „violență” ca: constrângere, silire, forțare [4, p. 931].

În conformitate cu pct.3 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism, huliganismul însoțit de aplicarea violenței asupra persoanelor îl constituie violența fizică, ce se poate manifesta prin cauzarea unor prejudicii sănătății, care pot surveni în urma săvârșirii unor acțiuni cu caracter violent, produse prin aplicarea de lovituri, prin imobilizarea, împrâncirea, punerea unei piedici victimei, urmate de vătămarea integrității corporale sau de leziuni corporale, sau fără cauzarea prejudiciului sănătății [6].

Totodată, potrivit aceleiași Hotărâri, prin „violență” în sensul art.287 CP, se înțelege violența soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, fie cu vătămare neînsemnată, care nu presupune nici dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă [6].

În continuare propunem să realizăm o scurtă interpretare a semnelor *vătămării ușoare* a integrității corporale sau a sănătății.

Astfel, în conformitate cu pct.71 al Regulamentului de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, criteriile de calificare a vătămărilor corporale ușoare sunt:

- dereglarea sănătății de scurtă durată;
- incapacitatea stabilă și neesențială de muncă [8].

time, by his actions, the perpetrator must violate public order, that is, the normal conditions of life of at least one person besides the victim.

Therefore, when the perpetrator's actions violate public order in the block, market, cinema or even a private apartment, taking into account the circumstances of the concrete cause, we can talk about the existence in his actions of the composition of the crime of hooliganism.

Therefore, in determining the character and intensity of the violation of public order and attributing it to the legal-criminal sphere, both the external expression of those committed and the properties of the place where the act of hooliganism was committed are of particular importance.

Next, we will look at *violence against people* in the context of intentional actions that violate public order.

The dictionary of the modern Romanian language defines the word “violence” as follows: constraint, coercion, forcing [4, p. 931].

In accordance with point 3 of the Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova on the judicial practice in criminal cases about hooliganism, the hooliganism accompanied by the application of violence on persons is physical violence, which may be manifested by causing damage to health, which may occur as a result of committing violent actions, produced by applying hits, by immobilizing, pushing, putting a hindrance to the victim, followed by injury to the integrity of the body or bodily injuries, or without causing damage to health [6].

At the same time, according to the same Decision, by “violence” within the meaning of art. 287 of the Criminal Code, means violence resulting in slight injury to physical integrity or health, or insignificant injury, which does not involve either short-term health impairment or insignificant and stable loss of work capacity [6].

Next, we propose to make a brief interpretation of the signs of *slight injury* to body integrity or health.

Thus, in accordance with point 71 of the Regulation for the forensic assessment of the severity of personal injury, the criteria for the qualification of light personal injuries are:

Dereglarea sănătății de scurtă durată, conform pct.72 din respectivul Regulament, este determinată nemijlocit de leziunea corporală și durează mai mult de 6 zile, dar nu mai mult de 21 zile (trei săptămâni). Iar potrivit pct.73, prin incapacitate permanentă și neînsemnată de muncă se înțelege o incapacitate generală de muncă în volum de până la 10% inclusiv [8].

Cu referire la *vătămarea neînsemnată*, care nu presupune nici dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă, menționăm că de fapt aceasta este nu altceva decât *violența nepericuloasă* pentru viața sau sănătatea persoanei.

Potrivit pct. 5 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, drept violență nepericuloasă pentru viața și sănătatea victimei se consideră vătămări neînsemnate (care nu au generat o dereglare a sănătății mai mult de 6 zile, nici pierderea capacității de muncă) sau aplicarea intenționată de lovituri ori săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică, dacă aceste acțiuni nu au creat pericol pentru viața și sănătatea victimei [7].

Prin alte acțiuni violente putem înțelege doborârea victimei jos, legarea mâinilor, imobilizarea acesteia, cauzarea unor dureri fizice, aducerea forțată a victimei la starea de ebrietate etc.

În conformitate cu pct. 76 al Regulamentului de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, bătăile se caracterizează prin aplicarea loviturilor multiple și repetate. Dacă în urma bătăilor sunt provocate vătămări corporale și ale sănătății, gravitatea acestora este apreciată în conformitate cu prevederile prezentului Regulament. În cazurile când în urma bătăilor n-au fost depistate vătămări corporale și ale sănătății, medicul legist în Raportul de expertiză medico-legală notează acuzele persoanei examinate, iar în concluzii indică că semne obiective de vătămări corporale și ale sănătății n-au fost depistate [8].

În acord cu pct. 77 al aceluiași Regulament, chinuirea reprezintă acțiuni care provoacă victimei suferințe prin privațiunea de hrană, băutură sau căldură, ori prin plasarea

- short term health disorders;
- stable and non-essential work incapacity [8].

Short-term health disorder, according to point 72 of the respective Regulation, is determined directly by the bodily injury and lasts more than 6 days, but not more than 21 days (three weeks). According to point 73, permanent and insignificant incapacity for work means a general incapacity for work up to and including 10% [8].

Regarding the *insignificant injury*, which does not imply either the short-term health disorder or the insignificant and stable loss of work capacity, we mention that this is in fact nothing other than *violence* not dangerous to the life or health of the person.

According to point 5 of the Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova on the judicial practice in criminal proceedings on the theft of property, as non-hazardous violence for the life and health of the victim, shall be considered insignificant injuries (which did not generate a health disorder for more than 6 days, nor the loss of work capacity) or the intentional application of blows or other violent actions that caused a physical pain, if these actions did not create a danger for the life and health of the victim [7].

By other violent actions, we can understand bringing down the victim, tying his/ her hands, immobilizing him/ her, causing physical pain, forcing the victim to become intoxicated, etc.

In accordance with point 76 of the Regulation of forensic assessment of the severity of bodily injury, beatings are characterized by the application of multiple and repeated blows. If bodily and health injuries are caused as a result of beatings, their seriousness shall be assessed in accordance with the provisions of this Regulation. In cases where no bodily and health injuries have been detected as a result of beatings, the coroner in the Forensic Expert Report notes the allegations of the examined person, and in the conclusions indicates that objective signs of bodily and health injuries have not been detected [8].

In accordance with point 77 of the same Regulation, torture represents actions that

sau abandonarea victimei în condiții nocive pentru viață. Iar torturarea, potrivit pct. 78, se manifestă prin acțiuni care produc dureri perseverente, repetate sau îndelungate (prin pișcături, biciuiri, prin împunsături cu obiecte înțepătoare, prin cauterizări cu agenți termici sau chimici etc.) [8].

Totodată, constatarea acțiunilor de tipul bătăilor, chinurii sau torturii sunt de competența organelor de urmărire penală și instanței de judecată. Medicul legist are obligațiunea numai de a constata prezența, caracterul și vechimea vătămarilor corporale și ale sănătății generate de anumite acțiuni menționate, agentul vulnerant și semnele modului de producere a vătămarilor în baza datelor medicale [8].

În situația în care omorul intenționat, vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății sunt aplicate în legătură cu încălcarea gravă a ordinii publice, cele comise urmează a fi calificate potrivit articolelor din partea specială a Codului penal care prevăd răspunderea pentru astfel de infracțiuni, adică art.145, 151, 152, de asemenea se vor aplica și prevederile art. 354 al Codului contravențional (huliganismul nu prea grav). O astfel de poziție se încadrează pe deplin în practica normativă juridico-penală internațională, în special ce ține de respectarea principiului neadmiterii dublei sancționări.

Și viceversa, dacă după realizarea infracțiunii de huliganism se comite una din faptele prevăzute de art.145, 151 sau 152 CP, cele săvârșite se vor califica după regulile concursului real de infracțiuni, adică cu aplicarea art.287 și a unuia din cele specificate mai sus.

Prin urmare, propunem să trecem în revistă *amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor* în cadrul acțiunilor intenționate care încalcă ordinea publică.

Potrivit dicționarului limbii române moderne, cuvântul „amenințare” înseamnă îngrozire, speriere, primejdie [4, p. 552].

După opinia autorului V.I. Simonov, prin violență psihică se înțelege o influențare ilegală asupra psihicului unei persoane în scopul primării rezistenței și supunerii voinței acesteia de către făptuitor prin amenințare cu aplicarea forței fizice [20, p. 23].

Amenințarea presupune orice act prin care se realizează o constrângere morală, de

cause the victim suffering by deprivation of food, drink or heat, or by placing or abandoning the victim in conditions harmful to life. The torture, according to point 78, is manifested by actions that produce persistent, repeated or long-lasting pain (by bites, whips, by punctures with stinging objects, by cauterization with thermal or chemical agents, etc.) [8].

At the same time, finding actions such as beatings, torment or torture are the competence of the criminal investigation bodies and the court. The coroner has the obligation only to ascertain the presence, character and seniority of bodily and health injuries caused by certain mentioned actions, the vulnerable agent and the signs of how the injuries occurred based on medical data [8].

If the intentional killing, serious or average intentional injury to physical integrity or health are applied in connection with the serious violation of public order, those committed shall be qualified according to the articles of the special part of the Criminal Code that provide for liability for such offenses, i.e. art. 145, 151, 152, also the provisions of art. 354 of the Contravention Code (not too serious hooliganism) shall apply. Such a position fits fully into the international legal-criminal normative practice, especially regarding the observance of the principle of non-admission of double penalty.

In addition, vice versa, if after the offense of hooliganism will be committed one of the deeds provided by art. 145, 151 or 152 of the Criminal Code, those committed will be qualified according to the rules of the actual offenses contest, that is, with the application of art. 287 and one of the above.

Therefore, we propose to review the *threat of violence against people* in the context of intentional actions that violate public order.

According to the dictionary of the modern Romanian language, the word “threat” means horror, frighten, danger [4, p. 552].

According to the author Simonov V.I., psychic violence means an illegal influence on the psyche of a person in order to suppress resistance and subject his will to the perpetrator by threat of application of physical force [20, p. 23].

The threat presumes any act by which a moral constraint is carried out, capable of instilling fear about the application of physical

natură să insuflă temere cu privire la aplicarea violenței fizice, urmată de provocarea unor leziuni de gravitate diferită, inclusiv până la cauzarea morții [6].

Aceasta trebuie să conțină în sine posibilitatea sau inevitabilitatea aplicării imediate sau într-un interval scurt de timp a forței fizice și, bineînțeles, să fie îndreptată spre asigurarea comportării victimei într-un mod convenabil pentru făptuitor [2, p. 65].

Amenințarea cu aplicarea violenței trebuie să aibă un caracter real și efectiv. Doar în asemenea împrejurări aceasta constituie un mijloc de paralizare a voinței victimei.

Este necesar ca victima, reieșind din circumstanțele concrete de expunere a amenințării, să perceapă ca fiind considerabilă verosimilitatea realizării amenințării. În ipoteza dată, nu este necesară calificarea suplimentară, potrivit art.155 CP, în caz contrar va fi încălcat principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte. De această dată, amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății reprezintă modalitate faptică a acțiunii adiacente a huliganismului [6].

Conținutul amenințărilor cu aplicarea violenței asupra persoanelor se poate referi la: aplicarea de lovituri, vătămarea integrității corporale sau a sănătății, distrugerea sau deteriorarea bunurilor, săvârșirea altor acțiuni cu caracter violent.

Concluzii. În baza celor reliefate în prezentul articol științific generalizăm că interpretarea noțiunii de violență cuprinsă în pct. 3 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism nr.4 din 19.06.2006 nu este racordată obiectiv la gradul prejudiciabil al acțiunilor de huliganism cuprinse în conținutul de bază al art.287 CP.

Limitele gradării caracterului și intensității violenței în cazul dat sunt largi, deviinduse de la violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, până la vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

Prin urmare, considerăm oportună modificarea conținutului art.287 CP prin concretizarea tipului de violență fizică. În componența sa de bază - alin.(1), infracțiunea de huliganism ar fi caracterizată prin violență nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanei. În conse-

violence, followed by the infliction of injuries of different gravity, including the infliction of death [6].

It must contain in itself the possibility or inevitability of the immediate or short-term application of physical force and, of course, be directed towards ensuring that the victim behaves in a manner convenient to the perpetrator [2, p. 65].

The threat of violence must be real and effective. Only in such circumstances does this constitute a means of paralyzing the will of the victim.

It is necessary for the victim, based on the concrete circumstances of the threat exposure, to perceive as considerable the credibility of the threat realization. In the given hypothesis, no additional qualification is required, according to art. 155 of the Criminal Code, otherwise, the principle of not admitting the double penalty of the same deed will be violated. This time, the threat of murder or serious injury to physical integrity or health is a factual way of the adjacent action of hooliganism [6].

The content of threats of violence against persons can refer to the application of blows, injury to physical integrity or health, destruction or damage to property, committing other violent actions.

Conclusions. Based on those outlined in this scientific article, we generalize that the interpretation of the notion of violence contained at point 3 of the Decision of the Plenum of the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova on judicial practice in criminal cases on hooliganism no.4 of 19.06.2006 is not objectively connected to the prejudicial degree of the hooliganism actions contained in the basic content of art. 287 of the Criminal Code.

The limits of the degree of character and intensity of violence in this case are wide, deviating from non-hazardous violence for the life or health of the person, to slight injury to bodily integrity or health.

Therefore, we consider it appropriate to amend the content of art. 287 of the Criminal Code by materializing the type of physical violence. In its basic composition - paragraph (1), the crime of hooliganism would be characterized by non-hazardous violence for the life and health of the person. Consequently, in such

cință, într-un asemenea tip de violență nu se va regăsi violența soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

Astfel, propunem completarea art.287 alin.(3) cu următoarea circumstanță agravantă: lit.b) „Cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei”.

În componența respectivei modalități calificate, pe lângă violența care s-a soldat cu vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viață și sănătate, se va încadra și vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății existentă în prezent în componența de bază a art.287 CP.

O astfel de tratare a lucrurilor se racordează logicii utilizării noțiunilor și expresiilor din Codul penal și contribuie la triumfarea principiului echității pedepsei penale.

violence there will be no violence resulting in slight harm to physical integrity or health.

Thus, we propose the amendment of art. 287 paragraph (3) with the following aggravating circumstance: letter b) “*With the application of violence dangerous to the life or health of the person*”.

In the composition of that qualified modality, in addition to the violence that has resulted in medium injury to body integrity or health or which, although not causing these consequences, at the time of its application, due to the method of operation, a real danger to life and health, will also fit the slight injury to body integrity or health currently existing in the basic composition of art. 287 of the Criminal Code.

Such a treatment of things is associated to the logic of using the notions and expressions of the Criminal Code and contributes to the triumph of the criminal punishment fairness principle.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Brînză S., Stati V. Tratat de Drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: Tipografia centrală, 2015.
2. Chirița V. Infracțiunea de luare de ostatici: Studiu monografic. Ediție revizuită și adăugită. Chișinău, 2021.
3. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr.128-129/1012.
4. Dicționarul limbii române moderne. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958.
5. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.25 din 12.08.2021 (în vigoare din 12.08.2021) privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art.287 alin.(1) al Codului penal.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huli-ganism nr. 4 din 19.06.2006.
7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sus-tragerea bunurilor nr.23 din 28.06.2004.
8. Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale. Aprobare prin Ordinul Ministrului sănătății al Republicii Moldova nr.99 din 27.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.08.2003, nr.170 - 172/224.
9. Аистова Л.С. Квалификация хулиганства: Учебно-практическое пособие. СПб, 1998.
10. Андрусенко Е.А. К вопросу об уголовной ответственности за хулиганство. În: Ученые записки Таджикского университета. Выпуск 9, 1959.
11. Борисов С.В. Хулиганство: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Автореферат дис. канд. юр. наук. Москва, 2005.
12. Гришаев П.И. Преступления против порядка управления, общественной безопасности и общественного порядка. Москва, 1957.
13. Каусылгазы Ж. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика хулиганских действий по законодательству Монголии. Автореф. дис. канд. юрид. наук. СПб, 2008.
14. Кобзева Е.В. Оценочные признаки в уголовном законе. Автореф. дис. канд.

- юрид. наук. Саратов, 2002.
15. Козаченко И.Я. Публичность как обязательный признак хулиганства. În: Проблемы советского уголовного права и криминологии. Свердловск, 1973.
 16. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Ответственный редактор Рарог А.И. Москва: Проспект, 2004.
 17. Матышевский П.С. Ответственность за преступления против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения. Москва: Юрид. лит., 1964.
 18. Нигай М.А. Понятие хулиганства по законодательству Казахской ССР. Алмата, 1963.
 19. Пионтковский А.А. Советское уголовное право: Особенная часть. Т. 2. Москва. Ленинград, 1928.
 20. Симонов В.И., Шумихин В.Г. Квалификация насильственных посягательств на собственность. Учебное пособие. Москва, 1993.
 21. Соловьева Т.А. Оценочные понятия и суждения в уголовно-процессуальном праве. În: Правоведение, №3, 1986.
 22. Уголовное право. Общая и Особенная части. Интенсивный полный курс. Под ред. Гаухмана Л.Д., Энгельгардта А.А. Москва, 2002.
 23. Уголовное право. Особенная часть. Учебник. Ответственные редакторы Козаченко И.Я., Незнамова З.А. и Новоселов Г.П. Москва: «Норма-Инфра-М», 1998.
 24. Халдеев Л.С. Ответственность за хулиганство. În: Российская юстиция, №5, 1997.

Despre autori:

Valentin CHIRIȚA,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: valentin-chirița@yandex.ru
ORCID ID: 0000-0002-7711-022X*

Vitalie TIHON,

*avocat, doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: tihon.vitalie@mail.ru
ORCID ID: 0000-0003-0511-5563*

About authors:

Valentin CHIRIȚA,

*PhD, associate professor,
“Criminal Law and Criminology” Chair
of the Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: valentin-chirita@yandex.ru
ORCID: 0000-0002-7711-022X*

Vitalie TIHON,

*lawyer, PhD student,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: tihon.vitalie@yahoo.com
ORCID: 0000-0003-0511-5563*

CZU: 347.453

DOI 10.5281/zenodo.8318836

PARTICULARITATEA LOCAȚIUNII BUNURILOR NEUTILIZATE CE APARTIN AUTORITĂȚILOR PUBLICE

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

Oxana IVANOV

SPECIFICITY OF LOCATION OF UNUSED GOODS BELONGING TO PUBLIC AUTHORITIES

Grigore ARDELEAN,
PhD, associate professor

Oxana IVANOV

În condițiile impuse de cursul dezvoltării societății sub toate aspectele ei, valorificarea economică a bunurilor de orice categorie constituie una din prioritățile fiecăruia dintre noi. În ultimul timp, nevoia de valorificare a patrimoniului statului, în partea bunurilor neutilizate din varii motive, se face tot mai accentuată. Or, acest proces nu are decât să genereze avantaje, atât pentru proprietar (fie că este statul sau unitățile administrativ teritoriale), cât și pentru cei ce vor utiliza aceste bunuri în: activitatea lor economică sub forma prestării serviciilor în aceste încăperi, producere sau comerț.

Evident, pentru garantarea eficienței și legalității fenomenului transiterii în posesia și folosința domeniului privat a bunurilor ce aparțin statului, este necesar un cadru legislativ bine pregătit ce ar supraveghea întregul proces de beneficiere reciprocă, problemă de care ne vom ocupa exclusiv în prezentul studiu.

Cuvinte-cheie: bunuri publice, autoritate bugetară, autogestiune, locațiune, chirie, contract, locatar, fonduri, active neutilizate, garanție, posesie, folosință.

In the conditions imposed by the course of society's development in all its aspects, the economic valorization of goods of any category is one of the priorities of each of us. Lately, the need to valorize the estate's heritage in the part of unused goods for various reasons, is becoming more and more accentuated. However, this process has nothing but to generate advantages, both for the owner, (whether it is the state or territorial administrative units), and for those who will use these goods in their economic activity in the form of providing services in these rooms, production or trade.

Obviously, in order to guarantee the efficiency and legality of the phenomenon of the transmission in the possession and use of the private domain of the goods belonging to the state, a well-prepared legislative framework is necessary, that would supervise the entire process of mutual benefit, a problem that we will deal with exclusively in this discussion.

Keywords: public goods, budget authority, self-management, lease, rent, contract, lessee, funds, unused assets, guarantee, possession, use.

Introducere. Este firesc, dar și specific majorității raporturilor contractuale să cuprindă în conținutul lor și categorii aparte de relații impuse de particularitatea obiectului contractului, în alte cazuri a statutului subiecților între care se constituie unele circumstanțe produse independent de voința părților. Este și cazul contractului de locațiune, fiind încheiat și executat în condiții particulare atunci când obiectul contractului este un bun ce aparține unei autorități publice, respectiv, una din părți la contract fiind o autoritate publică sau este impus a fi încheiat din considerente neimputabile părților (locațiunea locuințelor de manevră) etc.

Introduction. It is natural, but also specific to the majority of contractual relationships to include in their content separate categories of relationships imposed by the particularity of the object of the contract, in other cases, the status of the subjects between which they are constituted or some circumstances produced independently of the will of the parties. It is also the case of the lease contract, being concluded and executed under special conditions when the object of the contract is an asset belonging to a public authority, respectively, one of the parties to the contract is a public authority or it is required to be concluded for reasons not

Evident, reieșind din titlul articolului de față, în textul ce-l formează ne vom referi doar la specificul reglementărilor în materie de închiere, executare și încetare a contractului de locațiune care are ca obiect un bun neutilizat ce aparține autorităților publice de orice nivel.

Am decis să abordăm anume acest subiect, ținând seama de interesul sporit al statului în valorificarea patrimoniului său, dar și de interesul economic al potențialilor beneficiari/locatari, precum și al celor care nu au un raport direct cu locatorul sau bunul închiriat, dar beneficiază de servicii prestate în incinta acestuia.

Într-adevăr, facilitățile sunt mari pentru toate categoriile de interes, fapt pentru care s-a decis ca aceste raporturi de locațiune să se constituie și să deruleze după reguli specifice naturii relațiilor contractuale de locațiune, legate de închirierea bunurilor ce aparțin autorităților publice.

În același timp, subiectul locațiunii bunurilor neutilizate de către autoritățile publice nu se prea bucură de interpretare, cercetare sau abordare distinctă în cadrul cursurilor de drept civil sau al altor lucrări ce tratează instituția contractului de locațiune.

Scopul articolului vine din intenția de a face cunoscute particularitățile locațiunii ce are drept obiect bunurile aflate în gestiunea autorităților publice, fie că sunt din domeniul public, fie că din cel privat, iar la momentul inițierii procedurii sunt neutilizate.

Metodele și materialele aplicate în cadrul cercetării științifice se impun prin importanța și utilitatea lor teoretică recunoscută de veacuri, dintre aceste fiind utilizate cu preponderență: metoda analizei, metoda istorică, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda comparativă, precum și metoda empirică.

Rezultate obținute și discuții. Cât nu ne-am fi străduit să planificăm și gestionăm lucrurile, există și diverse situații în care un anumit bun din patrimoniul nostru să nu-l utilizăm, fie că la acel moment nu mai avem nevoie de el, fie **că întrebuințarea sa implică o amânare. De fapt**, această situație este specifică și autorităților publice ce au în gestiune bunuri ale domeniului public sau privat. Or, aceasta se întâmplă adesea din cauza necesității de eficientizare a gestiunii mijloacelor financiare legate de întreținerea unor categorii de bunuri ce im-

attributable to the parties (the lease maneuver houses), etc.

Obviously, emerging from the title of this article, in the text that forms it, we will refer only to the specifics of the regulations regarding the conclusion, execution and termination of the rental contract whose object is an unused asset belonging to public authorities of any level.

We decided to specifically address this topic, taking into account the increased interest of the state in capitalizing on its heritage, but also the economic interest of potential beneficiaries/lessees, as well as, those who do not have a direct relationship with the lessor or the leased property, but benefit from services provided within it.

Indeed, the facilities are great for all categories of interest, which is why it was decided that these rental relationships should be established and run according to rules specific to the nature of contractual rental relationships related to the rental of assets belonging to public authorities.

At the same time, the subject of the lease of unused assets by public authorities does not enjoy a distinct interpretation, research or approach in civil law courses or other works dealing with the institution of the lease contract.

The purpose of the article comes from the intention to make known the particularities of the location that has as its object the assets under the administration of the public authorities, whether they are from their public or private domain, and if they are unused during the initiation of the procedure.

The methods and materials applied in scientific research are imposed by their importance and theoretical usefulness recognized by the ages, of which the following are used with a preponderance: the analysis method, the historical method, the synthesis method, the deduction method, the systemic method, the comparative method, as well as the empirical method.

Results obtained and discussion. As long as we did not try to plan and manage things, there are also various situations in which we do not use a certain asset from our heritage, either because at that moment we no longer need it or because its use involves a postponement. As a matter of fact, this situation is also specific to public authorities that manage assets of the public or private domain. Alternatively, this often happens due to the need to streamline the

plică cheltuieli nejustificate și disproporționale beneficiului realizat. Vorbim aici despre depozite și diferite alte încăperi utilizabile, însă neutilizate de autorități conform destinației date încă de autoritățile sovietice între anii 70-90 ai secolului trecut.

Pentru o mai bună gestiune a categoriilor de bunuri menționate, era nevoie de o reglementare a domeniului constituirii raporturilor de locațiune între gestionari și potențialii locatari. Deși aceste raporturi se desfășurau după normele generale prevăzute de Codul civil în compartimentul contractului de locațiune, în anul 2008 legiuitorul a decis că este nevoie de reglementarea separată a relațiilor de locațiune desfășurate în privința bunurilor proprietate publică și privată a statului și cele ale unităților administrativ-teritoriale, fiind adoptat în acest scop Regulamentul cu privire la modul de dare în locațiune a activelor neutilizate [3].

Având în vedere faptul că Regulamentul nu indică în calitate de obiect de reglementare doar bunurile domeniului public, considerăm că sfera sa de aplicare cuprinde și bunurile domeniului privat al statului și cele ale unităților administrativ-teritoriale. Or, în tot textul actului normativ vizat, în special în pct. 2, legiuitorul vorbește despre bunurile aflate în gestiunea întreprinderilor de stat/municipale, bunurile aflate în gestiunea autorităților/instituțiilor publice la autogestiune, bunurile neutilizate ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public, iar în pct. 10 se referă la bunurile aflate în gestiunea instituțiilor bugetare, dând de înțeles că nu doar cele aflate la autogestiune fac obiectul reglementării.

Cu titlu de precizare, domeniul la care ne referim face excepție de la bunurile cu destinație locativă și terenuri, menționându-se la pct. 1 că Regulamentul stabilește modul de dare în locațiune a încăperilor ce pot fi utilizate în alte scopuri decât pentru locuit, a mijloacelor fixe și altor active, *cu excepția terenurilor*.

Și totuși, din categoria bunurilor domeniului public, considerăm că pot fi date în locațiune doar bunurile domeniului public de interes public, nu și cele de utilitate publică, deoarece ultimele după natura lor nu admit restricționarea accesului la ele, respectiv nici locatarul nu ar putea să ceară acest lucru, fapt care poate crea serioase impedimente în activitatea pentru care urmează a fi închiriate; de

management of financial means related to the maintenance of certain categories of goods that involve unjustified expenses and being disproportionate to the benefit achieved. We are talking here about warehouses and various other usable rooms but not used by the authorities according to the destination given since by the Soviet authorities between the 70s and 90s of the last century.

For a better management of the mentioned categories of goods, there was a need for a regulation of the establishment of lease relationships between managers and potential tenants. Although these relationships were carried out according to the general rules provided by the Civil Code in the section of the lease contract, in 2008 the legislator decided that there is a need for separate regulation of the lease relations carried out regarding the public and private property of the state and those of the territorial administrative units, being adopted for this purpose, the Regulation on the way of leasing unused assets [3].

Considering the fact that the Regulation does not indicate as the object of regulation only the goods of the public domain, we consider that its scope also includes the goods of the private domain of the state and those of the territorial administrative units. Or, in the entire text of the relevant normative act, especially in point 2, the legislator talks about the assets under the management of state/municipal enterprises, the assets under the management of self-managed public authorities/institutions, the unused assets of commercial companies with full or majority public capital, and in point 10 it refers to the assets under the management of budgetary institutions, implying that not only those under self-management are subject to regulation.

For the sake of clarification, the area we are referring to is an exception to residential property and land, as it is mentioned in point 1 that the Regulation establishes the way of renting out rooms that can be used for purposes other than living, a fixed assets and other assets, except land.

And yet, from the category of public domain goods, we consider that only public domain goods of public interest can be leased, not those of public utility, because the latter by their nature do not allow restricting access

cealaltă parte, bunurile de interes public sunt acele bunuri care implică afectarea bunului la un serviciu public sau la orice activitate care satisface nevoile colectivității, fără a presupune accesul nemijlocit al acesteia la utilizarea bunului conform destinației menționate [2].

Subiecții contractului de locațiune a bunurilor publice sunt subiecți speciali, cel puțin în partea locatorului. Or, potrivit pct.11 din Regulament, dreptul de locator se exercită de societatea comercială în proprietatea căreia se află bunurile sau se atribuie întreprinderilor, autorităților/instituțiilor publice la autogestiu-ne sau societăților comerciale în gestiunea că-rora se află bunurile ce se dau în locațiune, dacă Guvernul sau consiliul local nu decide altfel.

Din ultima expresie, deducem că statutul de parte/locator la contractul de locațiune l-ar putea avea și altcineva decât gestionarii bunurilor publice, iar, după noi, calitate de locator ar trebui să o dețină proprietarul bunului și nu gestionarul. De altfel, în toate contractele trans-lative de posesie și folosință, transmitătorul este parte a contractului. În acest caz, autorita-tea în a cărei gestiune se află bunul poate avea doar calitate de mandatar la încheierea con-tractului. În caz contrar, cine va răspunde pen-tru neexecutarea condițiilor contractului, cine devine proprietarul fructelor (chiriei) generate de bun, etc.?

Dintr-un alt punct de vedere, acordarea statutului de reprezentant autorității ce gestio-nează bunul ar reduce din birocratizarea procedurii de încheiere a contractului, acordul fiind primit de gestionar (subdiviziunea unui minis-ter) odată cu împuternicirea de a încheia con-tracte de locațiune în baza propriei decizii, dar în interesul proprietarului (statului sau unității administrativ-teritoriale reprezentate de gesti-onari). Amintim în acest sens, că potrivit regle-mentărilor în vigoare, nu proprietarul bunului își exprimă acordul la încheierea contractului de locațiune, ci autoritatea publică centrală sau locală ce reprezintă proprietarul, adică are aceste bunuri în gestiune, iar aceste autorități exercită proprietatea în privința acestor bunuri în numele statului și pe contul său. Spre exem-ple, dacă urmează a fi transmisă în locațiune o încăpere neutilizată aflată la balanța unei subdiviziuni a Ministerului Afacerilor Interne, atunci subdiviziunea va cere acordul Ministeru-lui pentru încheierea contractului care, la rân-

to them, i.e. neither the lessee could ask this, a fact that can create serious impediments in the activity for which they are to be rented; on the other hand, goods of public interest are those asserts that involve affecting the good within a public service or to any activity that satisfies the needs of the community without presup-posing direct access of it when using the asset according to the mentioned destination [2].

The subjects of the lease contract of pub-lic goods are special subjects, at least on the part of the lessor. However, according to point 11 of the Regulation, the commercial company that owns the goods or is assigned to enter-prises, public authorities/institutions for self-management or commercial companies that manage the goods that are leased, if the gov-ernment or the local council does not decide otherwise, exercise the right of lessor.

According to the last statement, we de-duce that the status of party/lessor to the lease contract could be held by someone other than the managers of public assets, and according to us, the status of lessor should be held by the owner of the asset and not the manager. Moreover, within all transferable contracts of possession and use, the transmitter is a party to the contract. In this case, the authority in whose management the asset is located can only have the capacity of trustee at the conclu-sion of the contract. Otherwise, who will be re-sponsible for non-fulfillment of the terms of the contract, who becomes the owner of the fruits (rent) generated by the asset, etc.?

From another point of view, granting the status of representative to the authority that manages the asset would reduce the bureau-cratization of the procedure for concluding the contract, the agreement being received by the manager (subdivision of a ministry) together with the power to conclude rental contracts based on their own decisions, but in the inter-est of the owner (the state or territorial admin-istrative unit represented by the managers). In this regard, we remind you that according to the regulations in force, it is not the owner of the property who expresses his consent at the conclusion of the rental contract, but the cen-tral or local public authority that represents the owner, i.e. has these assets under manage-ment, and these authorities exercise owner-ship of these assets in the name of the state

dul său, este gestionar al bunurilor statului. Or, potrivit pct. 10 din Regulament, bunurile aflate în gestiunea autorităților/instituțiilor bugetare pot fi date în locațiune cu *acordul autorității în subordinea căreia se află instituția*.

Un alt aspect care-i scapă din vedere legiuitorului la formularea conținutului Regulamentului ar fi cel al faptului că nu se face vreo concretizare în ce privește părțile contractului – sunt aceste persoane doar cetățeni ai Republicii Moldova sau pot fi și cetățeni străini. Evident, în lipsa unei precizări s-ar deduce că pot fi parte a contractului de locațiune, ce are ca obiect un bun al statului sau al unității administrativ teritoriale, toate persoanele: fizice, juridice, străinii, apatrizii etc. Însă nu se cerea oare în cazul dat o prioritizare a intereselor cetățenilor Republicii Moldova?

De asemenea, în funcție de categoria bunului, valoarea sa, parametri, etc., am sugera legiuitorului să fie atribuită calitatea de locatar doar persoanelor juridice care îndeplinesc anumite condiții în privința cuantumului capitalului social, pentru a crește garanția recuperării prejudiciilor sau executării silite a condițiilor contractului.

Termenul contractului este diferit în funcție de apartenența și categoria bunurilor ce formează obiectul său. Adică, dacă bunurile neutilizate sunt ale întreprinderilor de stat/municipale și ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public, neincluse în listele bunurilor nepasibile de privatizare, termenul nu poate depăși un an. Însă, dacă *bunurile imobile* ale întreprinderilor de stat/municipale și ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public din cadrul parcului industrial, termenul contractului de locațiune nu poate depăși termenul-limită pentru care a fost acordat titlul de parc industrial (art. 12, 12¹ din Regulament).

În cazul celorlalte bunuri, în lipsa unor reglementări exprese, am deduce că termenul contractului va fi stabilit de gestionar, însă acesta nu poate fi mai mare de 99 de ani, așa cum prevede art. 1253 din Codul civil, deci nu poate fi nelimitat.

Prețul contractului de locațiune, de regulă, se stabilește de către comisia de licitație ținând cont de propunerile organelor de conducere ale locatorului, dar nu va fi mai mic decât cuantumul minim al chiriei stabilit conform

and on its account. For example, if an unused room on the balance sheet of a subdivision of the Ministry of Internal Affairs is to be leased, then the subdivision will ask for the consent of the Ministry for the conclusion of the contract, which, in turn, is the manager of state assets. On the other hand, according to point 10 of the Regulation, the goods under the management of the budgetary authorities/institutions can be leased with the consent of the authority under which the institution is located.

Another aspect that escapes the legislator's view when formulating the content of the Regulation would be that of the fact that no concretization is made regarding the parties to the contract - are they only citizens of the Republic of Moldova or can they be foreign citizens as well. Obviously, in the absence of a specification, it would be inferred that all persons: individuals, legal entities, foreigners, stateless persons, etc., can be part of the rental contract whose object is an asset of the state or territorial administrative unit. But wasn't the prioritization of the interests of the citizens of the Republic of Moldova required in this case?

In addition, depending on the category of the asset, its value, parameters, etc., we would suggest to the legislator that the quality of lessee be assigned only to legal entities that meet certain conditions regarding the amount of the social capital, in order to increase the guarantee of recovery of damages or forced execution of the conditions the contract.

The term of the contract is different depending on the ownership and category of the goods that form its object. That is, if the unused assets belong to state/municipal enterprises and commercial companies with full or majority public capital, not included in the lists of non-privatizable assets, the term cannot exceed one year. However, if the immovable property of state/municipal enterprises and commercial companies with full or majority public capital within the industrial park, the term of the lease contract cannot exceed the deadline for which the title of industrial park was granted (art. 12, 12¹ of the Regulation).

In the case of the other goods, in the absence of express regulations, we would infer that the term of the contract will be established by the manager, but it cannot be greater than 99 years, as provided by art. 1253 of the Civil

prevederilor legii bugetului de stat pe anul respectiv. Oricum, la stabilirea cuantumului chiriei se mai poate ține cont și de alte circumstanțe, cum ar fi clauzele contractului de locațiune, prețurile existente pe piață, oferta solicitantului chiriei, etc.

Mijloacele financiare obținute din locațiunea activelor neutilizate (cu excepția autorităților/instituțiilor bugetare), după acoperirea cheltuielilor aferente locațiunii lor, sunt folosite la plata restanțelor întreprinderii față de bugetul public național și a restanțelor la plata salariilor. Mijloacele financiare rămase după efectuarea acestor plăți se investesc în dezvoltarea întreprinderii, la decizia consiliului ei.

În opinia noastră, nici instituțiile bugetare nu ar trebui să se abată de la regula repartizării veniturilor din locațiune, și anume în partea ce ține de dezvoltarea sa. Dar înțelegem că în materie de buget, instituția care deține aceste bunuri nu are nicio povară în legătură cu bugetul destinat salarizării și altor necesități, însă de ce nu ar putea beneficia de acești bani pentru investiții în dezvoltare? De altfel, subdiviziunile instituțiilor bugetare nu vor manifesta niciun interes față de darea în locațiune și intermedierea întregii proceduri, dacă nu vor avea un interes financiar destinat îmbunătățirii infrastructurii și respectiv condițiilor de muncă.

În contextul dat, vom insista să aducem exemplul Universității Agrare de Stat din Moldova, care prin Regulamentul cu privire la modul de dare în locațiune/arendă a activelor neutilizate [4], în mod derogatoriu, a dispus că *mijloacele financiare obținute de la locațiunea/arenda bunurilor se investesc în dezvoltarea Universității*.

Aceeași situație o identificăm și în Regulamentul Universității de Stat din Moldova [5], unde la pct. 18 se menționează că *veniturile USM obținute de la darea în locațiune a bunurilor sunt mijloace proprii și se utilizează în scopul realizării misiunii stabilite în Carta USM*.

Costul locațiunii pentru locatar nu este echivalentul **prețului contractului (chiriei)**, având în vedere că acesta va mai suporta și alte cheltuieli pe lângă chirie (plata serviciilor comunale care, spre exemplu, se achită suplimentar). Însă nu aceasta ne-ar fi indignarea, pentru că se întâmplă și în cazul tuturor raporturilor

Code, so it cannot be unlimited.

The price of the rental contract, as a rule, is set by the auction commission taking into account the proposals of the management bodies of the lessor, but it will not be lower than the minimum amount of rent established according to the provisions of the state budget law for the respective year. Anyway, when determining the amount of the rent, other circumstances can also be taken into account, such as the clauses of the rental contract, the existing prices on the market, the offer of the rent applicant, etc.

The financial means obtained from the lease of unused assets (except for the budgetary authorities/institutions) after covering the expenses related to their lease, are used to pay the arrears of the enterprise to the national public budget and the arrears in the payment of salaries. The financial means remaining after making all these payments should be invested into the development of the enterprise, at the decision of its board.

In our opinion, even the budgetary institutions should not make an exception from the rule of distribution of income from the rental, namely in the part related to its development. Yes, we understand that in terms of the budget, the institution that owns these assets has no burden in relation to the budget for salaries and other needs, but why could it not benefit from this money for investments development. Moreover, the subdivisions of the budgetary institutions will not show any interest in the leasing and mediation of the entire procedure, if they will not have a financial interest aimed at improving the infrastructure and working conditions respectively.

Within this frame of reference, we would like to cite the example of the State Agrarian University of the Republic of Moldova, which through the Regulation on the way of leasing/rent of unused assets [4], in a derogatory way, ordered that the financial means obtained from the lease/rent of the goods is invested in the development of the University.

We identify the same situation in the Regulation of the State University of Moldova [5], where in point 18 it is mentioned that SUM's revenues obtained from the leasing of goods are own funds and are used for the purpose of achieving the mission established in the SUM Charter.

contractuale de locațiune, ci faptul că locatarul urmează să mai achite și impozitul imobiliar. Or, potrivit pct. 18 alin. 2, în contractele de locațiune a bunurilor autoritățile/instituțiile publice la autogestione trebuie să fie stipulată *obligatia locatarilor de a transfera la buget impozitul pe bunurile imobiliare*, aferent imobilelor închiriate, calculat în baza informațiilor locatarilor privind valoarea acestora.

După noi, respectiva decizie a legiuitorului ar genera o povară suplimentară în sarcina locatarului, un motiv ca potențialii locatari să renunțe la ideea închirierii acestor bunuri.

În același context, practica arată o reticență din partea potențialilor locatari, având în vedere că procedura de participare la licitație e cam costisitoare, prețul normativ al chiriei de asemenea este mare, chiar comparativ cu unele bunuri ale particularilor, dar se mai adaugă și povara fiscală în sarcina lor. În respectivul sens, am sugera reducerea din proceduri, în special excluderea licitației (pentru că plata taxei de participare este și ea semnificativă) și scutirea locatarilor de impozitul imobiliar pentru terenurile aferente spațiului închiriat.

Proceduri speciale ale selectării potențialului locatar al bunurilor publice.

Pentru că locațiunea bunurilor ce aparțin statului și unităților administrativ-teritoriale are un regim aparte al constituirii și exercitării proprietății, transmiterea lor în folosință, de asemenea, solicită o abordare juridică aparte, specială am putea spune. Prin urmare, dacă în cazul bunurilor ce aparțin particularilor, negocierea, stabilirea prețului și termenului contractului stă la discreția lor, în cazul bunurilor aflate în gestiunea autorităților publice, aceste elemente sunt strict prevăzute în plan normativ, fapt asupra căruia ne vom expune în textul ce urmează.

Deci, potrivit pct. 13 din Regulament, selectarea locatarilor se efectuează prin organizarea de licitații „cu strigare”, desfășurate în modul stabilit de Guvern sau prin negocieri directe. Modul de selectare a locatarului se stabilește de către autoritatea abilitată și se indică în acordul de dare în locațiune.

Întreprinderea este în drept să înceapă negocierile directe până la solicitarea acordului de dare în locațiune. În acest caz la adresa carea către autoritatea abilitată se anexează pro-

The cost of the lease for the tenant is not equivalent to the price of the contract (rent), considering that he will bear other expenses in addition to the rent (payment of communal services which, for example, are paid additionally). However, this would not be our indignation, because it also happens in the case of all rental contracts, but the fact that the lessee has to pay the real estate tax. However, according to point 18 paragraph 2, in the lease contracts of the self-managed public authorities/institutions, the obligation of the lessees to transfer to the budget the real estate tax, related to the rented buildings, calculated on the basis of the lessors' information regarding their value, must be stipulated.

According to us, that decision of the legislator would generate an additional burden on the lessee, a reason for potential lessees to give up the idea of renting these goods.

Within the same context, the practice shows a reluctance on the part of potential tenants, considering that the procedure for participating in the auction is rather expensive, the standard rent price is also high, even compared to some private property, but the tax burden is also added in their charge. In that sense, we would suggest the reduction of the procedures, especially the exclusion of the auction (because the payment of the participation fee is also significant) and the exemption of the tenants from the real estate tax for the lands related to the rented space.

Special procedures for selecting the potential lessee of public goods. Because the lease of goods belonging to the state and administrative-territorial units has a special regime of the establishment and exercise of ownership, their transmission for use also requires a separate legal approach, we could say special one. Therefore, if in the case of goods belonging to individuals, the negotiation, establishment of the price and the term of the contract is at their discretion, in the case of goods under the management of public authorities, these elements are strictly provided in the normative plan, a fact that we will explain in the text that it follows.

Therefore, according to point 13 of the Regulation, the selection of tenants is carried out by organizing tenders “with outcry”, carried out in the manner established by the Government, or by direct negotiations. The way of selecting

iectul contractului de locațiune, clauzele căruia sunt acceptate de solicitantul locațiunii, selectat anterior de către întreprindere (pct. 24 din Regulament).

Pentru obținerea acordului de dare în locațiune, întreprinderea care dispune de bunuri neutilizate va înainta autorității abilitate o adresare scrisă, la care se vor anexa următoarele documente:

- decizia consiliului;
- proiectul contractului de locațiune (modelul se anexează) sau clauzele obligatorii ale acestuia;
- calculul quantumului chiriei;
- extrasul din Registrul bunurilor imobiliare;
- alte documente, după caz.

Autoritatea abilitată, în cazul acceptării încheierii contractului de locațiune cu solicitantul locațiunii, selectat anterior de întreprindere prin negocieri directe, concomitent cu eliberarea acordului de dare în locațiune, va înregistra proiectele contractelor respective de locațiune într-un registru. Câte o copie a proiectelor de contracte se anexează la copia acordului, iar pe prima pagină a proiectului contractului de locațiune sau a proiectului modificărilor acestuia se va indica numărul și data de înregistrare a acestuia și se va aplica ștampila autorității.

Procedura de negociere directă la încheierea contractului de locațiune cu autoritatea abilitată. De regulă, toate contractele de locațiune a bunurilor autorităților publice se încheie ulterior desfășurării procedurii de licitație, organizată de autoritatea care gestionează acele bunuri, însă există cazuri când contractul poate fi negociat direct cu autoritatea abilitată. Anume negocierea directă poate avea loc atunci când:

- ✓ închirierea lor nu a fost solicitată la o licitație,
- ✓ cheltuielile de organizare a licitațiilor nu sunt justificate (nu sunt acoperite de chiria pe 6 luni),
- ✓ în alte cazuri.

Negocierile directe pentru selectarea locatarilor de bunuri neutilizate ale întreprinderii se organizează la propunerea *potențialilor locatari*. Am marcat această din urmă expresie a legiuitorului, deoarece ne trezește suspiciuni faptul că se referă la *potențialii* și nu la *potențialul* locator (în cazul în care o singură

the lessee is established by the competent authority and indicated in the lease agreement.

The company is entitled to start direct negotiations until the lease agreement is requested. In this case, when addressed to the authorized authority, the draft of the rental contract is attached, the rental applicant, previously selected by the company (point 24 of the Regulation), accepts the clauses of which.

In order to obtain the leasing agreement, the company that disposes of unused goods will submit a written address to the competent authority, to which the following documents will be attached:

- ♣ decision of the council;
- ♣ draft rental contract (the model is attached) or its mandatory clauses;
- ♣ calculation of the amount of the rent;
- ♣ extract from the Real Estate Register;
- ♣ other documents, as appropriate.

The authorized authority, in the case of accepting the conclusion of the lease agreement with the lease applicant, previously selected by the enterprise through direct negotiations, simultaneously with the issuance of the lease agreement, will register the drafts of the respective lease agreements in a register. Each copy of the draft contracts is attached to the copy of the agreement, and the number and date of its registration will be indicated on the first page of the draft rental contract or the draft of its amendments and the stamp of the authority will be applied.

The direct cancellation procedure at the conclusion of the rental contract with the authorized authority. As a rule, all lease contracts for public authorities' assets are concluded after the auction procedure organized by the authority that manages those assets, but there are cases when the contract can be negotiated directly with the competent authority. Namely, direct negotiation can take place when:

- their rental was not requested in an auction;
- the costs of organizing auctions are not justified (they are not covered by the 6-month rent);
- in other cases.

Direct negotiations for the selection of lessees of the company's unused assets are organized at the proposal of potential lessees. We marked the latter expression of the legislator,

persoană solicită închirierea). Probabil se are în vedere obligația participării mai multor concurenți, potențiali locatari, însă legislația nu spune nimic despre inadmisibilitatea desfășurării licitației în cazul în care există doar un singur solicitant. Este logic ca licitația cu strigare să se desfășoare în prezența mai multor participanți, însă cum rămâne cu situația în care doar un singur pretendent solicită încheierea contractului de locațiune?

Înregistrarea contractului de locațiune a bunurilor publice neutilizate. Dacă pentru contractele încheiate între particulari nu se cere o înregistrare a lor, decât în cazul contractelor ce au ca obiect un bun imobil și un termen mai mare de 3 ani, în cazul acceptării selecției locatarilor prin licitație „cu strigare”, după desfășurarea acesteia, întreprinderea, în termen de până la 15 zile, va prezenta autorității abilitate, pentru înregistrare, contractele de locațiune semnate, precum și copia procesului-verbal al comisiei de licitație. Înregistrarea contractelor de locațiune semnate se efectuează în același mod ca și a proiectelor contractelor de locațiune.

Contractele de locațiune a bunurilor imobile încheiate pe un termen ce depășește 3 ani se înregistrează în Registrul bunurilor imobile.

Încetarea contractului de locațiune are loc odată cu expirarea termenului stabilit de părți, iar în unele cazuri, a termenului stabilit prin lege.

În conținutul Regulamentului nu identificăm condiții speciale în care poate înceta contractul de locațiune a bunurilor neutilizate, lăsând a se înțelege că se aplică normele generale consfințite de legislația civilă. Unicul aspect ce este elucidat în conținutul Regulamentului, este acela că după încetarea termenului contractului de locațiune, locatarul este obligat să asigure restituirea bunului/bunurilor, prin întocmirea actului de primire-predare.

Însă, după noi, era binevenită stipularea unor detalii cu privire la condițiile încetării contractului, dar și a unor priorități oferite locatarilor în fața noilor pretendenți la închirierea bunului. Spre exemplu, în Regulamentul USM identificăm unele priorități garantate locatarului la încheierea unui nou contract de locațiune. Or, potrivit pct. 6.16 se menționează că, „la expirarea contractului de locațiune, locatarii au dreptul prioritar față de terțe persoane la în-

because it raises our suspicions that it refers to *some potential* and not to *one potential* lessor (in case only one person applies for the lease). The obligation of the participation of several competitors, potential tenants, is probably considered, but the legislation does not say anything about the inadmissibility of the auction if there is only one applicant. Yes, it is logical for the outcry auction to take place in the presence of several participants; but what about the situation in which a single applicant requests the conclusion of the rental contract?

Registration of the lease contract of unused public goods. If for the contracts concluded between private individuals, their registration is not required, except in the case of contracts whose object is real estate and a term greater than 3 years, in the case of acceptance of the selection of tenants by “outcall” auction, after its implementation, the enterprise, within up to 15 days, will present to the competent authority, for registration, the signed rental contracts, as well as the copy of the minutes of the auction commission. The registration of the signed rental contracts is carried out in the same way as the draft rental contracts.

Real estate lease contracts concluded for a term exceeding 3 years are registered in the Real Estate Register. The completion of the rental agreement occurs with the expiration of the term established by the parties, and in some cases, the term established by law.

In the content of the Regulation, we do not identify any special conditions under which the rental contract of unused goods can be terminated, leaving it to be understood that the general rules established by civil legislation apply.

The only aspect that is elucidated in the content of the Regulation is that after the termination of the rental contract, the lessee is obliged to ensure the return of the good/goods, by drawing up the receipt-handover act. Nevertheless, according to us, the stipulation of some details regarding the conditions of the termination of the contract, as well as some priorities offered to tenants in front of new applicants for renting the property, was welcome. For example, in the SUM Regulation we identify some priorities guaranteed to the lessee when concluding a new lease agreement. Or, according to point 6.16, it is mentioned that, “upon the expiry of the rental contract, the lessees have the priority right over

cheierea contractului pe un nou termen dacă se întrunesc cumulativ următoarele condiții:

- locatarul și-a onorat anterior pe deplin obligațiile contractuale;
- bunul închiriat se dă în locațiune pe un nou termen;
- locatarul este de acord cu noile condiții contractuale stabilite de USM” [5].

Răspunderea pentru transmiterea în locațiune a bunurilor domeniului public fără respectarea procedurii stabilite. Nicio normă nu poate fi eficientă dacă nu are în spate o pârghie de responsabilizare a celor ce o vor încălca sau vor evita să o execute. Este și cazul responsabilizării pentru nesocotirea prevederilor Regulamentului, adică pentru încheierea contractului în afara procedurii stabilite sau cu încălcarea ei. În mod evident, există și o răspundere între părțile contractului de locațiune, care se aplică în conformitate cu principiile generale, având în vedere că reglementările cu caracter special nu stabilesc și o răspundere specială a funcționarilor împuterniciți să desfășoare procedura încheierii contractului de locațiune, ce au ca obiect bunurile neutilizate ale autorităților publice, cu toate că era necesar.

Așadar, în cazul în care una din părțile contractului de locațiune nu va executa sau va executa necorespunzător condițiile contractului de locațiune, atunci aceasta va răspunde în conformitate cu regulile răspunderii civile contractuale. În acest sens, se definește *răspunderea civilă contractuală* drept o formă a constrângerii debitorului de a înlătura efectele negative ale neexecutării ori executării necorespunzătoare sau tardive a obligațiilor asumate prin contract, precum și a tot ce rezultă din natura lui, a uzanțelor sau principiilor echității [6, p. 397].

Pe lângă răspunderea civilă contractuală, ceea ce nu e specific altor contracte, încheierea contractului de locațiune a bunurilor publice fără respectarea prevederilor Regulamentului poate atrage și răspunderea civilă delictuală față de persoanele responsabile. Ba mai mult, în privința lor ar putea fi aplicată răspunderea disciplinară, contravențională sau penală pentru abuz în serviciu. Ce e drept, pentru consecutivitate, Regulamentul trebuia să facă o asemenea mențiune pentru a face trimitere la formele de răspundere menționate.

Mai mult, pentru asigurarea respectării

third parties to conclude the contract for a new term if the following conditions are cumulatively met: the lessee has previously fully honored his contractual obligations;

- the lessee has previously fully honored his contractual obligations;
- the leased asset is leased for a new term;
- the lessee agrees with the new contractual conditions established by the SUM” [5].

Liability for leasing public domain assets without following the established procedure. No rule can be effective if it does not have a lever behind it to hold those who will break it or avoid executing it in a responsible manner. It is also the case of accountability for disregarding the provisions of the Regulation, i.e. for concluding the contract outside the established procedure or in violation of it. Obviously, there is also a responsibility between the parties to the rental contract that is applied according to general principles, considering that the regulations of a special nature do not establish a special responsibility of the officials authorized to carry out the procedure for concluding the rental contract, which have as their object the unused goods of the public authorities, although it was necessary.

Therefore, in the event that one of the parties to the rental contract does not perform or performs improperly the conditions of the rental contract, they will be liable according to the rules of contractual civil liability. In this sense, contractual civil liability is defined as a form of forcing the debtor to remove the negative effects of non-execution, improper or late execution of the obligations assumed by the contract, as well as everything that results from its nature, customs or principles of equity [6, p. 397].

Furthermore, in addition to contractual civil liability, which is not specific to other contracts, the conclusion of the lease contract of public goods without complying with the provisions of the Regulation, may also attract tortious civil liability towards the responsible persons. Even more, they could be subject to disciplinary, contravention or criminal liability for abuse of power. Of course, for consistency, the Regulation had to make such a notification in order to refer to the mentioned forms of liability.

Moreover, in order to ensure the respect of the interests of the state and territorial ad-

intereselor statului și a unităților administra-tiv-teritoriale în privința bunurilor transmise, s-ar cere o supraveghere mai amplă din partea unui organ specializat în acest sens, cum ar fi, spre exemplu, Agenția proprietății publice. Or, o asemenea necesitate este sesizată și de alți autori, ei subliniind că o problemă importantă este faptul că în practica judiciară se întâlnește un număr mare de litigii în care sunt implicate autoritățile publice locale cu privire la modul de transmitere în locațiune/arendă a bunurilor din domeniul public. Pentru evitarea unor astfel de litigii este recomandabilă ajustarea, im-plementarea și respectarea legislației în dome-niu, instituindu-se o supraveghere specializată în acest sens [7, p. 251].

ministrative units regarding the transferred goods, a wider supervision would be required from a body specialized in this regard, such as for example the Public Property Agency or an-other already existing body. However, such a necessity is also noted by other authors, empha-sizing within their work that an important prob-lem is the fact that in judicial practice there are a large number of disputes in which local public authorities are involved regarding the method of transmission in the lease/rent of goods in the public domain. In order to avoid such disputes, it is advisable to adjust, implement and comply with the legislation in the field, establishing a specialized supervision in this sense [7, p. 251].

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Repu-blicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Codul Civil al Republicii al Moldova, adop-tat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
3. Hotărârea Guvernului nr. 483 din 29-03-2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de dare în locațiune a ac-tivelor neutilizate. Monitorul Oficial nr. 69-71 din 04.04.2008.
4. Regulamentul cu privire la modul de dare în locațiune/arendă a activelor neutilizate. Aprobata prin decizia Senatului UASM, pro-ces-verbal nr. 3 din 18 decembrie 2015.
5. Regulamentul cu privire la modul de dare în locațiune a bunurilor instituției publice Universitatea de Stat din Moldova. Aprobata prin decizia Senatului USM, proces-verbal nr. 12 din 25 iunie 2021.
6. Ardelean G. Drept civil. Drepturile reale. Te-oria generală a obligațiilor. Ed. Cartea mili-tară. Chișinău, 2020.
7. Guigov Alexandru, Megherea Snejana. Aspecte cu privire la darea în locațiune a bunurilor domeniului public de că-tre administrația publică locală. În: Ma-terialele conferinței științifico-practice internaționale cu genericul: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice, Chișinău, 2015.

Despre autori:

Grigore ARDELEAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-5203-358X*

Oxana IVANOV,

*cercetător științific,
Departamentul Știință,
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
avocat,
ORCID ID: 0009-0008-1554-7494*

About authors:

Grigore ARDELEAN,

*PhD, associate professor,
“Criminal Law and Criminology” Chair
of the Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-5203-358X*

Oxana IVANOV,

*scientific researcher ,
Science Department,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
lawyer,
ORCID ID: 0009-0008-1554-7494*

DREPTUL LA VIAȚĂ – INDEPENDENȚA INVESTIGAȚIILOR PRIN PRISMA JURISPRUDENȚEI CTEDO ÎN CAUZELE MOLDOVENEȘTI

Ion COVALCIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Daniel CRISTEA,
doctorand

THE RIGHT TO LIFE – INDEPENDENCE OF INVESTIGATIONS IN THE LIGHT OF THE ECTHR JURISPRUDENCE IN MOLDOVAN CASES

Ion COVALCIUC,
PhD, associate professor

Daniel CRISTEA,
PhD student

Deși incontestabil, dreptul la viață a cunoscut o permanentă dinamică în abordare, în funcție de gradul de dezvoltare și de valorile promovate de societate. Faptul că și la moment dreptul la viață se află pe agenda instanțelor europene nu reprezintă o noutate. Or, în mod evident dreptul la viață este cauza celorlalte drepturi și libertăți fundamentale ale omului, iar felul în care acesta este tratat, inclusiv din perspectiva imparțialității investigațiilor, nu poate să nu aibă repercusiuni asupra modului în care în ultimă instanță sunt tratate celelalte drepturi. În același timp nu putem trece cu vederea avantajul pe care îl are justiția europeană, or în calitate de justiția supranațională, pe de o parte dispune de un imens material empiric, iar pe de altă parte influențează nu doar jurisprudența, ci și procesului de legiferare în entitățile statale naționale. Iar rezultatul se materializează în identificarea celor mai bune practici de protejare a dreptului la viață și nu în ultimul rând prin transpunerea acestora la nivel național, în anticiparea eventualelor atingeri ce pot fi aduse acestui drept.

Cuvinte-cheie: dreptul la viață; omucidere; obligații pozitive; obligații negative, investigații imparțiale.

Although the approach to the right to life has undergone a constant dynamic based on the level of development and the values promoted by society, its importance remains undisputed. The fact that the right to life is currently on the agenda of European courts is not surprising. As it is evident that the right to life is the foundation of all other fundamental rights and freedoms of the individual. The manner in which this right is treated, including from the perspective of impartial investigations, cannot fail to have repercussions on how other rights are ultimately treated. At the same time, we cannot overlook the advantage of the European justice system, which, as a supranational justice system, has access to a wealth of empirical material and influences not only jurisprudence, but also the legislative process in national entities. This results in the identification of the best practices for protecting the right to life, and ultimately their transposition at the national level, in anticipation of any potential threats to this right.

Cuvinte-cheie: right to life; homicide; positive obligations; negative obligations; impartial investigations.

Introducere. Dreptul la viață este unul determinant pentru existența ființei umane, motiv din care în mod logic se află în debutul CEDO [3, p. 34], or, fără protejarea acestuia, celelalte drepturi își pierd sensul.

În conformitate cu prevederile art. 2 din CEDO: „Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.

Moartea nu este considerată ca fiind ca-

Introducere. The right to life is an essential aspect of human existence and logically appears at the beginning of the European Convention on Human Rights (CEDO) [3, p. 34]. Without its protection, the other rights lose their meaning.

Article 2 of the CEDO states that “Everyone’s right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law. Deprivation of life shall not be regarded as in-

uzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:

- a. pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale;
- b. pentru a efectua o arestare legală sau a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;
- c. pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecție” [4, p. 34].

Pe bună dreptate, dreptul la viață este considerat un drept primar, drept care a fost preluat în CEDO din Declarația Universală a Drepturilor Omului, și face parte din „nucleul dur” al convenției, reprezentând unul dintre elementele fundamentale ale patrimoniului comun al statelor membre.

Dreptul la viață este un drept suprem și atribut inalienabil al ființei umane, fără de care este greu de imaginat nu doar dezvoltarea ființei umane, ci și existența acesteia.

După cum am menționat supra, protecția eficientă a dreptului la viață reprezintă condiția esențială pentru exercitarea tuturor celorlalte drepturi.

Inerent existenței ființei umane, dreptul la viață este un drept absolut și presupune o respectare absolută. Nu putem fi de acord cu autorii care susțin că dreptul la viață nu este un drept absolut, făcând trimitere în acest sens la „excepțiile instituite la art. 2 paragr. 1 și 2 ale Convenției: executarea unei condamnări la moarte; legitima apărare; arestarea; evadarea persoanei deținute și reprimarea” [1]. În acest sens, considerăm suficientă trimiterea la jurisprudența CtEDO¹, în conformitate cu care dreptul la viață constituie un atribut inalterabil al persoanei umane și reprezintă valoarea supremă pe scara drepturilor omului. Prin aceasta, CtEDO continuă jurisprudența fostei Comisii, care, estimând că orice derogare în materie nu putea fi examinată decât restrictiv, „recunoștea dreptului la viață un caracter absolut [de la care nu se poate deroga] decât în cazuri cu totul particulare a căror listă foarte limitativă este furnizată de alineatul 2 CEDO” [2].

Data fiind importanța dreptului la viață, în mod evident doar proclamarea acestuia fără o protecție adecvată nu poate fi considerată

flicted in contravention of this Article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:

- a. in defence of any person from unlawful violence;
- b. in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
- c. in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection” [4, p. 34].

The right to life is considered a primary right and is derived from the Universal Declaration of Human Rights. It is part of the “hard core” of the convention, representing one of the fundamental elements of the common heritage of member states.

The right to life is a supreme and inalienable attribute of human beings, without which not only the development but also the existence of human beings would be unimaginable.

As mentioned above, effective protection of the right to life is essential for the exercise of all other rights.

The right to life is an absolute right and presupposes absolute respect. We cannot agree with authors who argue that the right to life is not an absolute right, citing “the exceptions provided in Article 2, paragraphs 1 and 2 of the Convention: execution of a death sentence; legitimate defence; arrest; escape of a lawfully detained person and suppression” [1]. In this regard, we consider a reference to the case law of the European Court of Human Rights (ECtHR)¹ sufficient, which recognizes the right to life as an unalterable attribute of the human person and represents the supreme value on the scale of human rights. The ECtHR continues the case law of the former Commission, which estimated that any derogation in this matter could only be examined restrictively, “recognizing the right to life an ‘absolute character [from which derogation is possible] only in exceptional cases, whose very limited list is provided by paragraph 2 of the CEDO” [2].

Given the importance of the right to life, it is evident that its mere proclamation without adequate protection cannot be considered sufficient. For these reasons, national authorities must guarantee the right to life not only

¹ Aici și în continuare Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

¹ Here and hereafter the European Court of Human Rights.

suficientă. Din aceste considerente, autoritățile naționale trebuie să garanteze dreptul la viață nu doar prin instituirea unei legislații penale concrete care să descurajeze atingerile aduse persoanei și care să se sprijine pe un mecanism de aplicare conceput pentru prevenirea, reprimarea și sancționarea încălcărilor, ci și prin instituirea unui cadru legal propice extrapenal care ar sigura dreptul persoanei la viață. Imparțialitatea investigațiilor este, conform jurisprudenței CtEDO, unul dintre criteriile solicitate pentru investigarea cazurilor de omucidere.

Metode și materiale aplicate. La elaborarea acestui articol a fost folosit materialul teoretic, normativ și nu în ultimul rând jurisprudența națională și internațională relevantă, în special a CtEDO. De asemenea, la cercetarea temei abordate au fost aplicate mai multe metode de investigare științifică specifice teoriei, cum ar fi: metoda logică, metoda analizei comparative, metoda analitică, metoda cercetării sociologice etc.

Scopul cercetării. Analiza cadrului normativ și jurisprudenței autohtone în materia independenței investigațiilor în cazurile de omucidere, modul în care aceasta este apreciată de CtEDO, și nu în ultimul rând preluarea jurisprudenței internaționale relevante de către autorități.

Rezultate obținute și discuții. Felul în care este reglementat dreptul la viață în CEDO scoate în evidență că redarea în art. 2 CEDO a acestui drept este una destul de sumară, astfel încât este rolul jurisprudenței CtEDO, printre altele, de a dezvolta întinderea și alte aspecte importante privind dreptul la viață, iar așa cum vom vedea infra, interpretările respective sunt unele în dinamică.

Din perspectiva menționată, este interesantă evoluția jurisprudenței CtEDO, referitoare la lipsirile de viață din imprudență, acestea pornind de la negarea încălcării art. 2 CEDO, de la necesitatea controlului legalității utilizării forței și finalizând cu admiterea posibilității de angajare a responsabilității statului în caz de ucidere din culpă, deși nu prin prisma art. 2, ci al art. 3 CEDO.

În una din cauzele pe marginea cărora a avut ocazia să se expună, CtEDO a reținut că „actele acuzate nu au produs moartea victimei și că doar în circumstanțe excepționale se pot analiza

by establishing concrete criminal legislation to discourage harm to individuals and by implementing mechanisms for prevention, repression, and punishment of violations, but also by creating a legal framework that ensures a person's right to life. According to the case law of the ECtHR, impartiality in investigations is one of the criteria required for investigating cases of homicide.

Applied method and materials. In the preparation of this article, theoretical and normative material was used, and last but not least, the national and international jurisprudence. Also, to the research of the addressed theme, several methods of scientific investigation, special to the theory, were applied, including: logical method, comparative method of analysis, analytical method, method of sociological research and so on.

The purpose of the research. The analysis of the normative framework and domestic jurisprudence in the matter of the independence of the Investigates in cases of homicides, the way in which it is appreciated by the ECtHR, and last but not least the taking over of the international jurisprudence is appropriate for the authorities.

Results obtained and discussions. The way the right to life is regulated in the ECHR highlights that the provision in Article 2 is quite brief. Therefore, it is the role of the jurisprudence of the ECtHR, among other things, to develop the extent and other important aspects of the right to life, and as we will see below, these interpretations are dynamic.

From this perspective, the evolution of ECtHR jurisprudence on involuntary manslaughter is interesting, starting with the denial of a violation of Article 2, to the need for legal control over the use of force, culminating in the admission of the possibility of state responsibility in cases of culpable homicide, albeit not under Article 2 but rather under Article 3 of the ECHR. In one of the cases in which it had the opportunity to express itself, the ECtHR held that “the acts in question did not result in the death of the victim and that only in exceptional circumstances can acts that did not result in the death of a person be considered under Article 2. In order to determine what these situations are, account must be taken of the type of force

sub imperiul art. 2 acte ce nu au provocat decesul unei persoane. Pentru a estima care sunt aceste situații trebuie ținut cont de tipul de acte de forță folosite, de intenția agresorilor și de scopurile acestora. În principiu, atunci când instrumentele utilizate nu sunt vădit mortale, iar intenția agenților forțelor agresoare nu este în mod lipsit de echivoc aceea de provoca decesul persoanei în cauză, vor fi incidente prevederile art. 3 din Convenție, nu cele ale art. 2. În speță, Curtea a constatat că fratele reclamantului a fost lovit puternic cu pumnii, picioarele și arma de foc, fără a se trage însă asupra lui. Cu toate că gravitatea leziunilor este mare, Curtea nu a fost convinsă de faptul că intenția vădită a agenților de ordine a fost aceea de a-l ucide pe fratele reclamantului, astfel încât prevederile art. 2 nu intră în joc, cauza trebuind să fie analizată sub imperiul art. 3, care a fost vădit violat, atât sub aspect substanțial, cât și procedural” [6].

În același registru, în hotărârea Ghimp și alții contra Moldovei, CtEDO a menționat că „art. 2 din Convenție, care garantează dreptul la viață, este apreciat drept unul dintre prevederile fundamentale ale Convenției. Împreună cu art. 3, el consfințește una dintre valorile de bază ale societăților democratice care formează Consiliul European. Obiectul și scopul Convenției, ca un instrument pentru protecția ființelor umane individuale, de asemenea, solicită ca art. 2 să fie interpretat și aplicat în așa mod încât să facă garanțiile sale drept practice și eficiente (a se vedea McCann și alții c. Regatului Unit, 27 septembrie 1995, §§ 146-47, Seria A nr. 324; Salman c. Turciei [MC], nr. 21986/93, § 97, CEDO 2000-VII; Velikova c. Bulgariei, nr. 41488/98, CEDO 2000-VI). 41.

În lumina importanței protecției acordate de art. 2, Curtea trebuie să supună plângerea cu privire la privarea de viață unei examinări atente, luând în considerație toate circumstanțele relevante. Persoanele care se află în custodia Statului sunt, în particular, într-o poziție vulnerabilă și autoritățile sunt obligate să justifice tratamentul lor. În consecință, atunci când o persoană este reținută fiind într-o stare bună de sănătate, dar mai târziu decedează, este iminent pentru Stat să prezinte o explicație plauzibilă asupra evenimentelor care au condus la deces (a se vedea, *mutatis mutandis*, Selmoun c. Franței [MC], nr. 25803/94, § 87, CEDO

used, the intention of the aggressors and their purposes. In principle, when the instruments used are not obviously lethal, and the intention of the agents of the attacking forces is not unequivocally to cause the death of the person concerned, the provisions of Article 3 of the Convention will be applicable, not those of Article 2. In the case at hand, the Court found that the complainant's brother was severely beaten with fists, feet, and a firearm, but no shots were fired at him. Although the injuries were serious, the Court was not convinced that the agents of the law had a clear intention to kill the complainant's brother, so the provisions of Article 2 did not come into play, and the case had to be analyzed under Article 3, which was clearly violated both substantively and procedurally” [6].

In the same vein, in the Ghimp and Others v. Moldova decision, the ECtHR stated that “Article 2 of the Convention, which guarantees the right to life, is considered one of the fundamental provisions of the Convention. Together with Article 3, it enshrines one of the basic values of the democratic societies that make up the Council of Europe. The object and purpose of the Convention, as an instrument for the protection of individual human beings, also require that Article 2 be interpreted and applied in such a way as to make its guarantees practical and effective (see *McCann and Others v. the United Kingdom*, 27 September 1995, §§ 146-47, Series A no. 324; *Salman v. Turkey* [GC], no. 21986/93, § 97, ECHR 2000-VII; and *Velikova v. Bulgaria*, no. 41488/98, ECHR 2000-VI). 41. In light of the importance of the protection afforded by Article 2, the Court must subject a complaint concerning deprivation of life to close scrutiny, taking into account all relevant circumstances. Persons who are in the custody of the State are, in particular, in a vulnerable position and the authorities are under an obligation to account for their treatment. Consequently, when a person is detained in good health but later dies, it is incumbent on the State to provide a plausible explanation of the events leading to the death (see, *mutatis mutandis*, *Selmoun v. France* [GC], no. 25803/94, § 87, ECHR 1999-V; *Salman*, cited above; and *Velikova*, cited above). Article 2 imposes on the State the obligation to protect the right to

1999-V; Salman, citat supra; și Velikova, citat supra). Art. 2 impune Statului obligația de a proteja dreptul la viață prin aplicarea eficientă a prevederilor legislației penale în vederea împiedicării comiterii crimelor împotriva persoanei, asigurată de un mecanism de aplicare a legii pentru prevenirea, suprimarea și pedepsirea încălcărilor acestor prevederi (a se vedea *Osman c. Regatului Unit*, 28 octombrie 1998, § 115, *Culegere ale Hotărârilor și Deciziilor 1998 VIII*) [7].

Astfel, putem observa că pentru protejarea dreptului la viață, CtEDO ia în considerație aspectele materiale care pot să includă atât acțiunile autorităților cât și ale particularilor, dar și aspectele procedurale, în special atunci când este vorba de investigarea modului în care a avut loc lipsirea de viață.

Unele dintre aspectele cele mai importante din perspectiva art. 2 CEDO, și care cu părere de rău nu au fost soluționate până la moment, sunt limitele temporale ale dreptului la viață, or, altfel spus, începutul și respectiv sfârșitul dreptului la viață. CEDO nu definește cu precizie limitele temporare ale dreptului la viață, iar CtEDO rămâne foarte prudentă în interpretarea acestei limite.

Conform unor opinii raportate la cadrul legal autohton, „momentul de debut al vieții este un aspect absolut necesar de cunoscut la calificarea omorurilor și care are un caracter obligatoriu la interpretarea normelor existente în materia dreptului penal. Dreptul la viață începe din momentul nașterii, iar copilul nenăscut nu intră sub incidența art. 2 din Convenție. Noțiunea de „...orice persoană...” din art. 2 al Convenției privește o persoană născută. Prevederile art. 2 din Convenție nu pot fi aplicate înainte de nașterea unei persoane.

Un copil care urmează să se nască „...nu poate fi considerat persoană care ar intra sub protecția dispoziției alin. (2) din Convenție, deoarece dreptul său la viață, dacă există, este limitat implicit prin dreptul la viață și sănătate al mamei sale. Nu există un consens european cu privire la definiția științifică și juridică a începuturilor vieții. Nu este de dorit și nici posibil ca, în condițiile actuale, să se dea un răspuns *in abstracto* la problema de a se ști dacă un copil care urmează a se naște este o persoană în sensul art. 2 din Convenție”.

life by effectively enforcing the provisions of the criminal law to prevent the commission of offences against the person, backed up by a law-enforcement machinery for the prevention, suppression and punishment of breaches of such provisions (see *Osman v. the United Kingdom*, 28 October 1998, § 115, *Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII*) [7].

Thus, we can observe that in order to protect the right to life, the ECtHR takes into account both material aspects, which may include the actions of both authorities and individuals, as well as procedural aspects, especially when it comes to investigating the manner in which a person was deprived of their life.

One of the most important aspects from the perspective of Article 2 of the European Convention on Human Rights (ECHR), which unfortunately has not been resolved yet, is the temporal limits of the right to life, or in other words, the beginning and end of the right to life. The ECHR does not precisely define the temporal limits of the right to life, and the European Court of Human Rights (ECtHR) remains very cautious in interpreting this limit.

According to some opinions reported in the domestic legal framework, “the moment of the beginning of life is an absolutely necessary aspect to be known in qualifying homicides and which is mandatory in interpreting the existing norms in criminal law. The right to life begins at birth, and the unborn child is not covered by Article 2 of the Convention. The term “...any person...” in Article 2 of the Convention refers to a born person. The provisions of Article 2 of the Convention cannot be applied before the birth of a person.

This article cannot be applied to a child who is about to be born. A child who is about to be born “... cannot be considered a person who falls under the protection of paragraph (2) of the Convention, because his or her right to life, if any, is implicitly limited by the mother’s right to life and health. There is no European consensus on the scientific and legal definition of the beginnings of life. It is neither desirable nor possible, in the current circumstances, to give an abstract answer to the problem of whether a child who is about to be born is a person within the meaning of Article 2 of the Convention.”

Based on these interpretations of the

Plecând de la aceste interpretări ale Curții, reiese că potrivit legislației penale a R. Moldova distrugerea embrionului (până la 21 de săptămâni) sau a fătului în uterul femeii (după 21 de săptămâni) nu constituie faptă de omor. Viața dobândește protecție juridico-penală din momentul nașterii. Urmează a fi evaluată ipoteza de comitere a infracțiunii de pruncucidere (art. 147 C.pen. al RM), săvârșită în timpul nașterii, pentru a vedea măsura în care o asemenea modalitate normativă este în concordanță cu jurisprudența CEDO în materie” [1].

A doua extremă temporală de acțiune a dreptului la viață este sfârșitul vieții. Cu privire la această limită temporală de asemenea este dificil să se dea o apreciere reieșind din conținutul art. 2 CEDO. Problema apare mai ales atunci, când este vorba de eutanasiu. Poziția judecătorului european în materia eutanasiei, adică a dreptului de a muri, fie de mâna unui terț, fie cu asistența unei autorități publice, este că acesta nu se poate deduce din art. 2 CEDO. Dintr-o altă perspectivă, refuzul autorităților de a depenaliza eutanasiu nu poate constitui o violare a art. 2 CEDO, totuși, în ipoteza depenalizării, cu respectarea anumitor condiții, dreptul la viață nu este încălcat.

Caracterul imparțial al investigațiilor urmează astfel a se raporta anume la aceste limite temporale, iar ceea ce le depășește nu se va acoperi de protecția art. 2 CEDO.

Pe lângă obligațiile ce privesc felul în care autoritățile urmează să reglementeze protejarea dreptului la viață și să instituie mecanismele necesare pentru protejarea acestui drept, nu mai puțin importantă este obligația de investigare a cazurilor în care acest drept la viață este încălcat. Cu privire la prima parte a obligațiilor ce le revin autorităților, conform unor autori „în prezent, jurisprudența ce inversează sarcina probațiunii este bine stabilită, ea impunând statelor luarea măsurilor preventive necesare pentru protecția vieții persoanelor. Totuși, această obligație nu este absolută, pentru aceasta, luând în considerație circumstanțele fiecărui caz, trebuie să aibă loc o astfel de disfuncție a structurilor puterii publice, încât autoritățile, deși avizate despre existența unui înalt risc de atingere a vieții, să nu fi luat în timp util măsurile capabile să îm-

Court, it follows that according to the criminal legislation of Moldova, the destruction of an embryo (up to 21 weeks) or a fetus in the uterus of a woman (after 21 weeks) does not constitute a murder. Life gains legal and criminal protection from the moment of birth. The hypothesis of committing the crime of infanticide (Article 147 of the Criminal Code of Moldova), committed during birth, needs to be evaluated to see to what extent such a normative method is in line with the ECtHR jurisprudence in this matter [1].

The second temporal extreme of the right to life is the end of life. With regard to this temporal limit, it is also difficult to make an assessment based on the content of Article 2 of the European Convention on Human Rights (CEDO). The issue arises especially when it comes to euthanasia. The European judge's position on euthanasia, that is, the right to die, either by the hand of a third party or with the assistance of a public authority, is that it cannot be deduced from Article 2 of the CEDO. From another perspective, the authorities' refusal to decriminalize euthanasia cannot constitute a violation of Article 2 of the CEDO. However, in the case of decriminalization with respect for certain conditions, the right to life is not violated. The impartiality of investigations, therefore, must specifically relate to these temporal limits, which are not covered by the protection of Article 2 of the CEDO.

In addition to the obligations regarding how authorities are to regulate the protection of the right to life and to establish the necessary mechanisms for its protection, no less important is the obligation to investigate cases in which this right to life is violated. Regarding the first part of the obligations that fall to the authorities, according to some authors, “currently, the case law that reverses the burden of proof is well established. It requires states to take the necessary preventive measures to protect people's lives. However, this obligation is not absolute; it must take into account the circumstances of each case, and there must have been such a dysfunction of the structures of public power that the authorities, although informed of the existence of a high risk of loss of life, did not take timely measures capable of preventing its realization” [2].

pedice realizarea sa” [2].

Cât privește obligația de investigare a cazurilor în care dreptul la viață este încălcat, unul dintre criteriile pe care trebuie să le întrunească investigațiile în cazurile de omucideri, alături de eficiența și respectiv caracterul complet al acestora, este independența. Independența, spre deosebire de primele două criterii care se referă la investigație, sau mai precis la cum ar trebui să fie o investigație în cazurile de omucideri, privește organul care se ocupă de investigație. Or, criteriul independenței se referă la raportul dintre cel ce investighează cazul de omucidere și cel investigat. În acest sens, conform jurisprudenței CtEDO, „pentru ca anchetarea unor crime pretins săvârșite de agenți ai statului să fie efectivă, se consideră necesar, în general, ca persoanele responsabile și însărcinate cu efectuarea anchetei să fie independente de cele implicate în evenimente. Este vorba nu numai de absența unei legături ierarhice sau instituționale, ci și de o independență practică. În cauză este pusă în joc încrederea publică în monopolul statului privind recurgerea la forță [Armani Da Silva împotriva Regatului Unit (MC), pct. 232]” [5]. În acest sens chiar dacă investigațiile sunt eficiente și complete, în schimb organul care se ocupă de investigare este dependent de cei pe care îi investighează, așa că nu putem spune că investigațiile în general corespund jurisprudenței CtEDO în materie.

În altă ordine de idei, faptul că între structurile care investighează și cei investigați ar exista o anumită colaborare nu întotdeauna echivalează cu nesatisfacerea standardului de independență. În acest sens, conform CtEDO „faptul că procurorii se bazează în mod inevitabil pe poliție pentru informații și sprijin și că acest lucru nu este suficient în sine pentru a concluziona că nu au suficientă independență față de poliție. Mai degrabă, apar probleme în cazul în care un procuror are o relație strânsă de muncă cu un anumit corp de poliție [Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos (MC), pct. 344]” [5].

Raportând jurisprudența menționată a CtEDO la legislația procesual-penală a Republicii Moldova, putem constata că legiuitorul a prevăzut suficiente garanții procesuale de natură să asigure independența investigațiilor. În acest sens ne putem referi atât la obligația organului judiciar de a se abține de la investigații

Regarding the obligation to investigate cases where the right to life is violated, one of the criteria that investigations in cases of homicide must meet, alongside effectiveness and completeness, is independence. Independence, unlike the first two criteria that refer to the investigation itself, or more precisely how an investigation should be conducted in cases of homicide, concerns the body responsible for the investigation. The criterion of independence refers to the relationship between the investigator and the investigated. In this sense, according to the jurisprudence of the ECHR, “for the investigation of alleged crimes committed by state agents to be effective, it is generally considered necessary that the persons responsible for and conducting the investigation be independent of those implicated in the events. This means not only the absence of hierarchical or institutional links, but also practical independence. This is nothing less than public confidence in the state’s monopoly on the use of force [Armani Da Silva v. the United Kingdom (MC), para. 232]” [5]. In this sense, even if investigations are effective and complete, if the body conducting the investigation is dependent on those being investigated, we cannot say that investigations in general meet the ECHR’s standards in this area.

On the other hand, the fact that there is some cooperation between the investigating bodies and those being investigated does not always equate to a failure to meet the independence standard. In this regard, according to the ECHR, “the fact that prosecutors inevitably rely on the police for information and support is not in itself sufficient to conclude that they are not sufficiently independent of the police. Rather, problems arise where a prosecutor has a close working relationship with a particular police force [Ramsahai and Others v. the Netherlands (MC), para. 344]” [5].

Referring to the jurisprudence mentioned by the European Court of Human Rights (ECtHR) in the procedural criminal law of the Republic of Moldova, it can be noted that the legislator has provided sufficient procedural safeguards to ensure the independence of investigations. These safeguards include the obligation of the judiciary to refrain from investigations in situations of incompatibility, and

atunci când se află în anumite situații de incompatibilitate, dar și în caz de inacțiune la posibilitatea de a fi recuzat de către părțile în proces, conform art. 33-34 CPP RM ². Mai mult, conform prevederilor art. 94 alin. (1) pct. 4) CPP RM, în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute de o persoană care evident știe că intră sub incidența de recuzare. În altă ordine de idei, atunci când investigațiile pot fi afectate, inclusiv din perspectiva independenței, de alte circumstanțe, ce nu se încadrează situațiilor de incompatibilitate menționate, legiuitorul a prevăzut, pentru faza de urmărire penală, posibilitatea procurorului general și a adjuncților lui de a interveni prin a dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală, fie procuror conform prevederilor art. 270 alin. (5) și respectiv art. 271 alin. (7) CPP RM. Pentru faza de judecată, intervenția poate fi asigurată de către Curtea Supremă de Justiție, care poate strămuta judecarea unei cauze penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad, în cazul în care prin aceasta se poate obține soluționarea ei obiectivă, rapidă, completă și se asigură desfășurarea normală a procesului, conform prevederilor art. 46 alin. (1) CPP RM.

Cu toate acestea, Republica Moldova în mai multe rânduri a fost condamnată de către CtEDO, pentru neasigurarea standardelor de eficiență a investigațiilor în cazurile de omucideri, inclusiv de neasigurare a independenței investigațiilor. Acest fapt ne-a determinat să credem că de fapt problema nu este nici în cadrul legal și nici în cel instituțional, ci mai degrabă în felul în care autoritățile înțeleg să aplice legea.

Astfel, spre exemplu în cauza Timuș și Țăruș contra Moldovei, CtEDO a constatat că, aparent, procurorii au favorizat versiunea polițiștilor într-o așa măsură încât au fost dispuși să nu ia în considerație discrepanțele esențiale care existau dintre versiunea aceasta și probele din dosar [12]. În mod similar, în cauza Ghimp contra Moldovei, CtEDO, a stabilit că modul în care instanțele de judecată naționale au apreciat circumstanțele cauzei ar lăsa im-

the possibility for parties in the proceedings to challenge the judge's impartiality, as provided by articles 33-34 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova². Furthermore, according to article 94, paragraph (1), point 4) of the same code, evidence obtained by a person who is evidently subject to a challenge cannot be admitted as evidence in the criminal proceedings, and cannot be presented in court or serve as the basis for a judgment or other court decision.

In cases where investigations could be affected by other circumstances that do not fall under the situations of incompatibility mentioned above, the legislator has provided for the Prosecutor General and their deputies to intervene in the pre-trial phase by ordering, through a reasoned order, the conduct of the investigation by any other investigative body, as provided by articles 270, paragraph (5), and 271, paragraph (7) of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova. In the trial phase, intervention can be ensured by the Supreme Court of Justice, which can transfer the trial of a criminal case from a competent court to another court of equal rank if this can lead to an objective, fast, and complete resolution of the case, and ensure the normal course of the proceedings, as provided by article 46, paragraph (1) of the same code.

However, the Republic of Moldova has been repeatedly condemned by the ECtHR for not ensuring the standards of efficiency in investigations in cases of homicides, including the lack of independence of the investigations. This led us to believe that the problem lies not in the legal or institutional framework, but rather in the way authorities understand and apply the law.

Thus, for example, in the case of Timuș and Țăruș v. Moldova, the ECtHR found that prosecutors had apparently favored the police officers' version to such an extent that they were willing to overlook essential discrepancies between that version and the evidence in the case [12]. Similarly, in the case of Ghimp v. Moldova, the ECtHR established that the way in which the national courts had assessed the circumstances of the case gave the impression to an indepen-

² Aici și în continuare Codul ...

² Here and hereafter, the code...

presia unui observator independent că ele nu au încercat în realitate să elucideze toate circumstanțele cauzei sau să descopere adevărul. Mai mult, Curtea nu este convinsă de faptul că prezenta cauză avea o asemenea complexitate încât a necesitat o perioadă atât de îndelungată de examinare. Prin urmare, Curtea conchide că autoritățile nu au efectuat o investigație efectivă a circumstanțelor în care a avut loc moartea lui Leonid Ghimp. În plus, ea constată că există suficiente probe în baza cărora se poate concluziona dincolo de orice dubiu rezonabil că Leonid Ghimp a murit ca urmare a vătămării cauzate în timpul reținerii la poliție. Adică, conform Curții, în speță autoritățile la fel au favorizat poliștii implicați în reținere [7].

La fel și în cauza Boboc contra Moldovei, CtEDO a constatat că excluderea reclamanților de la toate cercetările penale, cu excepția celei referitoare la I.P., le-au împiedicat participarea la abordarea uneia dintre problemele fundamentale referitoare la decesul rudei lor, și anume pretinsa toleranță oficială, sau chiar instigarea de către conducerea diferitelor instituții ale statului, a tipului de conduită care a dus la moartea domnului Boboc [7].

Elementul comun reținut de CtEDO în toate aceste cauze, din perspectiva independenței investigațiilor, este că problema nu a fost în legea ce reglementa procedurile respective, ci în comportamentul organelor judiciare care, chiar dacă erau independente față pe persoanele investigate, nu s-au sfiit să aibă un comportament favorabil acestora. Astfel, situația urma a fi luată în considerare de către autorități, inclusiv prin utilizarea mecanismelor de constrângere corespunzătoare.

Concluzii. Dată fiind condiția existenței drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, garantate atât de cadrul legal internațional cât și de cel național, dreptul la viață nu a putut trece neobservat de jurisprudența CtEDO. Modul în care CtEDO a abordat acest subiect, a identificat și a dezvoltat obligațiile ce le revin autorităților, inclusiv a stabilit criteriile pe care trebuie să le întrunească investigațiile, ce nu pot fi neglijate de către autorități. Jurisprudența respectivă urmează a fi luată în considerație atât în scopul îmbunătățirii reglementărilor în domeniu, cât și pentru constituirea instituțiilor adecvate de aplicare a legii, astfel încât dreptul la viață să fie cu adevărat protejat. Nu în ultimul

dent observer that they had not actually tried to clarify all the circumstances of the case or discover the truth. Furthermore, the Court is not convinced that this case was so complex as to require such a lengthy period of examination. Therefore, the Court concludes that the authorities did not carry out an effective investigation into the circumstances surrounding Leonid Ghimp's death. Moreover, it finds that there is sufficient evidence to conclude beyond any reasonable doubt that Leonid Ghimp died as a result of injuries sustained during his detention by the police. In other words, according to the Court, in this case, the authorities also favored the police officers involved in the detention [7].

Similarly, in the case of Boboc v. Moldova, the ECtHR found that excluding the applicants from all criminal investigations except the one concerning I.P. prevented them from participating in addressing one of the fundamental issues concerning their relative's death, namely the alleged official tolerance, or even instigation by the leadership of various state institutions, of the type of conduct that led to Mr. Boboc's death [14].

The common element noted by the ECtHR in all these cases, from the perspective of the independence of the investigations, is that the problem was not in the law regulating the respective procedures, but in the behavior of the judicial authorities, who, even if they were independent of the persons being investigated, were not hesitant to have a favorable attitude towards them. This situation should be taken into account by the authorities, including through the use of appropriate enforcement mechanisms.

Conclusions. Being a condition for the existence of fundamental human rights and freedoms, guaranteed both by the international and national legal framework, the right to life could not go unnoticed by the ECHR case law. The way in which the ECHR approached this issue, identified and developed the obligations of the authorities, including establishing the criteria that investigations must meet, cannot be neglected by the authorities. This case law should be taken into account both for the purpose of improving regulations in the field and for establishing appropriate law enforcement institutions, so that the right to life is truly pro-

rând autoritățile trebuie să creeze mecanisme adecvate, care ar garanta aplicarea corectă a legii, cu asigurarea inclusiv a garanțiilor procesuale corespunzătoare.

tected. Last but not least, the authorities must create adequate mechanisms to ensure the correct application of the law, including the provision of corresponding procedural guarantees.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. R. Cojocaru, S. Cojocaru. ECHR precedents in criminal matters regarding the protection of the right to life. In SCIENTIFIC ANNALS of the Academy "Stefan cel Mare" of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova. Chișinău 2020.
2. J. Charrier. A. Chiriac. Code of the European Convention on Human Rights. Paris. Ed. LexisNexis Litec 2008.
3. Convention for the Defense of Human Rights and Fundamental Freedoms, dated 04.11.1950, Published in the official edition "International Treaties", 1998.
4. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, dated 04.11.1950, Published in the official edition "International Treaties", 1998
5. European Convention on Human Rights, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_ROM.pdf, visited on 06.03.2022.
6. Case of Ihan v. Turkey. [https://hudoc.echr.coe.int/Eng#%22itemid%22:\[%22001-58734%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/Eng#%22itemid%22:[%22001-58734%22]).
7. Case of Ghimp and others v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-114099%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-114099%22]).
8. Case of Halime Kilic v. Turkey. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-11265%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-11265%22]).
9. Case of McCANN and others v. the United Kingdom. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-57943%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-57943%22]).
10. Case of Streletz, Kessler and Krenz v. Germany. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-7100%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-7100%22]).
11. Case of Keenan v. the United Kingdom. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-59365%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-59365%22]).
12. Case of Timus and Tarus v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-126983%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-126983%22]).
13. Case of Railean v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-96449%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-96449%22]).
14. Case of Boboc v. the Republic of Moldova. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-217609%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-217609%22]).

Despre autori:

Ion COVALCIUC,

*doctor în drept, lector universitar,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți,
procuror-șef al Procuraturii mun. Bălți,
e-mail: ioncov@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0692-8988*

Daniel CRISTEA,

*doctorand, Școala doctorală „Științe juridice”
Universitatea de Stat din Moldova,
ofițer de poliție în cadrul Inspectoratului
Județean de Poliție Buzău, România,
e-mail: cristeadaniel415@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5786-2619*

About authors:

Ion COVALCIUC,

*PhD, university lecturer,
Faculty of Law and Social Sciences,
“Alec Russo” State University from Balti,
chief prosecutor of the Balti
Municipal Prosecutor’s Office,
e-mail: ioncov@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0692-8988*

Daniel CRISTEA,

*PhD student, Doctoral School „Legal Sciences”
State University of Moldova
police officer within the Buzău County
Police Inspectorate, Romania,
e-mail: cristeadaniel415@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5786-2619*

ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII ȘI ALTE ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII: ASPECTE COMUNE ȘI DELIMITĂRI

Boris GLAVAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

SPECIAL INVESTIGATION ACTIVITY AND OTHER CRIME PREVENTION AND FIGHTING ACTIVITIES: COMMON ASPECTS AND DELIMITATIONS

Boris GLAVAN,
PhD, associate professor

Articolul de față explorează aspecte comune și delimitări dintre activitatea specială de investigații și alte activități de prevenire și combatere a criminalității. Prin analizarea legislației Republicii Moldova și a celei din străinătate, precum și prin examinarea conceptelor doctrinare, se urmărește înțelegerea modului în care aceste activități sunt reglementate și desfășurate, fiind identificate asemănările și diferențele dintre ele. Înțelegerea clară a acestor aspecte contribuie la consolidarea sistemului de justiție penală și la asigurarea respectării drepturilor individuale în cadrul activităților de prevenire și combatere a infracțiunilor.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, proces penal, urmărire penală, acte de constatare a infracțiunilor, prevenire infracțiuni, combatere infracțiuni, crimă organizată, investigații financiare, activitate informativă, activitate contrainformativă.

This article explores the commonalities and demarcations between special investigative activity and other crime prevention and combating activities. By analyzing the legislation of the Republic of Moldova and that of abroad, as well as by examining the doctrinal concepts, the aim is to understand the way in which these activities are regulated and carried out, identifying the similarities and differences between them. A clear understanding of these issues contributes to strengthening the criminal justice system and ensuring respect for individual rights in crime prevention and combating activities.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, criminal process, criminal investigation, documents establishing crimes, crime prevention, crime fighting, organized crime, financial investigations, informative activity, counter-informative activity.

Introducere. Actuala etapă de dezvoltare a societății noastre este caracterizată de procese complexe și situații problematice, iar formele de rezolvare a acestora sunt strâns legate de un fenomen social atât de complex precum este criminalitatea. Problemele de combatere a criminalității continuă să excite societatea, devenind o problemă interstatală, internațională, iar criminalitatea în sine amenință securitatea națională a multor țări, inclusiv a Republicii Moldova. Activitățile de prevenire și combatere a infracțiunilor reprezintă o componentă esențială a sistemului de justiție penală și, în acest context, activitatea specială de investigații și alte activități desfășurate de autoritățile competente sunt esențiale pentru culegerea de informații și combaterea eficientă

Introduction. The current stage of development of our society is characterized by complex processes and problematic situations, and the forms of solving them are closely related to a social phenomenon as complex as crime. The problems of fighting crime continue to excite society, becoming an interstate, international problem, and the crime itself threatens the national security of many countries, including the Republic of Moldova. Activities to prevent and combat crime are an essential component of the criminal justice system and, in this context, the special investigative and other activities carried out by the competent authorities are essential for the collection of information and the effective fight against criminal offences.

Despite the fact that the special investiga-

a infracțiunilor.

În pofida faptului că activitatea specială de investigații a devenit foarte cunoscută și chiar dacă discuțiile în jurul acestui subiect s-au intensificat în ultimul timp, totuși constatăm că încă nu există o înțelegere unilaterală cu privire la conținutul acesteia și o diferențiere clară de alte genuri de activitate asemănătoare. Este importantă înțelegerea aspectelor comune și delimitărilor dintre aceste activități, astfel încât să se asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Analiza doctrinei naționale de specialitate ne-a permis să constatăm un număr modest de cercetări consacrate abordării problematicii raportului dintre activitatea specială de investigații și alte activități de prevenire și combatere a criminalității, relevante pentru acest studiu fiind lucrările cercetătorilor autohtoni Cușnir V., Moraru V., Covalciuc I., Roman D. Numărul mic de lucrări nu ar trebui înțeles în sensul lipsei de actualitate a subiectului inițiat discuției, mai degrabă ar fi vorba despre un subiect controversat, cu multe necunoscute, fapt ce-i determină probabil pe cei mai mulți să se abțină de la comentarii.

Unele reglementări juridice privind prevenirea și combaterea anumitor tipuri de criminalitate, la care vom reveni, nu doar sporesc actualitatea subiectului abordat, ci chiar creează incertitudini cu privire la natura juridică a măsurilor întreprinse și legătura lor cu activitatea specială de investigații, fiind vorba despre reglementările speciale privind prevenirea și combaterea criminalității organizate [1], prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [2], prevenirea și combaterea corupției în cadrul entităților publice [3].

Merită evidențiați și doctrinari străini Șumilov Iu., Zahartev S., Zajitsky V., Katkov S., Sergeev A., Țoi B., Brylev V., Kulkova E. ș.a., lucrările cărora ne-au ajutat să înțelegem anumi-

tive activități au devenit foarte bine cunoscute, și deși discuțiile în jurul acestui subiect s-au intensificat în ultimul timp, totuși constatăm că încă nu există o înțelegere unilaterală cu privire la conținutul acesteia și o diferențiere clară de alte genuri de activitate asemănătoare. Este importantă înțelegerea aspectelor comune și delimitărilor dintre aceste activități, astfel încât să se asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei.

The methodology of the study includes traditional research methods: logic, grammatical, analysis and synthesis, inference and induction, observation and comparison. Based on the analysis of the relevant materials (national and foreign legislation, literature and other relevant materials) the appropriate conclusions are formulated.

Results obtained and discussions. The analysis of the national specialized doctrine allowed us to find a modest number of researches dedicated to addressing the issue of the relationship between the special activity of investigations and other activities of preventing and combating crime, relevant for this study being the works of the local researchers Cușnir V., Moraru V., Covalciuc I., Roman D. The small number of works should not be understood in the sense of the lack of actuality of the topic initiated by the discussion; rather, it would be a controversial topic with many unknowns, which probably leads most people to refrain from commenting.

Some legal regulations on preventing and combating certain types of crime, to which we will return, not only increase the actuality of the initiated subject, but even create uncertainty regarding the legal nature of the measures taken and their connection with the special investigative activity, being about the special regulations on preventing and combating organized crime[1], preventing and combating money laundering and terrorist financing[2], preventing and combating corruption within public entities[3].

It is also worth highlighting the foreign doctrinaires Shumilov Yu., Zahartsev S., Zahitsky V., Katkov S., Sergeev A., Tsshoi B., Brylev V., Kulkova E., etc., the works of which helped us to understand certain aspects of the investigated problem.

te aspecte ale problemei investigate.

Apreciată ca fiind o activitate polițienească, activitatea operativă/specială de investigații în interpretarea profesorilor Cușnir V. și Moraru V. este abordată în raport cu activitatea de urmărire penală și cu cea de detectiv particular [4, p.168].

În principiu, considerăm corectă raportarea activității operative/specială de investigații la cea polițienească, expresia „poliție” în interpretarea gramaticală având înțelesul de „Organ de stat însărcinat cu menținerea ordinii publice și cu reprimarea infracțiunilor” [5]. Prin urmare, „organele de poliție” în ochii cetățeanului nu sunt doar cele ale Ministerului Afacerilor Interne, ci și cele ale Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Vamal etc., antrenate în prevenirea și combaterea criminalității.

Totodată, este de precizat faptul că termenul „activitate polițienească” are o sferă mai cuprinzătoare comparativ cu cea de „activitate specială de investigații”, acești doi termeni raportându-se ca parte și întreg, primul termen fiind întregul și cel de al doilea – partea.

Deci, nu toți angajații statului care au competență să practice activitate polițienească sunt în drept să efectueze și activitate specială de investigații, căci aceasta din urmă va putea fi practică doar de un număr redus dintre aceștia, ei fiind numiți distinct – ofițeri de investigații ai subdiviziunilor specializate din cadrul ori subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate etc. (art.6 din Legea nr.59/2012).

Cu toate acestea, trebuie spus și faptul că în limbajul juridic moldovenesc, sau în sens restrâns, termenul „poliție” se folosește cu înțelesul doar de organ al Ministerului Afacerilor Interne, nu și al celorlalte autorități, cel puțin asta rezultă din prevederile Codului de procedură penală. Enumerând lista organelor de constatare, legiuitorul a folosit termenul „poliție” distinct față de alte organe (de poliție) din cadrul Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Vamal etc. (art.273 CPP). În plus, observăm că, începând cu 2013[6], legiuitorul a ținut să facă distincție între poliție și poliția de frontieră, repartizându-le competențe diferite în ceea ce

Appreciated as a police activity, the operative/special activity of investigations in the interpretation of professors Cușnir V. and Moraru V. is approached in relation to the activity of criminal prosecution and that of private detective [4, p.168].

In principle, we consider it correct to relate the operative/special investigative activity to the police one, the expression “police” in the grammatical interpretation having the meaning of “State body charged with maintaining public order and repressing crimes” [5]. Therefore, the “police bodies” in the eyes of the citizen are not only those of the Ministry of Internal Affairs, but also those of the National Anticorruption Center, information and security service, customs service, etc. involved in preventing and combating crime.

At the same time, it should be noted that the term “police activity” has a more comprehensive scope compared to that of “special investigative activity”, these two terms being related as part and whole, the first term being the whole and the second – the part.

Therefore, not all state employees who have the competence to practice police activity are entitled to carry out special investigation activity, the latter activity will be practiced only by a small number of them, being appointed separately - investigation officers of the specialized subdivisions within or subordinated to the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense, the National Anticorruption Center, The Information and Security Service, etc. (Art.6 of the Law no.59/2012).

However, it must also be said that in the Moldovan legal language, or in a narrow sense, the term “police” is used with the meaning only of an organ of the Ministry of Internal Affairs, not of the other authorities; at least this results from the provisions of the Criminal Procedure Code. Listing the list of finding bodies, the legislator used the term “police” distinctly from other (police) bodies within the National Anticorruption Center, Information and Security Service, Customs Service, etc. (Art.273 CPC). In addition, I note that, since 2013[6], the legislator has also wanted to distinguish between the police and the border police, assigning them different competences in the investigation of criminal offences.

privește investigarea infracțiunilor.

Importanța celor relatate constă în stabilirea liniei de demarcație între activitatea specială de investigații și activitatea poliției propriuzise. Deși sub aspectul competențelor acestea pot fi comasate prin prisma atribuțiilor funcționale, totuși ca sferă de activitate ele rămân distincte. Astfel, un ofițer de investigații al unei subdiviziuni specializate din cadrul Inspectoratului General de Poliție, spre exemplu, pe lângă competențele de efectuare a investigațiilor speciale indicate în Legea nr.59/2012, va cumula, conform fișei de post, competențe generale de polițist prevăzute de Legea nr.320/2012[7]. Prin urmare, dacă în cursul activității sale acesta va aplica forța fizică, mijloacele speciale sau arma din dotare, aceasta nicidecum nu înseamnă că împuternicirea în cauză se raportează la activitatea specială de investigații, fiindcă, în primul rând, ea (împuternicirea) nu are caracter investigativ și, în al doilea rând, este o competență generală care vizează fiecare polițist.

În mod similar, problema necesită rezolvată și în privința celorlalte competențe de ordin general prevăzute atât în Legea nr.320/2012, cât și în restul legilor ce se referă la Centrul Național Anticorupție [8], Serviciul de Informații și Securitate [9] etc.

Activitatea specială de investigații în raport cu activitatea poliției are caracter special și exact același caracter îl are activitatea de urmărire penală.

Cât privește raportul dintre activitatea specială de investigații și cea de urmărire penală este de menționat că acesta a devenit unul dintre cele mai controversate subiecte la ora actuală, mai ales după reforma juridică din 2012, prin care un număr esențial din lista măsurilor speciale de investigații a fost inclus în Codul de procedură penală. La subiectul respectiv ne-am expus și cu alte ocazii [10; 11], așa că acum nu vom recurge la o analiză detaliată a acestuia. Rezumăm doar faptul că cele două genuri de activitate, de urmărire penală și investigații speciale, sunt în raport de interacțiune și nu de parte a unui întreg. Funcționarul organului de urmărire penală nu cumulează competențe din activitatea specială de investigații și nici invers, ofițerul de investigații nu cumulează competențe ale organului de urmărire pen-

The importance of the reported is to establish the demarcation line between the special activity of investigations and the activity of the police itself. Although in terms of competences they can be merged in terms of functional tasks, however, as a sphere of activity they remain distinct. Thus, an investigation officer of a specialized subdivision within the General Police Inspectorate, for example, in addition to the competences to carry out special investigations indicated in Law no. 59/2012, will cumulate, according to the job description, also general competences of policeman provided by Law no. 320/2012[7]. Therefore, if in the course of his activity he applies the physical force, the special means or the weapon in his possession, that does not mean that the power of attorney in question relates to the special investigative activity, because, firstly, it (the power of attorney) is not of an investigative nature and, secondly, it is a general competence aimed at each police officer.

Similarly, the problem needs to be solved with regard to the other general competences provided both in the Law no. 320/2012 and in the rest of the laws referring to the National Anticorruption Center[8], the Information and Security Service[9] etc.

The special activity of investigations in relation to the activity of the police has a special character and exactly the same character is played by the criminal investigation activity.

As for the relationship between the special activity of investigations and that of criminal prosecution, it is worth mentioning that it has become one of the most controversial topics at present, especially after the legal reform of 2012 by which an essential number from the list of special investigative measures was included in the Code of Criminal Procedure. We have also presented ourselves on this subject on other occasions[10; 11], which is why we will disregard its detailed analysis. We just summarize the fact that the two types of activity, of criminal prosecution and special investigations, are in relation to interaction and not on the side of a whole. The official of the criminal investigation body does not cumulate competences from the special activity of investigations, nor vice versa, does the investigation officer not cumulate competences of the criminal

lă, cel puțin asta rezultă din analiza actualei legislații a Republicii Moldova.

Un alt aspect al problemei discutate ține de raportul activității speciale de investigații cu activitatea organelor de constatare a infracțiunilor prevăzută în Codul de procedură penală. Acest subiect, de asemenea, a fost analizat separat [12], fapt pentru care vom veni cu unele completări la cele menționate anterior. Întrebarea relevantă ține de competența ofițerului de investigații de a acționa în calitate de organ de constatare, adică este oare acesta în drept să realizeze acțiunile indicate în art.273 CPP (reținerea făptuitorului infracțiunii, ridicarea corpurilor delictive, efectuarea altor activități de constatare și, în cele din urmă, sesizarea organului de urmărire penală)?

În aprecierea Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, pornirea urmăririi penale în baza materialelor operative de investigații este o încălcare de procedură [13, pct.10], ceea ce înseamnă că ofițerul de investigații nu are competența de sesizare a organului de urmărire penală, iar organul de urmărire penală, la rândul său, nu este în drept să pornească urmărirea penală în baza materialelor acumulate prin activitatea specială de investigații.

Pe de altă parte, Legea nr.59/2012 îl obligă totuși pe ofițerul de investigații să transmită imediat prin raport organului de urmărire penală toate materialele care indică constatarea bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea sau la pregătirea săvârșirii unei infracțiuni (art.24 alin.(3)), fără să indice și modalitatea de valorificare a acestor materiale. Nici Codul de procedură penală nu oferă mai multe detalii sub acest aspect.

Totodată, este de menționat că rezultatele investigațiilor speciale obținute în afara procesului penal se consemnează în conformitate cu prevederile Legii nr.59/2012 (art.22), ceea ce le deosebește de rezultatele actelor de constatare consemnate în conformitate cu prevederile art.260-261 CPP și care în temeiul art.262 CPP constituie modalitate legală de sesizare a organului de urmărire penală. În aceste circumstanțe rămâne incertă procedura corectă de sesizare a organului de urmărire penală de către ofițerul de investigații.

Conform prevederilor art.273 CPP,

investigation body, at least these results from the analysis of the current legislation of the Republic of Moldova.

Another aspect of the discussed problem is related to the report of the special investigation activity with the activity of the bodies establishing the offences stipulated in the Criminal Procedure Code. This topic has also been considered separately [12], which is why we will come up with some additions to the aforementioned. The relevant question belongs to the competence of the investigation officer to act as a finding body, i.e. is he entitled to carry out the actions indicated in art.273 CPC (detention of the perpetrator of the crime, lifting of the criminal bodies, carrying out other finding activities and, finally, notifying the criminal investigation body)?

In the assessment of the enlarged Criminal College of the Supreme Court of Justice, the initiation of criminal prosecution on the basis of operative investigation materials is a procedural violation [13, p.10], which means that the investigation officer does not have the competence to notify the criminal investigation body, and the criminal investigation body, in its turn, is not entitled to start criminal prosecution based on the materials accumulated through the special investigation activity.

On the other hand, Law no. 59/2012 obliges, however, the investigation officer to immediately transmit by report to the criminal investigation body all the materials indicating the finding of reasonable suspicion regarding the commission or preparation of the commission of a crime (art.24 Para.(3)), without indicating the way of valorization of these materials. The Code of Criminal Procedure does not provide more details in this regard either.

At the same time, it is worth mentioning that the results of the special investigations obtained outside the criminal trial are recorded in accordance with the provisions of the Law no.59/2012 (art.22), which distinguishes them from the results of the finding acts recorded in accordance with the provisions of art.260-261 CPC and which, on the basis of art.262 CPC, constitutes a legal way of notifying the criminal investigation body. In these circumstances, the correct procedure for the referral of the investigation officer to the criminal investigation

ofițerul de investigații într-adevăr nu se regăsește în lista organelor de constatare și, prin urmare, putem afirma că nu are nici competența de a acționa în această calitate. Pe de altă parte, ofițerul de investigații mai are și un alt statut, de polițist, angajat al Ministerului Afacerilor Interne, respectiv angajat al CNA, SIS etc. și, din această perspectivă, putem crede că în virtutea acestui statut ar putea totuși să acționeze și în calitate de organ de constatare, excepție făcând doar ofițerii de investigații din structurile specializate ale Ministerului Apărării și Serviciului de Protecție și Pază de Stat, asupra acestor autorități nefiind extinsă competența procesuală de constatare a infracțiunilor.

Interpretând probabil în acest mod lucrurile, unii cercetători autohtoni au ajuns la concluzia că subiecții care efectuează activitatea specială de investigații sunt reprezentanți ai organului de constatare [14, p.134-139].

Din punctul nostru de vedere aceste două competențe rămân totuși distincte. Funcționarul (ofițerul de investigații) ar putea ipotetic să efectueze acte de constatare a infracțiunilor, doar că nu va acționa în calitate de ofițer de investigații, ci în cea de a doua sa calitate, adică de angajat al autorității respective asupra căreia se extinde competența de organ de constatare, ceea ce înseamnă că, acționând în calitate de organ de constatare, va proceda conform prevederilor Codului de procedură penală și în limitele competenței atribuite acestuia. În procesul verbal de constatare a infracțiunii se cuvine să fie arătată apartenența la organul de constatare și nu la cea de subiect al activității speciale de investigații.

Referitor la activitatea specială de investigații și activitatea particulară de detectiv și de pază este de menționat că acestea sunt două genuri de activitate înrudite, ambele atribundu-se la domeniul investigațiilor, dar există și unele diferențe importante între ele.

Prima și cea mai evidentă diferență între aceste genuri de activitate se referă la domeniile diferite la care acestea se atribuie: public și privat. Activitatea specială de investigații, aparținând de domeniul public, este încredințată în mod exclusiv doar unui cerc restrâns de reprezentanți ai puterii executive a statului, în timp ce activitatea particulară

body remains uncertain.

According to the provisions of art.273 CPC, the investigation officer is indeed not in the list of finding bodies and, therefore, we can say that he does not have the competence to act in this capacity either. On the other hand, the investigation officer also has another status, as a policeman, an employee of the Ministry of Internal Affairs, respectively an employee of the NAC, SIS, etc. and, from this perspective, we can believe that by virtue of this statute it could still act as a finding body, except for the investigation officers from the specialized structures of the Ministry of Defense and the State Protection and Guard Service, the procedural competence for finding crimes is not extended over these authorities.

Perhaps interpreting things in this way, some local researchers have come to the conclusion that the subjects who carry out the special activity of investigations are representatives of the finding body [14, p.134-139].

From my point of view, however, these two competences remain distinct from each other. The official (investigation officer) could hypothetically carry out acts establishing the offences, only that he will not act as an investigation officer, but in his second capacity, that is, as an employee of that authority to which the competence of finding body is extended, which means that, acting as a finding body, will proceed according to the provisions of the Code of Criminal Procedure and within the limits of the competence assigned to it. In the report of finding the offence, it is appropriate to show the belonging to the finding body and not to that of the subject of the special investigation activity.

Regarding the special activity of investigations and the particular activity of detective and security, it is worth mentioning that these are two types of related activity, both of which are attributed to the field of investigations, but there are also some important differences between them.

The first and most obvious difference between these types of activity relates to the different areas to which they are attributed: public and private. The special activity of investigations, belonging to the public domain, is entrusted exclusively to a small circle of representatives of the executive power of the state,

de detectiv și de pază este practică de persoane fizice și juridice private în bază de licență de activitate. Detectivul particular, spre exemplu, este angajat în mod obișnuit de către persoane sau companii private pentru efectuarea unor investigații pe o serie de probleme, cum ar fi colectarea de informații pentru negocieri, depistarea partenerilor de afaceri insolubili sau care nu însuflă încredere, investigarea infidelității, căutarea persoanelor dispărute, verificarea antecedentelor, investigarea fraudelor și multe altele [15].

O altă deosebire esențială între cele două genuri de activitate se referă la scopul urmărit. Scopul activității speciale de investigații constă în protejarea valorilor indicate în art.1 al Legii nr.59/2012, în special împotriva infracțiunilor, în timp ce activitatea particulară de detectiv și de pază se axează pe obținerea de profit prin efectuarea de acțiuni și prestarea de servicii legate de protejarea drepturilor și intereselor legitime ale clienților lor.

Și încă o deosebire esențială ține de competența acestora. În activitatea specială de investigații este permisă restrângerea în anumite condiții a unor drepturi constituționale ale unor persoane, iar în activitatea particulară de detectiv și de pază o astfel de competență nu doar că lipsește, ci chiar este interzisă. În contrast, ofițerii de investigații au acces la resurse și instrumente legale mai extinse, cum ar fi sisteme informaționale specializate, posibilitatea de aplicare a mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informațiilor.

În concluzie, ambele activități implică investigarea și colectarea de informații, dar diferă în ceea ce privește scopul, competențele și reglementările asociate.

Un loc aparte în elucidarea subiectului discutat aparține cunoașterii raportului dintre activitatea specială de investigații și activitatea informativă și cea contrainformativă. În teorie, acest raport nu are o abordare unilaterală, iar legislația națională actuală cu privire la reglementarea acestor genuri de activitate este ancorată într-un plin proces de discuții și reforme. Pentru a face mai multă lumină pe acest segment este nevoie să apelăm la metoda istorică de cercetare.

Astfel, în trecut, organele securității statului și cele ale Ministerului Afacerilor Interne

while the private activity of detective and security is practiced by private individuals and legal entities on the basis of a license of activity. The private detective, for example, is routinely hired by private individuals or companies to carry out investigations on a number of issues, such as collecting information for negotiations, detecting insolvent or untrustworthy business partners, investigating infidelity, searching for missing persons, background checks, fraud investigation and much more[15].

Another essential difference between the two types of activity relates to the aim pursued. The purpose of the special investigation activity consists in protecting the values indicated in art.1 of the Law no.59/2012 especially against crimes, while the private activity of detective and security – obtaining profit by carrying out actions and providing services related to the protection of the legitimate rights and interests of their clients.

And one more key difference lies in their competence. In the special activity of investigations, it is allowed to restrict under certain conditions some constitutional rights of some persons, and in the private activity of detective and security such a competence is not only lacking, but is even forbidden. In contrast, investigative officers have access to more extensive legal resources and tools, such as specialized information systems, the possibility of applying special technical means intended for the hidden obtaining of information.

In conclusion, both activities involve the investigation and collection of information, but differ in purpose, powers and associated regulations.

A special place in the elucidation of the discussed topic belongs to the knowledge of the relationship between the special activity of investigations and the informative activity and the counterintelligence activity. In theory, this report does not have a one-sided approach, and the current national legislation on the regulation of these types of activity is anchored in a process of discussion and reforms. In order to shed more light on this segment we need to resort to the historical method of research.

Thus, in the past, the state security bodies and those of the Ministry of Internal Affairs have merged several times into a single unit

au fuzionat de mai multe ori într-o singură unitate [16]. Pe atunci se discuta doar despre investigații operative ca fiind o activitate unitară cu diferit specific: informativ, contrainformativ și munca de descoperire a infracțiunilor [17, p.79-80]. Ceva mai târziu, mai aproape de apusul perioadei sovietice, se conturau două genuri de activitate distincte: activitatea operativă de investigații și activitatea contrainformativă.

Cercetătorii instituțiilor de învățământ superior din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, cercetând esența activității operative de investigații, de regulă nu includeau activitatea contrainformativă în obiectul lor de studiu. La rândul lor, nici reprezentanții școlii superioare din cadrul Comitetului de Securitate al Statului, dezvoltând teoria activității contrainformative, nu acordau mai multă atenție activității operative de investigații. Prin activitatea contrainformativă se înțelegea un tip de activitate statală orientat spre soluționarea sarcinilor de asigurare a securității statului și societății sovietice împotriva activităților subversive și ostile ale inamicului, realizată prin intermediul organelor specializate – subdiviziuni contrainformative ale Comitetului de Securitate al Statului URSS [18, p.68].

Totodată, exista și viziunea precum că activitatea operativă de investigații ar îndeplini funcția de mijloc de realizare a sarcinilor activității contrainformative. În timp ce experții în domeniul procesului penal ai Școlii Superioare a KGB-ului URSS considerau că activitatea operativă de investigații ar fi un gen absolut independent de activitate de stat. În literatura de specialitate, ei discutau despre importanța pentru procesul penal a activității operative de investigații și nu a celei contrainformative, și considerau că activitatea operativă de investigații nu poate fi absorbită de cea contrainformativă [18, p.69].

De remarcat că până la destrămarea URSS nu a existat o lege care să reglementeze investigațiile operative, în schimb au existat mai multe acte normative departamentale clasificate.

Prin adoptarea în 1994 a primei Legi cu privire la activitatea operativă de investigații [19], competența de efectuare a activității operative de investigații a fost atribuită Ministe-

[16]. At that time, it was only discussed about operative investigations as a unitary activity with different specifics: informative, counterintelligence and the work of discovering crimes [17, p.79-80]. A little later, closer to the sunset of the Soviet period, two distinct types of activity took shape: operative investigative activity and counterintelligence activity.

The researchers of the higher education institutions within the Ministry of Internal Affairs, researching the essence of the operative activity of investigations, as a rule did not include counterintelligence activity in their object of study. For their part, even the representatives of the higher school within the State Security Committee, developing the theory of counterintelligence activity, did not pay more attention to the operative activity of investigations. Counterintelligence activity meant a type of state activity oriented towards solving the tasks of ensuring the security of the Soviet state and society against the subversive and hostile activities of the enemy, carried out through specialized bodies - counterintelligence subdivisions of the USSR State Security Committee [18, p.68].

At the same time, there was also the vision that the operative investigation activity would perform the function of a means of carrying out the tasks of the counterintelligence activity. While the experts in the field of criminal trial of the Higher School of the KGB of the USSR considered that the operative activity of investigations would be an absolutely independent kind of state activity. In the specialized literature, they discussed the importance for the criminal process of the operative investigation activity and not of the counterintelligence activity, and considered that the operative activity of investigations cannot be absorbed by the counterintelligence activity [18, p.69].

It should be noted that until the breakup of the USSR there was no law regulating operative investigations, instead there were several classified departmental normative acts.

By the adoption in 1994 of the first Law on the operative activity of investigations [19] the competence to carry out the operative activity of investigations was assigned to the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense and the Ministry of National Security, subse-

rului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Ministerului Securității Naționale, ulterior această listă a fost extinsă până la opt subiecți. Legea nr.45/1994 a fost practic unica lege moldovenească care a reglementat investigațiile operative/speciale atât pe segmentul prevenirii și descoperirii infracțiunilor, cât și pe cel al prevenirii și combaterii pericolelor care amenință securitatea națională (art.2). Nici în această lege și nici în cea ulterioară, adică cea actuală [20], legiuitorul nu a folosit termenul „activitate informativă” sau „activitate contrainformativă”. Cel mai probabil că la acel moment domina ideea precum că activitatea de culegere clandestină a informațiilor este una singură, numită generic activitate operativă de investigații, iar scopurile și sarcinile care pot fi realizate prin practicarea acestui gen de activitate pot fi diferite.

Termenii „activitate informativă” și „activitate contrainformativă” au fost legalizați pentru prima dată prin adoptarea Legii nr.753/1999[21] în temeiul căreia Ministerul Securității Naționale a fost reorganizat în Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Conform acestei legi, valabilă și astăzi, Serviciul de Informații și Securitate în vederea îndeplinirii atribuțiilor de asigurare a securității de stat desfășoară: activități informative, activități contrainformative și activități de combatere a infracțiunilor (art.8). Legiuitorul nu a voit să descopere conținutul activității informative și a celei contrainformative, în schimb la categoria drepturi a specificat efectuarea măsurilor operative de investigații (art.10), fără să condiționeze aplicarea acestora doar pentru combaterea infracțiunilor, ceea ce avea să însemne că măsurile operative de investigații sunt admise și în cadrul activității informative și a celei contrainformative. De fapt, tot în același an, lista sarcinilor activității operative de investigații prevăzută în art.2 al Legii nr.45/1994 a fost completată cu o sarcină nouă: „colectarea de informații despre evenimentele sau acțiunile care pun în pericol securitatea de stat, militară, economică sau ecologică a Republicii Moldova” [22], ceea ce a legiferat practic efectuarea măsurilor operative de investigații în cadrul activității informative și a celei contrainformative.

Din acest punct de vedere activitatea

quently this list was extended up to eight subjects. Law no. 45/1994 was practically the only Moldovan law that regulated operative/special investigations both in the segment of prevention and discovery of crimes, as well as on the prevention and combating of dangers threatening national security (art.2). Neither in this law nor in the subsequent one, i.e. the current one [20], the legislator did not use the term “intelligence activity” or “counterintelligence activity”. Most likely, at that time, the idea that the clandestine collection of information is a single one, generically called operative investigative activity, was dominating, and the goals and tasks that can be achieved by practicing this kind of activity may be different.

The terms “informative activity” and “counterintelligence activity” were legalized for the first time by adopting the Law no. 753/1999[21] under which the Ministry of National Security was reorganized into the Information and Security Service of the Republic of Moldova. According to this law, valid even today, the Information and Security Service in order to fulfill the duties of ensuring the state security carries out: informative activities, counterintelligence activities and activities of combating crimes (art.8). The legislator did not want to discover the content of the informative and counterintelligence activity, but in the category of rights it specified the carrying out of operative investigation measures (art.10), without conditioning their application only for combating crimes, which would mean that the operative investigation measures are admitted also within the informative and counterintelligence activity. In fact, also in the same year, the list of tasks of the operative activity of investigations provided for in article 2 of the Law no.45/1994 was completed with a new task: “collecting information about events or actions that endanger the state, military, economic or ecological security of the Republic of Moldova” [22], which practically legislated the carrying out of operative investigation measures within the informative and counterintelligence activity.

From this point of view, the informative and counterintelligence activity shows that components of the operative / special investigation activity, or the object of the operative

informativă și cea contrainformativă arată ca părți componente ale activității operative/speciale de investigații, or obiectul activității operative de investigații nu se reduce doar la infracțiune, ci cuprinde și amenințările la adresa securității statului. Relevant în acest context este să menționăm că în Legea cu privire la securitatea statului [23] nu se vorbește nimic despre activitatea informativă sau contrainformativă, dar se spune că „Activitatea operativă ce ține de asigurarea securității statului constituie secret de stat” (art.16). De aici rezultă că acea parte a activității operative de investigații ce ține de asigurarea securității statului cel mai probabil ar trebui să însemne activitatea informativă și contrainformativă.

Situația de până la reforma juridică din 2012 nu impunea necesitatea unei delimitări foarte clare între aceste genuri de activitate. Ulterior potențialul activității speciale de investigații, ca succesoare a activității operative de investigații, s-a redus esențial în privința realizării sarcinilor de prevenire și curmare a infracțiunilor, precum și de relevare a amenințărilor la adresa securității naționale, majoritatea și practic cele mai eficiente măsuri au fost interzise, în afara urmării penale (alin. (3) art.18 din Legea nr.59/2012).

Multiplele încercări de soluționare a acestei probleme nu s-au încununat de succes, fapt care a și condus la necesitatea unei delimitări mai clare între activitatea specială de investigații, pe de o parte, și activitatea informativă și contrainformativă, pe de altă parte, prin elaborarea unei legi noi dedicate activității informative și contrainformative în care să fie prevăzută întreaga listă de măsuri de culegere a informațiilor.

Conform Proiectului de Lege cu privire la activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă, susținut în prima lectură a Parlamentului Republicii Moldova [24], prin activitate contrainformativă se înțelege „ansamblul măsurilor, acțiunilor, operațiunilor și procedurilor desfășurate de către Serviciu (de Informații și Securitate) în scopul protejării procesului de decizie politico-statal, protejării instituțiilor statului și a societății față de riscurile și amenințările la adresa securității Republicii Moldova, identificării intențiilor, planurilor și obiectivelor activității subversive, spio-

investigation activity is not limited only to the crime, but also includes the threats to the state security. It is relevant in this context to mention that the Law on State Security[23] does not say anything about the informative or counterintelligence activity, but it says that “The operative activity related to ensuring the security of the state constitutes a state secret” (art.16). It follows that the part of the operative investigation activity related to ensuring the security of the state should most likely mean the informative and counterintelligence activity.

The situation up to the 2012 legal reform did not require a very clear delineation between these types of activity. Subsequently, the potential of the special investigative activity, as the successor of the operative investigation activity, was essentially reduced in terms of carrying out the tasks of preventing and ending the crimes, as well as of revealing the threats to the national security, most of the most and practically the most effective measures were prohibited outside the criminal prosecution (para.(3) Article 18 of the Law no.59/2012).

The multiple attempts to solve this problem were not successful, which also led to the need for a clearer delimitation between the special activity of investigations, on the one hand, and the informative and counterintelligence activity, on the other hand, by drafting a new law dedicated to the informative and counterintelligence activity in which the entire list of measures for collecting information would be provided.

According to the draft law on counterintelligence activity and external intelligence activity supported in the first reading of the Parliament of the Republic of Moldova[24] by counterintelligence activity, it is meant “the set of measures, actions, operations and procedures carried out by the Service (Intelligence and Security) in order to protect the political-state decision-making process, to protect the state institutions and society against the risks and threats to the risks and threats to the security of the Republic of Moldova, identification of intentions, plans and objectives of subversive activity, espionage or organized crime that endangers the state security, prevention, counteraction or neutralization of their materialization, studying the organization, methods,

najului sau a crimei organizate ce periclitează securitatea statului, prevenirea, contracararea sau neutralizarea materializării acestora, studierea organizării, metodelor, capacităților și caracteristicilor părții adverse, urmate de acțiuni de depistare, prevenire și contracarare”.

La rândul său, „Activitatea informativă externă constă din ansamblul măsurilor, acțiunilor și operațiunilor desfășurate de către Serviciu, pentru planificarea, culegerea, verificarea, prelucrarea analitică și valorificarea datelor și informațiilor despre posibilitățile reale sau potențiale, acțiunile, planurile sau intențiile statelor sau organizațiilor străine, ale unor entități neconstituționale sau ale unor persoane, care constituie sau ar putea constitui riscuri sau amenințări la adresa securității Republicii Moldova, precum și pentru obținerea informațiilor relevante pentru asigurarea securității de stat sau pentru crearea condițiilor favorabile asigurării și promovării intereselor strategice și realizării cu succes a politicii de securitate națională a Republicii Moldova” (art.1).

În art.12 al aceluiași Proiect de Lege sunt enumerate măsurile contrainformative care practic, cu unele excepții, sunt aceleași măsuri speciale de investigații, iar în art.48 alin.(3) se spune că „în cadrul activității informative externe se permite realizarea măsurilor contrainformative, cu respectarea cerințelor stabilite de prezenta Lege”.

Prin adoptarea acestui Proiect de lege în lectura a doua și intrarea lui în vigoare se va produce delimitarea legală a celor trei tipuri de activitate înrudite: activitatea contrainformativă, activitatea informativă externă și activitatea specială de investigații. Diferențele dintre aceste genuri de activitate le putem deocamdată doar prezuma, dat fiind faptul că și Legea nr.59/2012 este supusă anumitor modificări [25].

Intuim că vor deveni valabile diferențele evidențiate în doctrina de specialitate externă axate pe legislația și practica din străinătate. Astfel, profesorul rus Iu. Șumilov consideră că cele mai esențiale diferențe între genurile de activitate discutate sunt [26, p.17-18]:

- scopul activității operative de investigații este protejarea persoanei, societății și statului împotriva atentatelor criminale, în timp ce scopul activității contrainforma-

capacities and characteristics of the opposing party, followed by actions of detection, prevention and counteraction”.

In turn, “The external informative activity consists of all the measures, actions and operations carried out by the Service, for the planning, collection, verification, analytical processing and capitalization of data and information about the real or potential possibilities, actions, plans or intentions of foreign states or organizations, of unconstitutional entities or of persons, which constitute or could constitute risks or threats to security of the Republic of Moldova, as well as for obtaining relevant information to ensure state security or to create favorable conditions for ensuring and promoting strategic interests and successful implementation of the national security policy of the Republic of Moldova” (Art.1).

In article 12 of the same draft law are listed the counterintelligence measures which practically, with some exceptions, are the same special measures of investigations, and in art.48 Para. (3) it is said that “within the external intelligence activity, the implementation of counterintelligence measures is allowed, in compliance with the requirements established by this Law”.

By adopting this draft law in the second reading and its entry into force, the legal delimitation of the three types of related activity will occur: the counterintelligence activity, the external informative activity and the special activity of investigations. The differences between these types of activity can only be presumed for the time being, given that law no. 59/2012 is also subject to certain amendments [25].

We intuit that the differences highlighted in the external specialized doctrine focused on foreign legislation and practice will become valid. Thus, the Russian professor Shumilov Iu. considers that the most essential differences between the types of activity discussed are [26, p.17-18]:

- The purpose of the operative investigative activity is to protect the person, society and the state against criminal attacks, while the purpose of counterintelligence is to ensure state security by countering the subversive activity of intelligence and other activities carried

tive constă în asigurarea securității statului prin contracararea activității subversive de informații și alte activități desfășurate de serviciile și organizațiile speciale străine în detrimentul intereselor sale vitale, iar scopul activității informative externe este obținerea informațiilor în interesul statului;

- cercul subiecților care desfășoară activitate operativă de investigații este mult mai larg comparativ cu cercul organelor de stat care desfășoară activitate contrainformativă și informativă externă;

- regulile generale ale activității operative de investigații sunt stabilite în prevederile Legii cu privire la activitatea operativă de investigații, iar cele ale activității contrainformativă și informative în alte legi speciale;

- spre deosebire de activitatea operativă de investigații, activitatea informativă se desfășoară în afara țării.

În principiu, aceste diferențe sunt împărtășite și de alți cercetători ruși [27; 28; 29; 30].

Un loc aparte în abordarea subiectului analizat merită acordat activității de **prevenire și combatere a criminalității organizate**. Conform unor aprecieri doctrinare autohtone, prevenirea și combaterea criminalității organizate este un gen de activitate distinct față de activitatea specială de investigații. În lucrarea „Activitatea specială de investigații și alte activități informative” cercetătorul D. Roman analizează subiectul prevenirii și combaterii criminalității organizate în cadrul unui capitol separat față de cele dedicate activității speciale de investigații, intitulat „Alte activități informative și investigative” [31, p.170].

Deși autorul nu descoperă raționamentele care au stat la baza calificării prevenirii și combaterii criminalității organizate ca fiind un alt gen de activitate investigativă decât activitatea specială de investigații, presupunem că anumite construcții juridice din Legea nr.50/2012 sunt cauza unor astfel de interpretări.

Conform prevederilor acestei legi, competența de efectuare a activității de prevenire și combatere a criminalității organizate este poziționată pe picior de egalitate și nu de subordonare, cum ar fi firesc să fie, cu activitatea specială de investigații și activitatea de urmărire penală (art.7). Or, prin conținutul său,

out by foreign special services and organizations to the detriment of its vital interests, and the purpose of external intelligence activity is to obtain information in the interest of the state;

- The circle of subjects that carry out operative activity of investigations is much wider compared to the circle of state bodies that carry out counterintelligence and external intelligence activity;

- The general rules of the operative investigation activity are established in the provisions of the Law on the operative activity of investigations, and those of the counterintelligence and informative activity in other special laws;

- Unlike the operative activity of investigations, the informative activity is carried out outside the country.

In principle, these differences are shared by other Russian researchers[27; 28; 29; 30].

A special place in approaching the analyzed subject is worth giving to the activity of preventing and combating organized crime. According to some local doctrinal assessments, preventing and combating organized crime is a distinct kind of activity from the special activity of investigations. In the paper “The special activity of investigations and other informative activities” of the researcher Roman D. analyzes the subject of preventing and combating organized crime within a separate chapter from those dedicated to the special activity of investigations, entitled “Other informative and investigative activities” [31, p.170].

Although the author does not discover the reasoning behind the qualification of preventing and combating organized crime as a different kind of investigative activity than the special investigative activity, we assume that certain legal constructions in Law no. 50/2012 are the cause of such interpretations.

According to the provisions of this law, the competence to carry out the activity of preventing and combating organized crime is positioned on an equal footing and not of subordination, as it would be natural to be, with the special activity of investigations and the activity of criminal prosecution (art.7). Or, by its content, the special activity of investigations is a kind of activity that involves namely the

activitatea specială de investigații este un gen de activitate care presupune anume prevenirea și combaterea în general a infracțiunilor, inclusiv a celor care vizează criminalitatea organizată (art.2 din Legea nr.59/2012). Cu atât mai mult că responsabilitatea de prevenire și combatere a criminalității organizate a fost atribuită aceluiași subiecți care desfășoară activitate specială de investigații, adică subdiviziunilor specializate ale Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal și Administrației Naționale a Penitenciarelor (art.6 din Legea nr.50/2012 și art.6 din Legea nr.59/2012).

Faptul că prin această lege s-a urmărit legalizarea unor măsuri, natura cărora nu s-ar identifica cu cea a măsurilor speciale de investigații prevăzute în Legea nr.59/2012 (art.18), fiind numite de prevenire și combatere a criminalității organizate (art.9; 12 din Legea nr.50/2012), nu pare un motiv serios pentru a susține că acestea formează un alt gen de activitate. Este de reamintit faptul, la care și noi, dar și alți doctrinari, de mai multe ori am atras atenția, că activitatea specială de investigații nu se reduce doar la o totalitate de măsuri speciale de investigații. Conținutul acestei activități, pe lângă măsurile speciale de investigații, care de altfel dețin locul principal în cadrul activității speciale de investigații, mai include și alte acțiuni, procedee, inclusiv măsuri de prevenire și combaterea a criminalității.

Negarea acestui concept ar însemna că activitatea specială de investigații se reduce strict la realizarea măsurilor speciale de investigații, adică la culegerea de informații și nu ar include acțiuni de prevenire, curmare a infracțiunilor, or tocmai acestea formează conținutul de bază al sarcinilor activității speciale de investigații (art.2 din Legea nr.59/2012). Chiar și cea mai cunoscută componentă a activității speciale de investigații, lucrul cu colaboratorii confidențiali (art.15 Legea nr.59/2012), ce nu face parte din lista măsurilor speciale de investigații, deja vorbește despre faptul că activitatea specială de investigații presupune ceva mai mult decât efectuarea măsurilor speciale de investigații.

Considerăm că măsurile de prevenire, dar în mod special cele de combatere a criminalității organizate (încadrarea con-

prevention and combating in general of crimes, including those aimed at organized crime (art.2 of the Law no.59/2012). All the more so that the responsibility for preventing and combating organized crime was assigned to the same subjects who carry out special investigative activity, i.e. to the specialized subdivisions of the Ministry of Internal Affairs, the Information and Security Service, the National Anticorruption Center, the Customs Service and the National Administration of Penitentiaries (art.6 of the Law no.50/2012 and art.6 of the Law no.59/2012).

The fact that this law aimed at legalizing some measures, the nature of which would not identify with that of the special investigation measures provided for in the Law no.59/2012 (art.18), being called to prevent and combat organized crime (art.9; 12 of the Law no.50/2012), does not seem a serious reason to claim that they form another kind of activity. It is worth recalling the fact, to which we, as well as other doctrinaires, have drawn attention several times, that the special activity of investigations is not limited only to a totality of special investigative measures. The content of this activity, in addition to the special investigative measures, which also hold the main place in the special investigation activity, also includes other actions, procedures, including measures to prevent and combat crime.

Denying this concept would mean that the special activity of investigations is strictly reduced to the realization of special investigation measures, i.e. to the collection of information and would not include actions of prevention, cessation of crimes, or they form precisely these form the basic content of the tasks of the special investigation activity (art.2 of the Law no.59/2012). Even the most well-known component of the special investigation activity, working with confidential collaborators (art.15 Law no.59/2012), which is not part of the list of special investigation measures, already speaks about the fact that the special activity of investigations involves something more than carrying out special investigation measures.

We consider that preventive measures, but especially those for combating organized crime (controlled employment in the criminal group or organization; controlled crime (art.13;

trolată în grupul sau organizația criminală; infracțiunea controlată (art.13; 14 din Legea nr.50/2012)) puteau cu același succes să fie reglementate în cadrul Legii nr.59/2012, și poate că nu neapărat trebuiau incluse în cadrul listei măsurilor speciale de investigații, puteau să formeze o listă separată de măsuri, intitulate, spre exemplu, „Alte măsuri speciale”, care ar fi cuprins nu doar măsurile de prevenire și combatere a criminalității organizate, ci și măsurile de protecție a investigatorului sub acoperire, prevăzute de art.137 CPP.

Apropo, aceste măsuri de combatere a criminalității organizate sunt strâns legate de investigația sub acoperire, măsură specială de investigații prevăzută în art.30 din Legea nr.59/2012 și în art.136 CPP. Aspectul în cauză a fost remarcat și de alți cercetători [32, p.203]. De menționat că anterior măsura „încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală” avea un alt titlu, „Infiltrarea operativă în organizațiile criminale a colaboratorilor titulari din subdiviziunile operative și a persoanelor care colaborează în mod confidențial cu organele care exercită activitate operativă de investigații, utilizând acte de identitate și alte documente de acoperire”, și făcea parte din lista măsurilor operative de investigații (lit. n) alin.(2) art.6 din Legea nr.45/1994). Separarea elementului „încadrării controlate în grupul sau organizația criminală” de măsura „investigația sub acoperire” și excluderea ulterioară a acestuia din lista măsurilor speciale de investigații pare a fi o chestiune mai mult artificială decât necesară.

În legislația altor state o măsură similară celei discutate se regăsește și astăzi în lista măsurilor operative de investigații și se pare că nu se pune problema necorespunderii naturii ei juridice cu cea a măsurilor operative de investigații [33].

Tot în acest context este de adăugat faptul că prin Proiectul de modificare a legislației în domeniul investigațiilor speciale, la care am făcut referință mai sus, se propune completarea măsurii „investigația sub acoperire” cu un nou alineat în care să fie prevăzută „Contravenția/infracțiunea simulată”, ceva foarte asemănătoare cu „Infracțiunea controlată” [34]. Analiza acestor instituții depășește limitele acestei lucrări, fapt pentru care nu ne vom expune mai în detaliu asupra acestui subiect.

14 of Law no.50/2012)) could with the same success be regulated within the framework of Law no.59/2012, and may not necessarily have to be included in the list of special investigative measures, they could form a separate list of measures, entitled, for example, “Other special measures”, which would have included not only the measures to prevent and combat organized crime, but also the measures for the protection of the undercover investigator provided by art.137 CPC.

By the way, these measures to combat organized crime are closely related to the undercover investigation, a special investigation measure provided for in article 30 of the Law no.59/2012 and in art.136 CPC. The issue in question has been noted by other researchers[32, p.203]. It should be mentioned that previously the measure “controlled employment in the criminal group or organization” had another title “Operative infiltration into criminal organizations of the titular collaborators from the operative subdivisions and of the persons who collaborate confidentially with the bodies exercising operative activity of investigations, using identity documents and other cover documents” and was part of the list of operative measures of investigations (lit. n) para. (2) Article 6 of the Law no.45/1994). Separating the element of ‘controlled employment in the criminal group or organization’ from the ‘undercover investigation’ measure and its subsequent exclusion from the list of special investigative measures appears to be a more artificial than necessary matter.

In the legislation of other states, a measure similar to the one discussed is still found today in the list of operative measures of investigations and it seems that there is no question of the non-correlation of its legal nature with that of the operative measures of investigations [33]. Also in this context it is to be added that through the Draft amendment of the legislation in the field of special investigations, to which we have referred above, it is proposed to supplement the measure “undercover investigation” with a new paragraph in which to provide for the “Contravention/simulated crime”, something very similar to “Controlled crime” [34]. The analysis of these institutions goes beyond the limits of this work, which is why we

Rezumând cele relatate mai sus, menționăm că activitatea de prevenire și combatere a criminalității organizate este în raport de parte și întreg cu activitatea specială de investigații, prima activitate fiind partea și cealaltă – întregul.

În doctrină s-a menționat și faptul că „**strângerea informației privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice**” reglementată de Legea nr.271/2008 constituie un gen de activitate investigativă diferită față de activitatea specială de investigații [31, p.178]. Considerăm că și de această dată, ca și în cazul precedent, însăși existența unei legi speciale consacrate unui sector îngust al investigațiilor speciale (în cazul dat verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice) creează impresia că ar fi vorba despre o activitate distinctă față de activitatea specială de investigații [35].

Conform prevederilor art.3 din Legea nr.271/2008, scopul de bază al verificării titularilor și candidaților la funcții publice este prevenirea și combaterea corupției în rândul autorităților publice, celelalte obiective menționate în acest articol subscriindu-se scopului de bază. Respectiv, scopul acestor verificări, fiind mai specific, se include perfect în scopul general al activității speciale de investigații – prevenirea și combaterea criminalității (art.1 din Legea nr.59/2012).

Deloc întâmplător, competența de efectuare a respectivei verificări a fost atribuită Serviciului de Informații și Securitate (art.6), în primul rând, pentru că este un organ al statului specializat în asigurarea securității naționale, iar corupția este o amenințare la adresa securității naționale și, în al doilea rând, pentru că prevenirea faptelor de corupție ține de domeniul investigațiilor speciale, exact domeniul de activitate al acestui organ.

În calitate de metode pentru realizarea verificărilor sunt menționate: colectarea informațiilor necesare din bazele de date, din registrele și din alte surse ale autorităților publice; solicitarea de la persoanele juridice a informațiilor, inclusiv a copiilor de pe dosarele personale ale candidaților de la locurile de lucru anterioare; solicitarea de la Centrul Național Anticorupție a certificatelor de cazier privind integritatea profesională a candidaților

will not expose ourselves in more detail on this subject.

Summarizing the above, we mention that the activity of preventing and combating organized crime is in relation to the party and the whole with the special activity of investigations, the first activity being the part and the other - the whole.

The doctrine also mentioned that the “gathering of information on the verification of holders and candidates to public offices” regulated by law no.271/2008 is a different kind of investigative activity than the special activity of investigations [31, p.178]. We consider that even this time, as in the previous case, the very existence of a special law devoted to a narrow sector of special investigations (in this case the verification of holders and candidates for public offices) creates the impression that this would be a distinct activity from the special activity of investigations[35].

According to the provisions of art.3 of the Law no.271/2008, the basic purpose of verifying the holders and candidates to public offices is the prevention and combating of corruption among the public authorities, the other purposes mentioned in this article being subsisted to the basic purpose. Respectively, the purpose of these checks, being more specific, is perfectly included in the general purpose of the special investigation activity – preventing and combating crime (art.1 of the Law no.59/2012).

Not at all by chance, the competence to carry out this verification was assigned to the Information and Security Service (Art.6), firstly, because it is a state body specialized in ensuring national security, and corruption is a threat to national security and, secondly, because the prevention of corruption acts belongs to the field of special investigations, precisely the field of activity of this body.

For the purposes of carrying out the checks, the following shall be mentioned as methods: Collecting the necessary information from the databases, registers and other sources of the public authorities; Requesting from legal entities information, including copies of personal files of candidates from previous places of work; Requesting from the National Anticorruption Center the criminal record certificates regarding the professional integrity of the can-

(art.10). Practic nimic nou, aceste așa-numite metode sunt reflectate și în Legea nr.59/2012 (art.7-12).

Conform Legii discutate „Informațiile care constituie secret de stat, secret comercial ori secret bancar sau cele care țin de activitatea operativă de investigații și de urmărire penală a organelor de resort, obținute în cadrul verificării, sunt protejate conform legislației în vigoare” (art.19). Considerăm că lucrurile vorbesc de la sine, or este inadmisibil ca un organ fără competență de efectuare a activității operative/speciale de investigații să culeagă informații ce țin de acest domeniu.

Cele relatate dovedesc faptul că verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice este o parte componentă a activității speciale de investigații, mai corect ar fi să spunem că se atribuie la unul dintre genurile acestei activități, fiind vorba despre activitatea informativ-administrativă de verificare; aceasta la rândul său presupune asigurarea diferitelor regimuri juridico-administrative cu ajutorul forțelor, mijloacelor și metodelor speciale de investigații prin colectarea informațiilor necesare despre anumite persoane pentru luarea anumitor decizii (art.7 alin.(3) din Legii nr.59/2012) [36, p.112; 26, p.375].

Faptul că verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice se face cu acordul scris al persoanei ce urmează să fie verificată nu înseamnă că acest tip de verificare este diferit față de cel prevăzut în art.7 alin.(3) din Legea nr.59/2012, acesta, de asemenea, presupunând acordul persoanei ce urmează să fie verificată. Nu ar fi corect să spunem că verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice este o activitate neintrusivă la adresa drepturilor persoanei verificate. Prevederile art.10 alin. (3)-(4) din Legea nr.271/2008 indică expres posibilitatea limitării drepturilor persoanei supuse verificării, acest aspect fiind remarcat și de Curtea Constituțională a Republicii Moldova în contextul examinării unei sesizări de contestare a unor prevederi din această lege [37]. Nici lipsa de conspirativitate în cazul verificării funcționarilor publici nu poate servi criteriu de deosebire față de activitatea specială de investigații, or însăși caracterul activității speciale de investigații este atât secret, cât și/sau public (art.1 din Legea nr.59/2012).

didates (art.10). Practically nothing new, these so-called methods are also reflected in the Law no.59/2012 (art.7-12).

According to the law discussed “Information that constitutes state secret, trade secret or bank secret or those related to the operative activity of investigations and criminal prosecution of competent bodies, obtained within the verification, and shall be protected according to the legislation in force” (article 19). We consider that things speak for themselves, or it is inadmissible for a body without the competence to carry out the operative / special investigation activity to collect information related to this field.

The above-mentioned proves that the verification of holders and candidates for public offices is a component part of the special activity of investigations, it would be more correct to say that it is assigned to one of the types of this activity, being about the informative-administrative activity of verification, this in turn assuming the insurance of different legal and administrative regimes with the help of forces, special means and methods of investigation by collecting the information necessary for certain persons to take certain decisions (Article 7 para.(3) of the Law no.59/2012) [36, p.112; 26, p.375].

The fact that the verification of holders and candidates for public offices is made with the written consent of the person to be checked does not mean that this type of verification is different from that provided for in Article 7 para. (3) of the Law no. 59/2012, it also implies the consent of the person to be verified. It would not be fair to say that the verification of holders and candidates for public offices is a non-intrusive activity against the rights of the verified person. The provisions of art.10 para. (3)-(4) of the Law no.271/2008 expressly indicates the possibility of limiting the rights of the person subject to verification, this aspect being also noted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova in the context of examining a complaint challenging some provisions of this law[37]. Neither the lack of conspiracy in the case of verification of public officials can serve as a criterion of distinction from the special activity of investigations, nor is the very nature of the special investigation activity both secret

Astfel, constatăm că activitatea de verificare a titularilor și a candidaților la funcții publice are caracter sectorial în raport cu activitatea specială de investigații.

Evaluarea integrității instituționale și testarea integrității profesionale, reglementată de Legea nr.325/2013[3], de asemenea, este apreciată ca fiind o activitate investigativă distinctă față de activitatea specială de investigații [31, p.180]. Această apreciere nu se bazează pe o anumită analiză comparativă, ci mai degrabă pe o expresie din cadrul acestei legi care pune în dificultate înțelegerea unitară a naturii juridice a respectivei evaluări/testări.

În alin.(3) art.11 din Legea discutată se spune că „Metodele și mijloacele de testare și fixare a testelor de integritate profesională nu reprezintă activități speciale de investigație în sensul Legii nr.59 din 29 martie 2012 privind activitatea specială de investigație”. Contrar acestei dispoziții, analiza legii și a caracteristicilor testării integrității profesionale demonstrează altceva.

Considerăm că rezolvarea acestei dileme implică înțelegerea contextului în care a apărut legea respectivă. Desigur că se pot spune multe la acest capitol, dar esențial este faptul că Legea în cauză a fost elaborată în condițiile în care a devenit practic irealizabilă sarcina de bază a activității operative/speciale de investigații – prevenirea și combaterea infracțiunilor, inclusiv a celor de corupție.

Se știe că după reforma juridică din 2012 realizarea majorității măsurilor speciale de investigații a fost restricționată în limitele urmării penale, iar imaginea negativă a acestui gen de activitate, formată în urma suspiciunilor de eventuale abuzuri [38], nu s-a schimbat prea mult nici după reformă. Procedul de schimbare a respectivei imagini prin înlocuirea termenului „operativ” cu cel „special” și derivatele acestuia se pare că nu a fost de mare folos. În aceste împrejurări orice tentativă de a schimba noua Lege nr.59/2012 în vederea admiterii măsurilor speciale de investigații pe domeniul de prevenire și combatere a infracțiunilor, adică în afara procesului penal, era practic sortită eșecului.

Elaborarea Legii speciale nr.325/2013, a cărei menire este să reglementeze efectuarea investigațiilor speciale doar pe un anumit seg-

and / or public (art.1 of the Law no.59/2012).

Thus, we find that the activity of verification of holders and candidates to public offices has a sectorial character in relation to the special activity of investigations.

Institutional integrity assessment and professional integrity testing regulated by Law no.325/2013[3] is also considered to be a distinct investigative activity from the special investigation activity [31, p.180]. That assessment is not based on a particular comparative analysis, but rather on an expression within that law which challenges a uniform understanding of the legal nature of that assessment/testing.

In para. (3) Article 11 of the Law discussed shall be said that “The methods and means of testing and fixing of professional integrity tests do not represent special investigative activities within the meaning of the Law no.59 of March 29, 2012 on the special investigative activity”. Contrary to this provision, the analysis of the law and the characteristics of professional integrity testing prove otherwise. We believe that solving this dilemma involves understanding the context in which this law arose. Of course, a lot can be said in this chapter, but it is essential that the Law in question was drafted in the conditions in which the basic task of the operative / special investigation activity - the prevention and combating of crimes, including those of corruption, has become practically unfeasible.

It is known that after the legal reform of 2012, most of the special investigative measures were restricted within the limits of the criminal investigation, and the negative image of this kind of activity, formed by suspicions of possible abuses[38], did not change much even after the reform. The process of changing that image by replacing the term “operative” with the term “special” and its derivatives apparently was not of much use. In these circumstances, any attempt to change the new Law no. 59/2012 in order to admit special measures of investigations in the field of prevention and combating of crimes, that is, outside the criminal trial, was practically doomed to failure.

The elaboration of the Special Law no.325/2013, whose purpose is to regulate the carrying out of special investigations only on

ment al prevenirii și combaterii criminalității (cel legat de corupție), poate fi apreciată ca o tentativă reușită din partea unor subiecți ai activității speciale de investigații, cărora le-a și fost încredințată competența de efectuare a testului de integritate, fiind vorba despre Centrul Național Anticorupție și Serviciul de Informații și Securitate.

Afirmațiile precum că metodele și mijloacele aplicate în cadrul testului de integritate nu sunt parte din activitatea specială de investigații pot fi înțelese ca parte din strategia de promovare a acestei legi.

La scurt timp după adoptarea Legii nr.325/2013, Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la natura juridică a metodelor și mijloacelor aplicate în cadrul testului de integritate, menționând că nu găsește deosebiri între acestea și cele aplicate în cadrul activității speciale de investigații [39].

Ulterior, lucrurile s-au mișcat și mai mult în direcția recunoașterii faptului că testul de integritate în fapt presupune aceeași activitate specială de investigații, art.18 din Legea nr.59/2012 fiind completat cu un nou alineat (alin.(3¹)) în care se prevede expres aplicarea măsurilor speciale de investigații (toate cele autorizate de procuror și unele autorizate de judecătorul de instrucție) „... în cadrul testului de integritate profesională, cu autorizarea judecătorului, în condițiile Legii nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale” [40].

Situația actuală într-adevăr creează confuzii cu privire la înțelegerea unitară a naturii juridice a evaluării integrității instituționale și testării integrității profesionale și a raportului acestora cu activitatea specială de investigații: pe de o parte, se menționează că activitățile investigative efectuate în cadrul testului de integritate sunt diferite față de cele efectuate în cadrul activității speciale de investigații, iar pe de altă parte, se spune că măsurile speciale de investigații, elementul principal al activității speciale de investigații, se efectuează în cadrul testului de integritate.

În acest context, cercetătorul I. Covalciuc, procuror cu o bogată experiență, inclusiv în domeniul activității speciale de investigații, pe bună dreptate pune o întrebare pertinentă și logică în același timp: „... Ce reprezintă ace-

a certain segment of preventing and combating crime (the one related to corruption), can be considered as a successful attempt by some subjects of the special investigation activity, who were also entrusted with the competence to perform the integrity test, these are the National Anticorruption Center and the Information and Security Service.

The statements that the methods and means applied in the integrity test are not part of the special investigative activity can be understood as part of the strategy of promoting this law.

Shortly after the adoption of Law no. 325/2013, the Constitutional Court ruled on the legal nature of the methods and means applied in the integrity test, noting that it does not find any differences between them and those applied within the special investigation activity [39].

Subsequently, things moved even more towards recognizing that the integrity test in fact involves the same special activity of investigations, art.18 of the Law no.59/2012 being completed with a new paragraph (para.(31)) in which it is expressly provided for the application of special investigative measures (all those authorized by the prosecutor and some authorized by the investigating judge) “... within the professional integrity test, with the authorization of the judge, under the terms of Law no. 325 of 23 December 2013 on the assessment of institutional integrity” [40].

The current situation really creates confusions regarding the unitary understanding of the legal nature of the institutional integrity assessment and the testing of professional integrity and of their relationship with the special investigation activity, on the one hand, it is mentioned that the investigative activities carried out within the integrity test are different from those carried out within the special investigation activity, and on the other hand, noting that special investigative measures, the main element of the special investigative activity, are carried out within the framework of the integrity test.

In this context, the researcher Covalciuc I., a prosecutor with a rich experience, including in the field of special investigative activity, rightly puts forward a very pertinent and logi-

te activități și care ar fi criteriile de delimitare a tehnicilor de investigare ca elemente ale activității speciale de investigații, respectiv ca elemente ale altor activități statale?”, recomandând totodată intervenția din partea legiuitorului în materia activității speciale de investigații astfel încât legislația să fie suficient de clară și să corespundă criteriilor de calitate stabilite de CEDO [32, p.207].

Analizând raportul activității speciale de investigații cu activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului reglementată de Legea nr.308/2017, constatăm un șir de elemente similare celor discutate anterior. În această lege, de asemenea se menționează că investigațiile financiare realizate în cadrul activității de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și care constau dintr-un complex de măsuri investigative („colectarea informației, analiza și verificarea tuturor relațiilor financiare și economice, precum și verificarea clienților care pot fi legați de acțiunile de spălare a banilor, de infracțiunile asociate acestora și de acțiunile de finanțare a terorismului, activități ce țin de identificarea, stabilirea sursei și urmărirea bunurilor utilizate, obținute din aceste infracțiuni, a fondurilor teroriștilor și a altor bunuri care sunt sau pot fi obiect al măsurilor asiguratorii și/sau al confiscării, precum și activități de investigare a dimensiunii rețelei criminale și a gradului de criminalitate aferente”) sânt distincte față de investigațiile speciale reglementate de Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații (art.3).

În pofida acestei distincții formale, prin comparație stabilim totuși coincidența de facto între conținutul investigațiilor financiare și măsura specială de investigații „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară”, reglementată de art.134² CPP, prin care se înțelege „... operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare efectuate prin intermediul instituțiilor financiare sau al altor instituții competente ori obținerea de la instituțiile financiare a înscrisurilor sau informațiilor aflate în posesia acestora referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane”.

Este de menționat și faptul că până la

cal question at the same time “... what do these activities represent and what would be the criteria for delimiting the investigative techniques as elements of the special investigative activity, respectively as elements of other state activities?”, while recommending the intervention by the legislator in the field of special investigative activity so that the legislation is sufficiently clear and corresponds to the quality criteria established by the ECHR[32, p.207].

Analyzing the report of the special activity of investigations with the activity of preventing and combating money laundering and terrorist financing regulated by law no. 308/2017, we find a series of elements similar to those discussed previously. In this law, it is also mentioned that the financial investigations carried out within the framework of the activity of preventing and combating money laundering and terrorist financing and which consist of a complex of investigative measures (“information collection, analysis and verification of all financial and economic relations, as well as in the verification of customers who can be linked to money laundering actions, the offences associated with them and the terrorist financing actions, activities related to the identification, establishment of the source and tracing of the assets used, obtained from these offences, of terrorists’ funds and other property which are or may be the object of precautionary measures and/or confiscation, as well as activities to investigate the size of the criminal network and the related degree of crime) are distinct from the special investigations regulated by the Law nr. 59/2012 on the special activity of investigations (art.3).

Despite this formal distinction, by comparison we nevertheless establish the de facto coincidence between the content of financial investigations and the special investigation measure “Monitoring or control of financial transactions and access to financial information” regulated by Art.134² CPC, which means “... operations to ensure knowledge of the content of financial transactions carried out through financial institutions or other competent institutions or to obtain from financial institutions the documents or information in their possession relating to the deposits, accounts or transactions of a person”.

adoptarea Legii nr.308/2017 a acționat Legea nr.190/2007 cu același titlu[41], conform căreia competența de efectuare a prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului revenea inițial Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (actualul Centru Național Anticorupție), acesta având și competența efectuării măsurilor operative de investigații.

Ulterior, în 2011, prin modificarea Legii nr.190/2007, în cadrul Centrului a fost înființat Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, acesta fiind un organ de specialitate cu statut de subdiviziune independentă. Despre investigații financiare la acel moment în lege nu se vorbea nimic, cel mai probabil din considerentul că încă mai erau realizabile măsurile operative de investigații.

Ce a urmat mai departe deja cunoaștem: prin Legea nr.59/2012 măsurile speciale de investigații de iure fuseseră interzise pe segmentul de prevenire și combatere a infracțiunilor, inclusiv pe cel de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Astfel, în următorii ani gravitatea situației în domeniul prevenirii spălării banilor atinsese apogeul. Este suficient să ne amintim despre bine cunoscuta fraudă bancară, de producerea căreia se cunoaște că Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este într-o anumită măsură responsabil [42].

În condițiile în care lucrările de modificare a Legii nr.59/2012 băteau pasul pe loc, era firesc să se caute o soluție de alternativă, aceasta fiind găsită prin adoptarea actualei Legi nr.308/2017, conform căreia Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor a ieșit de sub tutela Centrului Național Anticorupție, devenind un organ public independent în raport cu celelalte persoane juridice și fizice (art.18). Nemaifiind subiect al activității speciale de investigații, acestui Serviciu i s-a acordat competența de efectuare a „investigațiilor financiare” care, la rândul lor, se deosebesc de investigațiile speciale mai mult sub aspect formal și organizatoric.

Toate acestea ne vorbesc despre o nouă tendință de reglementare juridică a investigațiilor operative/speciale, în special pe segmentul de prevenire și combatere a criminalității – este vorba despre crearea unor

It is also worth mentioning that until the adoption of the Law no.308/2017, another Law no. 190/2007 with the same title[41] acted, according to which the competence to carry out the prevention and combating of money laundering and terrorist financing initially belonged to the Center for Combating Economic Crimes and Corruption (the current National Anticorruption Center), which also had the competence to carry out operative investigation measures. Subsequently, in 2011, by amending the Law no. 190/2007, the Center established the Office for The Prevention and Combating of Money Laundering, this being a specialized body with the status of independent subdivision. Nothing was said about financial investigations at that time in the law, most likely on the grounds that the operative investigative measures were still achievable.

What followed further we already know, by Law no. 59/2012, the special measures of de jure investigations had been prohibited in the segment of prevention and combating of crimes, including that of money laundering and terrorist financing. Thus, in the following years, the gravity of the situation in the segment of prevention of money laundering had reached its peak. It is enough to remember about the well-known bank fraud, the production of which is said that the Office for The Prevention and Fight against Money Laundering would not have done its job well[42].

Given that the works for the amendment of Law no. 59/2012 were beating the pace on the spot, it was natural to look for an alternative solution, this being found by the adoption of the current Law no.308/2017, according to which the Service for The Prevention and Fight against Money Laundering came out of the tutelage of the National Anticorruption Center, becoming a public body independent in relation to other legal entities and individuals (art.18). No longer being the subject of special investigative activity, this Service has been granted the power to carry out “financial investigations” which, in turn, differ from special investigations more in terms of formal and organizational.

All these tell us about a new trend of legal regulation of operative / special investigations, especially on the segment of preventing and combating crime, being about the creation

organe noi ce nu se regăsesc în lista subiecților activității speciale de investigații (art.6 din Legea nr.59/2012), în a căror sarcină este pusă prevenirea și combaterea unui sector îngust de criminalitate, fiindu-le de facto acordată competența de efectuare a investigațiilor speciale, dar de jure se vor considera distincte față de activitatea specială de investigații.

Rezumând cele relatate în această lucrare, menționăm că analiza raportului dintre activitatea specială de investigații și alte activități de prevenire și combatere a criminalității a făcut posibilă evidențierea unor aspecte comune, dar și a unor delimitări importante. Prin prisma elucidării respectivului raport am reușit să înțelegem mai bine hotarele și conținutul activității speciale de investigații și acest fapt este foarte important atât pentru dezvoltarea teoretică a acestui domeniu de activitate, cât și pentru perfecționarea în continuare a legislației.

Activitatea specială de investigații, ca și alte activități de prevenire și combatere a criminalității, urmărește obținerea de informații relevante pentru cunoașterea și înlăturarea factorilor și condițiilor care favorizează comiterea infracțiunilor. Cu toate acestea, activitatea specială de investigații se caracterizează prin utilizarea unor măsuri mai invazive și necesită un control judiciar mai riguros, în timp ce alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor pot fi mai puțin intruzive și pot fi desfășurate în cadrul competențelor legale ale agenților de aplicare a legii.

Pentru o desfășurare eficientă și echilibrată a acestor activități, este esențial ca reglementările legale să asigure respectarea principiilor statului de drept, inclusiv protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei. Este important să se promoveze o colaborare eficientă și coordonată între diferitele entități implicate în activitățile de prevenire și combatere a infracțiunilor, pentru a asigura o abordare eficientă și respectarea drepturilor individuale în lupta împotriva infracționalității.

Prin respectarea principiilor statului de drept, se promovează o societate în care justiția este echitabilă, iar infractorii sunt aduși în fața răspunderii legale, lucru ce contribuie la creșterea încrederii publice în sistemul de justiție penală și la consolidarea statului de

of new bodies that are not included in the list of subjects of special investigation activity (art.6 of Law no.59/2012), whose task is to prevent and combat a narrow sector of crime, being de facto granted the power to carry out special investigations, but de jure they will consider themselves distinct from the special activity of investigations.

Summing up the reports in this paper, we mention that the analysis of the relationship between the special activity of investigations and other activities of preventing and combating crime made it possible to highlight some common aspects, but also important delimitations. Through the elucidation of this report, we managed to better understand the boundaries and the content of the special investigation activity and this fact is very important both for the theoretical development of this field of activity and for the further improvement of the legislation.

The special activity of investigations as well as other activities of preventing and combating crime aims to obtain information relevant to the knowledge and removal of the factors and conditions that favor the commission of the crimes. However, special investigative work is characterised by the use of more invasive measures and requires more rigorous judicial control, while other activities to prevent and combat crimes may be less intrusive and may be carried out within the legal competences of law enforcement officers.

For an efficient and balanced conduct of these activities, it is essential that legal regulations ensure respect for the principles of the rule of law, including the protection of the fundamental rights and freedoms of the individual. It is important to promote effective and coordinated collaboration between the different entities involved in activities to prevent and combat crime, in order to ensure an effective approach to and respect for individual rights in the fight against crime.

By respecting the principles of the rule of law, a society is promoted in which justice is fair and criminals are brought before legal liability, thus contributing to increasing public trust in the criminal justice system and strengthening the rule of law in the Republic of Moldova.

In conclusion, respect for the principles

drept în Republica Moldova.

În concluzie, e de menționat că respectarea principiilor statului de drept în activitatea specială de investigații și alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor este esențială pentru asigurarea unui sistem de justiție echitabil și respectarea drepturilor fundamentale ale indivizilor. Prin respectarea principiilor legale, proporționalității și prezumției de nevinovăție, se promovează o societate în care justiția este garantată, iar infracțiunile sunt combătute într-un mod eficient, cu respectarea drepturilor și libertăților individuale.

of the rule of law in the special activity of investigations and other activities of preventing and combating crimes is essential for ensuring a fair justice system and respecting the fundamental rights of individuals. By respecting the legal principles, proportionality and the presumption of innocence, a society is promoted in which justice is guaranteed and crimes are combated in an effective and respectful manner towards individual rights and freedoms.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Legea RM nr.50 din 22.03.2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate.
2. Legea RM nr.308/2017 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.
3. Legea RM nr. LP325/2013 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale.
4. DIDĂC V., CĂPĂTICI M., CUȘNIR V., MORARU V. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău: Elan Poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8.
5. <https://dexonline.ro/definitie/poli%C8%9Bie>.
6. Legea nr.304 din 26.12.12, MO48/05.03.13 art.150.
7. Legea nr.320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului.
8. Legea nr.1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție.
9. Legea nr.753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.
10. GLAVAN Boris, *Raportul dintre activitatea specială de investigații și activitatea de urmărire penală*. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, nr. 13, Chișinău, 2021. p.138-151.
11. GLAVAN Boris, *Raportul dintre măsurile speciale de investigații și acțiunile de urmărire penală în reglementarea juridică a Republicii Moldova*. În revista *Legea și Viața*, Chișinău, nr. 7-8, 2021. p.5-11.
12. CUȘNIR V., GLAVAN B., *Activitatea specială de investigații și actele de constatare: aspecte comune și delimitări*. *Materialele conferinței științifico-practice naționale „Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații” din 10 noiembrie 2022*. Chișinău, p. 12-26.
13. Decizia Colegiului Penal lărgit al CSJ. Dosarul nr. 1ra-917/14 din 24 iunie 2014 (pct.10).
14. OSTAVCIUC D. *Sesizarea organului de urmărire penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9.
15. Legea RM Nr. 283 din 04-07-2003 privind activitatea particulară de detectiv și de pază (art.6).
16. Катков С. В. *Историко-правовой анализ становления и развития оперативно-розыскной политики в России / С. В. Катков // Вестник Волгоградской академии МВД России*. – 2021. – № 1(56). – С. 157-163.
17. ЗАХАРЦЕВ С. И. *Наука оперативно-розыскной деятельности: философский, теоретико-правовой и прикладной аспекты: Монография*. — СПб.: Издательский Дом С.-Петербур. гос. ун-та, Издательство юридического факультета СПбГУ, 2011. — 300 с. УДК 343.1.
18. ЗАЖИЦКИЙ В. И. *Результаты оперативно-розыскной деятельности в уголовном судопроизводстве. Монография*.

- СПб.: Юридический центр-Пресс, 2006. - 449 с. ISBN 5-94201-503-1.
19. Legea RM nr.45 din 12.04.1994 cu privire la activitatea operativă de investigații.
20. Legea RM nr.59 din 27.03.2012 cu privire la activitatea specială de investigații.
21. Legea RM nr.753/1999 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.
22. Legea RM nr.727-XIV din 16.12.99 - MO8-9/20.01.2000, art. 39.
23. Legea RM nr.618 din 31.10.1995 cu privire la securitatea statului.
24. Proiectul de Lege a fost aprobat în prima lectură la 30.03.2023 Disponibil online: <https://www.parlament.md/Procesul-Legislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6254/language/ro-RO/Default.aspx>.
25. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) adoptat în prima lectură la 29.12.2022. Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6285/language/ro-RO/Default.aspx> [vizitat la 27.02.2023].
26. ШУМИЛОВ А. Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов. 3-е изд., доп. и перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. - 391 с. (Библиотечка студента, курсанта и слушателя). ISBN 978-5-89784-140-0 с.17-18.
27. Брылев В. И., Кулькова Е. В. Соотношение оперативно-розыскной деятельности со смежными видами деятельности. Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2012. – № 1-2. – С. 12-19.
28. Лахин В. Д. О соотношении разведывательной, контрразведывательной и оперативно-розыскной деятельности / В. Д. Лахин // Вестник Омского университета. Серия: Право. – 2007. – № 1(10). – С. 142-146.
29. Башкатов Л. Н., Изоитко С. И., Козилев Е. Н., Устинков А. В. Контрразведывательная и оперативно-розыскная деятельность органов федеральной службы безопасности (соотношение и правовое регулирование). Право и безопасность. – 2010. – Т. 34. – № 1. – С. 9-18.
30. Сергеев А. А. К вопросу о соотношении оперативно-розыскной деятельности со смежными видами деятельности / А. А. Сергеев, Б. А. Цой // Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление. – 2019. – № 11(114). – С. 130-132.
31. ROMAN D. Activitatea specială de investigații și alte activități informative. Chișinău: CEP USM, 2019. 203 p. ISBN 978-9975-149-34-1.
32. COVALCIUC I. Tehnici speciale de investigație în justiția penală: Monografie. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6.
33. Закон РФ от 13 марта 1992 г. № 2506-1 „Об оперативно-розыскной деятельности в Российской Федерации” (ст.6 - Оперативное внедрение); Закон Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года № 154-XIII „Об оперативно-розыскной деятельности” (ст.11 - Внедрение).
34. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) adoptat în prima lectură la 29.12.2022 (art. 1384 alin.(8)).
35. Legea nr.271 din 18.12.2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice.
36. GLAVAN B., Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. CZU 343.1 G 61. ISBN 978-9975-135-63-4.
37. HCC nr. 32 din 05.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate) pct.76; 91; 97; 115.
38. Iordachi și alții c. Republicii Moldova, Hotărârea din 10 februarie 2009.
39. Curtea Constituțională. Hotărârea Nr. HCC7/2015 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesiunea nr. 43a/2014) pct.133-134.

40. Legea nr.102 din 21.07.16 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative.
41. Legea Nr.190/2007 din 26.07.2007 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.
42. „REPUBLICA OFFSHORE”. Analiza factorilor care au contribuit la fraudă sistemică și spălarea banilor în sectorul bancar, de asigurări și financiar din Moldova. Chișinău, iulie, 2022. p.11. <https://ccia.md/wp-content/uploads/2022/07/Republica-Offshore-Analiza-factori-contribuit-frauda-sistemica-spalarea-banilor-sectorul-bancar-de-asigurari-financiar-Moldova.pdf>.

Despre autor:

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
secretar științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: boris.glavan@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0002-3838-4308*

About author:

Boris GLAVAN,

*PhD, Associate Professor
Scientific Secretary of the Senate of the Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: boris.glavan@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0002-3838-4308*

SURSE DE FINANȚARE A ORGANIZAȚIILOR TERORISTE INTERNAȚIONALE

Alexandru PARENIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Vasili BEDA,
doctorand

SOURCES OF FUNDING FOR INTERNATIONAL TERRORIST ORGANIZATIONS

Alexandru PARENIUC,
PhD, associate professor

Vasili BEDA,
PhD student

Studiul reprezintă o analiză a surselor și metodicii de finanțare a organizațiilor teroriste internaționale. Astfel, în cadrul articolului se examinează formele de alimentare a acestor organizații cu mijloace financiare și alte resurse, utilizate ulterior în comiterea atacurilor teroriste, planificate de grupări teroriste.

Pe parcursul ultimilor decenii, grupuri teroriste armate au reușit să-și construiască propria economie, o nouă economie a terorismului. Acest sistem economic a luat naștere în anii „Războiului Rece”, când războiul efectuat prin utilizarea forțelor terțe a fost purtat activ la periferia celor două blocuri și a crescut semnificativ în procesul de privatizare a terorismului, când grupurile armate au dezvoltat diverse strategii de autofinanțare.

Cuvinte-cheie: finanțarea terorismului, terorism, mercenar, fonduri tenebre, economie ilegală, operațiune antiteroristă.

The study represents an analysis of the sources and methods of financing international terrorist organizations. Thus, the article examines the forms of supplying these organizations with financial means and other resources, which are subsequently used in the terrorist attacks planned by terrorist groups. Over the past decades, armed terrorist groups have managed to build their own economy, a new economy of terrorism. This economic system emerged during the “Cold War” years when warfare conducted by using of third forces was actively waged on the periphery of the two blocks and significantly increased during the process of privatizing terrorism, when armed groups developed various self-financing strategies.

Keywords: terrorism financing, terrorism, mercenary, dark funds, illegal economy, counterterrorism operation.

Introducere. În ultimii ani, globalizarea economiei mondiale a dat un impuls suplimentar dezvoltării unui sistem în care grupările teroriste moderne sunt capabile să se finanțeze printr-o varietate de afaceri legale și ilegale. Confluența noii economii a terorii cu economia ilegală și criminală la nivel mondial a creat un gigant economic în creștere rapidă, cu o cifră de afaceri anuală de trilioane de dolari. Acest flux de bani murdari este spălat predominant în țările cu un sistem economic netransparent și reprezintă o amenințare constantă la adresa securității și stabilității sistemului economic occidental. Una dintre cele mai importante măsuri în lupta împotriva terorii este ruperea interdependenței dintre noua economie a tero-

Introduction. In recent years, the globalization of the world economy has provided an additional impetus to the development of this system. Modern terrorist groups are capable of financing themselves through a variety of legal and illegal businesses. The convergence of the new economy of terror with the global illegal and criminal economy has created a rapidly growing economic giant with an annual turnover of trillions of dollars. This flow of dirty money is predominantly laundered in countries with non-transparent economic systems and poses a constant threat to the security and stability of the Western economic system. One of the most important measures in the fight against terrorism is breaking the interdepen-

rismului și economiile juridice tradiționale ale lumii.

Problematica gestionării surselor de finanțare a organizațiilor teroriste internaționale a fost analizată prin aplicarea unor metode clasice de cercetare științifică, cum ar fi: *metoda comparativă* (aplicată în scopul realizării cercetării, comparând diferite domenii de obținere și utilizare a surselor financiare în activitatea teroristă), *metoda sistemică* (la care s-a recurs pentru efectuarea unei analize sistemice a acțiunilor, utilizate pentru gestionarea mecanismului de finanțare a terorismului), *metoda logică* (aplicată pentru studiarea critică a lacunelor normative, în vederea evidențierii principalelor direcții, orientări și abordări față de funcționarea organizațiilor teroriste ca entități generatoare a riscurilor de natură extremistă și hibridă în statele fragile față de fenomenul terorist), *metoda analizei sintetice* (ne-a fost utilă în cadrul tragerii concluziilor necesare).

Considerațiuni generale privind finanțarea terorismului

Grupurile rebele armate sunt adesea comparate cu organizațiile criminale de afaceri. Astfel, Al-Qaida este numită „corporația multinațională a terorii”. Din 11 septembrie 2001, savanții și cercetătorii au folosit adesea modelul crimei organizate pentru a studia structura și funcționarea grupărilor teroriste de factură islamistă [8].

Totuși, termenii „crimă organizată” și „terorism” se referă la o serie de tipuri foarte diferite de activități asociate cu violența criminală sau politică. Pe de o parte, există grupuri care „organizează” infracțiuni prin folosirea sau amenințarea cu violența împotriva persoanelor, iar infracțiunea lor constă în principal în extorcarea organizată.

Rolul lor este de a asigura un mediu securizat pentru semnarea contractelor „de afaceri”, de a asigura implementarea „acordurilor” și soluționarea litigiilor dintre partenerii „de afaceri” [6, p.80].

O analiză a economiei terorismului arată că motivația grupurilor armate este de obicei diferită de cea a organizațiilor criminale. În plus, ele interacționează reciproc, analogic structurilor de stat. Cel puțin în domeniul economiei, modul de funcționare a acestora este mai aproape celui de stat, decât unui grup cri-

dence between the new economy of terrorism and the traditional legal economies of the world.

The issue of managing the sources of funding for international terrorist organizations has been analyzed by applying classical methods of scientific research, such as *the comparative method* (applied to conduct research by comparing different areas of obtaining and using financial resources in terrorist activities), *the systemic method* (resorted to for a systemic analysis of actions used to manage the financing mechanism of terrorism), *the logical method* (applied to critically study normative gaps in order to highlight the main directions, orientations, and approaches to the functioning of terrorist organizations as entities generating risks of an extremist and hybrid nature in fragile states with regard to the terrorist phenomenon), and *the synthetic analysis method* (which was useful in drawing the necessary conclusions).

General considerations regarding terrorism financing

Armed rebel groups are often compared to organized crime organizations. Thus, Al-Qaeda is referred to as the “multinational corporation of terror.” Since September 11, 2001, scholars and researchers have often used the model of organized crime to study the structure and functioning of Islamist terrorist groups [8].

However, the terms “organized crime” and “terrorism” refer to a range of very different activities associated with criminal or political violence. On the one hand, there are groups that “organize” crimes through the use or threat of violence against individuals, and their criminal activity mainly consists of organized extortion.

Their role is to ensure a secure environment for the signing of “business” contracts, to facilitate the implementation of “agreements,” and to resolve disputes between “business” partners [6, p.80].

An analysis of the economics of terrorism shows that the motivation of armed groups is usually different from that of criminal organizations. Moreover, they interact analogically with state structures. At least in the field of economics, their mode of operation is closer to that of a state than that of an organized criminal group.

minal organizat. Dovadă în acest sens este faptul că, în ultimii 20 de ani, organizațiile armate au reușit să creeze legături economice durabile, care, la rândul lor, au servit drept bază pentru un sistem economic mai multilateral – noua economie a terorismului. Această economie specială, care se alimentează cu banii terorismului modern, servește drept punte între economia internațională legală și cea ilegală.

În acest articol ne propunem să examinăm principalele componente ale sistemului economic construit de organizațiile teroriste pentru deservirea interacțiunii acestora între ele, precum și cu organizațiile criminale și legitime, totodată și cu statele, analizând în primul rând diversele surse de venit gestionate de grupările teroriste, iar ulterior problema funcționării și amplitudinii economiei ilegale internaționale, parte integrantă a cărei este noua economie a terorismului.

Principala diferență dintre crima organizată obișnuită și terorismul politic provine din diferențele de motivații ale celor două fenomene, care determină modul în care ambele își desfășoară activitățile „antreprenoriale”.

Criminalitatea este condusă de lăcomie, iar principala regulă a contabilității sale este acumularea. Astfel, organizațiile criminale acționează la fel ca și corporațiile private legale, deoarece scopul final al activităților lor este de a obține profit și de a acumula fonduri financiare.

Așadar, gestionarea fluxurilor financiare ale acestora se realizează, ca și în organizațiile corporative, cu ajutorul unui sistem contabil reglementat de conturile de bilanț.

La rândul lor, grupările teroriste se ghidază de motive politice. Scopul lor final nu constă în sfera monetară, ci în domeniul politicii. Sarcina lor este *înlocuirea* unei forme de guvernare cu alta.

Spre deosebire de grupările criminale organizate, organizațiile teroriste sunt interesate în mod prioritar să cheltuiască sume *bănești*, decât să le spele. Veniturile din activitățile lor legitime nu necesită a fi spălate, ci trebuie distribuite în cadrul rețelei de celule și agenți din întreaga lume. Din acest motiv, în ultimii ani, unele grupuri au acordat o mare atenție manipulării monetare, adică mișcării imperceptibile a unor sume mari de bani [2]. Această sarcină este îndeplinită de o rețea internațională de fi-

Evidence of this is the fact that over the past 20 years, armed organizations have managed to create sustainable economic links, which in turn have served as the basis for a more multilateral economic system – the new economy of terrorism. This special economy, which funds modern terrorism, serves as a bridge between the legal international economy and the illegal one.

In this article, we aim to examine the main components of the economic system built by terrorist organizations to facilitate their interactions with each other, as well as with criminal and legitimate organizations, and also with states. We will primarily analyze the various sources of income managed by terrorist groups and subsequently address the functioning and scale of the international illegal economy, of which the new economy of terrorism is an integral part.

The main difference between ordinary organized crime and political terrorism arises from the differing motivations of these phenomena, which determine how both carry out their “entrepreneurial” activities.

Crime is driven by greed, and its main accounting rule is accumulation. Thus, criminal organizations operate similarly to legal private corporations, as their ultimate goal is to generate profit and accumulate financial funds. Therefore, the management of their financial flows is conducted, as in corporate organizations, through an accounting system regulated by balance sheet accounts.

In contrast, terrorist groups are guided by political motives. Their ultimate goal lies not in the monetary sphere but in the realm of politics. Their task is to replace one form of governance with another.

Unlike organized criminal groups, terrorist organizations are primarily interested in spending money rather than laundering it. The income generated from their legitimate activities does not require laundering but needs to be distributed within the network of cells and agents worldwide. For this reason, in recent years, some groups have paid great attention to monetary manipulation, i.e., the imperceptible movement of large sums of money [2]. This task is fulfilled by an international network of branches and correspondent banks of banking institutions, as well as other financial mecha-

liale și bănci-corespondente ale unor instituții bancare, precum și de alte mecanisme financiare, cum ar fi sistemul „*hawala*”.

Sursele de venit ale marilor organizații teroriste

Principalele surse de venit în balanța de plăți a organizațiilor armate pot fi divizate în 3 categorii principale, în funcție de originea lor:

- a) activitatea comercială legală (*în orice caz, care propriu-zis nu este considerată ilegală*);
- b) venituri ilegale primite cu încălcarea sau eludarea obligațiilor legitime;
- c) activitate infracțională.

Activitățile de afaceri legitime includ profitul ca rezultat al companiilor controlate de grupuri armate – de exemplu, organizația Jihadul Islamic Egiptean deținea mai multe magazine de miere în Orientul Mijlociu –, precum și donații de la fundații caritabile și persoanele private.

Veniturile ilegale provin dintr-o mare varietate de fonduri legale, dar includ și ajutor ascuns din partea guvernelor străine.

Cercul **activității criminale** este destul de larg: reprezintă cea mai mare sursă de venit pentru balanța de plăți în scopuri teroriste și include răpiri, extorcări, furturi, fraude, piraterie, contrabandă și spălare de bani.

Venituri legale

O sursă importantă de venit în balanța de plăți a grupărilor teroriste o reprezintă remitențele de la cetățenii care locuiesc în străinătate, transferurile fiind efectuate direct sau prin instituții special create în acest scop.

Deși astfel de remitențe sunt o sursă importantă de venit valutar, contribuțiile emigranților nu vin doar în formă de numerar. Sunt cazuri de dotare a combatanților inclusiv cu echipamente radio, ochelari de vedere nocturnă și veste antiglonț achiziționate prin intermediul cataloagelor virtuale de comandă, prin corespondență.

Formal, aceste contribuții nu sunt plasate în câmp ilegal, deoarece legislația națională a multor țări nu face distincție între transferurile legitime de bani și sponsorizarea grupurilor armate.

Astfel, un rol important în veniturile organizațiilor teroriste din întreaga lume îl joacă și donațiile personale.

Fundații caritabile

Donațiile caritabile sunt o altă sursă im-

nisms such as the “*hawala*” system.

Sources of income for major terrorist organizations

The main sources of income in the balance of payments of armed organizations can be divided into three main categories depending on their origin:

- a) legitimate business activities (which are not inherently considered illegal);
- b) illegally obtained revenues through violation or circumvention of legitimate obligations;
- c) criminal activity.

Legitimate business activities include profits resulting from companies controlled by armed groups—for example, the Egyptian Islamic Jihad organization owned several honey stores in the Middle East—as well as donations from charitable foundations and private individuals.

Illicit income comes from a wide variety of legal funds but also includes hidden assistance from foreign governments.

The scope of **criminal activity** is quite broad: it represents the largest source of income for the balance of payments in terrorist purposes and includes kidnappings, extortion, theft, fraud, piracy, smuggling, and money laundering.

Legal income

An important source of income in the balance of payments of terrorist groups is remittances from citizens living abroad, with transfers being made directly or through specially created institutions for this purpose. Although such remittances are a significant source of foreign income, the contributions of immigrants do not come only in the form of cash. There are cases of providing combatants with equipment such as radios, night vision goggles, and bullet-proof vests purchased through virtual ordering catalogs via mail. Formally, these contributions are not placed in the illegal field, as the national legislation of many countries does not distinguish between legitimate money transfers and the sponsorship of armed groups. Thus, personal donations also play an important role in the income of terrorist organizations worldwide.

Charitable Foundations

Charitable donations are another im-

portantă de furnizări valutare pentru finanțarea terorismului. Acesta, la fel, nu este un fenomen nou. Legătura dintre fundațiile caritabile și organizațiile teroriste datează din anii 1970, când irlandezii-americani au înființat fundații caritabile pentru văduvele și orfanii catolici în Irlanda de Nord și au folosit fondurile de la aceste fundații pentru a sprijini organizația teroristă irlandeză, IRA.

Fundațiile caritabile islamice au proliferat în anii 1980. La acea vreme, grupurile *mujahideen* au fost finanțate cu ajutorul lor, inclusiv donații din țările musulmane. Donații caritabile au fost transferate mujahedinilor prin intermediul instituțiilor bancare frontale.

Unele fundații caritabile, conduse de simpatizanți islamisti sau de membri ai grupurilor islamiste radicale, s-au transformat din sponsori ai mujahedinilor în canale de finanțare a grupurilor islamiste armate și, uneori, chiar ofereau refugiu pentru membrii organizațiilor teroriste.

Multe bănci islamice sunt produsul unei alianțe neobișnuite dintre noua clasă de mijloc saudită și clericii *wahabiți*.

Prima a furnizat bani, în timp ce a doua a furnizat structura, în strictă conformitate cu legea islamică, pentru o nouă varietate de instituții bancare [1]. De exemplu, băncile islamice percep un *zakat* (donație), care este obligatorie pentru fiecare musulman, pentru fiecare tranzacție pe care o efectuează. Aceste tranzacții monetare nu sunt reflectate în niciun document. Codul bancar islamic impune distrugerea tuturor documentelor imediat după transferul *zakat*. Unele fundații caritabile canalizează fonduri prin intermediul băncilor islamice către grupuri și celule teroriste din întreaga lume.

O serie de fundații caritabile islamice sunt acuzate că finanțează o varietate de proiecte legale și ilegale, de la construirea de moschei și *medrese* (*școli religioase islamice*) până la achiziționarea de arme și sponsorizarea atacurilor teroriste [7]. Această combinație de ajutor umanitar și activități ilegale este una tipică pentru multe astfel de organizații caritabile.

Dat fiind faptul că nu toate fundațiile caritabile generează venituri ilegale, este adesea dificil de separat fondurile orientate la ajutorul umanitar de sprijinul pentru terorism. Unele fundații caritabile de bună credință au fost, de asemenea, penetrate de susținători teroriști

portant source of foreign currency supply for terrorism financing. This is also not a new phenomenon. The link between charitable foundations and terrorist organizations dates back to the 1970s when Irish-Americans established charitable foundations for Catholic widows and orphans in Northern Ireland and used funds from these foundations to support the Irish terrorist organization (IRA).

Islamic charitable foundations proliferated in the 1980s. At that time, *mujahideen* groups were funded with their help, including donations from Muslim countries. Charitable donations were transferred to the mujahideen through front banking institutions.

Some Islamic charitable foundations, led by Islamist sympathizers or members of radical Islamist groups, transformed from sponsors of the mujahideen into channels for funding armed Islamist groups and sometimes provided refuge for members of terrorist organizations.

Many Islamic banks are the product of an unusual alliance between the new Saudi middle class and *Wahhabi* clerics.

The former provided the money, while the latter provided the structure, in strict accordance with Islamic law, for a new variety of banking institutions [1]. For example, Islamic banks levy a *zakat* (donation), which is mandatory for every Muslim, for every transaction they make. These monetary transactions are not reflected in any document. Islamic banking regulations require the destruction of all documents immediately after the *zakat* transfer. Some charitable foundations channel funds through Islamic banks to terrorist groups and cells worldwide.

A number of Islamic charitable foundations are accused of financing a variety of legal and illegal projects, from the construction of mosques and *madrasas* (*Islamic religious schools*) to the purchase of weapons and sponsorship of terrorist attacks [7]. This combination of humanitarian aid and illegal activities is typical of many such charitable organizations.

Given that not all charitable foundations generate illegal income, it is often difficult to separate funds oriented towards humanitarian aid from support for terrorism. Some well-intentioned charitable foundations have also

care deturneză o parte din fonduri pentru a finanța grupuri teroriste [9].

Venituri criminale

Grupările teroriste se finanțează, de asemenea, prin preluarea activelor financiare interne, o activitate infracțională care poate fi desfășurată sub diferite forme: jaf, tâlhărie, extorcare de bunuri etc. Achiziția de bunuri autohtone provoacă un prejudiciu extrem de mare economiei tradiționale, deoarece parazitează pe resursele proprii.

În anii 1970, politica de extorcare și jaf de către organizația teroristă *Euskadi Ta Askatasuna (ETA)* a provocat epuizarea bogăției Țării Bascilor în Spania. Au fost făcute tentative de asasinat asupra mai multor oameni de afaceri, ca urmare, unii magnați industriali și familiile lor au fost nevoiți să emigreze [5].

În sudul Libanului, principalele surse de venit ale organizației *Hezbollah* au constat în extorcarea de resurse financiare de la comercianți, oameni de afaceri, proprietari de restaurante și magazine. Unele grupări teroriste declară extorcarea lor penală drept „taxă de război”, adică o plată datorată lor, de parcă ar fi autoritatea administrativă pe teritoriul dat [4].

Există multe alte forme de activitate ilegală care generează venituri semnificative în balanța de plăți teroristă. Lista este vastă, de la infracțiuni mărunte la omucideri, de la furtul cărților de credit la pirateria în marea liberă.

Economia internațională ilegală

Globalizarea a oferit organizațiilor criminale și teroriste oportunitatea de a se extinde și de a participa la infrastructura economică internațională: băncile islamice, paradisurile fiscale *offshore* și activitățile de afaceri legitime și ilegale fac parte din aceasta, în rând cu instituțiile de spălare a banilor. Toate acestea sunt elemente-cheie ale rețelei economice ilegale internaționale.

Traficul organizat de droguri, traficul de arme și bunuri și traficul de ființe umane constituie un mare sector al acestei economii, care poate fi definit ca „economia criminală”. Traficul de droguri se ridică la miliarde de dolari anual, la fel ca și traficul de persoane, contrabanda, arme și alte bunuri, cum ar fi petrolul și diamantele. 90% din aceste sume sunt spălate în afara țării de origine.

În ultimii decenii, grupurile teroriste s-au

been infiltrated by terrorist sympathizers who divert some funds to finance terrorist groups [9].

Criminal income

In addition, terrorist groups finance themselves by seizing domestic financial assets, a criminal activity that can take various forms: robbery, theft, extortion, etc. The acquisition of domestic goods causes significant harm to the traditional economy as it parasitizes its own resources.

In the 1970s, the policy of extortion and robbery by the terrorist organization *Euskadi Ta Askatasuna (ETA)* caused the depletion of the wealth of the Basque Country in Spain. Attempts were made to assassinate several businessmen, as a result, some industrial magnates and their families were forced to emigrate [5].

In southern Lebanon, the main sources of income for the *Hezbollah* organization consisted of extorting financial resources from traders, businessmen, restaurant owners, and shops. Some terrorist groups declare their extortion as “war tax,” a payment owed to them, as if they were the administrative authority in that territory [4].

There are many other forms of illegal activity that generate significant income in the terrorist balance of payments. The list is endless, ranging from petty crimes to homicides, from credit card theft to piracy on the high seas.

Illegal International Economy

Globalization has provided criminal and terrorist organizations with the opportunity to expand and participate in the international economic infrastructure: Islamic banks, *offshore* tax havens, legitimate and illegal business activities are part of it, along with money laundering institutions. All of these are key elements of the international illegal economic network.

Organized drug trafficking, arms and goods trafficking, and human trafficking constitute a major sector of this economy, which can be defined as the “criminal economy”. Drug trafficking amounts to billions of dollars annually, as does human trafficking, smuggling, arms, and other goods such as oil and diamonds. 90% of these amounts are laundered outside the country of origin.

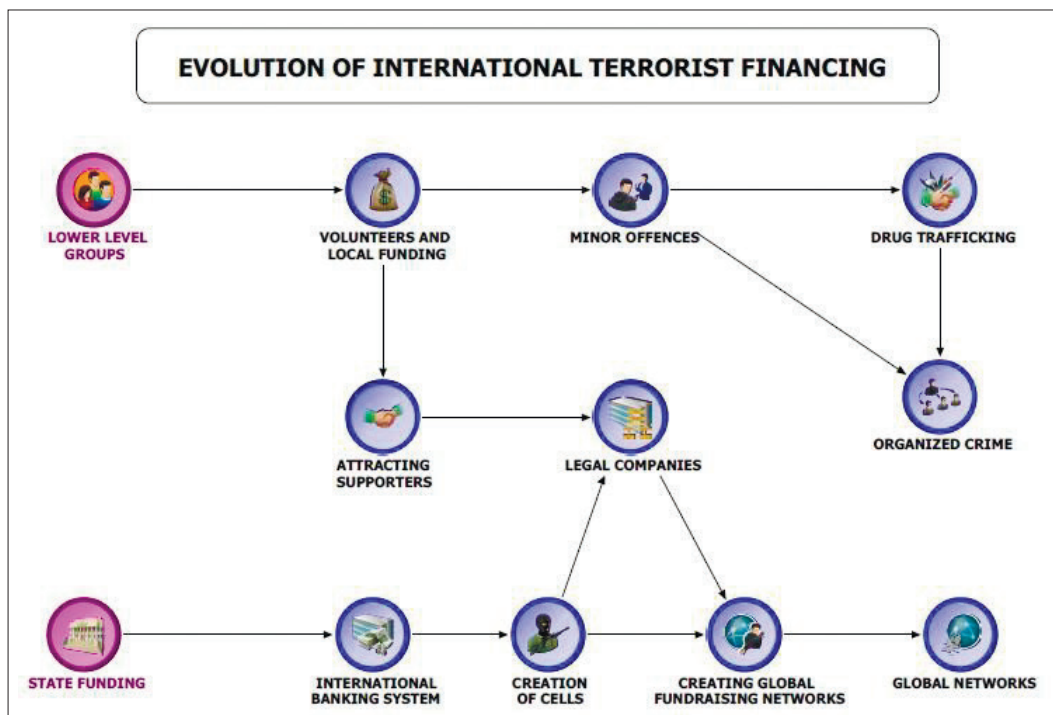
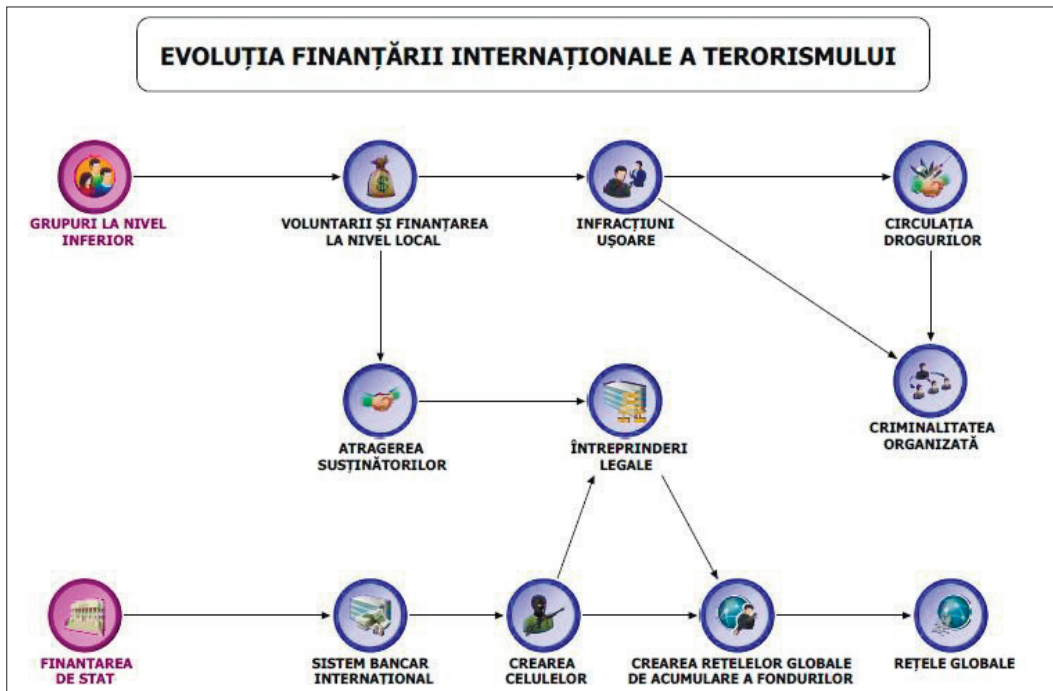
In recent decades, terrorist groups have

infiltrat tot mai mult în comerțul cu droguri pentru a-și finanța activitățile.

Grupuri din Afganistan, cel mai mare producător de opiu din lume, și din Bosnia și Herțegovina sunt, de asemenea, acuzate de trafic de droguri. Majoritatea acestor grupuri nu se asociază cu crima organizată și își creează propriile rețele criminale [3, p. 48] (vezi diagrama).

increasingly infiltrated the drug trade to finance their activities.

Groups from Afghanistan, the world's largest opium producer, and Bosnia and Herzegovina are also accused of drug trafficking. Most of these groups do not associate with organized crime and create their own criminal networks [3, p. 48] (see diagram).

Retragerea ilegală a capitalului

Un alt element al economiei internaționale ilegale este retragerea ilegală de capital. Vorbim despre circulația fondurilor dintr-o țară în alta în mod ilegal, făcută adesea în secret și fără înregistrare. Retragerea ilegală a capitalului poate fi efectuată prin evaziune fiscală, plata de mită, încasări din facturi contrafăcute și alte tranzacții frauduloase. Acest fenomen, impulsionat de globalizarea economiei ilegale, cauzează prejudicii foarte grave economiilor interne ale țărilor în care acești bani sunt recepționați și retrași, întrucât ieșirea de capital le secătuieste bogățiile.

Un alt element al retragerii ilegale de capital este transferul de active, care duce la sărăcirea țărilor. Fluxurile financiare sunt direcționate sub formă de ajutor către țări, inclusiv către cele producătoare de droguri, precum Afganistanul, sau care servesc drept puncte de tranzit pentru traficul de droguri. Majoritatea acestor bani nu ajung niciodată la cei nevoiași.

O parte din aceste fluxuri sunt destinate sprijinirii traficului de droguri, operațiunilor de contrabandă și activităților teroriste, profiturile din care, la rândul lor, sunt transferate în străinătate sau cheltuite în afara țării de origine.

Concluzii. Gradul de interdependență dintre sistemele economice legale și ilegale este probabil deja prea mare pentru a exista posibilitatea ruperii tuturor legăturilor dintre ele.

Amenințarea terorismului este o reamintire constantă a necesității unor schimbări semnificative în politica externă. S-ar putea ca închiderea canalelor sistemului economic internațional legitim să ducă la apariția de noi canale în economia ilegală.

Întrucât teroarea este alimentată de bani, împreună cu ideologie și rebeliune, singura modalitate de a învinge terorismul modern este dezvoltarea unei strategii de rupere a legăturilor dintre piața neagră și economia de piață gri, pe de o parte, și un sistem economic curat și legitim, pe de altă parte. Acest lucru va dura poate chiar decenii. Ca prim pas, economiile occidentale ar trebui să scape de dependența lor de banii spălați. Ca un al doilea pas, este necesară încurajarea instituțiilor financiare și bancare islamice să adere la normele și regulile sistemului financiar internațional, devenind parte

Illegal Capital Withdrawal

Another element of the illegal international economy is the illegal withdrawal of capital. We are talking about the circulation of funds from one country to another illegally, often done in secret and without registration. Illegal capital withdrawal can be carried out through tax evasion, bribery, receipt of counterfeit invoices, and other fraudulent transactions. This phenomenon, driven by the globalization of the illegal economy, causes very serious damage to the domestic economies of the countries where these funds are received and withdrawn, as the outflow of capital drains their wealth.

Another element of illegal capital withdrawal is the transfer of assets, which leads to the impoverishment of countries. Financial flows are directed in the form of aid to countries, including those involved in drug production, such as Afghanistan, or serving as transit points for drug trafficking. Most of this money never reaches those in need.

Some of these funds are intended to support drug trafficking, smuggling operations, and terrorist activities, the profits of which are then transferred abroad or spent outside the country of origin.

Conclusions. The level of interdependence between legal and illegal economic systems is likely already too high to have the possibility of completely severing all links between them.

The threat of terrorism, which politicians never completely exclude, is a constant reminder of the need for significant changes in foreign policy. Closing the channels of the legitimate international economic system is likely to lead to the emergence of new channels in the illegal economy.

Since terrorism is fueled by money, along with ideology and rebellion, the only way to defeat modern terrorism is to develop a strategy to break the links between the black market and the gray market economy on one hand, and a clean and legitimate economic system on the other. This will take time, perhaps even decades. As a first step, Western economies should free themselves from their dependence on laundered money. As a second step, it is necessary to encourage Islamic financial and banking institutions to adhere to the norms and rules of the international financial system,

din acesta. În calitate de al treilea pas, regiunile ar trebui să scape de dominația organizațiilor teroriste și criminale, în special prin eliminarea ofertei și cererii de produse ale traficantilor de droguri.

becoming part of it. As a third step, regions should rid themselves of the domination of terrorist and criminal organizations, especially by eliminating the supply and demand of drug traffickers' products.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Carls Alice-Catherine, "Afghanistan, bin Laden and oil", Public Justice Report, vol. 25, No. 3 (2002). URL: www.cpjustice.org.
2. Chossudovsky Michael, "Osamagate: role of the CIA in supporting international terrorist organizations during the cold war" (Centre for Research on llobalization, October 2001). URL: www.globalresearch.ca.
3. Dishman Chris, "Terrorism, crime and transformation", Studies in Conflict and Terrorism, vol. 24, No. 1 (2001).
4. Hagedorn Auerbach Ann, Ransom: The Untold Story of International Kidnapping (New York, Henry Holt and Company, 1998).
5. Laqueur Walter. The Age of Terrorism (Boston, Massachusetts, Little, Brown, 1987).
6. Pareniuc A., Beda V., Terorismul și criminalitatea organizată. Conexiuni ale fenomenelor infracționale. Revista științifico-practică „Legea și Viață”, ianuarie-februarie 2022, ISSN 1810-309X.
7. Prados Alfred B. and Blanchard Christopher, "Saudi Arabia: terrorist financing issues", Washington, D.C., Congressional Research Service Report for Congress, updated 4 October 2004.
8. Rohan Gunaratna, Inside Al Qaeda (New York, Columbia University Press, 2002).
9. Wall Street Journal, "Assault on charities is risky front for the US", 16 October 2001.

Despre autori:

Alexandru PARENIUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef adjunct al Direcției studii și management
al calității, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: alexandru.pareniuc@mai.gov.md
ORCID ID: 0000-0002-6642-4610*

Vasili BEDA,

*doctorand,
Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
Serviciul de Informații și Securitate
al Republicii Moldova,
e-mail: vasili.beda@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-7873-371X*

About authors:

Alexandru PARENIUC,

*PhD, associate professor,
Deputy Head of the Studies and Quality
Management Department,
Academy "Ștefan cel Mare" of the MIA,
e-mail: alexandru.pareniuc@mai.gov.md
ORCID ID: 0000-0002-6642-4610*

Vasili BEDA,

*PhD student,
Doctoral School „Penal Sciences and Public
Law” of the Academy „Ștefan cel Mare”
of the MAI,
Security and Intelligence Service
of the Republic of Moldova,
e-mail: vasili.beda@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-7873-371X*

PARTICULARITĂȚILE MĂSURII SPECIALE DE INVESTIGAȚIE „SUPRAVEGHEREA DOMICILIULUI PRIN UTILIZAREA MIJLOACELOR TEHNICE DE ÎNREGISTRARE AUDIO SAU VIDEO”

Alexandru CICALA,

doctor în drept, conferențiar universitar

Rodica-Diana APAN,

doctor în drept, conferențiar universitar

THE PARTICULARITIES OF THE SPECIAL INVESTIGATIVE MEASURE “SURVEILLANCE OF THE HOME THROUGH THE USE OF TECHNICAL MEANS OF AUDIO OR VIDEO RECORDING”

Alexandru CICALA,

PhD, associate professor

Rodica-Diana APAN,

PhD, associate professor

În prezentul demers științific ne propunem să analizăm conținutul măsurii speciale de investigație Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video prin prisma legislației Republicii Moldova. De asemenea, facem o delimitare clară cu alte măsuri speciale de investigație, inspirându-ne în acest sens atât din literatura de specialitate din țară, cât și din cea de peste hotare.

Totodată, enumerăm formele și felurile de realizare a măsurilor speciale de investigație, precum și tehnicile speciale care pot fi aplicate în acest scop pentru acumularea informațiilor în mod ascuns de către ofițerii de investigație.

Cuvinte-cheie: măsura specială de investigație, domiciliu, supraveghere, ofițer de investigație, tehnica specială, informație, monitorizare.

In this scientific approach, we propose to analyze the content of the special investigative measure of Home surveillance using technical means of audio or video recording through the prism of the legislation of the Republic of Moldova. We also make a clear delimitation with other special investigative measures, taking inspiration in this sense from the specialized literature in the country as well as abroad.

At the same time, we list the forms and ways of carrying out the special investigative measure, as well as the special technique that can be applied for this purpose for the covertly accumulation of information by the investigative officers.

Keywords: special investigative measure, domicile, surveillance, investigative officer, special technique, information, monitoring.

Introducere. Potrivit art.1 al Legii 59/2012 [12], scopul activității speciale de investigație constă în culegerea informațiilor necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

Pentru realizarea cu succes a activităților menționate, ofițerii de investigație din cadrul subdiviziunilor nominalizate în prevederile art.6 al legii prenotate, în cele mai dese cazuri fac uz de „instrumentele juridice” sau măsurile speciale de investigație stipulate în art. 18 al legii 59/2012.

Măsurile speciale de investigație poartă un caracter de căutare-cercetare, indiferent de subiectul ce le realizează. Anume măsurile spe-

Introduction. According to art. 1 of law 59/2012 [12], the purpose of the special investigative activity is to gather the necessary information to prevent and combat crime, ensure state security, and public order, protect the rights and legitimate interests of individuals, and discover and investigate crimes.

For the successful implementation of the mentioned activities, the investigative officers from the subdivisions nominated in the provisions of art. 6 of the noted law, in most cases make use of the “legal instruments” or the special investigative measures stipulated in art. 18 of Law 59/2012.

Special investigative measures have a search-research character regardless of the subject that carries them out. Namely, the special investigative measures stipulated by law

ciale de investigație, stipulate de lege, constituie mijlocul garantat de primire a informațiilor despre anumite evenimente și acțiuni, conținutul cărora permite să se aprecieze existența și caracterul pericolului asupra securității de stat, militare, ecologice sau economice a Republicii Moldova, sau difuzarea unor informații ce vor servi în procesul de cercetare și descoperire a unor infracțiuni deja comise.

Lista măsurilor speciale de investigație este una exhaustivă; ele sunt reglementate în conținutul Legii 59/2012 și al Codului de procedură penală [5], în scopul asigurării respectării drepturilor și libertăților persoanei în timpul desfășurării activității speciale de investigații, dar și determină legalitatea acțiunilor subiecților acestei activități, făcând o delimitare clară dintre acțiunile realizate de ofițerii de investigație în baza măsurilor autorizate de alte fapte pasibile de răspundere penală și prin aceasta este asigurată legalitatea măsurilor speciale de investigație. Prin intermediul măsurilor speciale de investigație este posibil să se soluționeze sarcinile activității speciale de investigație în vederea apărării vieții, sănătății, drepturilor și libertăților persoanelor, proprietăților, asigurării securității societății și statului contra atentatelor criminale.

Totodată, scopul efectuării măsurilor speciale de investigație este determinat de cercul de obiecte, care pot fi persoane fizice ca purtători de informații, subiecții infracțiunilor și persoanelor cu acordul cărora sunt desfășurate unele măsuri speciale de investigație pentru verificarea informațiilor furnizate sau pentru apărarea acestora. În funcție de aceasta sunt alese anumite măsuri speciale, forma, temeiul și condițiile de efectuare a lor.

În urma studierii raportului [17] de activitate a Procuraturii pentru anul 2021, observăm că una din măsurile speciale de investigație, aplicate mai des de către angajații subdiviziunilor specializate, reprezintă supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video, fapt ce ne-a determinat să realizăm acest studiu.

Metode și materialele aplicate. În procesul elaborării studiului au fost folosite materiale doctrinare, normative, rapoarte de activitate, lucrări științifice din sfera activității speciale de investigație. De asemenea, cercetarea

constituie mijlocul garantat de primire a informațiilor despre anumite evenimente și acțiuni, conținutul cărora permite să se aprecieze existența și caracterul pericolului asupra securității de stat, militare, ecologice, sau economice a Republicii Moldova sau difuzarea unor informații ce vor servi în procesul de cercetare și descoperire a unor infracțiuni deja comise.

The list of special investigative measures is an exhaustive one and is regulated in the content of law 59/2012 and the Code of Criminal Procedure [5], to ensure respect for the rights and freedoms of the person during the performance of the special investigative activity, but also determine the legality of the actions of the subjects of this activities, making a clear delimitation between the actions carried out by the investigative officers based on the measures authorized by other acts subject to criminal liability and thereby ensuring the legality of the special investigative measures. Utilizing special investigative measures, it is possible to solve the tasks of special investigative activity and achieve the goals of protecting the life, health, rights, property, and freedoms of people, ensuring the security of society and the state against criminal attacks.

At the same time, the purpose of carrying out special investigative measures is determined by the circle of objects, which can be natural persons as carriers of information, the subjects of crimes, and persons with whose consent some special investigative measures are carried out to verify the information provided or their defense. Depending on this, certain special measures are chosen, as the form, basis, and conditions for their implementation.

After studying the report [17] of the activity of the prosecutor's office for the year 2021, we notice that one of the special investigative measures applied more often by the employees of the specialized subdivisions is - Surveillance of the home using technical means of audio or video recording, a fact that determined us carrying out this study.

Applied methods and materials. In the process of developing the study, the doctrinal material, norms, activity reports, and scientific works from the scope of the special investigation activity were used. In addition, the re-

acestei măsuri speciale de investigație a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de cercetare științifică ale teoriei dreptului: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, statistică etc.

Totodată, au fost utilizate lucrări ale savanților autohtoni, informații empirice, precum și opiniile angajaților din cadrul subdiviziunilor specializate.

Conținutul de bază. Potrivit alin. 2, art. 132⁷, *Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video presupune monitorizarea domiciliului din exterior, fără acordul proprietarului sau posesorului, dacă există temeiuri de a considera că acțiunile, convorbirile, alte sunete sau evenimente ce se produc în acel domiciliu pot conține informații despre circumstanțele faptei care urmează a fi probate [5, art. 132⁷].*

Scopul măsurii este cunoașterea evenimentelor ce se produc în domiciliu, aflarea conținutului convorbirilor, sunetelor ce se produc în domiciliu, imprimarea audio-video a convorbirilor, sunetelor și evenimentelor ce se produc în interiorul domiciliului, precum și în exteriorul acestuia.

Totodată, obiectul acestei măsuri poate fi persoana asupra căreia există probe sau date că a săvârșit sau pregătește săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

Autorii M. Gherman, E. Blîndu, I. Botnari [9, p.72] notează că această măsură specială de investigație, în practică, de regulă se realizează ca o acțiune ulterioară cercetării domiciliului efectuată în scopul obținerii ascunse a informațiilor de natură sonoră, vizuală sau de altă natură, în vederea păstrării și redării lor ulterioare.

Inițial, doresc să fac o delimitare clară asupra celor două măsuri speciale de investigație care la prima vedere sunt izbitor de asemănătoare. Astfel, cercetarea domiciliului presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului, posesorului, în scopul studierii acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, persoanelor aflate în căutare, pentru obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei, precum și pentru observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliu [4, p.43-55].

search of this special investigative measure was made possible by applying several scientific research methods of law theory: the logical method, the method of comparative analysis, systemic analysis, statistics, etc.

At the same time, the works of local scholars, empirical information, as well as the opinion of employees from the specialized subdivisions, were used.

Basic content. According to paragraph 2, art. 132⁷ *Surveillance of the home through the use of technical means of audio or video recording involves monitoring the home from the outside, without the consent of the owner or possessor, if there are grounds to consider that the actions, conversations, other sounds, or events occurring in that home may contain information about the circumstances of the act which are to be tested [5, art. 132⁷].*

The purpose of the measure is - to identify the events that take place in the home, find out the content of the conversations, the sounds that take place in the home, the audio-video recording of the conversations, sounds, and events that take place inside the home as well as outside it.

At the same time, the object of this measure can be the person on whom there is evidence or data that he has committed or is preparing to commit a serious, particularly serious, or exceptionally serious crime.

The authors Gherman M., Blîndu E., and Botnari I. [9, p. 72] claim that this special investigative measure, in practice, is usually carried out as a follow-up action to the home investigation carried out to secretly obtain information of the nature of sound, visual or of another nature, to preserve and reproduce them later.

Initially, I want to make a clear demarcation between these two special investigative measures, which at first glance are strikingly similar. Thus, a home search involves secret or restricted access to the inside of the home, without notifying the owner, the possessor, to study it for the discovery of traces of criminal activity, for the persons in search, for obtaining other information necessary to prove the circumstances of the act, as well as for observing and recording the events which are produced at home [4, p. 43-55].

However, unlike the search of the home

Însă, spre deosebire de cercetarea domiciliului și instalarea în el a aparatelor audio, video, de fotografiat, de filmat etc., supravegherea domiciliului nu prevede pătrunderea în domiciliu, efectuarea observațiilor și ținerea sub control a domiciliului realizându-se prin utilizarea unor mijloace tehnice, care, datorită capacităților lor tehnice și funcționale, fac posibilă detectarea acțiunilor produse, vizionarea acestora și înregistrarea informației de la anumite distanțe. Legiuitorul nu a determinat limitativ ce mijloace tehnice pot fi utilizate pentru supravegherea domiciliului, lăsând acest lucru pe seama angajaților din cadrul serviciilor de investigații a infracțiunilor, care trebuie să pornească, în selectarea unor sau altor aparate, dispozitive, de la scopul și sarcinile concrete urmărite, de la împrejurările existente în fiecare caz în parte [7, p.207]. Astfel, în asemenea circumstanțe, se admite doar aplicarea acelor mijloace tehnice care nu prezintă pericol pentru viața, sănătatea persoanei și nu dăunează mediului. Supravegherea domiciliului cu utilizarea mijloacelor tehnice poate fi realizată doar în secret cu respectarea strictă a regulilor de conspirație [10, p.322].

În ansamblu, această măsură specială de investigație constă în perceperea vizuală, auditivă sau de altă natură a evenimentelor, acțiunilor, proceselor ce au loc în domiciliul unor persoane asupra cărora există probe sau date că au săvârșit sau pregătesc săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave [10, p.321-322].

Totodată, prin noțiunea de domiciliu se subînțelege locuința sau construcția destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră de hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind cu ele o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun). De asemenea, prin noțiunea de domiciliu, conform prevederilor Codului de procedură penală, se înțelege orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou [5].

Potrivit Noului dicționar universal al limbii române, a supraveghea înseamnă a observa, a urmări, a pândi, a păzi cu grijă, a veghea, a fila, a ține sub control etc., majoritatea acestor sen-

and the installation of audio, video, photo, filming, etc. devices in it, the surveillance of the home does not provide for entering the home, making observations, and keeping the home under control by using technical means, which, due to their technical and functional capabilities, make it possible to detect the actions produced, watch them and record the information from certain distances. The legislator did not imitatively determine which technical means can be used for home surveillance, leaving this up to the employees of the criminal investigation services, who must start, in the selection of some or other devices, from the purpose and the concrete tasks pursued, from the existing circumstances in each case [7, p. 207]. Thus, in such circumstances, only the application of those technical means that do not pose a danger to the life and health of the person and do not harm the environment is allowed. Home surveillance with the use of technical means can only be carried out secretly with strict observance of the rules of conspiracy [10, p. 322].

Overall, this special investigative measure consists in the visual, auditory, or other perception of the events, actions, and processes that take place in the residence of persons on whom there is evidence or data that they have committed or are preparing to commit a serious, particularly serious crime or exceptionally serious [10, p. 321-322].

Simultaneously, the notion of residence is understood as the home or construction intended for the permanent or temporary residence of one or more people (house, apartment, villa, hotel room, cabin on a maritime or river ship), as well as the rooms directly attached to them, making up an indivisible part (porch, terrace, attic, balcony, cellar, another place of common use). The notion of domicile, according to the provisions of the Code of Criminal Procedure, also means any private land, automobile, private sea, river vessel, or office [5].

According to the New Universal Dictionary of the Romanian Language, to supervise means to observe, to watch, to stalk, to guard carefully, to keep an eye on, to keep under control, etc., most of these, finding their reflection in the legal aspect of the notion in cause [15, p. 1437]. The supervision is carried out through the use of technical means, a fact that includes

suri găsindu-și oglindire în aspectul juridic al noțiunii în cauză [15, p.1437]. Supravegherea se realizează prin utilizarea mijloacelor tehnice, fapt care include măsura dată în categoria celor tehnico-operative, impunându-se, după caz, participarea specialistului, cu respectarea cadrului normativ în vigoare.

În contextul celor expuse, putem preciza că acțiunile, evenimentele sau discuțiile, care urmează a fi captate și înregistrate cu ajutorul mijloacelor tehnice audio/video în cadrul realizării acestei măsuri, pot avea loc atât în încăperi cât și în locuri deschise care cad sub incidența noțiunii de domiciliu, de aceea în procesul de planificare a măsurii este necesar de întocmit setul de acte obligatorii pentru obținerea autorizării ce urmează a fi eliberată de către judecătorul de instrucție, precum și selectarea mijloacelor tehnice corespunzătoare [13, p.63].

După cum am precizat anterior, activitatea de supraveghere a domiciliului înseamnă a observa, a păzi cu grijă, cu atenție, cu autoritate, a ține sub control, și se realizează prin intermediul mijloacelor tehnice, predestinate în mod special în acest scop și constă în controlul și/sau fixarea acțiunilor, evenimentelor, faptelor, anturajului în scopul acumulării informației de valoare probatorie sau de altă natură, identificării semnelor activității infracționale, stabilirii identității persoanelor care vizitează obiectul supus supravegherii [3, p.68], fapt care include măsura dată în categoria celor tehnico-speciale, impunându-se, în cele mai dese cazuri, participarea obligatorie a specialistului, cu respectarea cadrului normativ.

Reieșind din tactica de realizare, măsura specială de investigație supusă discuției este asemănătoare cu măsura urmărirea vizuală [2, p.49-56]. În literatura de specialitate, această viziune este susținută de mai mulți autori care au efectuat cercetări în domeniul ce ține de măsurile speciale de investigații din punctul de vedere al problemelor teoretico-practice. Chiar și mai mult, dicționarul de sinonime [6] al limbii române demonstrează acest fapt.

Ca urmare, în contextul celor expuse ajungem la ideea că în cazul supravegherii domiciliului și a urmării vizuale, este vorba despre una și aceeași măsură specială de investigație, diferența făcând-o numai locul realizării: în primul caz loc privat, în al doilea caz – loc

the measure given in the technical-operative category, imposing, as the case may be, the participation of the specialist, of course, in compliance with the normative framework in force.

In the context of the above, we can specify that the actions, events, or discussions to be captured and recorded with the help of audio/video technical means in the implementation of this measure, can take place both in rooms and in open places that fall under the scope of the notion of domicile, therefore in the process of planning the measure it is necessary to draw up the set of mandatory documents for obtaining the authorization to be issued by the investigating judge, as well as the selection of the appropriate technical means [13, p. 63].

As I stated previously, the activity of home surveillance means to observe, guard with care, attention, with authority, to keep under control and is carried out through technical means, especially predestined for this purpose, and consists of the control and/or fixing the actions, events, facts, entourage to accumulate information of probative value or of another nature, identifying signs of criminal activity, establishing the identity of the persons visiting the object subject to surveillance [3, p. 68], a fact that includes the measure given in the category of those technical-special, requiring, in most cases, the mandatory participation of the specialist, of course, in compliance with the normative framework.

Emerging from the implementation tactic, the special investigation measure under discussion is similar to the visual tracking measure [2, p. 49-56]. In the specialized literature, this view is supported by several authors who have conducted research in the field of special investigative measures from the point of view of theoretical-practical issues. Even more, the dictionary of synonyms [6] of the Romanian language proves this fact.

As a result, in the context of the exposed, we come to the idea that in the case of home surveillance and visual surveillance, it is about the same special investigative measure, the only difference being the place of realization: in the first case, a private place, in the second case - a place public. Those nominated generate a question: if it is the same special investigative measure, is it appropriate to legislate two SIMs.

public. Cele nominalizate generează o întrebare: dacă ne referim la una și aceeași măsură specială de investigație, este oare oportună reglementarea legislativă a două MSI?

În acest context, merită o atenție sporită din partea legislatorului doctrina specială de investigații a Federației Ruse. Astfel, Legea privind activitatea operativă (specială) de investigații a Federației Ruse [22] prevede numai măsura specială de investigații – supravegherea. Același cadrul legal evidențiază trei modalități de realizare a supravegherii: fizică, electronică și complexă [19, p.56; 19, p.33; 23, p.376], determinând două regimuri de realizare a ei. Astfel, modalitatea fizică de realizare se autorizează de conducătorul subdiviziunii specializate, iar modalitatea electronică și cea complexă legate de limitarea drepturilor cetățenilor la inviolabilitatea domiciliului se efectuează în baza hotărârii instanței de judecată.

După cum menționează grupul de autori sub redacția lui I. N. Zubov, supravegherea electronică ce ține de limitarea drepturilor constituționale ale cetățenilor legate de inviolabilitatea domiciliului poate fi efectuată numai în baza hotărârii instanței de judecată [19, p.58]. Aceeași viziune este împărtășită și de autorii V. M. Meșkov și V. L. Popov [20, p.34].

La rândul lor, autorii A. I. Șumilov, K. K. Goreainov, V. S. Ovcinski menționează că supravegherea legată de pătrunderea în domiciliu determină necesitatea respectării a două condiții, care limitează efectuarea ei – primirea autorizării de la instanța de judecată și prezența informației care determină necesitatea efectuării ei [23, p.377]. Adepți ai acestei opinii sunt și autorii ruși M. V. Remizov și R. N. Lastocikina [21, p.51].

În această ordine de idei, specificăm că viziunile autorilor ruși sunt determinate, în primul rând, de reglementările legislative ale nomenclatorului MSI. Astfel, Legea privind activitatea operativă (specială) de investigații a Federației Ruse nu prevede nemijlocit o clasificare a măsurilor speciale de investigații după subiectul de autorizare. Chiar dacă în lege este prevăzut că MSI care limitează drepturile constituționale ale cetățenilor se efectuează cu autorizarea instanței de judecată, nu este clar care MSI se efectuează cu autorizarea instanței de judecată și care sunt delimitările cazurilor

In this context, it deserves increased attention from the legislator and the special investigation doctrine of the Russian Federation. Thus, the Law on the operative (special) investigative activity of the Russian Federation [22], provides only the special investigative measure - surveillance. In turn, the same legal framework highlights three ways of carrying out surveillance: physical, electronic, and complex [19, p. 56; 19, p. 33; 23, p. 376] and determines two regimes for its realization. Thus, the head of the specialized subdivision authorize the physical method of implementation, and the electronic and complex method related to the limitation of citizens' rights to the inviolability of the domicile is carried out based on the court decision.

As mentioned by the group of authors under the editorship of Zubov I.N., electronic surveillance, related to the limitation of the constitutional rights of citizens related to the inviolability of the domicile, can only be carried out based on the court decision [19, p. 58]. The same vision is shared by the authors V.M. Meșkov and V.L. Popov [20, p. 34].

In turn, the authors A.I. Șumilov, C.C. Goreainov, V.S. Ovcinschi mention that the surveillance related to home invasion determines the necessity of complying with two conditions, which limit its performance - the receipt of authorization from the court and the presence of information that determines the necessity of its performance [23, p. 377]. Followers of this opinion are also the Russian authors Remizov M.V. and Lastocichina R.N. [21, p. 51].

In this vein, we specify that the views of the Russian authors are determined, first of all, by the legislative regulations of the SIM nomenclature. Thus, the Law on the operative (special) investigative activity of the Russian Federation does not directly provide for the classification of special investigative measures according to the subject of authorization. Even if the law provides that the SIM that limits the constitutional rights of citizens is carried out with the authorization of the court, it is not clear which SIM is carried out with the authorization of the court and what are the delimitations of the cases of carrying out the SIM with the authorization of the head of the specialized subdivision or with the authorization of the

efectuării MSI cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate sau cu autorizarea instanței de judecată [1].

Deci, susținem cu convingere poziția autorilor autohtoni M. Gherman, E. Blîndu, I. Botnari, în ceea ce privește delimitarea măsurii speciale de investigație supravegherea domiciliului de urmărirea vizuală. În asemenea redacție, legislatorul a făcut o diferență clară între aceste două măsuri speciale de investigație, prin delimitarea strictă a locului supus supravegherii. În primul caz domiciliul, în al doilea caz – locul public. Acest fapt oferă o claritate atât pentru determinarea regimului juridic al măsurilor în cauză, cât și pentru aspectele organizatorico-tactice de efectuare a lor [9, p.72].

După cum am precizat mai sus, că în calitate de obiect al supravegherii prin intermediul mijloacelor tehnice audio/video pot fi atât încăperi (casă, apartament, vilă, cameră de hotel, birou, automobil etc.), cât și locurile deschise care cad sub incidența noțiunii de domiciliu (verande, terase, mansarde, balcoane, sectoare de pământ private, ogrăzi ale caselor private etc.).

Potrivit opinii autorilor V. Mîrzac și B. Glavan, în cadrul efectuării acestei măsuri, care, de fapt, face parte din măsurile special-tehnice, neapărat vor fi implicați și specialiștii subdiviziunilor tehnice ce dispun de tehnica necesară, au deprinderi practice, precum și accesul respectiv la secretul de stat. Totodată, ofițerul de investigații responsabil de organizarea măsurii speciale de investigații va întreprinde acțiunile necesare ce țin de respectarea cadrului normativ, a regulilor de conspirație, planificarea măsurilor de securitate a participanților la realizarea măsurii, iar specialistul se va face responsabil de problemele tehnice care țin de captarea și înregistrarea informației audio/video de la distanță cu aplicarea mijloacelor tehnice prevăzute de legislație, utilizarea cărora a fost autorizată prin decizia judecătorului de instrucție [14, p.29].

Legislația de profil nu determină tipurile mijloacelor tehnice care pot fi utilizate la efectuarea supravegherii domiciliului, fiind determinat numai clasificatorul mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației [11].

Luând în considerație faptul că Codul de

court of judgment [1].

Therefore, we strongly support the position of local authors Gherman M., Blîndu E., and Botnari I., regarding the delimitation of the special investigative measure of home surveillance from visual surveillance. In this wording, the legislator made a clear difference between these two special investigative measures, by strictly delimiting the place subject to surveillance. In the first case the domicile, in the second case – the public place. These facts provide clarity both for determining the legal regime of the measures in question, as well as for the organizational-tactical aspects of their implementation [9, p. 72].

As I stated above, the object of surveillance utilizing audio/video technical means can be both rooms (house, apartment, villa, hotel room, office, car, etc.), as well as open places that fall under the incidence of the notion of domicile (porches, terraces, attics, balconies, private plots of land, fences of private houses, etc.).

According to the opinions of the authors V. Mîrzac and B. Glavan, in carrying out this measure, which, is part of the special-technical measures, the specialists of the technical subdivisions who have the necessary technique, have practical skills, as well as the respective access to the state secret, will necessarily be involved. At the same time, the investigation officer responsible for the organization of the special investigation measure will undertake the necessary actions related to compliance with the normative framework, the conspiracy rules, the planning of the security measures of the participants in the implementation of the measure; and the specialist will be responsible for the technical issues related to the capture and recording of audio/video information from a distance with the application of the technical means provided by the legislation, the use of which was authorized by the conclusion of the investigating judge [14, p. 29].

The profile legislation does not determine the types of technical means that can be used to perform home surveillance, being determined only by the classifier of special technical means intended for the hidden obtaining of information [11].

Taking into account the fact that the

procedură penală al Republicii Moldova determină ca purtătorii de informații, pe care au fost înregistrate rezultatele supravegherii, să fie anexați, în plic sigilat, la procesul-verbal al consemnării rezultatelor supravegherii domiciliului [5, alin. 2, art. 132⁵], singura cerință înaintată față de mijloacele tehnice utilizate este caracterul lor detașabil.

Mijloacele tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației sonore sunt dispozitivele predestinate pentru controlul sonor secret – interceptarea sau fixarea comunicărilor verbale și a altor sunete care prezintă interes pentru subdiviziunile specializate. La așa dispozitive se atribuie:

1. Microfoane direcționale pentru obținerea ascunsă a sunetului, inclusiv camuflate, încorporând dispozitive pentru perfecționarea caracteristicilor acustice, cu raza de acțiune mai mare de 20 m;

2. Aparataj pentru obținerea ascunsă a sunetului în urma vibrațiilor elementelor clădirilor sau obiectelor din încăperi:

- a) cu utilizarea traductorului de vibrații;
- b) cu utilizarea fasciculei laser;
- c) prin bombardarea cu un fascicul de microunde [8, p.40].

Mijloacele tehnice optice și de vedere în întuneric în activitatea specială de investigații se aplică în scopul observării acțiunilor persoanelor ce prezintă interes operativ, precum și pentru a cerceta în mod operativ încăperile și împrejurimile în condiții de zi și noapte.

Mijloacele tehnice optice și de vedere în întuneric se folosesc la:

- observarea întâlnirilor persoanelor cercetate sau controlate;
- observarea faptului de transmitere a obiectelor de preț și a banilor;
- observarea faptului de încărcare, descărcare și transportare a mărfurilor de proveniență ilicită, a celor furate și a altor obiecte;
- cercetarea operativă a încăperilor în condițiile în care nu se poate apropia sau intra în ele și în condiții de vizibilitate redusă (noaptea), precum și a împrejurimilor;
- organizarea ambuscadelor cu scopul reținerii persoanelor care atentează la comiterea infracțiunilor, precum și reținerea criminalilor;
- cercetarea și depistarea unor obiecte

Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova determines that the carriers of information on which the results of the surveillance were recorded should be attached, in a sealed envelope, to the record of the results of the surveillance of the home [5, paragraph 2, art. 132⁵], the only requirement for the technical means used is their detachable character.

The special technical means intended for the covert acquisition of sound information are the devices predestined for secret sound control - interception or fixation - of verbal communications, of other sounds that are of interest to the specialized subdivisions. Such devices include:

1. Directional microphones for covert sound acquisition, including camouflaged, incorporating devices for improving the acoustic characteristics, with a range greater than 20 m

2. Apparatus for obtaining hidden sound from behind vibrations of building elements or objects in rooms:

- a) with the use of the vibration transducer;
- b) with the use of a laser beam;
- c) by bombarding with a microwave beam [8, p. 40].

Technical optical and dark vision means in the special investigative activity are applied to observe the actions of persons of operative interest, as well as to investigate operatively the rooms and surroundings in day and night conditions.

Optical and dark vision technical means are used for:

- observing the meetings of the investigated or controlled persons;
- observing the transmission of some valuable objects and money;
- observing the fact of loading, unloading, and transporting goods of illicit origin, stolen goods, and other objects;
- the operative search of the rooms in conditions when it is not possible to approach or enter them and in conditions of reduced visibility (at night), as well as the surroundings;
- the organization of ambushes to detain people who are attempting to commit crimes and detaining criminals;
- research and detection of objects of interest;

ce prezintă interes;

- fixarea, cu utilizarea mijloacelor de fotografiere și înregistrare video, a acțiunilor și obiectelor observate.

La mijloacele tehnice optice se referă tipuri de binocluri (de câmp, marine etc.), lunete, periscope, care se caracterizează prin puterea de mărire a lor (4x, 8x, 12x etc.), unghiul de vedere etc. Ultimele modele de aparate optice au puterea de mărire variabilă.

Mijloacele tehnice de vedere în întuneric pot fi:

a) dispozitive active, care funcționează cu surse de radiație infraroșie. Sunt utilizate în cazurile lipsei absolute a iluminării;

b) dispozitive pasive, care funcționează fără surse de radiație suplimentare. Ele se folosesc în condiții de iluminare redusă;

c) termovizoare – dispozitive care funcționează pe baza captării căldurii degajate de corpuri și transformării ei în imagine vizuală pe ecranul dispozitivului.

În altă ordine de idei, autorul autohton D. Roman clasifică formele și felurile de realizare a măsurii speciale de investigație supravegherea domiciliului. Astfel, reieșind din noțiunea de domiciliu, măsura vizează atât imobilele, cât și mijloacele de transport (automobil) și respectiv măsura supravegherea domiciliului poate fi statică sau dinamică.

Supravegherea statică se realizează dintr-un imobil sau vehicul bine camuflat. Supravegherea dinamică derulează după regulile filajului. Filajul cu ajutorul autovehiculelor se efectuează cu unul, două, trei autovehicule sau pe sărite, similar cu filajul executat pe jos, dar cu specificul determinat de traficul rutier. Între mijloacele utilizate de angajații subdiviziunilor specializate se află și deghizarea înfățișării, pentru a fi greu de recunoscut de cei pe care îi supraveghează [18, p.97].

Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea se dispune pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii până la 3 luni, însă nu mai mult de durata urmăririi penale.

La finalizarea măsurii speciale de investigații, ofițerii de investigații și specialiștii implicați nemijlocit la realizarea măsurii vor întocmi un proces-verbal, conform prevederilor art. 132⁵ al Codului de procedură penală al

- recording, with the use of means of photography and video recording, the actions and objects observed.

Optical technical means refer to types of binoculars (field, marine, etc.), scopes, and periscopes, characterized by their magnification power (4x, 8x, 12x, etc.), viewing angle, etc. The latest models of optical devices have variable magnification power.

Technical means of seeing in the dark can be:

a) active devices – devices that work with infrared radiation sources. They are used in cases of absolute lack of lighting;

b) passive devices – devices that work without additional radiation sources. They are used in low-light conditions;

c) thermal imagers - devices that work based on capturing the heat released by bodies and transforming it into a visual image on the device's screen.

In another vein, the local author Roman D. classifies the forms and ways of carrying out the special investigative measure of home surveillance. Thus, emerging from the notion of domicile, it implies both buildings and means of transport (car) and respectively the extent of surveillance of the domicile can be static or dynamic.

Static surveillance is carried out from a well-camouflaged building or vehicle. Dynamic monitoring follows the rules of threading. Filing with the help of vehicles is carried out with one, two, or three vehicles or on jumps, similar to the filing performed on foot, but with the specifics determined by road traffic. Among the means used by the employees of the specialized subdivisions is the disguise of appearance, to be difficult to recognize by those they supervise [18, p. 97].

Home surveillance using the technical means that ensure registration is ordered for a period of 30 days, with the possibility of extension of up to 3 months, but not longer than the duration of the criminal prosecution.

Upon completion of the special investigation measure, the investigation officers and specialists directly involved in the implementation of the measure will draw up a report, according to the provisions of the art. 132⁵ of the Criminal Procedure Code of the Republic of

Republicii Moldova. La procesul verbal în mod obligatoriu se anexează înregistrări audio, video, foto și film, precum și stenograme, schițe, planuri etc.

Ținem să precizăm că la sfârșitul anului 2022 în Parlamentul Republicii Moldova a fost votată în prima lectură o nouă redacție a Legii 59/2012 privind activitatea specială de investigație și respectiv secțiunea 5 a Capitolului IV din Codul de procedură penală. Astfel, măsurile speciale de investigații „Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea” și măsura specială de investigație „Documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice” e bine să fie unificate într-o singură nouă măsură specială de investigații, care, conform proiectului de lege, urmează a fi denumită „Supravegherea tehnică”.

Potrivit proiectului de lege, „Supravegherea tehnică reprezintă utilizarea mijloacelor tehnice pentru relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, poziționărilor, mișcărilor și contactelor (legăturilor) persoanelor, supravegherea imobilelor, urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte.

Supravegherea tehnică se efectuează doar în condiții ce exclud violarea de domiciliu” [16].

Considerăm că autorii proiectului au încercat pe alocuri să ușureze munca ofițerilor de investigație prin autorizarea unei sigure măsuri speciale de investigație, însă în cadrul acestei măsuri se regăsesc un număr mai mare de acțiuni care le permit să acumuleze informații utilizând în acest scop un spectru mai larg de metode și tactici speciale de investigație.

Concluzii: Măsura specială de investigație Supravegherea domiciliului poate fi realizată doar în cadrul urmării penale, în baza mandatului judecătorului de instrucție, și reprezintă un important instrument juridice ce permite ofițerilor de investigație să acumuleze informații, în mod ascuns, referitor la persoana asupra căreia există probe sau date că a săvârșit sau pregătește săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, prin intermediul tehnicii speciale desti-

Moldova. Audio, video, photo, and film recordings, as well as transcripts, sketches, plans, etc., must be attached to the minutes.

We would like to point out that at the end of 2022, in the Parliament of the Republic of Moldova, a new wording of law 59/2012 regarding the special investigative activity and respectively section 5 of Chapter IV of the Code of Criminal Procedure was voted in the first reading. Thus, the special investigative measure “*Surveillance of the home through the use of technical means that ensure registration*” and the special investigative measure “*Documentation with the help of technical methods and means, as well as location or tracking by global positioning system (GPS) or by other “technical” means*” is intended to be unified in a single new special investigation measure, which, according to the draft law, will be called “*Technical Supervision*”.

According to the draft law, *Technical surveillance is the use of technical means for revealing and chronologically fixing the actions/inactions, positioning, movements, and contacts (connections) of people, the surveillance of real estate, the tracking and location of means of transport and other objects.*

Technical surveillance is carried out only under conditions that exclude domestic violence” [16].

We believe that, in some places, the authors of the project have tried to make the work of investigative officers easier by authorizing a certain special investigative measure, but within this measure, there is a greater number of actions that allow them to accumulate information using a wider spectrum for this purpose of special investigative methods and tactics.

Conclusion: The special investigative measure Home surveillance can only be carried out within the criminal investigation, based on the mandate of the investigating judge, and is an important legal tool that allows investigative officers to gather information, covertly, about the person on whom there is evidence or given that he has committed or is preparing to commit a serious, particularly serious or exceptionally serious crime, using the special technique specifically intended for this purpose.

In the process of selecting the tactics and methodology for carrying out the surveillance

nate special în acest scop.

În procesul de selectare a tacticii și metodicii pentru realizarea supravegherii domiciliului, ofițerii de investigație se bazează pe raționamentul care este construit în urma analizei informațiilor acumulate și activităților ce au fost întreprinse în scopul planificării acestei măsuri speciale de investigație.

of his home, the investigating officers rely on the reasoning following the analysis of the accumulated information and the activities that were undertaken to plan this special investigative measure.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Botnari Ilie, Teza de doctor în drept, Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații, Chișinău, 2022. <http://www.cnaa.md/thesis/58189/> (vizitat 13.03.2023).
2. Cicala Al. Particularitățile măsurii speciale de investigații „Urmărirea vizuală”. În: Revista Națională de Drept, nr.3 (245), Chișinău.2021, p.49-56.
3. Cicala Al., Activitatea specială de investigații. Reprezentări schematice și definiții. Departamentul Editorial Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău 2021, 154 p.
4. Cicala Al., Conținutul măsurii speciale de investigații „Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat”. În: Anale Științifice ale Academiei Ștefan cel Mare a MAI, nr.12, Chișinău, 2020, p.43-55.
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003.
6. Dicționar de sinonime. <https://www.dictionardesinonime.ro/?c=supraveghea> (vizitat 15.03.2023)
7. Didâc V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica criminalistică, Activitatea operativă de investigații, Chișinău: ELAN POLIGRAF S.R.L., 2009, 344p.
8. Gârz Florian, Ghidul spionului român, Craiova, 2013.
9. Gherman M., Blîndu E., Botnari I., Monografie „Temeiurile și condițiile de desfășurare a măsurilor speciale de investigație”, Chișinău 2023, Tipografia „Academia Ștefan cel Mare”, 189 p.
10. Glavan B., Activitatea specială de investigație și procesul penal: aspecte comune și delimitări, Ed.: Print-Caro, Chișinău 2021, 475 p.
11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 100 din 09.02.2009 privind aprobarea Regulamentului cu privire la importul, exportul, proiectarea, producerea și comercializarea mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației și a Clasificatorului mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației.
12. Legea 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații.
13. Mîrzac V., Glavan B., Note privind activitatea specială de investigații, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău 2018, 86 p.
14. Mîrzac Victor, Glavan Boris, Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații, Chișinău, 2014, 152 p.
15. Noul dicționar universal al limbii române, Ed.: Litera Internațional, București, 2017, p. 1437.
16. Proiect de lege. <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu.pdf> (vizitat 16.03.2023)
17. Raportul de activitate a Procuraturii. http://procuratura.md/file/2022-03_21_RAPORT%20de%20activitate%20FINAL.pdf (vizitat 23.02.2023)
18. Roman D., Activitatea specială de investigații și alte activități informative. Note de curs. Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Dep. Drept Procedural. - Chișinău: CEP USM, 2019. - 203 p.
19. Зубов И.Н., Научно-практический комментарий к Федеральному закону „Об оперативно-розыскной деятельности”,

- М. Спарк 2002.
20. Мешков В.М., Попов В.Л., Оперативно-розыскная тактика и особенности легализации полученной информации в ходе предварительного следствия. Учебно-практическое пособие, Москва, 1999. 80 с.
21. Ремизов М. В., Ласточкина Р. Н., Оперативно-розыскная деятельность: правовое регулирование и использование результатов в уголовном судопроизводстве, Ярославль 2007.
22. Федеральный закон от 12.08.1995 г. № 144-ФЗ Об оперативно-розыскной деятельности. <http://www.kremlin.ru/acts/bank/8220> (vizitat 15.03.2023)
23. Шумилов А. Ю., Овчинский В.С. «Оперативно-розыскная деятельность: Учебник», Москва ИНФРА-М 2002. 794 с.

Despre autori:

Alexandru CICALA,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Activitatea specială
de investigații și anticorupție”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: cicalaalexandru@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-5900-0679*

Rodica-Diana APAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”,
Cluj-Napoca, România,
e-mail: av_apan@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0002-5730-1774*

About authors:

Alexandru CICALA,

*PhD, associate professor,
Chair “Special Investigation
and Anti-Corruption Activity”
of the Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: cicalaalexandru@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-5900-0679*

Rodica-Diana APAN,

*PhD, associate professor,
Christian University „Dimitrie Cantemir”,
Cluj-Napoca, Romania,
e-mail: av_apan@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0002-5730-1774*

CZU [336.711+347.734] [478]

DOI 10.5281/zenodo.8320800

O INCURSIUNE ÎN EVOLUȚIA ȘI DEZVOLTAREA BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI

Ștefan BELECCIU,
doctor în drept, profesor universitar

Ludmila GUȘTIUC,
doctorand

AN INCURSION INTO THE EVOLUTION AND DEVELOPMENT OF THE NATION- AL BANK OF MOLDOVA

Ștefan BELECCIU,
PhD, university professor

Ludmila GUȘTIUC,
PhD student

În prezent, sfera bancară din Republica Moldova constituie, probabil, domeniul ce trezește interesul întregii societăți. Acest fapt se datorează, în primul rând, fraudei bancare de miliarde de lei și, în al doilea rând, falimentelor scandaloase ale băncilor comerciale. Ambele fenomene au golit bugetul de stat și au dus la sărăcirea cetățenilor Republicii Moldova. Evenimentele respective au determinat necesitatea unor reforme substanțiale a domeniului bancar. Prin urmare, suntem martorii unor eforturi ale Băncii Naționale a Moldovei (autoritate supremă a administrației publice centrale cu atribuții în reglementarea și supravegherea activității bancare) de a reconfigura cadrul juridic bancar, avându-se drept obiectiv principal neadmiterea repetării în viitor a unor fraude bancare sau altor acțiuni abuzive. Totodată, în conținutul studiului științific va fi examinată și problematica transpunerii în legislația națională a practicilor și legislației Uniunii Europene.

Cuvinte-cheie: Bancă centrală, Banca Națională a Moldovei, rolul băncii centrale, atribuțiile băncii centrale, armonizarea legislației, standarde europene, integrare europeană, Acord de Asociere, Uniunea Europeană.

Currently, the banking sphere in the Republic of Moldova is probably the field that arouses interest of the whole society. This fact is due, firstly, to the banking fraud of billions of Moldovan lei and, secondly, to the scandalous bankruptcies of commercial banks. Both phenomena emptied the state budget and led to the impoverishment of the citizens of the Republic of Moldova. The respective events determined the need for substantial reforms in the banking sector. Therefore, we are witnessing the efforts of the National Bank of Moldova (supreme authority of the central public administration with attributions in the regulation and supervision of banking activity) to reconfigure the banking legal framework, having as its main objective the non-admission of the repetition of banking frauds in the future or other abusive actions. At the same time, in the content of the scientific study, the issue of the transposition of European Union practices and legislation into the national banking legislation will be examined.

Keywords: Central bank, National Bank of Moldova, role of the central bank, powers of the central bank, harmonization of legislation, European standards, European integration, Association Agreement, European Union.

Introducere. Intenționăm să demarăm studiul științific asupra Băncii Naționale a Moldovei cu remarca savantului în domeniul dreptului financiar-bancar, D.D. Șaguna care îl citează pe prim-ministrul României din 1861: „Prin discursul său susținut în Cameră în 10 ianuarie 1861, Ion C. Brătianu a concluzionat că „atât timp cât nu vom avea o bancă națională, nu vor dispărea crizele financiare din țară” [13, p. 85]. Suntem totalmente de acord cu ambii, deoarece banca centrală are rolul de a sprijini economia națională, creând unul dintre pilonii statului.

Metode și materiale aplicate. Studiul

Introduction. We intend to start the scientific study on the National Bank of Moldova with the remark of the scholar in the field of financial-banking law, D.D. Șaguna quoting the Prime Minister of Romania from 1861: “Through his speech delivered in the Chamber on January 10, 1861, Ion C. Brătianu concluded that “as long as we do not have a national bank, the financial crises in the country will not disappear” [13, p. 85]. We totally agree with both, because the central bank has the role of supporting the national economy, creating one of the pillars of the state.

Applied methods and materials. The

are la bază legislația națională, legislația Uniunii Europene, doctrina națională și doctrina străină. Respectiv, la elaborarea acestei publicații a fost utilizat, în primul rând, cadrul normativ, dar și literatura de specialitate. În procesul cercetării au fost aplicate un spectru larg de metode investigative științifice: metoda istorică, metoda analizei, metoda logică, metoda empirică, metoda comparativă, metoda sistemică ș.a.

Scopul cercetării. Scopul cercetării constă în analiza cadrului normativ actual și a doctrinei care abordează originea, evoluția, rolul, poziția, competența, funcțiile și atribuțiile Băncii Naționale a Moldovei în sistemul bancar autohton în contextul integrării europene.

Rezultate obținute și discuții. Drept punct de plecare al studiului științific va servi cercetarea asupra originii băncii și băncii centrale. „Istoria sistemului bancar își găsește originile în trecutul îndepărtat, existând mărturii foarte vechi ce atestă practica unor activități care, într-o formă mai mult sau mai puțin evoluată, se pot constitui ca primi pași pe tărâmul practicii bancare” [7, p. 12]. „Din cercetările istorice făcute până în prezent nu s-au putut stabili cu precizie data și locul în care au apărut pentru prima dată instituțiile bancare” [3, p. 3]. Primele dovezi ale activității se regăsesc în perioada antică și anume în Egiptul antic, Babilonul antic și India antică. În aceste state au apărut primele instituții bancare sub acoperișul templelor. În temple oamenii se rugau și, totodată, erau păstrați banii și tezaurele. „Detalii referitoare la depozite, împrumuturi, dobânda percepută și rambursarea creditelor se găsesc deja în Codul lui Hammurabi și în Legile lui Manu” [7, p. 12]. „Prima formă de activitate bancară trebuie să fi fost reprezentată de împrumutul de consumație” [14, p. 18]. „Astfel, preoții împrumutau populația cu produse agricole până la următoarea recoltă” [11, p. 7]. „Primii bancheri din antichitate se numeau în greaca veche „trapeziți”, denumire ce își avea originea în cuvântul „trapeza”, adică masa la care își desfășurau activitatea zarafii” [2, p. 11]. În Roma antică au apărut bancherii privați care erau numiți „argentari” și băncile publice, numite „mensae”. Curând au apărut și bănci private.

În sec. IV d.Cr. Justinian, împăratul Imperiului Bizantin preia uzanța romană privind activitatea bancară, completând-o cu precizări referitoare la obligativitatea dobânzilor fixe.

În evul mediu, mănăstirile au continu-

study is based on national legislation, European Union legislation, national doctrine and foreign doctrine. Respectively, the normative framework, but also the specialized literature, was used in the preparation of this publication. In the research process, a wide spectrum of scientific investigative methods was applied: the historical method, the analysis method, the logical method, the empirical method, the comparative method, the systemic method etc.

The purpose of the research. The purpose of the research consists in the analysis of the current normative framework and the doctrine that examines the origin, evolution, role, position, competence, functions and powers of the National Bank of Moldova in the national banking system in the context of European integration.

Obtained results and discussions. The starting point of the scientific study will be the research on the origin of the bank and the central bank. "The history of the banking system finds its origins in the distant past, there are very old testimonies attesting to the practice of some activities that, in a more or less evolved form, can constitute the first steps in the realm of banking practice" [7, p. 12]. "From the historical research done until now, it was not possible to establish precisely the date and place where banking institutions first appeared" [3, p. 3]. The first evidence of the activity can be found in the ancient period namely in ancient Egypt, ancient Babylon and ancient India. In these states the first banking institutions appeared under the roof of the temples. In the temples, people prayed and, at the same time, money and treasures were kept. "Details regarding deposits, loans, interest charged and loan repayment are already found in the Code of Hammurabi and the Laws of Manu" [7, p. 12]. "The first form of banking activity must have been represented by the consumer loan" [14, p. 18]. "Thus, the priests loaned the population agricultural products until the next harvest" [11, p. 7]. "The first ancient bankers were called "trapezites" in ancient Greek, a name that had its origin in the word "trapeza", meaning the table at which the moneylenders carried out their activity" [2, p. 11]. In ancient Rome, private bankers appeared who were called "argentari" and public banks, called "mensae". Soon private banks also appeared.

at, ca și templele, să acorde împrumuturi. Mai târziu, prima bancă a apărut în Italia, Banca Veneției, fiind creată în 1171, recunoscută oficial ca Banca di Rialto. Banca Veneției a generat apariția altor bănci în diverse orașe: Geneva, Amsterdam, Hamburg, Rotterdam.

În perioada modernă, apar băncile de emisiune. „Banca Angliei a fost fondată în 1694, ca a doua bancă centrală din lume (după fondarea Băncii Riksbank din Suedia în 1668)” [3, p. 18]. Tot în această perioadă au apărut bănci care îndeplineau funcții asemănătoare celor ale băncilor centrale: prima Bancă a SUA, prima Bancă a Franței. „Până în sec. al XIX, sistemul bancar s-a structurat pe 3 domenii specifice: - băncile de emisiune, care dețineau monopolul emiterii de bancnote naționale; - băncile comerciale, care activau ca instituții de intermediere financiară; - instituții financiare specifice, ca de exemplu, casele de economii și cooperatiunile de credit” [8, p. 16].

În ceea ce privește apariția primelor activități bancare românești, acestea au fost materializate în perioada romană, în anul 167 d. Cr., conținând un contract privind constituirea unei societăți pentru împrumut de bani cu dobândă. Ulterior, din inițiativa unui bancher al Prusiei, a fost creată prima instituție bancară – Banca Națională a Moldovei, având sediul la Iași. „Conducătorii băncii s-au aventurat în afaceri speculative, cum a fost obținerea concesiunii încasării impozitelor într-o provincie din Asia Mică, sau cumpărarea de cămile în contul armatei coloniale britanice din India.” [9, p. 47]. Cu regret, la scurt timp banca a dat faliment, drept motiv servind lipsa lichidității. „De fapt, banca nu a dispus niciodată de fonduri proprii, suficiente și s-a apelat excesiv la împrumuturi din străinătate, în principal de la bănci germane, recurgându-se la gajarea de acțiuni ale Băncii Naționale a Moldovei, al căror curs a fost de altminteri ridicat artificial prin manevre de culise.” [7, p. 15]. „În piețele publice din București sau Iași funcționau zarafii, care vindeau și cumpărau monedă în scopul obținerii de profit.” [11, p. 10]. Ei au fost numiți mai târziu cămătari. Cea mai mare parte a lor activau ilegal. Mai târziu, însă, a fost creată Banca Națională a României prin Legea din 17/29 aprilie 1890. „În Basarabia, băncile comerciale sunt fondate abia în anii 60-70 ai secolului XX.” [7, p. 16].

La sfârșitul celui de-al doilea război mon-

In the IVth century a.Ch., Justinian, the emperor of the Byzantine Empire takes over the Roman usage regarding banking activity, supplementing it with specifications regarding the obligation of fixed interest rates.

In the middle Ages, monasteries, like temples, continued to grant loans. Later, the first bank appeared in Italy, the Bank of Venice, being created in 1171, officially recognized as the Banca di Rialto. The Bank of Venice generated the appearance of other banks in various cities: Geneva, Amsterdam, Hamburg, and Rotterdam.

In the modern period, issuing banks appear. “The Bank of England was founded in 1694, as the second central bank in the world (after the founding of the Riksbank in Sweden in 1668)” [3, p. 18]. It was also during this period that banks appeared that performed functions similar to those of central banks: the first Bank of the USA, the first Bank of France. “Until the 19th century, the banking system was structured in 3 specific areas: - issuing banks, which held the monopoly of issuing national banknotes; - commercial banks, which operated as financial intermediation institutions; - specific financial institutions, such as savings banks and credit cooperatives” [8, p. 16].

Regarding the origin of the first Romanian banking activities, they were materialized during the Roman period, in the year 167 AD, containing a contract regarding the establishment of a company for lending money with interest. Later, on the initiative of a Prussian banker, the first banking institution was created - the National Bank of Moldova, with headquarters in Iași. “The managers of the bank ventured into speculative business, such as obtaining the concession of collecting taxes in a province in Asia Minor, or buying camels for the account of the British colonial army in India” [9, p. 47]. Regrettably, the bank went bankrupt shortly after, citing lack of liquidity as the reason. “In fact, the bank never had sufficient own funds and resorted excessively to loans from abroad, mainly from German banks, resorting to pledging shares of the National Bank of Moldova, whose course was otherwise artificially raised by behind-the-scenes maneuvers.” [7, p. 15]. “In the public markets of Bucharest or Iași there were money changers, who sold and bought currency in order to make a profit.” [11, p. 10]. They were later called usurers. Most of

dial, în sistemul bancar al Moldovei au avut loc schimbări majore, pe motiv de trecere la comunism și economie de comandă. Astfel, „până în anul 1987 sistemul bancar din URSS includea 3 bănci-monopoliste: „Госбанк СССР”, „Стройбанк СССР” și „Внешторгбанк СССР” [7, p. 16]. În acea perioadă activa sistemul caselor de economii și cooperativelor de credit, denumite instituții parabancaire, iar locul central îl deținea „Госбанк СССР”. „Băncile aveau capital integral de stat, iar operațiunile bancare se reduceau la menținerea viabilității întreprinderilor socialiste prin distribuirea centralizată de fonduri sub formă de credite”. [1, p. 21]. Conducătorul Uniunii Sovietice pentru perioada din 1985 până în 1991, Mihail Gorbaciov, a fost cel care a demarat reformarea sistemului bancar sovietic. Savanții autohtoni în domeniul dreptului bancar, A. Armeanic și V. Cojocaru evidențiază „trei etape a reformei economice sovietice:

- prima etapă, inițiată prin două hotărâri ale Sovietului Miniștrilor din URSS, adoptate în 1987;

- a doua etapă a reformei (anii 1988-1989), în care s-a instituit sistemul bancar format pe trei nivele (Banca de Stat, băncile de stat ramurale și băncile comerciale/cooperatiste);

- a treia etapă a reformei a conținut în mod individual pentru fiecare țară-membră a URSS: în anii 1990-1991, multe din ele își declaraseră suveranitatea și independența față de Moscova” [1, p. 21-22].

Referindu-ne la Republica Moldova, din punct de vedere evolutiv, sistemul bancar a cunoscut transformări esențiale de-a lungul timpului. După declararea de independență, în Republica Moldova, având ca bază filiala Băncii de Stat a URSS, a luat ființă Banca Națională a Moldovei prin Decretul Președintelui Republicii Moldova la 4 iunie 1991. Primul guvernator al Băncii Naționale a Moldovei a fost Leonid Talmaci. Prin urmare, după anul 1990, Republica Moldova revine la un sistem bancar organizat pe două paliere: Banca Națională a Moldovei, ca bancă centrală, și băncile comerciale. Cinci ani mai târziu, respectiv în anul 1995, au fost adoptate două legi: Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei și Legea instituțiilor financiare. Banca Națională a Moldovei are un rol important în procesul de tranziție la economia de piață a Republicii Moldova. Ținem să remarcăm

them were operating illegally. Later, however, the National Bank of Romania was created by the Law of April 17/29, 1890. "In Bessarabia, commercial banks were founded only in the 60s-70s of the 20th century" [7, p. 16].

At the end of the Second World War, major changes took place in the banking system of Moldova, due to the transition to communism and command economy. Thus, "until 1987, the banking system in the USSR included 3 monopolistic banks: "Госбанк СССР", "Стройбанк СССР" and "Внешторгбанк СССР" [7, p. 16]. At that time, the system of savings houses and credit cooperatives, called parabanca institutions, was active, and the central place was held by "Госбанк СССР". "The banks had full state capital, and banking operations were reduced to maintaining the viability of socialist enterprises through the centralized distribution of funds in the form of loans". [1, p. 21]. The leader of the Soviet Union from 1985 to 1991, Mikhail Gorbachev, was the one who initiated the reform of the Soviet banking system. Local scientists in the field of banking law, A. Armeanic and V. Cojocaru highlight "three stages of the Soviet economic reform:

- the first stage, initiated by two decisions of the USSR Council of Ministers, adopted in 1987;

- the second stage of the reform (1988-1989), in which the three-level banking system was established (the State Bank, state branch banks and commercial/cooperative banks);

- the third stage of the reform contained individually for each member country of the USSR: in 1990-1991, many of them had declared their sovereignty and independence from Moscow" [1, p. 21-22].

Referring to the Republic of Moldova, from an evolutionary point of view, the banking system has experienced essential transformations over time. After the declaration of independence, in the Republic of Moldova, based on the branch of the State Bank of the USSR, the National Bank of Moldova was established by the Decree of the President of the Republic of Moldova on June 4, 1991. The first governor of the National Bank of Moldova was Leonid Talmaci. Therefore, after 1990, the Republic of Moldova returns to a banking system organized on two levels: the National Bank of Moldova, as the central bank, and the commercial banks. Five years later, in 1995, two

faptul că din 1991 și până în prezent s-a realizat în mod constant actualizarea cadrului legislativ specific sistemului bancar național, și, concomitent acțiuni de perfecționare a acestuia.

Sub aspect doctrinar, specialistul în drept bancar, M. Odainic menționează că „În termeni generali, o bancă centrală acționează ca instituție, din partea statului, pentru a stabili și coordona politica monetară și de credit a economiei” [12, p. 6]. În viziunea savanților C. C. Kirițescu și E. M. Dobrescu „banca centrală este institutul bancar aflat în fruntea întregului aparat bancar în aproape toate statele” [9, p. 42]. O definiție care epuizează acest subiect este cea oferită de cercetătorul B. Căpraru care consideră că „banca centrală poate fi definită ca fiind acea instituție (autoritate) care, având un anumit grad de independență, îndeplinește o serie de funcții, atribuții și operațiuni ce decurg din calitatea sa de autoritate monetară ce deține monopolul asupra emisiunii monedei naționale și care are putere de reglementare și control asupra sistemului financiar-bancar” [6, p. 13]. Considerăm că anume acestor trăsături se datorează importanța acesteia.

În viziunea profesorilor S.J. Bytheway și M. Metzler „astăzi, acțiunile băncii centrale continuă să dezvolte economia, poate chiar mai mult decât au dezvoltat cu un secol în urmă” [3, p. 18]. Autorul român L. C. Ionescu scoate în evidență și rolul băncii centrale, precizând că „banca centrală are un rol deosebit în menținerea stabilității monedei naționale și a încrederii publicului în bănci” [8, p. 71]. În conformitate cu articolul 1 al Legii cu privire la BNM, intitulat „Statutul juridic al Băncii Naționale a Moldovei”, „Banca Națională a Moldovei (denumirea echivalentă – Banca Națională) este banca centrală a Republicii Moldova” [10]. Respectiv, rezultă că „obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor” [10]. Iar prin intermediul acestui obiectiv Banca Națională a Moldovei ar trebui să-și câștige încrederea cetățenilor. „Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină politica economică generală a statului” [1, p. 28]. Respectiv, pentru realizarea obiectivului său fundamental, Banca Națională a Moldovei are competența prevăzută în art. 3 al Legii cu

laws were adopted: the Law on the National Bank of Moldova and the Law on Financial Institutions. The National Bank of Moldova has an important role in the process of transition to the market economy of the Republic of Moldova. We would like to note that from 1991 until now, the legislative framework specific to the national banking system has been constantly updated, and, at the same time, actions have been taken to improve it.

From a doctrinal point of view, the specialist in banking law, M. Odainic mentions that “In general terms, a central bank acts as an institution, on behalf of the state, to establish and coordinate the monetary and credit policy of the economy” [12, p. 6]. In the view of scientists C. C. Kirițescu and E. M. Dobrescu “the central bank is the banking institute at the head of the entire banking apparatus in almost all states” [9, p. 42]. A definition that exhausts this subject is the one offered by the researcher B. Căpraru who believes that “the central bank can be defined as that institution (authority) which, having a certain degree of independence, performs a series of functions, attributions and operations that arise from its capacity as a monetary authority that holds the monopoly over the issuance of the national currency and that has the power to regulate and control the financial-banking system” [6, p. 13]. We believe that its importance is due to these features.

In the view of professors S.J. Bytheway and M. Metzler “today, central bank actions continue to develop the economy, perhaps even more than they did a century ago” [3, p. 18]. The Romanian author L. C. Ionescu also highlights the role of the central bank, stating that “the central bank has a special role in maintaining the stability of the national currency and public trust in banks” [8, p. 71]. In accordance with the art. 1 of the Law on the NBM, entitled “Legal Statute of the National Bank of Moldova”, “The National Bank of Moldova (equivalent name - National Bank) is the central bank of the Republic of Moldova” [10]. Respectively, it follows that “the fundamental objective of the National Bank of Moldova is to ensure and maintain price stability” [10]. And through this objective, the National Bank of Moldova should win the trust of the citizens. “Without prejudice to its fundamental objective, the National Bank promotes and maintains a financial system based on market principles and supports

privire la Banca Națională a Moldovei: „a) încheierea contractelor și emiterea obligațiilor; b) achiziționarea dispunerea de bunuri mobile și imobile în scopul exercitării atribuțiilor sale; c) intentarea acțiunilor în instanța de judecată și participarea la proces în calitate de subiect” [10].

Problematica funcțiilor băncilor centrale au constituit obiectul de cercetare pentru mai mulți savanți. De exemplu, cercetătorul B. Căpraru a dedicat o serie de lucrări științifice analizei funcțiilor băncii centrale, enumerându-le și explicându-le astfel: „1. Conducerea politicii monetare – funcția primordială a băncii centrale prin care banca centrală duce la îndeplinire obiectivele propuse prin statut, în colaborare cu autoritatea guvernamentală și în concordanță cu celelalte componente ale politicii economice; 2. Administrează cantitatea de numerar în economie – capacitatea băncii de a asigura cantitatea de bancnote și monede metalice necesară circulației în economie, ca urmare a deținerii monopolului în acest domeniu; 3. Împrumutător de ultimă instanță – capacitatea băncii centrale de a acorda lichidități unei instituții financiare sau pieței monetare în ansamblu, în condițiile existenței unei cereri stringente de lichidități cauzată de o criză la nivel de instituție sau la nivel de piață, care nu poate fi satisfăcută printr-o altă sursă alternativă; 4. Supraveghează și reglementează activitatea băncilor – capacitatea băncii centrale de a monitoriza, controla, autoriza și reglementa activitatea băncilor comerciale sau, după caz, a întregului sistem financiar; 5. Reglementează și supraveghează sistemul de decontare și de plăți – capacitatea băncii centrale de a mijloci, atât în calitate de participant, cât și de supraveghetor sistemele de decontare și de plăți; 6. Autoritate în domeniul valutar (centru valutar) – capacitatea băncii centrale de a reglementa și administra operațiunile din domeniul valutar, precum și rezerva valutară a statului; 7. Acționează ca bancă a statului – capacitatea băncii centrale de a oferi servicii financiar-bancare guvernului sau altor instituții ale statului, în schimbul privilegiului dreptului de monopol al emisiunii monetare” [5, p. 49-51].

Merită a fi stabilite și atribuțiile băncii centrale. În viziunea lui C.C. Kirițescu și E.M. Dobrescu atribuțiile băncii centrale sunt următoarele: „(1) emisiunea banilor de credit – banc-

the general economic policy of the state” [1, p. 28]. Accordingly, in order to achieve its fundamental objective, the National Bank of Moldova has the competence provided for in art. 3 of the Law on the National Bank of Moldova: “a) concluding contracts and issuing obligations; b) the purchase and disposition of movable and immovable goods for the purpose of exercising his duties; c) filing actions in court and participating in the process as a subject” [10].

The problems of central banks’ functions have been the object of research for several scientists. For example, the researcher B. Căpraru dedicated a series of scientific works to the analysis of the functions of the central bank, enumerating and explaining them as follows: “1. Conducting the monetary policy – the primary function of the central bank through which the central bank carries out the objectives proposed by the statute, in collaboration with the government authority and in accordance with the other components of the economic policy; 2. Administers the amount of cash in the economy – the bank’s ability to ensure the amount of banknotes and coins necessary for circulation in the economy, as a result of holding a monopoly in this field; 3. Lender of last resort – the ability of the central bank to provide liquidity to a financial institution or the money market as a whole, in the presence of a pressing demand for liquidity caused by a crisis at the level of the institution or at the level of the market, which cannot be satisfied through another alternative source; 4. Supervises and regulates the activity of banks – the ability of the central bank to monitor, control, authorize and regulate the activity of commercial banks or, as the case may be, the entire financial system; 5. Regulates and supervises the settlement and payment system – the ability of the central bank to mediate, both as a participant and supervisor of the settlement and payment systems; 6. Authority in the field of foreign exchange (currency center) – the ability of the central bank to regulate and administer operations in the field of foreign exchange, as well as the foreign currency reserve of the state; 7. Acts as a state bank – the ability of the central bank to provide financial-banking services to the government or other state institutions, in exchange for the privilege of the monopoly right to issue money” [5, p. 49-51].

notelor – care, deși semne ale creditului, ies din circulația comercială propriu-zisă și intră în circulația generală ca mijloace de plată legale; (2) concentrarea rezervelor bănești ale băncilor comerciale și acordarea de credite acestor bănci, pe baza primirii de reesconta cambiilor scontate în prealabil de băncile comerciale; (3) influențarea directă și indirectă a volumului și costului creditului în țara respectivă; (4) acordarea de împrumuturi statului și păstrarea tezaurului de stat” [9, p. 42]. Analizând minuțios atribuțiile băncii centrale expuse, sesizăm aspectul general al relației. Însă, într-o abordare exhaustivă, prevederile legale, mai exact art. 5 al Legii cu privire la BNM, stabilesc următoarele atribuții de bază ale Băncii Naționale a Moldovei, în calitate de bancă centrală:

- a) „stabilește și implementează politica monetară și valutară în stat;
- b) acționează ca bancher și agent fiscal al statului;
- c) întocmește analize economice și monetare și în baza lor adresează Guvernului propuneri, aduce rezultatele analizelor la cunoștința publicului;
- d) licențiază, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare;
- e) acordă credite băncilor;
- f) supraveghează sistemul de plăți în republică și facilitează funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare;
- g) activează ca organ unic de emisiune a monedei naționale;
- h) stabilește, prin consultări cu Guvernul, regimul cursului de schimb al monedei naționale;
- i) păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului;
- j) în numele Republicii Moldova își asumă obligații și execută tranzacțiile rezultate din participarea Republicii Moldova la activitatea instituțiilor publice internaționale în domeniul bancar, de credit și monetar în conformitate cu condițiile acordurilor internaționale;
- k) întocmește bilanța de plăți a statului;
- l) efectuează reglementarea valutară pe teritoriul Republicii Moldova” [10].

Banca Națională a Moldovei este o persoană juridică publică autonomă și este responsabilă față de Parlament [1, p. 27]. De asemenea, Banca Națională a Moldovei este un actor-cheie în procesul de integrare europeană

The powers of the central bank should also be established. In the view of C.C. Kirițescu and E.M. Dobrescu the powers of the central bank are the following: “(1) the issuance of credit money - banknotes - which, although signs of credit, leave commercial circulation proper and enter general circulation as legal means of payment; (2) the concentration of the cash reserves of the commercial banks and the granting of loans to these banks, based on the receipt of re-discounting of the bills of exchange previously discounted by the commercial banks; (3) directly and indirectly influencing the volume and cost of credit in that country; (4) granting loans to the state and keeping the state treasury” [9, p. 42]. Analyzing in detail the central bank’s powers exposed, we notice the general aspect of the story. But, in an exhaustive approach, the legal provisions, specifically art. 5 of the Law on the NBM, establish the following basic powers of the National Bank of Moldova, as the central bank:

- a) “establishes and implements monetary and currency policy in the state;
- b) acts as banker and fiscal agent of the state;
- c) draws up economic and monetary analyzes and based on them addresses proposals to the Government, brings the results of the analyzes to the public’s attention;
- d) licenses, supervises and regulates the activity of financial institutions;
- e) grants loans to banks;
- f) supervises the payment system in the republic and facilitates the efficient operation of the interbank payment system;
- g) acts as the sole issuing body of the national currency;
- h) establishes, through consultations with the Government, the exchange rate regime of the national currency;
- i) keeps and manages the foreign exchange reserves of the state;
- j) on behalf of the Republic of Moldova, assumes obligations and executes transactions resulting from the participation of the Republic of Moldova in the activity of international public institutions in the banking, credit and monetary fields in accordance with the conditions of international agreements;
- k) draws up the state’s balance of payments;
- l) carries out currency regulation on the

a Republicii Moldova, în mod special în transpunerea prevederilor directivelor Uniunii Europene.

Actualmente, suntem martorii unui eveniment istoric decizional al Republicii Moldova – acordându-i-se la data cu încărcătură simbolică de 23 iunie 2022 de către Consiliul European statutul de țară candidată la aderarea în Uniunea Europeană. Tot în 2022, șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Jānis Mažeiks, a declarat: "Uniunea Europeană se angajează să susțină reformele structurale care aduc beneficii de impact pentru Republica Moldova, cetățenii săi și comunitățile de afaceri. Sectorul financiar al țării a fost afectat semnificativ de fraudă bancară din 2014. Acest lucru a fost cauzat de un cadru legal și de guvernanță insuficient de puternic al sectorului, corupție la nivel înalt și interese personale...". Astfel, remarcăm că sistemul bancar al Republicii Moldova continuă să fie adaptat la noile realități prin transpunerea în legislația națională bancară a standardelor europene.

Ca rezultat, în ultimii ani au fost transpuse, pe segmentul normativ al reglementării bancare a Republicii Moldova, următoarele acte ale Uniunii Europene:

1. Directiva 2001/24/CE a Parlamentului și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit;
2. Directiva 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei;
3. Directiva 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică;
4. Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne;
5. Directiva 2002/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iunie 2002 privind contractele de garanție fiduciară;
6. Directiva 98/26/CE a Parlamentului

territory of the Republic of Moldova" [10].

The National Bank of Moldova is an autonomous public legal entity and is responsible to the Parliament [1, p. 27]. Also, the National Bank of Moldova is a key actor in the European integration process of the Republic of Moldova, especially in the transposition of the provisions of the European Union directives.

Currently, we are witnessing a historic decision-making event for the Republic of Moldova - on June 23, 2022, a symbolic date; the European Council granted it the status of a candidate country for the European Union. Also in 2022, the head of the European Union Delegation to the Republic of Moldova, Jānis Mažeiks, said: "The European Union is committed to supporting structural reforms that bring impactful benefits to the Republic of Moldova, its citizens and business communities. The country's financial sector was significantly affected by bank fraud in 2014. This was caused by an insufficiently strong legal and governance framework of the sector, high-level corruption and vested interests..." Thus, we note that the banking system of the Republic of Moldova continues to be adapted to the new realities by transposing the European standards into the national banking legislation.

As result, in recent years, the following acts of the European Union have been transposed to the normative segment of the banking regulation of the Republic of Moldova:

1. Directive 2001/24/EC of the Parliament and of the Council of April 4, 2001 on the reorganization and liquidation of credit institutions;
2. Directive 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) no. 648/2012 of the European Parliament and of the Council repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Directive 2006/70/EC of the Commission;
3. Directive 2009/110/CE of the European Parliament and of the Council of September 16, 2009 regarding access to the activity, conduct and prudential supervision of the activity of institutions issuing electronic money;
4. Directive 2007/64/EC of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services within the internal

European și a Consiliului din 19 mai 1998 privind caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și decontare a titlurilor de valoare;

7. Directiva 2013/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE și a Regulamentului nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012;

8. Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

9. Directiva 2002/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2002 privind supravegherea suplimentară a societăților de credit, a întreprinderilor de asigurare și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar;

10. Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2004/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului;

11. Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind schemele de garantare a depozitelor, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 173/149 din 16 iunie 2014.

Concluzii. Scopul declarat al studiului – evidențierea originii, evoluției, importanței, rolului, competenței, funcțiilor și atribuțiilor unei instituții deosebite în peisajul instituțiilor naționale, precum este Banca Națională a Moldovei a fost atins prin faptul că în lumina Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniuni-

market;

5. Directive 2002/47/EC of the European Parliament and of the Council of June 6, 2002 on fiduciary guarantee contracts;

6. Directive 98/26/EC of the European Parliament and of the Council of 19 May 1998 regarding the finality of settlement in securities payment and settlement systems;

7. Directive 2013/36/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 regarding access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC and Regulation no. 575/2013 of the European Parliament and of the Council of June 26, 2013 regarding prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) no. 648/2012;

8. Regulation (EU) no. 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 regarding prudential requirements for credit institutions and investment companies and amending Regulation (EU) no. 648/2012.

9. Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the additional supervision of credit companies, insurance companies and investment companies belonging to a financial conglomerate;

10. Directive 2014/59/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms and amending Directive 82/891/EEC of the Council and Directives 2001/24/EC, 2004/47/EC, 2004/25/EC, 2005/56/EC, 2007/36/EC, 2011/35/EU, 2012/30/EU and 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council, as well as of Regulations (EU) no. 1093/2010 and (EU) no. 648/2012 of the European Parliament and of the Council;

11. Directive 2014/49/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on deposit guarantee schemes, published in the Official Journal of the European Union L 173/149 of 16 June 2014.

Conclusions. The stated purpose of the study - highlighting the origin, evolution, importance, role, competence, functions and powers of

nea Europeană, legislația bancară internă este armonizată, fie chiar și parțial, la standardele europene. Sperăm ca acest efort titanice să fie apreciat și resimțit de fiecare cetățean al Republicii Moldova, iar pericolul unor noi fraude bancare să fie completamente anihilat.

a special institution in the landscape of national institutions, such as the National Bank of Moldova, was achieved by the fact that in the light of the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union, the national banking legislation is harmonized, even partially, to European standards. We hope that this titanic effort will be appreciated and felt by every citizen of the Republic of Moldova, and the danger of new bank frauds will be completely annihilated.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Armeanic A., Cojocaru V. Drept bancar. Chișinău: Tipocart Print, 2023. 154 p.
2. Berea A., Paul A. Modernizarea sistemului bancar. București: Ed. Expert, 2003. 150 p.
3. Bytheway S. J., Metzler M. Central banks and gold: how Tokyo, London and New York shaped the modern world. 1st edition. Ithaca and London: Cornell University Press, 2016. 260 p.
4. Cerneavschi P. Drept bancar. Chișinău: Ed. Pontos, 2006. 124 p.
5. Căpraru B. Activitatea bancară. Sisteme, operațiuni și practici. Ed. a II-a. București: Ed. C.H.Beck, 2014. 352 p.
6. Căpraru B. Banca centrală și mediul economic. Repere teoretice, evoluții și analize. Iași: Ed. Universității Al I. Cuza, 2009. pp. 13-20. 384 p.
7. Guștiuc A. Drept bancar. Chișinău: 1999. 317 p.
8. Ionescu L. C. Băncile și operațiunile bancare. Ed. Economica, 1996. 528 p.
9. Kirițescu C. C., Dobrescu E. M. Monedă. Mică enciclopedie. București: Ed. Enciclopedică, 1998. 294 p.
10. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.95, republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 297-300 art. 544 din 30.10.2015. Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 56-57 art. 624 din 12.10.1995.
11. Mănescu D. M. Regimul juridic al societăților bancare. București: Ed. Hamangiu, 2009. 418 p.
12. Odainic M. Drept bancar și valutar: Suport de curs. Chișinău: ULIM, 2015. 55 p.
13. Șaguna D.D., Rațiu M.A. Drept bancar. București: Ed. C:H.Beck, 2007. 382 p.
14. Turcu I. Drept bancar. Vol. I. București: Lumina Lex, 1999. 456 p.

Despre autori:

Ștefan BELECCIU,

*doctor în drept, profesor universitar
Catedra „Drept public, securitate
a frontierei, migrație și azil”
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: stefan31belecciu@gmail.com,
ORCHID ID: 0000 0002-0786-8713*

Ludmila GUȘTIUC,

*doctorandă,
Catedra „Drept public, securitate
a frontierei, migrație și azil”
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: lgustiuc@yahoo.com,
ORCHID ID: 0000-0002-8516-4949*

About authors:

Ștefan BELECCIU,

*PhD, university professor,
Chair of "Public law, border security,
migration and asylum",
Academy "Ștefan cel Mare" of the MIA,
e-mail, stefan31belecciu@gmail.com,
ORCHID ID: 0000 0002-0786-8713*

Ludmila GUȘTIUC,

*PhD student, university assistant,
Chair of "Public law, border security,
migration and asylum",
Academy "Ștefan cel Mare" of the MIA,
e-mail: lgustiuc@yahoo.com,
ORCHID ID: 0000-0002-8516-4949*

CZU 343.82

DOI 10.5281/zenodo.8320812

DESPRE REGIMUL SPECIAL ÎN INSTITUȚIILE PENITENCIARE

Vladislav MANEA,

doctor în drept, conferențiar universitar

Cornel OSADCII,

doctor în drept, conferențiar universitar

ABOUT THE SPECIAL REGIME IN PENITENTIARY INSTITUTIONS

Vladislav MANEA,

PhD, associate professor

Cornel OSADCII,

PhD, associate professor

În prezentul articol a fost analizată practica autohtonă cu privire la instituirea regimului special în instituțiile penitenciare. În acest sens, a fost studiat cadrul normativ care reglementează modul, condițiile și temeiurile instituirii regimului special. De asemenea, au fost analizate tipurile de restricții care pot fi aplicate și corespunderea lor cu cerințele de a asigura un echilibru între scopul urmărit și volumul propriu-zis al restricțiilor ce se impun. În final, a fost studiată practica relevantă a Curții Europene pentru Drepturile Omului în partea ce vizează conformitatea instituirii unor regimuri speciale.

Cuvinte-cheie: penitenciare, condamnați, regim special, COVID-19, restricții, decizie administrativă, închisoare.

In this article, the domestic practice regarding the establishment of the special regime in penitentiary institutions was analyzed. In this sense, the normative framework that regulates the manner, conditions and grounds for the establishment of the special regime was studied. In the same way, the types of restrictions that can be applied and their correspondence with the requirements to ensure a balance between the pursued goal and the actual volume of restrictions imposed were analyzed. Finally, the relevant practice of the European Court of Human Rights was studied in the part concerning the conformity of the establishment of special regimes.

Keywords: prisons; convicted; special regime; COVID-19; restrictions; administrative decision; prison.

Introducere. Regimul de detenție reprezintă totalitatea regulilor, drepturilor, obligațiilor, activităților și măsurilor aplicabile, ce au drept scop garantarea siguranței și ordinii în penitenciar, precum și prevenirea recidivei. În prezent, noțiunea de regim are un sens îngust – se referă mai mult la respectarea programului zilei și a ordinii din penitenciar, reflectând o abordare pasivă și punitivă a executării pedepsei. Conceptul modern de regim include totalitatea activităților desfășurate în detenție, precum munca, formarea profesională sau vocațională, educația, programele de schimbare a comportamentului infracțional, consilierea, terapiile de grup, educația fizică, îndrumarea religioasă sau spirituală, activitățile sociale și culturale, precum și pregătirea pentru liberare [1, pag. 18].

Cuvântul „regim” provine de la francezul „regime”, ceea ce înseamnă mod de viață

Introduction. The detention regime represents all applicable rules, rights, obligations, activities and measures aimed at guaranteeing safety and order in the penitentiary, as well as preventing recidivism. Currently, the notion of regime has a narrow meaning – it refers more to the observance of the daily schedule and order in the penitentiary, reflecting a passive and punitive approach to the execution of the sentence. The modern concept of the regime includes all activities carried out in detention, such as work, vocational or professional training, education, criminal behavior change programs, counseling, group therapies, physical education, religious or spiritual guidance, social and cultural activities and preparation for release [1, page 18].

The word “regime” comes from the French “regime”, which means the way of life of a concrete person or a group of people. Thus,

al unei persoane concrete sau al unui grup de persoane. Astfel, regimul de executare a pedepsei, specific pentru condamnații la un anumit tip de pedeapsă, semnifică modul lor de viață și reflectă în sine conținutul acestei pedepse [2, pag. 109].

Regimul în locurile de detenție reprezintă modul de executare și de ispășire a pedepsei cu închisoarea, stabilit de lege și alte acte normative, care asigură: izolarea condamnaților, supravegherea lor permanentă, controlul asupra executării exacte și stricte a obligațiilor lor, drepturile și libertățile lor, securitatea condamnaților și a personalului, deținerea separată a diferitelor categorii de condamnați, diversele condiții de detenție, în funcție de tipul penitenciarului indicat de instanța de judecată și schimbarea condițiilor de ispășire a pedepsei [3, pag. 43].

Potrivit unor autori ruși, regimul de executare a pedepsei reprezintă un instrument de organizare a activității corecționale, care este reglementat prin normele legislației execuțional-penale, inclusiv prevederi infra-legale ale actelor normative subsidiare care reglementează modul și procedura de executare a pedepsei cu închisoarea. „Miezul” său structural se exprimă în funcționarea subiecților împuterniciți prin lege de a acționa în regim de putere publică și cuprinde următoarele trăsături specifice:

- se bazează pe managementul dreptului penitenciar și al actelor juridice de reglementare care decurg din acesta;

- se urmărește păstrarea, în cadrul legii, a procedurii de executare a pedepsei cu închisoarea;

- se asigură că participanților la raporturile juridice penitenciare li se oferă posibilitatea de a pune în aplicare prevederile și cerințele reglementate de legislația execuțională prin utilizarea mijloacelor enumerate în aceasta [4, pag. 88].

Potrivit lui P. Zidaru, „regimul de executare a închisorii, în condițiile privării de libertate, cuprinde ca elemente principale regimul de detenție, regimul de muncă, regimul de educație și instruire profesională, regimul de ordine și disciplină, precum și regimul de stimulare și recompense pe baza unei purtări bune și a muncii, toate acestea presupunând îndeplini-

the punishment execution regime, specific for those sentenced to a certain type of punishment, signifies their way of life and reflects in itself the content of this punishment [2, page 109].

The regime in places of detention represents the way of executing and serving the prison sentence, established by law and other normative acts, which ensures: the isolation of convicts, their permanent supervision, control over the exact and strict execution of their obligations, their rights and freedoms, the security of convicts and staff, the separate detention of different categories of convicts, the various conditions of detention depending on the type of penitentiary indicated by the court and the change in the conditions for serving the sentence [3, page 43].

According to some Russian authors, the regime of execution of the sentence is a tool for organizing the correctional activity, which is regulated by the rules of the execution-penal legislation, including infra-legal provisions of the subsidiary normative acts that regulate the manner and procedure of the execution of the prison sentence. Its structural “core” is expressed in the functioning of subjects empowered by law to act in the public power regime and includes the following specific features:

- it is based on the management of penitentiary law and the regulatory legal acts arising from it;

- the aim is to preserve, within the law, the procedure for executing the prison sentence;

- it is ensured that the participants in the penitentiary legal relations are given the opportunity to implement the provisions and requirements regulated by the executive legislation by using the means listed therein [4, page 88].

According to P. Zidaru, “the prison execution regime, under conditions of deprivation of liberty, includes as main elements the detention regime, the work regime, the education and professional training regime, the order and discipline regime, as well as the stimulation regime and rewards based on good behavior and work, all of which presuppose the fulfillment and execution by the subjects of the legal relationship for the execution of obligations and rights [5, p. 26].

rea și executarea de către subiecții raportului juridic de executare a unor obligații și drepturi [5, p. 26].

Conform Codului de executare, regimul de deținere în penitenciare asigură paza, supravegherea și izolarea condamnaților, executarea de către aceștia a obligațiilor lor, realizarea drepturilor și intereselor lor legitime, securitatea personală și resocializarea lor, inclusiv prin deținerea separată a diferitelor categorii de condamnați, prin diversificarea condițiilor de deținere în funcție de tipul penitenciarului stabilit de instanța de judecată și prin schimbarea condițiilor de executare a pedepsei. Există trei regimuri de deținere: inițial, comun și de resocializare, iar în privința condamnaților la detențiune pe viață: inițial, comun și înlesnit. Particularitățile fiecărui regim de deținere sunt stabilite de Codul de executare. Personalizarea prin diferențiere, individualizare și planificare a executării pedepsei este reglementată în Statutul executării pedepsei de către condamnați. Aplicarea față de condamnat a condițiilor unui regim de deținere mai sever, particular sau select nu se admite [6, art. 219 alin. (1) – (3)].

În același timp, având în vedere că în Republica Moldova există trei tipuri de instituții penitenciare (deschis, semiînchis și închis), iar particularitățile celor trei regimuri sunt diferite în funcție de tipul penitenciarului, rezultă că, de fapt, există nouă regimuri de deținere diferite, la care se mai adaugă cele trei regimuri ale detențiunii pe viață. În afara de aceasta, regimurile aplicate femeilor și minorilor sunt diferite de cele aplicate condamnaților maturi de sex masculin, prin urmare, rezultă că, *de facto*, în Republica Moldova există 18 regimuri diferite de executare a pedepsei [7, pag. 33].

Astfel, sistemul corecțional național este destul de diversificat și, *de jure*, oferă o individualizare corespunzătoare a condamnaților pe parcursul executării pedepsei, însă activitatea cotidiană poate impune adoptarea unor *măsuri restrictive generale, care se aplică în egală măsură* tuturor condamnaților din penitenciar, sau chiar la nivel național, dacă situația necesită o astfel de intervenție radicală. Pentru aceste situații, Codul de executare a reglementat o formă separată a „regimului special”, care diferă radical de celelalte regimuri generale aplicabile în cadrul sistemului

According to the Enforcement Code, the detention regime in penitentiaries ensures the guarding, supervision and isolation of convicts, the execution by them of their obligations, the realization of their legitimate rights and interests, personal security and the re-socialization of convicts, including through the separate detention of different categories of convicts, through diversification of detention conditions depending on the type of penitentiary established by the court and by changing the conditions of execution of the sentence. There are three regimes of detention: initial, common and re-socialization, and regarding those sentenced to life imprisonment: initial, common and simplified. The Enforcement Code establishes the particularities of each ownership regime. Personalization through differentiation, individualization and planning of the execution of the sentence is regulated in the Statute of the execution of the sentence by convicts. The application to the convict of the conditions of a more severe, private or selective detention regime is not allowed [6, art. 219 paragraph (1) – (3)].

At the same time, considering that in the Republic of Moldova there are three types of penitentiary institutions (open, semi-closed and closed), and the particularities of the three regimes are different depending on the type of penitentiary, it follows that, in fact, there are nine different detention regimes, to which are added the three regimes of life imprisonment. In addition, the regimes applied to women and minors alike are different from those applied to mature male convicts, therefore, it follows that, *de facto*, in the Republic of Moldova there are eighteen different regimes of execution of punishment [7, page 33].

Thus, the national correctional system is quite diversified and, *de jure*, offers an appropriate individualization of convicts during the execution of the sentence, but the daily activity may require the adoption of general restrictive measures, which apply equally to all convicts in the penitentiary, or even to national level, if the situation requires such a radical intervention. For these situations, the Execution Code regulated a separate form of regime such as the “special regime”, which differs radically from the other general regimes applicable within the execution system of the Republic of Moldova.

execuțional al Republicii Moldova.

Conform art. 220 alin. (1) din Codul de executare, în caz de calamități naturale, epidemii, epizootii, avarii, tulburări de masă, nesupunere în grup a condamnaților, luare de ostatici, conjunctură externă, războaie ori alte cazuri de forță majoră care pun în pericol viața sau sănătatea oamenilor, în penitenciar poate fi instituit un regim special [6]. Regimul special se instituie pe un termen de până la 30 de zile, prin Ordinul ministrului Justiției, coordonat cu Procurorul General, cu posibilitatea prelungirii termenului cu încă 30 de zile [6, art. 220 alin. (3)].

Pentru prima dată în Republica Moldova, regimul special a fost instituit relativ recent, prin Ordinul ministrului Justiției nr. 50/2020 [8]. Acest lucru s-a întâmplat în legătură cu declararea, la 11 martie 2020, de către Organizația Mondială a Sănătății a pandemiei de coronavirus (COVID-19). Ulterior, la 13 martie 2020, Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică a instituit *cod roșu* la nivel național în legătură cu situația epidemiologică prin infecția cu COVID-19, iar prin Hotărârea Parlamentului nr. 55/2020, pe perioada 17 martie - 15 mai 2020, a fost declarată stare de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Astfel, prin Ordinul ministrului Justiției sus-menționat, în instituțiile penitenciare au fost întreprinse mai multe acțiuni de carantină și intensificare a regimului sanitaro-antiepideologic, în scopul implementării măsurilor de prevenire și control a infecției cu Coronavirus de tip nou (2019-nCoV) și din necesitatea de a interveni prompt în sistemul administrației penitenciare pentru a preveni răspândirea infecției în rândul persoanelor deținute.

În acest sens, având în vedere faptul că instituțiile penitenciare reprezintă un mediu mai vulnerabil de răspândire a infecției COVID-19, datorită concentrației ridicate a numărului de persoane într-un spațiu relativ restrâns, s-a impus *întreprinderea* unor acțiuni de intervenție orientate spre prevenirea răspândirii infecției în instituțiile penitenciare, dar, în egală măsură, și asigurarea unor condiții pentru respectarea drepturilor deținuților, în special stimularea menținerii legăturii cu familia.

Regimul special a fost menținut în perioada cuprinsă între 11 martie 2020 - 30 iu-

According to art. 220 paragraph (1) of the Execution Code, in case of natural calamities, epidemics, epizootics, accidents, mass disturbances, group disobedience of convicts, hostage-taking, external circumstances, war or other cases of force majeure that endanger life or people's health, a special regime can be instituted in the penitentiary [6]. The special regime is established for a period of up to 30 days, by order of the Minister of Justice, coordinated with the Prosecutor General, with the possibility of extending the period by another 30 days [6, art. 220 paragraph (3)].

For the first time in the Republic of Moldova, the special regime was established relatively recently, by Order of the Minister of Justice no. 50/2020 [8]. This happened in connection with the declaration, on March 11, 2020, by the World Health Organization of the coronavirus (COVID-19) pandemic. Later, on March 13, 2020, the Extraordinary National Public Health Commission instituted a red code at the national level in relation to the epidemiological situation due to the infection with COVID-19, and by Parliament Decision no. 55/2020, between March 17 and May 15, 2020, a state of emergency was declared throughout the territory of the Republic of Moldova.

Thus, by the above-mentioned order of the Minister of Justice, several quarantine actions and intensification of the sanitary-antiepideological regime were undertaken in the penitentiary institutions, in order to implement measures to prevent and control the infection with the new type of Coronavirus (2019-nCoV) and the need to promptly intervene in the prison administration system to prevent the spread of infection among the inmates.

In this sense, considering the fact that prison institutions represent a more vulnerable environment for the spread of the COVID-19 infection, due to the high concentration of the number of people in a relatively small space, the need to undertake intervention actions aimed at preventing the spread of the infection was imposed in penitentiary institutions, but equally to ensure conditions for the exercise of rights by prisoners, in particular, the stimulation of maintaining the connection with the family.

The special regime was maintained be-

nie 2023 [9]. În acest interval de timp, au fost întreprinse mai multe *măsuri de prevenire și combatere a răspândirii infecției COVID-19* în instituțiile penitenciare, și anume:

- suspendarea vizitelor și *întrevederilor*;
- acordarea *întrevederii de scurtă durată* prin intermediul sistemelor de teleconferință;
- dublarea frecvenței dreptului la *convorbiri telefonice a deținutului*;
- suspendarea primirii *coletelor, pachetelor cu provizii și banderolelor cu produse alimentare*;
- *interdicția/sistarea temporară a transferurilor deținuților la cererea personală, cu excepția internării în cadrul spitalului penitenciar și în instituțiile medico-sanitare publice*;
- *sistarea temperată a escortărilor deținuților la sediul instanțelor de judecată, pentru participarea la ședințele de judecată (toate ședințele de judecată fiind amânate după data de 15.05.2020)*;
- suspendarea *activităților de prestare a muncii în sistemul penitenciar (remunerată și neremunerată), cu excepția activităților de întreținere a penitenciarelor etc.* [9]

În comunicatul emis, în contextul pandemiei COVID-19 și al efectelor sale asupra mediului penitenciar, înaltul Comisar pentru drepturile omului a menționat *că orice măsuri restrictive luate în legătură cu persoanele deținute trebuie să fie necesare, proporționale, nediscriminatorii, limitate în timp și controlate. Potrivit Declarației comune ale UNODC, OMS, UNAIDS și OHCHR privind COVID-19, restricțiile care pot fi impuse trebuie să fie necesare, informate cu dovezi, proporționale (adică cea mai puțin restrictivă opțiune) și non-arbitrare. Impactul perturbator al acestor măsuri ar trebui să fie atenuat în mod activ, cum ar fi printr-un acces sporit la telefoane sau comunicații digitale dacă vizitele sunt limitate. De exemplu, dacă restricțiile privind întreprinderile cu rudele și prietenii apropiați sau alte contacte cu lumea exterioară par necesare, acestea trebuie înlocuite cu metode alternative, cum ar fi accesul extins la comunicații telefonice sau video. Natura absolută a interzicerii *întrevederilor deținuților cu rudele nu ar trebui justificată prin măsurile luate în penitenciare, inclusiv în cazul izolării din motive de sănătate* [10].*

Astfel, trebuie întreprinse toate *măsurile*

tween March 11, 2020 and June 30, 2023 [9]. During this period, several measures were taken to prevent and combat the spread of the COVID-19 infection in prison institutions, and namely:

- suspension of visits and meetings;
- granting short-term meetings through teleconference systems;
- doubling the frequency of the prisoner's right to telephone calls;
- suspending the receipt of parcels, packages with provisions and food labels;
- temporary prohibition/suspension of transfers of prisoners at personal request, with the exception of hospitalization within the penitentiary hospital and in public medical and sanitary institutions;
- the moderate suspension of detainees escorting to the court premises, for participation in court hearings (all court hearings being postponed after 15.05.2020);
- suspension of work activities in the penitentiary system (remunerated and unpaid), with the exception of penitentiary maintenance activities, etc. [9].

In the press release issued in the context of the COVID-19 pandemic and its effects on the prison environment, the High Commissioner for Human Rights mentioned that any restrictive measures taken in relation to detained persons must be necessary, proportionate, non-discriminatory, limited in time and controlled. According to the UNODC, WHO, UNAIDS and OHCHR Joint Statement on COVID-19, restrictions that may be imposed must be necessary, informed by evidence, proportionate (i.e. the least restrictive option) and non-arbitrary. The disruptive impact of these measures should be actively mitigated, such as through increased access to telephones or digital communications if visits are limited. For example, if restrictions on meetings with relatives and close friends or other contacts with the outside world seem necessary, they should be replaced by alternative methods, such as extended access to telephone or video communications. The absolute nature of the ban on visits between prisoners and their relatives should not be justified by the measures taken in prisons, including in the case of isolation for health reasons [10].

Thus, all measures must be taken to pro-

le pentru protejarea dreptului la viață și la sănătatea deținuților, precum și a personalului penitenciar, însă deținuții ar trebui să aibă în continuare acces la informații, asistență juridică și mecanisme de plângere independente. Mecanismele de monitorizare a locurilor privative de libertate ar trebui să poată continua să monitorizeze situația, luând măsuri de precauție pentru a nu expune oamenii la riscuri suplimentare (principiul „nu face rău”).

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de vizitare este esențial pentru respectarea vieții de familie, iar administrația penitenciarului trebuie să autorizeze sau, după caz, să sprijine deținutul să mențină contactul cu membrii apropiați ai familiei [11, §6]. *În același timp, trebuie admis că unele măsuri care vizează controlul contactelor deținuților cu exteriorul sunt necesare și nu sunt incompatibile în sine cu Convenția* [12, §187].

Astfel de măsuri pot include limitarea numărului de vizite, supravegherea acestor vizite și, dacă natura infracțiunii sau elementele care caracterizează situația unui deținut justifică acest lucru, supunerea persoanei în cauză la un regim penitenciar specific sau la modalități speciale de vizitare [13, §84].

În acest context, este necesar totuși să se facă distincția pe de o parte între aplicarea în timpul anchetei a unui regim penitenciar special sau a unor dispoziții speciale pentru vizite, situație în care s-ar putea în mod rezonabil considera că măsura a fost necesară pentru a atinge scopul legitim urmărit, și prelungirea unui astfel de regim, pe de altă parte [11, §67]. Astfel, necesitatea de a prelungi regimul special trebuie evaluată cu cea mai mare atenție de către autoritățile competente [14, §2].

În mod similar, în cadrul penitenciarelor de maximă securitate, aplicarea de măsuri cum ar fi separarea fizică poate fi motivată de cerințe de securitate în vigoare în cadrul instituției respective sau de riscul ca un deținut să comunice cu organizații criminale prin intermediul membrilor de familie [15, §83-86]. *În schimb, menținerea interzicerii contactului direct nu poate fi justificată prin existența unui risc real și continuu de acest tip* [16, §117-132].

Cu alte cuvinte, statul nu poate avea toată libertatea să introducă restricții generale fără a

protect the right to life and health of prisoners, as well as prison staff, but prisoners should still have access to information, legal assistance and independent complaint mechanisms. Mechanisms for monitoring places of deprivation of liberty should be able to continue to monitor the situation, taking precautions not to expose people to additional risks (the “do no harm” principle).

According to the jurisprudence of the European Court of Human Rights, the right of visitation is essential for respecting family life, and the prison administration must authorize or, as the case may be, support the prisoner to maintain contact with close family members [11, §6]. At the same time, it must be admitted that some measures aimed at controlling prisoners’ contacts with the outside are necessary and are not in themselves incompatible with the Convention [12, §187].

Such measures may include limiting the number of visits, supervising these visits and, if the nature of the crime or the elements characterizing the situation of a detainee justify, subjecting the person in question to a specific prison regime or to special visiting methods [13, §84].

Within this context, it is still necessary to distinguish, on the one hand, between the application during the investigation of a special prison regime or special provisions for visits, in which case it could reasonably be considered that the measure was necessary to achieve the legitimate goal pursued, and the extension of such a regime, on the other hand [11, §67]. Thus, the need to extend the special regime must be evaluated with the greatest care by the competent authorities [14, §2].

Similarly, in maximum security penitentiaries, the application of measures such as physical separation may be motivated by security requirements in force within the respective institution or by the risk of an inmate communicating with criminal organizations through family members [15, §83-86]. On the other hand, maintaining the prohibition of direct contact cannot be justified by the existence of a real and continuous risk of this type [16, §117-132].

In other words, the state cannot have all the freedom to introduce general restrictions

prevedea o doză de flexibilitate care să permită să se stabilească dacă restricțiile aduse în fiecare caz particular sunt cu adevărat oportune sau necesare [17, §254-255].

Finalmente, trebuie să recunoaștem că măsurile aplicate în contextul infecției COVID-19 în cadrul sistemului administrației penitenciare s-au dovedit a fi eficiente, fapt ce a permis prevenirea dezvoltării focarelor de răspândire a infecției în mediul penitenciar. Menționăm că restricții similare au fost aplicate în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene [18].

Conform datelor Administrației Naționale a Penitenciarelor, în perioada 11 martie 2020 - 11 martie 2021, în rândul persoanelor private de libertate au fost diagnosticate 119 cazuri, dintre care 30 active, forme ușoare. Printre principalele măsuri întreprinse în contextul pandemiei COVID-19, se enumeră: instituirea regimului special de activitate în cadrul sistemului administrației penitenciare; desfășurarea sistematică a orelor informative cu persoanele private de libertate în vederea conștientizării riscurilor asociate infecției și a comportamentului preventiv necesar de a fi adoptat pentru prevenirea oricărei situații de risc; intensificarea regimului sanitaro-antiepideologic în toate instituțiile subordonate ANP; distribuirea în toate subdiviziunile structurale și instituțiile penitenciare de măști, dezinfectanți, mănuși, combinezoane de protecție etc.

Toate instituțiile penitenciare au elaborat și aprobat planuri de acțiuni în situații de criză, fiind extinsă Secția de boli infecțioase din Penitenciarul nr.16-Pruncul, cu 36 de paturi în Secția COVID-19; SAP era asigurat cu produse consumabile și echipament necesar pentru prevenirea și combaterea infecției COVID-19 (măști, mănuși, dezinfectanți, lămpi de cuarț, concentratoare de oxigen în fiecare instituție penitenciară etc.).

Testarea pentru detectarea infecției COVID-19 s-a realizat în conformitate cu procedura de prelevare a probelor pentru testare la infecția COVID-19, aprobată de Ministerul Sănătății și în conformitate cu Ordinul directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 198/2020 cu privire la managementul de caz al deținuților suspecți/

without providing a dose of flexibility that allows to determine if the restrictions brought in each particular case are really appropriate or necessary [17, §254-255].

Finally, we must admit that the measures applied in the context of the COVID-19 infection within the penitentiary administration system have proven to be effective, a fact that allowed preventing the development of outbreaks of infection in the penitentiary environment. We mention that similar restrictions have been applied in most member states of the European Union [18].

According to the data of the National Administration of Penitentiaries, between March 11, 2020 and March 11, 2021, 119 cases were diagnosed among persons deprived of liberty, of which 30 were active, mild forms. Among the main measures undertaken in the context of the COVID-19 pandemic, the following are listed: the establishment of the special activity regime within the penitentiary administration system; the systematic holding of informative sessions with persons deprived of liberty in order to raise awareness of the risks associated with infection and the preventive behavior necessary to be adopted in order to prevent any risk situation; the intensification of the sanitary-anti-epidemiological regime in all institutions subordinate to the NAP; the distribution in all structural subdivisions and penitentiary institutions of masks, disinfectant, gloves, protective overalls, etc.

All penitentiary institutions have developed and approved action plans in crisis situations, the Infectious Diseases Section of Penitentiary no. 16-Pruncul has been expanded, with 36 beds in the COVID-19 Section, SAP is provided with consumables and equipment necessary for the prevention and combating the COVID-19 infection (masks, gloves, disinfectant, quartz lamp, oxygen concentrators in each penitentiary institution, etc.).

Testing for the detection of the COVID-19 infection was carried out in accordance with the procedure for taking samples for testing for the infection of COVID-19, approved by the Ministry of Health and in accordance with the Order of the director of the National Administration of Penitentiaries no. 198/2020 regarding the case management of suspected/probable

probabili, confirmați cu infecția COVID -19 în sistemul administrației penitenciare. Rezultatele obținute se datorează măsurilor întreprinse și muncii depuse de angajații sistemului administrației penitenciare, procedurilor de achiziții centralizate la nivel de sistem, precum și urmare a donațiilor recepționate din partea partenerilor de dezvoltare [19].

În acest sens, se poate concluziona că aplicarea temporară a unui regim special restrictiv, care are efect limitativ indiferent de nivelul de reeducare a condamnatului, este necesară în cazul unor situații excepționale, însă deciziile respective trebuie să respecte principiul proporționalității, în sensul că orice măsură întreprinsă de autoritățile competente de punere în executare a hotărârilor cu caracter penal trebuie să fie potrivită pentru atingerea scopului urmărit în temeiul prevederilor legale, necesară pentru atingerea acestui scop și rezonabilă lui, astfel încât să nu fie disproporțională în raport cu scopul urmărit. Măsurile întreprinse nu trebuie să prejudicieze condamnatul mai mult și pentru o durată mai mare decât este necesar.

În partea ce ține de natura actului prin care se instituie regimul special, se poate ajunge la concluzia că Ordinul ministrului Justiției este o decizie administrativă, deoarece este emis în regimul de putere publică, în baza competențelor prevăzute de lege în vederea realizării sarcinilor sale, care îi conferă ministrului Justiției dreptul de a se impune cu forță juridică obligatorie în raporturile sale cu persoanele deținute în instituțiile penitenciare. Cu toate acestea, conform art. 2 alin. (3) lit. b) din Codul administrativ, prevederile acestuia nu se aplică raporturilor juridice ale autorităților publice care acționează în baza Codului contravențional sau Codului penal [20].

Astfel, deciziile organului care pune în executare pedeapsa penală privativă de libertate nu constituie un act individual administrativ în sensul art. 10 din Codul administrativ, iar actele organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate (*închisoare, detențiune pe viață*) pot fi contestate numai în ordinea prevăzută de art. 473¹ din Codul de procedură penală. Acest lucru rezultă și din art. 220 alin. (4) din Codul de executare.

Concluzii. *În* contextul analizei efec-

inmates, confirmed with the COVID-19 infection in the penitentiary administration system. The results obtained are due to the measures taken and the work done by the employees of the penitentiary administration system, the centralized procurement procedures at the system level, as well as following the donations received from the development partners [19].

In this sense, it can be concluded that the temporary application of a special restrictive regime, which has a limiting effect regardless of the level of re-education of the convict, is necessary in exceptional situations, but the respective decisions must respect the principle of proportionality, in the sense that any measure undertaken by the competent authorities for the enforcement of criminal judgments must be suitable for achieving the goal pursued under the legal provisions, necessary for the achievement of this goal and reasonable to it, so that it is not disproportionate in relation to the goal pursued. The measures taken must not prejudice the convict more and for a longer period than it is necessary.

In the part related to the nature of the act establishing the special regime, it can be concluded that the order of the Minister of Justice is an administrative decision, because it is issued in the regime of public power, based on the powers provided by law in order to carry out its tasks, which gives the Minister of Justice the right to impose himself with binding legal force in his relations with the persons held in penitentiary institutions. However, according to art. 2 paragraph (3) letter b) from the Administrative Code, its provisions do not apply to: legal relations of public authorities acting on the basis of the Contravention Code or the Criminal Code [20].

Thus, the decisions of the body that enforces the criminal penalty of deprivation of liberty do not constitute an individual administrative act within the meaning of art. 10 of the Administrative Code, and the acts of the body that enforces the court decision of deprivation of liberty (prison, life imprisonment), can be challenged only in the order provided by art. 473¹ of the Criminal Procedure Code. This also results from art. 220 paragraph (4) of the Enforcement Code.

Conclusions. Within the context of the

tuate, am ajuns la **concluzia că** aplicarea **temporară** a unui regim special restrictiv, care are efect limitativ indiferent de nivelul de reeducare a **condamnatului**, este necesară în cazul unor situații excepționale, însă deciziile respective trebuie să respecte principiul **proporționalității**. De asemenea, aceste măsuri nu trebuie să poartă un caracter discriminatoriu și, în **orice** caz, trebuie limitate în timp și **controlate** riguros.

Impactul perturbator al acestor **măsuri restrictive trebuie să fie atenuat în mod** activ prin **oferirea** unor alternative ale drepturilor limitate. Spre exemplu, dacă restricțiile privind întrevederile cu rudele și prietenii apropiați sau alte **contacte** cu lumea exterioară par necesare, acestea trebuie secondate de metode alternative, cum ar fi accesul extins la **comunicații telefonice** sau video.

În același timp, pe perioada instituirii regimului special, mecanismele de **monitorizare** a **locurilor** privative de libertate **în continuare** ar trebui să poată **monitoriza** situația, luând măsuri de precauție pentru a nu expune **oamenii** la riscuri suplimentare (principiul „nu face rău”).

analysis carried out, we came to the conclusion that the temporary application of a special restrictive regime, which has a limiting effect regardless of the level of re-education of the convict, is necessary in exceptional situations, but the respective decisions must respect the principle of proportionality. Likewise, these measures must not be discriminatory and, in any case, must be limited in time and rigorously controlled.

The disruptive impact of these restrictive measures should be actively mitigated by offering alternatives to limited rights. For example, if restrictions on meetings with relatives and close friends or other contacts with the outside world seem necessary, they should be replaced by alternative methods, such as extended access to telephone or video communications.

Likewise, during the establishment of the special regime, the mechanisms for monitoring places of deprivation of liberty should be able to continue to monitor the situation, taking precautions not to expose people to additional risks (the “do no harm” principle).

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. United Nations Office on Drugs and Crime, The Criminal Justice Assessment Toolkit, New York, 2006 [Citat 16.05.2023]. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/cjat_eng/CJAT_Toolkit_full_version23Mar10all.pdf;
2. Simion Carp, Cornel Osadci, Oleg Rusu, Drept execuțional penal, Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău 2007, 447 p.;
3. Mihai Lașcu, Svetlana Mănăluța, Drept execuțional penal, Chișinău 2003, 100 p.;
4. Кулаков Н.Г., Кочедыков С.С., Организация режима в исправительных учреждениях // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2015. № 11 (61): в 3-х ч. Ч. I. С. 88-90. ISSN 1997-292X, ст. 88-90;
5. Petru Zidaru, Drept execuțional-penal, Editura Press Mihaela SRL, București, 1997, 270 p.;
6. Codul de executare nr. 443/2004 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 214-220, art. 704);
7. CRUDU Alexandr, Sistemul progresiv de executare a pedepsei – mecanism de realizare a scopului pedepsei penale. În: Legea și Viața, 2020, nr. 1(337), pag. 31-34;
8. Ordinul ministrului Justiției nr. 50/2020 cu privire la instituirea regimului special [Citat 15.05.2023]. Disponibil: https://drive.google.com/file/d/1SdX1zYOHGP1xPK4_UY3mW1m1g-lxrLs/view;
9. Datele Administrației Naționale a Penitenciarelor cu privire la măsurile întreprinse în contextul pandemiei cu COVID-19 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://anp.gov.md/covid-19>;
10. Nota informativă la Proiectul de lege nr. 99/2021 pentru modificarea Legii nr.69 din 21.05.2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de

- urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=2f4dfc0f-59dd-46f9-be80-d86355b7f0c1>;
11. Cauza MESSINA împotriva Italiei (nr.2). Cererea nr. 25498/94. Hotărârea CtEDO din 28.12.2000 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58818>;
 12. Cauza ALIEV împotriva Ucrainei. Cererea nr. 41220/98. Hotărârea CtEDO din 29.07.2003 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61063>;
 13. Cauza HAGYÓ împotriva Ungariei. Cererea nr. 52624/10. Hotărârea CtEDO din 23.07.2013 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118647>;
 14. Cauza BASTONE împotriva Italiei. Cererea nr. 59638/00. Hotărârea CtEDO din 11.10.2006 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76164>;
 15. Cauza LORSÉ și alții împotriva Țărilor de Jos. Cererea nr. 52750/99. Hotărârea CtEDO din 04.05.2003 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60916>;
 16. Cauza HORYCH împotriva Poloniei. Cererea nr. 13621/08. Hotărârea CtEDO din 17.07.2012 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110440>;
 17. Cauza MOISEYEV împotriva Rusiei. Cererea nr. 62936/00. Hotărârea CtEDO din 06.04.2009 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-88780>;
 18. Briefing, Coronavirus and prisons in the EU [Citat 15.05.2023]. Disponibil: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651976/EPRS_BRI\(2020\)651976_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/651976/EPRS_BRI(2020)651976_EN.pdf);
 19. Comunicat, Sistemul administrației naționale a penitenciarelor la un an de luptă cu virusul COVID-19 [Citat 15.05.2023]. Disponibil: <https://anp.gov.md/index.php/node/4125>;
 20. Codul administrativ nr. 116/2018 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 309–320, art. 466).

Despre autori:

Vladislav MANEA,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,
e-mail: office_@maize.md
ORCID ID: 0000-0002-6622-7916*

Cornel OSADCII,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept penal și Criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: osadcii.cornel.alexei@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8872-0509*

About authors:

Vladislav MANEA,

*PhD, associate professor,
State University of Moldova,
e-mail: office_@maize.md
ORCID ID: 0000-0002-6622-7916*

Cornel OSADCII,

*PhD, associate professor,
Chair of "Criminal Law and Criminology",
Academy "Ștefan cel Mare" of the MIA,
e-mail: osadcii.cornel.alexei@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8872-0509*

CZU 347.734(44)

DOI 10.5281/zenodo.8320867

GESTIUNEA RISCURILOR JURIDICE BANCARE ÎN LEGISLAȚIA ȘI PRACTICA DIN FRANȚA

Andrei GUȘTIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Natalia TÎLTU,
doctorandă

BANKING LEGAL RISK MANAGEMENT IN FRENCH LAW AND PRACTICE

Andrei GUȘTIUC,
PhD, associate professor

Natalia TÎLTU,
PhD student

Gestiunea riscurilor juridice face parte fundamentală dintr-un proces de stabilire a procedurilor interne. Este necesar să se stabilească o politică generală de management al riscului și apoi să se stabilească un sistem sistematic și riguros de notificare și monitorizare a incidentelor, ținând cont în același timp de feedback.

Pe de o parte, cadrul legal de gestionare a riscurilor juridice bancare, este stabilit, de regulă, de banca centrală. Iar pe de altă parte, succesul implementării unei politici eficiente de management al riscului juridic în sectorul bancar depinde în proporție egală de departamentul juridic și de managerii companiilor, în special, de modul cum ei înțeleg și implementează rigorile legale stabilite de organul de supraveghere bancară.

Cercetarea doctorală a relevat faptul că în sistemul bancar al Franței există un sistem performant de consacrare și gestionare a riscurilor juridice bancare – ca un element fundamental al politicii de supraveghere și a normelor bancare prudențiale.

În rândurile ce urmează vom încerca să cercetăm și să generalizăm practica franceză, formulând concluzii și propunând anumite soluții pentru Banca Națională a Moldovei.

Cuvinte-cheie: riscuri juridice, managementul riscurilor juridice bancare, legislație bancară, politici de management al riscului, politici juridice bancare, sistem bancar francez, Codul Monetar și Financiar.

Legal risk management is a fundamental part of a process of establishing internal procedures. It is necessary to establish an overall risk management policy and then establish a systematic and rigorous system for reporting and monitoring incidents, while taking into account feedback.

On the one hand, the legal framework for managing banking legal risks is established, as a rule, by the central bank. And on the other hand, the success of implementing an effective legal risk management policy in the banking sector depends equally on the legal department and company managers, in particular, on how they understand and implement the legal rigors established by the banking supervisory body.

The doctoral research revealed the fact that in the banking system of France there is a performant system of consecration and management of banking legal risks - as a fundamental element of the supervisory policy and prudential banking rules. In the following lines we will try to research and generalize the French practice, formulating conclusions and proposing certain solutions for the National Bank of Moldova.

Keywords: legal risks, banking legal risk management, banking legislation, risk management policies, banking legal policies, French banking system, Monetary and Financial Code.

Introducere. Gestionarea riscurilor juridice este departe de a se baza în exclusivitate doar pe juriști. O adevărată strategie de management legal trebuie acceptată și încurajată de managerii băncii pe de o parte și trebuie să se bazeze pe angajați, pe de altă parte.

Organizarea sistemului de control al riscului juridic bancar este indiscutabil depen-

Introduction. Legal risk management is far from solely relying on lawyers. A true legal management strategy must be accepted and encouraged by the bank's managers on the one hand and must be based on the employees on the other hand.

The organization of the banking legal risk control system is indisputably dependent

dentă de funcția juridică. Juriștii sunt cei care, pe de o parte, asigură supravegherea juridică și coordonarea juridică a tuturor afacerilor și, pe de altă parte, participă la dezvoltarea procedurilor interne, în conformitate cu normele de supraveghere prudențială stabilite de banca centrală. Această funcție este cea care asigură și determinarea unei politici juridice adecvate pentru operațiunile desfășurate de bancă. Ea vine în ajutorul personalului operațional oferind sfaturi juridice valoroase.

Băncile sunt obligate, în condițiile legii, să se doteze cu mijloace adecvate pentru a controla riscurile operaționale, inclusiv cele legale. Organizarea întregului sistem este responsabilitatea organului executiv. Din 2004 și de la adoptarea Acordului de la Basel II, managerilor li sa cerut să acorde o mare importanță funcției juridice și de conformitate. Responsabilitatea de a se asigura că banca respectă obligațiile în materie de control intern și management al riscului revine organului executiv și organului de conducere. Aceștia sunt obligați să evalueze și să monitorizeze periodic eficacitatea politicilor, sistemelor și procedurilor puse în aplicare pentru a se conforma cerințelor de reglementare și să ia măsurile corective necesare în eventualitatea oricăror deficiențe [17, art.38]. Sistemul de management al riscului operațional trebuie, de asemenea, să definească proceduri de informare, cel puțin trimestrial, a organului executiv și, după caz, a comitetului de risc, cu privire la respectarea limitelor și modificările riscurilor. În consecință, funcția juridică va fi pe deplin asociată cu dezvoltarea sistemului de management și control al riscului operațional, în timp ce va trebui să informeze ierarhia și să țină cont de instrucțiunile acestora.

Metode și materiale aplicate. Abordarea științifică a subiectului a avut loc, preponderent utilizându-se metoda analitică. Având în vedere că se face o incursiune în dreptul comparat, fiind analizată practica Franței de gestiune a riscurilor juridice bancare, s-a aplicat și metoda comparativă. Totodată, s-a făcut uz și de alte metode precum: metoda istorică, deducția, inducția și alte metode relevante cercetării.

Conținut de bază. Lumea noastră socio-economică fiind puternic afectată, a cunoscut un boom în metodele de management. „Modelul

on the legal function. Lawyers are the ones who, on the one hand, ensure legal supervision and legal coordination of all businesses and, on the other hand, participate in the development of internal procedures, in accordance with the prudential supervision rules established by the central bank. It is this function that also ensures the determination of an appropriate legal policy for the operations carried out by the bank, assisting operational staff by providing valuable legal advice.

Banks are required under the terms of the law to equip themselves with appropriate means to control operational risks, including legal ones. The organization of the overall system is the responsibility of the executive body. Since 2004 and the adoption of the Basel II Accord, managers have been required to place great importance on the legal and compliance function. The responsibility for ensuring that the bank complies with the obligations in terms of internal control and risk management lies with the executive body and the governing body. They are required to periodically assess and monitor the effectiveness of the policies, systems and procedures put in place to comply with regulatory requirements and take the necessary corrective measures in the event of any shortcomings [17, art.38]. The operational risk management system must also define procedures for informing, at least quarterly, the executive body and, where applicable, the risk committee, on compliance with limits and changes in risks. Consequently, the legal function will be fully associated with the development of the operational risk management and control system, while then having to inform the hierarchy and take their instructions into account.

Applied methods and materials. The scientific approach to the subject took place, mainly using the analytical method. Considering that a foray into comparative law is being made, being analyzed the French practice of banking legal risks management, the comparative method was also applied. At the same time, other methods were used, such as: the historical method, deduction, induction and other methods relevant to the research.

Basic content. Our socio-economic world being heavily affected, has experienced

managementului în general, cel al managementului riscului în special, după ce a colonizat toate formele de politică” [11] este acum aplicat în lumea juridică [2]. Managementul riscului a mobilizat mulți cercetători, în special în științe exacte, dar și în finanțe, marketing și economie. Managementul riscului este acum o funcție prezentă în companii și instituții indiferent de domeniul de activitate: bancar-financiar, asigurări, telecomunicații, aeronautică, comerț și chiar în administrația publică. Pe plan mondial, totuși, există foarte puțină literatură de specialitate care abordează subiecte juridice din unghiul teoriei managementului riscului [20; 13; 3, p.8; 10].

Gestiunea riscurilor juridice bancare este o activitate metodică și sistematică [21, p.83] care cuprinde etape succesive și între care se stabilește o strânsă simbioză. Politica generală de management al riscului juridic trebuie să includă:

- evaluarea contextului și a riscurilor legale majore;
- coerența cu strategia generală de risc a băncii;
- limitele de risc acceptabile, riscul maxim tolerabil;
- persoanele responsabile cu aplicarea politicilor;
- un proces de identificare, evaluare, analiză, control, finanțare și monitorizare;
- revizuirea periodică a tuturor mecanismelor de atenuare și control specifice funcției juridice pentru a asigura eficacitatea acestora.

Această politică impune o viziune strategică a obiectivelor funcției juridice, pe deplin consecventă cu cele ale instituției.

Comitetul de la Basel a publicat un set de principii care guvernează un cadru pentru managementul și monitorizarea eficientă a riscului operațional, care să fie utilizate de bănci și de supraveghetorii acestora pentru a evalua politicile și practicile în acest domeniu. Având în vedere că riscul juridic este o componentă a riscului operațional, considerăm oportun și util să ne referim la acesta [7].

Principii transpuse în managementul riscurilor juridice. Textul stabilește zece principii care pot fi împărțite în trei mari categorii. Primele trei principii urmăresc crearea unui mediu adecvat pentru managementul riscului sub

a boom in management methods. “The model of management in general, that of risk management in particular, having colonized all forms of politics” [11] is now applied in the legal world [2]. Risk management has mobilized many researchers, especially in the exact sciences, but also in finance, marketing and economics. Risk management is now a function present in companies and institutions regardless of the field of activity: banking-finance, insurance, telecommunications, aeronautics, trade and even in public administration. Worldwide, however, there is very little specialized literature that approaches legal topics from the perspective of risk management theory [20; 13; 3, p.8; 10].

The management of banking legal risks is a methodical and systematic activity [21, p.83] that includes successive stages and between which a close symbiosis is established. The general legal risk management policy must include:

- assessment of the context and major legal risks;
- consistency with the bank’s general risk strategy;
- acceptable risk limits, maximum tolerable risk;
- the persons responsible for applying the policies;
- a process of identification, evaluation, analysis, control, financing and monitoring;
- periodic review of all mitigation and control mechanisms specific to the legal function to ensure their effectiveness.

This policy imposes a strategic vision of the objectives of the legal function, fully consistent with those of the institution.

The Basel Committee has published a set of principles to govern a framework for the effective management and monitoring of operational risk, to be used by banks and their supervisors to assess policies and practices in this area. Given that legal risk is a component of operational risk, we consider it appropriate and useful to refer to it [7].

Transposable principles in the management of legal risks. The text sets out ten principles which can be divided into three broad categories. The first three principles aim to create an appropriate environment for risk management under the responsibility of the

responsabilitatea consiliului de administrație și a conducerii superioare. Următoarele patru principii sunt menite să instituie un sistem sistematic și generalizat de identificare, evaluare, control, atenuare, finanțare și gestionare a riscurilor operaționale. Ultimele trei principii vizează controlul și evaluarea sistemelor de management al riscului de către o funcție de audit intern independentă de cea responsabilă cu managementul. Putem transpune aceste principii generale stabilite de Comitetul de la Basel pentru managementul tuturor riscurilor operaționale în domeniul juridic. Într-adevăr, acest exercițiu constă într-un efort de adaptare și rezultatul ar fi următorul: principiile 4, 5, 6 și 7 se vor transforma în ceea ce se numesc „regulile de aur” ale gestiunii riscurilor juridice bancare, ilustrând perfect conținutul **politicii generale de gestiune a riscului juridic**:

board of directors and senior management. The following four principles are intended to set up a systematic and generalized system for identifying, evaluating, controlling, mitigating, financing and managing operational risks. The last three principles aim to control and assess the risk management systems by an internal audit function independent of the one responsible for management. We can transpose these general principles set out by the Basel Committee for the management of all operational risks into the legal field. Indeed, this exercise consists in an effort of adaptation and the result would be the following: principles 4, 5, 6 and 7 will be transformed into what are called “the golden rules” of the management of legal risks, perfectly illustrating the content of the **general legal risk management policy in the banking field**:

Transpunerea în domeniul juridic a principiilor de management al riscului operațional stabilite de Comitetul de la Basel	
Principiile 4, 5, 6 și 7 a Comitetului de la Basel	„Regulile de aur” ale gestiunii riscurilor juridice bancare
Principiul 4: „Băncile ar trebui să identifice și să evalueze riscul operațional inerent tuturor produselor, activităților, proceselor și sistemelor materiale. De asemenea, ele ar trebui, înainte de lansarea sau operarea de noi produse, activități, procese și sisteme, să se supună unei proceduri adecvate de evaluare a riscului operațional inerent acestora” [7].	Funcția juridică identifică și evaluează riscurile legale inerente tuturor produselor, activităților, proceselor și sistemelor, de la concepție și de-a lungul vieții lor.

Transposition into the legal field of the operational risk management principles set out by the Basel Committee	
Principles 4, 5, 6 & 7 set out by the Basel Committee	„The golden rules of the management of banking legal risks
Principle 4: “Banks should identify and assess the operational risk inherent in all material products, activities, processes and systems. They should also, before launching or operating new products, activities, processes and systems, submit to an adequate procedure for assessing the operational risk inherent in them.” [7]	The legal function identifies and assesses the legal risks inherent in all products, activities, processes and systems, from their conception and throughout their life.

Principiul 5: „Băncile ar trebui să implementeze un proces de monitorizare regulată a profilurilor de risc operațional și a expunerilor la pierderi semnificative. Informațiile utile pentru managementul dinamic al riscului operațional ar trebui comunicate în mod regulat conducerii superioare și consiliului de administrație.” [7]	Funcția juridică implementează un proces de monitorizare a profilurilor de risc juridic și a expunerilor la pierderi materiale. Informațiile relevante sunt comunicate în mod regulat conducerii superioare și consiliului de administrație în vederea unui management dinamic al riscului.	Principle 5: “Banks should implement a process for regularly monitoring operational risk profiles and material loss exposures. Information useful for dynamic operational risk management should be regularly communicated to senior management and the board of directors.” [7]	The legal function implements a process for monitoring legal risk profiles and material loss exposures. Relevant information is regularly communicated to senior management and the board of directors with a view to dynamic risk management.
Principiul 6: „Băncile ar trebui să adopte politici, procese și proceduri pentru a controla și/sau a atenua sursele semnificative de risc operațional. Aceștia ar trebui să își revizuiască periodic strategiile de atenuare și control al riscurilor și să își ajusteze profilul de risc operațional în consecință prin utilizarea strategiilor adecvate, ținând cont de apetitul lor general pentru risc și de profilul de risc.” [7]	Funcția juridică ar trebui să adopte politici și proceduri pentru a controla și/sau a atenua sursele semnificative de risc juridic. Trebuie să își revizuiască periodic strategia de limitare și control al riscului juridic și să își ajusteze profilul de risc în funcție de strategia generală a băncii în acest domeniu, inclusiv în funcție de apetitul pentru risc.	Principle 6: “Banks should adopt policies, processes and procedures to control and/or mitigate significant sources of operational risk. They should periodically review their risk mitigation and control strategies and adjust their operational risk profile accordingly through the use of appropriate strategies, taking into account their overall risk appetite and risk profile.” [7]	The legal function should adopt policies and procedures to control and/or mitigate significant sources of legal risk. It must periodically review its strategy for limiting and controlling legal risk and adjust its risk profile according to the bank’s overall strategy in this area, including according to risk appetite.
Principiul 7: „Băncile ar trebui să aibă planuri de contingență și continuitate a activității pentru a asigura funcționarea neîntreruptă și pentru a limita pierderile în cazul unei perturbări grave a activității.” [7]	Funcția juridică implementează planuri de continuitate a activității pentru a asigura funcționarea neîntreruptă și pierderea în cazul unei perturbări severe.	Principle 7: “Banks should have contingency and business continuity plans in place to ensure uninterrupted operation and limit losses in the event of a severe business disruption.” [7]	The legal function implements business continuity plans to ensure uninterrupted operation and limit loss in the event of a severe disruption.

Odată identificate, evaluate și controlate, riscurile trebuie monitorizate periodic printr-un mecanism conceput în acest scop. Scopul acestui exercițiu este de a realiza un management real și eficient al riscului. În această etapă

Once identified, assessed and controlled, risks should be regularly monitored through a mechanism designed for this purpose. The purpose of this exercise is to achieve real and effective risk management. During this stage, it

este necesar să se țină cont de feedback-ul din implementarea politicii de management, care va duce la actualizarea analizei și a măsurilor anticipate. În ceea ce privește riscurile juridice, trebuie avute în vedere: actualizarea constantă a procedurilor, monitorizarea permanentă a incidentelor și îndrumarea de către departamentul juridic central care are ca rezultat reconsiderarea periodică a aranjamentelor juridice pentru a asigura eficiența acestora.

Monitorizarea juridică creează premisele unei intervenții rapide pentru a anticipa evoluțiile legislative, inversări de jurisprudență și pentru a preveni ca măsurile de protecție sau sistemele recomandate să devină învechite [4]. Ea trebuie să fie însoțită de stabilirea unei comunicări eficiente. Comunicarea eficientă în cadrul funcției juridice, precum și cu alte departamente, este crucială.

Gestionarea riscurilor juridice este strâns legată de capacitatea funcției juridice de a reacționa rapid la incidente reale sau potențiale. Prin urmare, este necesar să se recurgă la mijloace oficializate destinate obținerii de informații cu privire la riscurile implicate. Dintre mijloacele sale amintim monitorizarea incidentelor [5].

Fără a relua principiile enunțate în secțiunea dedicată colectării datelor (interne și externe), trebuie totuși spus că monitorizarea riscului constă în „localizarea, colectarea, analiza, comandarea, diseminarea și stocarea informațiilor referitoare la riscurile suportate sau generate” [5, p.198] de bancă.

Un Ghid de implementare a managementului riscului juridic și alte instrumente adecvate pot fi puse la dispoziția avocaților specializați în diverse activități bancare. Toate aceste documente care oferă sfaturi, recomandări, reguli și practici privind implementarea și dezvoltarea managementului riscului trebuie actualizate periodic în lumina feedback-ului angajaților. Controlul permanent va evalua eficiența și eficacitatea procesului de management al riscului. Funcția juridică trebuie să efectueze o revizuire periodică a politicii sale, a riscurilor acceptate și acceptabile cu privire la evoluția mediului juridic, național, european și internațional, mai ales atunci când băncile fac parte dintr-un context din ce în ce mai internațional [19, p.477].

Într-adevăr, „fără evaluare corectă, nici

is necessary to take into account the feedback from the implementation of the management policy, which will lead to the updating of the analysis and the anticipated measures. With regard to legal risks, consideration should be given to: constant updating of procedures, permanent monitoring of incidents and guidance by the central legal department resulting in the periodic reconsideration of legal arrangements to ensure their efficiency.

Legal monitoring creates the premises for rapid intervention to anticipate legislative developments, reversals in case law and to prevent the protective measures or recommended systems from becoming obsolete [4]. It must be accompanied by the establishment of effective communication. Effective communication within the legal function, as well as with other departments, is crucial.

The management of legal risks is closely linked to the ability of the legal function to react quickly to actual or potential incidents. Therefore, it is necessary to resort to formalized means intended to obtain information on the risks involved. Among its means, we mention the monitoring of incidents [5].

Without repeating the principles set out in the section dedicated to data collection (internal and external), it must nevertheless be said that risk monitoring consists of “locating, collecting, analyzing, ordering, disseminating and store information relating to the risks incurred or generated” [5, p.198] by the bank.

A Legal Risk Management Implementation Guide and other appropriate tools may be made available to lawyers specializing in various bank activities. All these documents providing advice, recommendations, rules and practices on the implementation and development of risk management must be regularly updated in the light of employee feedback. Permanent control will assess the efficiency and effectiveness of the risk management process. The legal function must carry out a regular review of its policy, of the accepted and acceptable risks with regard to the evolution of the legal, national, European and international environment, especially when the banks are part of an increasingly international context. more marked [19, p.477].

Indeed, „without correct evaluation, no

un tratament corect și, prin urmare, erori cu atât mai penibile cu cât îl pun pe operator într-un fel de spirală care îl trage într-un stres din ce în ce mai mare și erori din ce în ce mai grave” [14, p.21].

Concluzii. Acest articol nu ar fi completă dacă la finalul analizei problematice de gestiune a riscurilor și obligațiilor de informare, nu am împărtăși propuneri concrete privind dezvoltarea doctrinei și legislației în acest domeniu. O prezentare utilă a acestor propuneri necesită mai întâi de toate revizuirea unei serii de observații pe care le-am putut stabili în timpul muncii noastre.

Modul de a face față și de a gestiona riscurile juridice poate deveni un avantaj competitiv de durată, devenind ceea ce anglo-saxonii numesc competență de bază, dacă „îndeplinește patru condiții: trebuie să aibă o anumită valoare, să fie inimitabilă, nesubstituibilă și rară” [13, p.233]. „Capacitatea juridică” sau „înțelepciunea juridică” [1, p.50] a băncii depinde de calitatea și know-how-ul personalului său juridic, dar și de atitudinea conducătorilor săi față de lege [1, p.50].

Nu poate exista o strategie juridică cu adevărat competitivă care să se bazeze exclusiv pe motivația și experiența profesională a avocaților lăsați să se descurce singuri.

Astfel, am arătat în acest capitol că implementarea unei politici de management al riscului juridic este departe de a se baza doar pe avocați. O strategie autentică de management juridic trebuie să fie acceptată și încurajată de managerii băncii, pe de o parte și, pe de altă parte, trebuie să se bazeze pe toți angajații, directorul juridic jucând un rol cheie în organizarea acestei împărțiri de competențe și responsabilități.

Riscul și asimetria informațională sunt omniprezente în sectorul bancar. Ultimele crize economice de origine financiară nu au făcut decât să amplifice nevoia de mai multe informații pentru agenții economici și autoritățile de supraveghere la nivel național și european. De asemenea, a subliniat importanța fondurilor proprii ale băncilor și necesitatea controlului riscurilor bancare acoperite de aceste fonduri. Gestionarea adecvată a riscului juridic este, prin urmare, strâns legată de solvabilitatea băncilor și, ca atare, prezintă un interes

correct treatment, and therefore errors that are all the more embarrassing as they put the operator in a kind of spiral which drags him into ever greater stress and ever more serious errors” [14, p.21].

Conclusions. This article would not be complete if, at the end of the analysis of the problem of risk management and information obligations, the implementation of custody and advice to the banker, we did not share concrete proposals regarding the development of doctrine and legislation in this field. A useful presentation of these propositions requires first reviewing a series of observations that we were able to establish during our work.

The way of dealing with and managing legal risks can become a lasting competitive advantage, by becoming what the Anglo-Saxons call core competency, if “it meets four conditions: it must have a certain value, be inimitable, non-substitutable and rare” [13, p.233]. The “legal capacity” or “legal astuteness” [1, p.50] of the bank depends on the quality and know-how of its legal staff, but also on the attitude of its managers with regard to the law [1, p.50].

There can be no truly competitive legal strategy that would rely solely on the motivation and professional experience of lawyers left to fend for themselves. Thus, we have shown in this chapter that the implementation of a legal risk management policy is far from relying solely on lawyers. A genuine legal management strategy must be accepted and encouraged by the bank’s managers on the one hand and on the other hand must be based on all employees, with the legal director playing a key role in organizing this sharing of skills and responsibilities.

Risk and information asymmetry are omnipresent in the banking sector. The last economic crisis of financial origin has only amplified the need for more information for economic agents and supervisory authorities at national and European level. It also highlighted the importance of banks’ own funds and the need to control the banking risks covered by these same funds. The proper management of legal risk is therefore closely linked to the solvency of banks and as such is of close interest to the supervisory authorities, creditors and share-

apropiat pentru autoritățile de supraveghere, creditori și acționari. În acest context, o primă observație este esențială: riscul juridic, o componentă majoră a riscului operațional, trebuie identificat, evaluat, procesat și gestionat.

Așa că să ne întoarcem pentru un moment la teoria managementului riscului. Pentru a-l introduce, am plecat de la ideea că riscul juridic nu se limitează la mecanismele folosite de legislație pentru „corectarea dezechilibrelor care sunt de natură să genereze producerea evenimentului temut în preocuparea satisfacerii unei nevoi de securitate” [15, p.78; 16, p.581]. Am propus o abordare modernă a riscului juridic, orientată spre anticiparea și gestionarea evenimentelor de temut, care este cea a mecanismelor utilizate de companie pentru a prelua consecințele dăunătoare cauzate de un litigiu, dar și de ambiguitate, excesul sau insuficiența legii sau printr-o inversare nefavorabilă a jurisprudenței. Criticată de unii autori din cauza unei presupuse absențe a incertitudinii [15, p.78; 16, p.581], această concepție este dimpotrivă perfect adaptată noilor cerințe legale în materie de control intern, management al riscului și calcul al capitalului de reglementare. De asemenea, arată schimbarea profundă suferită de rolul fundamental al juristului corporativ. El nu mai este doar consilierul și păzitorul templului. De acum înainte, și practic în același mod, este și manager de risc, pentru că banca își asumă riscuri legale. Poate folosi, succesiv sau chiar simultan, mai multe strategii. Astfel poate accepta, evita sau limita riscurile legale. Dar fiecare dintre aceste strategii are un cost: evitarea are ca rezultat renunțarea la operațiuni, și deci la venituri, și ar implica o selecție de clienți; limitarea se traduce în costurile de monitorizare și înființare a instrumentelor informatice adecvate, precum și costuri de formare; în final, strategia de acceptare are ca rezultat o mai mare imobilizare a fondurilor proprii. Înseamnă aceasta că această concepție a riscului juridic vizează exclusiv politica internă a instituției? Un răspuns afirmativ ar ignora complexitatea cauzelor riscurilor juridice. Se poate observa că aplicarea teoriei managementului riscului juridic face posibilă, printre altele, identificarea exceselor, chiar a ambiguităților sau a insuficiențelor dreptului pozitiv.

Recomandări. Recomandăm Băncii

holders. In this context, a first observation is essential: legal risk, a major component of operational risk, must be identified, assessed, processed and managed.

So let's go back for a moment to the theory of risk management. To introduce it, we started from the idea that the legal risk is not limited to the mechanisms used by the law to “correct the imbalances that are likely to generate the occurrence of the feared event in the concern of satisfy a need for security” [15, p.78; 16, p.581]. We have put forward a modern approach to legal risk, resolutely oriented towards the anticipation and management of feared events, which is that of the mechanisms used by the company to take charge of the harmful consequences caused by a dispute, but also by the ambiguity, the excess or the insufficiency of the law or by an unfavorable reversal of case law. Criticized by some authors because of an alleged absence of uncertainty [15, p.78; 16, p.581], this conception is on the contrary perfectly adapted to the new legal requirements in terms of internal control, risk management and calculation of regulatory capital. It also shows the profound change undergone by the fundamental role of the corporate lawyer. He is no longer just the counselor and guardian of the temple. From now on, and practically in the same way, he is also a risk manager, because the bank takes legal risks. It can use, successively or even simultaneously, several strategies. Thus it can accept, avoid or limit legal risks. But each of these strategies has a cost: avoidance results in the renunciation of operations, and therefore of income, and would involve a selection of customers; the limitation translates into the costs of monitoring and setting up suitable IT tools, as well as training costs; finally, the acceptance strategy results in a greater immobilization of own funds. Does this mean that this conception of legal risk concerns exclusively the internal policy of the institution? An affirmative answer would ignore the complexity of the causes of legal risks. It can be seen that the application of the theory of legal risk management makes it possible, among other things, to identify the excesses, even the ambiguities or the insufficiencies of positive law.

Recommendations. We recommend the National Bank of Moldova to introduce a pre-

Naționale a Moldovei introducerea în actele sale normative, prioritar în cele cu referire la normele prudențiale în activitatea băncilor comerciale, a unei obligații precontractuale de informare.

Legislația bancară în domeniul supravegherii și instituirii de norme prudențiale trebuie să se reconecteze cu rațiunea sa de a fi și să redevină un ansamblu de texte vii, coerente cu evoluția societății, ținând cont de jurisprudență și de concurența sa, dreptul consumatorului.

În acest context, nu putem decât să sperăm la punctul culminant al spiritului care animă viitoarele proiecte de reformă a legislației bancare în domeniul supravegherii și a normelor prudențiale.

În primul rând, considerăm că este oportun să luăm în considerare tendințele actuale în legislația europeană privind protecția consumatorilor și investitorilor. Astfel, așa cum am spus deja, legiuitorul european permite statelor membre să extindă aplicarea regulilor **Directivei UE 2011/83 [9]** la persoanele juridice sau fizice care nu sunt „consumatoare”, indicând ca exemplu organizațiile neguvernamentale, start-up-urile. și IMM-uri.

Considerăm necesară adoptarea cât mai urgentă a **Codului Monetar și Financiar al Republicii Moldova**, preluând modelul Franței (Code monétaire et financier [6]). Prin aceasta s-ar reuși generalizarea legislației bancare într-o singură sursă, fapt care ar facilita accesul la ea a consumatorilor de servicii bancare.

În linii generale, Codul Monetar și Financiar al Franței prezintă o compilație de „cărți” referitoare la moneda și sistemul monetar francez (cartea I); produse financiare (Cartea II); servicii bancare și financiare (Cartea a III-a); piețe financiare (Cartea a IV-a); furnizori de servicii bancare și de investiții (Cartea V); instituțiile bancare și financiare (cartea a VI-a) și în final prevederile specifice pentru teritoriile de peste mări (cartea a VII-a).

Cu unele mici redactări și intervenții creative, Republica Moldova ar putea prelua modelul francez și astfel armoniza instantaneu legislația și practicile sale bancare, în special în domeniul reglementărilor prudențiale, la standardele și directivele Uniunii Europene.

contractual information obligation in its normative acts, primarily in those with reference to the prudential norms in the activity of commercial banks.

Banking legislation in the field of supervision and the establishment of prudential rules must reconnect with its *raison d'être* and become a set of living texts, coherent with the evolution of society, taking into account jurisprudence and its competition, consumer law.

In this context, we can only hope for the culmination of the spirit that animates future banking legislation reform projects in the field of supervision and prudential rules.

First of all, we consider it appropriate to take into account the current trends in European consumer and investor protection legislation. Thus, as we have already said, the European legislator allows Member States to extend the application of the rules of **EU Directive 2011/83 [9]** to legal or natural persons who are not “consumers”, indicating as example, non-governmental organizations, start-ups and SMEs.

We consider it necessary to adopt the **Monetary and Financial Code of the Republic of Moldova** as soon as possible, **taking over the French model** (Code monétaire et financier [6]). This would make it possible to generalize banking legislation in a single source, which would facilitate access to it for consumers of banking services.

The Monetary and Financial Code presents a compilation of “books” relating to the French currency and monetary system (book I); financial and savings products (Book II); banking and financial services (Book III); financial markets (Book IV); banking and investment service providers (Book V); banking and financial institutions (book VI) and finally the specific provisions for overseas territories (book VII).

With some small redactions and creative interventions, the Republic of Moldova could take over the French model and thus instantly harmonize its legislation and banking practices, especially in the field of prudential regulations, to the standards and directives of the European Union.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Bagley Constance. *Winning Legally: How to Use the Law to Create Value, Marshal Resources and Manage Risk*. Harvard Business School Press. Boston Massachusetts, 2005. 283 p. ISBN: 1-59139-192-X
2. Baraduc Elisabeth., *Le traitement juridique et judiciaire de l'incertitude*. Ed.Dalloz. Paris, 2008. 242 p. ISBN-10: 2247080448; ISBN-13: 978-2247080441.
3. Barthelemy Jean. „L'ingenierie juridique, un concept; le juriste organisateur: son pretre”. Nr.3, 2005. Ed.GAZ. Paris, 2005. p.8.
4. Cabrolier Y. *Le droit, outil ou obstacle pour le risk manager?*. Gaz.Pal., 2006 nr.91, p.8.
5. Charbonnier J. *Le risk management. Methodologie et pratiques*. Ed.L'Argus de l'assurance. Paris, 2007. EAN: 9782247072439.
6. *Code monetaire et financier de France (Codul monetar și financiar al Franței)*. Acest cod a fost adoptat prin Legea nr. 99-1071 din 16 decembrie 1999, prin ordonanța nr. 2000-1223 din 14 decembrie 2000 (pentru partea sa legislativă) și prin decretul nr. 2005-1007 din 2 august. 2005 (pentru partea sa reglementară). A apărut așadar, complet, din anul 2005. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwioqtrXgNCAAxZzAIHHRFBdgUQFnoECCQQAQ&url=https%3A%2F%2Fcodes.droit.org%2FPDF%2FCode%2520mon%25C3%25A9taire%2520et%2520financier.pdf&usg=AOvVaw23OXunO59nWBFa4ytzSkRb&opi=89978449> (accesat la 27.04.2023)
7. *Comite de Bale sur le controle bancaire. Saines pratiques pour la gestion et la surveillance du risque operationnel*. Ed.Banque des Reglements Internationaux. Suisse, Bale, fevrier 2003. 18 p. <https://www.bis.org%2Fpubl%2Fbcbs96fre.pdf&usg=AOvVaw1YCaWR1Is0aeHov3qMQi2f&opi=89978449> (accesat la 21.04.2023)
8. Daunizeau Jean-Michel., Leimbach Martine. *Controle des risques: mieux comprendre les fonctions juridiques et de conformite*. Ed.Revue Banque, 2011. 202 p. ISBN: 978-2-86325-570-4.
9. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council (Text with EEA relevance).
10. Downe Alexis. *La gestion des risques contractuels par le contrat*. Ed.Presses de l'Universite Toulouse Capitole. Toulouse, 2020. 811 p. EAN: 9782361702212.
11. Dupont Yves. *Dictionnaire des risques*. Ed.Armand colin. Paris, 2007. 568 p. EAN: 9782200279943.
12. Kerebel Pascal. *Management des risques*. Editions d'Organisation Eyrolles, 2009. 188 p. ISBN13: 978-2-212-54308-7.
13. Masson Antoine. Bouthinon-Dumas Hugues. „L'approche Law & Management”. În: *Revue Trimestrielle du Droit Commercial et de Droit Economique*. Nr.2, 2011. Paris, 2011. pp.233-254. ISSN: 0244-9358.
14. Metayer Yves. Hirsch Laurence. *Premiers pas dans le management des risques*. Ed.AFNOR, 2007. 136 p. ISBN-13: 978-2124651023.
15. Moury Jacques. *Etude: Le Risque*. Paris, 2011. 654 p. ISBN: 978-2-11-008855-0.
16. Moury Jacques. *Le droit confronte a l'omnipresence du risque*. În: *Recueil Dalloz* Nr.16/7509. Paris, 2012. 1020 p.
17. *Regulamentul nr. 97-02 din 21.02.1997 al Comitetului de Reglementare Bancară și Financiară (CRBF)*. Art.38.
18. Tîltu Natalia. *Paradigma supravegherii bancare în spațiul Uniunii Europene*. În: *Materialele mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului*, din 6 decembrie 2017. „Mecanisme de protecție a drepturilor

- omului.” Chișinău: CEP USM, 2018. 430 p. pp.335-342. ISBN 978-9975-71-978-0.
19. Varnav Mihaela. La gestion des risques juridiques bancaires: etude appliquee aux obligations d’information, de mise en garde et de conseil. Droit. Universite Pantheon-Sorbonne. Paris I, 2014. Farncais. 540 p. NNT: 2014PA010281.
20. Verdun Franck. Le management strategique des risques juridiques. Ed.LexisNexis. Paris, 2013. 236 p. EAN13: 9782711017904; ISBN13; 978-2-7110-1790-4.
21. Veret Catherine., Mekouar Richard. Fonction: Risk manager. Ed.Dunod. Paris, 2005. 370p. ISBN-13: 978-2-10-048697-7

Despre autori:

Andrei GUȘTIUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept Privat”
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: agustiuc@yahoo.com
ORCID ID: 0009-0001-8710-7462*

Natalia TÎLTU,

*doctorandă
Școala doctorală „Științe penale și drept public”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: tiltu.tiltu@mail.ru
ORCID ID: 0009-0006-6457-0960*

About authors:

Andrei GUSTIUC,

*PhD, associate professor
“Private Law” Chair
of the Academy “Stefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: agustiuc@yahoo.com
ORCID ID: 0009-0001-8710-7462*

Natalia TILTU,

*PhD student
Doctoral School “Penal Sciences
and Public Law” of the Academy “Stefan cel
Mare” of the MIA,
e-mail: tiltu.tiltu@mail.ru
ORCID ID: 0009-0006-6457-0960*

EXPLICAȚII PRIVIND COMPETENȚA PROCURORULUI LA EFECTUAREA URMĂRIII PENALE

Vitalie COSTIȘANU,
doctorand

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Urmărirea penală este prima fază a procesului penal, care constă din activitatea desfășurată de organul de urmărire penală, unde sunt administrate și verificate probele necesare privind existența infracțiunii, identificarea făptuitorului, stabilirea răspunderii acestuia, ceea ce este necesar să fie cunoscut pentru a se trimite cazul în judecată.

Procurorul deține competența principală în organizarea, conducerea și controlul activității organelor de urmărire penală prin exercitarea anumitor prerogative, cum ar fi: anulează ordonanțele ilegale, modifică și completează ordonanțele neîntemeiate ale organului de urmărire penală, se pronunță în privința actelor procedurale, stabilind dacă a avut loc încălcarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței.

Cuvinte-cheie: urmărire penală, procuror, făptuitor, răspundere, prerogative, acte procedurale.

EXPLANATIONS REGARDING THE COMPETENCE OF THE PROSECUTOR WHEN CARRYING OUT THE CRIMINAL PROSECUTION

Vitalie COSTIȘANU,
PhD student

Mariana PAVLENCU,
PhD, associate professor

The criminal prosecution is the first phase of the criminal process, which consists of the activity carried out by the criminal prosecution body, where the necessary evidence is administered and verified regarding the existence of the crime, the identification of the perpetrator, the establishment of his responsibility, what is necessary to know to send the case into the court.

The prosecutor holds the main competence in the organization, management, and control of the activity of the criminal investigation bodies by exercising certain prerogatives, such as: annulling illegal ordinances, amending and completing the unfounded ordinances of the criminal investigation body, pronouncing in the procedural documents whether or not it took place violation of human rights and fundamental freedoms through the lens of jurisprudence.

Keywords: criminal investigation, prosecutor, perpetrator, liability, prerogatives, procedural documents.

Introducere. Termenul de „PROCURATURĂ” provine de la latinescul „procuro”, adică cel care are grijă, conduce [31], iar conform DEX-lui această entitate este definită ca organ al puterii de stat care exercită supravegherea respectării legislației [25].

Procuratura ca instituție independentă a apărut la finele secolului al XIII-lea în Franța și ulterior a fost instituită și în alte țări, cum ar fi Austria și Germania, devenind o formă dominantă de sistem pe continentul european [3].

În ce privește Republica Moldova, instituția procuraturii a apărut și a evoluat odată cu statalitatea țării noastre și se află într-un continuu proces de reformare care se

Introduction. The term “PROSECUTOR’S OFFICE” comes from the Latin “*procuro*” meaning the one who takes care, leads [31] and according to the DEX, this entity is defined as – *a body of the state power that supervises compliance with the legislation* [25].

The prosecutor’s office as an independent institution appeared at the end of the 13th century in France and was later established in other countries such as Austria, and Germany and became a dominant form of a system on the European continent [3].

As for the Republic of Moldova, the institution of the prosecutor’s office appeared and evaluated together with the statehood of this country and is in a continuous process of re-

prelungeste până în prezent.

Astfel, după obținerea independenței de către Republica Moldova, în data de 29.01.1992 a fost adoptată Legea cu privire la Procuratură [5], care s-a dorit a fi o schimbare calitativă; cu toate acestea, ea prezenta multe reminiscențe din perioada sovietică, deoarece continua să asigure supravegherea executării uniforme a legilor atât de către organele administrației publice centrale și locale, cât și de către persoanele juridice, fizice și asociațiile lor, să apere legalitatea, drepturile și libertățile cetățenilor, să contribuie la înfăptuirea justiției ca organ autonom în sistemul judecătoresc, ceea ce nu corespundea realităților momentului.

Metode și materiale aplicate. Acest articol a fost elaborat prin folosirea informațiilor obținute în rezultatul numeroaselor cercetări a diverselor materiale teoretice, normative și empirice. Problematika respectivă a fost cercetată cu folosirea mai multor metode de investigație științifică, specifice teoriei și doctrinei procesual-penale: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică etc.

Scopul lucrării constă în cercetarea și analiza cadrului normativ intern cât și internațional al jurisprudenței și doctrinei privind numeroase aspecte practice ale competenței procurorului la efectuarea urmăririi penale.

Rezultate obținute și discuții. Sub presiunea schimbărilor ce aveau să urmeze, instituției procuraturii i-a fost acordat un statut special în ierarhia organelor de drept, statut care a primit consacrare și la art.124 din Constituția Republicii Moldova: „Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege” [1], ceea ce denotă că importanța și rolul acestei instituții au fost recunoscute pe deplin.

În pofida schimbărilor operate, Procuratura continua să dispună de un sistem larg de prerogative, ceea ce în mod absolut îi reducea eficiența activității prestate, acest aspect fiind unul din motivele care au condiționat modifică-

form that continues to this day.

Thus, immediately after the independence of the Republic of Moldova, on 29.01.1992, the Law on the Prosecutor's Office was adopted [5], which was intended to be a qualitative change, however, it had many reminiscences from the Soviet period, as the Prosecutor's Office continued to ensure the supervision of the uniform execution of laws both by central and local public administration bodies, as well as by legal entities, individuals and their associations, to defend the legality, rights, and freedoms of citizens, to contribute to the administration of justice as an autonomous body in the judicial system, which no longer corresponded to the realities of the moment.

Methods and materials applied. This article is elaborated by using the information obtained as a result of numerous researches of various theoretical, normative and empirical materials. The respective issue was researched using several scientific investigation methods, specific to criminal procedural theory and doctrine: the logical method, the method of comparative analysis, systemic analysis, etc.

The purpose of the research consists in the research and analysis of the domestic and international normative framework of the jurisprudence and the doctrine regarding numerous practical aspects of the prosecutor's competence when carrying out the criminal investigation.

Results obtained and discussions. Under the pressure of the changes that would follow, the institution of the prosecutor's office was granted a special status in the hierarchy of legal bodies, a status that was also enshrined in art. 124 of the Constitution of the Republic of Moldova, the Prosecutor's Office *is an autonomous public institution within the judicial authority, which contributes to the execution of justice, the defense of the rights, freedoms, and legitimate interests of the person, society, and the state through criminal procedures and other procedures provided by law* [1], which denotes that the importance and role of this institution have been fully recognized.

Despite the changes made, the Prosecutor's Office continued to have a wide system of prerogatives, which made its activity difficult and, as a consequence, the efficiency of the activity provided, including this aspect was one

rile operate prin puterea Legii nr.1115-XIV din 05.07.2000 [2], care au dus la excluderea supravegherii generale din atribuțiile Procuraturii.

Urmare a recomandărilor Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei [14], la 14.03.2003 Parlamentul țării a adoptat un nou act legislativ cu privire la Procuratură [4], prin care atribuția de „supraveghere a Procuraturii asupra executării exacte și uniforme a legilor de către organele administrației publice, de către persoanele juridice și fizice și asociațiile lor” a fost substituită cu atribuția de „reprezentă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor”, iar atribuția de „supraveghere asupra instanțelor judecătorești” a fost substituită cu atribuția de „participare la înfăptuirea justiției”.

În acest context, au fost revizuite calitatea și modul de înaintare a actelor de reacționare a procurorului (sesizările și recursurile). Pentru exemplificare: anterior sesizările procurorului reprezentau mai degrabă niște recomandări de înlăturare a presupuselor abateri decât niște forme imperative proprii legislației anterioare.

În pofida caracterului progresist al acestui instrument, în timp el și-a dovedit imperfecțiunea sub aspectul definitivării statutului procurorului și asigurării independenței, dar mai ales cu privire la instituirea și reglementarea activității organelor de autoadministrare a acestei instituții.

În lumina acestor circumstanțe s-a produs o nouă reformare a sistemului Procuraturii prin adoptarea Legii nr.294-XVII din 25.12.2008 [5], care a dus la definitivarea statutului procurorului, garantarea independenței atât a instituției Procuraturii, cât și a procurorului ca subiect procesual. De asemenea au fost instituite și stabilite statutele organelor de autoadministrare a Procuraturii – Consiliul Superior al Procurorilor (CSP), Colegiul de calificare și Colegiul disciplinar.

Având în vedere obiectivele trasate în cadrul Strategiei de reformare a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, aprobate prin Legea nr.231 [13], dar și în cadrul planului de acțiuni aprobat de Legislativ [16] pentru im-

of the reasons that conditioned the changes made by the power of Law no. 1115-XIV of 07/05/2000 [2], which led to the exclusion of general supervision from the duties of the Prosecutor's Office.

Following the recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe [14], on 14.03.2003, the Legislature adopted a new legislative act regarding the Prosecutor's Office [4] whereby the attribution of “*supervision of the Prosecutor's Office over the accuracy and uniformity of laws by public administration bodies, by legal persons and physical entities and their associations*” was replaced with the attribution of “*representation of the general interests of society and the defense of the legal order, the rights and freedoms of citizens and the attribution of “supervision over the courts”*” was replaced with the attribution of *participation in the administration of justice*”.

In this context, the quality and manner of submission of the prosecutor's reaction documents (referrals and appeals) were also reviewed. For example, the prosecutor's notices represented recommendations to remove the alleged violations rather than imperative forms of the previous legislation.

Despite the progressive nature of this instrument over time, it also proved its imperfection in terms of both finalizing the status of the prosecutor and ensuring independence, but especially regarding the establishment and regulation of the activity of the self-administration bodies of this institution.

In the light of these circumstances, a new reformation of the Prosecutor's Office system took place through the adoption of Law no. 294-XVII of 25.12.2008 [5], which led to the definitive status of the prosecutor, guaranteeing the independence of both the Prosecutor's Office institution and the prosecutor as a procedural subject, but most importantly, the status of the self-administration bodies of the Prosecutor's Office – *the Superior Council of Prosecutors, the Qualification Board, and the Disciplinary Board* - were established.

Considering the objectives outlined in the *Justice Sector Reform Strategy for 2011-2016* approved by Law No. 231 [13], but also the Action Plan approved by the Legislature [16] for the implementation of this strategy which necessarily required the reform of justice in gen-

plementarea acestei strategii, care impuneau în mod necesar reformarea justiției în general și a sistemului procuraturii în special, s-a purces la raționalizarea acestui domeniu, mai ales că această tendință a fost susținută și din afară prin diferite documente de politici, în cadrul cărora Republica Moldova și-a asumat angajamentul reformării Procuraturii, printre care: Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport al reformei justiției, semnat la Bruxelles la 14 iunie 2013 [17]; Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte [7].

Având în vedere angajamentele asumate, în scopul edificării unui sistem al organelor Procuraturii accesibil și eficient, profesionist și responsabil față de societate, conform cu standardele europene, care să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului, și în vederea asigurării încrederii societății în actul de justiție, la 03.07.2014 Republica Moldova a aprobat „conceptul de reformare a Procuraturii” [8], care urma să reprezinte baza conceptuală pentru elaborarea unor proiecte de legi în scopul realizării și promovării reformei Procuraturii prin consolidarea profesionalismului și a independenței instituției.

În contextul reformării Procuraturii a fost elaborat proiectul Legii cu privire la Procuratură [9], în care au fost trasate ca principale obiective: instituirea standardelor europene în organizarea și activitatea Procuraturii; consolidarea statutului procurorului; revizuirea managementului resurselor Procuraturii.

La 25.02.2016, a fost adoptat un nou act legislativ cu privire la Procuratură [10], care a condiționat o nouă abordare privind organizarea și funcționarea Procuraturii.

Astfel, s-a oferit o abordare nouă a conceptului de competență a Procuraturii, fiind excluse competențele în celelalte domenii decât cel penal. Adică, a fost exclusă funcția de control a Procuraturii, păstrând doar funcția de control a activității speciale de investigații, precum și controlul înregistrării sesizărilor de

eral and the prosecution system in especially, the rationalization of this field was carried out, especially since this trend was also supported from the outside through various policy documents, within which the Republic of Moldova assumed the commitment to reform the Prosecutor’s Office, including the Financing Agreement between the Government of the Republic of Moldova and the European Union regarding the Justice Reform Support Program, signed in Brussels on June 14, 2013 [17], and the Association Agreement between the Republic of Moldova, on the one hand, and the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand [7].

Considering the commitments assumed, to build an accessible and efficient system of Prosecution bodies, professional and responsible towards society, following European standards, which ensure the supremacy of the law and respect for human rights, and to ensure society’s trust in the act of justice, on 03.07.2014, the Republic of Moldova approved the “concept for reforming the Prosecutor’s Office” [8], which was to represent the conceptual basis for the elaboration of draft laws to achieve and promote the reform of the Prosecutor’s Office by strengthening the institution’s professionalism and independence.

In the context of the reform of the Prosecutor’s Office, the draft Law on the Prosecutor’s Office was developed [9], in which the main objectives were outlined: *the establishment of European standards in the organization and activity of the Prosecutor’s Office; strengthening the status of the prosecutor; review of the management of the resources of the Prosecutor’s Office.*

In 25.02.2016, a new legislative act was adopted regarding the Prosecutor’s Office [10], which brought a new approach to the organization and operation of the Prosecutor’s Office.

The concept of competence of the Prosecutor’s Office was offered, excluding competencies in other fields than the criminal one. That is, the control function of the Prosecutor’s Office was excluded, keeping only the control function of the special investigative activity, as well as the control of the registration of notifications by the bodies. The Prosecutor’s Office retains jurisdiction in civil proceedings only in cases arising from a criminal case [21].

The status of the specialized prosecutor’s

către organele competente. Competența în procedurile civile Procuratura și-o păstrează doar în cauzele ce derivă într-o cauză penală [21].

A fost revizuit statutul procuraturilor specializate, fiind creată o instituție nouă – Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, căreia i-a fost atribuită competența de a investiga anumite categorii de infracțiuni săvârșite de organizații criminale.

Nu doar că s-a dispus crearea unei procuraturi specializate noi, dar și s-a decis fortificarea acesteia prin reglementarea detașării în structurile procuraturilor specializate a unor ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații pentru asigurare eficientizării urmăririi penale.

În plus, au fost instituite mecanisme noi de selecție, concurs și evaluare a performanțelor procurorilor, menite să asigure calitatea și integritatea procurorilor. S-a modificat și mecanismul de numire în funcție a procurorului general, urmând ca acesta să fie numit de către președintele Republicii Moldova pentru un termen de 7 ani, la propunerea CSP.

De asemenea au fost operate modificări și la nivelul procedurilor disciplinare cu privire la regulile de intentare și investigare a procedurilor disciplinare, de sancționare a procurorilor și de contestare a deciziilor în caz de dezacord.

Aceste schimbări calitative s-au soldat cu crearea „Inspecției procurorilor” ca subdiviziune specializată a Procuraturii Generale, în atribuțiile căreia a fost deferită examinarea sesizărilor cu privire la abaterile disciplinare comise de procurori în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Un alt aspect pozitiv l-a constituit consolidarea organelor de autoadministrare a Procuraturii Generale prin definitivarea atribuțiilor, competenței, structurii și modului de organizare.

Dar cele mai importante schimbări au fost legate de salarizarea procurorilor, așa cum a fost stabilit prin raportarea la salariul judecătorilor.

În pofida caracterului progresiv al actului legislativ din 25.02.2016, instituția Procuraturii a continuat să fie reformată prin modificarea continuă a Legii cu privire la Procuratură.

offices was revised, and a new institution was created – *the Prosecutor's Office for Combating Organized Crime and Special Cases*, which was assigned the competence to investigate certain categories of crimes committed by criminal organizations.

It was not only ordered to create a new specialized prosecutor's office, but it was also ordered to strengthen them by regulating the posting of criminal prosecution officers, and investigative officers to ensure the efficiency of criminal prosecution in the structures of specialized prosecutor's offices.

New mechanisms for the selection, competition, and performance evaluation of prosecutors were established, aimed at ensuring the quality and integrity of prosecutors.

The mechanism for appointing the General Prosecutor has been changed, so that the President of the Republic of Moldova will appoint him for a term of 7 years at the proposal of the Superior Council of Prosecutors.

Changes were also made at the level of disciplinary procedures, regarding the rules for initiating and investigating disciplinary procedures, sanctioning prosecutors, and challenging decisions in case of disagreement.

These qualitative changes resulted in the creation of *the "Prosecutors' Inspection"* as a specialized subdivision of the General Prosecutor's Office whose duties were assigned to the examination of notifications regarding disciplinary violations committed by prosecutors in the exercise of their duties.

Another positive aspect was the consolidation of the self-administration bodies of the General Prosecutor's Office by defining the attributions, competence, structure, and way of organization.

Nevertheless, the most important changes were those related to the salary of prosecutors as it was determined by reference to the salary of judges.

Despite the progressive nature of the legislative act of 25.02.2016, the Prosecutor's Office continued to be reformed through the continuous amendment of the Law on the Prosecutor's Office.

Thus, from 2016 until now, the law has been amended 19 times [24], many of which have been criticized by national civil society organizations [25], but also by international

Astfel, din 2016 până în prezent, legea a fost modificată de 19 ori [24], multe prevederi fiind criticate de organizațiile naționale ale societății civile [25], dar și de organismele internaționale [28].

Considerăm că necesitatea de a racorda instituția Procuraturii la standardele internaționale și de a-i eficientiza activitatea a determinat înregistrarea la 09.11.2021 în Parlamentul Republicii Moldova a Proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură (Proiect nr. 334/2021) [21].

În opinia noastră, procesul de consolidare a Procuraturii ca instituție separată în cadrul puterii judecătorești este departe de a se fi încheiat. Reformarea continuă a acestei instituții este condiționată, pe de o parte, de necesitatea acesteia de a se racorda la standardele internaționale, iar pe de altă parte de necesitatea de a răspunde eficient provocărilor pe plan intern. În condițiile în care activitatea Procuraturii afectează într-o măsură sau alta interesele fiecărui om și nu doar ale celor persoane care se adresează nemijlocit la această instituție [30].

De remarcat că statutul și competența Procuraturii ca instituție pot să difere de la stat la stat [31], dar în mod sigur implică aspecte ce țin de efectuarea și supravegherea urmăririi penale, situație care impune necesitatea de a supune analizei de detaliu competența acestui organ în cadrul urmăririi penale.

Potrivit art.1 al Legii cu privire la Procuratură, „Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești care, în procedurile penale și în alte proceduri prevăzute de lege, contribuie la respectarea ordinii de drept, efectuarea justiției, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei” [10].

Pentru asigurarea acestui deziderat, instituției procuraturii i-au fost delegate o serie de competențe funcționale care acoperă mai multe domenii de activitate:

1. Domeniul procesual-penal (conduce, exercită urmărirea penală și reprezintă învinuirea în instanța de judecată);

2. Domeniul contravențional (constată și

bodies [28].

We believe that the need to connect the Prosecutor’s Office to international standards and to make its activity more efficient determined the registration on 09.11.2021 in the Parliament of the Republic of Moldova of the Draft Law to amend Law no. 3/2016 regarding the Prosecutor’s Office (*Project no. 334/2021*) [21].

In our opinion, the process of consolidating the Prosecutor’s Office as a separate institution within the Judiciary is far from over. The continuous reform of this institution is conditioned, on the one hand, by its need to comply with international standards, on the other hand, by the need to effectively respond to domestic challenges. Given that the activity of the Prosecutor’s Office affects to one degree or another the interests of every person and not only those who are directly addressed [30].

It should be noted that the status and competence of the Prosecutor’s Office as an institution may differ from state to state [31], but it certainly involves aspects related to the conduct and supervision of criminal prosecution. The situation imposes the need to subject the competence of this body to a detailed analysis within the framework of the criminal investigation.

According to Art. 1 of the Law on the Prosecutor’s Office, “*the Prosecutor’s Office is an autonomous public institution within the judicial authority that, in criminal proceedings and other procedures provided for by law, contributes to the observance of the legal order, the administration of justice, the defense of legitimate rights and interests of the person*” [10].

To ensure this desired, the prosecutor’s office has been delegated a series of *functional powers* that cover several fields of activity:

1. The procedural-criminal domain (*leads, carries out the criminal investigation, and represents the accusation in the court of law*);

2. The contravention field (*detects and examines contraventions or, as the case may be, participates in the trial of contravention cases*);

3. The administrative domain (*examines petitions according to the competence, like any public authority established by law, which acts under public authority to achieve a public interest*);

4. The field of state policies (*participates in the unitary implementation of the state’s national and international policy in criminal matters; presents proposals regarding the improve-*

examinează contravențiile sau după caz participă la judecarea cauzelor contravenționale);

3. Domeniul administrativ (examinează petiții conform competenței, ca orice autoritate publică instituită prin lege, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public);

4. Domeniul politicilor de stat (participă la implementarea unitară a politicii naționale și a celei internaționale a statului în materie penală; prezintă propuneri privind perfecționarea legislației și participă la elaborarea de acte normative în domeniul său de activitate).

În opinia profesorului Ion Neagu, în cadrul etapei urmăririi penale, având în vedere importanța și complexitatea atribuțiilor cu care legiuitorul l-a investit, procurorul reprezintă figura centrală [34]. Veridicitatea acestei opinii este confirmată de atribuțiile funcționale conferite procurorului de prevederile art.52 din CPP.

Astfel, în lumina prevederilor art.52 alin. (1) din CPP [14], procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale: pornește urmărirea penală, dispunând printr-o ordonanță motivată fie efectuarea urmăririi penale de către alte organe de urmărire penală, fie exercitarea nemijlocită a urmăririi penale; exercită nemijlocit urmărirea penală, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală; conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală, etc.

Unii autori definesc competența ca fiind aptitudinea recunoscută de lege unui organ judiciar, fie el organ de urmărire penală, fie judecător de drepturi și libertăți, judecător de camera preliminară sau instanță de judecată, de a urmări, respectiv de a judeca o anumită cauză penală, sau alte sesizări cu privire la actele și măsurile ce restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei ori asupra legalității actului de trimitere în judecată, a probelor pe care se bazează acestea ori a actelor efectuate în cursul urmăririi penale, precum și asupra legalității soluțiilor de netrimitere în judecată [35].

Atribuțiile funcționale ale procurorului

ment of legislation and participates in the elaboration of normative acts in its field of activity).

In the opinion of Professor Ion Neagu, during the criminal investigation stage, considering the importance and complexity of the powers with which the legislator invested him, the prosecutor represents the central figure [34]. The veracity of this opinion is confirmed by the functional attributions conferred on the prosecutor by the provisions of art. 52 of the Code of Criminal Procedure.

Thus, in light of the provisions of art. 52 paragraph (1) of the Code of Criminal Procedure [14], the prosecutor, within the limits of his *material* and *territorial competence*: initiates the criminal investigation, ordering through a reasoned ordinance either the execution of the criminal investigation by other criminal investigation bodies, or the exercise of his direct responsibility for the criminal investigation, directly carries out the criminal investigation, returning the attributions of the criminal investigation body, personally conducts the criminal investigation and controls the legality of the procedural actions carried out by the criminal investigation body, etc.

Some authors define *competence* as the ability recognized by law for a judicial body, even if it were a criminal investigation body, a judge of rights and liberties, a judge of the preliminary chamber, or a court of law, to prosecute, respectively to judge a certain criminal case, or other notifications regarding the acts and measures that restrict the fundamental rights and freedoms of the person or on the legality of the act of sending to court, the evidence on which they are based or the acts carried out during the criminal investigation, as well as on the legality of solutions not to send to the court [35].

The prosecutor's functional duties can be grouped into three more categories that correspond to the fields of activity: *exercise and manage the criminal investigation and support the state prosecution in criminal cases.*

The prosecutor, as the central figure of the criminal process, rather has the role of supervising, directing, and verifying the performance of the bodies called to directly carry out the criminal investigation, guaranteeing that he will act every time within the limits of the legislation in force, will not admit excesses and his

pot fi grupate în trei mai categorii care corespund de fapt domeniilor de activitate: exercită și conduce urmărirea penală și susține acuzarea de stat în cauzele penale.

Procurorului ca figură centrală a procesului penal îi revine mai degrabă rolul de supraveghere, de dirijare și de verificare a prestației organelor chemate să efectueze nemijlocit urmărirea penală, garantând că acesta va acționa de fiecare dată în limitele legislației în vigoare, nu va admite excese și eforturile lui vor fi îndreptate la asigurarea scopului procesului penal, așa cum a fost consacrat de art.1 din CPP.

Prin urmare, în majoritatea cazurilor, procurorul conduce cu urmărirea penală, situație care în niciun caz nu duce la diminuarea rolului său și nu-l face mai puțin important în plan comparativ cu organul de urmărire penală. Mai mult, reieșind din atribuțiile funcționale ale acestuia, consacrate la art. 52 din CPP, se poate concluziona că și în cazul conducerii urmăririi penale tot procurorul rămâne figura centrală, iar organul de urmărire penală, oricare ar fi el, nu este decât „un instrument procesual” în mâna procurorului, căci acesta monitorizează în permanență activitatea organului de urmărire penală așa cum controlează executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor cu privire la infracțiuni, poate cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvârșite și persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul, dispune conexarea sau, după caz, disjungerea cauzei, verifică calitatea probelor administrate, veghează ca orice infracțiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală și ca nicio persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indici temeinici că a săvârșit o infracțiune, efectuează controlul asupra legalității reținerii persoanei, asigură respectarea termenului rezonabil de urmărire penală.

Atribuțiile procurorului de supraveghere și control a organului de urmărire penală nu ar avea nicio relevanță dacă acesta nu ar dispune de mecanisme reale de influență „voința organului de urmărire penală”.

efforts will be directed to ensuring the purpose of the criminal process as it was enshrined by art. 1 of the Code of Criminal Procedure.

Therefore, in most cases, the prosecutor leads the criminal investigation, a situation that in no way leads to the diminution of his role and does not make him less important in terms of the plan compared to the criminal investigation body, even more so, arising from the functional attributions of it dedicated to art. 52 of the Code of Criminal Procedure, it can be concluded that even in the case of conducting the criminal investigation, the prosecutor remains the central figure and the criminal investigation body, whatever it is, is only “a procedural tool” in the hands of the prosecutor, or, he constantly monitors the activity the criminal investigation body, as it controls the execution of the procedure for receiving and registering notifications regarding crimes, may request from the criminal investigation body, for control, criminal files, documents, procedural acts, materials and other data regarding the crimes committed and the persons identified in the criminal cases in which they exercise control, orders the connection or, as the case may be, the disconnection of the case if this is required, verifies the quality of the administered evidence, ensures that any crime is discovered, any criminal is held criminally liable and that no person not to be criminally prosecuted without substantial evidence that he has committed a crime, performs control over the legality of the person’s detention, ensures compliance with the reasonable term of criminal prosecution.

The powers of the prosecutor to supervise and control the criminal investigation body would have no relevance if it did not have real mechanisms to influence the “*will of the criminal investigation body*”.

So, the prosecutor organizes, directs and controls the activity of the criminal investigation bodies by exercising the following prerogatives, as follows: he cancels the illegal ordinances, modifies and completes the unfounded ordinances of the criminal investigation body, pronounces in the procedural documents if it took place or not the violation of fundamental human rights and freedoms from the perspective of the jurisprudence of the European Court of Human Rights, if the parties invoke the violation of the Convention for the Protection of Hu-

Așadar, procurorul organizează, conduce și controlează activitatea organelor de urmărire penală prin exercitarea următoarelor prerogative: acesta anulează ordonanțele ilegale, modifică și completează ordonanțele neîntemeiate ale organului de urmărire penală, se pronunță în actele procedurale dacă a avut loc sau nu încălcarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul în care părțile invocă încălcarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, retrace motivat cauza penală de la ofițerul de urmărire penală și o transmite conducătorului organului de urmărire penală pentru desemnarea altui ofițer de urmărire penală pe cauza dată, ordonă efectuarea urmăririi penale de un grup de ofițeri de urmărire penală, soluționează abținerile sau recuzările ofițerilor de urmărire penală, dă indicații în scris cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații, poate înlătură persoana care efectuează urmărirea penală dacă aceasta a încălcat legea în procesul urmăririi penale și sesizează organele de urmărire penală și cele care exercită activitatea specială de investigații despre înlăturarea încălcării legii, solicită aplicarea și autorizarea de către judecătorul de instrucție a măsurilor preventive privative de libertate, acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații invazive în drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Dacă din punct de vedere funcțional este clar rolul procurorului la conducerea urmăririi penale, rămâne de actualitate chestiunea privind competența procurorului chemat să asigure conducerea urmăririi penale într-o cauză concretă, în condițiile în care sistemul Procuraturii este organizat pe verticală și se constituie din Procuratura Generală, procuraturile specializate și procuraturile teritoriale, iar pe orizontal din totalitatea procuraturilor teritoriale.

Reieșind din prevederile art.257 din CPP, este competent de a conduce cu urmărirea penală procurorul din sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea, unde a fost descoperită infracțiunea, ori unde se află bănuitul, învinu-

man Rights and Fundamental Freedoms, withdraw the criminal case from the criminal prosecution officer and forward it to the head of the criminal investigation for the appointment of another criminal investigation officer on the given case, orders the criminal investigation to be carried out by a group of criminal investigation officers, resolves the abstentions or recusals of the criminal investigation officers, gives written instructions regarding the execution of criminal investigation actions and measures special investigations, may remove the person carrying out the criminal prosecution if he/she has violated the law in the process of the criminal prosecution and notifies the criminal investigation bodies and those exercising special investigative activity about the removal of the violation of the law, requests the application and authorization by the investigating judge of the measures preventive custodial measures, criminal prosecution actions and special investigative measures invasive of fundamental human rights and freedoms.

If, from a functional point of view, the role of the prosecutor in leading the criminal investigation is clear, the issue of the competence of the prosecutor called to ensure the management of the criminal investigation in a specific case remains topical, given that the Prosecution system is organized vertically and consists of the Prosecutor's Office General, specialized prosecutor's offices and territorial prosecutor's offices and horizontally from all territorial prosecutor's offices.

Based on the provisions of art. 257 of the Code of Criminal Procedure, the prosecutor in the sector where the crime was committed, where the crime was discovered, or where the suspect, the accused or most of the witnesses are located is competent to lead the criminal investigation (art. 257 paragraph 1) of the Code of Criminal Procedure), or in other words, is competent to conduct the criminal investigation, the territorial prosecutor's office that supervises the activity of the criminal investigation body that carries out the criminal investigation in the respective criminal case or, as the case may be, the specialized prosecutor's offices (the Prosecutor's Office for Combating Organized Crime and Special Cases and *Anticorruption Prosecutor's Office*) (art. 270¹ paragraph (2) and art. 270² paragraph (2) of the Code of

itul sau majoritatea martorilor (art.257 alin. (1) din CPP), sau, altfel spus, este competent să conducă urmărirea penală procuratura teritorială care supraveghează activitatea organului de urmărire penală ce exercită urmărirea penală în respectiva cauză penală sau, după caz, procuraturile specializate (PCCOCS) (art.270¹ alin.(2) și art.270² alin.(2) din CPP), în cazurile în care urmărirea penală este efectuată de către organele de urmărire penală cu competență pe întreg teritoriul Republicii Moldova din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat și Centrului Național Anticorupție.

Se pare că legiuitorul a legat competența procurorului la conducerea urmăririi penale mai degrabă de competența teritorială a instanțelor de judecată decât de competența teritorială a organelor de urmărire penală, care exercită urmărirea penală într-o cauză concretă. Acest aspect poate fi dedus cu ușurință din prevederile art.10 alin.(1) din Legea cu privire la Procuratură [10] și art.113 din Regulamentul Procuraturii [19].

Pentru a evita orice speculații considerăm că este absolut necesar ca să fie operate modificări la nivelul art.270 din CPP. Acesta urmează să fie reintitulat simplu „Competența procurorului”, iar în conținutul acestei norme să fie introduse reglementări cu privire la competența procurorului la conducerea urmăririi penale, stabilindu-se expres ce procuror din ce subdiviziune a Procuraturii Generale are abilitatea de a asigura conducerea urmăririi penale într-o cauză concretă.

Astfel, alineatul de la norma respectivă poate avea următorul conținut: „Este competent să conducă cu urmărirea penală procurorul de la procuratura teritorială din sectorul în care activează organul de urmărire penală ce exercită urmărirea penală, sau, după caz, procurorul din procuratura specializată.

În ce privește exercitarea urmăririi penale nemijlocite de către procuror este de remarcat că această atribuție comportă două dimensiuni, una obligatorie (art.270, art.270¹ și art.270² din CPP) și alta facultativă (art.52 alin. (1) pct.1) din CPP). Adică pe lângă competențele

Criminal Procedure), in cases where the criminal investigation is carried out by the competent criminal investigation bodies throughout the territory of the Republic of Moldova within the Ministry of Internal Affairs, the Customs Service, the State Fiscal Service and the National Anticorruption Center.

It seems that the Legislator linked the prosecutor's competence to lead the criminal investigation rather to the territorial competence of the courts than to the territorial competence of the criminal investigation bodies that carry out the criminal investigation in a specific case. This aspect can be easily deduced from the provisions of Art. 10 paragraph (1) of the Law on the Prosecutor's Office [10], and art. 113 of the Prosecutor's Office Regulation [19].

To avoid any speculations, we believe that it is necessary to make changes to art. 270 of the Code of Criminal Procedure, which will be simply retitled “*Prosecutor's competence*” and in the content of this rule to introduce regulations regarding the prosecutor's competence to lead the criminal prosecution, expressly establishing which prosecutor from which subdivision of the General Prosecutor's Office can ensure the management of the criminal prosecution in a specific case.

Possibly the paragraph from the respective norm may have the following content, *The prosecutor from the territorial prosecutor's office in the sector in which the criminal investigation body that carries out the criminal investigation operates is competent to lead the criminal investigation, or, as the case may be, the prosecutor from the specialized prosecutor's office.*

Regarding the exercise of direct criminal prosecution by the prosecutor, it should be noted that this attribution has two dimensions, one mandatory (art 270, art. 270¹ and art. 270² of the Code of Criminal Procedure) and another optional (art. 52 paragraph (1) point 1) of the Code of Criminal Procedure). That is, in addition to the powers established by the legislation in force, the prosecutor has the discretionary right to prosecute “*in any criminal case*”.

The prosecutor has *the personal competence* to immediately exercise criminal prosecution in the case of crimes committed by some subjects holding official qualities in connection with the activity performed in this position or who, by virtue of certain age characteristics,

stabilite de legislația în vigoare procurorul are dreptul discreționar de a exercita urmărirea penală „în orice cauză penală”.

Procurorul are competență personală de a exercita nemijlocit urmărirea penală în cazul infracțiunilor săvârșite de unii subiecți deținători de calități oficiale în legătură cu activitatea prestată în această postură sau care în virtutea unor particularități de vârstă necesită o abordare deosebită din partea organului de urmărire penală: președintele Republicii Moldova; deputați din Parlamentul RM; membri ai Guvernului RM; judecători; procurori; ofițeri de urmărire penală colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigații; angajații Centrului Național Anticorupție; de către minori doar în cazul infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave (art.270 alin.(1) pct.1) din CPP), dar și în cazul unor infracțiuni care atentează la viața unor subiecți deținători de calități oficiale: polițiști, ofițeri de urmărire penală, ofițeri de informații și securitate, procurori, judecători și membrii familiilor acestora, dacă atentatul este în legătură cu exercitarea de către aceștia a atribuțiilor de serviciu (art.270 alin.(1) pct.2) lit. a) din CPP).

Excepția de la norma juridică privind competența personală a procurorului la exercitarea urmăririi penale este prevăzută expres în art. 269 din CPP, care stabilește competența specială materială și personală a organului de urmărire penală al CNA. Această excepție se referă la exercitarea urmăririi penale de către organul de urmărire penală al CNA în cauzele penale privind infracțiunile prevăzute la art. 239-240, 243, 279 și 324-335 din CP, în cazul în care infracțiunile respective sunt săvârșite de către: deputați; membri ai Guvernului; judecători; procurori; executori judecătorești; persoanele menționate la art.37 pct.1)-3); ofițeri de urmărire penală, colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigații [20].

Totodată, procurorul are și o competență materială de a exercita urmărirea penală în cazul: infracțiunilor prevăzute la art.166¹, art.183, art.185¹-185³, art.223, art.224, art.225, art.226,

require a special approach from the criminal prosecution body: the President of the Republic of Moldova; deputies from the Parliament of the Republic of Moldova; members of the Government of the Republic of Moldova; judges; prosecutors; criminal investigation officers, police employees and employees of bodies that carry out special investigative activity; employees of the National Anticorruption Center; by minors only in the case of particularly serious and exceptionally serious crimes (*art. 270 paragraph (1) point 1) of the Code of Criminal Procedure*) but also in the case of crimes that threaten the lives of subjects holding official capacities: policemen, officers of criminal investigation, intelligence and security officers, prosecutors, judges and their family members, if the attack is related to the exercise by them of their duties (art. 270 paragraph (1) point 2) *letter a) from the Code of Criminal Procedure*).

The exception to the legal norm regarding *the personal competence* of the prosecutor in the exercise of criminal prosecution is expressly provided in art. 269 of the Code of Criminal Procedure, which establishes *the special material and personal competence* of the criminal investigation body of the NAC. This exception refers to the exercise of criminal prosecution by the criminal prosecution body of the NAC in criminal cases regarding the crimes provided for in art. 239-240, 243, 279, and 324-335 of the Criminal Code, if the respective crimes are committed by: deputies; members of the Government; judges; prosecutors; bailiffs; the persons mentioned in art. 37 points 1) -3); criminal investigation officers, police employees, and employees of bodies that carry out the special investigative activity [20].

At the same time, the prosecutor also has the *material competence* to carry out the criminal investigation in the case of crimes provided for in Art. 166¹, art. 183, art. 185¹-185³, art. 223, art. 224, art. 225, art. 226, art. 227-242², art. 244-245⁹, art. 245¹¹-246², art. 248-255, art. 257-261¹, art. 262, art. 166¹, from the Criminal Code (*art. 270 paragraph (1) points 2)-5) of the Criminal Code*), but also of the offenses under the jurisdiction of the Anticorruption Prosecutor's Office (*art. 270¹ of the Code of Criminal Procedure*) and of the Prosecutor's Office for Combating Organized Crime and Special Cases (*art. 270² of the Code of Criminal Procedure*).

art.227–242², art.244–245⁹, art.245¹¹–246², art.248–255, art.257–261¹, art.262, art.166¹, din CP (art.270 alin.(1) pct.2)-5) din CP), dar și a infracțiunilor date în competența Procuraturii Anticorupție (art.270¹ din CPP) și a Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale (art.270² din CPP).

Reieșind din prevederile art.270 alin. (4) din CPP, competența de a exercita urmărirea penală revine procurorilor din procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea sau, după caz, procurorului din procuraturile specializate.

Exceptând această regulă, procurorului general îi revine competența exclusivă de a porni urmărirea penală în cazul unor subiecți cu statut special (procurori [10], judecători [11], deputați [12]) și împreună cu adjuncții săi poate dispune exercitarea urmării penale oricărui procuror din orice subdiviziune a Procuraturii Republicii Moldova.

Această competență funcțională permite procurorului general și adjuncțiilor săi să organizeze și să eficientizeze activitatea de investigare a unor infracțiuni concrete, comise de anumite categorii de subiecți cu statut special.

Deci, pornirea urmării penale în privința unor subiecți cu statut special se va face, în mod exclusiv, *in personam*, deoarece identitatea acestora se cunoaște a priori [33].

În ce privește competența facultativă a procurorului de a-și asuma exercitarea urmării penale „în orice cauză penală” (art.52 alin. (1), pct.1) și art.270 alin.(9) din CPP), este de remarcat că această prerogativă din cauza formulării sale generale și ambigue lasă loc de interpretare și de aplicare neuniformă a legislației în vigoare.

Având în vedere prevederile art.257 alin. (1) din CPP, potrivit căruia „Urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor”, coroborate cu dispozițiile de la art.270 alin.(4) din CPP, se creează falsa impresie că procurorul poate să-și asume exercitarea urmării penale pe orice infracțiune comisă în

According to the provisions of art. 270 paragraph (4) of the Code of Criminal Procedure, the competence to carry out the criminal investigation rests with the prosecutors from the prosecutor’s office in whose territorial scope the crime was committed or, as the case may be, the prosecutor from the specialized prosecutor’s offices.

Excluding this rule, the General Prosecutor has the exclusive competence to start the criminal investigation in the case of subjects with special status (prosecutors [10], judges [11], deputies [12]) and together with his deputies can order the exercise of the criminal investigation to any prosecutor from any subdivision of the Prosecutor’s Office of the Republic of Moldova.

This *functional competence* allows the General Prosecutor and his deputies to organize and streamline the activity of investigating specific crimes committed by certain categories of subjects with special status.

Therefore, the initiation of the criminal investigation regarding subjects with special status will be done exclusively *in person*, as their identity is known a priori [33].

Regarding *the optional competence* of the prosecutor to assume the exercise of the criminal prosecution “*in any criminal case*” (art. 52 paragraph (1), point 1 and art. 270 paragraph (9) of the Code of Criminal Procedure), it should be noted that this prerogative due to its general and ambiguous wording leaves room for interpretation and uneven application of the legislation in force.

Taking into account the provisions of art. 257 paragraph (1) of the Code of Criminal Procedure, according to which “*The criminal investigation is carried out in the sector where the crime was committed or, at the decision of the prosecutor, in the sector where the crime was discovered or where the suspect, the accused is located or the majority of witnesses*” combined with the provisions of art. 270 paragraph (4) of the Code of Criminal Procedure, the false impression is created that the prosecutor can undertake the prosecution of any crime committed within the territorial-administrative constituency in which he operates, even in situations where the competence to carry out the criminal investigation rests with other criminal investigation bodies.

raza circumscripției teritorial-administrative în care activează, chiar și în situațiile în care competența de a efectua urmărirea penală revine altor organe de urmărire penală.

Mai mult, s-ar putea considera că această opțiune este cea mai indicată, fiindcă efectuarea urmăririi penale și-o asumă nemijlocit procurorul, iar desfășurarea urmăririi penale la locul comiterii infracțiunii va permite investigarea cauzei penale în termeni proximi și mai obiectiv.

Este adevărat că procurorului ca subiect procesual i-a fost atribuită o competență universală de a conduce urmărirea penală și de a efectua urmărirea penală „în orice cauză penală”, situație care „nu ar crea disconfort” dacă nu ar fi consecințele de la art.251 alin.(2) din CPP care stabilește expres că, „încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei... atrage nulitatea actului procedural”.

În opinia noastră, trebuie abordate trei situații ipotetice în care procurorul acționează ca un organ de urmărire penală veritabil:

Prima are în vedere situația în care procurorul exercită urmărirea penală în cauzele penale în care competența materială sau personală i-a fost atribuită prin puterea legii (art.270 alin.(1), pct. (1-2), art.270¹ și art.270² din CPP). Această situație este cea mai simplă, deoarece efectuarea urmăririi penale în care competența materială și cea personală aparține procurorului nu reprezintă discreția acestuia, ci imperativul legii.

În aceste circumstanțe, după cum s-a indicat supra, procurorul are o competență materială și personală la investigarea cauzelor penale, indicate la art.270 alin.(1), pct. (1-2) din CPP, și una specială la investigarea cauzelor penale aflate în procedura procuraturilor specializate (art.270¹ și art.270² din CPP).

Deci, urmărirea penală va fi exercitată de procurorii de la procuraturile teritoriale în raza teritorială a cărora a fost săvârșită infracțiunea sau, după caz, de procurorii de la procuraturile specializate.

De remarcat că procurorii din cadrul procuraturilor teritoriale nu vor putea să-și asume

Moreover, it could be considered that this option is the most appropriate as the prosecutor and the conduct of the criminal investigation at the place where the crime was committed directly assume the prosecution, will allow the criminal case to be investigated more closely and objectively.

The prosecutor as a procedural subject has indeed been assigned a universal competence to conduct the criminal investigation and to carry out the criminal investigation “*in any criminal case*”, a situation that “*would not create discomfort*” if it were not for the consequences of art. 251 paragraph (2) of the Code of Criminal Procedure, which expressly establishes that “*violation of the legal provisions relating to the competence by matter or by the quality of the person, ... attracts the nullity of the procedural act*”.

In our opinion, three hypothetical situations must be addressed, in which the prosecutor acts as a genuine criminal prosecution body:

The first considers the situation in which the prosecutor carries out criminal prosecution in criminal cases in which the material or personal competence has been assigned to him by the power of the law (art. 270 paragraph (1), points (1-2), art. 270¹ and art. 270² of the Code of Criminal Procedure).

This situation is the simplest as carrying out the criminal investigation in which the material and personal competence belongs to the prosecutor does not represent his discretion but the imperative of the law.

In these circumstances, as indicated above, the prosecutor has a *material* and *personal competence* to investigate criminal cases indicated in art. 270 paragraph (1), points (1-2) of the Code of Criminal Procedure and a *special one* to investigate criminal cases under the procedure of the specialized prosecutor’s offices (art. 270¹ and art. 270² of the Code of Criminal Procedure).

So, the criminal investigation will be carried out by the prosecutors from the territorial prosecutor’s offices in the territory of which the crime was committed or, as the case may be, by the prosecutors from the specialized prosecutor’s offices.

It should be noted, that the prosecutors within the territorial prosecutor’s offices would not be able to undertake the exercise of criminal prosecution in criminal cases under

exercitarea urmăririi penale în cauzele penale ce țin de competența procuraturilor specializate, chiar și în situațiile în care infracțiunile au fost comise în raza teritorială în care activează. Or, în astfel de situații s-ar încalca competența materială și personală a procuraturilor specializate, situație expres sancționată de prevederile de la art.251 alin.(2) din CPP.

În acest context, eronat se poate considera că alta este situația când procuraturile specializate și-ar asuma urmărirea penală în cauzele penale aflate în competența procuraturilor teritoriale.

Procurorul are o competență materială și personală – generală (art.270 alin.(1), pct.1) și 2) din CPP), marcată teritorial „în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea”, și o competență specială proprie procurorilor din cadrul procuraturilor specializate.

În acest context și ținând cont de regula „cine poate mai mult poate și mai puțin”, teoretic procuraturile specializate ar putea să-și asume exercitarea urmăririi penale în cauzele penale aflate în competența procuraturilor teritoriale, fiindcă acestea dispun de competență pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Această ipoteză este ușor de combătut, căci procuraturile specializate în pofida faptului că dispun de competență pe întreg teritoriul Republicii Moldova, situație descrisă supra, au o competență specială diferită de cea a procuraturilor teritoriale și prin urmare am asista la un caz de încălcare a competenței materiale a procuraturilor teritoriale, ceea ce, în opinia noastră, ar atrage consecințe de la art.251 alin. (2) din CPP.

În condițiile în care Legiuitorul a înțeles să atribuie competența de a exercita urmărirea penală procurorilor „în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea”, pentru a nu lăsa loc de interpretare, având în vedere inclusiv prevederile de la art.257 alin.(1) din CPP, consider oportun ca norma de la art.270 alin.(4) din CPP, să fie modificată și să aibă următorul conținut „Este competent să exercite urmărirea penală în cazurile prevăzute la alin. (1) procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea, din sectorul unde a fost

the competence of the specialized prosecutor's offices, even in situations where the crimes were committed in the territorial area in which they operate. Alternatively, in such situations, *the material and personal competence* of the specialized prosecutor's offices would be violated, a situation expressly sanctioned by the provisions of art. 251 paragraph (2) of the Code of Criminal Procedure.

In this context, it can be mistakenly considered that the situation is different when the specialized prosecutor's offices assume the criminal prosecution in the criminal cases under the jurisdiction of the territorial prosecutor's offices.

The prosecutor has a *material and personal-general competence* (art. 270 paragraph (1), points 1) and 2) of the Code of Criminal Procedure), marked territorially, “*within the territorial radius of which the crime was committed*” and a *special competence* specific to prosecutors from the specialized prosecutor's offices.

In this context and taking into account the rule “*who can do more, can also do less*”, theoretically the specialized prosecutor's offices could assume the exercise of criminal prosecution in the criminal cases under the jurisdiction of the territorial prosecutor's offices as they have jurisdiction over the entire territory the Republic of Moldova.

This hypothesis does not suffer any criticism, or, although the specialized prosecutor's offices have jurisdiction over the entire territory of the Republic of Moldova, the situation described above, they have a *special jurisdiction* different from that of the territorial prosecutor's offices, and therefore we would witness a case of violation of the *material* competence of the territorial prosecutor's offices, which, in our opinion, would attract consequences from art. 251 paragraph (2) of the Code of Criminal Procedure.

Under the conditions in which the Legislator understood to assign the competence to exercise the criminal investigation to the prosecutors “*in whose territorial range the crime was committed*”, in order not to leave room for interpretation, taking into account, the provisions of art. 257 paragraph ... “(1) *the prosecutor from the prosecutor's office in whose territorial radius the crime was committed, from the sector where the crime was discovered or where*

descoperită infracțiunea ori unde se află bănușitul, învinuitul sau majoritatea martorilor, sau, după caz, procurorul din procuratura specializată”.

Cea de a doua situație ipotetică are în vedere condițiile în care procurorul din cadrul procuraturii teritoriale își asumă exercitarea urmăririi penale în cauzele penale aflate în competența organelor de urmărire penală teritoriale ale MAI, iar procurorii din cadrul procuraturilor specializate își asumă exercitarea urmăririi penale în cauzele penale aflate în competența organelor de urmărire penală ale Serviciului Vamal, CNA și Serviciului Fiscal de Stat.

Această prerogativă a fost atribuită procurorului prin puterea normei de la art.52 alin. (1) pct.1) din CPP care statuează „...fie exercitarea sa nemijlocită a urmăririi penale în conformitate cu prevederile prezentului cod”, ceea ce îi conferă procurorului posibilitatea de a dispune printr-o ordonanță motivată asumarea exercitării nemijlocite a urmăririi penale, revenindu-i atribuțiile specifice unui organ de urmărire penală veritabil.

Pentru a lămuri situația ipotetică abordată, este imperios necesar de a ține cont de următoarele constatări ce rezultă din analiza rațională a legislației în vigoare:

În primul rând, nu orice procuror din cadrul oricărei procuraturi teritoriale poate să-și retragă în procedură o cauză penală ce ține de competența organului teritorial de urmărire penală al MAI și nu orice procuror din cadrul procuraturilor specializate poate să-și retragă în procedură o cauză penală aflată în competența organelor de urmărire penală a CNA, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat.

Mai mult, considerăm că, în anumite cazuri, nici chiar procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea nu va avea acest drept, așa cum s-ar putea ca urmărirea penală să se realizeze de organul de urmărire penală de la locul unde a fost descoperită infracțiunea sau de la locul de domiciliu al bănușitului, învinuitului sau unde se află majoritatea martorilor (art.257 alin.(1), (3) din CPP).

the suspect, the accused, or most of the witnesses are located, or, as the case may be, the prosecutor from the specialized prosecutor's office”.

The second hypothetical situation takes into account the conditions in which the prosecutor from the territorial prosecutor's office undertakes the exercise of criminal prosecution in the criminal cases under the jurisdiction of the territorial criminal investigation bodies of the MIA and the prosecutors from the specialized prosecutor's offices undertake the exercise of the prosecution criminal cases under the jurisdiction of the criminal investigation bodies of the Customs Service, NAC, and the State Fiscal Service.

This prerogative was assigned to the prosecutor by the power of the rule from art. 52 paragraph (1) point 1) of the Code of Criminal Procedure, which states “... *either his direct exercise of the criminal prosecution per the provisions of this code*”, which-gives the prosecutor, the possibility to order, through a reasoned ordinance, the assumption of the direct exercise of the criminal investigation, returning to him the specific powers of a genuine criminal investigation body.

To clarify the hypothetical situation addressed, it is imperative to take into account the following findings resulting from the rational analysis of the legislation in force.

First of all, not every prosecutor from any territorial prosecutor's office can withdraw a criminal case under the jurisdiction of the territorial prosecution body of the MIA, and not every prosecutor from specialized prosecutor's offices can withdraw a case from the criminal procedure under the competence of the criminal investigation bodies of the NAC, the Customs Service, the State Fiscal Service.

Moreover, we consider that, in certain cases, even the prosecutor from the prosecutor's office in whose territorial range the crime was committed will not have this right, as it could be that the criminal investigation is carried out by the criminal investigation body from the place where the crime was discovered or from the place of residence of the suspect, the accused or where most of the witnesses are located (*art. 257 paragraphs (1), (3) of the Code of Criminal Procedure*).

Therefore, he has the right to assume the exercise of the criminal prosecution of the

Deci, are dreptul să-și asume exercitarea urmării penale procurorii din cadrul procuraturii teritoriale sau specializate care conduce nemijlocit cu urmărirea penală în respectiva cauză.

Această circumstanță poate fi dedusă din interpretarea prevederilor art.52 alin.(1) pct.9) din CPP, care stabilește că „În cadrul urmării penale, procurorul, în limitele competenței sale materiale și teritoriale, reține motivat cauza penală de la ofițerul de urmărire penală și preia urmărirea penală...”.

Chiar dacă norma respectivă nu indică în concreto, urmează să precizăm că prerogativa de a prelua urmărirea penală revine anume procurorului care conduce urmărirea penală pe cauza respectivă și nu oricărui procuror din cadrul procuraturii respective.

Prin urmare, procurorul teritorial poate prelua prin ordonanța sa, pentru efectuarea urmării penale, orice cauză penală privind infracțiunea săvârșită în raza raionului/sectorului deservit, cu excepția celor date în competența exclusivă a Serviciului Vamal (art.268 din CPP), CNA (art.269 din CPP) [20] și Serviciului Fiscal de Stat (art.269² din CPP).

În pofida caracterului imprevizibil al normei de la art.52 alin.(1) pct.1) din CPP „...fie exercitarea sa nemijlocită a urmării penale în conformitate cu prevederile prezentului cod”, Curtea Constituțională a apreciat că prevederile acestei norme sunt redactate cu suficientă precizie, stabilind că: cazurile în care urmărirea penală este exercitată de către procuror sunt prevăzute expres de art. 270, art. 270¹, art. 270² din CPP [22].

Ca excepție, legiuitorul a acordat procurorului ierarhic superior prerogativa de a reține o cauză penală din gestiunea organului de urmărire penală și de a o transmite pentru exercitarea urmării penale în continuare altui procuror decât cel desemnat să conducă urmărirea penală.

Astfel, art.53¹ alin.(3) din CPP, stabilește că, „Materialele și cauzele penale repartizate unui procuror pot fi retrase și transmise altui procuror în cazul:

a) transferului, delegării, detașării, sus-

prosecutor from the territorial or specialized prosecutor's office that directly conducts the criminal prosecution in that case.

This circumstance can be deduced from the interpretation of the provisions of Article 52 paragraph (1) point 9) of the Code of Criminal Procedure, which establishes that “*Within the framework of the criminal investigation, the prosecutor, within the limits of his material and territorial jurisdiction, withdraws the criminal case from the officer with reasons of criminal prosecution and takes over the criminal prosecution...*”.

Even if the respective norm does not indicate *in concreto*, we are going to specify that the prerogative to take over the criminal investigation specifically belongs to the prosecutor who leads the criminal investigation on the respective case and not to any prosecutor within the respective prosecutor's office.

Therefore, the territorial prosecutor can take over by his ordinance, for carrying out the criminal investigation, any criminal case, regarding the crime committed within the district/sector served, except for those given in the exclusive competence of the Customs Service (art. 268 of the Code of Criminal Procedure), NAC (art. 269 of the Code of Criminal Procedure) [20] and the State Fiscal Service (art. 269² of the Code of Criminal Procedure).

Despite the unpredictability of the rule from art. 52 paragraph (1) point 1) of the Code of Criminal Procedure, “*...be it the direct exercise of the criminal prosecution following the provisions of this code*”, the Constitutional Court appreciated that the provisions of this rules are drafted with sufficient precision, establishing that, the cases in which the prosecution is carried out by the prosecutor are expressly provided by art. 270, art. 270¹, art. 270² of the Code of Criminal Procedure [22].

As an exception, the Legislature granted the superior hierarchical prosecutor the prerogative to withdraw a criminal case from the management of the criminal investigation body and to forward it for further prosecution to another prosecutor than the one appointed to lead the criminal investigation.

Thus, art. 53¹ paragraph (3) of the Code of Criminal Procedure, establishes that *materials and criminal cases assigned to a prosecutor can be withdrawn and transmitted to another prosecutor in the case of:*

pendării sau eliberării din funcție a procurorului, potrivit legii;

b) absenței procurorului, dacă există cauze obiective care justifică urgența și care împiedică prezentarea acestuia;

c) neîntreprinderii acțiunilor necesare pe cauza penală în mod nejustificat mai mult de 30 de zile;

d) constatării, din oficiu sau la plângere, a unei încălcări grave a drepturilor persoanelor participante la procesul penal sau în cazul admiterii unor omisiuni ireparabile în procesul de administrare a probelor” [14].

Cea de a treia clauză are în vedere situația în care procurorul nu are nici competența materială, nici competența teritorială de a efectua urmărirea penală într-o cauză anume, dar această competență i-a fost delegată de către procurorul general sau adjuncții lui.

Potrivit art.257 alin.(5) din CPP „Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, motivat, transmiterea cauzei de la un organ de urmărire penală unui alt organ de urmărire penală în conformitate cu prevederile prezentului cod”.

Subsecvent art.271 alin.(7) din CPP stabilește că „Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală în conformitate cu prevederile prezentului cod”.

Retragerea motivată a cauzei penale presupune întocmirea unei ordonanțe motivate, prin care se justifică necesitatea efectuării urmăririi penale de un alt organ de urmărire penală. Aceste măsuri sunt determinate de necesitatea asigurării efectuării urmăririi penale obiective și complete [29].

Se pare că dreptul discreționar al procurorului general și adjuncților săi este limitat doar de motivarea ordonanței prin care s-a dispus comutarea de competență către un alt procuror, fără a fi clar care sunt acele motive ce pot determina o atare soluție și nivelul plauzibil de motivare.

Reglementarea, de principiu, a competenței procurorului general și a adjuncților săi de a transmite o cauză de la un organ de urmărire penală unui alt organ

a) the transfer, delegation, detachment, suspension, or dismissal of the prosecutor, according to the law;

b) the absence of the prosecutor, if there are objective reasons that justify the urgency and prevent his presentation;

c) not undertaking the necessary actions on the criminal case unjustifiably for more than 30 days;

d) disclosure ex officio or upon complaint, of a serious violation of the rights of the persons participating in the criminal trial or case of admission of irreparable omissions in the process of administration of the evidence [14].

The third situation considers the situation in which the prosecutor has neither *the material competence* nor *the territorial competence* to carry out the criminal investigation in a specific case, but the General Prosecutor and the deputies have delegated this competence to him.

According to art. 257 paragraph (5) of the Code of Criminal Procedure, *the General Prosecutor and his deputies can order, with reasons, the transmission of the case from one criminal investigation body to another criminal investigation body following the provisions of this code.*

Subsequently, art. 271 paragraph (7) of the Code of Criminal Procedure establishes that *“the General Prosecutor and his deputies can order, through a reasoned ordinance, the criminal investigation by any criminal investigation body following the provisions of this code”.*

Reasoned withdrawal of the criminal case requires the drawing up of a reasoned ordinance justifying the need for the criminal prosecution to be carried out by another criminal prosecution body. These measures are determined by the need to ensure an objective and complete criminal investigation [29].

It seems that the discretionary right of the General Prosecutor and his deputies is limited only by the reasoning of the ordinance that ordered the transfer of jurisdiction to another prosecutor without being clear, what are the reasons that can determine such a solution and the plausible level of motivation?

Regulation, in principle, of the competence of the General Prosecutor and his deputies to transmit a case from one criminal investigation body to another criminal investigation body, is necessary for the efficient functioning

de urmărire penală este necesară pentru funcționarea eficientă a activităților de urmărire penală [18].

Cu referire la această situație, CtEDO în jurisprudența sa a menționat că, având în vedere principiile care guvernează activitatea parchetelor și rolul acestora la etapele inițiale ale procedurii penale, este justificată existența unui control ierarhic de către un parchet de nivel superior [27].

Concluzii. Generalizând cele abordate în acest articol, putem concluziona cu privire la următoarele:

- procurorul este figura centrală în efectuarea urmăririi penale;
- legislația în vigoare nu conține reglementări cu privire la competența procurorului la conducerea urmăririi penale;
- încălcarea competenței la conducerea urmăririi de către procuror nu implică survenirea consecințelor de la art.251 alin.(2) din CPP;
- doar procurorul care conduce urmărirea penală într-o cauză anume, prin ordonanța sa motivată, și-o poate retrage în gestiune;
- Legiuitorul nu a stabilit expres circumstanțele care pot determina un procuror să-și retragă în procedură o cauză penală anume, dar a indicat că această decizie trebuie să fie condiționată de cercetarea completă și obiectivă a cauzei penale;
- Procurorul ierarhic superior celui care conduce urmărirea penală poate retrage respectiva cauză penală și s-o transmite în procedura altui procuror din cadrul aceleiași subdiviziuni doar în condițiile art.53¹ alin.(3) din CPP;
- Procurorul ierarhic-superior poate transmite în procedura procurorului ierarhic-inferior orice cauză penală pe care el personal o avea în procedură;
- Procurorul General și adjuncții acestuia, prin ordonanță motivată, pot dispune: exercitarea urmăririi penale oricărui procuror din oricare procuratură, gravitatea faptei comise, complexitatea cauzei penale și nivelul de activitate a respectivului procuror.

of criminal investigation activities [29].

Concerning this situation, the ECtHR, in its jurisprudence, mentioned that considering the principles that govern the activity of prosecutor's offices and their role in the initial stages of the criminal procedure, the existence of a hierarchical control by a higher-level prosecutor's office is justified [27].

In conclusion. Generalizing the above-mentioned information of this article, we can conclude the following:

- the prosecutor is the central figure in carrying out the criminal investigation;
- the legislation in force does not contain regulations regarding the competence of the prosecutor to lead the criminal investigation;
- violation of the prosecutor's competence to conduct the investigation does not entail the occurrence of the consequences of art. 251 paragraph (2) of the Code of Criminal Procedure;
- only the prosecutor who conducts the criminal investigation in a specific case, through his reasoned order, may withdraw it from the management;
- The legislator did not expressly establish the circumstances that can lead a prosecutor to withdraw a specific criminal case from the procedure, but indicated that this decision must be conditioned by the complete and objective investigation of the criminal case and not by other considerations;
- The prosecutor hierarchically superior to the one leading the criminal investigation can withdraw the said criminal case and forward it in the procedure to another prosecutor within the same subdivision only under the conditions of art. 53 1 paragraph (3) of the Code of Criminal Procedure;
- The hierarchical-superior prosecutor can submit in the procedure to the hierarchical-inferior prosecutor any criminal case that he had in the procedure;
- The General Prosecutor and his deputies, utilizing a reasoned ordinance, can order the exercise of the criminal prosecution of any prosecutor from any prosecutor's office, the gravity of the committed act, the complexity of the criminal case, and the level of activity of the said prosecutor.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 din 29.03.2016.
2. Legea cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova: nr. 1115 din 05.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28-07-2000, nr. 88-90 art. 661.
3. Legea cu privire la Procuratură: nr.902-XII din 29.01.92. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 30.01.1992.
4. Legea cu privire la Procuratură: nr. 118 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.04.2003, nr. 73-75 art. 328.
5. Legea cu privire la Procuratură: nr. 294 din 25.12.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 17.03.2009, nr. 55-56 art. 155.
6. Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: nr. 231 din 25.11.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.01.2012, nr. 1-6 art. 06, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=50463&lang=ro.
7. Legea pentru ratificarea Acordului de Asocieri între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte: nr. 112 din 02.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii, 18.07.2014, nr. 185-199 art. 442, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83489&lang=ro.
8. Legea pentru aprobarea Concepției de reformă a Procuraturii: nr. 122 din 03.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 19.09.2014, nr. 275-281 art. 593, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=21490&lang=ro.
9. Proiectul Legii cu privire la Procuratură [online] [citată la 11.10.2022]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr02_20.pdf.
10. Legea cu privire la Procuratură: nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial nr.69-77/113 din 25.03.2016, <http://csp.md/sites/default/files/inline-files/legea%203.pdf>.
11. Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 26.10.1995, nr.59-60, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125037&lang=ro.
12. Legea despre statutul deputatului în Parlament: nr. 39 din 07.04.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.05.1994, nr.4.
13. Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: nr. 231 din 25.11.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.01.2012, nr. 1-6 art. 06.
14. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr.248-251.
15. Recommandation Rec(2000)19 du Comité des Ministres aux Etats membres sur le rôle du ministère public dans le système de justice pénale [online] (adoptée par le Comité des Ministres, le 6 octobre 2000, lors de la 724e réunion des Délégués des Ministres) [citată la 09.10.2022]. Disponibil: <https://smmp.pt/sindicato/mp-documentos-e-doutrina/recommendation-rec200019-du-comite-des-ministres-aux-etats-membres-sur-le-role-du-ministere-public-dans-le-systeme-de-justice-penale/>.
16. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind aprobarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: nr. 6 din 16.02.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.06.2012, nr. 109-112 art. 371.
17. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Acordului de finanțare

- dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport al reformei justiției, semnat la Bruxelles la 14 iunie 2013: nr. 669 din 02.09.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2013, nr. 198-204 art. 776.
18. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 257 alin. (5) și 313 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală [online] (Sesizarea nr. 77g/2021): nr. 125 din 03.08.2021 [citată 22.01.2023]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_125_2021_77g_2021_rou.pdf.
 19. Ordinul privind aprobarea Regulamentului Procuraturii: nr.33/3 din 03.05.2022. În: Monitorul Oficial nr.159-163/639 din 27.05.2022.
 20. Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 07.05.2013, în dosarul nr.4-1ril-1/2013 [online] [citată 11.12.2022]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1.
 21. Parlamentul Republicii Moldova [online], Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură [citată la 11.10.2022]. Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5725/language/ro-RO/Default.aspx>.
 22. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a articolului 52 alin. (1) pct.1) din Codul de procedură penală, (Sesizarea nr. 26g/2020): nr.51 din 28.05.2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 17.07.2020, nr.180-187.
 23. SÎRBU S., PADNEVICI C. Sesizarea Curții Constituționale nr.170a din 04.11.2020 [online] [citată la 10.12.2022]. Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/170a_2020.11.04.pdf.
 24. Legea cu privire la Procuratură trebuie îmbunătățită cu respectarea standardelor internaționale și exigențelor tehnicii legislative, 30.12.2021 [online]. Disponibil: https://www.ipn.md/ro/legea-cu-privire-la-procuratura-trebuie-imbunatatita-cu-respectarea-7542_1086883.html.
 25. Transparency International – Moldova, Observator de politici publice [online]: Aviz la Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 3/2016 Cu privire la Procuratură (nr. 181 din 10.08.2021), nr. 32, august 2021 [citată la 11.10.2022]. Disponibil: https://www.transparency.md/wp-content/uploads/2021/08/TI_Moldova_Observator_32.pdf.
 26. BEREJAN S. ș.a. Dicționar Explicativ Uzual al Limbii Române. Chișinău: LITERA, 1999. 637 p. ISBN 9975-74-237-8.
 27. CASE OF MIHALACHE v. ROMANIA (Application no. 54012/10) [online]. The European Court of Human Rights, 8 July 2019 [citată 22.01.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-194523%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-194523%22]).
 28. CDL-AD(2021)047-e [online], Opinion on the amendments of 24 August 2021 to the law on the prosecution service [citată la 11.10.2022]. Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)047-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)047-e).
 29. Decizia Curții Supreme de Justiție din 27.02.2014 privind recursul în interesul legii formulat de Procurorul General al Republicii Moldova cu privire la determinarea modului unitar de interpretare și aplicare a prevederilor art.257 alin.(5) și art.271 alin. (7) Cod de procedură penală [online]. Dosarul nr.4-1ril-1/2014 [citată 22.01.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=2.
 30. АЛЕКСЕЕВ А.И., ЯСТРЕБОВ В.Б. Профессия прокурор. Москва: Юрист, 1998, 144с. ISBN 5-7975-0073-6.
 31. ДОДОНОВ В.Н., КРУТСКИХ В. Е. Прокуратура в России и за рубежом. Москва: НОРМА, 2001, с.VII, 192 с. ISBN: 5-89123-534-X.
 32. Котов Б.А. Прокуратура и суды. Москва: Издательства „Приор”, 1999, с.3, 288 с. ISBN 5-7990-0322-5.
 33. SÎRBU S., PADNEVICI C. Sesizarea Curții

- Constituționale nr.170a din 04.11.2020 [online] [citat la 10.12.2022]. Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/170a_2020.11.04.pdf.
34. LUPAȘCU Adrian. Explicații referitoare la competența procurorului în faza urmăririi penale. În: Acta Universitatis George Bacovia. Juridica – Volumul 5. [online]. Issue 1/2016 [citat 12.10.2022]. ISSN 2285-0171. Disponibil: <https://www.ugb.ro/Juridica/Issue9RO/11.%20Competenta%20procurorului%20in%20faza%20de%20urmarire%20penala.Lupascu.RO.pdf>.
35. UDROIU Mihai. Sinteze și grile – Procedură penală. Partea generală. Noul cod de procedură penală. București: Editura C. H. Beck, 2014, 416 p. ISBN: 978-606-18-0325-5.
36. ZUBCO Valeriu. Procuratura Republicii Moldova la 20 de ani. Rolul și locul procurorului într-un stat de drept: În: Materialele conferinței științifico-practice, Chișinău, 27 ianuarie 2012. Procuratura Republicii Moldova, 2012. pp.8-15. ISBN 978-9975-4346-9-0.

Despre autori:

Vitalie COSTIȘANU,

*doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
procuror în cadrul PCCOCS,
e-mail: costishanu@mail.ru
ORCID ID: 0000-0001-9450-0126*

Mariana PAVLENCU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept public, securitate
a frontierei, migrație”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: catedra@mail.ru
ORCID ID: 0000-0003-0074-5267*

About authors:

Vitalie COSTIȘANU,

*PhD student,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
prosecutor within POCOCS,
e-mail: costishanu@mail.ru
ORCID ID: 0000-0001-9450-0126*

Mariana PAVLENCU,

*PhD, Associate Professor
Head of the Chair of Public Law, Border Security,
Migration and Asylum,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: catedra@mail.ru
ORCID ID: 0000-0003-0074-5267*

**REFLECȚII PRIVIND SUBIECTUL
INFRAȚIUNII DE DIVULGARE
A SECRETULUI DE STAT: SESIZAREA
CURȚII CONSTITUȚIONALE ÎN SCO-
PUL VERIFICĂRII CORESPUNDERII
CONSTITUȚIONALE A UNOR PREVE-
DERI LEGALE**

Alexandru GAINA,
doctorand

Sistemul juridic al oricărui stat asigură protecția informațiilor cu grad de secretizare în domeniile ce prezintă interese legitime ale acestuia (apărării și securității naționale, economiei, științei și tehnicii, relațiilor externe etc.), deoarece divulgarea neautorizată a unor astfel de informații este de natură să aducă un prejudiciu considerabil capacităților și/sau securității naționale.

În conținutul prezentului articol au fost abordate unele reflecții privind subiectul infracțiunii de divulgare a secretului de stat, precum și practica judiciară privind sesizarea Curții Constituționale în scopul verificării corespunderii constituționale a unor prevederi din legea cu privire la secretul de stat.

Cuvinte-cheie: subiect al infracțiunii, secret de stat, divulgare, responsabilitate, securitatea statului.

**REFLECTIONS ON THE SUBJECT OF
CRIME OF DISCLOSURE OF THE STATE
SECRET: SUBMISSION TO THE CONSTI-
TUTIONAL COURT FOR THE PURPOSE
OF VERIFYING THE CONSTITUTIONAL
CORRESPONDENCE OF SOME LEGAL
PROVISIONS**

Alexandru GAINA,
PhD student

The legal system of any state ensures the protection of classified information in the fields that present its legitimate interests (national defense and security, economy, science and technology, external relations, etc.), because the unauthorized disclosure of such information is to cause considerable damage to national capabilities and/or security.

In the content of this article, some reflections on the subject of the crime of disclosure of state secrets were addressed, as well as the judicial practice regarding the referral to the Constitutional Court in order to verify the constitutionality of some provisions of the law regarding state secrets.

Keywords: subject of the crime, state secret, disclosure, responsibility, state security.

Introducere. Pentru a fi în prezența unei fapte prevăzute de legea penală este necesar ca comportamentul infracțional exteriorizat să derive din partea unei persoane. Alături de semnele obiective ale componenței de infracțiune exprimate prin obiectul ocrotirii penale și actul de conduită îndreptat spre obiect, subiectul infracțiunii (din lat. *subjectus*) apare și el drept element indispensabil [1, p.142].

Potrivit literaturii de specialitate, *subiect al infracțiunii* este recunoscută persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, din cauza faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru această categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală. Într-o accepțiune mai simplă, subiect al infracțiunii este cel ce a comis infracțiunea.

Introduction. In order to be in the presence of an act provided for by the criminal law, it is necessary that the externalized criminal behavior derives from a person. Along with the objective signs of the composition of the crime expressed by the object of criminal protection and the act of conduct aimed at the object, the subject of the crime (from lat. *subjectus*) also appears as an indispensable element [1, p.142].

According to specialized literature, the subject of the crime is the person who has committed an act provided by the criminal law and who, thanks to the fact that he possesses all the signs provided by the law for this category of subject, is liable to criminal liability. In a simpler sense, the subject of the crime is the one who committed the crime.

În conținutul prezentei lucrări sunt abordate semnele subiectului infracțiunii de divulgare a secretului de stat, prevăzute la art. 344 CP RM, precum și modul de perfectare și acordare a dreptului de acces la secret de stat persoanelor fizice și juridice.

Totodată, este studiat un caz din practica judiciară, privind sesizarea Curții Constituționale în scopul verificării corespunderii constituționale a unor prevederi din Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat.

Rezultate obținute și discuții. Potrivit legislației penale autohtone, *subiectul infracțiunii* specificate la art. 344 constituie persoana fizică responsabilă, căreia, în legătură cu serviciul sau munca sa, i-au fost încredințate informațiile ce constituie secret de stat și, în concordanță cu prevederile art. 21 alin. (1) din CP al RM, aceasta, în momentul săvârșirii infracțiunii, a împlinit vârsta de 16 ani [2].

Caracterul fizic al subiectului infracțiunii rezidă în capacitatea acestuia de a fi persoană fizică. Potrivit art. 17 al Codului Civil al Republicii Moldova, persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile [3].

În accepțiunea literaturii de specialitate autohtone, subiect special al infracțiunii este persoana care pe lângă condițiile subiectului general – responsabilitate și vârsta minimă cerută de lege – trebuie să mai întrunească cumulativ și o condiție specială, o anumită calitate prevăzută în norma de drept sau nemijlocit să rezulte din ea, condiție ce restrânge cercul de persoane, ele putând fi trase la răspundere penală în conformitate cu legea dată [4, p. 79].

Potrivit autorului Popov R. [5, p. 42], se disting unele categorii de calități speciale ale subiectului infracțiunii, calități ce au menirea de a supune subiectul infracțiunii transformării în unul special, și anume:

1) calități ce caracterizează statutul juridic al persoanei, evoluând în postura de subiect al infracțiunii sau funcția pe care aceasta o exercită;

2) calități ce caracterizează particularitățile demografice ale persoanei (apartenența sexuală, vârsta etc.) sau starea ei de sănătate;

3) calități ce caracterizează poziția subiectului infracțiunii în raport cu victima infracțiunii [1, p. 149].

Autorii Rarog A., Stepașin V. și Șimov O. consideră că calitatea specială a subiectului

In the content of this paper, the signs of the subject of the crime of disclosure of the state secret, provided for in art. 344 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, are addressed, as well as the manner of perfecting and granting the right of access to state secrets to natural and legal persons.

At the same time, a case from judicial practice is studied, regarding the referral to the Constitutional Court for verifying the constitutional correspondence of some provisions of Law no. 245/2008 regarding state secrets.

Results obtained and discussions. According to domestic criminal legislation, the subject of the crime specified in art. 344, constitutes the responsible natural person, who, in connection with his service or work, was entrusted with the information that constitutes a state secret and, in accordance with the provisions of art. 21 paragraph (1) from the Criminal Code of the Republic of Moldova, he, at the time of committing the crime, was 16 years old [2].

The physical character of the subject of the crime resides in his ability to be a natural person. According to art. 17 of the Civil Code of the Republic of Moldova, the natural person is the person, considered individually, as the holder of civil rights and obligations [3].

In the sense of the local specialized literature, the special subject of the crime is the person who, in addition to the conditions of the general subject - responsibility and the minimum age required by law - must cumulatively also meet a special condition, a certain quality provided for in the law or directly result from it, a condition that restricts the circle of persons, they can be held criminally liable in accordance with the given law [4, p. 79].

According to the author Popov R. [5, p. 42], some categories of special qualities of the subject of the crime are distinguished, qualities that have the purpose of subjecting the subject of the crime to the transformation into a special one, namely:

1) Qualities that characterize the legal status of the person evolving in the position of the subject of the crime or the function he exercises;

2) Qualities that characterize the demographic characteristics of the person (sexual affiliation, age, etc.) or his state of health;

infrațiunii de divulgare a secretului de stat este condiționată de faptul că acestuia i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute informațiile ce constituie secret de stat, în legătură cu serviciul sau munca sa [6, p. 244].

Reieșind din cele afirmate supra, relevăm că subiectul infrațiunii prevăzute la art. 344 CP RM trebuie să dispună de calitatea specială, fiind reprezentat de cetățeanul, numit (angajat), într-o funcție care implică lucrul cu informații atribuite la secret de stat. Prin urmare, poate fi vorba de un funcționar care are drept sarcină de serviciu deținerea unor documente sau date ce constituie secret de stat ori de un funcționar care, în virtutea atribuțiilor de serviciu deținute, vine numai în contact cu ele.

Regulile și modul de acces al persoanelor fizice și juridice la documentele sau informațiile ce constituie secret de stat sunt prevăzute de Legea cu privire la secretul de stat [7].

Totodată, persoana, căreia i-au devenit cunoscute asemenea informații în activitatea sa, poate fi considerat și un funcționar căruia documentele sau informațiile ce constituie secret de stat nu erau oferite pentru utilizare, dar cu care a făcut cunoștință exercitând sarcinile sale de muncă (de ex., un dactilograf, copiator, criptograf, lăcătuș, care assemblează un modul al unui dispozitiv secret, etc.) [8, p. 461].

Referitor la *vârsta răspunderii penale* în calitate de semn constitutiv obligatoriu al subiectului infrațiunii, legiuitorul moldav a mers pe calea instituirii unei limite minime bazate pe capacitatea persoanei care comite o faptă prevăzută de legea penală de a discerne în acțiunile sale între ce e bine și ce e rău, de a conștientiza caracterul prejudiciabil al celor comise; cu alte cuvinte, persoana care comite o faptă penală trebuie să dispună de discernământ [1, p. 143].

Legea penală nu conține vreo normă care să definească vârsta, indicând doar limitele acesteia în cadrul cărora urmează a fi angajată răspunderea penală, atunci când o persoană comite infrațiunea [1, p. 144]. Potrivit autorului Baibarin A. [9, p. 18-19], vârsta răspunderii penale reprezintă o categorie juridico-penală, care presupune în sine stabilirea de către legea penală a numărului de ani trăiți și are un conținut destul de calitativ, ce mărturisește despre capacitatea persoanei de a conștientiza pericolul social al acțiunilor sale și de a le dirija.

3) Qualities characterizing the position of the subject of the crime in relation to the victim of the crime [1, p. 149].

The authors Rarog A., Stepașin V. and Șimov O. believe that the special quality of the subject of the crime of disclosure of the state secret is conditioned by the fact that he was entrusted with or became aware of the information that constitutes a state secret, in connection with his service or work [6, p. 244].

Based on the above, we find that the subject of the offense provided for in art. 344 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, must have the special capacity, being represented by the citizen, appointed (employed) in a position that involves working with information classified as a state secret. Therefore, it can be a case of an official whose duty is to hold some documents or data that constitute a state secret or an official who, by virtue of his official duties, only is exposed to them.

The Law on state secrets [7] provides the rules and manner of access of natural and legal persons to documents or information that constitute state secrets.

At the same time, the person, to whom such information became known in his activity, can also be considered an official to whom the documents or information constituting a state secret were not offered for use, but with which he became acquainted while performing his work duties (for example, a typist, copier, cryptographer, locksmith, assembling a module of a secret device, etc.) [8, p. 461].

Regarding the age of criminal responsibility as a mandatory constitutive sign of the subject of the crime, the Moldovan legislator followed the path of establishing a minimum limit based on the ability of the person who commits an act provided for by the criminal law to discern in his actions between what is good and what is bad, to be aware of the harmful nature of what has been committed; in other words, the person who commits a criminal act must have discernment [1, p. 143].

The criminal law does not contain any norm that defines the age, indicating only its limits from which criminal liability is to be engaged when a person commits a crime [1, p. 144]. According to the author Baibarin A. [9, p. 18-19], the age of criminal responsibility is

Pe lângă vârsta subiectului infracțiunii, o altă trăsătură, nu mai puțin importantă, este *responsabilitatea* acestuia.

În accepțiunea prevederilor art. 22 al CP RM, *responsabilitatea* este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile, fiind opusă *iresponsabilității* prevăzute la art. 23 CP RM [2].

Responsabilitatea, care mai este denumită și capacitate penală sau imputabilitate, presupune doi factori: un factor intelectual și unul volitiv.

După cum s-a menționat mai sus, prevederile art. 23 al CP RM stipulează starea opusă *responsabilității*, și anume *iresponsabilitatea*.

Potrivit legislației penale autohtone, nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârșirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de *iresponsabilitate*, adică nu putea să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Față de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanței de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical, prevăzute de prezentul cod.

Totodată, nu este pasibilă de pedeapsă persoana care, deși a săvârșit infracțiunea în stare de *responsabilitate*, înainte de pronunțarea sentinței de către instanța de judecată s-a îmbolnăvit de o boală psihică care a lipsit-o de posibilitatea de a-și da seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau de a le dirija. Față de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanței de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical, iar după însănătoșire – ea poate fi supusă pedepsei [2].

Perfectarea dreptului de acces al cetățenilor Republicii Moldova la secretul de stat se realizează în mod benevol, în conformitate cu rigorile stabilite în *Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22.12.2010, și anume:

a) stabilirea necesității de a lucra cu informații atribuite la secretul de stat;

b) consimțământul scris al cetățeanului pentru aplicarea măsurilor de verificare din

a legal-criminal category, which itself involves the establishment by the criminal law of the number of years lived and has a rather qualitative content, which testifies about the person's ability to realize the social danger of his actions and to direct them.

Besides the age of the subject of the crime, another feature, no less important, is his responsibility.

In accordance with the provisions of art. 22 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, responsibility is the psychological state of the person who has the ability to understand the prejudicial nature of the act, as well as the ability to express his will and direct his actions, and is opposed to the irresponsibility provided for in art. 23 of the Criminal Code of the Republic of Moldova [2].

Responsibility, which is also called criminal capacity or imputability, involves two factors: an intellectual factor and a volitional one.

As mentioned above, the provisions of art. 23 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, stipulates the state opposite to responsibility, and namely, irresponsibility.

According to the domestic criminal legislation, the person who, during the commission of a prejudicial act, was in a state of irresponsibility, i.e. could not realize his actions or inactions or could not direct them due to a chronic mental illness, a temporary mental disorder or other pathological condition. Against such a person, based on the court's decision, coercive measures of a medical nature, provided by this code, may be applied.

At the same time, the person who, although he committed the crime in a state of responsibility, fell ill with a mental illness before the sentence was pronounced by the court is not liable to punishment, which deprived him of the possibility of realizing his actions or his inactions or to direct them. Against such a person, based on the decision of the court, coercive measures of a medical nature may be applied, and after recovery - he may be subject to punishment [2].

Perfecting the right of access of the citizens of the Republic of Moldova to state secrets is carried out voluntarily, in accordance with the rigors established in the Regulation on ensuring the secret regime within public authori-

partea organelor competente;

c) verificarea cetățeanului în legătură cu perfectarea (reperfectarea) dreptului de acces la secretul de stat;

d) asumarea în scris de către cetățean a obligației privind păstrarea secretului de stat care îi va fi încredințat;

e) acordul scris al cetățeanului pentru limitarea drepturilor sale în legătură cu accesul la secretul de stat, prevăzută de prezenta lege;

f) familiarizarea cetățeanului, contra semnătură, cu normele ce prevăd răspunderea pentru încălcarea legislației privind secretul de stat;

g) determinarea tipurilor, mărimii și a modului de acordare a compensațiilor în legătură cu efectuarea lucrărilor legate de accesul la secretul de stat;

h) luarea deciziei de către conducătorul autorității publice sau de o altă persoană juridică privind acordarea dreptului de acces la secretul de stat [10].

Cetățeanul cărui i s-a perfectat dreptul de acces la secretul de stat este obligat să nu admită divulgarea, prin orice metodă, a secretului de stat care i-a fost încredințat sau i-a devenit cunoscut în legătură cu îndeplinirea obligațiilor funcționale [7].

Totodată, dreptul de acces la secretul de stat i se acordă conducătorului autorității publice sau unei alte persoane juridice printr-un ordin sau dispoziție scrisă a persoanei cu funcție de răspundere care îi numește în funcție, iar în cazul în care autoritatea publică sau persoana juridică nu este subordonată altei autorități publice sau altei persoane juridice ori nu intră în domeniul lor de administrare, dreptul de acces la secretul de stat se acordă prin ordinul sau dispoziția scrisă a conducătorului autorității publice sau a unei alte persoane juridice care este beneficiară a lucrărilor legate de secretul de stat.

Lista nominală a autorităților publice sau altor persoane juridice cu atribuții de atribuire a informațiilor la secret de stat este redată în *Nomenclatorul persoanelor cu funcții de răspundere cu împuterniciri de atribuire a informațiilor la secret de stat*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 449 din 16.06.2011 [11].

Dacă solicitarea cetățeanului de a dispune de informații atribuite la secret de stat nu este legată de locul său de muncă, de serviciu sau de studii, dreptul de acces la secretul de stat

ties and other legal entities, approved by Government Decision no. 1176 of 22.12.2010, and namely:

a) Establishing the need to work with information classified as a state secret;

b) The written consent of the citizen for the application of verification measures by the competent bodies;

c) Verification of the citizen in relation to the perfecting (re-perfecting) of the right of access to state secrets;

d) The written assumption by the citizen of the obligation to keep the state secret that will be entrusted to him;

e) The written consent of the citizen for the limitation of his rights in relation to the access to the state secret, provided by this law;

f) Familiarizing the citizen, against signature, with the rules that provide for liability for violating the legislation on state secrets;

g) Determining the types, size and way of granting compensations in connection with the performance of works related to access to state secrets;

h) Decision-making by the head of the public authority or other legal entity regarding granting the right of access to state secrets [10].

The citizen whose right of access to the state secret has been perfected, is obliged not to admit the disclosure, by any method, of the state secret that was entrusted to him or became known to him in connection with the fulfillment of functional obligations [7].

At the same time, the right of access to state secrets is granted to the head of the public authority or other legal entity through a written order or provision of the person with a responsible position appointing him to the position, and in the event that the public authority or legal entity does not, is subordinated to another public authority or another legal entity or does not fall under their administration; the right of access to the state secret is granted by the order or written provision of the head of the public authority or another legal entity that is the beneficiary of the works related to the state secret.

The nominal list of public authorities or other legal entities with powers to assign information to state secrets, is reproduced in the Nomenclature of persons with positions of re-

poate fi acordat la locul desfășurării activității legate de secretul de stat.

În prevederile art. 28 al Legii cu privire la secretul de stat, este prevăzut modul special de acces la secretul de stat și sunt descriși titularii funcțiilor, care au dreptul de acces la secretul de stat de forma 1 și 2 de la numirea (alegerea) lor în funcție [7].

Accesul acestor persoane la secretul de stat de toate gradele de secretizare li se acordă în virtutea funcției deținute și după întocmirea obligației scrise privind nedivulgarea secretului de stat.

Accesul cetățenilor străini și al apatrizilor la secretul de stat se acordă în cazuri excepționale în temeiul tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte sau în temeiul dispoziției scrise a prim-ministrului, adoptată în baza propunerilor Comisiei interdepartamentale pentru protecția secretului de stat, ținându-se cont de necesitatea asigurării intereselor și/sau securității Republicii Moldova [10].

De menționat este că, potrivit prevederilor art. 27 din legea cu privire la secretul de stat, legiuitorul a stipulat situațiile în care dreptul de acces la secretul de stat a cetățeanului poate fi suspendat și încetat, după cum urmează:

Dreptul de acces la secretul de stat este suspendat în cazurile:

a) punerii sub învinuire a cetățeanului pentru săvârșirea unei infracțiuni incompatibile cu activitatea ce presupune utilizarea informațiilor atribuite la secret de stat, până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile;

b) inițierii unei investigații de serviciu în legătură cu încălcarea obligației de nedivulgare a secretului de stat, până la terminarea investigației și adoptarea unei decizii definitive, dar nu pentru mai mult de 30 de zile.

(2) Dreptul de acces la secretul de stat poate fi suspendat în cazul necesității efectuării unei verificări suplimentare în legătură cu posibila apariție a circumstanțelor prevăzute la art. 25, până la terminarea verificării, dar nu mai mult de 30 de zile [7].

Dreptul de acces la secretul de stat încetează în cazurile:

a) apariției sau descoperirii circumstanțelor prevăzute la art. 25 din legea cu privire la secretul de stat, și anume:

responsibility with powers to assign information to state secrets, approved by Government Decision no. 449 of 16.06.2011 [11].

If the citizen's request to dispose of information classified as a state secret is not related to his place of work, service or studies, the right of access to the state secret may be granted at the place of performance of the activity related to the state secret.

In the provisions of art. 28 of the Law on state secrets, the special method of access to state secrets is provided and the holders of positions are described, who have the right of access to state secrets of form 1 and 2 from their appointment (election) to the position [7].

The access of these persons to the state secret of all degrees of secrecy is granted to them by virtue of the position held and after drawing up the written obligation regarding the non-disclosure of the state secret.

The access of foreign citizens and stateless persons to state secrets is granted in exceptional cases on the basis of international treaties to which the Republic of Moldova is a party or on the basis of the written provision of the Prime Minister, adopted on the basis of the proposals of the Interdepartmental Commission for the Protection of State Secrets, keeping account of the need to ensure the interests and/or security of the Republic of Moldova [10].

It should be noted that, according to the provisions of art. 27 of the law on state secrets, the legislator stipulated the situations in which the citizen's right of access to state secrets can be suspended and terminated, as follows:

The right of access to state secrets will be suspended in the following cases:

a) accusing the citizen of committing a crime incompatible with the activity that involves the use of information classified as a state secret, until a final and irrevocable court decision is issued;

b) the initiation of a service investigation in relation to the violation of the obligation of non-disclosure of state secrets, until the end of the investigation and the adoption of a definitive decision, but not for more than 30 days.

(2) The right of access to the state secret can be suspended in case of the need to carry out an additional check in relation to the possible occurrence of the circumstances provided

- în care acesta nu expune o necesitate motivată de a lucra cu informații atribuite la secret de stat;

- sprijinirii de către acesta a activității unui stat străin, a unei organizații străine sau a reprezentanților acestora, precum și a unor cetățeni străini sau apatrizi ce cauzează prejudicii intereselor și/sau securității Republicii Moldova sau în cazul participării cetățeanului la activitatea unor partide sau asociații obștești a căror activitate este suspendată, limitată sau interzisă în modul stabilit de lege;

- descoperirii, în urma măsurilor de verificare, a altor acțiuni ale acestuia care prezintă pericol pentru securitatea Republicii Moldova;

- refuzului acestuia de a-și da consimțământul scris pentru aplicarea măsurilor de verificare din partea organelor competente, pentru limitarea drepturilor sale în legătură cu accesul la secretul de stat, prevăzută de prezenta lege, sau refuzului de a-și asuma obligația scrisă privind păstrarea secretului de stat ce îi va fi încredințat;

- prezenței la acesta a antecedentelor penale pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, aflării acestuia sub urmărire penală sau al limitării de către instanța de judecată a capacității sale de exercițiu;

- depunerii la autoritatea publică competentă a cererii de renunțare la cetățenia Republicii Moldova;

- prezenței la acesta a unor contraindicații medicale pentru lucrul cu informațiile atribuite la secret de stat, conform nomenclatorului aprobat de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;

- comunicării de către cetățean a unor date incomplete sau neautentice la perfectarea dreptului de acces la secretul de stat;

- domicilierei permanente a cetățeanului peste hotare sau al perfectării documentelor pentru plecarea cu traiul permanent într-o altă țară;

- neexecutării de către cetățean a obligațiilor privind păstrarea secretului de stat care i-a fost încredințat.

b) eliberării din funcția (încetării contractului individual de muncă) care implică lucrul cu informații atribuite la secret de stat;

c) încălcării, chiar și o singură dată, a obligațiilor prevăzute în contractul individual

for in art. 25, until the end of the verification, but no more than 30 days [7].

The right of access to state secrets ceases in the following cases:

a) the occurrence or discovery of the circumstances provided for in art. 25 of the law on state secrets, and namely:

- in which he does not expose a motivated need to work with information classified as a state secret;

- his support of the activity of a foreign state, a foreign organization or their representatives, as well as of foreign or stateless citizens who cause damage to the interests and/or security of the Republic of Moldova or in the case of the citizen's participation in the activity of parties or public associations whose activity is suspended, limited or prohibited in the manner established by law;

- the discovery, following the verification measures, of his other actions that present a danger to the security of the Republic of Moldova;

- his refusal to give his written consent for the application of verification measures by the competent bodies, for the limitation of his rights in relation to access to state secrets, provided for by this law, or his refusal to assume the written obligation regarding the preservation of secrecy of the state that will be entrusted to him;

- the presence of criminal antecedents for crimes committed with intent, his finding out under criminal investigation or the limitation of his capacity to exercise issued by the court;

- submission to the competent public authority of the request to renounce the citizenship of the Republic of Moldova;

- the presence of medical contraindications for working with information classified as state secret, according to the nomenclature approved by the Ministry of Health, Labor and Social Protection;

- communication by the citizen of incomplete or inauthentic data when perfecting the right of access to state secrets;

- the permanent domicile of the citizen abroad or the completion of the documents for moving to live permanently in another country;

- non-execution by the citizen of the obligations regarding the preservation of the state

de muncă ce țin de protecția secretului de stat;
d) pierderii cetățeniei Republicii Moldova.

Decizia privind suspendarea sau încetarea dreptului de acces la secretul de stat se adoptă de către persoana cu funcție de răspundere împuternicită să adopte decizia privind acordarea acestui drept și poate fi atacată în organul ierarhic superior sau în instanța de contencios administrativ.

De menționat că cetățeanul al cărui drept de acces la secretul de stat a încetat, dacă îndeplinirea obligațiilor lui funcționale necesită acest drept, în modul prevăzut de legislația muncii, urmează să fie transferat la un alt loc de muncă (la o altă funcție), care nu are nicio legătură cu informațiile atribuite la secret de stat, iar în cazul imposibilității transferului, urmează a fi concediat (eliberat din funcție) conform legislației în vigoare.

Totodată, suspendarea sau încetarea dreptului de acces la secretul de stat nu eliberează cetățeanul de obligațiile asumate privind nedivulgarea secretului de stat [7].

În contextul circumstanțelor expuse la art. 25 din Legea nr. 245/2008 *cu privire la secretul de stat*, ne vom referi la un caz din practica judiciară, privind sesizarea Curții Constituționale în scopul verificării corespunderii constituționale a acestor prevederi legale.

Așadar, la 7 iulie 2017 de către judecătorul din cadrul Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a fost depusă Sesizarea nr. 98g/2017, la adresa Curții Constituționale [12], la originea căreia se află excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din acte normative, și anume:

- a art. 25 alin. (1) lit. c), art. 26 alin. (4) și art. 27 alin. (5) din Legea nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 *cu privire la secretul de stat*;

- a art. 47 alin. (1) lit. s) din Legea nr. 320 din 27 noiembrie 2012 *cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului [abrogat prin Legea nr. 94 din 2 iunie 2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative]*;

- a pct. 109 din *Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și altor persoane juridice*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22 decembrie 2010.

Autorul excepției de neconstituționalitate a pretins, în esență, că dispozițiile contestate sunt contrare articolelor 4, 6, 8, 15, 16, 20,

secret entrusted to him.

b) release from the position (termination of the individual employment contract) which involves working with information classified as state secret;

c) violation, even once, of the obligations stipulated in the individual employment contract related to the protection of state secrets;

d) loss of citizenship of the Republic of Moldova.

The decision regarding the suspension or termination of the right of access to the state secret is adopted by the responsible person empowered to adopt the decision regarding the granting of this right and can be challenged in the higher hierarchical body or in the administrative court.

It should be noted that the citizen whose right of access to the state secret has ceased, if the fulfillment of his functional obligations requires this right, in the manner provided by the labor legislation, is to be transferred to another workplace (to another function), which has nothing to do with the information classified as a state secret, and in the case of the impossibility of the transfer, he is to be fired (released from office) according to the legislation in force.

In the context of the circumstances set forth in art. 25 of Law no. 245/2008 regarding state secrets, we will refer to a case from judicial practice, regarding the referral to the Constitutional Court in order to verify the constitutionality of these legal provisions.

Therefore, on July 7, 2017, Judge Valentin Lastavețchi of the Chisinau Court, Center headquarters, filed Referral no. 98g/2017, addressed to the Constitutional Court [12], at the origin of which is the exception of unconstitutionality of some provisions from normative acts, namely:

- of art. 25 paragraph (1) letter c), art. 26 paragraph (4) and art. 27 paragraph (5) from Law no. 245-XVI of November 27, 2008 regarding state secrets;

- of art. 47 paragraph (1) letter s) from Law no. 320 of November 27, 2012 regarding the activity of the police and the status of the policeman [repealed by Law no. 94 of June 2, 2017 for the amendment and completion of some legislative acts];

21, 23, 26, 28, 34, 39 alin. (2), 43 și 54 din Constituție [12].

Potrivit circumstanțelor litigiului principal, descrise în sesizare, s-a stabilit că, la 17 martie 2017, ca urmare a efectuării verificării în legătură cu perfectarea dreptului de acces la secret de stat, Serviciul de Informații și Securitate a prezentat Inspectoratului General al Poliției avizul despre imposibilitatea de acordare lui X, a dreptului de acces la secretul de stat, în temeiul art. 25 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 *cu privire la secretul de stat*.

Ultimul, la 22 martie 2017, a fost informat de către IGP despre decizia privind refuzul de a acorda dreptul de acces la secretul de stat. În acest context, la 28 martie 2017, IGP, în conformitate cu art. 27 alin. (5) din Legea cu privire la secretul de stat, i-a propus lui X să fie transferat la o altă funcție, care nu prevede necesitatea deținerii dreptului de acces la secretul de stat.

La 3 aprilie 2017, printr-un ordin al șefului IGP, dl X a fost concediat, în temeiul art. 27 alin. (5) din Legea cu privire la secretul de stat și art. 47 alin. (1) lit. s) din Legea nr. 320 din 7 decembrie 2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului.

La 10 aprilie 2017, nefiind de acord, dl X a depus la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, o cerere de chemare în judecată împotriva IGP și SIS, prin care a solicitat, printre altele, anularea concluziei SIS privind refuzul de a-i acorda dreptul la secret de stat și restabilirea sa în funcție.

La 30 iunie 2017, în cadrul ședinței de judecată, avocatul Y a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor menționate *supra*.

Prin încheierea din aceeași dată, instanța de judecată a dispus suspendarea procesului, ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării Curții Constituționale pentru soluționare.

În linii generale, în motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că dispozițiile art. 47 alin. (1) lit. s) din Legea nr. 320/2012 (în vigoare până la 7 iulie 2017), art. 25 alin. (1) lit. c), art. 26 alin. (4) și art. 27 alin. (5) din Legea nr. 245/ 2008, pct. 109 din Regulamentul aprobat prin HG nr. 1176/2010, fiind lipsite de previzibilitate, permit angajatorului de a înceta automat raporturile de serviciu în

- point 109 of the Regulation on ensuring the secret regime within public authorities and other legal entities, approved by Government Decision no. 1176 of December 22, 2010.

The author of the exception of unconstitutionality claimed, in essence, that the contested provisions are contrary to articles 4, 6, 8, 15, 16, 20, 21, 23, 26, 28, 34, 39 paragraph (2), 43 and 54 of the Constitution [12].

According to the circumstances of the main litigation, described in the notification, it was established that, on March 17, 2017, as a result of the verification in connection with the perfecting of the right of access to state secrets, the Intelligence and Security Service presented the General Police Inspectorate with the opinion about the impossibility of grant to X, the right of access to state secrets, pursuant to art. 25 paragraph (1) letter c) from Law no. 245-XVI of November 27, 2008 regarding state secrets.

The General Inspectorate of Police informed the latter, on March 22, 2017, about the decision regarding the refusal to grant the right of access to the state secret. In this context, on March 28, 2017, the General Inspectorate of Police, in accordance with art. 27 paragraph (5) of the Law on state secrets, proposed to X to be transferred to another position, which does not require the right of access to state secrets.

On April 3, 2017, by an order of the head of the General Inspectorate of Police, Mr. X was fired, pursuant to art. 27 paragraph (5) of the Law on state secrets and art. 47 paragraph (1) letter s) from Law no. 320 of December 7, 2012 regarding the activity of the police and the status of the policeman.

On April 10, 2017, being disagreeable, Mr. X submitted to the Chisinau Court, Center headquarters, a summons application against the General Inspectorate of Police and Security and Intelligence Service, by which he requested, among other things, the annulment of the SIS conclusion regarding the refusal to grant him the right to state secret and his reinstatement.

On June 30, 2017, during the court hearing, lawyer Y requested the lifting of the exception of unconstitutionality of the provisions mentioned above.

By the conclusion of the same date, the

cazul refuzului de acordare a dreptului de acces la secretul de stat, fără a fi stabilite condiții, modalități și criterii clare [12].

De asemenea, potrivit autorului excepției, textul **„prezintă pericol pentru securitatea Republicii Moldova”** de la art. 25 alin. (1) lit. c) din Legea cu privire la secretul de stat [7] are o formulare vagă, întrucât nu pot fi stabilite anumite limite cu privire la întinderea faptelor care cad sub incidența acestei norme, în același timp, prevederile contestate încalcă dispozițiile articolelor 23, 43 și 54 din Constituție.

În continuare, vom prezenta selectiv doar acele argumente ale Curții Constituționale, care prezintă relevanță pentru prezenta lucrare.

Așadar, examinând sesizarea autorului, Curtea Constituțională, printre alte argumente prezentate, s-a referit și la opinia scrisă a Guvernului, potrivit căruia, prevederile art. 25 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 nu sunt afectate de viciul de calitate a legii. Guvernul a menționat că textul **„prezintă pericol pentru securitatea Republicii Moldova”** se conține în mai multe acte legislative și este definit în art. 1 din Legea securității statului nr. 618-XIII din 31 octombrie 1995 [13]. Totodată, având în vedere că securitatea statului se asigură prin stabilirea și aplicarea de către stat a unui sistem de măsuri orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a amenințărilor la adresa securității statului, legiuitorul a instituit cerința verificării de către Serviciul de Informații și Securitate a persoanelor care candidează la funcțiile publice, dacă funcția respectivă implică acordarea accesului la secretul de stat. Astfel, atribuția de a stabili prezența circumstanțelor care constituie drept temei de refuz la acordarea dreptului de acces la secretul de stat îi revine Serviciului de Informații și Securitate, ca organ specializat în domeniul asigurării securității statului.

De asemenea, Guvernul a susținut că prevederile art. 26 alin. (4) din Legea nr. 245/2008 și pct. 109 din Regulament, aprobat prin HG nr. 1176/2010, care stabilesc imperativ că avizul SIS privind imposibilitatea de a acorda persoanei dreptul de acces la secretul de stat are caracter executoriu [7], nu aduc atingere dispozițiilor constituționale. De altfel, legiuitorul a reglementat posibilitatea persoanei de a solicita în mod repetat perfectarea dreptu-

court ordered the suspension of the trial, the lifting of the exception of unconstitutionality and the transmission of the referral to the Constitutional Court for resolution.

In general terms, in justifying the exception of unconstitutionality, the author claims that the provisions of art. 47 paragraph (1) letter s) from Law no. 320/2012 (in force until July 7, 2017), art. 25 paragraph (1) letter c), art. 26 paragraph (4) and art. 27 paragraph (5) from Law no. 245/2008, point 109 of the Regulation, approved by GD no. 1176/2010, being unforeseeable, allow the employer to automatically terminate the employment relationship in case of refusal to grant the right of access to state secrets, without establishing clear conditions, methods and criteria [12].

Also, according to the author of the exception, the text *“presents a danger to the security of the Republic of Moldova”* from Article 25 paragraph (1) letter c) of the Law on State Secrets [7] has a vague wording, as there cannot be established certain limits regarding the extent of the facts that fall under the scope of this rule; at the same time, the contested provisions violate the provisions of articles 23, 43 and 54 of the Constitution.

In the following, we will selectively present only those arguments of the Constitutional Court, which are relevant for this paper.

Therefore, examining the author's referral, the Constitutional Court, among other arguments presented, also referred to the written opinion of the Government, according to which the provisions of art. 25 paragraph (1) letter c) from Law no. 245-XVI of November 27, 2008 are not affected by the quality defect of the law. The government mentioned that the text *“presents a danger to the security of the Republic of Moldova”* is contained in several legislative acts and is defined in art. 1 of the State Security Law no. 618-XIII of October 31, 1995 [13]. At the same time, considering that the security of the state is ensured by the establishment and application by the state of a system of measures aimed at the discovery, prevention and timely countering of threats to the security of the state, the legislator established the requirement for the verification by the Intelligence and Security Service of persons applying for the public positions, if the respective function

lui de acces la secretul de stat în cazul înlăturării împrejurărilor care fac imposibilă acordarea acestui drept. Mai mult, legiuitorul a prevăzut dreptul persoanei de a contesta decizia de refuz de acordare a dreptului de acces la secretul de stat. În același timp, Guvernul a relevat că dreptul de acces la secretul de stat nu este un drept fundamental garantat de Constituție.

În continuare, Curtea a constatat că dreptul de acces la secretul de stat poate fi acordat persoanei doar după ce ea a fost verificată în legătură cu posibilitatea acordării acestui drept. Astfel, prevederile art. 26 alin. (1) din Legea nr. 245/2008 stabilesc că verificarea persoanelor în legătură cu perfectarea (reperfectarea) dreptului de acces la secretul de stat se efectuează de către SIS. Numărul măsurilor de verificare este în dependență directă de gradul de secretizare al informațiilor la care va avea acces persoana.

Așadar, SIS, fiind organul specializat în domeniul asigurării securității statului, în virtutea atribuțiilor sale stabilite prin lege, asigură protecția secretului de stat și întreprinde măsuri de control în privința persoanelor cărora urmează să li se perfecteze dreptul de acces la secretul de stat [14].

În continuare, Curtea constată că, în cazul în care va fi stabilită prezența circumstanței care vizează „descoperirea, în urma măsurilor de verificare, **a altor acțiuni ale persoanei care prezintă pericol pentru securitatea Republicii Moldova** [art. 25 alin. (1) lit. c) din lege] [7], SIS formulează concluzia privind imposibilitatea de a acorda persoanei dreptul de acces la secretul de stat.

Totodată, Curtea relevă că, pentru stabilirea prezenței în acțiunile persoanei a unui pericol în adresa securității statului, există circumstanțe care prin definiție prezintă pericol pentru securitatea statului [a se vedea Legea securității statului] și circumstanțe care urmează a fi apreciate în mod individual, ținând cont de particularitățile fiecărui caz concret. Or, textul „**a altor acțiuni ale persoanei**” acoperă potențialele pericole care nu pot fi prestabilite de legiuitor în mod limitativ, ținând cont de evoluția amenințărilor care pot suprima securitatea statului.

În același timp, Curtea observă că legiuitorul a reglementat în mod imperativ **caracterul**

involves granting access to state secrets. Thus, the authority to establish the presence of circumstances that constitute grounds for refusal to grant the right of access to state secrets rests with the Intelligence and Security Service, as a body specialized in the field of state security insurance.

The Government also argued that the provisions of art. 26 paragraph (4) of the Law no. 245/2008 and point 109 of the Regulation, approved by GD no. 1176/2010, which establish imperatively that the SIS opinion regarding the impossibility of granting the person the right of access to the state secret is enforceable [7], do not affect the constitutional provisions. Moreover, the legislator regulated the possibility of the person to repeatedly request the perfecting of the right of access to the state secret in the event of the removal of the circumstances that make it impossible to grant this right. Moreover, the legislator provided for the right of the person to appeal the decision of refusal to grant the right of access to the state secret. At the same time, the Government revealed that the right of access to state secrets is not a fundamental right guaranteed by the Constitution.

Next, the Court found that the right of access to the state secret can be granted to the person only after he has been verified in relation to the possibility of granting this right. Thus, the provisions of art. 26 paragraph (1) from Law no. 245/2008 establish that the verification of persons in connection with the perfecting (re-perfecting) of the right of access to state secrets is carried out by the Security and Intelligence Service. The number of verification measures is directly dependent on the degree of secrecy of the information to which the person will have access.

Therefore, SIS, being the specialized body in the field of ensuring state security, by virtue of its attributions established by law, ensures the protection of state secrets and undertakes control measures regarding the persons whose right of access to state secrets is to be perfected [14].

At the same time, the Court observes that the legislator has imperatively regulated the enforceability of the SIS conclusion for persons in positions of responsibility empowered to adopt the decision on granting the right of access to state secrets [art. 26 paragraph (4) of the law].

executoriu al concluziei SIS pentru persoanele cu funcții de răspundere, împuternicite să adopte decizia privind acordarea dreptului de acces la secretul de stat [art. 26 alin. (4) din lege].

Prin urmare, Curtea reține că restrângerea dreptului de a accede într-o funcție, în urma refuzului SIS de a acorda dreptul de acces la secretul de stat, este aplicată pentru salvagardarea „altui drept”, în particular, **protejarea siguranței naționale**. Așadar, această finalitate corespunde scopului legitim, la care face referire cel de-al doilea alineat al articolului 54 din Constituție.

În final, urmare a examinării sesizării, Curtea a **respins** excepția de neconstituționalitate și a recunoscut constituționale reglementările menționate în conținutul acesteia [12].

Este de menționat că persoana care a intrat în posesia informațiilor ce constituie secret de stat, fără nicio intenție (*de ex., a găsit din întâmplare unele documente cu parafa de secretizare sau i-au fost comunicate informații secrete în timpul discuțiilor private cu colegul de serviciu etc.*), nu poartă răspundere penală pentru divulgarea secretului de stat [15, p. 73].

Concluzii. Rezumând cele menționate supra, putem concluziona că *subiectul infracțiunii*, prevăzute la art. 344 CP al RM, dispune de o calitate specială, constituind persoana fizică responsabilă, ce posedă capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile, căreia, în legătura cu serviciul sau munca sa, i-au fost încredințate informații ce constituie secret de stat, în condițiile Legii nr. 245/2008 *cu privire la secret de stat* și, în concordanță cu prevederile art. 21 alin. (1) CP al RM, acesta, la momentul săvârșirii infracțiunii, a împlinit vârsta de 16 ani.

În același timp, urmare a studierii practicii judiciare privind sesizarea Curții Constituționale în scopul verificării corespunderii constituționale circumstanțelor expuse la art. 25 din Legea nr. 245/2008 *cu privire la secretul de stat*, s-a demonstrat că restrângerea dreptului de a accede într-o funcție, urmare a refuzului SIS de a acorda dreptul de acces la secretul de stat, este aplicată pentru salvagardarea „altui drept”, în special **protejarea siguranței naționale**, fapt care corespunde scopului legitim, la care face referire cel de-al doilea alineat al articolului 54 din Constituție.

Therefore, the Court notes that the restriction of the right to access, a position, following the refusal of the SIS to grant the right of access to state secrets, is applied to safeguard “another right”, in particular, the protection of national security. Therefore, this finality corresponds to the legitimate purpose referred to in the second paragraph of Article 54 of the Constitution.

Finally, following the examination of the referral, the Court rejected the exception of unconstitutionality and recognized the regulations mentioned in its content as constitutional [12].

It should be noted that the person who came into possession of the information that constitutes a state secret, without any intention (*e.g. accidentally found some documents with the initials of secrecy or was given secret information during private discussions with the colleague, etc.*) does not bear criminal liability for the disclosure of the state secret [15, p. 73].

Conclusions. Summarizing the above, we can conclude that the subject of the offense provided for in art. 344 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, has a special quality, constituting the responsible natural person, who possesses the ability to understand the prejudicial nature of the act, as well as the ability to manifest his will and direct his actions, which, in connection with his service or his work, he was entrusted with the information that constitutes a state secret, under the conditions of Law no. 245/2008 regarding state secrets and, in accordance with the provisions of art. 21 paragraph (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, at the time of committing the crime, he was 16 years old.

At the same time, following the study of the judicial practice regarding the referral to the Constitutional Court in order to verify the constitutional correspondence of the circumstances set forth in art. 25 of the Law no. 245/2008 regarding the state secret, it was demonstrated that the restriction of the right to access a position, following the refusal of the SIS to grant the right of access to the state secret, is applied to safeguard “another right”, in particular, the protection of national security, which corresponds to the legitimate purpose referred to in the second paragraph of Article 54 of the Constitution.

Referințe bibliografice***Bibliographical references***

1. Copețchi S., Hadîrcă I. Calificarea infracțiunilor: Note de curs. Chișinău, 2015.
2. Codul penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18.04.2002 (Monitorul Oficial Nr. 72-74 din 14.04.2009).
3. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002 (publicat la 22.06.2002 în MO Nr. 82-86, art. Nr. 661).
4. Vasiloii D. și Bujor V. Drept penal. Partea generală: Teoria infracțiunii: Note de curs. Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată. Chișinău, 2019.
5. Popov R., Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal. Chișinău: CEP USM, 2012.
6. Рапог А., Степашин В., Шимов О., Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах. Москва: Юристъ, 2000.
7. Legea nr. 245 din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat (publicată la 27.02.2009 în MO Nr. 45-46, art. Nr. 123, data intrării în vigoare: 27.05.2009).
8. Рапог А. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник / Под редакцией доктора юридических наук – Москва: Юристъ, 2001.
9. Байбарин А. Уголовно-правовая дифференциация возраста. Москва: Высшая школа, 2009.
10. Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22.12.2010 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice”, (publicată la 26.08.2011 în MO Nr. 139-145, art. Nr. 686).
11. Hotărârea Guvernului nr. 449 din 16.06.2011 cu privire la aprobarea Nomenclatorului persoanelor cu funcții de răspundere cu împuterniciri de atribuire a informațiilor la secret de stat (publicată la 24.06.2011 în MO Nr. 103-106, art. Nr. 513).
12. Hotărârea Curții Constituționale nr. 38 din 14.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 cu privire la secretul de stat, Legea nr. 320 din 27 noiembrie 2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului și din Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și altor persoane juridice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22 decembrie 2010 (refuzul de a acorda dreptul de acces la secretul de stat) (Sesizarea nr. 98g/2017) (publicată la 09.03.2018 în MO Nr. 77-83, art. Nr. 37, data intrării în vigoare: 14.12.2017).
13. Legea nr. 618 din 31.10.1995 securității statului (publicată la 13.02.1997 în MO Nr. 10-11, art. Nr. 117, data intrării în vigoare: 13.02.1997).
14. Legea nr. 753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova (publicată la 31.12.1999 în MO Nr. 156, art. Nr. 764).
15. Шумилов А. Преступления против основ конституционного строя государства: Комментарий к главе 29 УК РФ. С постановлением приложениями нормативных актов и документов. Москва, 2001.

Despre autor:

Alexandru GAINA,
doctorand,
șef Secție în cadrul Serviciului protecție internă
și anticorupție al MAI,
e-mail: alexandru.gaina@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0003-3990-4683

About author:

Alexandru GAINA,
PhD student,
Head of Section at the Internal Protection
anticorruption Service of the MIA,
e-mail: alexandru.gaina@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0003-3990-4683

EFECTE NEGATIVE ALE FALSULUI JURIDIC ASUPRA ȘTIINȚELOR JURIDICE

Mihail DAVID,
doctor în drept

Igor SOROCEANU,
doctorand

Fenomenul plagiatului este unul actual și des întâlnit în comunitatea științifico-academică, acesta având o pondere de manifestare diferită la fiecare persoană în parte. Uneori, cu regret, autorul unei „pretinse noi” lucrări apelează direct sau indirect la această activitate din varii motive. Legislația actuală nu prevede o normă juridică care ar sancționa direct forma de manifestare a acțiunilor de plagiat.

Cu toate acestea, actualmente există numeroase metode și instrumente, unele chiar online și gratuite, de depistare a plagiatului, însă unii autori continuă să tolereze ilegalitățile respective. Cel ce încearcă să elaboreze o cercetare trebuie să țină cont în mod prioritar de tehnica metodelor de cercetare, elaborarea ipotezelor și principalelor teze științifice, instrumentele și strategiile de cercetare, precum și de alte subtilități primordiale ale activității științifice.

Aceste aspecte, inclusiv cele ale fenomenului de plagiat, ne propunem să le analizăm în cadrul prezentului demers științific.

Cuvinte-cheie: fals juridic, plagiat, similitudini, fraudă științifică, reglementare juridică, sancțiune.

NEGATIVE EFFECTS OF LEGAL FORGERY ON LEGAL SCIENCES

Mihail DAVID,
PhD

Igor SOROCEANU,
PhD student

The phenomenon of plagiarism is a current and common one in the scientific-academic community. It has a different weight of manifestation in each person. Sometimes, with regret, the author of an „allegedly new” work directly or indirectly appeals to this activity for vast reasons. The current legislation does not provide for a legal norm that would directly sanction the form of manifestation of plagiarism actions.

However, currently, there are numerous methods and tools, some even online and free, to detect plagiarism, but some authors continue to tolerate these illegalities. The one who tries to develop research must take into account as a matter of priority the technique of research methods, the development of hypotheses and the main scientific theses, research tools, and strategies, as well as other primordial subtleties of scientific activity.

All this, including other aspects of the phenomenon of plagiarism, we propose to analyze in the framework of this scientific approach.

Keywords: legal forgery, plagiarism, similarities, scientific fraud, legal regulation, sanction.

Introducere. Conform prevederilor art.33 alin.(1) din Legea Supremă a Republicii Moldova cu denumirea marginală *Libertatea creației*, este instituită protecția de creație și de cercetare științifică care poate fi remarcată în ordinea care succede: „**Libertatea creației artistice și științifice este garantată**” [1, art.33 alin.(1)].

Libertatea creației este expresia materială a libertății de conștiință și de exprimare, creația umană reprezentând obiectele și lucrările științifice, artistice, culturale etc. Actele internaționale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului nu reglementează distinct libertatea creației și o inserează

Introduction. According to the provisions of art. 33 paragraph (1) of the Supreme Law of the Republic of Moldova with the marginal name *Freedom of creation*, the protection of creation and scientific research is established which can be noted in the following order: „**Freedom creation artistic and scientific is guaranteed**” [1, art.33, par.(1)].

Freedom of creation is the material expression of freedom of conscience and expression, human creation representing scientific, artistic, cultural objects and works, etc. The international acts related to fundamental human rights and freedoms do not distinctly regulate the freedom of creation and insert it in the

în prevederile privind libertatea de exprimare, creația fiind considerată o formă a exprimării, fapt ce determină necesitatea garantării ei. ... Ca parte a activității spirituale, creația reprezintă descoperirea și făurirea a ceva nou, original, un proces și un rezultat al muncii spirituale și intelectuale a personalității, fiind nemijlocit legată de aptitudinile persoanei. Creația *artistică* cuprinde literatura, muzica, teatrul, pictura, sculptura, designul, arhitectura, grafica și alte sfere ale activității artistice, din care rezultă opere artistice, simboluri (imagini) artistice, ce nu au o aplicare practică nemijlocită. Creația științifică reprezintă activitatea îndreptată spre descoperirea unor noi legi și legități ale naturii, gândirii, spre elaborarea unor teorii fundamentale sau aplicative, concepții, metode sau alte rezultate științifice, inclusiv construcții și soluții tehnice [2, p.145-146].

Totodată, este de menționat faptul că potrivit Codului de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic, se atestă o definiție a conceptelor: **buna conduită** este un *set de reguli etice și profesionale ce trebuie aplicate în scopul realizării unor acțiuni specifice cercetării-inovării și educației; fraudă în știință* numim *acțiunea deliberată de confecționare a datelor și rezultatelor, falsificarea, plagierea, înstrăinarea ilicită a rezultatelor cercetării științifice sau alte procedee care se abat de la bunele practici acceptate de comunitatea științifică și care au ca scop obținerea unor avantaje; prin plagiat* definim *expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale* [4].

Conținutul de bază. În literatura de specialitate se atestă numeroase opinii și poziții științifice vizavi de procesul cercetării. Potrivit metodologiei respective, elaborată de către autorii autohtoni, „știința este un fenomen complex, care poate fi privit din diferite puncte de vedere (ca bază a concepției despre lume și natură, formă a conștiinței sociale, componentă a culturii spirituale, componentă a forțelor de producție) și care este definită în cele mai diferite formule. Lăsând deoparte definițiile

provisions on freedom of expression, creation being considered a form of expression, a fact that determines the need to guarantee it. ... As part of spiritual activity, creation represents the discovery and making of something new, original, a process and a result of the spiritual and intellectual work of the personality, being directly related to the person's abilities. *Artistic* creation includes literature, music, theater, painting, sculpture, design, architecture, graphics, and other spheres of artistic activity, resulting in artistic works, and artistic symbols (images), which do not have a direct practical application. *Scientific* creation represents the activity directed toward the discovery of new laws and legalities of nature, thinking, towards the elaboration of fundamental or applied theories, concepts, methods, or other scientific results, including constructions and technical solutions [4, p.145-146].

At the same time, it should be mentioned that according to the Code of Ethics and Professional Deontology of the Scientific and Scientific-Teaching Staff, a definition of the concepts of **good conduct is attested**, by means of which is understood a *set of ethical and professional rules that must be applied in order to achieve certain actions specific to research-innovation and education; fraud in science* being a *deliberate action of fabricating data and results, falsification, plagiarism, illicit alienation of scientific research results or other procedures that deviate from the good practices accepted by the scientific community and which aim to obtain advantages, and through plagiarism* meaning *the exposition in a written work or an oral communication, including in electronic format, of some texts, expressions, ideas, demonstrations, data, hypotheses, theories, results or scientific methods extracted from written works, including in electronic format, of to other authors, without mentioning this and without referring to the original source* [3].

Basic content. In the specialized literature, numerous opinions and scientific positions regarding the research process are attested. According to the methodology of scientific research, developed by local authors, „Science is a complex phenomenon, which can be viewed from different points of view (as the basis of the conception of the world and nature, a form of social consciousness, a component of

mai sofisticate (Einstein) și altele mai simplificate (Kotarbinski), știința își dezvăluie conținutul dacă vom spune că este „un ansamblu de cunoștințe sistematizate și verificate de practică”, „o cunoaștere bazată pe fapte reale care explică și rezolvă problemele practice”, „o cunoaștere care poate fi verificată și confirmată empiric”, „o cunoaștere care se ocupă de studiul legilor ce guvernează realitatea și pe baza cărora se elaborează previziuni științifice”.

O altă dimensiune a științei rezultă din particularitățile ei raportate la artă. În timp ce știința redă realitatea, eliminând orice aspect subiectiv, arta redă realitatea obiectivă raportată la om, la subiectivitatea lui. Orice știință are zestrea sa, un nucleu paradigmatic și o structură alcătuită din patru componente:

- 1) Materialul faptic acumulat istoric;
- 2) Ipoteze confirmate și neconfirmate;
- 3) Rezultatele observărilor și experimentărilor concretizate sub forma abstracțiilor și generalizărilor științifice: limbaj, concepte și noțiuni, principii, legi, teorii, axiome confirmate de practică;
- 4) Metodologia de cercetare științifică sau modelul de cercetare a realității practice” [7, p.8-9].

Cercetarea științifică, indiferent în ce domeniu ar fi întreprinsă, conduce la progres și cunoaștere. Având în vedere faptul că Universul este practic infinit, iar cunoștințele omului fatal limitate, rezultă că sfera cunoașterii devine și ea nelimitată. Întotdeauna va mai fi ceva de cercetat și de descoperit, iar o mică descoperire va însemna un mic pas în cercetarea științifică [8, p.19].

Autoarea Angela Coșciuc în lucrarea „*Introducere în cercetarea științifică*” menționează că „articolul este o lucrare de volum diferit, în care este abordat succint un subiect oarecare. Articolul este încheiat întotdeauna în cheia unei coeziuni logice, informative și textuale, ce se îmbină cu finalitatea în abordarea subiectului. Prin urmare, acest tip de lucrare trebuie să înglobeze un discurs și o istorie finalizată” [5, p.9].

Este de menționat că „activitatea oricărui cercetător în diferite domenii ale științei depinde foarte mult de activitățile de cercetare, cum ar fi: cunoașterea și dezvoltarea metodelor de cercetare, instrumentele de cercetare, strategiile de cercetare, construcția ipotezelor, tipu-

spiritual culture, a component of the forces of production) and which is defined in the most different formulas. Leaving aside the more sophisticated definitions (Einstein) and more simplistic ones (Kotarbinski), science reveals its content if we say that it is „a body of knowledge systematized and verified by practice”, „a knowledge based on real facts that explain and solves practical problems”, „a knowledge that can be verified and confirmed empirically”, „a knowledge that deals with the study of the laws that govern reality and based on which scientific predictions are made”.

Another dimension of science results from its peculiarities concerning art. While science renders reality, eliminating any subjective aspect, art renders objective reality related to man, to his subjectivity. Every science has its dowry, a paradigmatic core, and a structure made up of four components:

- 1)Historically accumulated factual material;
- 2)Confirmed and unconfirmed hypotheses;
- 3)The results of observations and experiments materialized in the form of scientific abstractions and generalizations: language, concepts and notions, principles, laws, theories, and axioms confirmed by practice;
- 4)The methodology of scientific research or the research model of practical reality” [7, p.8-9].

Scientific research, no matter in what field it is undertaken, leads to progress and knowledge. Because the universe is practically infinite, and the knowledge of mortal man is limited, it follows that the sphere of knowledge also becomes unlimited. there will always be something more to research and discovery, and a small discovery will mean a small step in scientific research [8, p.296].

Simultaneously with this, the author Angela Coșciuc, in her work with the generic name „*Introduction to scientific research*”, mentions the fact that „the article is a work of a different volume, in which a certain topic is succinctly addressed”. The article is always connected to the key of logical, informative, and textual cohesion, which combines with the finality in approaching the subject. Therefore, this type of work must encompass a finished discourse and history [5, p.84].

rile de abordări, tehnicile și instrumentele de căutare a datelor, instrumentele și unitățile de măsură în cercetare, metodele de prelucrare a datelor, redactarea textelor științifice” [7, p.5].

Motivele care stau la baza implicării diferitelor persoane în activitatea de cercetare științifică sunt foarte diferite și constituie un subiect de importanță fundamentală. Din categoria principalelor motive, putem menționa următoarele: dorința de a obține respectabilitate, de a aduce un aport societății, de a face față provocărilor în vederea rezolvării problemelor noi, de a obține o diplomă de cercetare împreună cu beneficiile sale consecutive, de a avea satisfacție intelectuală prin realizarea unei activități creative etc. [7, p.6]

Atunci când suntem în căutarea fie a unui subiect, fie a unor idei originale pentru conținutul textului, avem la dispoziție mai multe surse, pe care e bine să le valorificăm de fiecare dată: memoria, observația, speculația, lecturile, mass-media, interviul (discuțiile), materialele documentare, imaginația [9, p.26].

O idee potrivită în domeniul selectării tematicii cercetării ar fi utilizarea triunghiului cunoașterii. Această teorie poate fi ilustrată în ordinea care succede:

Este foarte important ca acest triunghi al cunoașterii să funcționeze, iar implementarea cercetărilor va contribui mult la dezvoltarea economică a țării prin introducerea de inovații.

Autoarea română Andra Șerbănescu, în monografia sa intitulată „*Cum se scrie un text științific*”, menționează ideea foarte explicită și pe înțelesul tuturor cu referire la esența și însemnătatea conceptului plagiere în cercetarea științifică. Astfel, potrivit lucrării citate, înțelegem că „informațiile obținute în diverse moduri pot fi folosite în textele pe care le scriem, având însă grijă să nu plagiem. A plagia înseamnă a fura sau a prelua ideile și/sau cuvintele altui autor, fără a indica sursa, și a le prezenta ca idei personale originale. Prin lecturi, cu toți dobândim idei noi, pe care le integrăm în sistemul propriilor cunoștințe; ele devin ale noastre când sunt filtrate prin propria personalitate. Plagiatul apare atunci când ideile sunt preluate mecanic, fără a fi scoase din sistemul pe care le-a creat, fără a fi interpretate în manieră personală și fără a se da trimiteri bibliografice. ... Spiritul enciclopedic al veacurilor trecute a fost

Consistent with this, it should be mentioned that „the activity of any researcher in different fields of science depends a lot on research activities, such as knowledge and development of research methods, research tools, research strategies, construction of hypotheses, types of approaches, data search techniques and tools, research measurement tools and units, data processing methods, writing scientific texts” [7, p.5].

The reasons behind the involvement of different people in scientific research activity are very different and constitute a topic of fundamental importance. From the category of main reasons, we can mention the following: the desire to gain respectability, the desire to contribute to society, the desire to face challenges in solving new problems, the desire to obtain a research degree with its consequent benefits, the desire to have intellectual satisfaction by doing a creative activity, etc. [7, p.6].

When we are looking for either a topic or original ideas for the content of the text, we have several sources at our disposal, which it is good to use every time: memory, observation, speculation, readings, mass media, interview (discussions), documentary materials, imagination [9, p.26].

A suitable idea in the field of research topic selection would be the use of the knowledge triangle. This theory can be illustrated in the following order:

This triangle of knowledge works and the implementation of research must contribute enormously to the economic development of the country by introducing innovations.

The Romanian author Andra Șerbănescu, in her monograph entitled „*How to Write a scientific text*”, mentions the very explicit and understandable idea regarding the essence and significance of the concept of plagiarism in scientific research. Thus, according to the aforementioned work, we understand that „information obtained in various ways can be used in the texts we write, but being careful not to plagiarize”. To plagiarize is to steal or take the ideas and/or words of another author, without indicating the source, and present them as one’s original ideas. Through reading, we all acquire new ideas, which we integrate into the system of our knowledge; they become ours when filtered through our personality. Plagia-

înlocuit astăzi de specialistul într-un domeniu restrâns, care știe să folosească și să integreze în propria cercetare rezultatele obținute de specialiștii de înaltă calificare în domeniile conexe. Din ce în ce mai mult, capacitatea de informare devine un criteriu al culturii. Important nu este doar a avea sau a obține informații, ci a folosi aceste informații în mod eficient în funcție de scopul propus” [9, p.57-58].

Dată fiind structura societății – creată de invidii, orgolii, suspiciuni și parvenitism, de corupție și de alte metehne orientale – e de presupus că plagiatul are o lungă tradiție în cultura noastră, mai ales în literatură. Într-adevăr, încă din 1935 G. Călinescu menționa că „cel mai absurd și mai inutil furt mi se pare cel literar, și pentru aceea că e mai devreme sau mai târziu descoperit, și fiindcă esența creației fiind sentimentul puterii personale, plagiatul e o mințire în sine. Cu toate acestea, furtul literar se practică des și uneori cu o astfel de naivitate, încât se vede limpede că intenția „autorului” a fost de a mistifica pe cineva” [8, p.219-220].

Referitor la această etapă a cercetării științifice, aducem în atenția publicului larg poziția domnului Gheorghe Cuciureanu, șef al Direcției evaluare în cercetare și inovare a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), care la unul dintre evenimentele publice [6], a specificat că „plagiatul reprezintă expunerea într-o operă a unor texte, expresii, idei, demonstrații, ipoteze, teorii, rezultate, metode științifice preluate de la alți autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale. În această ordine de idei, dl Cuciureanu ilustrează două idei esențiale pentru a înțelege mai bine sensul conceptului de plagiat, astfel:

1) plagiatul este un furt, de la autorul original și de la comunitatea academică, mai bine zis, de la consumatorii produsului plagiat, dar și o înșelăciune, deoarece autorul faptei își face o imagine falsă în comunitate;

2) acceptarea plagiatului conduce la distorsionarea valorilor, descurajând competiția onestă și recompensa morală și mentală.

Consecvent, Gheorghe Cuciureanu menționează două ipoteze ale plagiatului, acestea fiind:

a. plagiatul este un fenomen generalizat în Republica Moldova, adică chiar dacă el diferă

rism occurs when ideas are taken mechanically, without being removed from the system that created them, without being interpreted in a personal way, and without giving bibliographic references. „The encyclopedic spirit of past ages has been replaced today by a specialist in a narrow field, who knows how to use and integrate in his research the results obtained by highly qualified specialists in related fields. More and more, the capacity to inform becomes a criterion of culture. It is important not only to have or obtain information but to use this information effectively according to the intended purpose” [9, p.264].

Given the structure of society – created by envy, pride, suspicions, and upstarts, by corruption and other oriental vices – it can be assumed that plagiarism has a long tradition in our culture, especially in literature. Indeed, as early as 1935, G. Călinescu mentioned that „the most absurd and useless theft seems to me to be literary theft, and because it is discovered sooner or later, and because the essence of creation is the feeling of personal power, plagiarism is lying. However, literary theft is practiced often and sometimes with such naivety that it is clear that the intention of the „author” was to mystify someone [8, p.219-220].

Regarding this stage of scientific research, we bring to the attention of the general public the position of Mr. Gheorghe Cuciureanu, head of the Research and Innovation Evaluation Department of the National Agency for Quality Assurance in Education and Research (ANACEC), who at one of the public events [6], mentioned that „plagiarism represents the presentation in a work of some texts, expressions, ideas, demonstrations, hypotheses, theories, results, scientific methods taken from other authors, without mentioning this and without referring to the sources. In this vein, Mr. Cuciureanu illustrates two essential ideas to better understand the meaning of the concept of plagiarism, as follows:

1) plagiarism is a theft, from the original author and the academic community, rather, from the consumers of the plagiarized product, but also a deception, because the author of the deed creates a false image in the community;

2) acceptance of plagiarism leads to distortion of values, discouraging honest competition and moral and mental reward.

după domenii științifice, în sferile unde există tradiții de cercetare mai vechi comunitatea este mai puțin tolerantă față de acesta, pe când în domeniile în care a crescut numărul persoanelor cu titluri științifice, comunitatea este mai tolerantă în co-raport cu fenomenul plagiatului;

b. mimarea activităților (inclusiv în evaluarea și luarea deciziilor cu referire la lucrări cu plagiat) este un „sport” național în Republica Moldova.

Personalitatea care a fost menționată mai sus, având experiență vastă în domeniul supus cercetării, ne propune o următoare clasificare a tipurilor de plagiat:

1) **clonă** – prezentarea sau transmiterea lucrării altui autor, cuvânt cu cuvânt, ca fiind propria lucrare;

2) **copiere** – conține fragmente semnificative de text dintr-o altă sursă necitată;

3) **găsește-schimbă** – schimbarea unor cuvinte și fraze cheie, dar menținerea conținutului esențial/principal al sursei preluate;

4) **parafrazare** – parafrazarea mai multor surse astfel încât conținutul lor să se potrivească;

5) **reciclare** – reutilizarea propriilor lucrări fără citare (autoplăgiat);

6) **hibrid** – combinarea surselor citate corect cu pasaje copiate (fără citare);

7) **confuzie** – un mix de materiale copiate din diferite surse fără citarea acestora;

8) **eroare** – citează surse care nu există sau citează incorect sursele utilizate;

9) **agregat** – include citări corecte, dar lucrarea este lipsită de contribuții originale;

10) **Re-tweet** – include citări corecte, dar se bazează prea mult pe formulări sau pe structura din sursa originală.

Nu există temei juridic pentru a stabili și pedepsi plagiatul, referința la Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe [3], **nu se face complet**, deoarece ea stipulează posibilitatea preluării textului „indicându-se sursa și numele autorului” și „folosirea citatelor în conformitate cu practica pertinentă și în măsura impusă de un scop specific”. Plagiatul nu este același lucru ca încălcarea dreptului de autor, deoarece:

- **Dreptul de autor** este o noțiune juridică, prin care se protejează și reglementează creația, iar stabilirea încălcării acestuia se face

Consistent with this, Gheorghe Cuciureanu mentions two hypotheses of plagiarism, these being:

a. plagiarism is a generalized phenomenon in the Republic of Moldova, that is, even if it differs according to scientific fields, in scientific fields where there are older research traditions, the community is less tolerant of this phenomenon, while in fields where the number of people with titles has increased scientific, the community is more tolerant about the phenomenon of plagiarism;

b. miming activities (including evaluating and making decisions regarding plagiarized works) is a national sport in the Republic of Moldova.

The personality that was mentioned above with extensive experience in the field under research, proposes the following classification of plagiarism types:

1) **clone** – presenting or transmitting the work of another author, word for word, as one’s work;

2) **copying** – contains significant fragments of text from another uncited source;

3) **find-change** – changing some keywords and phrases, but maintaining the essential/main content of the retrieved source;

4) **paraphrasing** – paraphrasing multiple sources so that their content matches;

5) **recycling** – reusing one’s works without citing (self-plagiarism);

6) **hybrid** – combining correctly cited sources with copied passages (without citation);

7) **confusion** – a mix of materials copied from different sources without citing them;

8) **error** – cites sources that do not exist or incorrectly cites the sources used;

9) **aggregate** – includes correct citations, but the paper lacks original contributions;

10) **Re-tweet** – includes correct citations but relies too heavily on wording or structure from the source.

There is no legal basis to establish and punish plagiarism, the reference to the Law on copyright and related rights [2], **is not complete**, because it stipulates the possibility of taking over the text by „indicating the source and the name of the author” and „using quotations following the relevant practice and to the extent required by a specific purpose”. Plagia-

la plângerea titularului dreptului de autor;

- **Plagiatul** nu are nevoie de stabilirea acestuia în sălile de judecată, având relevanță în mediul academic și care ar trebui să se soldeze cu respingerea lucrării respective și consecințele morale.

Totodată, în această ordine de idei, este de menționat că raportul de similitudini este un instrument important pentru lupta contra plagiatului, care ne oferă, de fapt, comparația dintre textul lucrării cu texte disponibile pe internet (online), indicând astfel procentajul de similitudini. Adică este un raport generat de un soft antiplagiat, care arată textul din lucrarea verificată asemănător sau identic cu cel din sursele comparate la care are acces acest program (surse din internet, surse din bazele de date ale deținătorului programului, etc.).

Raportul de similitudini nu este unul care indică plagiatul într-o lucrare și nu este un înlocuitor al evaluării lucrărilor de către experți-recenzenți. Totodată raportul de similitudini nu este un instrument care ar identifica absolut toate similitudinile între lucrare și alte texte scrise.

Raportul de similitudini este un instrument în sprijinul evaluării și el poate diminua doar plagiatul direct. Un grad ridicat de similitudini nu ne indică încă prezența plagiatului, pentru că similitudinea nu este egală cu plagiatul, dar este un temei de a analiza detaliat conținutul raportului.

Secvențele similare de texte nu pot fi considerate plagiat atunci când:

- a. textul reprezintă un citat, marcat corespunzător (ghilimele, indicarea sursei etc.);
- b. textul aparține aceluiași autor, fiind publicat anterior;
- c. textul similar din altă sursă a fost publicat după publicarea textului autorului;
- d. textul reprezintă „cunoașterea comună” (sau cunoașterea universală), adică include informații cunoscute de marea majoritate a oamenilor;
- e. textul este specific pentru unele domenii științifice;
- f. textul reprezintă denumiri de instituții și fraze frecvent utilizate.

Un grad ridicat de similitudini poate să indice un nivel scăzut de originalitate. Totodată, un grad scăzut de similitudini nu înseamnă neapărat, în mod automat, că nu există plagiat,

rism is not the same as copyright infringement because:

- **Copyright** – is a legal notion, by which creation is protected and regulated, and the establishment of its violation is made upon the complaint of the copyright holder; and

- **Plagiarism** – does not need to be established in courtrooms, having relevance in the academic environment, and it should result in rejection of the respective work and moral consequences.

At the same time, in this vein, it should be mentioned that a similarity report is an important tool for the fight against plagiarism, which offers us a comparison between the text of the work with texts available on the Internet (online), thus indicating the percentage of similarities. That is, it is a report generated by an anti-plagiarism software, which shows the text of the checked work similar or identical to that of the compared sources to which this program has access (sources from the Internet, sources from the databases of the owner of the program etc.).

The similarity report is not a report that indicates plagiarism in a paper and is not a substitute for peer review of papers. At the same time, the similarity report is not a tool that would identify absolutely all the similarities between the work and other written texts.

The similarity ratio is a tool to support evaluation and it can only reduce direct plagiarism. A high degree of similarity does not yet indicate the presence of plagiarism, because similarity does not equal plagiarism, but it is a reason to analyze the content of the report in detail.

Similar sequences of texts cannot be considered plagiarism when:

- a. the text represents a quotation, marked accordingly (quotation marks, an indication of the source etc.);
- b. the text belongs to the same author, being previously published;
- c. A similar text from another source was published after the publication of the author's text;
- d. the text represents „common knowledge” (or universal knowledge), i.e. it includes information known by the vast majority of people;
- e. the specific text for some scientific fields;
- f. the text represents names of institutions, and frequently used phrases.

dar mai degrabă că nu este necesară o analiză mai detaliată a Raportului. Sistemele antiplagiat au unele limitări, și anume:

1) ele compară textele doar cu textele în format electronic la care au acces;

2) traducerea textului dintr-o altă limbă, mai ales din una mai puțin cunoscută, este greu de detectat;

3) modificarea textului plagiat ar putea să „fenteze” programul antiplagiat. Mai mult decât atât, **plagiatul** de idei nu poate fi stabilit de programul antiplagiat.

Plagiatul este caracteristic tuturor persoanelor, adică toată lumea a plagiat mai devreme sau mai târziu. Oamenii nu pot fi în totalitate originali, deoarece ne influențează ceea ce noi am citit cândva, iar plagiatul se exprimă diferit la diverse persoane. Astfel, putem remarca că:

- nu putem pune pe cântar toate tipurile de plagiat;

- atribuirea la fraudă științifică depinde de o serie de caracteristici;

- sancționarea trebuie să fie proporțională fraudei comise și nu trebuie să existe exagerări (de exemplu: „nu putem retrage titlul științific pentru câteva fraze plagate”, „s-ar retrage titlul științific dacă toate concluziile și recomandările sunt plagate”). Severitatea sancționării plagiatului trebuie să fie proporțională gravității acestuia, care depinde de: intenționalitate, volum, elementele preluate, localizarea în lucrare (introducere, concluzie etc.), „istoricul” autorului (plagiatul repetat) și context (primirea recompenselor, etc.).

Plagiatul mai puțin grav presupune utilizarea greșită și involuntară a materialelor și citatelor, utilizarea excesivă a surselor, plagiarea unei părți foarte mici din lucrare, care nu este determinantă pentru valoarea lucrării și nu se referă la elementele originale ale acesteia.

Plagiatul grav presupune fragmente mari plagate, plagiatul cuvânt cu cuvânt, plagiatul din surse care nu sunt indicate în bibliografie, repetarea frecventă a tipurilor minore de plagiat.

Reacția celor trei factori care pot contribui la diminuarea plagiatului este mai puțin activă: comunitatea științifică, evaluatorii recenzenți și factorii de decizie.

Astfel, printre cauzele toleranței fenomenului de plagiat, ar fi:

a. **tradiția** – copiatul este de mult timp

A high degree of similarity may indicate a low level of originality. Also, a low degree of similarity does not necessarily automatically mean that there is no plagiarism, but rather that a more detailed analysis of the Report is not required. Anti-plagiarism systems have some limitations, namely:

1) they compare the texts only with the texts in electronic format to which they have access;

2) the translation of the text from another language, especially from a less-known one, is difficult to detect;

3) modifying the plagiarized text could „fool” the anti-plagiarism program. Moreover, **the plagiarism** of ideas cannot be determined by the anti-plagiarism program.

Plagiarism is characteristic of all people, that is, everyone has plagiarized sooner or later. People cannot be completely original, because we are influenced by what we once read, and plagiarism expresses itself differently in different people. Thus, we can note that:

- we cannot weigh all types of plagiarism;

- attribution to scientific fraud depends on several characteristics;

- the sanction must be proportionate to the fraud committed and there must be no exaggerations (for example: „We cannot withdraw the scientific title for a few plagiarized sentences”, „We would withdraw the scientific title if all the conclusions and recommendations are plagiarized”). The severity of the plagiarism sanction must be proportional to its severity, which depends on intentionality, volume, elements taken over, location in the work (introduction, conclusion, etc.), the „history” of the author (repeated plagiarism), and context (receiving rewards, etc.).

Less serious plagiarism involves the unintentional misuse of materials and quotations, excessive use of sources, and plagiarism of a very small part of the work, which is not decisive for the value of the work and does not relate to its original elements.

Serious plagiarism involves large plagiarized fragments, word-for-word plagiarism, plagiarism from sources not indicated in the bibliography, and frequent repetition of minor types of plagiarism.

The reaction of the three factors that can

ceva obișnuit începând de la băncile școlare;

b. **perceperea** – plagiatul nu este conștientizat și interpretat ca un furt;

c. **cumătrismul** – comunitate mică, toți sunt în anumite relații de rudenie, castă profesională, etc.;

d. **nesanționarea** – comiterea plagiatului nu îți prea dăunează carierei și recunoașterii;

e. **comoditate** – nimeni nu vrea să-și facă dușmani, mai ales în condițiile când integritatea nu este stimulată;

f. **avantaje** – mimarea activităților cu respectarea anumitor reguli nescrise ale sistemului îți poate asigura succesul;

g. **narcisism** – „coeficientul de narcisism bate de departe coeficientul de inteligență” (M. Miclea);

h. **ampliare** – foarte multe persoane sunt implicate și fenomenul... se reproduce.

Așadar, nu există masă critică suficientă de persoane care nu acceptă plagiatul și sunt gata să contribuie la diminuarea lui.

Este esențial de a preîntâmpina plagiatul, deoarece problema nu este de a-i prinde pe toți cei care copiază, ci de a scoate copiatul și plagiatul din cultura formării intelectuale.

La etapa actuală este important ca omenirea să conștientizeze existența fenomenului plagiat și voința de a schimba aceste lucruri, prin:

- 1) perfecționarea cadrului normativ;
- 2) verificarea lucrărilor la toate etapele de examinare;
- 3) selectarea și încurajarea experților integri și profesioniști;
- 4) sancționarea plagiatului comis;
- 5) extinderea spațiului științific și al evaluării cercetării;
- 6) acceptarea și utilizarea unor indicatori bibliometrici recunoscuți internațional;
- 7) stimularea științei deschise, etc.” [6].

Concluzii și recomandări. Urmare a cercetării efectuate, vom consemna faptul că plagiatul este un fenomen periculos care subminează întreaga comunitate științifică și academică. Plagiatul a existat din cele mai vechi timpuri și, spre regret, își găsește oglindirea și în prezent. În lumina celor elucidate, cu titlul de *lege ferenda* se înaintează propunerea instituirii unei variante tipice în Codul penal al Republicii Moldova de sancționare a subiectului infracțiuni pentru aceste ilegalități, și anume

contribute to the reduction of plagiarism is less active: the scientific community, evaluators-reviewers, and decision-makers.

Thus, among the causes of tolerance of the phenomenon of plagiarism, would be:

a. **tradition** – copying has long been common since school desks;

b. **perception** – plagiarism is not recognized and interpreted as theft;

c. **communalism** – small community, everyone is in certain kinship relationships, professional caste, etc.;

d. **unsanctioned** – committing plagiarism does not harm your career and recognition;

e. **convenience** – no one wants to make enemies, especially when integrity is not encouraged;

f. **advantages** – mimicking activities in compliance with certain unwritten rules of the system can ensure your success;

g. **narcissism** – „the narcissism coefficient far beats the intelligence coefficient” (M. Miclea);

h. **scale** – many people are involved and the phenomenon...repeats.

So there is not a sufficient critical mass of people who do not accept plagiarism and are ready to help reduce it.

It is essential to prevent plagiarism because the problem is not to catch all those who copy, but to remove copying and plagiarism from the culture of intellectual formation.

At the current stage, it is important to be aware of the existence of the phenomenon of plagiarism and the will to change these things, by:

- 1)improving the regulatory framework;
- 2)verification of works at all examination stages;
- 3)selecting and encouraging integrity and professional experts;
- 4)sanctioning committed plagiarism;
- 5)expanding the scientific space and research evaluation;
- 6)acceptance and use of internationally recognized bibliometric indicators;
- 7)fostering open science, etc.” [6].

Conclusions and recommendations.

Following the research carried out, it can be concluded that plagiarism is a dangerous phenomenon that undermines the entire scientific and academic community. Plagiarism has existed since ancient times and, with regret, finds

art.185⁴ cu denumirea marginală *Plagiatul*, în următoarea modalitate normativă:

Abaterea de la etica și deontologia profesională prin săvârșirea acțiunilor de expunere într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 1550 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 240 la 300 de ore, iar în cazul plagiatului repetat – cu privarea de libertate pe un termen de până la 3 ani, totodată persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 5000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 4 la 8 ani.

De asemenea, facem unele recomandări pentru mediul academic și persoanele implicate în procesul de creație și cercetare științifică în vederea diminuării nivelului de plagiere în lucrările prezentate spre publicare:

1) respectarea cu strictețe a prevederilor Codurilor de etică și deontologie profesională, inclusiv a personalului științific și științifico-didactic;

2) adoptarea unei atitudini serioase de către tinerii cercetători pretendenți de a obține un oarecare titlu științific sau grad didactic, cu referire la disciplinele etica cercetării, metodologia cercetării etc.;

3) aplicarea Raportului de similitudini;

4) verificarea în mod de sine stătător a lucrării la antiplagiat, cel puțin prin mijloace online, care poate fi realizată cu ușurință, apelând la suportul următoarelor adrese web:

a. <https://www.duplichecker.com/> – Plagiarism Checker;

b. <https://www.plagiarismchecker.co/ro> – Plagiat Detector;

c. <https://sistemantiplagiat.ro/> – Sistemantiplagiat.ro;

d. <https://www.scanmyessay.com/> – Online Plagiarism Checker by Viper;

e. <http://plagiarisma.net/ro/> – Plagiarisma;

f. <https://www.grammarly.com/> – Grammarly;

its reflection even today. In light of the aforementioned, with the title of *ferenda law*, the proposal to introduce a typical variant in the Criminal Code of the Republic of Moldova for sanctioning the subject of crimes for these illegalities, namely art. 185 4^{with} the marginal name *Plagiarism*, in the following normative manner:

Deviation from professional ethics and deontology by committing acts of exposure in a written work or oral communication, including in electronic format, of texts, expressions, ideas, demonstrations, data, hypotheses, theories, results, or scientific methods extracted from works written, including in electronic format, by other authors, without mentioning this and without referring to the sources

is punished with a fine in the amount of 1350 to 1550 conventional units or with unpaid work for the benefit of the community from 240 to 300 hours, and in the case of repeated plagiarism with deprivation of liberty for a term of up to 3 years, also a legal person is punished with a fine in the amount of 4000 to 5000 conventional units with the deprivation of the right to exercise a certain activity for a period of 4 to 8 years.

Consistent with this, we also put forward some recommendations for the academic environment and the people involved in the process of creation and scientific research to reduce the level of plagiarism in the works submitted for publication:

1) strict compliance with the provisions of the Codes of ethics and professional deontology, including scientific and scientific-teaching staff;

2) the serious hanging of young researchers seeking to obtain some scientific title or teaching degree, related to the disciplines of research ethics, research methodology, etc.;

3) application to the Similarities Report;

4) self-employed anti-plagiarism check, at least online which can be easily done by applying to the support of the following web addresses:

a. <https://www.duplichecker.com/> – Plagiarism Checker;

b. <https://www.plagiarismchecker.co/ro> – Plagiarism Detector;

c. <https://sistemantiplagiat.ro/> – Sistemantiplagiat.ro;

d. <https://www.scanmyessay.com/> – Online Plagiarism Checker by Viper;

e. <http://plagiarisma.net/ro/> – Plagiarism;

f. <https://www.grammarly.com/> – Grammarly;

g. <https://www.turnitin.com/> – Turnitin;
h. <https://plagiarismdetector.net/> – Plagiarism Detector.

g. <https://www.turnitin.com/> – Turnitin;
h. <https://plagiarismdetector.net/> – Plagiarism Detector.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 din 29.03.2016, în vigoare potrivit ultimelor modificări și ajustări din 01.04.2022.
2. Boris Negru, Nicolae Osmochescu, Andrei Smochină și alții, Comentariul Constituției Republicii Moldova, Chișinău, Editura „Arc” (Tipografia „Europress”), 2012, numărul total de pagini: 576, ISBN 978-9975-61-700-0.
3. Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr.139 din 02.07.2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.191-193 din 01.10.2010, în vigoare potrivit ultimelor modificări și ajustări din 16.09.2016.
4. Codul de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic, aprobat prin Decizia Consiliului de Conducere al ANACEC nr.7 din 18 decembrie 2018. Poate fi accesat la următorul link: <http://www.cnaa.md/files/normative-acts/normative-acts-anacec-attestation/cod-etica.pdf>, vizualizat la 26.07.2022.
5. Coșciug Angela, Introducere în cercetarea științifică, Bălți, Editura „Presa universitară bălțeană”, 2007, numărul total de pagini: 84, ISBN 9975-931-97-9.
6. Cuciureanu Gheorghe, șef al Direcției evaluare în cercetare și inovare a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), Fenomenul furtului intelectual în Republica Moldova, comunicare prezentată în cadrul webinarului cu genericul „Plagiatul și dreptul de autor” din 19.11.2021, organizat de către Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) și ANACEC. Poate fi accesat la următorul link: <https://www.youtube.com/watch?v=NCU0yfsTOxQ> începând cu minutul 11:30, vizualizat la 28.07.2022.
7. Mamaliga Vasile și Țurcan Rina, Metodologia cercetării științifice. Note de curs, Chișinău, Editura „UTM”, 2022, numărul total de pagini: 99, ISBN 978-9975-45-790-3.
8. Rad Ilie, Cum se scrie un text științific, ediția a II-a, Iași, Editura „Polirom”, 2017, numărul total de pagini: 296, ISBN 978-973-46-6701-7.
9. Șerbănescu Andra, Cum se scrie un text, București, Editura „Polirom”, 2000, numărul total de pagini: 264, ISBN 973-683-506-5.

Despre autori:

Mihail DAVID,

doctor în drept,

Asociația Internațională a Polițiștilor (IPA),

Constanța, România,

e-mail: david_mihail@yahoo.com,

ORCID ID: 0000-0001-6779-2485

Igor SOROCEANU,

doctorand,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

Republica Moldova

e-mail: soroceanu94igor@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8719-0454

About authors:

Mihail DAVID,

PhD,

International Police Association,

Constanta, Romania,

e-mail: david_mihail@yahoo.com,

ORCID ID: 0000-0001-6779-2485

Igor SOROCEANU,

PhD student,

Academy „Ștefan cel Mare” of the MIA

of the Republic of Moldova

e-mail: soroceanu94igor@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8719-0454

CZU 343.34

DOI 10.5281/zenodo.8321051

INFRAȚIUNEA DE DEZORDINI ÎN MASĂ ÎN LEGISLAȚIILE PENALE ALE STATELOR MEMBRE CSI

Ana-Maria CHEPESTRU,
doctorandă

La etapa contemporană, dezordinile în masă dezechilibrează situațiile interne în anumite state. Fiecare țară își are propriul sistem de drept, care este constituit dintr-o diversitate de norme juridice. În Republica Moldova, sistemul de drept progresa într-un mod accentuat și prompt, fapt ce generează o abordare detaliată cu privire la respectarea cu strictețe a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Securitatea națională și ordinea publică este o prioritate și se manifestă distinct în interiorul fiecărui stat. Această lucrare are drept scop realizarea unui studiu comparativ al infracțiunii de dezordini în masă la nivel național și internațional, fiind evidențiate prevederile legislației penale din Comunitatea Statelor Independente (CSI) în raport cu legislația penală a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: dezordini în masă, ordine și securitate publică, norme juridice, drepturi și libertăți fundamentale.

THE CRIME OF MASS DISORDER IN THE CRIMINAL LAWS OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT MEMBER STATES

Ana-Maria CHEPESTRU,
PhD student

At the contemporary stage, mass disorders unbalance internal situations in many countries. Each state has its own system of law, which consists from a variety of legal norms. In the Republic of Moldova, the system of law is progressing in a marked and rapid way, which generates a detailed approach to the strict observance of fundamental human rights and freedoms. National security and public order is a priority and manifests itself distinctly within each state. This paper aims to make a comparative study of the crime of mass disorder at national and international level, highlighting the provisions of the criminal legislation of the Commonwealth of Independent States in relation to the criminal legislation of the Republic of Moldova.

Keywords: mass disorder, public order and security, legal norms, fundamental rights and freedoms, etc.

Introducere. Comunitatea Statelor Independente este o organizație internațională, creată la 8 decembrie 1991, prin semnarea de către președinții Federației Ruse, Ucrainei și Republicii Belarus a Acordului de constituire a CSI. Republica Moldova a ratificat acordul menționat, prin Hotărârea Parlamentului nr. 40 din 8 aprilie 1994, iar Statutul CSI, prin Hotărârea Parlamentului nr. 76 din 26 aprilie 1994. Pe lângă Republica Moldova, printre membrii CSI se regăsesc: Rusia, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan (cu statut de membru asociat) și Uzbekistan.

Este de menționat, că Georgia și Ucraina au făcut parte din CSI, însă în anul 2009 Georgia s-a retras din această structură, deoarece trupele rusești au invadat țara, în scopul susținerii regimurilor separatiste abhaze și

Introduction. The Commonwealth of Independent States (hereinafter - CIS) is an international organization, created on 8 December 1991, when the Presidents of the Russian Federation, Ukraine and Belarus signed the Agreement on the establishment of the CIS. The Republic of Moldova ratified this Agreement by Decision of the Parliament of the Republic of Moldova No 40 of 8 April 1994 and the Statute of the CIS by Decision of the Parliament of the Republic of Moldova No 76 of 26 April 1994. In addition to the Republic of Moldova, the members of the CIS include Russia, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan (with associate membership) and Uzbekistan.

It should be noted that Georgia and Ukraine used to be part of the CIS, but in 2009 Georgia withdrew from the CIS because Rus-

sud-oseține. Mai târziu, în anul 2014, și Ucraina s-a retras din CSI urmare anexării Crimeii de către Federația Rusă. Mai nou, la 20 iulie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a denunțat Convenția cu privire la Adunarea interparlamentară a CSI.

Tangențial tematicii abordate, se reliefează că legislațiile penale actuale ale statelor CSI prevăd răspunderea penală pentru comiterea infracțiunii de dezordini în masă. În Republica Moldova, fapta ilicită de dezordini în masă se pedepsește în temeiul art. 285 din Codul penal nr. 985/2002 (în continuare - Codul penal al RM).

Metode și materiale aplicate. La analiza subiectului menționat, ca metodă principală de cercetare a fost utilizată analiza comparativă. Aceasta este un procedeu universal, care implică identificarea similitudinilor și diferențelor între două sau mai multe aspecte confruntate și trasarea unor concluzii generale în baza acestora. Simultan, prezenta lucrare include investigații vaste cu privire la legislațiile penale ale statelor supuse analizei comparate. De asemenea, au fost folosite și alte metode de cercetare: sistematică, analiza logică, interpretarea logică etc. Baza științifică a cercetării o constituie analiza studiilor referitoare la tematica vizată, incluse în articole științifice, culegeri de materiale ale conferințelor etc.

Rezultate obținute și discuții. În activitatea CSI, sunt prioritare anumite principii, cum ar fi: egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne, renunțarea la aplicarea forței, recunoașterea reciprocă și respectarea suveranității statelor membre. Totodată, CSI a trasat o serie de obiective, și anume: cooperare în domeniile economic, politici, cultural, umanitar etc., asigurarea dezvoltării sociale și economice a statelor membre și cooperării și integrării interstatale, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului recunoscute la nivel internațional, conlucrare și cooperare în domeniul menținerii păcii și securității internaționale, aplicabilitatea măsurilor necesare de reducere a armamentelor și cheltuielilor militare, excluderea armelor nucleare și altor arme de distrugere în masă, precum și asigurarea dezarmării generale, oferirea asistenței necesare cetățenilor statelor membre, inclusiv libera circulație în cadrul CSI,

sian troops invaded the country to support the Abkhazian and South Ossetian separatist regimes. Later, in 2014, Ukraine also withdrew from the CIS following the Russian Federation's annexation of Crimea. More recently, on 15 May 2023, the Parliament of Republic of Moldova announced its intention to withdraw from the CIS Inter-Parliamentary Assembly, but no final decision has yet been taken.

Tangentially to the subject, it should be noted that the current criminal legislation of the CIS states provides for criminal liability for committing the crime of mass disorder. In the Republic of Moldova, the unlawful act of mass disorder is punishable under the Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Methods and materials applied. In the analysis of the mentioned topic, the method of comparative analysis was used as the main research method. This is an universal procedure, which involves identifying similarities and differences between two or more aspects compared and drawing general conclusions based on them. At the same time, the present work includes extensive investigations of the criminal laws of the countries under comparative analysis. Other research methods have also been used, as well: systematics, logical analysis, logical interpretation etc. At the same time, it is stated that the scientific basis of the research is the analysis of studies on the subject in scientific articles, collections of conference materials, etc.

Results and discussion. Within the work of the CIS, certain principles are a priority, such as: equality of rights, non-interference in internal affairs, renunciation of the use of force, mutual recognition and respect for the sovereignty of member states. The CIS has also set out a number of objectives, and namely: cooperation in the economic, political, cultural, humanitarian and other fields. The CIS has also set out a number of objectives, such as: economic, political, cultural, humanitarian, beneficial, etc.; ensuring the social and economic development of its member states and interstate cooperation and integration, respect for internationally recognized fundamental human rights and freedoms, cooperation and collaboration in the maintenance of international

acordarea asistenței juridice reciproce și cooperarea juridică în diverse domenii de activitate, soluționarea pe cale pașnică a conflictelor apărute între statele membre ale CSI.

Federația Rusă. În Codul penal al Federației Ruse din 13 iunie 1996, infracțiunile împotriva siguranței și ordinii publice sunt incriminate la Secțiunea a IX-a, Capitolul 24 Infracțiuni contra siguranței publice. La art. 212 din Codul penal al Federației Ruse este incriminată infracțiunea de dezordini în masă. Astfel, se constată că denumirea acestei fapte ilegale coincide cu denumirea infracțiunii reglementate la art. 285 din Codul penal al RM.

La paragraful 1 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, este incriminată organizarea de revolte însoțite de violență, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietăților, folosirea armelor, dispozitivelor explozive, substanțelor și obiectelor explozive, otrăvitoare sau de altă natură care prezintă pericol, precum și asigurarea rezistenței armate a unui reprezentant al autorităților, precum și instruirea unei persoane pentru organizarea unor astfel de revolte sau participarea la acestea, pedepsindu-se cu închisoare de la opt la cincisprezece ani [3]. Este de menționat că paragraful prenotat a fost modificat prin Legea federală din 05 mai 2014 N 130-FZ.

Coroborând norma expusă cu alin. (1) art. 285 din Codul penal al RM, se remarcă că atât legislația penală moldovenească, cât și cea rusă prevăd acțiunea de organizare a dezordinilor/revoltelor în masă, fiind însoțite în ambele cazuri de aceleași ilegalități enumerate supra. Respectiv, se atestă o asemănare semnificativă între componentele de infracțiune menționate, singura deosebire evidențiindu-se în legislația rusă, care facultativ implică instruirea unei persoane pentru organizarea unor astfel de revolte sau participarea la acestea. Consecvent, se constată că în legislația rusă pedeapsa penală este mai aspră – închisoare de la 8 la 15 ani [3] comparativ cu pedeapsa reglementată în Codul penal al RM, ce prevede închisoare de la 4 la 8 ani [2].

La paragraful 1.1. din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, se pedepsește stimularea, recrutarea sau altă implicare a unei persoane în săvârșirea acțiunilor prevăzute de paragraful 1 cu amendă în mărime de la trei sute

peace and security, implementation of the necessary measures to reduce armaments and military expenditure, exclusion of nuclear and other weapons of mass destruction and general disarmament, provision of the necessary assistance to citizens of member states, including freedom of movement within the CIS, mutual legal assistance, including legal cooperation in various fields of activity, peaceful settlement of conflicts between CIS member states.

The Russian Federation. In the Criminal Code of the Russian Federation of 13 June 1996, crimes against public safety and order are criminalized in Section IX, Chapter 24 "Crimes against public safety". Article No.212 of the Criminal Code of the Russian Federation criminalizes the offence of mass disorder. Thus, it is noted that the name of this unlawful act coincides with the name of the offence covered by Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Paragraph 1 of Article No.212 of the Criminal Code of the Russian Federation makes it an offence to organize riots accompanied by violence, disturbances, arson, destruction of property, use of weapons, explosive devices, explosive, poisonous or other substances and objects that are dangerous to others, and to provide armed resistance to a representative of the authorities, as well as to instruct a person to organize or participate in such riots, punishable by imprisonment for a term of eight to fifteen years [3]. It should be noted that the pre-noted paragraph was amended by the Federal Law of 05 May 2014 N 130-FZ.

Corroborating the rule set out in paragraph (1) of Article 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, it is noted that both Moldovan and Russian criminal legislation provides for the action of organizing mass riots/disturbances, in both cases accompanied by the same illegalities listed above. There is a significant similarity between these offences, the only difference being in Russian legislation, which optionally involves training a person to organize or participate in such riots. Consequently, it is noted that in Russian legislation the criminal penalty is harsher - imprisonment from 8 to 15 years [3] compared to the penalty regulated in the Criminal Code of the Republic of Moldova - imprisonment from 4 to 8 years [2].

de mii până la șapte sute de mii de ruble sau cu valoarea salariului ori cu orice alt venit al persoanei condamnate pe o perioadă de doi până la patru ani, sau fără acestea, sau prin muncă obligatorie pe un termen de la doi până la cinci ani, sau prin privare de libertate pe un termen de la cinci până la zece ani [3]. Această ediție a fost inclusă în conținutul art. 212 prin Legea federală nr. 375-FZ din 6 iulie 2016.

În acest context, se comunică că reglementări asemănătoare cu norma juridică vizată supra nu se regăsesc în redacția art. 285 din Codul penal al RM.

La paragraful 2 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, se incriminează participarea la revolte în masă, prevăzute la paragraful 1, care se pedepsește cu închisoare de la trei la opt ani [3]. Prin urmare, o normă similară este învederată la alin. (2) art. 285 din Codul penal al RM, care statuează că participarea activă la săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani [2]. Este de specificat că aceste două norme juridice sunt practic similare, atât în partea ce ține de acțiunea ilicită, cât și în partea ce se referă la tipul și termenul pedepsei penale. Totuși, se reliefează că singura diferență dintre normele expuse se rezumă la cuvântul „activ”, căruia până la moment nu i-au fost atribuite limite, or la aplicarea art. 285 alin. (2) din Codul penal al RM apare o incertitudine, din motiv că acțiunea de participare activă nu poate fi evaluată în funcție de tipul participării în cadrul dezordinilor în masă, termenul dat fiind reglementat cu sens ambiguu.

În legislația penală a Republicii Moldova, sintagma „participarea activă” nu este definită, fapt ce creează dificultăți de interpretare și aplicare. În acest caz, apar diverse confuzii referitoare la încadrarea juridică a acțiunilor concrete ce pot atrage răspunderea penală. De asemenea, din textul normei juridice nu pot fi desprinse anumite acțiuni exhaustive, care prin procedura de interpretare a legii, instanța și/sau justițiabilii să aibă posibilitatea de a se expune asupra semnelor constitutive ale acțiunii sau să le deslușească. Prin urmare, alin.(2) din art.285 al CPRM trebuie să conțină o listă exhaustivă de acțiuni care s-ar încadra juridic în sintagma „participare activă” [1].

La paragraful 3 din art. 212 din Codul

Paragraph 1.1. of Article No.212 of the Criminal Code of the Russian Federation, it is punishable to incite, recruit or otherwise involve a person in the commission of the actions referred to in paragraph 1 with a fine in the amount of three hundred thousand to seven hundred thousand rubles or with the amount of the wage or salary or any other income of the convicted person for a period of two to four years, or without them, or by compulsory labor for a term of two to five years, or by deprivation of liberty for a term of five to ten years [3]. This edition was included in the content of Article 212 by Federal Act No. 375-FZ of 6 July 2016.

Within this context, it is communicated that regulations similar to the legal norm referred to above are not found in the wording of Article 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Paragraph 2 of Article No.212 of the Criminal Code of the Russian Federation criminalizes participation in mass riots, as provided for in paragraph 1, which is punishable by imprisonment for a term of three to eight years [3]. A similar rule is therefore laid down in paragraph (2) of Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, which states that active participation in the commission of the actions referred to in paragraph (1) is punishable by imprisonment from 3 to 7 years [2]. It should be noted that these two legal norms are practically similar, both in the part concerning the unlawful act and in the part concerning the type and term of the criminal penalty. However, it should be noted, that the only difference between the rules set out above is the word “active”, which has not yet been assigned any limits, but when applying Article 285(2) of the Criminal Code, the only difference is the word “active”. (2) of the Criminal Code of the Republic of Moldova is uncertain, because the action of active participation cannot be assessed according to the type of participation in mass disorder, as the term is regulated with an ambiguous meaning.

In the criminal legislation of the Republic of Moldova, the term “active participation” is not defined, which creates difficulties of interpretation and application. In this case, various confusions arise as to the legal framework of the specific actions that may give rise to crimi-

penal al Federației Ruse, sunt incriminate solicitările de revolte în masă prevăzute de paragraful 1 sau de participare la acestea, precum și solicitări de violență împotriva cetățenilor, care se pedepsesc cu restrângere a libertății pe un termen de până la doi ani, sau cu muncă silnică pe o perioadă de până la doi ani sau cu închisoare pe aceeași perioadă [3]. Acest paragraf a suferit modificări prin Legea federală nr. 420-FZ din 7 decembrie 2011.

Fapta nominalizată poate fi ușor asemuită cu alin. (3) al art. 285 din Codul penal al RM, potrivit căruia chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, se pedepsesc cu amendă în mărimi de la 550 la 850 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani [2].

În acest sens, se constată că în cazul expus supra, atât acțiunile ilicite, cât și tipul și cuantumul pedepsei penale se aseamănă foarte mult, fapt ce demonstrează că Codul penal al RM este inspirat într-o mare măsură de Codul penal al Federației Ruse.

La paragraful 4 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, se regăsește acțiunea de trecere de către o persoană de pregătire, evident pentru student, efectuată în scopul organizării de revolte în masă sau participarea la acestea, inclusiv dobândirea de cunoștințe, abilități practice și abilități în cursul pregătirii fizice și psihologice, în timp ce studiază metode de organizare a revoltelor în masă, reguli de manipulare a armelor, explozivilor, dispozitivelor explozive, toxice, precum și alte substanțe și obiecte care reprezintă pericol și se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de la cinci la zece ani, cu sau fără amendă în valoare de până la 500 de mii de ruble, sau în cuantumul salariului, ori orice alt venit al persoanei condamnate pentru o perioadă de până la trei ani [3]. Acest paragraf a fost introdus prin Legea federală nr. 130-FZ din 5 mai 2014.

Totodată, art. 212 din Codul penal al Federației Ruse conține în final o notă introdusă prin Legea federală nr. 130-FZ din 5 mai 2014, potrivit căreia persoana care a săvârșit o infracțiune prevăzută la paragraful 4 va fi

nal liability. Similarly, it is not possible to draw from the text of the legal rule certain exhaustive actions which, through the procedure for interpreting the law, would enable the court and/or the parties to be able to identify or clarify the constituent elements of the action. Therefore, paragraph (2) of Article 285 of the CCRM must contain an exhaustive list of actions that would legally fall under the phrase “active participation” [1].

Paragraph 3 of Article 212 of the Criminal Code of the Russian Federation criminalizes calls for or participation in the mass riots referred to in paragraph 1, as well as calls for violence against citizens, which are punishable by restriction of liberty for up to two years, or by hard labor for up to two years, or by imprisonment for the same period [3]. This paragraph was amended by Federal Law No 420-FZ of 7 December 2011.

The specified offence can easily be likened to paragraph (3) of Article 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, according to which calls for active violent disobedience to the legitimate demands of the representatives of the authorities and mass disorder, as well as the commission of acts of violence against persons, shall be punishable by a fine in the amount of 550 to 850 conventional units or unpaid community service for 180 to 240 hours, or imprisonment for up to 2 years [2].

In this respect, it is noted that in the above case, both the unlawful actions and the type and amount of the criminal penalty are very similar, which shows that the Criminal Code of the Republic of Moldova is largely inspired by the Criminal Code of the Russian Federation.

Paragraph 4 of Art. 212 of the Criminal Code of the Russian Federation, the act of passing by a person of training, obviously for the student, carried out for the purpose of organizing mass riots or participating in them, including acquiring knowledge, practical skills and abilities in the course of physical and psychological training, while studying methods of organizing mass riots, rules of handling weapons is included, explosive, incendiary, toxic devices, as well as other substances and objects that pose a danger to others and is punishable by deprivation of liberty for a term of five to

scutită de răspundere penală dacă a informat autoritățile despre parcurgerea cursurilor desfășurate în scopul organizării de revolte în masă sau participării la acestea, a contribuit la dezvăluirea infracțiunii săvârșite sau la identificarea altor persoane care au urmat o astfel de pregătire, care au desfășurat, organizat sau finanțat astfel de instruirii, precum și locurile de desfășurare a acestora, dacă acțiunile acestea nu conțin un alt corpus delict [3]. Este de menționat că art. 285 din Codul penal a RM nu conține o normă similară.

În doctrina rusească, revoltele în masă sunt recunoscute drept o încălcare a siguranței publice comise de un grup mare de persoane (mulțime), însoțită de violență împotriva oamenilor, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietăților, folosirea armelor de foc, explozivilor sau dispozitivelor explozive și rezistența armată față de oficialii guvernamentali. Cel mai frecvent, revoltele sunt asociate cu acțiunea mulțimii, uneori apar spontan, alteori sunt organizate cu diligență. Acțiunile criminale ale unui număr mare de persoane (mulțime) se disting, de regulă, prin agresivitate, influență reciprocă puternică, intensitatea emoțiilor și utilizarea activă a unor astfel de situații de către elementul criminal. Obiectul principal al revoltelor este siguranța publică. Obiecte suplimentare sunt viața, sănătatea și integritatea corporală a persoanelor, precum și proprietatea acestora și a statului, care suferă urmare unor astfel de acte. Motivele revoltelor pot fi de orice natură, de exemplu furia/nemulțumirea față de acțiunile autorităților, ura etnică și religioasă, interesul propriu etc.

Potențialele pericole care reies din revolte sunt: paralizia activităților autorităților și administrației publice, încălcări pe scară largă ale ordinii publice, siguranța vieții, afectarea sănătății de gravitate diferită, daune economice grave aduse statului, societății sau unui anumit individ etc.

În doctrina rusească, se recunosc următoarele trăsături caracteristice ale revoltelor:

- 1) nevoia de a avea un lider căruia mulțimea să i se supună necondiționat sau un obiect al urii pe care să-l distrugă;
- 2) o scădere a nivelului intelectual și o creștere a celui emoțional;
- 3) apariția unui sentiment de putere și a

ten years, with or without a fine in the amount of up to 500 thousand rubles, or in the amount of the salary or wages, or any other income of the convicted person for a period of up to three years [3]. Federal Law No. 130-FZ of 5 May 2014, introduced this paragraph.

At the same time, Article No.212 of the Criminal Code of the Russian Federation contains a final note introduced by Federal Law no. 130-FZ of 5 May 2014, according to which a person who has committed an offence referred to in paragraph 4 shall be exempted from criminal liability if he or she has informed the authorities about the courses, known to the student, held for the purpose of organizing or participating in mass riots, has contributed to the disclosure of the offence committed or to the identification of other persons who have undergone such training, who have conducted, organized or financed such training, as well as the places where it was held, and if his or her actions do not contain another *corpus delicto* [3]. It should be noted that the Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova does not contain a similar rule.

In Russian doctrine, mass riots are recognized as a violation of public safety committed by a large group of people (crowd), accompanied by violence against people, pogroms, arson, destruction of property, use of firearms, explosives or explosive devices and armed resistance to government officials. Most commonly, riots are associated with mob action, sometimes occurring spontaneously, sometimes organized with diligence. The criminal actions of large numbers of people (crowd) are usually distinguished by aggressiveness, strong mutual influence, intensity of emotions and active use of such situations by the criminal element. The main object of riots is public safety. Additional objects are the life, health and bodily integrity of people, as well as their property and the state, which suffers, as a result, of such acts. The reasons for riots can be of any nature, e.g. anger/disgust at the actions of the authorities, ethnic and religious hatred, self-interest, etc.

Potential dangers arising from riots are the following: paralysis of the activities of public authorities and administration, large-scale breaches of public order, safety of life of the population, health damage of varying severity,

conștientizării anonimatului;

4) declin emoțional rapid: după atingerea unui scop sau înfrângere are loc o schimbare a comportamentului și o evaluare a ceea ce se întâmplă;

5) creșterea sugestibilității grupului și scăderea eficacității mecanismelor gândirii independente;

6) suprimarea simțului responsabilității pentru propriile acțiuni, capacitatea atât de cruzime extremă, cât și de sacrificiu de sine [13].

În partea ce ține de organizarea revoltelelor în masă, doctrinarii ruși recunosc în calitate de organizatori persoanele care planifică din timp revoltele și pregătesc etapizat oamenii, prin distribuirea de pliante, surse mass-media și online. Privite, *in primo*, argumentele invocate de mulțime provoacă indignarea și neplăcerea într-o mulțime de oameni și, prin urmare, îndreaptă gloata către un anumit obiectiv.

Infrațiunea de organizare de revolte este săvârșită atunci când au apărut cu adevărat revolte în masă și s-au folosit violențe împotriva cetățenilor, arme de foc, tentative de pogrom, incendiere etc. În cazurile în care au fost provocate revolte, dar nu s-au materializat actele ilicite, fapta poate fi calificată drept o tentativă de organizare a revoltelor.

Acțiunea de participare la revolte implică acțiuni active, cum ar fi folosirea violenței, a armelor, incendierea, participarea la un pogrom și rezistența armată față de oficialii guvernamentali. Cele mai frecvente acțiuni care implică participarea la revolte sunt pogromurile și rezistența armată față de oficialii guvernamentali.

Chemarea la nesupunere activă față de cerințele legale ale oficialilor guvernamentali și pentru revolte, precum și apelurile la violență împotriva cetățenilor se exprimă în agitația menită să trezească nemulțumiri, stări agresive în rândul unui număr nedefinit de oameni. Acestea pot fi manifestate prin exprimarea unor idei agresive ilegale la ședințe, prin redactarea și distribuirea de materiale scrise care conțin astfel de idei. Deseori, apelurile sunt îndreptate nu împotriva unor persoane concrete, ci împotriva oricăror grupuri de persoane din motive naționale, sociale sau religioase.

Republica Belarus. În Codul penal al Re-

serious economic damage to the state, society or an individual, etc.

In Russian doctrine, the following characteristic features of riots are recognized:

1) the need for a leader to whom the mob will submit unconditionally or an object of hatred to destroy;

2) a decrease in intellectual and an increase in emotional beginnings;

3) the emergence of a sense of power and awareness of anonymity;

4) rapid emotional decline: after achieving a goal or defeat there is a change in behavior and an evaluation of what is happening;

5) increased suggestibility of the group and decreased effectiveness of independent thinking mechanisms;

6) suppression of the sense of responsibility for one's own actions, the capacity for both extreme cruelty and self-sacrifice [13].

As for the organization of mass riots, Russian doctrinaires recognize as organizers people who plan riots and prepare people in advance by distributing leaflets, media and online sources. Looked at, *in primo*, the arguments invoked by the mob provoke indignation and displeasure in a crowd of people and therefore direct the mob towards a particular target.

The offence of organizing riots is committed when mass riots have genuinely occurred and violence against citizens, firearms, attempted pogroms, arson, etc., has been used. In cases where riots have been provoked but the unlawful acts have not materialized, then the act can be qualified as an attempt to organize riots.

The act of participating in riots involves active actions such as using violence, weapons, arson, participating in a pogrom and armed resistance to government officials. The most common actions involving participation in riots are pogroms and armed resistance to government officials.

Calls for active disobedience to the legal demands of government officials and for riots, as well as calls for violence against citizens are expressed in agitation designed to arouse discontent, aggressive states among an undefined number of people. These can be manifested by expressing illegal aggressive ideas at meetings, by drafting and distributing written materials

publicii Belarus din 09 iulie 1999, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 293 și este amplasată în cadrul secțiunii a X-a Infracțiuni contra siguranței și sănătății publice, capitolul 27 Infracțiuni contra siguranței publice.

La paragraful 1 din art. 293 din Codul penal al Belarusului este incriminată organizarea de revolte în masă, însoțite de violență împotriva unei persoane, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietăților sau rezistență armată față de reprezentanții autorităților, care se pedepsește cu închisoare de la cinci la cincisprezece ani [4]. Exact ca în cazul legislației penale ruse și celei moldovenești, prima variantă-tip a infracțiunii analizate constituie acțiunea de organizare a revoltelor în masă însoțite de actele menționate supra. În partea ce se referă la pedeapsa penală, se remarcă că în Republica Moldova, Federația Rusă și Republica Belarus pentru acțiunea de organizare a dezordinilor în masă este stabilit același tip de pedeapsă, adică privarea de libertate, însă în Republica Moldova legiuitorul a stabilit cuantumul pedepsei penale mai mic comparativ cu legiuitorul rus și belarus.

În conformitate cu paragraful 2 din art. 293 din Codul penal al Belarusului, se pedepsește participarea la revolte în masă, exprimată în comiterea directă a acțiunilor prevăzute la paragraful 1 cu închisoare de la trei la opt ani [4]. Cu referire la norma juridică prenotată, se comunică că reieșind din analiza legislației ruse în coraport cu cea moldovenească, în legislația belarusă, la fel, se operează cu acțiunea de participare la revolte în masa, iar tipul și cuantumul pedepsei este similar cu cel reglementat de legiuitorul rus.

La paragraful 3 din art. 293 din Codul penal al Belarusului se incriminează fapta de educare sau altă pregătire a persoanelor pentru participarea la revolte în masă, însoțită de comiterea acțiunilor prevăzute la paragraful 1, precum și finanțarea sau alt sprijin material pentru astfel de activități, care se pedepsește cu arestare sau închisoare de până la trei ani [4]. În legislația penală a Republicii Moldova nu este incriminată o astfel de faptă, însă se atrage atenția asupra paragrafului 4 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, care conține prevederi asemănătoare celor expuse anterior.

containing such ideas. Calls are often directed not against specific individuals, but against any group of people for national, social or religious reasons.

Republic of Belarus. In the Criminal Code of the Republic of Belarus of 9 July 1999, the offence of mass disorder is found in Article No.293 and is located under Section X. Offences against public health and safety, Chapter 27. Offences against public safety.

Paragraph 1 of Article No.293 of the Criminal Code of Belarus criminalizes the organization of mass riots accompanied by violence against a person, rioting, burning, destruction of property or armed resistance to representatives of the authorities, which is punishable by imprisonment for a term of five to fifteen years [4]. As in the case of Russian and Moldovan criminal legislation, the first type of offence is the organization of mass riots accompanied by the acts mentioned above. As regards the criminal penalty, it should be noted that in the Republic of Moldova, the Russian Federation and the Republic of Belarus, the same type of penalty, i.e. deprivation of liberty, is prescribed for organizing mass riots, but in the Republic of Moldova, the legislator has set the amount of the criminal penalty lower than in Russia and Belarus.

According to Paragraph 2 of Article No.293 of the Belarusian Criminal Code, participation in mass riots, expressed in the direct commission of the actions referred to in paragraph 1, is punishable by imprisonment from three to eight years [4]. With reference to the above-mentioned legal norm, it is stated that, on the basis of an analysis of the Russian legislation in relation to the Moldovan legislation, the Belarusian legislation also deals with the act of participation in mass riots, and the type and amount of the penalty is similar to that laid down by the Russian legislator.

Paragraph 3 of Article 293 of the Criminal Code of Belarus criminalizes the act of educating or otherwise preparing persons to participate in mass riots, accompanied by the commission of the actions referred to in paragraph 1, as well as financing or other material support for such activities, which is punishable by arrest or imprisonment for up to three years [4]. The criminal legislation of the Republic of Moldova does not criminalize such an act, but

Republica Kazahstan. În Codul penal al Republicii Kazahstan din 16 iunie 1997, fapta de dezordini în masă se regăsește la art. 241 și este amplasată în conținutul capitolului 9 Infracțiuni contra siguranței publice și ordinii publice. Articolul vizat a fost modificat prin lege Republicii Kazahstan nr. 393-IV din 18 ianuarie 2011.

La paragraful 1 din art. 241 din Codul penal al Kazahstanului este incriminată organizarea de revolte în masă, însoțită de violențe, pogromuri, incendiere, distrugere, distrugere de bunuri, folosirea armelor de foc, explozivilor sau dispozitivelor explozive, precum și rezistența armată față de un reprezentant al autorităților și se pedepsește cu închisoare de la patru până la zece ani [5].

Este relevant de a evidenția că acțiunea menționată supra este practic similară cu faptele incriminate în Codul penal al Federației Ruse, al Republicii Belarus și al Republicii Moldova, unica diferență fiind cuantumul pedepsei, care variază de la o țară la alta, diferența rezumându-se la un an.

La paragraful 2 din art. 241 din Codul penal al Kazahstanului, este prevăzută acțiunea de participare la revoltele în masă prevăzute de prima parte a articolului supus examinării, faptă care se pedepsește cu închisoare de la trei la opt ani [5].

La fel, ca și în cazul primului paragraf, se denotă o asemănare cu legislațiile penale ale statelor cercetate anterior în prezenta lucrare. Totuși, cuantumul pedepsei cu închisoare coincide exact cu termenul de pedeapsă reglementat la paragraful 2 din art. 293 din Codul penal al Belarusului pentru aceeași acțiune prejudiciabilă, diferențiindu-se doar cu scăderea unui an din cuantumul pedepselor din legislațiile penale ale Republicii Moldova și Federației Ruse, stabilite pentru aceeași faptă.

La paragraful 3 din art. 241 din Codul penal al Kazahstanului, este incriminată acțiunea de a solicita nesupunere activă față de cerințele legale ale oficialilor guvernamentali și revolte, precum și solicitări la violență împotriva cetățenilor, care se pedepsește cu amendă în mărime de la două sute la cinci sute de indici lunari de calcul, sau cu restrângere de libertate pe un termen de până la șapte ani, sau cu privare de libertate pe un termen de până la șase ani [5].

attention is drawn to paragraph 4 of Article 212 of the Criminal Code of the Russian Federation, which contains provisions similar to those set out above.

Republic of Kazakhstan. In the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan of 16 June 1997, the offence of mass disorder is found in Article 241 and is located in the content of Chapter 9. Offences against public safety and public order. The article concerned was amended by Law No 393-IV of 18 January 2011.

Paragraph 1 of Article No.241 of the Criminal Code of Kazakhstan criminalizes the organization of mass riots, accompanied by violence, riots, burning, crushing, destruction of property, use of firearms, explosives or explosive devices, as well as armed resistance to a representative of the authorities, which is punishable by imprisonment from four to ten years [5].

It is relevant to point out that the above-mentioned action is practically similar to the offences criminalized in the Criminal Code of the Russian Federation, the Republic of Belarus and the Republic of Moldova, the only difference being the amount of the penalty, which varies from one country to another, the difference being one year.

Paragraph 2 of Article No.241 of the Criminal Code of Kazakhstan provides for participation in the mass riots referred to in the first part of the article under consideration, which is punishable by three to eight years' imprisonment [5].

As in the case of the first paragraph, there is a similarity with the criminal legislation of the countries examined earlier in this paper. However, the amount of imprisonment coincides exactly with the term of imprisonment provided for in Paragraph 2 of Article No.293 of the Criminal Code of Belarus for the same harmful act, differing only by subtracting one year from the amount of punishment in the criminal legislation of the Republic of Moldova and the Russian Federation established for the same offence.

Paragraph 3 of Article No.241 of the Criminal Code of Kazakhstan criminalizes the act of calling for active disobedience to the lawful demands of government officials and riots, as well as calls for violence against citizens,

În virtutea celor expuse la paragraful 3 din art. 241 din Codul penal al Kazahstanului, se identifică o asemănare evidentă și clară cu acțiunea reglementată la alin. (3) art. 285 din Codul penal al RM. Comparând aceasta faptă cu faptele prejudiciabile reglementate în articolele analizate supra, se atestă că o astfel de normă este învederată în conținutul paragrafului 3 din Codul penal al Federației Ruse. Totuși, având în vedere tipul și quantumul pedepselor penale, se reliefează că fiecare stat are prevederi proprii și unice pentru asemenea acțiuni ilicite, respectiv nu se află în consimilitudine.

Republica Azerbaidjan. În Codul penal al Republicii Azerbaidjan din 30 decembrie 1999, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 220 și este amplasată în cadrul secțiunii a X-a Infracțiuni contra siguranței publice și ordinii publice, capitolul 25 Infracțiuni împotriva siguranței publice.

La paragraful 220.1 este incriminată organizarea de revolte însoțite de violență, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietăților, folosirea armelor de foc, explozivilor sau dispozitivelor explozive, precum și furnizarea de rezistență armată față de un reprezentant al autorităților sau participarea la astfel de revolte, care se pedepsește cu închisoare de la patru la doisprezece ani [6]. Consecvent, se comunică că la paragraful 220.2 se regăsește acțiunea ilicită de chemare la nesupunere activă față de cerințele legale ale oficialilor guvernamentali și revolte în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor și se pedepsește cu privațiune de libertate pe o perioadă de până la trei ani [6].

Exact ca în cazul legislațiilor cercetate supra, se constată o asemănare evidentă cu prevederile art. 285 din Codul penal al RM, singura diferență fiind absența acțiunii de participare activă la dezordini în masă prevăzute de art. 220 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan. Totodată, se menționează despre existența diferențelor între quantumul pedepselor penale reglementate în codurile penale ale statelor studiate anterior.

Republica Armenia. În Codul penal al Republicii Armenia din 18 aprilie 2003, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 225, sub denumirea de revolte în masă și este amplasată în cadrul secțiunii a IX-a

which is punishable by a fine in the amount of two hundred to five hundred monthly calculation indices, or restriction of liberty for a term of up to seven years, or deprivation of liberty for a term of up to six years [5].

By virtue of Paragraph 3 of Article No.241 of the Criminal Code of Kazakhstan, there is a clear and obvious similarity with the action covered by Paragraph 3 of Article No.241 of the Criminal Code of Kazakhstan. (3), of Article No. 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. Likewise, comparing this act with the harmful acts regulated in the articles analyzed above, it is found that such a rule is contained in paragraph 3 of the Criminal Code of the Russian Federation. However, in view of the type and amount of criminal penalties, it should be noted that each State has its own unique provisions for such unlawful acts, i.e. they are not in common.

Republic of Azerbaijan. In the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan of 30 December 1999, the crime of mass disorder is found in Article 220 and is located under Section X. Offences against public security and public order, Chapter 25. Offences against public safety.

Section 220.1 criminalizes the organization of riots accompanied by violence, riots, arson, destruction of property, use of firearms, explosives or explosive devices, and the provision of armed resistance to a representative of the authorities or participation in such riots, punishable by imprisonment for a term of four to twelve years [6]. Accordingly, it is reported that paragraph 220.2 includes the unlawful act of calling for active disobedience to the lawful demands of government officials and mass riots, as well as calls for violence against citizens and is punishable by deprivation of liberty for up to three years [6].

Exactly as in the case of the legislation investigated above, there is a clear similarity with the provisions of Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the only difference being the absence of the action of active participation in mass disorder in Article No.220 of the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan. At the same time, the existence of differences between the amounts of criminal penalties regulated in the criminal codes of the countries studied above is mentioned.

Infracțiuni împotriva siguranței publice, securității informațiilor informatice, ordinii publice, moralei publice și sănătății populației, capitolul 23 Infracțiuni împotriva siguranței publice.

Se notifică că la paragraful 1 din articolul prenotat este incriminată organizarea de revolte în masă însoțite de violență, pogromuri, incendiere, distrugere sau deteriorare a proprietății, folosirea armelor de foc, explozivilor sau dispozitivelor explozive sau rezistență armată față de un reprezentant al autorității, care se pedepsește cu închisoare de la patru la zece ani. La paragraful 2 al aceluiași articol, se regăsește acțiunea de săvârșire directă a actelor prevăzute de paragraful 1, care se pedepsește cu închisoare de la trei la opt ani [7].

Paragraful 3 statuează expres că actele prevăzute la paragrafele 1 sau 2, care implică omor, se pedepsesc cu închisoare de la șase la doisprezece ani. La paragraful 4, se pedepsește solicitarea la nesupunere activă față de cerințele legale ale unui reprezentant al autorităților în timpul revoltelor în masă sau instigarea la revolte în masă ori violență împotriva oamenilor, cu muncă corecțională pe un termen de până la doi ani, sau cu arestare pe un termen de până la două luni, sau cu privare de libertate pe un termen de până la trei ani [7].

Per general, se menționează că legislația penală a Republicii Armenia recunoaște actele de comitere a revoltelor în masă, practic asemănătoare cu legislația penală a celorlalte state CSI examinate, singurul decalaj evidențiindu-se la stabilirea cuantumului pedepselor penale, care variază de la un stat la altul.

Un element relativ nou, care nu a fost prevăzut de nicio legislație examinată și care nu este reglementat la art. 285 din Codul penal la RM, este paragraful 3 din art. 225 din Codul penal al Republicii Armenia. Astfel, acesta implică fie comiterea acțiunii stipulate la paragraful 1, fie a celei prevăzute la paragraful 2, care implică omor [7], or acest fapt presupune prezența unei circumstanțe agravante a revoltelor în masă incriminate de Codul penal al Republicii Armenia. Analizând norma expusă prin prisma Codului penal al RM, se comunică că în Republica Moldova, în cazul comiterii unui omor în cumul cu săvârșirea altor acțiuni ilicite ce sunt considerate drept dezordini în masă, acestea

Republic of Armenia. In the Criminal Code of the Republic of Armenia of 18 April 2003, the crime of mass riots is found in Article No.225 under the heading of mass riots and is located under Section IX. Crimes against public safety, information security, public order, public morality and public health and public order, Chapter 23. Crimes against public safety.

It is hereby notified that paragraph 1 of the article in question criminalizes the organization of mass riots accompanied by violence, riots, arson, destruction or damage of property, the use of firearms, explosives or explosive devices or armed resistance to a representative of the authority, punishable by imprisonment for a term of four to ten years. Paragraph 2 of the same article includes the direct commission of the acts referred to in paragraph 1 and is punishable by three to eight years' imprisonment [7].

Paragraph 3 expressly states that the acts referred to in paragraph 1 or 2, involving murder, shall be punishable by imprisonment for a term of six to twelve years. Paragraph 4 punishes the solicitation of active disobedience to the lawful demands of a representative of the authorities during mass riots or solicitation of mass riots or violence against the people with correctional labor for a term of up to two years, or with imprisonment for a term of up to two months, or with deprivation of liberty for a term of up to three years [7].

In general, it is noted that the criminal legislation of the Republic of Armenia recognizes acts of committing mass riots, which is practically similar to the criminal legislation of the other CIS states examined, the only discrepancy being evident in the determination of the amount of criminal penalties, which varies from state to state.

A relatively new element, which has not been provided for in any of the legislation examined and which is not covered by Article 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, is paragraph 3 of Article 225 of the Criminal Code of the Republic of Armenia. Thus, it implies either the commission of the action stipulated in paragraph 1 or the action stipulated in paragraph 2, which involves murder [7], or this implies the presence of an aggravating circumstance of mass riots criminalized by the Crimi-

urmează a fi calificate în baza unui concurs de infracțiuni.

Prin urmare, potrivit art. 33 alin. (1) din Codul penal al RM, se consideră concurs de infracțiuni săvârșirea de către o persoană a două sau mai multe infracțiuni dacă persoana nu a fost condamnată definitiv pentru vreuna din ele și dacă nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, cu excepția cazurilor când săvârșirea a două sau mai multe infracțiuni este prevăzută în articolele din Partea Specială a Codului penal în calitate de circumstanță care agravează pedeapsa [1]. De asemenea, se specifică că legislația penală recunoaște 2 tipuri de concurs de infracțiuni: real și ideal. Alineatul (3) din art. 33 din același cod statuează că concursul real există atunci când persoana, prin două sau mai multe acțiuni (inacțiuni), săvârșește două sau mai multe infracțiuni, iar alin. (4) al aceluiași articol indică că concursul ideal există atunci când persoana săvârșește o acțiune (inacțiune) care întrunește elementele mai multor infracțiuni [1].

Republica Kârgâzstan. În Codul penal al Republicii Kârgâzstan din 28 octombrie 2021, infracțiunea de revolte în masă se regăsește la art. 278, care este poziționat în capitolul 23 Infracțiuni împotriva ordinii publice.

La alin. (1) din art. 278, se incriminează organizarea unei revolte în masă însoțită de violențe, pogromuri, incendieri, distrugerea de bunuri, utilizarea de arme de foc, explozibili sau dispozitive explozive sau rezistența armată față de un reprezentant al autorității, care se pedepsește cu închisoare de la șapte la zece ani. Alineatul (2) stabilește pedeapsă penală pentru participarea la o revoltă în masă prevăzută de alin. (1) cu închisoarea pe o perioadă de la cinci până la opt ani. La alin. (3) din același articol este învederată acțiunea ilicită care constă în chemarea la nesupunere activă față de ordinele legale ale reprezentanților autorităților și la dezordine în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor, pedepsindu-se cu închisoare de la cinci la opt ani [8].

În legătură cu componența de infracțiune menționată, se reliefează că aceasta se aseamănă mult cu celelalte componențe de infracțiuni supuse cercetării, iar singura diferență este identificată la stabilirea cuantumului pedepselor penale.

nal Code of the Republic of Armenia. Analyzing the above rule in the light of the Criminal Code of the Republic of Moldova, it is stated that, in the Republic of Moldova, the commission of murder in combination with other unlawful acts considered to be mass riots is to be classified as a combination of offences.

Therefore, according to Article No.33 paragraph (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the commission of two or more offences by a person shall be considered a conspiracy of offences if the person has not been definitively convicted of any of them and if the statute of limitations for criminal liability has not expired, except in cases where the commission of two or more offences is provided for in the articles of the Special Part of the Criminal Code as a circumstance aggravating the penalty [1]. It is also specified that the criminal legislation recognizes two types of conspiracy of offences: real and ideal. Paragraph (3) of Article No.33 of the same Code states that actual concurrence exists when the person, through two or more actions (inactions), commits two or more offences, and paragraph (4) of the same article indicates that ideal concurrence exists when the person commits an action (inaction) which contains elements of several offences [1].

Kyrgyz Republic. In the Criminal Code of the Kyrgyz Republic of 28 October 2021, the crime of mass rioting is found in Article 278, which is positioned in Chapter 23. Offences against public order.

In paragraph (1) of Article No.278, it criminalizes the organization of a mass riot accompanied by violence, riots, arson, destruction of property, use of firearms, explosives or explosive devices or armed resistance to a representative of the authority, which is punishable by imprisonment from seven to ten years. Paragraph 2 establishes the criminal penalty for participation in a mass riot referred to in paragraph 1 (1) to imprisonment for a term of five to eight years. Paragraph (3) of the same article provides for the unlawful act of calling for active disobedience to the lawful orders of the representatives of the authorities and mass disorder, as well as calling for violence against citizens - is punishable by imprisonment for a term of five to eight years and is punishable by imprisonment for a term of five to eight years

Republica Tadjikistan. În Codul penal al Republicii Tadjikistan din 21 mai 1998, infracțiunea de revolte în masă se regăsește la art. 188, care este poziționat în Secțiunea VIII Infracțiuni împotriva securității și sănătății publice, capitolul 21 Infracțiuni împotriva siguranței publice.

La alin. (1) din art. 188 este stipulată organizarea unei revolte în masă însoțită de violențe asupra persoanelor, pogromuri, incendieri, deteriorarea sau distrugerea bunurilor, utilizarea de arme de foc, explozibili, dispozitive explozive sau substanțe inflamabile și rezistența față de autoritate însoțită de utilizarea de arme sau alte obiecte folosite ca arme, precum și participarea la astfel de acțiuni, care se pedepsește cu închisoarea pe o perioadă cuprinsă între cinci și doisprezece ani [9]. La alin. (2) din același articol este reglementată pedeapsa penală pentru chemarea la nesupunere activă față de cererile legitime ale reprezentanților autorităților sau la dezordine în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor cu restricționarea libertății pe o perioadă de până la doi ani sau cu arestare pe o perioadă de la două până la patru luni, sau cu privarea de libertate pe o perioadă de până la trei ani [9].

Fiind examinată infracțiunea prenotată din perspectiva dreptului comparat, se identifică o asemănare impresionantă între componența de infracțiune analizată și infracțiunea de revolte în masă prevăzută la art. 220 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan. Astfel, se constată că ambele articole sunt formate din două variante-tip similare ale infracțiunii de revolte în masă, fiind reliefate acțiuni ilicite identice. Totuși, se observă o diferență între tipul și quantumul pedepsei penale, care la art. 188 alin. (2) din Codul penal al Republicii Tadjikistan este mai selectivă.

Republica Turkmenistan. În Codul penal al Republicii Turkmenistan din 12 iunie 1997, infracțiunea de dezordine în masă se regăsește la art. 306, care este poziționat în Secțiunea XII Infracțiuni contra siguranței și sănătății publice, capitolul 29 Infracțiuni contra siguranței și ordinii publice.

La art. 306 alin. (1) se regăsește acțiunea de organizare de revolte în masă însoțite de violențe, pogromuri, incendii, distrugerea de

[8].

In relation to the above-mentioned offence, it is noted that it is very similar to the other offences under investigation, the only difference being identified in the determination of the amount of criminal penalties.

Republic of Tajikistan. In the Criminal Code of the Republic of Tajikistan of 21 May 1998, the offence of mass rioting is found in Article No.188, which is placed in Section VIII. Offences against public health and safety, Chapter 21. Offences against public safety.

Paragraph (1) of Article No.188 stipulates the organization of a mass riot accompanied by violence against persons, riots, arson, damage or destruction of property, use of firearms, explosives, explosive devices or inflammable substances and resistance to authority accompanied by the use of weapons or other objects used as weapons, as well as participation in such actions, which shall be punishable by imprisonment for a term of between five and twelve years [9]. Paragraph (2) of the same article regulates the criminal punishment for calling for active disobedience to the legitimate demands of representatives of the authorities or for mass disorder, as well as for calling for violence against citizens with restriction of liberty for up to two years or arrest for a period of two to four months, or deprivation of liberty for up to three years [9].

Examining the predicate offence from the perspective of comparative law, there is a striking similarity between the offence under consideration and the offence of mass rioting under Article 220 of the Criminal Code of Azerbaijan. Thus, it is found that both articles consist of two similar variants of the offence of mass rioting, with identical unlawful actions being highlighted. However, there is a difference between the type and amount of the criminal penalty, which in Article No.188 paragraph (2) of the Criminal Code of the Republic of Tajikistan is more selective.

Republic of Turkmenistan. In the Criminal Code of the Republic of Turkmenistan of 12 June 1997, the crime of mass disorder is found in Article 306, which is placed in Section XII. Crimes against public health and safety, Chapter 29. Offences against public safety and order.

Art. 306 paragraph (1) includes the act

bunuri, utilizarea de arme de foc, explozibili sau dispozitive explozive, precum și rezistența armată față de un reprezentant al autorității, care se pedepsește cu închisoare de la cinci la cincisprezece ani. Pe când la alin. (2) este incriminată participarea la dezordini în masă prevăzută la alin. (1) și se pedepsește cu închisoare de la trei la opt ani [10].

Prin urmare, se stabilește că exact ca și în cazul legislațiilor penale ale Republicii Azerbaidjan și Tadjikistan, componența de infracțiune menționată supra include două variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, fiind constată o singură diferență. În cazul codurilor penale ale Republicii Azerbaidjan și Tadjikistan, a doua variantă-tip a infracțiunii implică chemarea la nesupunere activă față de cererile legitime ale reprezentanților autorităților sau la dezordine în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor, însă art. 306 din Codul penal al Republicii Turkmenistan, a doua variantă-tip a infracțiunii include participarea la dezordini în masă.

Mai mult decât atât, se atestă o asemănare considerabilă între art. 306 din Codul penal al Republicii Turkmenistan și componența de infracțiune prevăzută la art. 285 din Codul penal al RM, deosebirea rezumându-se la faptul că legislația penală moldovenească prevede răspunderea penală pentru 3 variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, înglobând la alin. (3) din art. 285 chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor [1].

Republica Uzbekistan. În Codul penal al Republicii Uzbekistan din 12 iunie 1997, infracțiunea de revolte în masă se regăsește la art. 244, care este poziționat în Secțiunea VI Crime împotriva publicului, securității și ordinii publice, capitolul 18 Infracțiuni împotriva siguranței publice.

La început, se concretizează că art. 244 nu este grupat în elemente structurale, iar acțiunile ilegale pot fi delimitate prin faptul retragerii alineatelor ușor spre dreapta. Astfel, se remarcă că prima variantă-tip a infracțiunii de revolte în masă este apelul public la revolte și violență împotriva cetățenilor, care se pedepsește cu amendă de la o sută la trei sute de sa-

of organizing mass riots accompanied by violence, riots, arson, destruction of property, use of firearms, explosives or explosive devices, as well as armed resistance to a representative of the authority, which is punishable by imprisonment from five to fifteen years. Whereas in paragraph (2), participation in a mass disturbance referred to in paragraph (1) and is punishable by imprisonment from three to eight years [10].

Therefore, it is established that exactly as in the case of the criminal laws of Azerbaijan and Tajikistan, the above-mentioned composition of the offence includes two standard variants of the offence of mass disorder, with only one difference. In the case of the Criminal Codes of Azerbaijan and Tajikistan, the second variant of the offence involves calling for active disobedience to the legitimate demands of representatives of the authorities or for mass disorder, as well as calling for violence against citizens, but in Article No.306 of the Criminal Code of Turkmenistan, the second variant of the offence includes participation in mass disorder.

Moreover, there is a considerable similarity between Article No.306 of the Criminal Code of the Republic of Turkmenistan and the offence component of Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the difference being that Moldovan criminal legislation provides for criminal liability for three standard variants of the offence of mass disorder, including in paragraph 2 of the Criminal Code of the Republic of Turkmenistan, the offence of participation in a mass riot, and the offence of participation in a mass riot. Paragraph (3) of Article No. 285 - calls for active violent disobedience to the legitimate demands of the representatives of the authorities and for mass disorder, as well as for acts of violence against persons [1].

Republic of Uzbekistan. In the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan of 12 June 1997, the crime of mass rioting is found in Article No.244, which is placed in Section VI. Crimes against the public, security and public order, Chapter 18. Crimes against public safety.

Basically it is made clear that Article 244 is not grouped into structural elements, and illegal actions can be delimited by the fact that the paragraphs are slightly to the right. Thus, it is noted that the first variant-typical of the

larii de bază lunare, sau muncă corecțională de până la doi ani, sau restrângerea libertății de la trei la cinci ani sau închisoare de la trei la cinci ani [11]. Al doilea alineat poate fi considerat în calitate de circumstanță agravantă pentru apelul public la revolte și violență împotriva cetățenilor, or se stipulează că aceleași acțiuni comise: a) cu acordul prealabil al unui grup de persoane; b) utilizarea mijloacelor de informare în masă, a rețelelor de telecomunicații, a rețelei mondiale de informații Internet, precum și a mijloacelor tipărite sau a altor metode de reproducere a textului se pedepsește cu amendă de la trei sute la patru sute de salarii minime lunare, sau muncă corecțională de la doi la trei ani, sau închisoare de la cinci la zece ani [11].

Alineatul trei incriminează organizarea de revolte însoțite de violență împotriva unei persoane, pogromuri, incendiere, deteriorarea sau distrugerea proprietății, rezistența față de un reprezentant al autorităților care folosește sau amenință cu folosirea armelor sau a altor obiecte folosite ca arme, precum și participarea activă la revolte, care se pedepsește cu închisoare de la zece la cincisprezece ani [11].

Fiind cercetat prin prisma aspectelor de drept penal comparat, se comunică că art. 244 din Codul penal al Republicii Uzbekistan are o structură mai excentrică față de articolele examinate în prezentul studiu. De asemenea, această componență de infracțiune se diferențiază de celelalte articole cercetate, în special de art. 285 din Codul penal al RM prin faptul că conține circumstanțe agravante pentru apelul public la revolte și violență împotriva cetățenilor. Subsidiar, se atestă că la stabilirea tipului pedepsei penale, legiuitorul a utilizat o tactică elitistă pentru acțiunile reglementate la primele două alineate, respectiv sunt reglementate mai multe tipuri de pedepse penale.

Incriminarea dezordinilor în masă în legislațiile penale ale fostelor state CSI. Cu toate că Georgia în anul 2009 și Ucraina în anul 2014 s-au retras din CSI, se consideră relevantă analiza legislațiilor penale în coraport cu legislația penală moldovenească. Or, ținându-se cont de subiectul abordat, în contextul actual ordinea și securitatea publică reprezintă o valoare incontestabilă, iar cercetarea minuțioasă a legislațiilor penale este necesară pentru evidențierea aspectelor de drept penal compa-

crime of mass riots is the public call for riots and violence against citizens, which is punishable by a fine of one hundred to three hundred basic monthly wages, or correctional labor for up to two years, or restriction of liberty for three to five years or imprisonment for three to five years [11]. The second paragraph can be considered as an aggravating circumstance for public call for riots and violence against citizens, or it is stipulated that the same actions committed: (a) with the prior consent of a group of persons; (b) the use of mass media, telecommunications networks, the global information network Internet, as well as printed media or other methods of reproducing text shall be punishable by a fine of three hundred to four hundred minimum monthly wages, or correctional labor for two to three years, or imprisonment for five to ten years [11].

Paragraph 3 incriminates the organization of riots accompanied by violence against a person, rioting, burning, damaging or destroying property, resisting an official using or threatening to use weapons or other objects used as weapons, and active participation in riots, which is punishable by imprisonment for ten to fifteen years [11].

Having been investigated through the prism of comparative criminal law aspects, it is reported that Article 244 of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan has a more eccentric structure than the articles examined in this study. Likewise, this component of the offence differs from the other articles examined, in particular Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, which contains aggravating circumstances for public calls for riots and violence against citizens. Subsidiarily, it is stated that in determining the type of criminal punishment, the legislator used an elitist tactic for the actions covered in the first two paragraphs, i.e. several types of criminal punishment are covered.

Criminalization of mass disorder in the criminal laws of former CIS states. Although Georgia in 2009 and Ukraine in 2014 withdrew from the CIS, it is considered relevant to analyze the criminal legislation in relation to Moldovan criminal legislation, or taking into account the subject matter, in the current context, public order and security has an indisput-

rat dintre statele analizate.

În Codul penal al Georgiei din 22 iulie 1999, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește în Secțiunea a IX-a Infracțiuni contra siguranței și ordinii publice, Capitolul XXX Infracțiuni contra siguranței și ordinii publice, la art. 225.

Astfel, la alin. (1) din art. 225, este incriminată organizarea sau conducerea unor dezordini în masă care implică violență, pogrom, incendiere, utilizarea de arme sau de dispozitive explozive sau rezistența armată împotriva reprezentantului guvernului, care se pedepsește cu închisoarea pe o perioadă cuprinsă între trei și zece ani [12].

Studiind paragraful prenotat, se constată că o prevedere similară este reglementată și la art. 285 alin. (1) din Codul penal al RM, iar singura diferență se rezumă doar la termenul pedepsei cu închisoarea, în Republica Moldova acesta fiind mai mic, adică de la patru la opt ani de închisoare.

La alin. (2) al aceluiași articol, este incriminată participarea la acțiunea menționată la alin. (1), care se pedepsește cu pedeapsa cu închisoarea de la doi la opt ani [12]. Se remarcă că o astfel de acțiune se regăsește la art. 285 alin. (2) din Codul penal RM, însă se specifică expres acțiunea de „participare activă”. Această sintagmă este considerată deficitară, deoarece la aplicarea acesteia este dificil să se stabilească limitele unei participări active la dezordini în masă, fapt specificat inclusiv la analiza legislației penale a Federației Ruse.

În Codul penal al Ucrainei din 05 aprilie 2001, cu modificări ulterioare din 21 martie 2023, nu este incriminată nemijlocit infracțiunea de dezordini în masă. Totuși, la Secțiunea a IX-a Infracțiuni penale împotriva siguranței publice din Codul penal sunt incluse o serie de fapte penale care atentează la ordinea și securitatea publică.

Cu toate că legislația penală ucraineană nu prevede expres pedeapsă dezordini în masă, printre componentele de infracțiune reglementate în cadrul secțiunii menționate, la art. 255-2, se identifică o infracțiune asemănătoare ca denumire celei supuse analizei, și anume fapta de organizare, asistență în desfășurarea sau participarea la o adunare penală (adunare).

Prin urmare, analizând paragrafele ar-

able value, and a thorough research of criminal legislation is necessary to highlight the aspects of comparative criminal law between the countries analyzed.

In the Criminal Code of Georgia of 22 July 1999, the crime of mass disorder is found in Section IX. Crimes against Public Safety and Order, Chapter XXX. Crimes against Public Safety and Order, in Article No.225.

Thus, in paragraph (1) of Article No.225, it is an offence to organize or lead mass riots involving violence, pogrom, arson, use of weapons or explosive devices or armed resistance against the representative of the government, which is punishable by imprisonment for a term of three to ten years [12].

A study of the paragraph in question reveals that a similar provision is also contained in Article No.285 paragraph (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the only difference being the term of imprisonment, which in the Republic of Moldova is shorter, i.e. from four to eight years of imprisonment.

In paragraph (2) of the same article, participation in the action referred to in paragraph (1), which is punishable by imprisonment from two to eight years [12]. It is noted that such an action is found in Article No.285 paragraph (2) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, but the action of “active participation” is expressly specified. This phrase is considered deficient, because in its application it is complicated to establish the limits of active participation in mass disorder, which is also specified in the analysis of the criminal legislation of the Russian Federation.

The Criminal Code of Ukraine of 5 April 2001, as subsequently amended on 21 March 2023, does not directly criminalize the offence of mass disorder. However, it is in Section IX. Criminal offences against public safety of the Criminal Code include a number of criminal offences against public order and security.

Although Ukrainian criminal legislation does not expressly provide for the punishment of mass riots, among the components of the offence regulated under the said section, Article 255-2 identifies an offence similar in name to the one under analysis, namely the offence of organizing, assisting in the conduct of or participating in a criminal assembly (gathering).

ticolului menționat, se comunică că această infracțiune este total diferită de infracțiunea prevăzută la art. 285 din Codul penal al RM, implicând componente de infracțiuni complet distincte.

Consecvent, se remarcă că infracțiunile din secțiunea cercetată implică infracțiuni comise de grupuri și organizații criminale, inclusiv incriminează banditismul, actul terorist și alte activități ilegale aferente acestora. Respectiv, legislația penală ucraineană nu conține expres incriminarea faptei de dezordini în masă.

Concluzii. Urmare analizei subiectului cercetat în cadrul lucrării, se concluzionează faptul că dreptul penal comparat este o ramură valoroasă atât în sistemul de drept național, cât și în cel internațional. Practic, se accentuează că infracțiunea de dezordini în masă se regăsește în toate legislațiile penale ale statelor analizate în prezentul studiu, fapt ce demonstrează că fenomenul tulburărilor în masă este destul de răspândit pe plan mondial. În procesul examinării subiectului abordat, am examinat minuțios legislațiile penale ale diferitelor state care fac parte din CSI și am constatat că, în majoritatea dintre acestea, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește sub denumirea de revolte în masă sau dezordini în masă. Însăși din această denotație se identifică o asemănare incontestabilă a legislațiilor penale ale statelor CSI cu Codul penal al RM.

La art. 285 din Codul penal al Republicii Moldova se identifică trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, fiecare constituind o componentă de infracțiune distinctă. În acest sens, se remarcă că în majoritatea statelor din CSI se regăsesc doar două variante-tip ale aceste infracțiuni. Totodată, în unele state examinate există circumstanțe atenuante și agravante ale infracțiunii de revolte în masă, pe când în Codul penal al RM asemenea circumstanțe, în mod special pentru art. 285, nu sunt stipulate.

Un alt aspect însemnat este faptul că nici în Codul penal al RM, nici într-un alt cod penal al vreunui stat străin examinat în lucrare nu există reglementări cu privire la tipul violenței aplicate în cadrul dezordinilor în masă. Astfel, se comunică că cadrul normativ al Republicii Moldova recunoaște două tipuri de violență: nepericuloasă și periculoasă pentru viața sau sănătatea per-

Therefore, analyzing the paragraphs of the mentioned article, it is stated that this offence is completely different from the offence provided for in Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, involving completely distinct components of offences.

It should be noted that the offences in the section in question involve offences committed by criminal groups and organizations, including banditry, terrorism and other illegal activities related to them. Ukrainian criminal legislation does not expressly criminalize the offence of mass disorder.

Conclusions. Following the analysis of the subject investigated in the paper, it is concluded that comparative criminal law is a valuable branch in both the national and international legal systems. In practice, it is emphasized that the offence of mass disorder is found in all the criminal legislation of the countries analyzed in this study, which shows that the phenomenon of mass disorder is quite widespread worldwide. In the process of examining the subject, we have thoroughly examined the criminal legislation of various CIS countries and found that in most of them the crime of mass disorder is found under the name of mass riots or mass disorders. This very name reveals an undeniable similarity between the criminal legislation of the CIS countries and the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Article No.285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova identifies three typical variants of the offence of mass riots, each constituting a distinct component of the offence. In this regard, it is noted that in most CIS countries there are only two variants of these offences. At the same time, in some of the countries examined there are mitigating and aggravating circumstances for the offence of mass rioting, whereas in the Criminal Code of the Republic of Moldova such circumstances, in particular for Article No.285, are not stipulated.

Another quite significant aspect is the fact that neither in the Criminal Code of the Republic of Moldova nor in any other criminal code of any foreign state examined in the paper, there are no regulations on the type of violence applied in mass riots. Thus, it is stated that the Moldovan legal framework recognizes two types of violence: non-hazardous and dangerous to life or

soanei, respectiv se consideră oportună completarea acestui vid legislativ, în vederea statuării exprese a tipului aplicat de violență.

health, and it is considered appropriate to clarify this legislative vacuum in order to expressly state the type of violence applied.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. CHEPESTRU Ana-Maria. Evaluarea standardelor de calitate ale normei incriminatorii prevăzute de art.285 din Codul Penal al Republicii Moldova (dezordini în masă). În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, nr. 05-06 (365-366), 2022. 143 p., pp. 122-130. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373.
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74, art.195).
3. Codul penal al Federației Ruse https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/cdfbaa9aea-f8b47695af18e41433e4e3f5f4be5f/ (visited: 06.04.2023).
4. Codul penal al Republicii Belarus, accesat la: https://kodeksy-by.com/ugolovnyj_kodeks_rb/241.htm (visited: 06.04.2023);
5. Codul penal al Kazahstanului din 16 iunie 1997, accesat: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K970000167> (visited: 07.04.2023).
6. Codul penal al Republicii Azerbaidjan, accesat la: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=2738;-43 (visited: 27.04.2023).
7. Codul penal al Republicii Armenia, accesat la: <http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show> (visited: 27.04.2023).
8. Codul penal al Republicii Kârgâzstan, accesat la: https://continent-online.com/Document/?doc_id=36675065#pos=2751;-56 (visited: 27.04.2023).
9. Codul penal al Republicii Tadjikistan, accesat la: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325#pos=1521;-26 (visited: 27.04.2023).
10. Codul penal al Republicii Turkmenistan, accesat la: https://continent-online.com/Document/?doc_id=31295286 (visited: 27.04.2023).
11. Codul penal al Republicii Uzbekistan, accesat la: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30421110 (visited: 27.04.2023).
12. Codul penal al Georgiei din 22 iulie 1999, accesat la: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/16426/157/en/pdf> (visited: 13.05.2023).
12. https://studme.org/55141/bzhd/massovye_besporjadki (visited: 29.05.2023).

Despre autor:

Ana-Maria CHEPESTRU,
doctorandă,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
ofițer principal al Direcției politici
în domeniul ordinii și securității publice,
combaterii criminalității a MAI,
e-mail: anamaria.1996@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-2988-8440

About author:

Ana-Maria CHEPESTRU,
PhD student,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
Main officer in the Political department
within the field of public order and security,
fighting crime of the MIA
e-mail: anamaria.1996@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-2988-8440

CZU 347.734

DOI 10.5281/zenodo.8321062

ANALIZA CONCEPTIILOR DOCTRINARE PRIVIND SISTEMUL BANCAR

Ludmila GUȘTIUC,
doctorandă

În contextul actual al Republicii Moldova, cu scopul de a promova o înțelegere mai bună a funcționării sistemului bancar, vom elucida principalele aspecte teoretice ale sistemului bancar.

În speranța că va fi un material util atât practicienilor, cât și teoreticienilor dreptului bancar, am dori să subliniem aspectele doctrinare a termenilor de „drept bancar”, „activitate bancară”, „operațiune bancară”, și „sistem bancar”. De asemenea, vom analiza și stabilitatea sistemului bancar.

Cuvinte-cheie: Bancă, drept bancar, sistem bancar, activitate bancară, operațiune bancară, stabilitatea sistemului bancar.

ANALYSIS OF THE DOCTRINAL CONCEPTS REGARDING THE BANKING SYSTEM

Ludmila GUȘTIUC,
PhD student

In the current context of the Republic of Moldova, in order to promote a better understanding of the functioning of the banking system, we will elucidate the main theoretical aspects of the banking system. In the hope that it will be a useful material for both practitioners and theorists of banking law, we would like to highlight the doctrinal aspects of the terms "banking law", "banking activity", "banking operation", and "banking system". We will also analyze the stability of the banking system.

Keywords: Bank, banking law, banking system, banking activity, banking operation, banking system stability.

Introducere. De ceva timp încoace, condițiile financiar-bancare au devenit mult mai provocatoare. Un sistem financiar stabil este definit ca un sistem în care diferitele componente își îndeplinesc funcțiile și sunt capabile să reziste la șocuri severe. Acest raport se concentrează asupra băncilor, deoarece experiența crizelor financiare arată că stabilitatea financiară depinde, în primul rând, de stabilitatea sectorului bancar. Un sistem bancar stabil este „oglinza” economiei unui stat.

Metode și materiale aplicate. Studiul științific are la bază legislația națională, doctrina națională și doctrina străină. Prin urmare, la elaborarea acestei publicații a fost utilizat, în primul rând, cadrul normativ, dar și literatura de specialitate. În procesul cercetării au fost aplicate un spectru larg de metode investigative științifice: metoda istorică, metoda analizei, metoda logică, metoda empirică, metoda comparativă, metoda sistemică, ș.a.

Scopul cercetării. Scopul cercetării constă în analiza cadrului normativ actual și a literaturii de specialitate care relevă abordări doctrinare privind dreptul bancar, activitatea ban-

Introduction. For some time now, financial-banking conditions have become much more challenging. A stable financial system is defined as a system in which the various components perform their functions and are able to withstand severe shocks. This report focuses on banks, as the experience of financial crises shows that financial stability depends primarily on the stability of the banking sector. A stable banking system is the “mirror” of a state’s economy.

Applied methods and materials. The scientific study is based on national legislation, national doctrine and foreign doctrine. Therefore, in the preparation of this publication, the normative framework was used, first of all, but also the specialized literature. In the research process, a wide spectrum of scientific investigative methods were applied: the historical method, the analysis method, the logical method, the empirical method, the comparative method, the systemic method etc.

The purpose of the research. The purpose of the research consists in the analysis

cară, operațiunea bancară și sistemul bancar.

Rezultate obținute și discuții. Drept reper al studiului științific va servi cercetarea asupra conceptului de „sistem bancar”. În scopul elucidării concepțiilor științifice a termenului „sistem bancar”, este binevenită explicația termenilor de „drept bancar” și „activitate bancară”.

Din punct de vedere evolutiv, istoria dreptului bancar a demarat cu multe mii de ani în urmă. Explicația constă în ideea că atunci când și-a făcut apariția moneda, începe activitatea comercianților, și prin urmare, a văzut lumina zilei și dreptul bancar. În viziunea cercetătorului L. Bercea „dreptul bancar cuprinde ansamblul normelor juridice care reglementează sistemul bancar și activitatea bancară” [2, p. 13]. Savanții francezi cu renume, C. Gavalda și J. Stoufflet sunt de părerea că „dreptul bancar este alcătuit din regulile care stabilesc statutul întreprinderilor care desfășoară „comerț cu bani” și din cele aplicabile activității acestora” [7, p. 1]. Într-o altă exprimare, autoarea F. Dekeuwer-Defossez menționează că „dreptul bancar este dreptul bancherilor” [5, p. 1]. În accepțiunea autorilor francezi G. Decocq, Y. Gerard, J. Morel-Maroger, „dreptul bancar este ansamblul de reguli privind statutul operatorilor și activităților cu privire la comerțul de bancă” [4, p. 11]. Autoarea Rada Postolache susține următoarea definiție: „Dreptul bancar este ramură a dreptului conținând ansamblul normelor juridice ce reglementează statutul instituțiilor de credit și regulile aplicabile activității lor, de specialitate bancară, prin care sunt atrași, exploatați, plasați banii ori alte lichidități” [11, p. 3]. Considerăm că dreptul bancar este un drept al profesioniștilor care activează prin intermediul monedei. „Poziționat la confluența unor domenii de mare interes, dreptul bancar este în legătură cu economia, autorii neagreed, însă, calitatea sa de viitoare componentă a dreptului economic, rolul statului în viața economică justificându-se doar pentru asigurarea supravegherii activității bancare, instituțiile de credit participând la creația monetară” [11, p. 4]. Sintetizând aceste afirmații, remarcăm că acestea sunt diferite, însă ele se fundamentează pe două dimensiuni importante: sistemul bancar și activitate bancară.

Istoria dreptului bancar arată că sistemul bancar întâlnit în economia de piață modernă nu este unicul tip posibil. Acest lucru este valabil mai ales dacă ne concentrăm asupra bănci-

of the current normative framework and the specialized literature that reveals doctrinal approaches regarding banking law, banking activity, banking operation and the banking system.

Results obtained and discussion. The research on the concept of “banking system” will serve as a landmark of the scientific study. For the purpose of elucidating the scientific conceptions of the term “banking system”, the explanation of the terms “banking law” and “banking activity” is welcome.

From an evolutionary point of view, the history of banking law began many thousands of years ago. The explanation lies in the idea that when the currency appeared, the business of merchants began, and therefore saw the light of day and the right of banking. In the view of the researcher L. Bercea “banking law includes all the legal norms that regulate the banking system and banking activity” [2, p. 13]. The renowned French scientists, C. Gavalda and J. Stoufflet, are of the opinion that “banking law is made up of the rules that establish the status of enterprises that carry out “money trade” and those applicable to their activity” [7, p. 1]. In another expression, the author F. Dekeuwer-Defossez mentions that “banking law is the law of bankers” [5, p. 1]. According to the French authors G. Decocq, Y. Gerard, J. Morel-Maroger, “banking law is the set of rules regarding the status of operators and activities regarding banking trade” [4, p. 11]. The author remains, Rada Postolache supports the following definition: “Banking law is a branch of law containing all the legal rules that regulate the status of credit institutions and the rules applicable to their activity, specialized in banking, through which money or other liquidity is attracted, exploited, placed” [11, p. 3]. We believe that the right of banking is a right of professionals who operate through currency. “Positioned by the confluence of areas of great interest, banking law is related to the economy, the authors disagreeing, however, its quality as a future component of economic law, the role of the state in economic life being justified only to ensure the supervision of banking activity, credit institutions participating in monetary creation” [11, p. 4]. Concluding these statements, we note that they are different, but they are based on two important dimensions: the banking system and banking activity.

The history of banking law shows that

lor centrale; au fost momente când nu a existat nicio bancă centrală. Au existat, de asemenea, perioade, ca în economiile socialiste, când numai băncile centrale cuprindeau sistemul bancar. Astfel, autorul japonez Yoshiharu Oritani în lucrarea „The Japanese Central Banking System compared with its European and American counterparts. A new institutional economics approach” afirmă că „din punct de vedere istoric, au existat trei tipuri de sisteme bancare posibile, dintre care unul este sistemul actual creat pe două niveluri în care coexistă băncile comerciale și o bancă centrală:

1. primul tip: sistem bancar fără bancă centrală, există numai bănci comerciale. Înainte de apariția băncilor centrale, în sistemul bancar existau doar băncile comerciale. Din punct de vedere istoric, tipuri similare de sisteme au evoluat în multe țări diferite. Acest tip de sistem bancar a fost întâlnit în SUA până în 1913 și în Japonia între 1868-1882, până când a fost înființată Banca Japoniei. Anglia a avut acest tip de sistem bancar până la înființarea Băncii Angliei în 1694.

2. al doilea tip: sistem bancar în care există doar bănci centrale. În acest sistem, nu există bănci comerciale; prin urmare, funcțiile comerciale și ale băncii centrale sunt integrate. Din punct de vedere istoric, un tip similar de sistem bancar a existat, de fapt, în economiile socialiste și a fost numit „sistem monobanc”. De exemplu, în Uniunea Sovietică, care s-a prăbușit în 1991, a existat o singură bancă centrală, Gosbank, pentru toate republicile federale până în 1988. Un sistem similar a existat în China până în 1983.

3. al treilea tip: sistem bancar în care coexistă atât o bancă centrală, cât și bănci comerciale. Acesta este un sistem folosit de economiile moderne de piață, un sistem cunoscut și sub denumirea de „sistem bancar cu două niveluri”. În cadrul acestui sistem, banca centrală nu se angajează, în principiu, în tranzacții direct cu persoane fizice sau societăți nefinanciare. În schimb, funcționează ca „banca bancherilor”, iar această funcție este cea care o deosebește de banca centrală de tip II” [16, p. 8-9].

În ceea ce privește statutul, funcțiile și existența însăși a băncii centrale, se cunoaște dintotdeauna că există două tabere: susținătorii așa-zisului „free banking” și susținătorii „central banking-ului”. Dicționarul de științe economice

the banking system found in the modern market economy is not the only type possible. This is especially true if we focus on central banks; there were times when there was no central bank. There were also periods, as in socialist economies, when only central banks comprised the banking system. Thus, the Japanese author Yoshiharu Oritani in the work “The Japanese Central Banking System compared with its European and American counterparts. A new institutional economics approach” states that “historically, there have been three possible types of banking systems, one of which is the current two-tier system where commercial banks and a central bank coexist:

1. first type: banking system without central bank, there are only commercial banks. Before the emergence of central banks, only commercial banks existed in the banking system. Historically, similar types of systems have evolved in many different countries. This type of banking system was found in the US until 1913 and in Japan from 1868-1882, until the Bank of Japan was established. England had this type of banking system until the establishment of the Bank of England in 1694.

2. second type: banking system in which there are only central banks. In this system, there are no commercial banks; therefore, the commercial and central bank functions are integrated. Historically, a similar type of banking system actually existed in socialist economies and was called the “monobank system”. For example, in the Soviet Union, which collapsed in 1991, there was a single central bank, the Gosbank, for all federal republics until 1988. A similar system existed in China until 1983.

3. The third type: banking system in which both a central bank and commercial banks coexist. This is a system used by modern market economies, a system also known as “two-tier banking”. Under this system, the central bank does not, in principle, engage in transactions directly with individuals or non-financial corporations. Instead, it functions as a “banker’s bank”, and it is this function that distinguishes it from a Type II central bank” [16, p. 8-9].

As regards the status, functions and very existence of the central bank, it has always been known that there are two camps: supporters of the so-called “free banking” and supporters of “central banking”. The Dictionary of Economic

vine cu următoarea explicație: „Pentru primii, o bancă centrală nu este necesară, singura regulă monetară esențială fiind definirea unei unități de cont. ...Modelul centralizării a permis conturarea funcțiilor unei bănci centrale, acordarea din ce în ce mai frecventă a unui statut de independență băncii centrale în raport cu puterile publice, chiar „denaționalizarea” acesteia sau, mai mult, „regionalizarea” ei, după cum se prevede în cadrul Uniunii Monetare Europene” [6, p. 54].

Conform opiniei savantului B. Căpraru „sistemul bancar este o componentă a sistemului financiar al unei țări” [3, p. 3]. Sistemul bancar cuprinde: băncile, instituțiile de credit și banca centrală, în timp ce prin activitatea bancară se subînțelege operațiunile băncilor, a instituțiilor de credit și a băncii centrale. Din punct de vedere comparativ, merită a fi explicat și termenul „sistem financiar”. „Sistemul financiar al unei țări reprezintă un ansamblu de elemente sau categorii financiare, caracterizat prin legături organice între componentele sale, care îi imprimă un caracter unitar, de sistem” [3, p. 3]. În literatura de specialitate din Republica Moldova întâlnim termenii de „Organizarea bancară și sistemul bancar”. Savanții autohtoni A. Armeanic și V. Cojocaru fac distincție între acești doi termeni, definind organizarea bancară „un ansamblu coerent al diferitelor categorii de bănci, care funcționează într-o țară, răspunzând cerințelor unui anumit mod de producție și unei anumite etape de dezvoltare socio-economică” [1, p. 22]. În timp ce „prin sistem bancar înțelegem un ansamblu de bănci diferite, format în jurul și sub conducerea băncii centrale, în vederea coordonării activității de scont și reescont, de credite, de plasamente și de administrare a depozitelor bancare” [1, p. 22]. Autorii români C.C. Kirișescu și E.M. Dobrescu fac distincție între „aparatură bancară” și „sistemul bancar”, precizând că „sistemul bancar cuprinde înlănțuirea logică a operațiilor și tranzacțiilor active și pasive efectuate de aparatul bancar.” [8, p. 22]. B. Căpraru vine cu un aport considerabil în dezvoltarea definiției termenului „sistem bancar”. Astfel, renumitul cercetător definește sistemul bancar ca fiind „ansamblul instituțiilor, relațiilor financiar-bancare, normelor, infrastructurilor, tehnicilor, ce interacționează în mod complex, cu scopul de a mobiliza sub formă de depozite și distribui sub formă de credite fonduri financiare, precum

Sciences comes up with the following explanation: “For the former, a central bank is unnecessary, the only essential monetary rule being the definition of a unit of account. ...The model of centralization has allowed for the delineation of the functions of a central bank, the increasingly frequent granting of a status of independence to the central bank in relation to public powers, even its “denationalization” or, moreover, its “regionalization”, as predicted within the European Monetary Union» [6, p. 54].

According to the opinion of the scientist B. Căpraru “the banking system is a component of the financial system of a country” [3, p. 3]. The banking system includes: banks, credit institutions and the central bank, while banking refers to the operations of banks, credit institutions and the central bank. From a comparative point of view, the term “financial system” is also worth explaining. “The financial system of a country represents a set of financial elements or categories, characterized by organic links between its components, which give it a unitary, system character” [3, p. 3]. In the specialized literature from the Republic of Moldova, we find the terms “Banking organization and banking system”. The national scientists A. Armeanic and V. Cojocaru distinguish between these two terms, defining the banking organization as “a coherent set of different categories of banks, operating in a country, responding to the requirements of a certain mode of production and a certain stage of social development –economic” [1, p. 22]. While “by the banking system we understand a set of different banks, formed around and under the leadership of the central bank, in order to coordinate the activity of discounting and rediscounting, credits, placements and administration of bank deposits” [1, p. 22]. Romanian authors C.C. Kirișescu and E.M. Dobrescu distinguishes between the “banking apparatus” and the “banking system”, stating that “the banking system comprises the logical chaining of active and passive operations and transactions carried out by the banking apparatus”. [8, p. 22]. B. Căpraru is coming with a considerable contribution to the development of the definition of the term “banking system”. Thus, the renowned researcher defines the banking system as “the set of institutions, financial-banking relations, rules, infrastructures, techniques, which interact in a com-

și de a oferi facilități, inclusiv sisteme de plăți, pentru diverși agenți economici, financiari sau nefinanciari, inclusiv persoanele fizice” [3, p. 4].

În prezent, sistemul bancar se află în centrul creșterii tranzacțiilor financiare. În mod special, sistemul bancar a jucat un rol de lider, nu numai în finanțarea comerțului internațional, ci și în domeniul relativ noi, precum finanțarea de proiecte a companiilor și a statului.

Prin urmare, în sistemele bancare actuale se acordă o atenție deosebită fluxurilor financiare transfrontaliere, care au devenit un element cheie al economiei statului. Această situație se datorează a patru factori decisivi:

1. evoluția contextului juridic a permis deschiderea piețelor naționale către concurența internă și externă. Acest lucru a avut ca efect creșterea interdependenței internaționale;

2. schimbările în domeniul tehnologiilor informaționale și telecomunicațiilor, au permis implementarea de noi metode de mobilizare și deplasare a resurselor financiare. Acest lucru a permis executarea tranzacțiilor, a redus costurile și a contribuit la extinderea piețelor financiare internaționale;

3. „inovația financiară” cauzată parțial de dorința de a evita constrângerile legale într-un context tehnic și economic în schimbare rapidă a favorizat lansarea de noi metode care să răspundă atât noilor nevoi ale clienților, cât și presiunilor competitive, precum și preocuparea tot mai mare a instituțiilor financiare de a-și proteja profitabilitatea și de a preveni riscurile.

4. avem de-a face cu o diversificare din ce în ce mai mare a sistemelor financiare care implică flexibilitate.

Din cele relatate, am putea cu fermitate să deducem caracteristicile sistemului bancar:

- sistemul bancar se află într-o perpetuă evoluție;

- sistemul bancar este dinamic.

„În perspectivă sistemică, sistemul bancar reprezintă un subsistem al sistemului financiar aflat într-o permanență interacțiune cu celelalte componente ale acestuia: subsistemul asigurărilor, subsistemul pieței de capital, subsistemul finanțelor întreprinderilor, subsistemul bugetului de stat etc.” [3, p. 4]. Din perspectiva caracterului său, precizăm că sistemul bancar național face parte din sistemul bancar regional (european) sau sistemul bancar internațional. Dacă

plex way, with the aim of mobilizing financial funds in the form of deposits and distributing them in the form of credits, as well as to provide facilities, including payment systems, for various economic, financial or non-financial agents, including natural persons” [3, p. 4].

Currently, the banking system is at the center of the growth of financial transactions. In particular, the banking system played a leading role, not only in the financing of international trade, but also in relatively new areas such as the financing of corporate and state projects.

Therefore, in current banking systems, special attention is paid to cross-border financial flows, which have become a key element of the state’s economy. This situation is due to four decisive factors:

1. the evolution of the legal context allowed the opening of national markets to internal and external competition. This had the effect of increasing international interdependence;

2. changes in the field of information technologies and telecommunications, have allowed the implementation of new methods of mobilizing and moving financial resources. This enabled the execution of transactions, reduced costs and contributed to the expansion of international financial markets;

3. “financial innovation” caused in part by the desire to avoid legal constraints in a rapidly changing technical and economic context has favored the launch of new methods to respond to both new customer needs and competitive pressures, as well as a growing concern of financial institutions to protect their profitability and prevent risks.

4. we are dealing with an ever-increasing diversification of financial systems that involve flexibility.

From what has been reported, we could firmly deduce the characteristics of the banking system:

- the banking system is in a perpetual evolution;

- the banking system is dynamic.

“From a systemic perspective, the banking system represents a subsystem of the financial system in permanent interaction with its other components: the insurance subsystem, the capital market subsystem, the enterprise finance subsystem, the state budget subsystem

ne referim la sistemul bancar al Republicii Moldova, deoarece o parte a directivelor europene sunt transpuse în legislația bancară națională, am putea spune că sistemul bancar național este parte integrantă din sistemul bancar european sau, cel puțin, tinde spre a ajunge în respectiva comunitate. Totodată, concomitent cu alinierea Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene, sistemul bancar național se realizează și la standardele bancare internaționale prin implementarea Convențiilor Basel și altor acte internaționale relevante.

Amplificând corelativ relevanța studiului științific, am dori să ne expunem asupra esenței „operațiunilor bancare”. „Astfel, oscilațiile și inadvertențele limbajului juridic folosit în reglementări, au făcut ca la nivelul literaturii juridice de specialitate, operațiunilor de bancă să fie apreciate că vizează operațiunile de depozit, de efectuare de plăți și acordarea de credite, în timp ce operațiunile de schimb privesc operațiunile cu monedă și cu bilete de bancă” [12, p. 7]. „Operațiunile bancare principale au ca obiect moneda și creditul: băncile acceptă depozite de fonduri, acordă credite și emit sau gestionează mijloace de plată” [2, p. 14].

În viziunea profesorului D. D. Șaguna „operațiunile desfășurate de bănci se pot împărți în două mari categorii, și anume:

- operațiuni de atragere a resurselor financiare sau operațiuni pasive și
- operațiuni de plasare sau fructificare a acestor resurse sau operațiuni active, la care se adaugă o gamă largă de servicii bancare cu o pondere mai redusă în totalul activității băncilor, precum și anumite operațiuni excepționale și speculative” [14, p. 72].

O altă clasificare a activităților bancare este întâlnită în literatura de specialitate română. Savantul în domeniul dreptului bancar, I. Turcu, clasifică activitățile bancare în următoarele categorii:

„1. Operațiuni de atragere de depozite, la vedere și la termen, în cont, în numerar și cu titluri (operațiuni de rezervă);

2. operațiuni de acordare de credite pe termen scurt, mediu și lung prin avansuri pe titluri primite în garanție, prin scont și prin deschidere de credit (operațiuni de credit);

3. servicii bancare, care, la rândul lor, sunt împărțite în operațiuni accesorii (transferuri de fonduri, operațiuni de clearing și alte

etc.” [3, p. 4]. From the perspective of its character, we specify that the national banking system is part of the regional (European) banking system or the international banking system. If we refer to the banking system of the Republic of Moldova, because part of the European directives are transposed into the national banking legislation, we could say that the national banking system is an integral part of the European banking system or, at least, tends to reach the respective community. At the same time, simultaneously with the alignment of the Republic of Moldova with the standards of the European Union, the national banking system also aligns with international banking standards through the implementation of the Basel Conventions and other relevant international acts.

Correlatively amplifying the relevance of the scientific study, we would like to expound on the essence of “banking operations”. “Thus, the oscillations and inadvertences of the legal language used in the regulations, made that at the level of specialized legal literature, banking operations are considered to be aimed at deposit operations, making payments and granting loans, while exchange operations concern operations with currency and banknotes” [12, p. 7]. “The main banking operations are about currency and credit: banks accept deposits of funds, grant loans and issue or manage means of payment” [2, p. 14].

In the view of Professor D. D. Șaguna, “operations carried out by banks can be divided into two large categories, namely:

- operations to attract financial resources or passive operations and
- operations of placement or fruition of these resources or active operations, to which is added a wide range of banking services with a smaller weight in the total activity of banks, as well as certain exceptional and speculative operations” [14, p. 72].

Another classification of banking activities is found in Romanian specialized literature. The scientist in the field of banking law, I. Turcu, classifies banking activities in the following categories:

“1. Deposit-taking operations, sight and term, on account, in cash and with securities (reserve operations);

2. short-, medium- and long-term credit operations through advances on securities re-

operațiuni de virament, pe cont propriu sau în contul terților, primirea de titluri în garanție sau în depozit) și operațiuni și activități conexe (operațiuni valutare, operațiuni cu metale prețioase și cu alte valori cu grad înalt de lichiditate; intermedierea în plasamentul de valori mobiliare și oferirea de servicii legate de acesta; consultanță financiar-bancară, operațiuni de mandat)” [15, p. 99].

Din punct de vedere al conținutului, noțiunile de „operațiuni bancare” și „activități bancare” se suprapun. Autorii români G. Manolescu și A. Sîrbea Diaconescu precizează că „activitatea specifică a băncilor poate fi structurată în două categorii:

1. activități operaționale – concretizate în operațiuni de procesare a tranzacțiilor generate de relația bancă-client;

2. activități funcționale – necesare pentru susținerea realizării activităților operaționale: contabilitate, administrație, personal etc.” [9, p. 24].

„Sensul larg al noțiunii de activitate bancară cuprinde următoarele grupe de activități:

- activități de mobilizare a excedentelor monetare din economie și distribuirea acestora sub formă de credite în economie;

- activități de gestiune a mijloacelor de plată, prin intermediul produselor și serviciilor de plăți;

- activități de furnizare de servicii financiare diverse;

- activități de consultanță financiar-bancară;

- activități de gestiune a trezoreriei, prin operațiuni derulate pe piețele monetare;

- activități de natură comercială, cum ar fi vânzarea de metale prețioase, de imobile și bunuri mobile în contextul recuperării creanțelor etc.” [3, p. 6].

În fine, ne oprim asupra principalelor provocări de natură juridică prin care o activitate sau operațiune bancară realizată de entitățile bancare poate fi concepută sau analizată grație sistemului bancar prin care se derulează.

Asigurarea stabilității sistemului bancar devine un atribut esențial al băncii centrale, susținându-și obiectivul fundamental care este asigurarea stabilității prețurilor. Băncile centrale caută în mod tradițional stabilitatea financiară prin politica de piață deschisă,

ceived as a guarantee, by discount and by opening credit (credit operations);

3. banking services, which, in turn, are divided into ancillary operations (transfers of funds, clearing operations and other transfer operations, on one’s own account or on the account of third parties, receiving securities as a guarantee or in deposit) and operations and related activities (foreign exchange operations, operations with precious metals and other values with a high degree of liquidity; intermediation in the placement of securities and the provision of related services; financial-banking consultancy, mandate operations)” [15, p. 99].

In terms of content, the definitions of “banking operations” and “banking activities” overlap. Romanian authors G. Manolescu and A. Sîrbea Diaconescu specify that “the specific activity of banks can be structured into two categories:

1. operational activities – embodied in transaction processing operations generated by the bank-client relationship;

2. functional activities - necessary to support the implementation of operational activities: accounting, administration, personnel etc.” [9, p. 24].

“The broad meaning of the notion of banking activity includes the following groups of activities:

- activities to mobilize monetary surpluses in the economy and their distribution in the form of credits in the economy;

- payment means management activities, through payment products and services;

- various financial services provision activities;

- financial-banking consulting activities;

- treasury management activities, through operations carried out on the money markets;

- activities of a commercial nature, such as the sale of precious metals, real estate and movable goods in the context of debt recovery etc.” [3, p. 6].

Finally, we dwell on the main challenges of a legal nature through which a banking activity or operation carried out by banking entities can be conceived or analyzed thanks to the banking system through which it takes place.

Ensuring the stability of the banking system becomes an essential attribute of the cen-

participarea la sistemul de asigurare a depozitelor, funcția de creditor de ultimă instanță, garantarea funcționării sistemelor de plată și supravegherea sectorului bancar. Dimensiunea macroprudentială a stabilității financiar-bancare face totuși necesară monitorizarea acesteia, iar băncile centrale dispun de două metode pentru aceasta, evaluarea riscurilor potențiale care pot afecta stabilitatea sistemului și evaluarea solidității sistemului financiar și capacitatea acestuia de a rezista la șocuri. În aceste condiții, obiectivele politicii monetare și ale politicii de stabilitate converg.

Astfel, stabilitatea prețurilor ca obiectiv principal al băncilor a fost văzută drept cel mai bun mijloc prin care politica monetară poate contribui la o performanță economică mai bună. În al doilea rând, remarcăm transformările sectorului financiar ca urmare a liberalizării, inovațiilor financiare și creșterii mobilității capitalului.

Toate aceste elemente au determinat, spre sfârșitul secolului trecut, o reorientare a strategiei de politică monetară către țintirea directă a inflației. Obiectivul stabilității prețurilor este important pentru buna funcționare a economiei, care necesită încrederea investitorilor și permite o creștere economică susținută. Cu toate acestea, recent s-a observat că dezechilibrele financiare se manifestă și în economiile cu inflație redusă, iar consecințele grave ale crizelor afectează atât încrederea investitorilor, cât și creșterea economică. Având în vedere toate aceste aspecte și dezvoltarea piețelor de capital în economiile moderne și integrarea lor la nivel internațional, autoritățile monetare și-au concentrat atenția asupra stabilității financiare care a devenit al doilea obiectiv principal, alături de stabilitatea prețurilor.

Concluzii: Sistemul bancar este motorul oricărei economii, inclusiv a Republicii Moldova. Este un sistem cu impact enorm asupra dezvoltării țării, prin contribuția sa semnificativă la finanțarea economiei, la susținerea politicilor publice și sectoriale desfășurate de guvern. Totodată, revoluția tehnologică are un impact puternic asupra acestui sector, iar noi continuăm să suportăm efectele acestuia. Prin urmare, se dezvoltă o nouă eră comercială. Aceasta se bazează pe potențialul enorm al tehnologiilor informației și comunicațiilor care devin „sistemul nervos al sistemului bancar”

central bank, supporting its fundamental objective of ensuring price stability. Central banks traditionally seek financial stability through open market policy, participation in the deposit insurance system, the function of lender of last resort, guaranteeing the functioning of payment systems and supervision of the banking sector. The macroprudential dimension of financial-banking stability makes it necessary to monitor it, and central banks have two methods for this, the assessment of potential risks that may affect the stability of the system and the assessment of the soundness of the financial system and its ability to withstand shocks. Under these conditions, the objectives of monetary policy and stability policy converge.

Thus, price stability as the main objective of banks was seen as the best means by which monetary policy can contribute to better economic performance. Second, we note the transformations of the financial sector as a result of liberalization, financial innovations and increased capital mobility.

All these elements determined, towards the end of the last century, a reorientation of the monetary policy strategy towards the direct targeting of inflation. The objective of price stability is important for the smooth functioning of the economy, which requires investor confidence and enables sustained economic growth. However, financial imbalances have also recently been observed in low-inflation economies, and the severe consequences of crises affect both investor confidence and economic growth. Considering all these aspects and the development of capital markets in modern economies and their international integration, the monetary authorities focused their attention on financial stability which became the second main objective, next to price stability.

Conclusions: The banking system is the engine of any economy, including the Republic of Moldova. It is a system with an enormous impact on the development of the country, through its significant contribution to the financing of the economy, to the support of public and sectoral policies carried out by the government. At the same time, the technological revolution has a strong impact on this sector, and we continue to bear its effects. Therefore, a new commercial era is developing. This is based on the enormous potential of information and communication tech-

și dintre care, internetul, este cel mai important și cel mai mediatizat. Rezultă că sistemul bancar investește masiv în tehnologii, care devin mijloace esențiale pentru dezvoltarea activității bancare. Introducerea tehnologiilor informaționale și comunicațiilor este însoțită de o modificare a procesului de creare a valorii, o transformare a relațiilor cu clienții și implementarea diferitelor activități prin transfer automat de informații.

nologies that are becoming the "nervous system of the banking system" and of which the Internet is the most important and the most publicized. It follows that the banking system invests massively in technologies, which become essential means for the development of banking activity. The introduction of information and communication technologies is accompanied by a change in the value creation process, a transformation of customer relations and the implementation of various activities through automatic information transfer.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Armeanic A., Cojocaru V. Drept bancar. Chișinău: Tipocart Print, 2023. 154 p.
2. Bercea L. Drept bancar. Studii. București: Universul Juridic, 2014. 286 p.
3. Căpraru B. Activitatea bancară. Sisteme, operațiuni și practici. Ed. a II-a. București: Ed. C.H.Beck, 2014. 352 p.
4. Decocq G., Gerard Y., Morel-Maroger J. Droit bancaire. Paris: Ed. Revue Banque, 2011, 384 p.
5. Dekeuwer-Defossez F. Droit bancaire. Ed. a IV-a. Paris: Dalloz, 1999.
6. Dicționar de științe economice. Sub direcția: Claude Jessua, Christian Labrousse, Daniel Vitry. Chișinău: Ed. Arc, 2006.
7. Gavalda C., Stoufflet J. Droit bancaire. Institutions. Comptes. Operations. Services. Ed. a IV-a. Paris: Litec, 1999. 447 p.
8. Kirițescu C. C, Dobrescu E. M. Monedă. Mică enciclopedie. București: Ed. Enciclopedică, 1998. 294 p.
9. Manolescu G., Sîrbea Diaconescu A. Management bancar. București: Ed. Fundației „România de Mâine” 2001.
10. Mănescu D. M. Regimul juridic al societăților bancare. București: Ed. Hamangiu, 2009. 418 p.
11. Postolache R. Drept bancar. București: Ed. C:H.Beck, 2012. 368 p.
12. Săuleanu I., Smarandache L., Dodocioiu A. Drept bancar. Curs universitar. București: Universul Juridic, 2009.
13. Simon C. Băncile. București: Ed. Humanitas, 1993.
14. Șaguna D.D., Rațiu M.A. Drept bancar. București: Ed. C:H.Beck, 2007. 382 p.
15. Turcu I. Operațiuni și contracte bancare. București: Ed. Lumina Lex, 1997. 351 p.
16. Yoshinaru O. The Japanese Central Banking System compared with its European and American Counterparts. A new institutional economics approach. Singapore: Springer, 2019. 92 p.

Despre autor:

Ludmila GUȘTIUC,
doctorandă,
asistent universitar,
Catedra „Drept public, securitate
a frontierei, migrație și azil”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: lgustiuc@yahoo.com,
ORCID ID: 0000-0002-8516-4949

About author:

Ludmila GUȘTIUC,
PhD student,
university assistant,
Chair of "Public law, border security,
migration and asylum",
Academy "Ștefan cel Mare" of the MIA,
e-mail: lgustiuc@yahoo.com,
ORCHID ID: 0000-0002-8516-4949

PRINCIPIILE ȘI FUNCȚIILE DE BAZĂ ALE INSTRUMENTELOR JURIDICO-FINANCIARE DE PROTECȚIE A MEDIULUI

Ivan ȚERUȘ,
doctorand

În procesul de elaborare a cadrului juridic destinat contracarării oricăror fenomene negative este necesar, înainte de toate, a se pune la temelie anumite principii de funcționare, dar se mai cere și identificarea anumitor funcții pe care urmează a le îndeplini prin normele elaborate. Este și cazul principiilor de funcționare a instrumentelor economico-financiare de protecție a mediului care, după felul lor, sunt specifice și au un anumit impact financiar asupra celor ce obțin resurse bănești pe baza exploatării componentelor de mediu. De aceea, povara financiară a restabilirii mediului afectat prin activități economice urmează a fi impusă cu mare precauție și echitate în sarcina operatorilor economici, ținând seama de principiile generale în materie de protecție a mediului, dar și de exigențele legislației în domeniul economic, cu preponderență a celui comercial.

Cuvinte-cheie: mediu, economie, principii, funcții, activități de protecție, politici de mediu, costuri, sarcini, instrumente financiare, prejudiciu ecologic.

Introducere. Specific dreptului, dar nu numai, orice instituție are la baza reglementării și aplicabilității, unele principii ce exprimă viziuni generale despre necesitatea consacării, urmărind, în același timp, traseul funcționalității lor fără a admite vreo abatere. Or, potrivit noțiunilor unanim recunoscute, principiile dreptului sunt idei călăuzitoare, directive ce ghidează decizia legiuitorului exprimată prin legi în privința admiterii, interzicerii sau prescrierii comportamentului uman în societate în raport cu semenii săi, iar în contextul lucrării noastre, în raport cu factorii de mediu. Pe această care, remarcăm și importanța deosebită a principiilor de care se ghidează legislația

PRINCIPLES AND BASIC FUNCTIONS OF LEGAL-FINANCIAL INSTRUMENTS FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION

Ivan ȚERUȘ,
PhD student

In the process of developing the legal framework intended to counteract any negative phenomena, it is necessary, first of all, to lay the foundation for certain operating principles, but it is also required to identify certain functions that the elaborated rules are to fulfill. It is also the case of the principles of operation of the economic-financial instruments of environmental protection which, according to their type, are specific and manifest a certain financial impact on those who obtain financial resources based on the exploitation of environmental components. Therefore, the financial burden of restoring the environment affected by economic activities is to be imposed with great caution and fairness on the economic operators, taking into account the general principles in the matter of environmental protection, but also the requirements of the legislation in the economic field, with a preponderance of the commercial one.

Keywords: environment, economy, principles, functions, protection activities, environmental policies, costs, tasks, financial instruments, ecological damage.

Introduction. Specific to law, but not only, any institution has as a basis for regulation and applicability, some principles that express general visions about the necessity of consecration, following, at the same time, the route of their functionality without admitting any deviations. However, according to the unanimously recognized notions, the principles of law are guiding ideas, directives that guide the legislator's decision expressed through laws regarding the admission, prohibition or prescription of human behavior in society in relation to his peers, and in the context of our work, in relation to environmental factors. In this regard, we also note the particular im-

de mediu în partea ce reglementează instrumentele economico-financiare de protecție a mediului contra activităților economice cu impact sporit.

Metodele și materiale aplicate în realizarea prezentului articol sunt din cele mai eficiente și frecvent utilizate în studiile juridice, dintre care menționăm metoda analizei, metoda deducției, metoda sintezei, metoda istorică, metoda sistemică, precum și metoda empirică.

Rezultate obținute și discuții. Făcând parte din principiile instituțiilor dreptului, principiile ce fundamentează conceptul reglementării instrumentelor economico-financiare țin seama, în primul rând, de aspectul economic al activităților cu impact asupra mediului, încercând să regleze prin măsuri de ordin financiar comportamentul subiecților ce desfășoară aceste activități. De fapt, multe din principiile de ramură, specifice domeniului de drept al mediului, sunt proprii instrumentelor economico-financiare. Aici amintim principiul poluatorul plătește sau principiul precauției ori, așa cum este reglementat în conținutul Legii apelor (Capitolul IX), principiul recuperării costurilor, dar nu numai. De aceea, pentru că la această dată doctrina, iar mai cu seamă legislația de mediu încă nu cunoaște și nu reglementează separat prea multe principii specifice instrumentelor economice de protecție a mediului, în conținutul lucrării de față vom încerca să selectăm și să adaptăm diferite principii fundamentale ale ramurii de drept al mediului la cadrul instrumentelor economico-financiare, arătând baza lor legală și conceptuală.

Așadar, în menționarea principiilor și descrierii lor vom începe de la principiile fundamentale, trecând ulterior la cele strict specifice instrumentelor economice de protecție a mediului identificate în literatura națională de specialitate după cum urmează:

Principiul „poluatorul plătește” este cel mai cunoscut în materie de protecție a mediului, mai ales în ce privește aspectul economico-financiar de exploatare a componentelor de mediu, fiind și principiul pe care se fundamentează întreaga instituție a instrumentelor economice de protecție.

Adoptat, pentru prima dată, de către OCDE în 1972, principiul în discuție viza cerința imputării poluatorului a cheltuielilor

portanțe a principiilor care ghidează legislația de mediu în partea ce reglementează instrumentele economico-financiare pentru protecția mediului împotriva activităților economice cu impact sporit.

The methods and materials applied in the creation of this article are among the most effective and frequently used in legal studies, among which we mention the analysis method, the deduction method, the synthesis method, the historical method, the systemic method, as well as the empirical method.

Results obtained and discussion. Being part of the principles of law institutions, the principles that underpin the concept of regulating economic-financial instruments take into account, first of all, the economic aspect of activities with an impact on the environment, trying to regulate through financial measures the behavior of subjects carrying out these activities. In fact, many of the branch principles, specific to the branch of environmental law, are specific to economic-financial instruments. Here we mention the polluter pays principle or the precautionary principle, or as regulated in the content of the Water Law (Chapter IX), the cost recovery principle, but not only that. That is why, because at this time the doctrine, and especially the environmental legislation, still does not know and does not regulate separately too many principles specific to the economic instruments of environmental protection, in the content of the present paper we will try to select and adapt different fundamental principles of the branch of environmental law within the economic-financial instruments showing their legal and conceptual basis.

Therefore, in mentioning the principles and their description, we will start from the fundamental principles, later moving on to those strictly specific to the economic instruments of environmental protection identified in the national specialized literature as follows:

The “polluter pays” principle is the most well-known in environmental protection, especially in terms of the economic-financial aspect of exploitation of environmental components, being also the principle on which the entire institution of economic protection instruments is based.

Adopted, for the first time, by the OECD in 1972, the principle in question concerned the requirement to impute to the polluter the costs of measures adopted by public authori-

privind măsurile adoptate de autoritățile publice pentru ca mediul să fie menținut într-o stare acceptabilă. El se inspiră din teoria economică, potrivit căreia costurile sociale externe, care însoțesc producția, trebuie să fie internalizate, adică să fie luate în calcul de toți agenții economici în costurile lor de producție [8, p. 242].

O tălmăcire a sensului măsurilor economice de protecție a mediului, potrivită bine cu esența principiului „poluatorul plătește”, o identificăm în doctrina națională în conținutul lucrării semnate de autorul Grigore Ardelean. În viziunea domniei sale, prin acesta s-ar înțelege că agenții economici care desfășoară activități cu impact asupra mediului trebuie să-și planifice cheltuielile investiționale în modul în care acestea să includă și costul realizării unor măsuri de prevenire a poluării (instalarea unor filtre, achiziționarea unor echipamente necesare izolării locului unde se va produce o eventuală catastrofă ecologică etc.), acordându-se astfel prioritate conservării factorilor de mediu în raport cu profitul realizat prin activități economice [4, p. 48].

Într-o altă opinie, principiul avut în vedere se referă doar la internalizarea parțială a costurilor, permițând impunerea de taxe ori redevențe de către autoritățile publice [9, p. 119].

Evident, punctele de vedere rezultate din tălmăcirea destinației principiului enunțat sunt de o mare diversitate. În acest sens se menționează că semnificația acestui principiu poate îmbrăca mai multe forme, precum: instituirea de norme antipoluare, utilizarea unei fiscalități incitative, definirea unui regim de răspundere obiectivă, independentă de culpă pentru prejudiciul ecologic [8, p. 243].

După părerea noastră, principiul „poluatorul plătește” constituie fundamentul altor principii care, de fapt, devin mai apropiate instrumentelor economico-financiare de protecție a mediului. Vorbim aici de principiul recuperării costurilor, consacrat expres prin textul legii apelor (cap. IX), dar și de principiul priorității scopului de protecție a mediului în raport cu cel al satisfacerii intereselor economice. Or, potrivit art. 3 lit. a) al Legii 1515/1993 se promovează de titlu principiu *prioritatea scopurilor și activității de protecție a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin econo-*

ties to maintain the environment in an acceptable state. He is inspired by economic theory, according to which external social costs, which accompany production, must be internalized, that is, taken into account by all economic agents in their production costs [8, p. 242].

An interpretation of the meaning of economic environmental protection measures, well suited to the essence of the “polluter pays” principle, we identify in the national doctrine in the content of the work signed by the author Grigore Ardelean. In his lordship’s view, this would mean that economic agents carrying out activities with an impact on the environment must plan their investment expenses in such a way as to include the cost of carrying out some pollution prevention measures (installation of filters, purchase some equipment necessary to isolate the place where a possible ecological catastrophe will occur, etc.), thus giving priority to the conservation of environmental factors in relation to the profit achieved through economic activities [4, p. 48].

In another opinion, the principle considered concerns only the partial internalization of costs, which allows the imposition of taxes or royalties by public authorities [9, p. 119].

Obviously, the points of view resulting from the interpretation of the stated principle’s destination are of great diversity. In this sense, it is mentioned that the meaning of this principle can take several forms, such as: the establishment of anti-pollution rules, the use of incentive taxation, the definition of an objective liability regime, independent of fault for ecological damage [8, p. 243].

In our opinion, the “polluter pays” principle constitutes the foundation of other principles which, in fact, become closer to the economic-financial instruments of environmental protection. We are talking here about the principle of cost recovery, expressly established by the text of the water law (chapter IX), but also the principle of the priority of the purpose of environmental protection in relation to that of satisfying economic interests. However, according to art. 3 lit. a) of Law 1515/1993 promotes as a matter of principle the priority of the goals and activity of environmental protection within the realization of the economic and social-human interests of the population for the present and the future.

mic și social-uman ale populației pentru prezent și viitor.

În final, îl cităm pe autorul G. Ardelean care pe bună dreptate constată că în pofida aplicabilității de decenii bune a principiul de față, la nivel european, conținutul și esența sa rămân încă neclarificate pe deplin și nevalorificate în deplinătatea conținutului la care se referă [5, p. 135].

Principiul precauției, cunoscut pentru prima dată din conținutul Declarației Conferinței ONU de la Rio de Janeiro din 1992, enunță ideea că, în caz de risc de pagube grave ori inevitabile, absența certitudinii științifice absolute nu poate servi ca pretext pentru a amâna adoptarea de măsuri eficiente privind prevenirea degradării mediului. Cu toate acestea, dezbaterile de până acum nu au reușit să stabilească un sens exact și unic al principiului, care poate fi interpretat fie ca o atitudine de prudență rezonabilă care nu implică în mod necesar căutarea unei răspunderi, fie ca un nou fundament de răspundere în univers incert [9, p. 117].

De multe ori acest principiu este confundat cu cel al prevenirii, cu toate că acesta din urmă devine aplicabil riscurilor certe, iar principiul precauției are menirea de a impune măsuri din momentul sesizării unor riscuri incerte de producere, dar care prin potențialitatea și ireversibilitatea lor pot genera anumite prejudicii mult mai specifice în constatare, evaluare și reparare din cauza necunoașterii chiar în plan științific [4, p. 41]. După cum mai susține același autor, principiul precauției, venit din spațiul juridic occidental și situat între principiul prevenirii și cel al reparării prejudiciului, constituie o alternativă destul de favorabilă pentru cei ce desfășoară activități economice cu impact asupra mediului, care în schimbul sistării acestor activități ar fi mai preferabil să suporte anumite costuri din contul cărora va fi posibilă gestionarea riscului, mai puțin cunoscut, de daune sau chiar repararea promptă a prejudiciului adus mediului cu potențiale repercusiuni asupra persoanei.

Într-adevăr, activitățile cu impact asupra mediului nu pot fi interzise cu desăvârșire, doar însăși necesitățile existențiale ale omului implică utilizarea resurselor naturale, producerea, comercializarea, prestarea serviciilor

Finally, we quote the author G. Ardelean who rightly states that despite the applicability of the present principle for decades, at the European level, its content and essence still remain not fully clarified and not valued in the fullness of the content to which it refers [5, p. 135].

The precautionary principle, known for the first time from the content of the Declaration of the UN Conference in Rio de Janeiro in 1992, enunciates the idea that, in case of risk of serious or unavoidable damage, the absence of absolute scientific certainty cannot serve as a pretext to postpone the adoption of effective measures regarding the prevention of environmental degradation. However, the debates so far have failed to establish a precise and unique meaning of the principle, which can be interpreted either as an attitude of reasonable prudence, which does not necessarily involve seeking liability, or as a new foundation of liability in uncertain universe [9, p. 117].

Many times this principle is confused with the principle of prevention, although the latter becomes applicable to certain risks, and the principle of precaution is intended to impose measures from the moment certain risks of production are noticed, but which by their potentiality and irreversibility can generate certain much more specific damages in ascertainment, evaluation and repair due to ignorance even in scientific terms [4, p. 41]. As the same author also claims, the precautionary principle, which comes from the Western legal space and is located between the principle of prevention and the principle of repairing the damage, constitutes a fairly favorable alternative for those who carry out economic activities with an impact on the environment, which in exchange for stopping these activities would more preferable to bear certain costs on account of which it will be possible to manage the risk, less known, of damages or even the prompt repair of the damage caused to the environment with potential repercussions on the person.

Indeed, activities with an impact on the environment cannot be completely prohibited, only the very existential needs of man involve the use of natural resources, production, commercialization, provision of services, etc. However, the limitation of some dangerous activities is possible, and those with an impact, at the same time necessary for economic develop-

etc. Însă, limitarea unor activități periculoase este posibilă, iar a celor cu impact, în același timp necesare dezvoltării economice, trebuie să se desfășoare controlat, riscul cărora poate fi garantat cu resurse financiare din contul agenților economici, percepute în prealabil și destinate refacerii componentelor afectate.

Principiul răspunderii pentru prejudiciul viitor (răspunderea pozitivă) a fost adaptat și aplicat cu scopul consolidării cadrului juridic necesar procesului de prevenire a riscurilor viitoare, incerte, dar de o potențialitate plauzibilă, iar mai nou, doctrina încearcă să fundamenteze pe acest principiu regimul unei răspunderi aplicată cu anticipație pentru prejudiciile ce urmează să se producă în viitor [5, p. 127]. Același autor susține, în acest sens, că măsurile de responsabilizare pentru prejudiciul ecologic urmează a fi strămutate din „spatele” momentului producerii prejudiciului în „fața” acestui moment, atunci când la orizont apar primele semne de pericol, fără a se lăsa așteptate și consecințele negative, iar respectivele semnale sunt evidente chiar din momentul inițierii activității economice. Or, în același sens, autoarea D. Mîrzac (Mititelu) [10, p. 27-28], afirmă că principiul precauției este unul de anticipație: prejudiciul nu s-a produs, iar eventualitatea producerii lui nu este demonstrată în mod incontestabil și nici demonstrabilă.

Devenit o realitate juridică, deși încă contestată de unii, principiul precauției reprezintă o expresie a răspunderii întemeiate pe incertitudine, o răspundere fără obiect, dar care în mod paradoxal s-a impus nu numai în doctrină, ci și în dreptul pozitiv. Acest principiu vizează, de fapt, orice atitudine adoptată în vederea inițierii sau admiterii unei activități care implică posibilitatea presupunerii rezonabile că aceasta poate genera un pericol mediului sau sănătății omului [4, p. 4].

Cea mai mare susținere legislativă i se atribuie respectivului principiu prin Legea cu privire la plata pentru poluare, unde practic fiecare nomă transpune acest principiu, plata fiind făcut adesea cu anticipație, în avans. De altfel, majoritatea taxelor și plăților de poluare sunt percepute în prealabil prin toate sistemele – cel de permise, autorizare, licențiere etc., precum și taxele pentru introducerea în circuit a mărfurilor (prin producere sau import) care

must be carried out in a controlled manner, the risk of which can be guaranteed with financial resources from the account of economic entities, charged in advance and intended to restore the affected components.

The principle of liability for future damage (positive liability) was adapted and applied with the aim of strengthening the legal framework necessary for the process of preventing future risks, uncertain, but of a plausible potentiality, and more recently, the doctrine tries to base the regime of an applied liability on this principle with anticipation for the damages to be produced in the future [5, p. 127]. The same author claims, in this sense, that the responsibility measures for ecological damage, wants to be moved from “behind” the moment of the damage to “in front” of this moment, when the first signs of danger appear on the horizon, without waiting for the consequences negative, and those signals are evident right from the moment of the initiation of the economic activity. Or, in the same sense, the author D. Mîrzac (Mititelu) [10, p. 27-28], states that the principle of precaution is one of anticipation, the damage has not occurred, and the eventuality of its occurrence is not indisputably demonstrated nor demonstrable.

Having become a legal reality, although still contested by some, the precautionary principle represents an expression of liability based on uncertainty, a liability without an object, but which paradoxically has imposed itself not only in doctrine, but also in positive law. This principle covers, in fact, any attitude adopted in order to initiate or admit an activity that involves the possibility of a reasonable assumption that it may generate a danger to the environment or human health [4, p. 4].

The greatest legislative support is attributed to that principle through the Law on payment for pollution, where practically every name transposes this principle, the payment being often made in advance, in advance. Moreover, the majority of pollution taxes and payments are collected in advance through all the systems – that of permits, authorization, licensing, etc., as well as the taxes for the introduction into the circuit of goods (through production or import) which in the process of their use can cause damage environmental, often undetectable at the moment, but with irreversible impact.

în procesul utilizării lor pot cauza daune de mediu, de multe ori nedetectabile momentan, dar cu impact ireversibil.

Principiul recuperării costurilor constituie o emanație a principiului „poluatorul plătește”, fiind reglementat expres în conținutul Legii apelor (art. 54). Potrivit normei, pentru atingerea obiectivelor respectivei legi, se aplică principiul recuperării integrale a costurilor legate de folosința apelor, inclusiv evaluarea deplină a costului apelor, drept component al mediului și resursă naturală, în temeiul unei analize economice a folosinței apei și cu respectarea principiului „poluatorul plătește”. În sensul acestei norme, după cum prevede alin. 2, analiza economică cuprinde calculele relevante necesare realizării principiului recuperării costurilor serviciilor legate de folosința apei, având în vedere prognozele pe termen lung referitoare la cererea și la oferta de apă în districtele bazinelor hidrografice, și, în cazul în care este necesar, cu estimarea volumului, a prețurilor și a costurilor asociate serviciilor legate de utilizarea apei și cu estimarea investițiilor relevante. Printre altele, norma de la alin. 3 al aceluiași articol despre care discutăm precizează că sistemul taxei pentru apă este reglementat de Codul fiscal.

Principiul priorității scopului de protecție a mediului în raportul cu cel al satisfacerii intereselor economice

Odată cu recunoașterea problemei protecției mediului ca reprezentând un obiectiv de interes național deosebit de important, a cărui realizare condiționează însăși existența umană, s-a evaluat raportul dintre succesul dezvoltării economico-sociale și perspectivele de dezvoltare a mediului. Astfel, s-a stabilit o legătură indisolubilă între acești factori, respectiv atribuindu-i factorului de mediu o importanță primordială și sporită [6, p. 25]. Or, după cum mai afirmă autorii citați, pe baza acestui principiu toate activitățile trebuie să fie aduse în conformitate cu necesitățile de protecție a mediului, renunțând în același timp la activitățile poluatoare sau cauzatoare de daune mediului. Principiul dat presupune că folosirea resurselor naturale se admite numai în acele limite și domenii care ar exclude posibilitatea înrăutățirii condițiilor de mediu.

La nivel legislativ, principiul în discuție

The principle of cost recovery is an emanation of the “polluter pays” principle, being expressly regulated in the content of the Water Law (art. 54). According to the norm, in order to achieve the objectives of that law, the principle of full recovery of the costs related to the use of water is applied, including the full assessment of the cost of water as a component of the environment and a natural resource, based on an economic analysis of water use and in compliance with the “polluter pays” principle”. In the sense of this rule, as provided in paragraph 2, the economic analysis includes the relevant calculations necessary to realize the principle of recovering the costs of services related to the use of water, taking into account the long-term forecasts regarding the demand and supply of water in the watershed districts, and, if necessary, with the estimation of the volume, of prices and costs associated with services related to water use and with the estimation of relevant investments. Among other things, the norm from para. 3 of the same article we are discussing, specifies that the water tax system is regulated by the Fiscal Code.

The principle of the priority of the purpose of environmental protection in relation to that of satisfying economic interests

Recognizing the problem of environmental protection as representing a particularly important objective of national interest, the achievement of which conditions human existence itself, the relationship between the success of economic and social development and the prospects for environmental development was evaluated, thus establishing an indissoluble link between these factors, respectively assigning to the environmental factor a primary and increased importance [6, p. 25]. Or, as the cited authors also state, based on this principle, all activities must be brought in line with the needs of environmental protection, at the same time renouncing activities that pollute or cause damage to the environment. The given principle assumes that the use of natural resources is allowed only within those limits and areas that would exclude the possibility of worsening environmental conditions.

At the legislative level, the principle in question is reflected in art. 36, 37, 59 of the Constitution of the Republic of Moldova and in the organic laws regulating the use and protection

își găsește reflectarea în art. 36, 37, 59 ale Constituției Republicii Moldova și în legile organice ce reglementează domeniul de folosire și protecție a factorilor de mediu. Bunăoară, potrivit art. 3 alin. 2 din Legea nr.440/1995 [2] **în zona de protecție a apelor râurilor și bazinelelor de apă se instalează un regim special de activitate economică**, fapt ce ne vorbește despre prioritatea protecției apei în fața celei de utilizare a ei în scopuri economice.

Acestea fiind clarificate, după cum spuneam anterior, în textul de mai jos ne vom referi la unele principii identificate în literatura de specialitate [7, p. 118], care reflectă nemijlocit legătura lor cu instrumentele economico-financiare de protecție a mediului:

Principiul introducerii plăților sau impozitelor pentru utilizarea resurselor naturale, produselor ecologic periculoase și poluarea mediului.

Deși principiul adus în discuție este unul atotcuprinzător, referindu-se la aspectul folosirii cu plată a componentelor de mediu, totuși accentuează un trio de valori ce se cer a fi protejate de principiu, anume utilizarea resurselor naturale, a produselor ecologic periculoase și admiterea poluării mediului cu condiția suportării costurilor în mod anticipat prin intermediul impozitării.

Principalul efect al consacării respectivului principiu, raportat la instrumentele economico-financiare de protecție a mediului, îl constituie impunitatea stabilită prin art. 11 din Legea nr. 1540/1998 cu privire la plata pentru poluarea mediului. Potrivit textului normei invocate, subiecți ai taxei reglementate de prezentul articol sunt persoanele juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, sub orice formă stabilită de legislație. Mai mult, acest principiu se află la baza impunerii fiscale stabilită prin multe legi ce reglementează regimul juridic al folosirii diferitelor componente de mediu, având continuitatea în legislația fiscală (Codul fiscal).

Bunăoară, și legislația apelor, și legislația silvică, și cea a subsolului prevăd pentru folosirea resurselor naturale anumite taxe, făcând trimiteri la Codul fiscal sau la instrucțiuni care stabilesc modul de calculare a fiecărui tip de taxă.

Principiul compensării de către întreprinzătorii

of environmental factors. Well, according to art. 3 paragraph 2 of Law no. 440/1995 [2] in the water protection area of rivers and water basins, a special regime of economic activity is established, a fact that tells us about the priority of water protection over its use for economic purposes.

These being clarified, as we said before, in the text below we will refer to some principles identified in the specialized literature [7, p. 118], which directly reflect their connection with the economic-financial instruments for environmental protection:

The principle of introducing payments or taxes for the use of natural resources, environmentally hazardous products and environmental pollution.

Although the principle discussed is an all-encompassing one, referring to the aspect of the paid use of environmental components, it nevertheless emphasizes a trio of values that are required to be protected by the principle: namely the use of natural resources; environmentally hazardous products and the admission of environmental pollution on the condition that the costs are borne in advance through taxation.

The main effect of enshrining that principle, related to the economic-financial instruments for environmental protection, is the impunity established by art. 11 of Law no. 1540/1998 regarding payment for environmental pollution. According to the text of the cited norm, the subjects of the tax regulated by this article are legal entities, regardless of the type of property and legal form of organization, and natural persons who carry out entrepreneurial activity, in any form established by the legislation. Moreover, this principle also serves as the basis of taxation established by many laws regulating the legal regime of the use of different environmental components, having continuity in the fiscal legislation (Fiscal Code).

Well, the water legislation, the forestry legislation, and the underground legislation provide for certain taxes for the use of natural resources, referring to the Fiscal Code or to instructions that establish how to calculate each type of tax.

The principle of compensation by companies, organizations, citizens for the damage caused to the environment only concretizes the pecuniary obligation of each subject

prinderi, organizații, cetățeni a daunei cauzate mediului nu face decât să concretizeze obligația cu caracter pecuniar a fiecărui subiect care a adus atingere factorilor de mediu ce constă în remedierea acestora.

De altfel, respectivul principiu își găsește bază juridică în conținutul Legii cadru nr. 1515/1993 (art. 3 lit. c) [3], ce prevede: responsabilitatea tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului, prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum recuperarea pagubei, cauzate mediului și componentelor lui din contul celor care au admis (chiar și inconștient sau din neglijență) dauna.

Principiul realizării de către întreprinderi a măsurilor de protecție a mediului în baza propriilor resurse sau a creditelor pune baza reglementării obligației de suportare de către agenții economici a cheltuielilor legate de prevenirea daunei. Or, dacă potrivit cadrului juridic general, pe lângă taxele concrete impuse operatorilor economici care desfășoară activitate cu impact aceștia au și obligația de a întreprinde toate măsurile necesare protecției mediului, principiul în discuție ar extinde câmpul juridic de cuprindere a cheltuielilor necesare chiar și măsurilor de prevenție și a celor de salvare (prejudiciu de salvare) realizate de către subiecții cu statut de potențiale victime ale poluării, inițial, din contul lor. De asemenea, același principiu ar pune și baza reglementării, impunerii chiar la acordarea de credite preferențiale antreprenorilor care prin activitatea lor aduc atingere mediului, iar un anumit procent din aceste sume să fie destinate măsurilor economico-financiare de protecție a mediului. De altfel, în statele europene de mult timp sunt cunoscute creditele de mediu, bursele de mediu și chiar băncile de mediu despre care vom discuta în compartimentele următoare ale lucrării, aducând mai multe detalii.

Principiul utilizării resurselor financiare obținute din folosirea resurselor naturale și din recuperarea daunelor cauzate mediului numai în scopuri de protecție și de regenerare a mediului. Principiul dat, în fapt, se referă la obligația autorităților responsabile de administrarea fondurilor de mediu alimentate din taxele și plățile pentru utilizarea resurselor naturale, precum și cele pentru repararea

who has affected the environmental factors, which consists in their remedy

Moreover, that principle finds its legal basis in the content of the framework law, no. 1515/1993 (art. 3 letter c) [3], which provides for the responsibility of all natural and legal persons for the damage caused to the environment; preventing, limiting, combating pollution, as well as recovering the damage caused to the environment and its components at the expense of those who admitted (even unconsciously or through negligence) the damage.

The principle of environmental protection measures being carried out by enterprises based on their own resources or credits lays the basis for the regulation of the obligation of economic agents to bear the expenses related to the prevention of damage. Or, if according to the general legal framework, in addition to the specific taxes imposed on economic operators carrying out activities with an impact, they also have the obligation to take all the necessary measures to protect the environment, the principle in question would expand the legal field to include the expenses necessary even for the measures of prevention, why not also rescue (rescue damage) carried out by subjects with the status of potential victims of pollution, initially, on their own account. Also, the same principle would lay the basis for the regulation, the imposition even for the granting of preferential credits to entrepreneurs who, through their activity, harm the environment, and a certain percentage of these sums should be allocated to, obviously, economic-financial environmental protection measures. Moreover, environmental credits, environmental grants and even environmental banks have been known for a long time in European states, which we will discuss in the following sections of the paper, bringing more details.

The principle of using financial resources obtained from the use of natural resources and from the recovery of damage caused to the environment only for the purposes of environmental protection and regeneration. The given principle, in fact, refers to the obligation of the authorities responsible for the administration of environmental funds fed from taxes and payments for the use of natural resources, as well as those for the repair of ecological damage, to use them exclusively for the purposes of restoring the affected environ-

prejudiciului ecologic, de a le utiliza exclusiv în scopuri de refacere a componentelor de mediu afectate, dar și pentru realizarea unor măsuri cu caracter preventiv.

Funcțiile instrumentelor economico-financiare [7, p. 118].

După cum e și firesc, orice instrument de protecție a mediului trebuie, în mod necesar, să îndeplinească anumite funcții, să corespundă scopului pentru care au fost create și în același timp să producă efectele așteptate, fiind și cazul instrumentelor economico-financiare de protecție a mediului. Ca și în cazul principiilor ce le-ar fundamenta, funcțiile instrumentelor economice nu se prea bucură de multă tălmăcire în doctrina de specialitate, cu excepția scurteletor relatări oferite de autorul Arcadie Capcelea, pe care le vom arăta în cele ce urmează, dar și vom completa cu unele considerente ale noastre, după cum urmează:

Funcția de stimulare are la bază ideea interesării întreprinderilor în utilizarea cât mai rațională a resurselor naturale, în aplicarea măsurilor de protecție a mediului și de minimizare a poluării. După noi, respectiva funcție pare a fi limitată, iar în realitate ar presupune și faptul utilizării de către operatorii economici a tehnicii antipoluare, a celor mai inovative utilaje de producție, de captare a poluanților, de reciclare a reziduurilor de producere, precum și alte chestiuni financiare sub forma creditelor preferențiale, subvențiilor, scutirilor de taxe destinate încurajării la acțiuni prietenoase mediului. Or, împovărarea antreprenorului cu diferite taxe și plăți nu are decât să-l sufocă și îl face mai răutăcios, încercând să-și recupereze aceste costuri pe baza economisirii la procurarea și utilizarea tehnologiilor performante. Dimpotrivă, încurajarea și ajutorarea sa financiară în vederea procurării și aplicării celor mai ecologice tehnologii îl va face mai cooperant, mai interesat de a pune la dispoziția consumatorului produse obținute pe cale ecologică, fapt care îl va determina și mai mult la măsuri non-poluante.

Funcția de acumulare a surselor financiare este de îndreptare spre protecția mediului sau regenerarea resurselor naturale. Am mai avea de adăugat aici că sursele financiare acumulate ar avea nu doar destinația regenerării factorilor de mediu (și nu a resurselor naturale, pentru că multe din ele sunt nerege-

mental components, but also for carrying out preventive measures.

Functions of economic-financial instruments [7, p. 118].

As is natural, any environmental protection instrument must, necessarily, fulfill certain functions, correspond to the purpose for which they were created, and at the same time, produce the expected effects, which is also the case with the economic-financial instruments of environmental protection. As in the case of the principles that would underpin them, the functions of the economic instruments do not enjoy much interpretation in the specialized doctrine, except for the brief accounts provided by the author Arcadie Capcelea, which we will show in the following, but also complete with some considerations of ours as follows:

The incentive function is based on the idea of companies' co-interest in the most rational use of natural resources, in the application of measures to protect the environment and minimize pollution. According to us, that function seems to be limited, and in reality it would also imply the use by economic operators of anti-pollution techniques, of the most innovative production equipment, of capturing pollutants, of recycling production residues, as well as other issues financial in the form of preferential credits, subsidies, tax exemptions intended to encourage environmentally friendly actions. However, burdening the entrepreneur with various taxes and payments only suffocates him and makes him more evil, trying to recover these costs based on savings in the procurement and use of advanced technologies. On the contrary, encouraging and helping him financially in order to procure and apply the most ecological technologies will make him more cooperative, more interested in making available to the consumer products obtained in an ecological way, a fact that will lead him even more to non-polluting measures.

The function of accumulating financial sources, as the author claims, are those sources that can be directed to the protection of the environment or the regeneration of natural resources. I would also like to add here that the accumulated financial sources would not only have the destination of regenerating environmental factors (and not of natural resources, because many of them are non-renewable), but

nerabile), dar și a creării condițiilor necesare înmulțirii speciilor de plante, arbori, floră și faună, amenajarea parcurilor, crearea condițiilor de adaptare a lor și compensare a funcțiilor componente afectate sau scoase din circuitul natural prin folosirea lor, extragere sau deteriorare. De ce nu, aceste resurse ar putea fi utilizate și în procesul de interesare prin finanțarea proiectelor de afaceri avantajoase mediului, stimularea economică a subiecților cu atribuții în supravegherea folosirii resurselor naturale, educație ecologică, cercetare și invenție etc.

Funcția de compensare prevede recuperarea daunelor cauzate mediului în timpul folosirii resurselor naturale, atât prin poluarea lor, cât și prin cauzarea unor prejudicii la adresa sănătății populației. În mod evident, pentru că multe din componentele de mediu afectate nu pot fi reparate, regenerate altfel spus, sumele obținute din taxe și plăți, precum și cele estimate reparării prejudiciului ecologic, vor fi utile compensării funcțiilor pierdute de acele componente prejudiciate, fie total, fie parțial. Compensarea, în aceste cazuri, poate fi văzută sub forma constituirii altor componente noi, evident, pe cale naturală (plantare, importare a speciilor de animale și plante etc.) sau, de ce nu, artificială (construcția digurilor, desecare, depoluare etc.)

Funcția de prevenire presupune introducerea unor modificări necesare în procesele tehnologice, utilizarea resurselor la etapa de planificare, programare, în scopul minimalizării cheltuielilor și majorării beneficiilor. Făcând autorul trimitere la alți autori ruși consacrați [11, p. 76], subliniază că instrumentele economico-financiare stimulează aplicarea abordărilor de piață, în special aplicarea impozitelor ecologice, a comerțului cu drepturile de poluare etc.

Drept concluzie, este de menționat că măsurile economice de protecție a mediului au un puternic impact preventiv, atât sub aspectul pregătirii financiare de intervenție în cazul catastrofelor generate de activitățile economice, cât și investirea în activități de prevenție prin limitare a efectelor negative ce pot fi sesizate în viitorul apropiat sau cel îndepărtat. Mai mult, toate măsurile de prevenire în materie de mediu au la bază surse financiare fără de care ar deveni irealizabile.

also of creating the necessary conditions for the multiplication of plant species, trees, flora and fauna, setting up parks, creating the conditions for their adaptation and compensating the functions of the components affected or taken out of the natural circuit by their use, extraction or damage. Why not, these resources could also be used in the co-interest process by financing business projects advantageous to the environment, economic stimulation of subjects with duties in the supervision of the use of natural resources, ecological education, research and invention, etc.

The compensation function provides for the recovery of damages caused to the environment during the use of natural resources, both by polluting them and by causing damage to the health of the population. Obviously, because many of the affected environmental components cannot be repaired, regenerated in other words, the amounts obtained from taxes and payments, as well as those estimated to repair the ecological damage, will be useful to compensate the lost functions of those damaged components, either totally or partial. Compensation, in these cases, can be seen in the form of the creation of other new components, obviously, naturally (planting, importing animal and plant species, etc.) or, why not, artificially (construction of dams, drying, depollution, etc.).

The prevention function involves the introduction of necessary changes in the technological processes, the use of resources at the stage of planning, programming, in order to minimize expenses and increase benefits. Referring to other established Russian authors [11, p. 76], the author emphasizes that economic-financial instruments stimulate the application of market approaches, especially the application of ecological taxes, trade in pollution rights, etc.

In conclusion, the economic measures to protect the environment have a strong preventive impact, both in terms of financial preparation for intervention in the event of catastrophes generated by economic activities, as well as investing in prevention activities by limiting the negative effects that can be noticed in the near future or the distant one. Moreover, all preventive measures in environmental matters are based on financial sources without which they would become unfeasible.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă Nr. 440 din 27.04.1995. Monitorul Oficial Nr. 43 din 03.08.1995.
3. Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII din 16.06.1993, Monitorul Parlamentului Nr. 10 din 01.10.1993.
4. ARDELEAN G. Interferența principiilor răspunderii pentru dauna de mediu cu cele ale răspunderii civile delictuale. În: Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Ed. a XVI-a, nr. 1, Chișinău, 2016. pag. 4-48.
5. ARDELEAN G. Teza de doctor în drept. Repararea prejudiciului ecologic. Chișinău 2017, p. 135.
6. TROFIMOV Igor, ARDELEAN Grigore, CREȚU Andrian. Dreptul mediului. Bons Offices. Chișinău: S.n., 2015.
7. CAPCELEA Arcadie. Sistemul managementului ecologic. Ch: Î.E.P. Știința, 2013.
8. DUȚU M. Tratat de dreptul mediului, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
9. DUȚU M. Dreptul mediului, ediția a III-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010. p. 119.
10. MÂRZAC (MITITELU) D. Principiul precauției, Revista Legea și Viața, nr.2/2010, p. 27-28.
11. ȘTAINER A., MORTONAKOVA H., GUZIEVA S. Ghidul gestionării în domeniul protecției mediului. Biroul regional PROON pentru țările din Europa și CSI, Moscova, 2003 p. 76 [online] [accesat 20.07.2021]. Disponibil: <http://www.energyandenvironment.undp.org/undp/indx>.

Despre autor:

Ivan ȚERUȘ,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
master în drept,
ofițer principal de investigații
al SIC a Direcției Poliție, mun. Chișinău,
e-mail: tarusion88@mail.ru
ORCID ID: 0000-0003-3691-2717

About author:

Ivan ȚERUȘ,
PhD student,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MAI,
Master of Laws,
Chief investigative officer of the SIC of the DP
Chișinău municipality,
e-mail: tarusion88@mail.ru
ORCID ID: 0000-0003-3691-2717

CZU 347.734

DOI 10.5281/zenodo.8321096

ABORDAREA FRANCEZĂ DE CALIFICARE A RISCURILOR JURIDICE BANCARE

Natalia TÎLTU,
doctorandă

Odată identificate și evaluate, riscurile juridice pot fi tratate, controlate și monitorizate. Acesta este într-adevăr scopul ultimelor două etape ale managementului riscului juridic.

Tratarea riscurilor se face în principiu prin implementarea unor mijloace de atenuare a riscurilor, care în materie juridică se concretizează cel mai adesea prin politici de control adecvate, o politică contractuală inovatoare și o organizație eficientă a funcției juridice. În ceea ce privește managementul, acesta constă în monitorizarea permanentă a informațiilor raportate de liniile de business, crearea și actualizarea constantă a procedurilor interne în vederea controlării nivelului de risc juridic.

Cercetarea doctorală a relevat faptul că în sistemul bancar al Franței există un sistem performativ de consacrare și gestionare a riscurilor juridice bancare – ca un element fundamental al politicii de supraveghere și a normelor bancare prudentiale.

În rândurile ce urmează vom încerca să cercetăm și să generalizăm practica franceză, formulând concluzii și propunând anumite soluții pentru legiuitorul din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: risc bancar, risc juridic, managementul riscului, control, supraveghere, riscuri brute, risc net, clasificarea riscurilor juridice.

THE FRENCH APPROACH TO BANKING LEGAL RISK TREATMENT

Natalia TÎLTU,
PhD student

Once identified and assessed, legal risks can be treated, controlled and monitored. This is really the purpose of the last two stages of legal risk management.

The treatment of risks is done in principle by the implementation of means of mitigating risks, which in legal matters are most often concretized through adequate control policies, an innovative contractual policy and an effective organization of the legal function. With regard to management, it consists of the permanent monitoring of information reported by the business lines, the creation and constant updating of internal procedures with a view to controlling the level of legal risk.

The doctoral research revealed the fact that in the banking system of France there is a performant system of consecration and management of banking legal risks - as a fundamental element of the supervisory policy and prudential banking rules. In the following lines we will try to research and generalize the French practice, formulating conclusions and proposing certain solutions for the legislator from the Republic of Moldova.

Keywords: Banking risk, legal risk, risk management, control, supervision, gross risks, net risk, classification of legal risks.

Introducere. Instituțiile de credit se confruntă cu provocări semnificative în căutarea unor soluții eficiente pentru a gestiona și controla mai bine riscurile. Reducerea riscurilor devine preocuparea majoră a managerilor din societatea noastră. Băncile trebuie să țină cont de riscuri dacă doresc să supraviețuiască și să susțină afacerea. În acest context, principala activitate a managerului de risc și implicit a avocatului este de a avea o cunoaștere de nelipsit a portofoliului actual de riscuri și de a planifica evoluția lui viitoare. El trebuie să evalueze dacă toate riscurile asumate sunt acceptabile sau

Introduction. Credit institutions face significant challenges in their search for effective solutions to better manage and control their risks. Reducing risks is becoming the major concern of managers in our society. Banks need to take risk into account if they want to survive and sustain their business. In this context, the main activity of the risk manager and implicitly of the lawyer is to have an unflinching knowledge of the current portfolio of risks and to plan its future evolution. He must assess whether all the risks taken are acceptable or whether, on the contrary, they are too great in

dacă, dimpotrivă, sunt prea mari pentru a putea decide apoi asupra acțiunilor de implementat.

Numeroasele disfuncționalități și eșecuri ale sistemului bancar american, care au avut repercusiuni considerabile asupra instituțiilor financiare din întreaga lume, au determinat o creștere a reglementării în ceea ce privește managementul riscului bancar. Riscurile juridice nu au scăpat de aceasta, întrucât sunt acum incluse de reglementările internaționale (Acordurile Basel II) în categoria largă a riscurilor operaționale. Odată cu proliferarea proceselor și condamnărilor, riscul juridic a ajuns să completeze peisajul riscurilor bancare.

O parte semnificativă a acestei părți este dedicată determinării noțiunii de risc juridic bancar pentru a putea apoi evidenția problemele majore, precum și metodologia generală de gestionare a riscurilor juridice.

Metode și materiale aplicate. Abordarea științifică a subiectului a avut loc, preponderent utilizându-se metoda analitică. Având în vedere că se face o incursiune în dreptul comparat, fiind analizată practica Franței de calificare a riscurilor juridice bancare, s-a aplicat și metoda comparativă. Totodată, s-a făcut uz și de alte metode precum: metoda istorică, deducția, inducția și alte metode relevante cercetării.

Conținut de bază. Societatea noastră se confruntă cu omniprezența riscului, așa este cel puțin teza „societății riscului” a lui Ulrich Beck [3]. Suntem într-adevăr asaltați din toate părțile de incertitudini: incertitudine cu privire la statutul nostru obiectiv și subiectiv, incertitudine cu privire la valorile și evoluțiile societății noastre, incertitudinea economică și chiar scenariile unui viitor greu de imaginat. O parte constitutivă a naturii umane, incertitudinea a devenit omniprezentă la toate nivelurile societății, dobândind un aspect „global” și „cuprinzător” [22]. Lumea noastră socio-economică fiind puternic afectată, a cunoscut un boom în metodele de management. „Modelul managementului în general, cel al managementului riscului în special, după ce a colonizat toate formele de politică” [22] este acum aplicat în lumea juridică [1]. Managementul riscului a mobilizat mulți cercetători, în special în științe exacte, dar și în finanțe, marketing și economie. Managementul riscului este acum o funcție prezentă în companii și instituții indiferent de domeniul de activitate: bancar-financiar, asigurări, telecomunicații, aeronautică,

order to then be able to decide on the actions to be implemented.

The numerous dysfunctions and failures of the American banking system, which had considerable repercussions on financial institutions throughout the world, caused a rise in regulation in the area of bank risk management. Legal risks have not escaped this, as they are now included by international regulations (Basel II Accords) in the broad category of operational risks. With the proliferation of lawsuits and convictions, legal risk has come to complete the landscape of banking risks.

A significant part of this part is dedicated to determining the notion of banking legal risk in order to be able to highlight the major issues, as well as the general methodology for managing legal risks.

Applied methods and materials. The scientific approach to the subject took place, mainly using the analytical method. Considering that a foray into comparative law is being made, being analyzed the French practice of qualifying banking legal risks, the comparative method was also applied. At the same time, other methods were used, such as: the historical method, deduction, induction and other methods relevant to the research.

Basic content. Our society is faced with the omnipresence of risk, at least that is Ulrich Beck's "risk society" thesis[3]. We are indeed assailed from all sides by uncertainties: uncertainty about our objective and subjective status, uncertainty about the values and developments of our society, economic uncertainty and even scenarios of a future that is hard to imagine. A constitutive part of human nature, uncertainty has become ubiquitous at all levels of society, acquiring a "global" and "comprehensive" aspect [22]. Our socio-economic world being heavily affected, has experienced a boom in management methods. "The model of management in general, that of risk management in particular, having colonized all forms of politics" [22] is now applied in the legal world [1]. Risk management has mobilized many researchers, especially in the exact sciences, but also in finance, marketing and economics. Risk management is now a function present in companies and institutions regardless of the field of activity: banking-finance, insurance, telecommunications, aeronautics,

comerț și chiar în administrația publică. Pe plan mondial, totuși, există foarte puțină literatură de specialitate care abordează subiecte juridice din unghiul teoriei managementului riscului [29; 24; 2, p.8; 21]. Cu toate acestea, toată lumea este de acord să afirme că legislația reprezintă atât o sursă, cât și un instrument de reducere a riscurilor pentru companie și că juristul, cel mai adesea fără știrea lui, este și un nou tip de manager de risc. El trebuie să utilizeze sau să implementeze tehnici și instrumente de management al riscului juridic în cadrul societății bancare.

Pentru a controla riscurile legale, banca trebuie să implementeze sisteme de protecție și prevenire, care constituie în ultimă instanță elementele de tratare a riscurilor. Aceste măsuri urmăresc să reducă gravitatea consecințelor, pe de o parte, prin limitarea impactului în special al litigiilor juridice și probabilitatea apariției incidentelor de natură juridică, pe de altă parte, prin punerea în aplicare a unor măsuri menite să reducă frecvență. Reducerea riscului este într-un fel rațiunea de a fi a juriștilor și așa a fost întotdeauna. Desigur, în zilele noastre, munca de atenuare a riscurilor juridice capătă importanță având în vedere mai întâi includerea lor în calculul capitalului de reglementare și apoi în costul acestui tip de riscuri (pierderi financiare, costul litigiilor, costuri cu forța de muncă, riscuri de imagine etc.).

Dintre metodele care contribuie la controlul riscurilor, putem aminti măsurile de prevenire și protecție. Primul grupează toate acțiunile al căror scop este reducerea frecvenței riscului juridic. Prevenția vizează în principal cauzele riscurilor. Măsurile de protecție includ toate acțiunile care au ca efect reducerea severității riscului. Protecția vizează în special consecințele riscurilor legale.

Riscurile juridice apar de îndată ce personalul operațional începe să colecteze documentația legală necesară încheierii diferitelor și variate tranzacții bancare. Din această perspectivă, este evident că controlul juridic trebuie exercitat încă din faza precontractuală. Îl vom numi controlul ex-ante. Riscurile juridice se pot materializa și după semnarea contractului, în timpul execuției operațiunilor bancare. În acest caz, controalele juridice trebuie să ia forma unui control ex-post.

Control ex ante. Această formă de control se concentrează pe respectarea formalităților

trade and even in public administration. Worldwide, however, there is very little specialized literature that approaches legal topics from the perspective of risk management theory [29; 24; 2, p.8; 21]. However, everyone agrees that the law is both a source and a tool to reduce risk for the company and that the lawyer, most often without knowing it, is also a new type of risk manager. He must use or implement legal risk management techniques and tools within the banking company.

To control legal risks, the bank must implement protection and prevention systems, which are ultimately the elements of risk management. These measures aim to reduce the severity of the consequences, on the one hand, by limiting the impact in particular of legal disputes and the probability of the occurrence of incidents of a legal nature, on the other hand, by implementing measures aimed at reducing the frequency. Reducing risk is in a sense the *raison d'être* of lawyers, and always has been. Of course, nowadays the work of mitigating legal risks gains importance considering first their inclusion in the calculation of regulatory capital and then in the cost of this type of risks (financial losses, cost of litigation, labor costs, image risks etc.).

Among the methods that contribute to risk control, we can mention prevention and protection measures. The first groups all actions whose purpose is to reduce the frequency of legal risk. Prevention mainly targets the causes of risks. Protective measures include all actions that have the effect of reducing the severity of the risk. The protection is particularly aimed at the consequences of legal risks.

Legal risks arise as soon as operational staff begin to collect the legal documentation required to complete various and varied banking transactions. From this perspective, it is obvious that legal control must be exercised from the pre-contractual stage. We will call it *ex-ante* control. Legal risks can also materialize after signing the contract, during the execution of banking operations. In this case, the legal controls must take the form of an *ex-post* control.

Ex ante control. This form of control focuses on compliance with internal formalities prior to concluding a contract or entering into a financial-banking legal relationship. This is

interne anterioare încheierii contractului sau intrării într-un raport juridic financiar-bancar. Aceasta este o verificare minuțioasă a tuturor condițiilor legale și interne specifice fiecărei unități pentru minimizarea eventualelor riscuri juridice ulterioare. Acest control vizează în principal calitatea documentației necesare pentru a intra într-un raport juridic atât cu persoane private, cât și cu persoane juridice. Juriștii vor putea verifica ei înșiși toate aceste documente. În primul rând, juriștii întocmesc acordurile, condițiile de vânzare-cumpărare, scrisorile care însoțesc faza precontractuală. Apoi, juriștii trebuie să pună la dispoziție personalului operațional proceduri, manuale, chestionare, grile de evaluare completate cu ghiduri, fișe de control și eventual software capabil să ofere toate condițiile legale cerute anterior încheierii oricărei eventuale tranzacții bancare. Acest tip de control face posibilă identificarea riscului legal și evaluarea impactului acestuia asupra validității juridice a produsului bancar în cauză (de exemplu pentru a evalua valabilitatea sau eficacitatea unei garanții). Procedurile interne și software-ul destinat fazei precontractuale vor permite astfel verificarea întregii documentații legale a unui dosar (acte de garanție, proceduri de deschidere de cont, acordare de credite cu garanții etc.). Imperfecțiunile legale pot fi detectate și evaluate de personalul operațional. Acest lucru poate califica nivelul de risc juridic care rezultă.

Control legal ex-post. Controlul referitor la executarea contractului, care presupune verificarea conformității cu serviciile, plățile, modificările în contract, avize etc. Evaluarea periodică a calității juridice a tranzacțiilor bancare este un element fundamental în relația cu clientul. În consecință, controlul riscului juridic implică o reacție constantă la orice fapt nou care poate afecta mediul juridic al unei relații. În sfârșit, documentația juridică a unui dosar trebuie să facă obiectul unor verificări aprofundate.

Atât controalele ex-ante, cât și ex-post sunt efectuate asupra mai multor niveluri care implică diferiți actori și răspund la două principii fundamentale: sunt inițial în responsabilitatea persoanei care efectuează operațiunea și acoperă toate fazele existenței unei operațiuni bancare [28, p.453].

Controlul riscului juridic trebuie să inter-

a thorough check of all legal and internal conditions specific to each unit to minimize any subsequent legal risks. This control mainly concerns the quality of the documentation required to enter into a legal relationship with both private and legal persons. Jurists will be able to check all these documents themselves. First of all, the lawyers draw up the agreements, the terms of sale, the letters that accompany the pre-contractual phase. Then, the jurists must make available to the operational staff procedures, manuals, questionnaires, evaluation grids complete with guides, control sheets and possibly software capable of providing all the legal conditions required prior to the conclusion of any possible banking transaction. This type of control makes it possible to identify the legal risk and assess its impact on the legal validity of the banking product in question (for example to assess the validity or effectiveness of a guarantee). The internal procedures and the software intended for the pre-contractual phase will thus allow the verification of all the legal documentation of a file (guarantee documents, account opening procedures, granting loans with guarantees, etc.). Legal imperfections can be detected and assessed by operational staff. This can qualify the resulting level of legal risk.

Ex-post legal control. The control related to the execution of the contract, which involves the verification of compliance with the services, payments, changes in the contract, notices, etc. Periodic evaluation of the legal quality of banking transactions is a fundamental element in the relationship with the client. Consequently, legal risk control involves a constant reaction to any new fact that may affect the legal environment of a relationship. Finally, the legal documentation of a file must be subject to thorough checks.

Both ex-ante and ex-post controls are carried out on several levels involving different actors and respond to two fundamental principles: they are initially the responsibility of the person carrying out the operation and cover all phases of the existence of a banking operation [28, p.453].

Legal risk control must intervene through checks performed by the account manager. Legal risk control is governed by a fundamental

vină prin intermediul verificărilor efectuate de către managerul de cont. Controlul riscurilor legale este guvernat de un principiu fundamental conform căruia salariatul care efectuează operațiunea trebuie să se asigure că aceasta este în conformitate cu instrucțiunile în vigoare emise de funcția juridică. În contextul relațiilor sale comerciale cu clientul său, managerul de cont este responsabil de colectarea și calitatea documentației legale din dosarul său. Pentru aceasta, beneficiază de suportul procedurilor și manualelor legale, în special pentru realizarea auditului calității legale, cu ocazia pregătirilor de vizite și reînnoirii dosarelor. Este de fapt latura operațională care contribuie la avansarea durabilă și eficientă a controlului riscului juridic, prin integrarea acestei dimensiuni în abordarea sa comercială. Acțiunea sa în acest domeniu este esențială și trebuie să fie permanentă. El va putea îndeplini această sarcină întrebând în mod regulat de la clientul său pentru a obține date actualizate și, de asemenea, asigurându-se că elementele de identificare ale bunurilor clientului său și ale garantului sunt actualizate. În mod similar, îi revine să verifice capacitatea clientului, puterile de împrumut ale împrumutatului, în cazul punerii în aplicare a finanțării. Ierarhia acestuia va verifica în special calitatea diagnosticului juridic, iar juriștii le vor putea oferi, dacă este necesar, suport juridic în cazuri complexe.

Riscul legal poate fi atenuat intervenind concomitent asupra cauzelor și consecințelor iar în acest context formarea și conștientizarea angajaților, precum și securizarea tranzacțiilor contractuale și a produselor bancare, joacă un rol esențial.

Formarea și sensibilizarea colaboratorilor. În interesul de a proteja cât mai bine interesele băncii, juriștii trebuie să conștientizeze angajații cu privire la riscurile legale. Aceasta face parte din mijloacele clasice de prevenire a tuturor riscurilor în general și a riscului legal în special. Această acțiune de instruire și conștientizare este cu atât mai legitimă cu cât, așa cum am arătat, controlul riscului juridic se bazează în primul rând pe angajații de la front office, marea majoritate dintre aceștia fiind agenți de vânzări. În plus, juriștii, prin îndeplinirea acestei misiuni, protejează banca împotriva sancțiunilor disciplinare în cazul unei inspecții de către autoritățile de supraveghere.

Monitorizare legală și actualizare con-

principle that the employee performing the operation must ensure that it is in accordance with the applicable instructions issued by the legal function. In the context of his business relationship with his client, the account manager is responsible for the collection and quality of the legal documentation in his file. For this, it benefits from the support of legal procedures and manuals, especially for carrying out the legal quality audit, on the occasion of preparing visits and renewing files. It is actually the operational side that contributes to the sustainable and efficient advancement of legal risk control, by integrating this dimension into its commercial approach. Its action in this field is essential and must be permanent. He will be able to accomplish this task by regularly inquiring from his client to obtain up-to-date data and also ensuring that the identifiers of his client's assets and that of the guarantor are up-to-date. Similarly, it is up to him to check the capacity of the customer, the borrowing powers of the borrower, in case of implementing the financing. Its hierarchy will especially check the quality of the legal diagnosis, and the lawyers will be able to offer them, if necessary, legal support in complex cases.

The legal risk can be mitigated by simultaneously intervening on the causes and consequences and in this context the training and awareness of employees, as well as the securing of contractual transactions and banking products, play an essential role.

Training and sensitization of collaborators. In the interest of best protecting the bank's interests, lawyers must make employees aware of the legal risks. This is part of the classic means of preventing all risks in general and legal risk in particular. This training and awareness action is all the more legitimate because, as we have shown, the control of legal risk relies primarily on front office employees, the vast majority of whom are sales agents. In addition, lawyers, by fulfilling this mission, protect the bank against disciplinary sanctions in the event of an inspection by the supervisory authorities.

Legal monitoring and constant updating. The proliferation of banking, national and European regulations, as well as the constant evolution of legislative and disciplinary ju-

stantă. Proliferarea reglementărilor bancare, naționale și europene, precum și evoluția constantă a jurisprudenței legislative și disciplinare, fac din monitorizarea juridică instrumentul cel mai susceptibil de a atenua severitatea și probabilitatea riscurilor juridice. Supravegherea legală trebuie să fie însoțită de actualizarea în timp real a procedurilor interne și de obligația de a disemina informații altor angajați.

Asigurarea și adaptarea cadrului contractual. Asigurarea intrării în contact, negocierea și redactarea contractului, precum și managementul contractual riguros, capabil să asigure trasabilitatea, dovada și adaptarea la circumstanțe în schimbare de-a lungul duratei de viață a unui contract, constituie mijloace esențiale de prevenire și protecția sub aspectul riscurilor legale [30, pp.159-169]. Controlul riscurilor presupune în mod necesar o reflecție aprofundată asupra nevoilor băncii și ale clienților săi. Contractul trebuie să se adapteze la toate subtilitățile tehnologiei bancare, ținând cont în același timp de dimensiunea tehnică (online banking, produse financiare complexe, împrumuturi etc.), economică și juridică (clauze financiare adaptate constrângerilor legislative și de reglementare și intereselor banca și a consumatorilor, întreprinderilor, clienților neprofesioniști sau inițiați). Contractul ar trebui să anticipeze evoluția relației contractuale. Tocmai rolul esențial al diferitelor clauze contractuale constituie un instrument de prevenire și protecție. Astfel, este posibil să se stipuleze clauze de limitare a răspunderii civile și să se adapteze răspunderea civilă (o sumă forfetară limitată, un procent din valoarea contractului, în funcție de natura riscului suportat etc.).

La intrarea într-o relație. Riscul juridic poate fi controlat dacă juriștii au grijă să pună în aplicare proceduri riguroase care să explice personalului operațional regulile care trebuie respectate la intrarea într-o relație¹⁴¹⁶. Întrucât obligațiile bancherului în ceea ce privește deschiderea unui cont și operarea conturilor sunt numeroase¹⁴¹⁷, intrarea într-o relație reprezintă un punct culminant în dezvoltarea relației dintre bancă și clientul acesteia. Pe lângă colectarea exemplarelor de semnătură și împuterniciri, precum și livrarea unei copii a contractului de cont care definește în special condițiile referitoare la funcționarea contului curent, intrarea într-o relație trebuie să constituie un moment

risprudence, make legal monitoring the most likely tool to mitigate the severity and probability of legal risks. Legal oversight must be accompanied by real-time updating of internal procedures and the obligation to disseminate information to other employees.

Ensuring and adapting the contractual framework. Ensuring the entry into contact, negotiation and drafting of the contract, as well as rigorous contract management, capable of ensuring traceability, proof and adaptation of changing circumstances throughout the life of a contract, are essential means of risk prevention and legal protection [30, pp.159-169]. Risk control necessarily involves a thorough reflection on the needs of the bank and its clients. The contract must adapt to all the subtleties of banking technologies, while taking into account the technical dimension (online banking, complex financial products, loans, etc.), economic and legal dimensions (financial clauses adapted to the legislative and regulatory constraints of the bank and consumers, businesses, non-professionals or professionals). The contract should anticipate the evolution of the contractual relationship. Precisely the essential role of the various contractual clauses constitutes a prevention and protection tool. Thus, it is possible to stipulate liability limitation clauses and adapt the liability (a limited lump sum, a percentage of the contract value, depending on the nature of the risk incurred, etc.).

When entering a relationship. Legal risk can be controlled if lawyers are careful to implement rigorous procedures that explain to operational staff the rules that must be followed when entering into a relationship. As the banker's obligations regarding opening an account and operating accounts are numerous, entering into a relationship represents a culminating point in the development of the relationship between the bank and its client. In addition to collecting copies of signatures and powers of attorney, as well as delivering a copy of the account contract that defines in particular the conditions related to the operation of the current account, entering into a relationship must be a privileged moment for determining the legal framework that regulates the transactions that the bank and the client will process together. This determination is made by

privilegiat pentru determinarea cadrului legal care reglementează tranzacțiile pe care banca și clientul le vor procesa împreună. Această determinare se face prin intermediul unor documente specifice, a căror colectare este imperativă din punct de vedere juridic, deoarece acestea sunt adesea de natură a elibera banca de răspundere față de terți.

Cunoaște-ți clientul sau principiul „know your customer” [27, p.159]. Băncile au obligația legală de a identifica în mod corespunzător profilul clienților lor. Implementarea unei proceduri uniforme, simple și consecvente în ceea ce privește cunoașterea clientului dumneavoastră sub forma unui dosar sau chestionar s-a dovedit a fi un instrument util în atenuarea riscului juridic, mai ales având în vedere evoluția jurisprudenței în materie bancară care face o distincție devenită clasică între clienții începători și cei inițiați. Chestionarul privind profilul clientului este un document important care reunește datele colectate de bancă cu privire la cunoștințele clientului în materie financiară, experiența acestuia în domeniu, obiectivele sale, așteptările sale și situația sa financiară actuală. În cazul unei dispute cu clienții, bancherul poate oricând să se apere făcând dovada că a pus la dispoziție toate mijloacele necesare pentru a comercializa produse adaptate clienților săi.

Clauze de limitare și exonerare de răspundere. Bancherul poate fi scutit de obligația sa de a repara prejudiciul suferit de clientul său din cauza lipsei de informare, avertisment sau sfat dacă reușește să demonstreze că beneficiază de o cauză de scutire. Sursa scutirii băncii poate consta într-o clauză evazivă sau de limitare a răspunderii inserată în contract. Cu toate acestea, de foarte multe ori nu s-a stipulat nimic sau clauza nu poate fi invocată cu folos. În acest caz, bancherul ar putea încerca să evedențieze o cauză străină exoneratoare.

Multitudinea de excepții. Cu toate acestea, trebuie menționat că există mai multe excepții în acest sens. În primul rând, aceste clauze sunt considerate nescrise dacă există o prevedere legală care interzice expres asemenea clauze 1421. Apoi, potrivit articolului 1131 din Codul civil al Franței, părțile contractante nu pot afecta însăși esența contractului prin obligația sa fundamentală, sub sancțiunea de a-l lipsi de cauza sa. În fine, articolul L. 132-1 din Codul consumatorului al Franței interzice

means of specific documents, the collection of which is imperative from a legal point of view, since they are often likely to release the bank from liability to third parties.

Know your customer or the „know your customer” principle [27, p.159]. Banks have a legal obligation to properly identify the profile of their customers. Implementing a uniform, simple and consistent know-your-customer procedure in the form of a file or questionnaire has proven to be a useful tool in mitigating legal risk, especially given the evolution of banking jurisprudence that makes a now classic distinction between novice and initiated customers. The customer profile questionnaire is an important document that brings together the data collected by the bank regarding the customer’s financial knowledge, his experience in the field, his goals, his expectations and his current financial situation. In the event of a dispute with customers, the banker can always defend himself by proving that he has made available all the necessary means to market products adapted to his customers.

Limitation and exoneration clauses of responsibility. The banker may be relieved of his obligation to repair the damage suffered by his client due to a lack of information, warning or advice if he manages to demonstrate that he benefits from a cause of exemption. The source of the bank’s exemption may consist of an elusive or limitation of liability clause inserted in the contract. However, very often nothing has been stipulated or the clause cannot be usefully invoked. In this case, the banker could try to highlight an exonerating foreign cause.

The multitude of exceptions. However, it should be noted that there are several exceptions to this. First of all, these clauses are considered unwritten if there is a legal provision that expressly prohibits such clauses. Then, according to article 1131 of the Civil Code of France, the contracting parties cannot affect the very essence of the contract by its fundamental obligation, under the penalty of depriving it of its cause. Finally, article L. 132-1 of the French Consumer Code expressly prohibits abusive clauses, but often the clauses of exoneration or limitation of liability have “the object or effect of creating, to the detriment of the non-professional or the consumer, an im-

în mod expres clauzele abuzive, însă de multe ori clauzele de exonerare sau de limitare a răspunderii au „obiectul sau efectul de a crea, în detrimentul neprofesionistului sau consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților la contract” [28, p.457]. Este cazul în special al celui care ar prevedea că în cazul neîndeplinirii de către bancher a uneia dintre obligațiile sale de informare, avertizare sau consiliere, acesta nu va fi răspunzător pentru nici o despăgubire. Cu toate acestea, o astfel de clauză va fi considerată în unele cazuri abuzivă, atunci când clientul poate fi calificat drept consumator. Anumite clauze limitează răspunderea bancherului în caz de neexecutare parțială sau întârziere în executarea obligațiilor sale. Alte clauze se pot referi la cuantumul reparației, prin stabilirea unui plafon al dreptului clientului la despăgubire, dar principalul dezavantaj constă în faptul că, de cele mai multe ori, există o prevedere legală și/sau reglementară publică care impune obligațiile menționate, care previne efectiv excluderea acestuia din domeniul contractual.

Partajarea responsabilității. De cele mai multe ori, evenimentul invocat ca cauză străină nu prezintă caracteristicile de forță majoră. În această situație, bancherul poate beneficia eventual de o partajare a răspunderii, în funcție de faptul că este vorba despre un act al unui terț sau al clientului care contribuie la realizarea prejudiciului suferit de client. Astfel, dacă prejudiciul provine atât dintr-o culpă a bancherului, cât și dintr-o faptă a unui terț, clientul poate solicita despăgubiri pentru întregul său prejudiciu față de unul sau altul coresponsabil în aplicarea răspunderii în solidum. Apoi, în relația dintre coresponsabili, bancherul care a despăgubit integral clientul se poate întoarce împotriva terțului, ceea ce va duce la o împărțire a responsabilităților. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că în ceea ce privește piețele financiare, transpunerea Directivei MiFID în legislația națională franceză a restrâns posibilitatea reală de a avea o astfel de împărțire a responsabilității [28, p.458]. În realitate, în conformitate cu articolul L. 533-17, alin. 1 din Codul monetar și financiar al Franței, furnizorul de servicii care transmite instrucțiunea rămâne responsabil pentru exhaustivitatea și acuratețea informațiilor transmise, precum și pentru caracterul adecvat al recomandărilor sau sfaturilor. furnizate clientului în cau-

balance significantly between the rights and obligations of the parties to the contract” [28, p.457]. It is the case in particular of the one that would provide that in the event of the banker’s failure to fulfill one of his obligations to inform, warn or advise, he will not be liable for any compensation. However, such a clause will be considered abusive in some cases, when the customer can be qualified as a consumer. Certain clauses limit the banker’s liability in case of partial non-performance or delay in the performance of its obligations. Other clauses may refer to the amount of the repair, by establishing a ceiling of the client’s right to compensation, but the main disadvantage is that, most of the time, there is a legal and/or public regulatory provision that imposes the mentioned obligations, which effectively prevents its exclusion from the contractual field.

Sharing responsibility. Most of the time, the event invoked as a foreign cause does not present the characteristics of force majeure. In this situation, the banker may possibly benefit from a sharing of liability, depending on the fact that it is an act of a third party or of the customer that contributes to the damage suffered by the customer. Thus, if the damage comes from both the fault of the banker and the act of a third party, the client can request compensation for his entire damage against one or the other co-responsible in the application of joint and several liability. Then, in the relationship between co-responsible parties, the banker who fully compensated the client can turn against the third party, which will lead to a division of responsibilities. However, it should be noted that as far as financial markets are concerned, the transposition of the MiFID Directive into French national law has restricted the real possibility of having such a division of responsibility [28, p.458]. In reality, in accordance with article L. 533-17, para. 1 of the French Monetary and Financial Code, the service provider that transmits the instruction remains responsible for the completeness and accuracy of the information transmitted, as well as for the appropriateness of the recommendations or advice. provided to the customer in question. It is also provided that henceforth the service provider who receives the instruction or order from a customer remains responsible for pro-

ză. Se mai prevede ca de acum înainte furnizorul de servicii care primește instrucțiunea sau ordinul de la un client rămâne responsabil pentru prestarea serviciului sau executarea tranzacției, pe baza informațiilor sau recomandărilor date de celălalt prestator de servicii.

Utilitatea unei bune gestionări a obligațiilor legale și jurisprudențiale de informare, avertizare și consiliere. Bancherul poate încerca oricând să atenueze riscurile legale legate de presupusa lipsă de informare, avertizare și consiliere, prin exploatarea limitelor fiecăreia dintre aceste trei obligații. Astfel, cu titlu de exemplu, obligația de avertizare a bancherului care prestează servicii de investiții se limitează doar la tranzacțiile cu caracter speculativ [10]. O revizuire a jurisprudenței franceze arată că următoarele tranzacții au fost considerate speculative:

- tranzacții pe piața de decontare lunară [7];
- ordin de bursă cu serviciu de decontare amânată (OSRD) [13];
- tranzacții pe piețele futures [4];
- tranzacții efectuate pe Piața de Acțiuni Negociabile din Paris (Monep) [9];
- operațiuni de rafturi [5];
- ordin de bursă pe noua piață (în circumstanțe speciale) [15].

Pe de altă parte, următoarele tranzacții nu sunt, în principiu, considerate speculative [19]:

- abonament sau achiziție de unități SCPI [6];
- subscrierea de valori mobiliare ale unei companii străine care exploatează resurse miniere [9];
- fond mutual (FCP) [11],
- încheierea unei asigurări de viață [16];
- un contract de swap pe rata dobânzii atunci când abonatul ia cunoștință, de la începutul acestui contract, de dobânda maximă pe care va trebui să o suporte [12].

O altă limitare a obligației de avertizare se referă la dovada caracterului cunoștințelor clientului. După cum am arătat deja, evaluarea de la caz la caz este o sursă de risc juridic pentru bancă. Cu toate acestea, se poate transforma și într-un mijloc de atenuare a riscurilor, deoarece bancherul va avea întotdeauna o marjă de libertate suplimentară pentru a determina judecătorul de fond să considere clientul ca fiind informat. În timp ce în principiu, această calitate trebuie apreciată încă de la începutul relației dintre client și profesionist [8], jurisprudența acceptă

viding the service or executing the transaction, based on the information or recommendations given by the other service provider.

Usefulness of good management of legal and jurisprudential obligations of information, warning and advice. The banker can always try to mitigate the legal risks related to the alleged lack of information, warning and advice by exploiting the limits of each of these three obligations. Thus, by way of example, the obligation to warn the banker who provides investment services is limited only to speculative transactions [10]. A review of French jurisprudence shows that the following transactions have been considered speculative:

- transactions on the monthly settlement market [7];
- order with deferred settlement service (OSRD) [13];
- transactions on futures markets [4];
- transactions carried out on the Market of Negotiable Shares in Paris (Monep) [9];
- shelf operations [5];
- exchange order on the new market (in special circumstances) [15].

On the other hand, the following transactions are not, in principle, considered speculative [19]:

- subscription or purchase of SCPI units [6];
- subscription of securities of a foreign company that exploits mining resources [9];
- mutual fund (FCP) [11],
- concluding a life insurance [16];
- an interest rate swap contract when the subscriber becomes aware, from the beginning of this contract, of the maximum interest he will have to bear [12].

Another limitation of the obligation to warn concerns the proof of the knowledgeable nature of the customer. As we have already shown, the case-by-case assessment is a source of legal risk for the bank. However, it can also turn into a means of mitigating risks, because the banker will always have additional leeway to determine the trial judge to consider the client as informed. While in principle, this quality must be assessed from the outset of the relationship between the client and the professional [8], case law accepts that it can be acquired during the relationship. In this sense, we must

că poate fi dobândită în timpul relației. În acest sens, trebuie să menționăm o hotărâre recentă [18] a Curții de Casație prin care a reproșat Curții de Apel că nu a cercetat dacă clientul avea, „de la începutul relației contractuale, cunoștință de riscurile suportate în tranzacțiile speculative asupra piețele futures care scutesc de a-l informa cu privire la aceste riscuri sau dacă tranzacțiile în litigiu au avut loc după ce acesta a dobândit aceste cunoștințe [28, p.461]”.

În plus, s-a reținut că bancherul nu se poate mulțumi cu declarațiile clientului cu privire la propria sa competență, ci este obligat să verifice veridicitatea declarațiilor sale [17]. În plus, banca trebuie să țină cont de faptul că simpla deținere a diplomelor de studii superioare nu a fost considerată suficientă pentru a dovedi calitatea de client informat [13].

În concluzie, calitatea de client informat este apreciată concret în funcție de experiența bursieră a investitorului, profesia acestuia, capacitățile sale intelectuale, riscurile specifice fiecărui tip de operațiune. Totodată, se poate transforma însă într-un adevărat scut pentru răspunderea civilă a bancherului, dacă acesta reușește să evedențieze caracterul informat al clientului.

Riscuri brute versus risc net. În afară de orice măsuri de tratare și atenuare a riscurilor, riscurile sunt în starea lor brută. Atunci când există măsuri de control, protecție sau prevenire, sau chiar de atenuare, riscul brut (sau inherent) devine un risc net sau rezidual.

Evaluarea importanței riscului juridic brut. După cum am spus deja, riscul legal brut este cel care există în absența oricăror măsuri de tratament și atenuare. Este riscul așa cum îl identificăm mai întâi. Pentru a evalua gravitatea riscului legal, este necesar să se țină seama de consecințele dovedite (pentru incidente istorice/dovedite) și de potențialele consecințe (pentru incidente potențiale). Aceasta include inclusiv posibile sancțiuni civile și penale, sancțiuni pecuniare și disciplinare, dar și alte consecințe: pierderi financiare, costul soluționării plângerilor, costul litigiilor etc. [20, p.142; 23, p.110]. Evaluarea riscului brut se face și în funcție de frecvența acestuia. Pentru operațiunile în masă, o severitate scăzută asociată cu o frecvență ridicată poate fi foarte costisitoare pentru bancă, mai ales după intrarea în vigoare a acțiunilor colective franceze.

Evaluarea importanței riscului juridic net.

cite a recent judgment [18] of the Court of Cassation which reproached the Court of Appeal for not having investigated whether the customer had, „from the outset of the contractual relationship, knowledge of the risks incurred in the transactions on the futures markets exempting from informing it of these risks or if the disputed transactions had taken place after it had acquired such knowledge” [28, p.461].

Furthermore, it has been held that the banker cannot content himself with the declarations of the client as to his own competence, but he is required to verify the veracity of his statements [17]. In addition, the bank must take into account the fact that the mere possession of higher education diplomas was not considered sufficient to prove the quality of the informed client [13].

In conclusion, the quality of an informed client is concretely assessed according to the investor's stock exchange experience, his profession, his intellectual capacities, the specific risks of each type of operation. At the same time, it can turn into a real shield for the civil liability of the banker, if he manages to highlight the informed character of the client.

Gross risks versus net risk. Apart from any risk treatment and mitigation measures, the risks are in their raw state. When there are measures to control, protect or prevent, or even mitigate, the gross (or inherent) risk becomes a net or residual risk.

Evaluating the importance of gross legal risk. As we have already said, the raw legal risk is that which exists in the absence of any treatment and mitigation measures. It is risk as we first identify it. In order to assess the seriousness of the legal risk, it is necessary to take into account the proven consequences (for historical/proven incidents) and the potential consequences (for potential incidents). This includes possible civil and criminal sanctions, pecuniary and disciplinary sanctions, but also other consequences: financial losses, the cost of resolving complaints, the cost of litigation, etc. [20, p.142; 23, p.110]. The evaluation of gross risk is also done according to its frequency. For mass operations, a low severity associated with a high frequency can be very costly for the bank, especially after the entry into force of the French collective actions.

Assessment of the importance of the net

După evaluarea riscului juridic brut trebuie luate în considerare toate elementele care pot contribui la atenuarea acestuia. Sistemul de atenuare și control trebuie identificat și evaluat pentru fiecare dintre riscurile brute. Personalul operațional și juriștii trebuie să se poziționeze întotdeauna într-un proces de autoevaluare pentru a se pronunța asupra gradului de control al riscurilor și a domeniului de aplicare a acestor sisteme. Sunt relevante? Sunt potrivite? Sunt aplicate suficient? Cum să le îmbunătățim? Care este impactul lor? Care este frecvența asociată cu riscurile? Personalul operațional ar trebui să fie mai conștient de riscurile legale? După cum am spus deja când am prezentat conceptele fundamentale ale analizei riscului operațional, pentru a controla corect riscurile, este necesar, pe de o parte, să se evalueze cât mai bine probabilitatea și gravitatea acestora, iar pe de altă parte, pentru a putea evalua calitatea sistemului de diminuare a riscurilor. Într-adevăr, „fără evaluare corectă, nici un tratament corect și, prin urmare, erori cu atât mai penibile cu cât îl pun pe operator într-un fel de spirală care îl trage într-un stres din ce în ce mai mare și erori din ce în ce mai grave” [25, p.21].

Concluzii. Pentru evaluarea riscurilor juridice este necesar să se facă referire la o scală prestabilită, măsurându-i gravitatea. Putem astfel proiecta această evaluare în cadrul unui tabel creat pentru utilizarea personalului operațional și a juriștilor:

Risc juridic SCĂZUT:
banca își poate îndeplini obligațiile contractuale și/sau de reglementare
există un risc limitat de acțiune în justiție împotriva băncii
probabilitatea de a pierde clienți pe termen scurt este scăzută
nu este necesar să se depună eforturi suplimentare pentru menținerea imaginii băncii
există un impact redus asupra celorlalte activități ale băncii
Risc juridic MEDIU:
există unele dificultăți în a răspunde în limitele de timp stabilite pentru obligații contractuale/de reglementare ad-hoc, deși autoritățile de reglementare pot tolera întârzieri ad-hoc

legal risk. After the assessment of the gross legal risk, all the elements that can contribute to its mitigation must be taken into account. The mitigation and control system must be identified and assessed for each of the gross risks. Operational staff and lawyers must always position themselves in a self-assessment process in order to pass judgment on the degree of risk control and the scope of these systems. Are they relevant? Are they suitable? Are they applied enough? How to improve them? What is their impact? What is the frequency associated with the risks? Should operational staff be made more aware of legal risks? As we have already said when we presented the founding concepts of operational risk analysis, in order to properly control risks, it is necessary, on the one hand, to assess their probability and their seriousness as best as possible, and on the other hand, to be able to assess the quality of the risk mitigation system. Indeed, „without correct evaluation, no correct treatment, and therefore errors that are all the more embarrassing as they put the operator in a kind of spiral which drags him into ever greater stress and ever more serious errors” [25, p.21].

Conclusions. For the evaluation of legal risks it is necessary to refer to a pre-established scale, measuring its seriousness. We can thus design this evaluation within a table created for the use of operational staff and lawyers:

LOW legal risk:
the bank can meet its contractual obligations and/or regulatory
there is a limited risk of legal action against the bank
the probability of losing customers in the short term is low
it is not necessary to make additional efforts to maintain the image of the bank
there is little impact on the bank's other activities
MEDIUM legal risk:
there is some difficulty in responding within the time limits set to ad hoc contractual/regulatory obligations, although regulators may tolerate ad hoc delays

în prezența câtorva reclamații sau acțiuni în justiție din partea clienților (în sens larg), banca înregistrează doar pierderi financiare medii (considerate ca atare de către bancă)
există o pierdere de clienți minori sau o pierdere limitată a clienților majori
reputația băncii este afectată într-un mod limitat, care necesită un efort mic de reabilitare
întreruperi minore ale altor activități bancare

in the presence of a few complaints or legal actions on the part of customers (in the broad sense), the bank incurs only average financial losses (considered as such by the bank)
there is a loss of minor customers or a limited loss of major customers
the reputation of the bank is affected in a limited way, requiring little rehabilitation effort
minor disruptions to other bank activities

Risc juridic RIDICAT:
banca ar fi în imposibilitate de a îndeplini obligații de reglementare majore, situație care ar duce la supraveghere sau alte măsuri disciplinare (ex. suspendarea temporară a activităților etc.)
în prezența plângerilor sau acțiunilor în justiție susceptibile de a avea consecințe financiare grave pentru bancă
în cazul pierderii semnificative dovedite/potențiale ale clienților (minori și/sau majori)
reputația băncii este deteriorată și repararea acesteia necesită eforturi financiare suplimentare semnificative
evenimentele materializate sau cele previzibile sunt susceptibile de a crea perturbări majore în alte activități bancare
sanctiuni financiare și/sau disciplinare grave pentru nerespectarea obligațiilor de reglementare (pierderea licenței sau a dreptului de a opera pe piețe)
în cazul acțiunilor colective cu pierderi financiare extrem de grave
răspunderea penală a managerilor

STRONG legal risk:
the bank would be unable to meet major regulatory obligations, a situation which would lead to supervision or other disciplinary measures (eg temporary suspension of activities, etc.)
in the presence of complaints or legal action capable of entailing heavy financial consequences for the bank
in the event of proven/potential significant loss of customers (minors and/or major)
the reputation of the bank is damaged and its repair requires significant additional financial efforts
proven or simply feared events are likely to create major disruptions in other banking activities
heavy financial and/or disciplinary sanctions for non-compliance with regulatory obligations (loss of license or right to operate on the markets)
in the event of class actions with extremely severe financial losses
criminal liability of managers

Recomandări. Trebuie avut în vedere faptul că este imposibil să se reducă la zero probabilitatea ca un risc să apară. Prin urmare, soarta riscului net ar trebui decisă. De fapt, sunt posibile trei soluții:

- se reține riscul, prin asumarea posibilelor consecințe ale apariției acestuia, prin asigurarea mijloacelor necesare acoperirii acestuia;
- riscul este asigurat, banca având posibilitatea de a încheia un contract de asigurare. Cu toate acestea, această posibilitate este rare-

Recommendations. It should be taken into consideration that it is impossible to reduce to zero the probability that a risk will occur. Therefore, the fate of the net risk should be decided. In fact, three solutions are possible:

- the risk is retained, by assuming the possible consequences of its occurrence, by ensuring the necessary means to cover it;
- the risk is insured, the bank having the possibility to conclude an insurance contract. However, this possibility is rarely applicable to legal risks;

ori aplicabilă riscurilor juridice;

- riscul poate fi transferat unei terțe persoane, banca căutând astfel „protecție”.

Alegerea dintre opțiunile sale depinde de natura riscului. În ceea ce privește **riscurile juridice**, acestea vor fi cel mai probabil reținute și, prin urmare, acoperite de capitaluri proprii. După acest pas, ar trebui să se asigure urmărirea gestionării riscurilor juridice. Monitorizarea trebuie efectuată la intervale regulate printr-un mecanism conceput în acest scop. Evaluarea periodică a riscurilor juridice ar trebui să țină cont de feedback-ul dintr-un proces prestabilit și să conducă la actualizarea analizei și a priorităților stabilite de conducere.

- the risk can be transferred to a third party, the bank thus seeking „protection”.

The choice between its options depends on the nature of the risk. As far as **legal risks** are concerned, they will most likely be retained and therefore covered by equity. After this step, follow-up on legal risk management should be ensured. Monitoring should be carried out at regular intervals through a mechanism designed for this purpose. The regular assessment of legal risks should take into account the feedback from a predetermined process and lead to the updating of the analysis and the priorities set by management.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Baraduc Elisabeth., Le traitement juridique et judiciaire de l'incertitude. Ed.Dalloz. Paris, 2008. 242 p. ISBN-10: 2247080448; ISBN-13: 978-2247080441.
2. Barthelemy Jean. „L'ingenierie juridique, un concept; le juriste organisateur: son pretre”. Nr.3, 2005. Ed.GAZ. Paris, 2005. p.8.
3. Beck Ulrich. La societe du risque: sur la voie d'une autre modernite. Trad.din germană de L.Bernardi. Ed. Aubier. Paris, 2001. 521 p. ISBN: 9782700736793, 2700736796.
4. Cass.com., 5 noiembrie 1991, nr.89-18005. Bull.civ. IV, nr.327
5. Cass.com., 23 februarie 1993, nr.91-10.960
6. Cass.com., 22 mai 2001
7. Cass.com., 8 iulie 2003, recurs nr.00-18941
8. Cass.com. 8 iulie, 2003. Sepeau vs. Ste Ferri, Ferri și Germe: recurs nr.01-17710., Joly Bourse septembrie-octombrie 2003, §76 p.595.
9. Cass.com., 14 decembrie 2004, nr.02-13.638. Bull.civ. IV, nr.222, p.249
10. Cass.com., 8 martie 2005; Cass.com., 19 sept. 2006; Cass com., 22 mai 2001.
11. Cass.com., 19 septembrie 2006, recurs nr.05-14343. Bull.Civ. nr.185 p.204.
12. Cass.com., 19 iunie 2007. Bull.Civ. IV, nr.162, recurs nr.05-22037
13. Cass.com., 12 februarie 2008.
14. Cass.com., 12 februarie 2008
15. Cass.com., 25 martie 2008, nr.07-11554. Bull.Civ. IV, nr.69.
16. Cass.com., 7 iulie 2009. D.n.08-18194
17. Cass.com., 8 martie 2011, nr.10-10.798
18. Cass.com 12 iunie 2012, nr.11-21661, LPA 19 octombrie 2012, nr.210, p.7
19. Curtea de Casație a Franței. Raport anual 2010
20. Daunizeau Jean-Michel., Leimbach Martine. Controle des risques: mieux comprendre les fonctions juridiques et de conformite. Ed.Revue Banque, 2011. p.142 (202 p.). ISBN: 978-2-86325-570-4.
21. Downe Alexis. La gestion des risques contractuels par le contrat. Ed.Presses de l'Universite Toulouse Capitole. Toulouse, 2020. 811 p. EAN: 9782361702212.
22. Dupont Yves. Dictionnaire des risques. Ed.Armand colin. Paris, 2007. 568 p. EAN: 9782200279943.
23. Kerebel Pascal. Management des risques. Editions d'Organisation Eyrolles, 2009. p.110 (188 p). ISBN13: 978-2-212-54308-7.
24. Masson Antoine. Bouthinon-Dumas Hugues. „L'approche Law & Management”. În: Revue Trimestrielle du Droit Commercial et de Droit Economique. Nr.2, 2011. Paris, 2011. pp.233-254. ISSN: 0244-9358.
25. Metayer Yves. Hirsch Laurence. Premiers pas dans le management des risques. Ed.AFNOR, 2007. p.21 (136 p). ISBN-13: 978-2124651023.
26. Tîltu Natalia. Paradigma supravegherii bancare în spațiul Uniunii Europene. În: Mate-

- rialele mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 6 decembrie 2017. „Mecanisme de protecție a drepturilor omului.” Chișinău: CEP USM, 2018. 430 p. pp.335-342. ISBN 978-9975-71-978-0.
27. Roussille M. La commercialisation d'instruments financiers. BJB (Bulletin Joly Bourse et produits financiers) Nr.3, 2014. p.159.
28. Varnav Mihaela. La gestion des risques juridiques bancaires: etude appliquee aux obligations d'information, de mise en garde et de conseil. Droit. Universite Pantheon-Sorbonne. Paris I, 2014. Farncais. 540 p. NNT: 2014PA010281.
29. Verdun Franck. Le management strategique des risques juridiques. Ed.LexisNexis. Paris, 2013. 236 p. EAN13: 9782711017904; ISBN13; 978-2-7110-1790-4.
30. Veret Catherine., Mekouar Richard. Fonction: Risk manager. Ed.Dunod. Paris, 2005. 370p. ISBN-13: 978-2-10-048697-7.

Despre autor:

Natalia TÎLTU,
doctorandă,
Școala doctorală „Științe penale
și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: tiltu.tiltu@mail.ru
ORCID ID: 0009-0006-6457-0960

About author:

Natalia TÎLTU,
PhD student,
Doctoral School “Penal Sciences
and Public Law”,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA,
e-mail: tiltu.tiltu@mail.ru
ORCID ID: 0009-0006-6457-0960

CZU 351.74

DOI 10.5281/zenodo.8321109

**ȘEFII MILIȚIEI
DIN ORAȘUL CHIȘINĂU ÎN PERIOADA
17 APRILIE 1917 - 1 IANUARIE 1918**

Iulian CRIMINCEANU,
doctorand

Scopul cercetării în cauză este de a elucida o filă din istoria Basarabiei, dedicată șefilor miliției din orașul Chișinău în perioada 17 aprilie 1917 - 1 ianuarie 1918. Cercetarea reflectă reforma organelor de interne din anul 1917, care desființa poliția și înființa o nouă structură a Ministerului de Interne, miliția, la 17 aprilie 1917. Informațiile inedite obținute din surse documentare de arhivă ne permit să evidențiem cele 8 persoane din aparatul de conducere a miliției din orașul Chișinău. De asemenea, au fost sistematizate informații importante despre atribuțiile șefilor, raportate, studii, salarii etc.

Cuvinte-cheie: poliție, miliție, Ministerul Afacerilor Interne, milițian, directorat, Basarabia, Chișinău.

**THE CHIEFS OF POLICE IN THE CITY
OF CHIȘINĂU DURING THE PERIOD OF
APRIL 17, 1917 TO JANUARY 1918**

Iulian CRIMINCEANU,
PhD student

The aim of the research in question is to shed light on a chapter in the history of Bessarabia dedicated to the chiefs of the police in the city of Chișinău during the period of April 17, 1917, to January 1, 1918. The research reflects the reform of the internal organs in the year 1917 which abolished the police and established a new structure within the Ministry of Internal Affairs, namely the "miliția" – gendarmerie, on April 17, 1917. The unprecedented information from archival documentary sources allows us to highlight the eight individuals in the leadership apparatus of the "miliția" in the city of Chișinău. Additionally, important information regarding the responsibilities of the chiefs, reports, studies, salaries, etc., has been systematized.

Keywords: police, "miliția" / gendarmerie, Ministry of Internal Affairs, constable, directorate, Bessarabia, Chișinău.

Introducere. Structurile de interne mereu au fost unele dintre importante instituții de stat abilitate în păstrarea ordinii și securității publice, iar știința istorică a fost cea care cel mai bine a cercetat și a reflectat realitatea timpurilor. Cercetarea istorică privind structurile de interne din Basarabia, în ultimele două secole, rămâne slab investigată, din lipsa unor studii care ar pune în discuție problema respectivei instituții, în speță când vorbim despre perioada anului 1917, când la 17 aprilie 1917 în locul fostei instituții de sorginte imperială „Poliția” se instituie o nouă structură de stat „Miliția”, act care reprezintă o motivație și un interes deosebit pentru noi pentru a reflecta o filă din istoria Basarabiei prin prisma șefilor Miliției orașului Chișinău.

Cert este că cercetările istorice din spațiul românesc au atins subiectul la general, mai

Introduction. Internal structures have always been among the important state institutions empowered in maintaining order and public security, and historical science has been the field that has best researched and reflected the reality of the times. Historical research on the internal structures of Bessarabia in the past two centuries remains poorly investigated, due to the lack of studies that would address the issue of this institution, specifically when discussing the period of 1917. On April 17, 1917, a new state structure called the “miliția” was established in place of the former imperial institution “poliția”, which serves as a significant motivation and interest for us to reflect a page from the history of Bessarabia through the lens of the chiefs of the “Miliția” in the city of Chișinău.

It is definite that historical research in the Romanian space has addressed the subject in general, with a greater focus on the

mult reflectând asupra situației social-politice a Basarabiei și a schimbărilor survenite în perioada 1917-1918. Contextul Revoluției ruse din februarie și momentul reorganizării Basarabiei este bine reflectat în lucrarea memorialistică a lui Onisifor Ghibu *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*, Vol. I, Cluj, 1926, în care autorul se axează pe procesul emancipării naționale a Basarabiei. De apreciat este și lucrarea lui Petre Cazacu *Moldova dintre Prut și Nistru 1812-1918*, Iași, în care autorul redă într-un mod cât mai critic situația Basarabiei în anii 1917-1918. Cert este că Petre Cazacu reușește să ne prezinte o realitate a societății basarabene în perioada amintită, elucidând-o prin prisma unei „realități obiective”. Un alt cercetător, care a abordat diverse aspecte ale internelor este Valeriu Popovschi, istoric basarabean care o mare parte a activității sale și-a dedicat-o istoriei Basarabiei din perioada 1917-1918. În cadrul studiilor, cercetătorul prezintă o situație clară a schimbărilor politice survenite în Basarabia, prin analiza și definirea activității noului organ de conducere a regiunii, Sfatul Țării, dar și prin elucidarea activității Consiliului Directorilor Generali, printre membrii căruia îl identificăm pe conducătorul Internelor, Vladimir Cristi.

Pe lângă istoriografia națională unde am identificat câteva lucrări care ating amintitul subiect în mod tangențial, prin prisma socială și politică, vom remarca unele opere din istoriografia rusă. Este vorba despre lucrările savanților А. Борисов, А. Малыгин, Р. Мулукаев [1], care sistematizează informații despre momentul reformării organelor de interne din 1917, prin desființarea poliției și jandarmeriei și înființarea noii structuri de interne, miliția, în fostele teritorii administrate de Rusia. Amintim, de asemenea, aportul cercetătorilor В. В. Рыбников și Г. В. Алексушин [2] care descriu evoluția organelor de interne a Rusiei, de la origini până în preajma anilor 2000, actualizând detalii în cercetarea istorică. În acest sens, am depistat pentru perioada studiată date privind detașamentele de voluntari responsabili de păstrarea ordinii publice în perioada după desființarea poliției și

socio-political situation of Bessarabia and the changes that occurred during the period 1917-1918. The context of the Russian Revolution of February and the moment of Bessarabia's reorganization are well reflected in the memorial work of Onisifor Ghibu: *From Russian Bessarabia to Romanian Bessarabia*, Volume I, Cluj, 1926, in which the author explores the history of Bessarabia, particularly emphasizing the process of Bessarabia's transition from Russian to Romanian through the lens of national emancipation. In addition, worthy of appreciation is the work of Petre Cazacu, *Moldova between the Prut and the Dniester 1812-1918*, Iași; in which the author critically portrays the situation of Bessarabia in the years 1917-1918. It is certain that Petre Cazacu succeeds in presenting us with the reality of Bessarabian society during the mentioned period, elucidating it through the prism of an "objective reality".

Another researcher who has addressed various aspects of internal affairs is Valeriu Popovschi, the Moldovan historian, who dedicated a significant portion of his work to the history of Bessarabia during the period of 1917-1918. Within his studies, the researcher presents a clear picture of the political changes that occurred in Bessarabia by analyzing and defining the activities of the new governing body of the region, known as the Sfatul Țării, as well as elucidating the activities of the Council of General Directors, among whom we also find Vladimir Cristi, who headed the Ministry of Internal Affairs.

In addition to national historiography, where we have identified several works that touch on the mentioned subject tangentially from a social and political perspective, we will highlight some works from Russian historiography. These include the works of scholars А. Borisov, А. Malygin, and Р. Mulukaev [1], who systematize information about the moment of reforming the internal organs in 1917, through the abolition of the police and gendarmerie and the establishment of the new internal structure - the "Miliția", in the former territories administered by Russia. We also acknowledge the contributions of researchers Rybnikov V.V. and Aleksushin G.V. [2] Describing the evolution of Russia's internal organs from their origins until the early 2000s, while updating details in historical research, I have identified data for the

până la înființarea oficială a miliției. Un aport aparte îl aduc și autorii C. B. Глушаченко, С. В. Красильников, И. Е. Романов printr-un tratat al istoriei organelor de interne, expus în mici arii tematice. Îi vom menționa și pe В. Ф. Некрасов [3] și Н. Ерошкин [4]. În baza surselelor istoriografice ruse observăm faptul că procesul de constituire a noii structuri de interne a început într-o perioadă dificilă atât pentru Rusia, cât și pentru regiunea Basarabia, fapt argumentat prin descrierea amplă a situației de la Petrograd în perioada februarie - aprilie de către autorii ruși, când apar detașamentele de voluntari care asigurau securitatea publică în locul fostei instituții de sorginte imperială - poliția. De asemenea, observăm că procesul de constituire a noii instituții de stat, miliția, are loc și în Basarabia prin prisma istoriografiei române.

Metodologia aplicată. La realizarea investigației au fost aplicate: metoda istorică, care ne-a permis să determinăm impactul Revoluției din februarie 1917 și să evidențiem principalele etape de evoluție a structurilor polițienești din regiune, odată cu desființarea poliției și momentul înființării miliției. De asemenea, analiza comparată ne-a permis să elucidăm și să comparăm structura organizatorică, personalul și remunerările milițienilor în perioada 1917-1918. La realizarea cercetării au fost utilizate și alte metode, printre care: statistică, sistemică, empirică. Ca principii au fost aplicate: principiul obiectivității, principiul cronologic și cel al imparțialității istorice.

Rezultate obținute și discuții. Decretul despre înființarea miliției reprezintă o nouă etapă pentru istoria structurilor de interne și pentru istoria menținerii ordinii publice și a securității cetățenilor. Fiind emis de către noul Guvern provizoriu în frunte cu Gheorghe Lvov din Palatul de Iarnă din Petrograd într-un context dificil pentru ordinea publică, care, la acel moment, era una bulversată de consecințele revoluționare, pe de o parte, și, pe de alta parte, neorganizată din cauza lipsei de competență și profesionalism a voluntarilor civili, care se înrolau în regimentele de miliție civilă. Într-o astfel de atmosferă, la propunerea ministrului de

studied period regarding volunteer detachments responsible for maintaining public order after the abolition of the police and before the official establishment of the “miliția”. Noteworthy contributions are made by authors such as Glushachenko S.B., Krasilnikov S.V., Romanov I.E., who present a treatise on the history of internal organs, organized into various thematic areas. Additionally, we mention V. F. Nekrasov [3], N. Eroshkin [4], and others. Based on Russian historiographical sources, we observe that the process of establishing the new internal structure began during a challenging period for both Russia and the region of Bessarabia. This is substantiated by the comprehensive description of the situation in Petrograd from February to April by the Russian authors, highlighting the emergence of volunteer detachments that ensured public security in place of the former imperial institution, the “miliția”. Furthermore, we observe that the process of establishing the new state institution, the “miliția”, also took place in Bessarabia, as documented in the first Romanian historiography.

Applied Methodology. The following methods were employed in conducting the investigation: the historical method, which enabled us to determine the impact of the February 1917 Revolution and highlight the main stages of evolution of the “miliția” structures in the region, starting from the abolition of the police and the establishment of the “Miliția”. Furthermore, comparative analysis allowed us to elucidate and compare the organizational structure, personnel, and remuneration of the “miliția” men during the period of 1917-1918. In addition to these, other methods such as statistical, systemic, and empirical approaches were utilized in the research. The principles applied were objectivity, chronological order, and historical impartiality.

Results and Discussions. The decree establishing the “miliția” represents a new stage in the history of internal structures, as well as the history of maintaining public order and citizen security. Issued by the new provisional government led by Gheorghe Lvov from the Winter Palace in Petrograd, in a challenging context for public order, which, at that time, was disrupted by revolutionary consequences, on the one hand, and disorganized due to the lack of competence and professionalism of

Interne (principele Serghei Urusov), Guvernul provizoriu emitea două Decrete: „Despre înființarea miliției” și „Regulamentul provizoriu cu privire la miliție”. Decretul „Despre înființarea miliției” este format din opt articole și definea punctele principale privind rolul noii structuri. Acest fapt este bine redat începând cu Articolul I [5] în care se menționează că, în întreg spațiu administrat de Rusia, în locul Poliției se instituie organele de Miliție în baza următoarelor reguli punctate în articolele de mai jos. Articolul II: toate sumele alocate pentru întreținerea funcționarilor și angajaților din poliție pentru anul 1917 din bugetul de stat se transferă în gestiunea autorităților publice a județelor și orașelor pentru întreținerea miliției.

De remarcat că, conform Articolului III, responsabilă de stabilirea sumei salariilor milițienilor și tuturor angajaților și funcționarilor din cadrul structurii, în afară de salariul șefului de miliție, până la convocarea adunărilor Zemstvei și Dumei, era responsabilă Primăria județeană și orașenească, cu condiția să nu depășească bugetul stabilit pentru anul 1917. Conform aceluiași Decret, salariul șefului de miliție este stabilit într-un mod separat față de ceilalți angajați, și anume întreținerea șefilor de miliție pentru anul 1917 se stabilește în baza bugetului alocat foștilor ispravnici și polițmaisteri ai vechii poliții. Practic asistăm la o transferare a bugetelor din vechea structură de menținere a ordinii publice, poliția, la noua structură, miliția, creată de noua guvernare. Restul articolelor prevedeau transferarea atribuțiilor ispravnicilor din județe și a polițmaisterilor din orașe noilor șefi ai miliției județene și orașenești. O altă reglementare care ne atrage o atenție sporită este că până la pregătirea cadrelor calificate în noua structură, conform articolului VI, doar în orașele Petrograd, Nijni Novgorod și Rîbinsk vor activa în mod provizoriu un număr de persoane calificate și competente din fosta poliție, sub evidența șefilor milițiilor orașenești. În ceea ce privește ultimul articol evidențiem că, prin Decretul Guvernului, orașele Petrograd, Moscova, Kiev și Odessa vor avea o organizare a miliției mai specială (nu se menționează date concrete), aceasta urmând să fie definită după

civilian volunteers enlisting in civil “Miliția” regiments, on the other hand. In such an atmosphere, at the proposal of the Minister of Internal Affairs, Prince Serghei Urusov, the provisional government issued two decrees: “On the Establishment of the “Miliția” and “Provisional Regulations Regarding the “miliția”. The decree “On the Establishment of the “Miliția” consists of eight articles that define the main points regarding the role of the new structure. This fact is well reflected starting from Article I, which states that throughout the territory administered by Russia, the Police will be replaced by the organs of the “miliția”, based on the following rules outlined in the subsequent articles. Article II: all the funds allocated for the maintenance of officials and employees in the “miliția” for the year 1917 from the state budget are transferred to the management of public authorities in counties and cities for the maintenance of the “Miliția”.

According to Article III, it is noted that the responsibility for determining the salaries of the “miliția” staff and all employees and officials within the structure, except for the salary of the police chief, rested with the county and city authorities until the convocation of the zemstva and the дума, provided that it did not exceed the budget established for the year 1917. As per the same Decree, the salary of the “miliția” chief is determined separately from the other employees. Specifically, the maintenance of the “miliția” chiefs for the year 1917 is based on the budget allocated to the former ispravniks and “miliția” chiefs of the old “miliția” force. Essentially, we are witnessing a transfer of budgets from the old structure responsible for maintaining public order - the “miliția” - to the new structure, the “Miliția”, created by the new government. The remaining articles provided for the transfer of duties from the county ispravniks and city “miliția” chiefs to the new heads of the county and city “Miliția”. Another regulation that deserves special attention is that until qualified personnel are trained in the new structure, as stated in Article VI, a temporary number of qualified and competent individuals from the former “miliția” force will only operate in the cities of Petrograd, Nizhny Novgorod, and Rybinsk, under the supervision of the city “Miliția” chiefs. Regarding the final article, it is worth noting that through the gov-

un anumit regulament suplimentar, iar atribuțiile și rolul acesteia rămân la fel ca și în întregul spațiu controlat de Rusia.

Așadar, noua structură a organelor de interne, Miliția, se organiza în Miliția de Oraș (urbană) și de Județ (județeană), devenind un organ executiv al puterii de stat [6]. În sprijinul acestor constatări ne servesc următoarele date obținute în baza circularei din 29 aprilie 1917, cu numărul 25433 [7], trimisă de către Ministrul Afacerilor Interne (principele Serghei Urusov) comisarului Gubernial din Basarabia. După cum observăm, în baza circularei, ministrul cere autorităților din Basarabia să implementeze cât mai urgent decretul emis privind miliția. Aceleași reglementări clar stabileau că personalul trebuie să fie format din noi angajați. Astfel, noile autorități de la Petrograd își asigurau eliminarea din structura de interne atât sorgințele instituționale țariste, cât și personalul din fosta structură de interne, fapt realizat inclusiv în Basarabia.

Un alt aspect la care ne vom referi înainte de a analiza resursele umane ale noii structuri prin prisma șefilor de miliție este Regulamentul provizoriu cu privire la Miliție, cel de-al doilea decret al Guvernului provizoriu condus de către Gheorghe Lvov. Din cele 52 de articole ale Regulamentul Provizoriu [8], dedicate problemelor organizatorice și de definire a atribuțiilor milițienești, am constatat necesar să ne orientăm atenția spre partea a II-a a reglementării dedicată regulilor privind angajarea și eliberarea din funcție a milițienilor. În această ordine de idei, conform Articolului 10, șefii milițiilor sunt aleși și eliberați din funcție de către Zemstva Județeană / Duma Orășenească, pentru un termen nedeterminat. Când privește adjuncții șefilor, aceștia sunt angajați și eliberați din funcție la propunerea șefului de miliție sau a autorităților locale menționate mai sus. Angajarea și eliberarea din serviciu în celelalte funcții, în afara celor două menționate, sunt puse în totalitate la discreția șefilor de miliții, fapt care ne conduce la ideea că principiul alegerii a rămas în noua structură doar în cazul alegerii șefului de miliție, fie în județ, fie în oraș. Totodată, în conformitate cu prevederile regulamentului,

government decree, the cities of Petrograd, Moscow, Kiev, and Odessa will have a more specialized organization of the “Miliția” (specific dates are not mentioned), which will be defined according to a certain supplementary regulation. As for its responsibilities and role, they remain the same as in the entire territory controlled by Russia.

Therefore, the new structure of the internal organs was organized into City (urban) and County (județean) “miliția”, becoming an executive body of state power [6]. Supporting these findings are the following data obtained based on the circular dated April 29, 1917, under number 25433 [7], sent by the Minister of Internal Affairs, Prince Serghei Urusov, to the Gubernial Commissioner in Bessarabia. As we can observe, based on the circular, the minister requests the authorities in Bessarabia to urgently implement the decrees issued regarding the “miliția”. The same regulations clearly stipulated that the personnel should consist of new employees, thus ensuring the removal of both the institutional origins of the tsarist internal structure and the personnel from the former internal structure, a fact also achieved in Bessarabia.

Another aspect to which we will refer before analyzing the human resources of the new structure from the perspective of “miliția” chiefs is the Provisional Regulation on the “miliția”, the second decree of the provisional government led by Gheorghe Lvov. Out of the 52 articles of the Provisional Regulation [8], dedicated to organizational issues and the definition of “miliția” duties, we have found it necessary to direct our attention to Part II of the regulation, which is dedicated to the rules regarding the recruitment and dismissal of “miliția” officers. In this regard, according to Article 10, “miliția” chiefs are elected and dismissed by the County Zemstva / City Duma for an indefinite term. As for the deputies of the chiefs, they are hired and dismissed at the proposal of the “miliția” chief or the aforementioned local authorities. The hiring and dismissal of personnel in other positions, apart from the two mentioned, are entirely at the discretion of the “miliția” chiefs, which leads us to the idea that the principle of election only applies to the election of the “miliția” chief, either in the county or the city. Furthermore, in accor-

articolele 13-15 [9], putea deveni milițian persoana care locuia în spațiul teritorial administrat de Rusia și avea atinsă vârsta de 21 ani, care nu a fost niciodată deferit justiției și nu a avut antecedente penale comise anterior, în decursul ultimilor 5 ani, precum jafuri, fraude etc. Totodată, candidații nu trebuiau să aibă datorii față de stat și aveau obligația să nu dețină bordeluri. Cât privește persoanele candidate la funcțiile de șef al miliției și adjunct al șefilor de miliții, acestea trebuiau să posede obligatoriu studii nu mai jos de medii, iar ceilalți candidați la funcțiile subordonate celor enunțate se acceptau fără studii, cu condiția unui comportament decent și competent structurii de interne. Interesant este că în cazurile absenței șefilor de miliții de la serviciu din motive de sănătate, vacanță sau concediere, atribuțiile funcției trec la adjunctii acestora, iar în cazul în care nici șefii de miliții, nici adjunctii acestora nu sunt prezenți la serviciu, atribuțiile se transmit unui șef de sector din cadrul miliției.

Printre atribuțiile Miliției amintim: menținerea ordinii și securității publice; protejarea tuturor persoanelor de orice act de violență sau intimidare; de a lua măsuri pentru oprirea oricăror acțiuni de încălcare a legilor, drepturilor civile și a ordinii publice; de informare a cetățenilor despre măsurile întreprinse de către autoritățile publice locale; de eliberare a actelor de identitate și a altor documente precum certificate, adeverințe – printre care și adeverințe de sărac (probabil se au în vedere cei social vulnerabili); de a duce evidența populației în regiunile necesare [10]; de a emite procese verbale în toate cazurile de violență și de încălcări ale drepturilor cetățenilor, dacă acestea le sunt necesare victimelor pentru apărare; protejarea bunurilor publice; protejarea străzilor, drumurilor și supravegherea ordinii mișcării; luarea măsurilor necesare pentru păstrarea securității și ordinii în timpul incendiilor, inundațiilor sau altor incidente. În acest context, șefilor de miliție le revenea o responsabilitate enormă în exercitarea funcției publice, fiind totodată obligați să se supună autorităților publice locale, în funcție de tipul miliției: fie județeană supusă Zemstvei, fie orășenească supusă Dumei;

dance with the provisions of the regulation in Articles 13-15 [9], a person who resided in the territorial area administered by Russia and had reached the age of 21 could become a “miliția” officer, with condition that they had no previous criminal record such as robbery, fraud, etc., committed within the last 5 years, and they should not have any debts to the state or operate brothels. As for the candidates for the positions of “miliția” chief and deputy “miliția” chiefs, they were required to possess at least secondary education, while other candidates for subordinate positions were accepted without formal education, provided they demonstrated decent and competent behavior within the internal structure. Interestingly, in cases where “miliția” chiefs are absent from work due to health reasons, vacation, or dismissal, the responsibilities of the position are transferred to their deputies. If both the “miliția” chiefs and their deputies are absent from work, the responsibilities are passed on to a sector chief within the “miliția” force.

Among the responsibilities of the “miliția”, we mention: maintaining public order and security; protecting all individuals from any act of violence or intimidation; taking measures to stop any actions that violate laws, civil rights, and public order; informing citizens about the measures taken by local public authorities; issuing identity documents and other documents such as certificates and attestations, including certificates of poverty (likely referring to socially vulnerable individuals); keeping records of the population in the necessary regions [10]; issuing official reports in all cases of violence and various violations of citizens’ rights, if these are necessary for the victims’ defense; protecting public property; safeguarding streets, roads, and overseeing traffic control; taking necessary measures to maintain security and order during fires, floods, or other incidents. In this context, the chiefs of the “miliția” had a tremendous responsibility in carrying out their public function, being also obligated to obey local public authorities, depending on the type of “miliția” force, either county “miliția” subordinate to the Zemstva, or municipal “miliția” subordinate to the Duma, and also obligated to fulfill any legal requirement to the extent of their structure’s competence at the request of the county com-

totodată, erau obligați să îndeplinească orice cerință legală, în măsura competenței structurii la cerința comisarului județean. La rândul său, șeful miliției i se supun adjuncții șefilor, șefii de sectoare, adjuncții acestora, după care milițienii superiori și milițienii inferiori.

Un aspect la fel de important, care ne face o claritate în domeniul ce ține de funcția de șef al miliției, îl remarcăm în cea de-a VII-a parte a amintitului Regulament, care îl obligă pe șeful miliției să prezinte un raport anual privind activitatea sa administrațiilor publice, Zemstvei Județene și Dumei Orășenești; pe lângă aceasta, același raport șeful miliției este obligat să-l prezinte inspectorului guvernamental al miliției. În cazurile apariției unor neclarități în raportul de activitate a șefilor, Zemstva județeană și Duma orășenească aveau toate prerogativele ca să-i solicite șefului de miliție informații suplimentare și chiar să-i ceară să dea explicații personal.

Răspunderea disciplinară - șefii milițiilor și adjuncții acestora în cazul unor încălcări nu se pedepsesc disciplinar, ci definitiv prin eliberare din funcție sau deferirea justiției, după caz, dacă încălcarea este gravă. Totodată, pe lângă plângeri un rol aparte îi revenea inspectorului guvernamental, o funcție instituită pentru a controla structura miliției direct de către autoritățile centrale, fiind o funcție specială [11], ierarhic subordonată direct ministrului de Interne, implementată în fiecare gubernie controlată de Rusia. Comisarilor guberniali instituți de către Guvernul provizoriu de la Petrograd, împreună cu autoritățile guberniale, le reveneau atribuțiile de: conducerea activității miliției în limitele guberniei; de a da indicații și dispoziții structurilor milițienești în limitele competenței; de a reglementa circulația milițienilor în gubernie în baza instrucțiunilor emise de comisarii guberniali și de județe.

Dacă e să ne întrebăm cum era organizată fosta structură de interne *poliția*, și cui se supuneau șefii poliției, atunci remarcăm că după anexarea din 1812 autoritățile ruse au instituit în noua regiune organe de poliție de tip rusesc, având un rol administrativ pronunțat. Primele structuri polițienești au fost organizate în ora-

missioner. In turn, the chief of “miliția” is subordinated to the deputy chiefs, sector chiefs, and their deputies, followed by senior “miliția” employees and junior “miliția” employees.

An equally important aspect, which provides us with clarity regarding the function of the chief of the “Miliția”, is highlighted in Part VII of the aforementioned regulation. It obliges the chief of the “Miliția” to present an annual report on their activities to the public administrations, the County Zemstva, and the City Duma. Additionally, the same report must be presented to the governmental inspector of “Miliția”. In cases where there are ambiguities in the activity report of the chiefs, the County Zemstva and the City Duma have the prerogative to request additional information from the chief of the “miliția” and even demand personal explanations. Disciplinary responsibility for the chiefs of the “miliția” and their deputies, in the event of violations, is not subject to disciplinary punishment, but rather to definitive removal from office or referral to the judiciary, depending on the severity of the violation. Furthermore, in addition to complaints, the governmental inspector plays a distinct role, a function established to directly control the structure of the “miliția” by the central authorities, a special position [11], hierarchically subordinated to the Minister of Internal Affairs. This position is implemented in each governorate controlled by Russia, alongside the gubernatorial commissioners instituted by the provisional government in Petrograd, who, together with the gubernatorial authorities, are responsible for: managing the activities of the “miliția” within the limits of the governorate; providing instructions and directives to the “miliția” structures within their competence; regulating the movement of the “Miliția” employees within the governorate based on the instructions of the gubernatorial commissioners and those of the counties.

If we were to inquire about the organization of the former internal “miliția” structure and to whom the “miliția” chiefs were accountable, we would notice that after the annexation of 1812, the Russian authorities established Russian-style “miliția” bodies in the new region, with a pronounced administrative role. The first “miliția” structures were organized in the city of Chișinău, which was initially divided

șul Chișinău, care la început era împărțit în trei sectoare polițienești cu următoarele funcții: un polițmaistru, trei șefi de sector, șase supraveghetori de cartier, un supraveghetor al pieței, un conțopist, doi ajutori ai acestuia și un traducător [12, p. 252], apoi s-au extins și în alte centre urbane, cum ar fi Hotin, Bender, Akkerman, Chilia și încheindu-se cu târgurile regiunii, care se aflau atât în subordinea autorităților civile, cât și a comandanților de cetăți, administrându-se în totalitate după legile și reglementările Imperiului Rus.

Așadar, prima mențiune despre angajații miliției din orașul Chișinău în perioada anului 1917, pe care o depistăm în baza izvoarelor documentare, este un raport al șefului miliției orășenești cu Numărul 601 [13] despre structura și organizarea miliției, transmisă comisarului gubernial al Basarabiei - Vladimir Cristi. În baza raportului dat, constatăm că Miliția orașului Chișinău era formată din cinci sectoare milițienești, care împreună asigurau ordinea și securitatea a 130.000 de locuitori ai orașului, [14] cu o suprafața de 4541 de desetine. Interesant este faptul că dacă comparăm datele statistice cu ultimul recensământ efectuat de Imperiul Rus în Basarabia la 1897, constatăm că în orașul Chișinău sunt 108 483 de locuitori, în județul (suburbii) Chișinău 171 174 de locuitori [15]. În total, în oraș și județ erau 279 657 de locuitori, dintre care 135 032 de femei și 144 625 de bărbați. Iar dacă ne referim la un alt Raport al miliției din 1918, constatăm că Raportul cu Numărul 60 al șefului miliției orașului Chișinău din 22 martie 1918 confirmă că miliția orășenească asigură ordinea și securitatea a 107 960 de locuitori; comparativ cu datele din raportul din septembrie 1917, observăm că numărul populației orașului Chișinău a scăzut cu circa 22 040 de locuitori.

În fruntea miliției orașului Chișinău era șeful miliției, funcție ce atunci era ocupată de către F. F. Dutkevici care avea absolvită Facultatea de Drept la Universitatea din Kazan. Este interesant că înainte de a ocupa funcția de șef al miliției, Dutkevici activa în calitate de anchetator judiciar în sectorul 2 din orașul Chișinău. Cât privește salarizarea acestuia în calitate de

into three "miliția" sectors with the following functions: a "miliția" captain, three sector chiefs, six neighborhood supervisors, a market supervisor, a constable, two assistants to the constable, and a translator [12, p. 252]. They later expanded to other urban centers such as Hotin, Bender, Akkerman, Chilia, and concluded with the market towns of the region, which were under the authority of both civilian authorities and fortress commanders, operating entirely according to the laws and regulations of the Russian Empire.

Therefore, the first mention of the employees of the "miliția" force in the city of Chișinău during the period of 1917, which we detect in the base of documentary sources, is a report from the chief of the municipal "miliția" under Number 601 [13] regarding the structure and organization of the "miliția" force, transmitted to the gubernatorial commissioner of Bessarabia - Vladimir Cristi. Based on the given report, we observe that the "miliția" force of Chișinău city was composed of five "miliția" sectors, which together ensured order and security for 130,000 inhabitants of the city, [14] covering an area of 4541 tithes. It is interesting to note that if we compare the statistical data with the latest census conducted by the Russian Empire in Bessarabia in 1897, we find that there are 108,483 inhabitants in the city of Chișinău and 171,174 inhabitants in the Chișinău county (suburbs) [15]. In total, in the city and county, there are 279,657 thousand inhabitants, of which 135,032 are women and 144,625 are men. Moreover, referring to another report of the "miliția" force from 1918, we observe that Report Number 60 from the chief of the municipal "miliția" of Chișinău on March 22, 1918, confirms that the municipal "miliția" ensures order and security for 107,960 inhabitants. When compared to the data from the report in September 1917, we notice that the population of Chișinău city has decreased by approximately 22,040 inhabitants.

In the leadership of the city "miliția" of Chișinău stood the chief of "miliția", a position currently held by F. F. Dutkevici, who had graduated from the Faculty of Law at Kazan University. Interestingly, before assuming the position of chief of "miliția", Dutkevici worked as a judicial investigator in Sector 2 of the city of Chișinău. As for his salary as the chief of

șef al miliției, constatăm că primea 6000 de ruble pe an și adausul de 1200 de ruble care se elibera ca Dispoziție/ Ordin de serviciu. Șeful miliției orașului Chișinău era urmat de către doi adjuncți: **Primul adjunct** conform raportului era **A. V. Fuk**, care avea absolvită Facultatea de Drept din cadrul Universității Novorosiisk; funcția ocupată de el anterior era cea de anchetator judiciar în sectorul 1 din județul Chișinău. **Cel de-al doilea adjunct** era **V. N. Dragoev**, care avea absolvită Facultatea de Drept a Universității „Sfântul Vladimir” din Kiev, funcția ocupată de el anterior fiind cea de Judecător de pace al sectorului al V-lea, Circumscripția de pace Iarmolsk, gubernia Podolia. În calitate de adjunct al șefului miliției orășenești primea un salariu de 5600 de ruble pe an.

Conform structurii organizatorice, următoarea funcție după cele enumerate era cea de șef de sector. Conform surselor documentare, în Chișinău existau **cinci sectoare de miliție**. **Șef al sectorului I de miliție** din orașul Chișinău era numit **V. M. Kviatkovskii**, care avea absolvită Facultatea de Drept a Universității din Novorosiisk. Funcția lui anterioară era cea de candidat juridic inferior în cadrul Tribunalului Județean din Chișinău. **Șef al sectorului II al miliției** orășenești era **A. M. Golianițkii**, care absolvise Facultatea de Drept a Universității din Novorosiisk. Funcția deținută de el anterior era cea de secretar al Tribunalului Județean Chișinău. **Șeful sectorului III** – **E. I. Serbinov**, absolvent al Facultății de Drept din cadrul Universității „Sfântul Vladimir” din Kiev. Funcția anterioară: candidat superior în cadrul Tribunalului Județean Chișinău. **Șeful sectorului IV** – **V. G. Boicenko**, absolvent al școlii județene. Funcția anterioară: casier în trezoreria orașului Chișinău. **Șeful sectorului V** – **A. I. Strajevskii**, absolvent al Facultății de Drept a Universității din Petrograd. Funcția anterioară: ajutor al împuternicitului pentru jurați.

Salariul primit în calitate de șef de sector era de 3600 de ruble pe an; de menționat că pe lângă salariu șefii de sectoare primeau în folosință și un apartament.

Noile schimbări politico-administrative survenite în Basarabia, începând cu toamna

“miliția”, it was noted that he received an annual salary of 6000 rubles, along with an additional allowance of 1200 rubles issued through a Service Order. Two deputies followed the chief of “miliția” of Chișinău: **the first deputy**, as stated in the report, was **A. V. Fuk**, who had graduated from the Faculty of Law at Novorosiisk University. His previous position was that of a judicial investigator in Sector 1 of Chișinău County. **The second deputy** was **V. N. Dragoev**, who had graduated from the Faculty of Law at St. Vladimir University in Kiev. His previous position was that of a World Judge in the 5th sector, Iarmolsk Peace District, Podolia Governorate. As the deputy chief of the city “miliția”, he received an annual salary of 5600 rubles.

Following the strict organizational structure, it can be observed that the next position after the ones listed is that of a sector chief. According to documentary sources, there were **V “Miliția” sectors** in Chișinău. In this regard, **the Chief of the First “Miliția” Sector** in the city of Chișinău was **V. M. Kviatkovskii**, who had graduated from the Law Faculty of the University of Novorosiisk. His previous position was that of a junior legal candidate within the County Court of Chișinău. **A. M. Golianițkii**, a graduate of the Law Faculty of the University of Novorosiisk, held the **position of Chief in the Second Municipal “Miliția” Sector**. Prior to this, he served as the secretary of the County Court of Chișinău. **E. I. Serbinov**, a graduate of the Law Faculty of the “St. Vladimir” University in Kiev, **was the Chief of the Third Sector**. His previous position was that of a senior candidate within the County Court of Chișinău. **V. G. Boicenko**, a graduate of the county school, held **the position of Chief of the Fourth Sector**. His previous position was that of a cashier in the city treasury of Chișinău. **A. I. Strajevskii**, a graduate of the Law Faculty of the University of Petrograd, **served as the Chief of the Fifth Sector**. His previous position was that of an assistant to the authorized person for jurors.

The salary received as a sector chief is equivalent to 3600 rubles per year; it should be noted that in addition to the salary, sector chiefs were also provided with an apartment.

The new political-administrative changes that occurred in Bessarabia, starting from the autumn of 1917, did not affect the organization of internal organs, specifically the

anului 1917, n-au afectat organizarea organelor de interne, în speță structurile de miliție din orașul Chișinău. Ca argument în acest sens ne servește raportul șefului miliției orașului Chișinău din martie 1918 cu Numărul 60, transmis ministrului de Interne. Personalul a rămas același (personalul din funcțiile de conducere). Totodată remarcăm că noua structură de interne, reorganizată conform reglementărilor de la Petrograd, n-a suferit modificări radicale, cum ar fi cele legislative, organizatorice, etc., până la 27 martie/ 9 aprilie 1918. În pofida apariției bolșevicilor și formării Republicii Democratice Moldovenești la 2 decembrie 1917, miliția la 1 ianuarie 1918 se conducea după aceleași Decrete și reglementări provizorii, având aceleași atribuții de bază.

Conform Raportului, Centrul de conducere al miliției orășenești Chișinău este compus din șeful miliției, 2 adjuncți, șeful rezervei, secretarul, funcționarii trezoreri, 3 anchetatori, urmași de 3 adjuncți, un registrator, 1 arhivist și 6 milițieni. După cum observăm, în cadrul conducerii miliției orășenești s-au mai adăugat câteva funcții, precum cele de arhivist, anchetator etc. Comparativ cu situația structurii aceleiași instituții din septembrie 1917, alte schimbări majore nu identificăm.

Trecând la analiza componenței sectoarelor milițienești constatăm: **Sectorul I** este compus din șeful de sector, 2 adjuncți, 4 șefi de secții cu portofoliu și 2 șefi fără portofoliu, 62 de milițieni și 5 milițieni călăreți. **Sectorul II:** șeful de sector, 3 adjuncți, 7 șefi de secții cu portofoliu și 2 fără portofoliu, 59 de milițieni. **Sectorul III:** șeful de sector, 2 adjuncți, 4 șefi de secții cu portofoliu și 2 fără portofoliu, 49 de milițieni și 2 milițieni călăreți. **Sectorul IV:** șeful de sector, 2 adjuncți, 5 șefi de secții cu portofoliu și 2 fără portofoliu, 49 de milițieni și 2 milițieni călăreți. **Sectorul V:** șeful de sector, 1 adjunct, 5 șefi de secții cu portofoliu și 1 fără portofoliu, 39 de milițieni și 7 milițieni călăreți [16].

Așadar, realizând o analiză comparată a organizării miliției orașului Chișinău din 1917 și a organizării miliției din 1918, nu depistăm diferențe majore decât în sectorul II, unde apar

“miliția” structurile în city of Chișinău. As evidence, we refer to the report of the chief of the Chișinău city “miliția” in March 1918, under Number 60, which was transmitted to the Minister of the Interior. The personnel remained the same (personnel in leadership positions). Furthermore, it is worth noting that the newly reorganized internal structure, in accordance with the regulations from Petrograd, did not undergo radical changes such as legislative or organizational changes, etc., until March 27th / April 9th, 1918. This is despite the emergence of Bolsheviks and the formation of the Moldovan Democratic Republic on December 2nd, 1917. On January 1st, 1918, the “miliția” continued to operate under the same decrees and provisional regulations, with the same basic responsibilities.

According to the report, the command center of the municipal “miliția” in Chișinău is composed of the Chief of “miliția”, two deputies, the chief of reserves, the secretary, treasury officials, 3 investigators, followed by 3 deputies, a registrar, an archivist, and 6 “miliția” officers. As observed within the leadership of the municipal “miliția”, a few positions such as archivist and investigator have been added compared to the structure of the same institution in September 1917, but no other major changes are identified.

Moving on to the analysis of the composition of the “miliția” sectors, we observe the following: **Sector I** consists of the Sector Chief, two deputies, 4 section chiefs with portfolios, 2 section chiefs without portfolios, 62 “miliția” officers, and 5 mounted “miliția” officers. **Sector II:** Sector Chief, 3 deputies, 7 section chiefs with portfolios, 2 section chiefs without portfolios, and 59 “miliția” officers. **Sector III:** Sector Chief, two deputies, followed by 4 section chiefs with portfolios, 2 section chiefs without portfolios, 49 “miliția” officers, and 2 mounted “miliția” officers. **Sector IV:** Sector Chief, two deputies, 5 section chiefs with portfolios, 2 section chiefs without portfolios, 49 “miliția” officers, and 2 mounted “miliția” officers. **Sector V:** Sector Chief, 1 deputy, 5 section chiefs with portfolios, 1 section chief without a portfolio, 39 “miliția” officers, and 7 mounted “miliția” officers [16].

Therefore, conducting a comparative analysis of the organization of the Chișinău city

3 adjuncți ai șefului de sector în loc de 2; pe lângă aceasta, în sectorul V identificăm doar un singur adjunct. Înfăptuirea unei asemenea acțiuni, de a numi într-un sector sau altul mai mulți adjuncți, în opinia noastră s-a realizat din cauza apariției unor greutăți într-o regiune sau alta a orașului sub aspectul criminalității sau al ordinii publice. Când privește numărul angajaților, observăm că acesta practic s-a menținut în aceeași măsură, între 250-300, însă un lucru interesant pe care îl depistăm este o creștere a numărului milițienilor călăreți; de la 10 milițieni călăreți comparativ cu raportul din 1917, la 16 milițieni călăreți. În linii generale structura organizatorică rămâne aceeași.

Comparând salariile identificate cu datele obținute din cadrul raportului din 1917, constatăm că salariile miliției orașului Chișinău spre anul 1918 au crescut. În acest sens aducem câteva exemple: salariul adjuncților șefului miliției orășenești a crescut de la 5600 ruble/an la 6000 ruble/an, remunerarea pentru șefi de sectoare de la 3600 ruble/an și un apartament pentru trai la 4320 ruble/an și un apartament pentru trai cu achitarea cheltuielilor pentru căldură și lumină, adjuncții șefilor de sector de la 3000 ruble/an la 4200 ruble/an etc. Cert este că salariul șefului miliției orașului Chișinău a rămas neschimbat: 7200 ruble/an.

În urma prezentării materialului documentar studiat, putem afirma cu certitudine că toți șefii miliției orășenești Chișinău, sunt noi angajați, intrând în funcție odată cu reformarea Ministerului de Interne și neavând legături cu fosta structură de interne Poliția. În acest sens, am identificat că majoritatea dintre aceștia au activat anterior funcției de milițian ca juriști, anchetatori judiciari, judecători, candidați juridici în cadrul Tribunalului etc. Un alt aspect pe care îl observăm în urma analizei, este că în afară de **șeful sectorului IV – V. G. Boicenko**, absolvent al școlii județene, toți șefii din cadrul miliției orășenești au absolvit Facultatea de Drept la diferite Universități din Imperiul Rus. Pe lângă cele menționate, nu depistăm printre conducerea structurii milițienești niciun șef de origine autohtonă, practic toți fiind de obârșie ucraineană sau rusă.

“miliția” in 1917 and the organization of the “miliția” in 1918, we do not identify major differences except as observed in Sector II, where there are 3 deputy chiefs instead of 2. Additionally, in Sector V, we only identify a single deputy. The implementation of such an action to appoint more deputies in one sector or another, in our opinion, was due to difficulties arising in certain regions of the city in terms of crime or public order. As for the number of employees, we observe that it practically remained the same, ranging from 250 to 300. However, an interesting finding is an increase in mounted “miliția” employees from 10 in 1917 to 16 in 1918. Overall, the organizational structure remains unchanged.

Comparing the identified salaries with the data obtained from the 1917 report, we observe that the salaries of the city “Miliția” in Chișinău increased by the year 1918. In this regard, we provide several examples: the salary of the deputy chief of the city “miliția” increased from 5600 rubles per year to 6000 rubles per year, the remuneration for sector chiefs increased from 3600 rubles per year to 4320 rubles per year, including an apartment for living with expenses covered for heating and lighting. Similarly, the deputy sector chiefs saw an increase in their salary from 3000 rubles per year to 4200 rubles per year, and so on. It is certain that the salary of the chief of the city “miliția” in Chișinău remained unchanged at the amount of 7200 rubles per year.

Following the presentation of the studied documentary material, we can confidently state that all the chiefs of the municipal “miliția” in Chișinău are new employees, taking office with the reform of the Ministry of Internal Affairs and having no connection with the former internal structure, the “miliția”. In this regard, we have identified that the majority of them previously served as legal professionals, judicial investigators, judges, legal candidates within the Courts, and so on. Another aspect we observe from the analysis is that, apart from the **Chief of Sector IV – V. G. Boicenko**, a graduate of the county school, all the chiefs within the municipal “miliția” have graduated from Law Faculties in different Universities within the Russian Empire. In addition to the aforementioned, we do not find any indigenous leaders among the leadership of the “miliția” structure, as practically all

Concluzii. Prin urmare, în cadrul acestui studiu am reușit să identificăm 8 persoane desemnate conform noilor regulamente pentru conducerea noului organ de păstrare a ordinii din Cadrul Ministerului de Interne – Miliția.

Pornind de la apartenența etnică, putem să constatăm faptul că chiar dacă în Imperiul Rus forma autocrată de conducere a fost înlocuită prin una mult mai liberală, totuși autoritățile centrale prin numirea noilor conducători de subdiviziuni încercau menținerea influenței maxime și păstrarea statu-quo-ului hotarelor la periferiile Imperiului Rus.

Persoanele desemnate în noile funcții, în opinia noastră, sunt bine calificate, având studii superioare și o vastă experiență juridică, anterioară funcției de apărător al ordinii și securității publice, care le-a revenit după reforma asupra Internelor din 17 aprilie 1917: de a ocupa o funcție de conducere în cadrul Inspectoratului Gubernial al Miliției din Basarabia. Evenimentele survenite în regiune nu au afectat structura și modul de organizare a miliției. După cum am constatat, s-au păstrat aceleași denumiri de funcții, cu aceleași atribuții, și pe timpul conducerii Ministerului de Interne al Republicii Democratice Moldovenești. În baza unor comparații cu rapoartele privind miliția orașului Chișinău din septembrie 1917 - martie 1918, am dedus și unele aspecte suplimentare, cum ar fi: creșterea numărului de milițieni călareți, creșterea salariilor celor angajați, reducerea cu 22 040 a locuitorilor în orașul Chișinău.

Un lucru interesant pe care îl observăm după 24 ianuarie 1918, când Republica Democratică Moldovenească își proclamă independența, este că în baza Ordinului Ministrului de Interne, Vladimir Cristi uniforma milițienilor suferă anumite schimbări, și anume se adaugă culorile naționale și stema Republicii Moldovenești. Însemnele naționale le confirmăm prin următoarele elemente: Chipiu de tip englezesc cu cozoroc drept din pânză de culoare kaki, cu insignă prinsă în bold (Insigna – un cerc de culorile naționale cu stema Republicii Moldovenești din metal alb) [17]. Paltonul milițienilor era compus dintr-o manta la un singur rând de tip milităresc, cu guler de

of them are of Ukrainian and Russian origin.

Conclusions. Within the context of this study, we have successfully identified eight individuals appointed according to the new regulations to lead the newly established law enforcement body within the Ministry of Internal Affairs – the “Miliția”.

From an ethnic perspective, it is noteworthy that despite the replacement of the autocratic form of governance with a more liberal one in the Russian Empire, the central authorities, through the appointment of new leaders for subdivisions, aimed to maintain maximum influence and preserve the status quo at the Empire’s peripheries.

The individuals appointed to the new positions in our opinion are well qualified, having higher education and extensive legal experience prior to their roles as defenders of order and public security, which they resumed after the reform of the internal affairs on April 17, 1917, to assume a leadership position within the Gubernial Inspectorate of the “miliția” in Bessarabia. The events that occurred in the region did not affect the structure and organization of the “miliția” as we have observed, the same job titles and responsibilities remained under the leadership of the Minister of Internal Affairs of the Democratic Republic of Moldova. Based on comparisons with the reports on the “miliția” of the city of Chișinău from September 1917 to March 1918, we have deduced some additional aspects, such as: an increase in the number of mounted “miliția” employees, salary increases for employees, and a decrease of 22,040 in the population of Chișinău city.

One interesting thing that we observe after January 24, 1918, when the Moldovan Democratic Republic proclaimed its independence, is that, based on the order of the Minister of Internal Affairs, Vladimir Cristi, certain changes were made to the “miliția” uniform. Specifically, the national colors and the emblem of the Moldovan Republic were added. The national symbols are confirmed by the following elements: an English-style peaked cap with a straight peak made of khaki-colored fabric, with an attached emblem. (The emblem is a circle with the national colors and the emblem of the Moldovan Republic in white metal) [17]. The “miliția” overcoat consisted of a single-breasted military-style coat with a dark gray

culoare gri închis pentru milițieni, și o manta în două rânduri pentru gradați, cu guler de culoare albastru-închis, cu nasturi albi metalici și cu stema Republicii Democratice Moldovenești. Butoniera șefilor de inspectorate avea o stemă a republicii, iar a directorilor câte două steme. Epoleții erau însemnați cu benzi de culori naționale la anumite funcții: spre exemplu, pentru prefectul de miliție, inspectorii de miliție, șefii de inspectorate și de miliție epoleții sunt similari cu cei ai comisarului, dar cu două bande de culori naționale.

Ca urmare a analizei materialului documentar și cercetării informațiilor de arhivă, putem afirma că Revoluția din februarie și Guvernul provizoriu din Sankt-Petersburg își doreau o serie de reforme cu caracter democratic, printre care reforma structurilor de forță, inclusiv poliția.

Același lucru se desfășoară în Basarabia, lucru firesc, dacă luăm în considerație că aceasta se afla încă în componența Rusiei.

collar for the “miliția” employees, and a double-breasted coat with a dark blue collar for the sergeants, with white metal buttons featuring the emblem of the Moldovan Democratic Republic. Similarly, the chiefs of the inspectorates wore a republic emblem on their lapels, while the directors had two emblems. The epaulets were also marked with national color stripes for certain positions. For example, the “miliția” prefect, the “miliția” inspectors, the chiefs of the inspectorates, and the “miliția” officers had epaulets similar to those of a commissioner, but with two stripes in the national colors.

Following the analysis of the documentary material and research of archival information, we can assert that the February Revolution and the Provisional Government in Saint Petersburg aimed for a series of democratic reforms, including the reform of the security forces, which also included the police.

A similar process unfolded in Bessarabia, which is natural considering that it was still part of Russia.

Anexa 1. Personalul Miliției orașului Chișinău în baza raportului din septembrie 1917

Appendix 1. The Personnel of the Police Department of the city of Chișinău based on the report from September 1917

1.	F. F. Dutkevici	Șeful Miliției Orașului Chișinău Chief of the “Miliția” of Chișinău City
2.	A. V. Fuk	Adjunctul șefului miliției orașenești Deputy Chief of the City “Miliția”
3.	V. N. Dragoev	Adjunctul șefului miliției orașenești Deputy Chief of the City “Miliția”
4.	V. M. Kviatkovskii	Șeful Sectorului I din Chișinău Chief of Sector I in Chișinău
5.	A. M. Golianițkii	Șeful Sectorului II din Chișinău Chief of Sector II in Chișinău
6.	E. I. Serbinov	Șeful Sectorului III din Chișinău Chief of Sector III in Chișinău
7.	V. G. Boicenko	Șeful Sectorului IV din Chișinău Chief of Sector IV in Chișinău
8.	A. I. Strakevskii	Șeful Sectorului V din Chișinău Chief of Sector V in Chișinău
9.	I. T. Costin	Adjunctul Șefului Sectorului I Deputy Chief of Sector I
10.	V. A. Levițkii	Adjunctul Șefului Sectorului I Deputy Chief of Sector I
11.	M. D. Zatvardnițkii	Adjunctul Șefului Sectorului II Deputy Chief of Sector II
12.	A. I. Dudkovskii	Adjunctul Șefului Sectorului II Deputy Chief of Sector II

13.	G. E. Lvov	Adjunctul Șefului Sectorului III Deputy Chief of Sector III
14.	D. I. Dumanskii	Adjunctul Șefului Sectorului III Deputy Chief of Sector III
15.	L. I. Pankatiev	Adjunctul Șefului Sectorului IV Deputy Chief of Sector IV
16.	M. A. Sapinskii	Adjunctul Șefului Sectorului IV Deputy Chief of Sector IV
17.	A. M. Muntean	Adjunctul Șefului Sectorului V Deputy Chief of Sector V

Sursa: *Agenția Națională a Arhivelor – Direcția Generală a Arhivelor Naționale, F. 1820, inv. 1, d. 1, filele 104-105.*

Source: *National Archives Agency - General Directorate of National Archives, F. 1820, inv. 1, d. 1, pages 104-105.*

Referințe bibliografice

Bibliographical references

Referințe bibliografice:

1. А. Борисов, А. Малыгин, Р. Мулукаев, Три века Российской Полиции. Служение Обществу. Защита Отечеству, Москва, 2016.
2. Рыбников В.В., Алексушин Г.В. История правоохранительных органов отечества, Москва, 2008.
3. В. Ф. Некрасов, МВД России. Энциклопедия, Москва, 2002.
4. Н. Ерошкин. История государственных учреждений дореволюционной России, Москва, 1968.
5. Agenția Națională a Arhivelor – Direcția generală a arhivelor naționale (în continuare ANA-Dgan), Fond 1648, Inventar 1, Dosar 1, Fila 4.
6. ANA-Dgan, F. 1648, inv. 1, d. 1, fila 5. ANA-Dgan, F. 1649, inv. 1, d. 4, fila 81.
7. ANA-Dgan, F. 1648, inv. 1, d. 1, fila 2.
8. ANA-Dgan, F. 1648, inv. 1, d. 1, fila 7.
9. ANA-Dgan, F. 1648, inv. 1, d. 1, fila 8.
10. ANA-Dgan, F. 1648, inv. 1, d. 1, fila 11.
11. Valentin Tomuleț, Basarabia în epoca modernă (1812-1918), Instituții, regulamente, termeni. Vol. 2, Chișinău, 2012, p. 252.
12. ANA-Dgan, F. 1820, inv. 1, d. 1, fila 103.
13. ANA-Dgan, F. 1820, inv. 1, d. 1, fila 104.
14. ANA-Dgan, F. 1649, inv. 1, d. 4, fila 64 – verso.
15. „Первая всеобщая перепись населения Российской Империи 1897 г”. Arhivat din original la 2 mai 2014. Accesat în 23 ianuarie 2023. <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/12632-pervaya-vseobschaya-perepis-naseleniya-rossiyskoy-imperii-1897-goda-spb-1897-1905>.
16. ANA-Dgan, Fond 1649, inventar 1, dosar 1, fila 144.

Despre autor:

Iulian CRIMINCEANU,
doctorand,
Școala doctorală Științe Umanistice,
Universitatea de Stat din Moldova,
e-mail: iulian.criminceanu@gmail.com,
ORCID ID: 009-0009-8753-4622

About author:

Iulian CRIMINCEANU,
PhD student,
Doctoral School of Humanities,
Moldova State University,
e-mail: iulian.criminceanu@gmail.com,
ORCID ID: 009-0009-8753-4622

**COOPERAREA DINTRE STAT
ȘI INSTITUȚIILE SOCIETĂȚII CIVILE.
PROBLEMELE DE LOBBY
ÎN PROCESUL DE LEGIFERARE**

Dorel RUSU,
doctorand

Democrația comunicativă, ca unul din tipurile de democrație modernă, include diverse forme de influență a cetățenilor asupra autorităților, persoane care nu se înscriu în alte tipuri de exercitare a puterii publice și de participare la administrarea treburilor statului. Democrația comunicativă ia în calcul și mecanismele neformale, care nu contravin legislației, de influențare a deciziilor luate de către autoritățile publice, cum ar fi procesul de lobby. Mecanismul de lobby ar trebui legiferat, pentru a putea evolua și ar putea reprezintă participarea nemijlocită a cetățenilor la procesul de adoptare a actelor juridice normative.

Cuvinte-cheie: societate civilă, proces legislativ, stat de drept, democrație, democrație comunicativă, lobby, justiție, legalitate, drepturile și libertățile omului.

**COOPERATION BETWEEN THE STATE
AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS.
ISSUES OF LOBBYING IN THE
LEGISLATIVE PROCESS**

Dorel RUSU,
PhD student

Communicative democracy, a facet of contemporary democratic models, encompasses diverse avenues through which citizens exert influence over authorities, distinct from conventional modes of wielding public power and engaging in state governance. This form of democracy acknowledges informal mechanisms that comply with legal frameworks, enabling citizens to impact public decisions, including processes like lobbying. To foster its growth and enable direct citizen engagement in normative legal enactment, it's prudent to formalize the lobbying mechanism through legislation.

Keywords: civil society, legislative process, constitutional state, democracy, communicative democracy, lobby, justice, legality, human rights and freedom.

Introducere. Expresia de „societate civilă” este tradusă din latină „*societas civilis*” [1, p. 786] și a fost abordată, după cum menționează academicianul Ion Guceac [2, p. 73], în operele lui Philipp Melanchthon, Jean-Jacques Rousseau, John Locke, Samuel Pufendorf și mulți alții.

Numim societate civilă, în sensul cel mai larg, acea entitate eterogenă care activează în spațiul neocupat dintre stat (cu toate instituțiile sale politice și administrative) și piață (zona care are drept element esențial profitul). În această zonă dezinteresată politic (societatea civilă, prin definiție, nu are ca scop cucerirea puterii politice, la nivel local sau central) și financiar ar trebui să se întrevadă valorile și principiile care ghidează o societate. Aceasta este zona de mijloc a societății care formează, indirect, acele reperele ce controlează, cel puțin (moral și valoric), funcționarea corectă a instituțiilor social-politice [3, p. 41].

În definiția propusă de profesorul Philip-

Introduction. The expression “civil society” is derived from Latin “*societas civilis*” [1, p. 786] and has been discussed, as mentioned by academician Guceac Ion [2, p. 73], in the works of Philippe Malanchthon, J.J. Rousseau, J. Locke, S. Pufendorf, and many others.

The concept of civil society, in its broadest sense, refers to the heterogeneous entity that operates in the unoccupied space between the state (with all its political and administrative institutions) and the market (the area primarily driven by profit). In this politically disinterested and financially impartial realm (by definition, civil society aims neither to seize political power at a local or central level nor to pursue financial gain), the values and principles guiding society should come to the forefront. This intermediate realm shapes the societal benchmarks and maintains, at least morally and ethically, the proper functioning of social-political institutions [3, p. 41].

pe C. Schmitter, societatea civilă este considerată un „set sau sistem de grupuri intermediare cu organizație proprie”, grupuri care:

- Sunt relativ independente atât de autoritățile publice, cât și de unitățile private de producție și reproducție, adică de firme și, respectiv, familii;

- Sunt capabile de a lua hotărâri și de a acționa colectiv în scopul apărării sau promovării propriilor interese și pasiuni;

- Nu încearcă să ia locul agenților statali sau unităților de (re)producție private și nici să accepte responsabilități pentru guvernarea întregii societăți;

- Sunt de acord să acționeze conform unor reguli „civile” prestabilite, care presupun respectul reciproc [4, p. 258].

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate următoarele metode: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică. Studiul a fost elaborat ținându-se cont de prevederile normative și literatura de specialitate.

Rezultate obținute și discuții. Dreptul la asociere este un drept al omului recunoscut în practica mondială. Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 20 alin. 1) a consacrat următoarele: „Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și asociere pașnică” [5].

Actele normative internaționale care au urmat Declarației Universale a Drepturilor Omului au asigurat consacrarea obligatorie în categoria celor mai importante dispoziții a dreptului la asociere. Obiectul de reglementare a diferitelor convenții, declarații, acorduri în domeniul drepturilor omului și ale cetățeanului poate fi format din relații care apar și se desfășoară în diverse sfere ale activității umane, dar în mod inevitabil în conținutul acestora își găsește reflectare și dreptul la asociere cu particularitățile normelor care reglementează instituirea diverselor forme de asociere [3, p. 52].

În conformitate cu Convenția Europeană (art. 11 alin. 1), „Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale” [6].

În Republica Moldova activează mai mult de 2 000 de organizații non-profit de orientare socială [7], care împreună formează „sectorul al treilea”, ce se perfecționează și evoluează cu

According to the definition of civil society proposed by Professor Philippe C. Schmitter, civil society is considered a “set or system of intermediary groups with their own organization,” groups that:

- Are relatively independent from both public authorities and private units of production and reproduction, i.e., businesses and families;

- Are capable of making decisions and acting collectively to defend or promote their own interests and passions;

- Do not attempt to replace state agents or private (re)production units, nor do they assume responsibilities for governing the entire society;

- Agree to act in accordance with pre-defined “civil” rules that entail mutual respect [4, p. 258].

Methods and materials applied. In the process of the study, methods were applied: logical method, comparative analysis method, systemic analysis. This study was developed by taking into account the normative provisions and specialized literature.

Results obtained and discussions. The right to association is a recognized human right in global practice. The Universal Declaration of Human Rights (Article 20, Paragraph 1) has enshrined the following: “Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and association” [5].

Subsequent international normative acts that followed the Universal Declaration of Human Rights have established the obligatory recognition of the right to association. The scope of regulation of various conventions, declarations, agreements in the field of human and citizen rights can encompass relationships arising and unfolding in diverse spheres of human activity, inevitably including the right to association with the particularities of the norms regulating the establishment of various forms of association [3, p. 52].

In accordance with the European Convention (Article 11, Paragraph 1), “Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and to freedom of association with others, including the right to form and to join trade unions for the protection of his interests” [6].

sprijinul (donațiilor și granturilor) nu numai al persoanelor fizice (cetățeni și persoane juridice), dar și al statului.

Legiuitorul definește [8] organizațiile necomerciale ca persoană juridică al cărei scop principal este altul decât obținerea de venit și exemplifică: asociația obștească, fundația și instituția privată.

Recunoașterea în textul Constituției, că „demnitatea omului, drepturile și libertățile sale, dezvoltarea liberă a personalității, dreptatea și pluralismul politic ca valori supreme și garantate”, a schimbat în mod radical paradigma relațiilor dintre om și stat – nu cetățeanul pentru stat, ci statul pentru cetățean [9, p. 269-270].

După cum menționează profesorul Boris Negru [10, p. 22]: „Faptul că în Constituția Republicii Moldova nu sunt prevederi exprese referitoare la alt fel de pluralism decât cel politic, nu înseamnă că nu există sau este interzis pluralismul filozofic, cultural, artistic, sindical, religios etc.”

Garanțiile pluralismului sunt diverse, dar principala garanție o constituie posibilitatea și libertatea înființării și funcționării partidelor politice, stabilirea unui tratament juridic egal, administrat de către stat, tuturor partidelor și organizațiilor social-politice, precum și garantarea constituțională a dreptului la libera asociere [11, p. 140].

La data de 02.07.2014, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr. 112 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană [12], care are destinat un capitol aparte, intitulat „Cooperarea cu societatea civilă” (capitolul 26). Părțile Acordului de Asociere au consacrat, printre altele, că urmează să stabilească un dialog cu privire la cooperarea cu societatea civilă în diverse domenii. De asemenea, părțile promovează dialogul și cooperarea dintre actorii din cadrul societății civile ai celor două părți ca parte integrantă a relațiilor dintre UE și Republica Moldova.

În societățile democratice moderne societatea civilă se presupune că are un rol important și foarte activ, contribuind din plin la păstrarea și la promovarea valorilor democrației. Însă toate acestea și multe alte lucruri legate de societatea civilă nu sunt pe deplin cunoscute de o mare parte a cetățenilor. Iată de ce sunt importante și necesare pătrunderea în esența

In the Republic of Moldova, there are over 2,000 non-profit organizations with a social orientation [7], collectively forming the “third sector”, which evolves and develops with support (donations and grants) not only from individuals (citizens and legal entities) but also from the state.

The legislator defines [8] non-commercial organizations as legal entities whose primary purpose is other than generating income, including examples such as public associations, foundations, and private institutions.

The recognition in the Constitution’s text that “the dignity of man, his rights and freedoms, the free development of personality, justice and political pluralism as supreme values and guaranteed”, has radically shifted the paradigm of relations between the individual and the state – no longer the citizen for the state, but the state for the citizen [9, p. 269-270].

As Professor Boris Negru mentions [10, p. 22], “The fact that the Constitution of the Republic of Moldova lacks explicit provisions concerning forms of pluralism other than political does not mean that philosophical, cultural, artistic, union, religious, etc., pluralism does not exist or is prohibited”.

The guarantees of pluralism are diverse, with the principal guarantee being the possibility and freedom to establish and operate political parties, ensuring equal legal treatment by the state for all political parties and social-political organizations, and constitutional protection of the right to free association [11, p. 140].

On July 2, 2014, the Parliament of the Republic of Moldova approved Law No. 112 for the ratification of the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union [12], which dedicates a separate chapter titled “Cooperation with Civil Society” (Chapter 26). The Association Agreement commits the parties, among other things, to engage in dialogue regarding cooperation with civil society in various areas. Similarly, the parties promote dialogue and cooperation between civil society actors from both sides as an integral part of relations between the EU and the Republic of Moldova.

In modern democratic societies, civil society is assumed to have an essential and active

societății civile și înțelegerea posibilităților și capacităților de care dispune aceasta în lumea contemporană [13, p. 42].

În prezent, cercetătorii care studiază starea societății civile din Republica Moldova constată în unanimitate incapacitatea generală a acesteia în dialogul pe care ea îl poartă cu statul: societatea civilă nu este niciun partener important și solid, niciun partener egal. În virtutea particularităților sistemului politic din Republica Moldova, această tendință se manifestă nu numai la nivel național, ci și la cel regional.

Sub aspect juridic, influența instituțiilor societății civile asupra autorităților publice din Republica Moldova se realizează prin următoarele forme: referendumuri și sondaje ale cetățenilor; revocarea persoanelor care dețin funcții electivă; inițiative legislative populare (de legiferare), prin intermediul cărora se iau în considerare interesele diferitelor grupuri sociale; prin crearea de posibilități pentru cetățeni de a se adresa autorităților publice în vederea facilitării procesului de aplicare a legii; antrenarea cetățenilor în procesul de examinare a proiectelor de acte normative regulatorii; controlul societății asupra organizațiilor care gestionează fonduri bugetare; audieri (dezbateri) publice, în rezultatul cărora inițiativa publică să devină parte a politicii statului, iar societatea să aibă posibilitatea de a controla implementarea acesteia; discuții („lecturi civile”) pe marginea proiectelor de legi și altor acte normative social importante; participarea cetățenilor și a organizațiilor societății civile la activitatea consiliilor publice și consiliilor antreprenoriale.

Instituțiile societății civile beneficiază de noile oportunități pe care le oferă internetul prin diverse forme de democrație (electronică), de rețea (votare pe internet, forumuri pe internet, sondaje pe internet, organizarea și activitatea „partidelor virtuale”) pentru promovarea intereselor lor în relațiile cu autoritățile statului.

Principala problemă care se evidențiază în procesul utilizării practice a tuturor acestor forme constă în faptul că, în contextul adâncirii tot mai pronunțate a primitivizării sistemului politic din ultimii ani, ce se manifestă prin dominația, de obicei, a unui partid sau două care guvernează, asupra tuturor celorlalte instituții politice, duce la slăbirea inevitabilă a capacităților acestora. În atare situație, pur și simplu nu poate fi vorba de o eficiență

role, semnificativ contribuind la păstrarea și promovarea valorilor democratice. Totuși, mult despre societatea civilă rămâne necunoscută unei părți considerabile a populației. Prin urmare, înțelegerea esenței societății civile și înțelegerea potențialului și capacităților în lumea contemporană sunt importante și necesare [13, p. 42].

Actualmente, cercetătorii care studiază starea societății civile în Republica Moldova unanim notează incapacitatea sa în dialogul cu statul. Societatea civilă nu este niciun partener substanțial și egal. Din cauza particularităților sistemului politic din Republica Moldova, această tendință este observată nu numai la nivel național, ci și regional.

Din punct de vedere juridic, influența instituțiilor societății civile asupra autorităților publice din Republica Moldova se realizează prin următoarele forme: referendumuri și sondaje ale cetățenilor; revocarea persoanelor care dețin funcții electivă; inițiative legislative populare (de legiferare), prin intermediul cărora se iau în considerare interesele diferitelor grupuri sociale; prin crearea de posibilități pentru cetățeni de a se adresa autorităților publice în vederea facilitării procesului de aplicare a legii; antrenarea cetățenilor în procesul de examinare a proiectelor de acte normative regulatorii; controlul societății asupra organizațiilor care gestionează fonduri bugetare; audieri (dezbateri) publice, în rezultatul cărora inițiativa publică să devină parte a politicii statului, iar societatea să aibă posibilitatea de a controla implementarea acesteia; discuții („lecturi civile”) pe marginea proiectelor de legi și altor acte normative social importante; participarea cetățenilor și a organizațiilor societății civile la activitatea consiliilor publice și consiliilor antreprenoriale.

Instituțiile societății civile beneficiază de noile oportunități pe care le oferă internetul prin diverse forme de democrație (electronică), de rețea (votare pe internet, forumuri pe internet, sondaje pe internet, organizarea și activitatea „partidelor virtuale”) pentru promovarea intereselor lor în relațiile cu autoritățile statului.

Principala problemă care se evidențiază în procesul utilizării practice a tuturor acestor forme constă în faptul că, în contextul adâncirii tot mai pronunțate a primitivizării sistemului politic din ultimii ani, ce se manifestă prin dominația, de obicei, a unui partid sau două care guvernează, asupra tuturor celorlalte instituții politice, duce la slăbirea inevitabilă a capacităților acestora. În atare situație, pur și simplu nu poate fi vorba de o eficiență

a structurilor societății civile. Implementarea inițiativei civile în toate domeniile menționate mai sus este cât se poate de dificilă, din cauza regimului de monopol politic instituit în Republica Moldova. În general, conform teoriei riscurilor constituționale (probabilității abaterii ilegale de la modelele și legile constituționale), tendința de centralizare excesivă a puterii duce la o slăbire sistemică atât a instituțiilor sistemului politic, cât și a instituțiilor societății civile. În acest sens, procesul de implementare a tuturor prevederilor constituționale și deciziilor instituțiilor de stat și publice capătă o importanță deosebită.

Statul, la rândul său, dispune în Republica Moldova de numeroase instrumente puternice de presiune asupra societății civile. Formele de influență ale organelor autorităților publice asupra instituțiilor societății civile includ: stabilirea și consacrarea normativă a statutului juridic; acordarea de sprijin financiar; adoptarea de programe speciale; acordarea de înlesniri (de exemplu, înlesniri fiscale) și granturi; controlul asupra activității asociațiilor obștești, organizațiilor necomerciale în condițiile garanțării capacității acestora de auto-reglementare și dialog cu autoritățile publice.

Administrarea electronică se dezvoltă intens prin furnizarea de servicii publice electronice, punerea la dispoziție a portalurilor autorităților centrale și locale. Comunicarea interactivă are potențialul de a contribui la formarea imaginii pozitive de care au nevoie organele administrației publice locale, contribuind la dezvoltarea instituțiilor societății civile la nivel regional prin utilizarea formularelor electronice.

Cu toate acestea, în ultimii ani, folosirea tuturor acestor instrumente este departe de a fi una imparțială și echidistantă. Sunt încurajate unele ONG-uri care susțin statul, în timp ce organizațiile necomerciale, care sunt independente sau critice față de realitatea moldavă, dimpotrivă, sunt restricționate metodic.

La modul teoretic, politica regională a statului în domeniul formării societății civile ar trebui realizată în așa fel încât să stimuleze activitățile instituțiilor societății civile și relațiile dintre acestea, precum și să sporească rolul asociațiilor obștești în formarea politicii de stat.

Pentru rezolvarea acestei probleme exis-

of the latter. In such circumstances, the effectiveness of civil society structures is compromised. Implementing civil initiatives in all the aforementioned areas becomes extremely challenging due to the monopolistic political regime established in the Republic of Moldova. In general, as per the theory of constitutional risks (which addresses the likelihood of unlawful deviations from constitutional models and laws), the tendency towards excessive centralization of power results in a systemic weakening of both the institutions within the political system and civil society entities. In this context, the process of implementing all constitutional provisions and decisions of state and public institutions gains significant importance.

The state, in turn, possesses numerous powerful instruments of pressure over civil society in the Republic of Moldova. Forms of influence exerted by public authorities on civil society institutions include: establishing and legally consecrating their status; providing financial support; adopting special programs; granting concessions (such as tax incentives) and grants; exercising control over the activities of civic associations, non-commercial organizations, while ensuring their self-regulatory capacity and dialogue with public authorities.

E-government is rapidly evolving through the provision of electronic public services and the availability of portals for central and local authorities. Interactive communication has the potential to contribute to the positive image formation required by local public administration bodies, aiding in the development of regional civil society institutions through the use of electronic forms.

However, in recent years, the use of all these instruments is far from impartial and equitable. Some NGOs that support the state are encouraged, while non-commercial organizations that are independent or critical of the Moldovan reality are methodically restricted.

In theory, the state's regional policy in shaping civil society should be executed in a manner that stimulates the activities of civil society institutions and their interactions, as well as enhances the role of civic associations in shaping state policies.

To solve this issue, there are numerous

tă numeroase modalități. Coordonarea intereselor autorităților publice și ale instituțiilor societății civile se poate realiza, de exemplu, prin crearea unui consiliu pe lângă conducerea puterii executive, care să contribuie la dezvoltarea instituțiilor societății civile, înființarea de camere publice, crearea unor organizații, care să se preocupe de dezvoltarea instituțiilor societății civile, formarea consiliilor de experți pe lângă autoritățile executive ale Republicii Moldova. Teoretic, activitatea tuturor acestor structuri poate fi una constructivă, fiecare dintre ele fiind capabilă să se constituie într-o veritabilă opoziție față de autorități și formulând critici constructive la adresa acestora.

În ansamblu, pe exemplul activității acestor organe poate fi definită o legitimitate importantă referitoare la funcționarea în Republica Moldova a aceluși segment al societății civile, care este încurajat și protejat de către stat.

Evidența particularităților regionale admise de legislație poate fi recunoscută drept una superficială, deoarece pretutindeni și în toate unitățile administrativ-teritoriale, în pofida diferențelor dintre ele, este reprodus unul și același model defectuos de interacțiune a statului cu societatea civilă. Acest model nu presupune nici autonomie, nici egalitate: organelor autorităților publice în mod invariabil le revine rolul de subiect de conducere prioritar și primordial, iar structurilor societății civile – rolul de subiect subordonat și călăuzit.

Problemele de lobby în procesul de legiferare.

Democrația comunicativă, ca unul din tipurile de democrație modernă, include diverse forme de influență a cetățenilor asupra puterii/autorităților, care nu se înscriu în alte tipuri de exercitare a puterii publice și de participare la administrarea treburilor statului. Democrația comunicativă ia în calcul și mecanismele neformale, care nu contravin legislației, de influențare a deciziilor luate de către autoritățile publice. Drept exemplu al unui astfel de mecanism poate servi lobbyismul. Evident, după formalizare și includerea lui oficială în procesul de legiferare, lobbyismul ar putea evolua într-un alt tip de democrație modernă, și anume în democrație coparticipativă, care reprezintă participarea nemijlocită a cetățenilor la procesul de adoptare a actelor juridice normative.

methods available. Coordinating the interests of public authorities and civil society institutions can be achieved, for example, by establishing a council alongside the executive power to contribute to the development of civil society institutions, creating public chambers, forming organizations dedicated to civil society development, and establishing expert councils alongside the executive authorities of the Republic of Moldova. In theory, the activities of all these structures could be constructive, each capable of serving as genuine opposition to the authorities by providing constructive criticisms.

Overall, by looking at the activities of these bodies, an important legitimacy can be defined concerning the functioning in the Republic of Moldova of that segment of civil society which is encouraged and protected by the state.

The recognition of regional particularities allowed by the legislation can be seen as superficial, as everywhere and in all administrative-territorial units, despite their differences, the same flawed model of interaction between the state and civil society is reproduced. This model doesn't presuppose autonomy or equality: public authorities invariably assume the role of the primary and fundamental leader, while civil society structures take on the role of subordinated and guided subjects.

Issues of lobbying in the legislative process

Communicative democracy, as one of the types of modern democracy, encompasses various forms of citizens' influence on power/authorities that don't fall under other types of exercising public power and participating in state affairs. Communicative democracy also considers informal mechanisms that don't contradict the law, for influencing decisions made by public authorities. An example of such a mechanism is lobbying. Clearly, after formalization and its official inclusion in the legislative process, lobbying could evolve into another type of modern democracy, namely co-participatory democracy, which represents direct participation of citizens in the process of adopting normative legal acts.

The legal concept of lobbying in the leg-

Noțiunea juridică de lobbyism în procesul de legiferare poate fi definită ca activitate a unor persoane special abilitate pentru interacțiunea informațională cu organul legiuitor în scopul exprimării intereselor organizațiilor corespunzătoare în procesul de legiferare. Lobbyismul trebuie să fie reglementat din punct de vedere juridic și se admite în modul, formele și limitele stabilite de lege.

Modalitatea de desfășurare a activității lobbyistice în organele de legiferare constă în următoarele: activitatea lobbyistică se exercită prin intermediul reprezentanților legali ai asociațiilor obștești pe lângă organul corespunzător de legiferare, agenții economici de asemenea își desfășoară această activitate prin intermediul asociațiilor obștești în funcțiune sau special create în acest scop.

Legea trebuie să stabilească modalitatea de acreditare a reprezentantului oficial al asociației obștești pe lângă organul de legiferare, care să includă dispoziții privind faptul că asociațiile obștești înregistrate sunt în drept să-și acrediteze reprezentantul lor oficial pe lângă Parlamentul Republicii Moldova; candidatura reprezentantului oficial se stabilește de către organul de conducere al asociației obștești în conformitate cu statutul asociației în cauză.

În lege trebuie să fie menționat cercul de persoane care nu pot fi reprezentanți oficiali. La acestea se referă: deputații; persoanele care suplinesc funcții de demnitate publică; cetățenii străini și apatrizii, persoanele declarate inapte prin decizii judecătorești; persoanele care au antecedente penale nestinse.

Decizia privind acreditarea reprezentantului oficial este examinată de către organul de legiferare în termen de două săptămâni de la data depunerii demersului. Reprezentantul oficial se consideră acreditat din momentul adoptării de către conducătorul organului de legiferare a deciziei corespunzătoare. Acreditarea reprezentantului oficial nu se va efectua în cazul în care asociația obștească nu dispune de înregistrate și sunt atestate încălcări ale legislației regionale.

Legea trebuie să stabilească modul de revocare și temeiurile de încetare a împuternicirilor reprezentantului oficial. Asociația obștească, în conformitate cu statutul său, este în drept să revoce sau să-și schimbe în orice moment reprezentantul său oficial. Demersul

legislativ poate fi definită ca activitatea de informațională a unor persoane special abilitate pentru interacțiunea informațională cu organul legiuitor în scopul exprimării intereselor organizațiilor corespunzătoare în procesul de legiferare. Lobbyismul trebuie să fie reglementat din punct de vedere juridic și se admite în modul, formele și limitele stabilite de lege.

The method of conducting lobbying activities in legislative bodies consists of the following: lobbying activity is carried out through the legal representatives of civic associations alongside the corresponding legislative body; economic agents also carry out this activity through functioning civic associations or those specially created for this purpose.

The law must establish the accreditation process for the official representative of the civic association alongside the legislative body, which should include provisions stating that registered civic associations have the right to accredit their official representative with the Parliament of the Republic of Moldova. The candidacy of the official representative is determined by the governing body of the respective civic association in accordance with its statutes.

The law should specify the circle of individuals who cannot be official representatives. These include: deputies; individuals who hold public office; foreign citizens and stateless persons; individuals declared legally incapacitated by court decisions; and individuals with unredeemed criminal records.

The decision regarding the accreditation of the official representative is reviewed by the legislative body within two weeks from the submission date of the request. The official representative is considered accredited from the moment the corresponding decision is adopted by the leader of the legislative body. Accreditation of the official representative will not be granted if the civic association is not registered or if violations of regional legislation are established.

The law must establish the procedure for revocation and the grounds for termination of the powers of the official representative. The civic association, in accordance with its statutes, has the right to revoke or change its of-

cu privire la revocarea sau înlocuirea reprezentantului său oficial este depus pe numele conducătorului organului de legiferare și se examinează de către acesta în conformitate cu prevederile legale.

Demersul asociației obștești cu privire la revocarea sau înlocuirea reprezentantului său oficial se examinează de către conducătorul organului de legiferare în termen de două săptămâni din momentul depunerii. Împuternicirile reprezentantului oficial încetează din momentul emiterii de către conducătorul organului de legiferare a dispoziției corespunzătoare.

Legea trebuie să stabilească temeiurile încetării împuternicirilor reprezentantului oficial: intrarea în vigoare a hotărârii judecătorești privind caracterul ilegal al înregistrării asociației obștești sau privind dizolvarea acesteia; intrarea în vigoare a sentinței judecătorești de condamnare; decesul; adoptarea de către organul de legiferare a deciziei privind încetarea acreditării pe motivul încălcării prevederilor legislației regionale, care reglementează regulile de organizare și activitate a organelor de drept, procedurile de legiferare.

Conținutul statutului juridic al reprezentantului oficial trebuie să includă o anumită listă de drepturi și obligații ale acestuia. Reprezentantul oficial trebuie să dispună de următoarele drepturi: să ia cunoștință de proiectele de acte juridice propuse spre examinare organului de legiferare, de avizele experților și alte documente privind proiectele de acte juridice; să-și exprime în scris opinia pe marginea proiectului de act legislativ și să o prezinte spre examinare organului de legiferare; să participe la ședințele organului legislativ pentru a monitoriza procesul de examinare și adoptare a actelor juridice.

Reprezentantul oficial este obligat: să respecte legislația, inclusiv legislația cu privire la drepturile de autor și drepturile de proprietate intelectuală ale autorilor proiectelor de acte normative regulatorii; să desfășoare activități de lobby în modul, formele și limitele stabilite de legislația națională.

În scopul prevenirii în activitatea de legiferare a formelor ilegale de lobby este indicat să fie stabilite o serie de interdicții. Astfel, se interzice: încălcarea modului stabilit de finanțare a activității de legiferare; încheierea fără acordul Parlamentului a contractelor de

official representative at any time. The request for revocation or replacement of the official representative is addressed to the leader of the legislative body and is reviewed by them in accordance with legal provisions.

The request by the civic association for the revocation or replacement of its official representative is reviewed by the leader of the legislative body within two weeks from the submission date. The powers of the official representative cease from the moment the corresponding directive is issued by the leader of the legislative body.

The law must establish the grounds for the termination of the powers of the official representative: the entry into force of a court decision declaring the registration of the civic association illegal or its dissolution; the entry into force of a court sentence of conviction; death; the adoption by the legislative body of a decision to terminate accreditation due to violations of regional legislation regulating the rules of organization and activity of legal bodies, as well as legislative procedures.

The content of the legal status of the official representative must include a specific list of rights and obligations. The official representative should have the following rights: to be informed about draft legal acts proposed for examination by the legislative body, expert opinions, and other documents related to draft legal acts; to express their written opinion on the draft legislative act and present it for consideration by the legislative body; to participate in the sessions of the legislative body to monitor the process of examination and adoption of legal acts.

The official representative is obligated: to respect the legislation, including laws regarding copyright and intellectual property rights of authors of regulatory draft acts; to engage in lobbying activities in the manner, forms, and limits established by national legislation.

In order to prevent illegal forms of lobbying in the legislative process, it is advisable to establish a series of prohibitions. Thus, the following are prohibited: violating the established mode of financing legislative activities; concluding contracts for the development of normative legal acts by organizations whose

elaborare a actelor juridice normative de către organizațiile ai căror fondatori (cofondatori) sunt deputați; cooptarea deputaților, persoanelor care suplinesc funcții de demnitate publică în organele de legiferare în calitate de experți pentru elaborarea proiectelor de acte normative; acordarea contra plată a serviciilor de informare deputaților și funcționarilor publici pe calea transmiterii, prin intermediul oricăror purtători de informații, a proiectelor de acte normative protejate prin drepturi de autor sau a unor părți ale acestora, devenite cunoscute în virtutea exercitării atribuțiilor lor de deputat sau în serviciul public; să exercite o influență ilegală asupra unui deputat și asupra membrilor familiei acestuia pentru a-l determina să voteze sau să transmită cu încălcarea legii informații privind procesul de legiferare; deputații să desfășoare activități care urmăresc obținerea de beneficii necuvenite sau avantaje pecuniare, valori, alte bunuri, drepturi patrimoniale sau servicii de natură patrimonială pentru ei sau pentru terți.

Existența în legislație a unei astfel de practici de reglementare juridică specială a lobbyismului nu exclude întrebarea dacă poate fi considerată necesitatea de reglementare a lobbyismului drept relevantă și actuală? Aparent, adoptarea unor legi în acest sens nu ar fi de natură să rezolve sarcinile stabilite în acest caz: pe de o parte, intervenția ilegală a businessului în activitatea autorităților publice este contracarată de legislația anticorupție, iar pe de altă parte, posibilitățile organizațiilor necomerciale și asociațiilor obștești sunt reglementate de legile corespunzătoare privind activitatea organizațiilor necomerciale. În consecință, putem conchide că sfera de reglementare a cadrului legal privind prevenirea fenomenului lobbyismului ilegal este incertă, vagă și nedefinită.

În concluzie, putem menționa că cooperarea dintre stat și instituțiile societății civile este cea mai acceptabilă formă de dezvoltare durabilă a societății. Urmează să se pună accent pe faptul că cooperarea promovează participarea societății civile la luarea deciziilor referitoare la interesele majore ale societății. Deși au fost înregistrate numeroase exemple în care cooperarea este un mijloc eficient de a răspunde nevoilor sociale și economice ale societății, cu implicarea tuturor păturilor sociale în rezolva-

founders (co-founders) are deputies without the consent of the Parliament; involving deputies, individuals holding public office in the legislative bodies as experts for the development of draft normative acts; providing paid information services to deputies and public officials through any means of communication, transmitting draft normative acts protected by copyright, or parts thereof, that have become known in the course of exercising their duties as a deputy or in public service; exerting illegal influence on a deputy and their family members to make them vote or transmit, in violation of the law, information about the legislative process; deputies are prohibited from engaging in activities aimed at obtaining undue benefits or pecuniary advantages, valuables, other goods, patrimonial rights, or patrimonial services for themselves or for third parties.

The existence of such special legal regulation of lobbying practices in legislation does not exclude the question of whether the necessity of regulating lobbying can be considered relevant and current. Apparently, the adoption of laws in this regard may not be capable of solving the tasks set in this case: on one hand, illegal business intervention in the activities of public authorities is counteracted by anti-corruption legislation, and on the other hand, the possibilities of non-commercial organizations and civic associations are regulated by corresponding laws regarding the activities of non-commercial organizations. Consequently, we can conclude that the scope of regulating the legal framework for preventing illegal lobbying is uncertain, vague, and undefined.

In conclusion, it's evident that fostering collaboration between the state and civil society institutions stands as the most viable path towards achieving sustainable societal development. Notably, such collaboration enhances the engagement of civil society in shaping decisions pertaining to critical societal interests. While history offers numerous instances of successful cooperation effectively addressing social and economic needs across all societal segments, it's important to acknowledge that this approach can sometimes falter due to legislative constraints.

To enhance this collaborative dynamic

rea problemelor de actualitate, acest mecanism nu funcționează întotdeauna eficient, inclusiv din motive de legiferare.

Respectiv, pentru o mai bună cooperare dintre stat și instituțiile societății civile și pentru implicarea societății civile în procesul decizional, statul ar trebuie să reglementeze activitatea de lobby. Aceasta, la rândul ei, poate: oferi consiliere; să înainteze propuneri; să întocmească rapoarte, etc.

and to ensure active civil society participation in decision-making, it becomes imperative for the state to regulate lobbying activities. This regulatory framework can encompass various measures, including advisory services, proposal submissions, and report generation. Through such mechanisms, a more synergistic and effective partnership between the state and civil society can be cultivated, leading to a more robust and inclusive decision-making process.

Referințe bibliografice

Bibliographical references

1. Dicționar latin-român, redactor responsabil Rodica Ocheșanu. București: Editura Științifică, 1962, 960 p.
2. Guceac Ion. Tratat Elementar de Drept Constituțional. Vol. 1, Chișinău, 2020, Editura Tipografia Centrală, 471 p.
3. Guceac Ion, Foca Marian. Dreptul de a înțelege și de a se afilia la un sindicat în condițiile societății civile contemporane. Constanța: Ex Ponto, 2011, 312 p.
4. P.C. Schmitter. Societatea civilă în Orient și Occident: În Larry Diamond, Yun-han Chu, Marc F. Plattner, Hung-mao Tien. Cum se consolidează democrația. Iași: Polirom, 2004, p. 344.
5. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948, prin Rezoluția 217A în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite.
6. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950.
7. <https://asp.gov.md/ro/informatii-utile/date-statistice/rsud-forma>, vizitat la 26.07.2023.
8. Legea cu privire la organizațiile necomerciale nr. 86 din 11.06.2020, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.193 art. 370 din 27.07.2020.
9. Guceac I. Constituția la răscruce de milenii. Chișinău: S.n., 2013 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 416 p.
10. Negru B. Constituția Republicii Moldova: comentariu. Chișinău: Arc, 2012, 576 p.
11. Creangă I., Gurin C. Drepturile și libertățile fundamentale: sistemul de garanții. Chișinău: Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2005, 400 p.
12. Legea nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Monitorul Oficial nr. 185-199 din 18.07.2014.
13. Costachi Gh. Direcții prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova. Chișinău: Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, 2009 (Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”), 327 p.

Despre autor:

Dorel RUSU,
doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova
avocat,
e-mail: dor.rusu@gmail.com,
ORCID: 0009-0001-6898-2181

About author:

Dorel RUSU,
PhD student,
Moldova State University,
Lawyer,
Email: dor.rusu@gmail.com,
ORCID: 0009-0001-6898-2181

Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova = Scientific Annals of the Academy „Ștefan cel Mare” of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova / colegiul de redacție: Iurie Larii (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : [Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”], 2023 – . – ISBN 978-9975-930-24-6. – ISSN 1857-0976. – E-ISSN 2953-6898.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Nr 17 : Științe juridice = Legal sciences. – 2023. – 314 p. – Texte, rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-170-05-5 (PDF).

34:378.635.5(478-25)(082)=135.1=111

A 48

Redactare:

Iulian BOGATU

Redactare în limba engleză:

Angela PARENIUC

**Tehnoredactare
și procesare computerizată:**

Natalia CONDRAT

Ala ANTONIUC

Desing copertă & machetare:

Ruslan CONDRAT

Formatul 60x84/8.

Coli tipar conv. 42.73.

Departamentul editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21,

MD-2009, Republica Moldova

e-mail: academia@mai.gov.md; www.academy.police.md